

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย :
กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

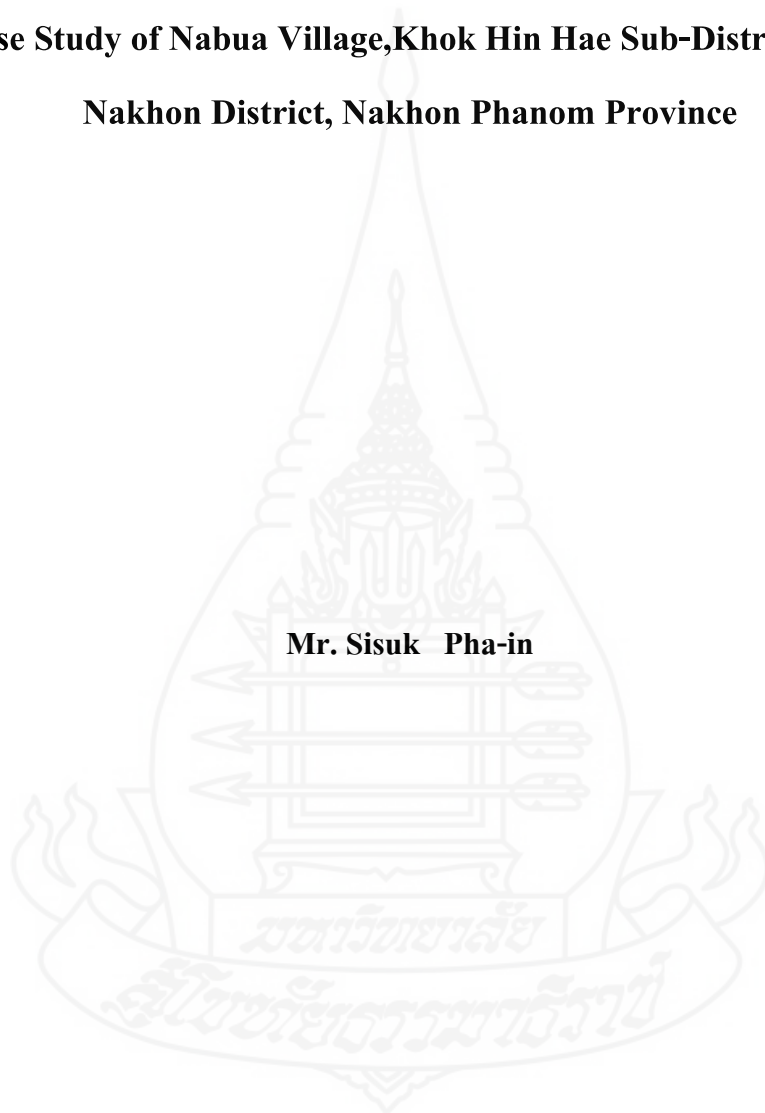
นายศรีสุข ผาอินทร์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**Economic, Social and Cultural Change in the Phutai Ethnic Group:
A Case Study of Nabua Village, Khok Hin Hae Sub-District, Renu
Nakhon District, Nakhon Phanom Province**

Mr. Sisuk Pha-in

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies
School of Liberal Arts
Sukhothai Thammathirat Open University

2014

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์
ผู้ไทย: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัด
นครพนม

ชื่อและนามสกุล นายศรีสุข ผาอินทร์

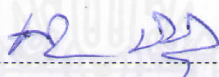
แขนงวิชา ไทยคดีศึกษา

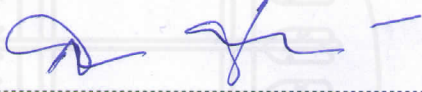
สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุตจิต เจนนพกาญจน์
2. รองศาสตราจารย์ ดร. จิตรา วีรปรีนนท์

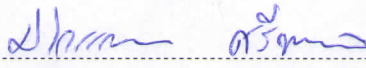

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 3 มิถุนายน 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มีกุล)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุตจิต เจนนพกาญจน์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. จิตรา วีรปรีนนท์)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย:

กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

ผู้วิจัย นายศรีสุข ผาอินทร์ รหัสนักศึกษ 2521000766 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา) **อาจารย์ที่ปรึกษา** (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สุจิตต์ เจนนพกาญจน์ (2) รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วิบุรินนท์ **ปีการศึกษา** 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม (2) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม(3) ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

วิธีการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้นำชุมชน จำนวน 3 ราย ชาวบ้าน จำนวน 13 รายกลุ่มผู้รู้ จำนวน 3 ราย อดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย จำนวน 2 ราย และข้าราชการจำนวน 3 ราย รวมจำนวนทั้งสิ้น 24 ราย เครื่องมือการวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจชุมชน การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า(1)ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยในอดีตเขียนว่า “ผู้ไท” หมายถึง อ้ายลาวหรือคนลาว มีถิ่นฐานอยู่แถบเมืองแก่งเมืองไล แคว้นสิบสองจุไทย(ปัจจุบันคือเมืองเดียนเบียนฟูอยู่ทางตอนเหนือของเวียดนาม) ต่อมาไทยสร้างอาณาจักรจึงเติมอักษร “ย” ต่อท้าย หมายถึง คนไทยกลุ่มหนึ่งส่วนผู้ไทยบ้านนาบัวอพยพมาจากบ้านโพนสาวเฮ้อ อำเภอรณนครตั้งชุมชนเมื่อ พ.ศ. 2434 (2)การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพเศรษฐกิจ คือการเปลี่ยนแปลงการผลิต การบริโภค การแบ่งสรรคร์ การแลกเปลี่ยนเทคนิควิทยาการผลิต และการค้าที่พึ่งพาภายนอกซึ่งเป็นลักษณะของระบบทุนนิยมและบริโภคนิยม ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงกลุ่มสังคมครอบครัว ชุมชน ชนชั้นและสหจร เช่น จากครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยว และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เป็นการเปลี่ยนแปลงค่านิยม ศาสนา ภาษา นันทนาการ การศึกษาคมนาคม วิทยาศาสตร์ การเมืองและสาธารณสุขเช่น การรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยแพทย์พื้นบ้านเปลี่ยนเป็นการรักษาด้วยแพทย์แผนปัจจุบัน(3)ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ได้แก่ ปัจจัยภายในเช่นปัจจัยด้านนิเวศวิทยา ด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยภายนอก เช่นจากนโยบายของรัฐ และการเมือง

คำสำคัญ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์

Thesis title: Economic, Social and Cultural Change in the Phutai Ethnic Group: A Case Study of Nabua Village, KhokHinHae Sub-District, RenuNakhon District, NakhonPhanom Province

Researcher: Mr. Srisuk Pha-in; **ID:**2521000766; **Degree:**Master of Arts (Thai Studies); **Thesis advisers:** (1) Dr. Sudjit Janenoppakanjana, Assistant Professor; (2) Dr. Chitra Weeraburinon, Associate Professor
Academic year: 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the background of the Phuthai ethnic group in Nabua Village, KhokHinHae Sub-District, RenuNakhon District, NakhonPhanom Province; (2) economic, social and cultural changes that have occurred within the group; and (3) factors that affected those changes.

This was a qualitative research based on interviews with 24 key informants, consisting of 3 community leaders, 13 villagers, 3 knowledgeable persons, 2 former members of the Communist Party of Thailand, and 3 civil servants. Data were collected using an interview form, an observation form, and a community survey form. Data were analyzed by descriptive analysis.

The results showed that (1) The term “Phuthai” originally meant Lao or Dao people who came from Muang Tang-Muang Lai in the Sibsongjuthai region (present day Dien Bien Phu in northern Vietnam). The Thai spelling of the name “Phuthai” was changed after the rise of the Thai empire and it now means “a group of Thai people.” The Phuthai in Baan Nabua moved there from Baan Pone Sao Ae, also in RenuNakhon District, and established the community in 1891. (2) Economic changes in the community included changes in production, consumption, allocation, exchange, production technology, and trade, which changed to be more dependent on external markets that were capitalist and consumerist. Social changes included changes in social groups, the family, the community, social classes and associations, such as a change from primarily extended families to mainly nuclear families. Cultural changes included changes in values, religion, language, entertainment, education, communications, science, politics and public health, such as a switch to using modern medicine more than traditional healers. (3) The main factors that affected these changes were the internal factors of environmental and ecological factors and the external factors of government policies and politics.

Keywords: Economic, Social and cultural changes, Ethnic group

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจากบุคคลหลายฝ่ายที่ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดจิต เจนนพกาญจน์ รองศาสตราจารย์ ดร.จิตรา วีรบุรินทร์ แขนงไทยคดีศึกษา สาขาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมธิราช ที่กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดมาโดยตลอด ผู้วิจัยรู้สึกทราบบ้างในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่งจึงขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งสองในฐานะเป็นครู อาจารย์

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ มีกุลศล ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์และให้คำแนะนำแนวทางการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ คณาจารย์สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราชทุกท่านที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำแนวทางการศึกษาให้ผู้วิจัยนำความรู้มาประกอบในการทำวิทยานิพนธ์

ขอกราบขอบพระคุณ คุณสุชน มากระดี เจ้าหน้าที่ประจำแขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำขั้นตอนการทำวิทยานิพนธ์และช่วยประสานงานแก่ผู้วิจัย

ขอกราบขอบพระคุณ ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ แนะนำ และให้ข้อมูลต่างๆแก่ผู้วิจัย จนทำให้ผู้วิจัยทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้และมีความสมบูรณ์ที่สุด

ท้ายที่สุด ขอกราบขอบพระคุณพี่น้องมิตรสหาย ที่คอยให้กำลังใจ ห่วงใย ให้ความช่วยเหลือ อยู่ตลอดจนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ประโยชน์ใดเกิดขึ้นจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแก่พ่อแม่ ครูบาอาจารย์ ญาติพี่น้อง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน

นายศรีสุข ผาอินทร์

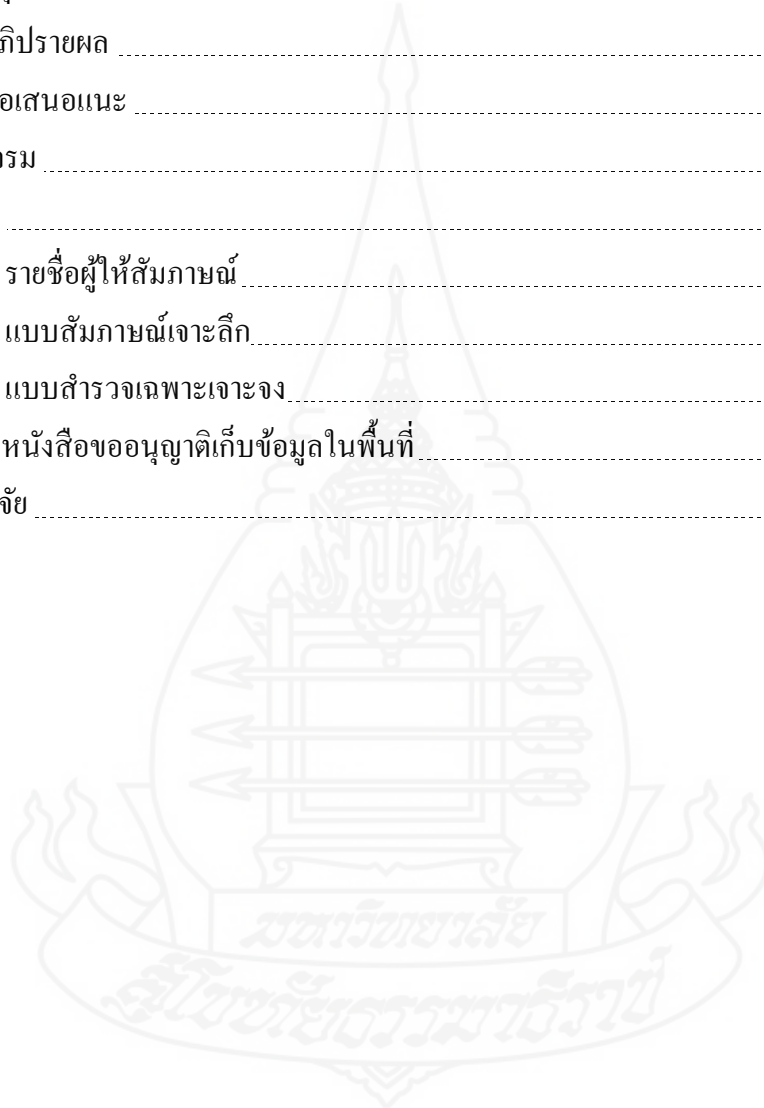
พฤษภาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิด ทฤษฎี	10
ประวัติความเป็นมาของชาติกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย	72
แนวนโยบายของภาครัฐกับการต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์	85
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	102
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	132
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	135
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	135
การเก็บรวบรวมข้อมูล	137
การวิเคราะห์ข้อมูล	138
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	139
ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มเป้าหมาย	140
ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล	147
ตอนที่ 3 ข้อเสนอที่ได้จากการค้นพบ	275

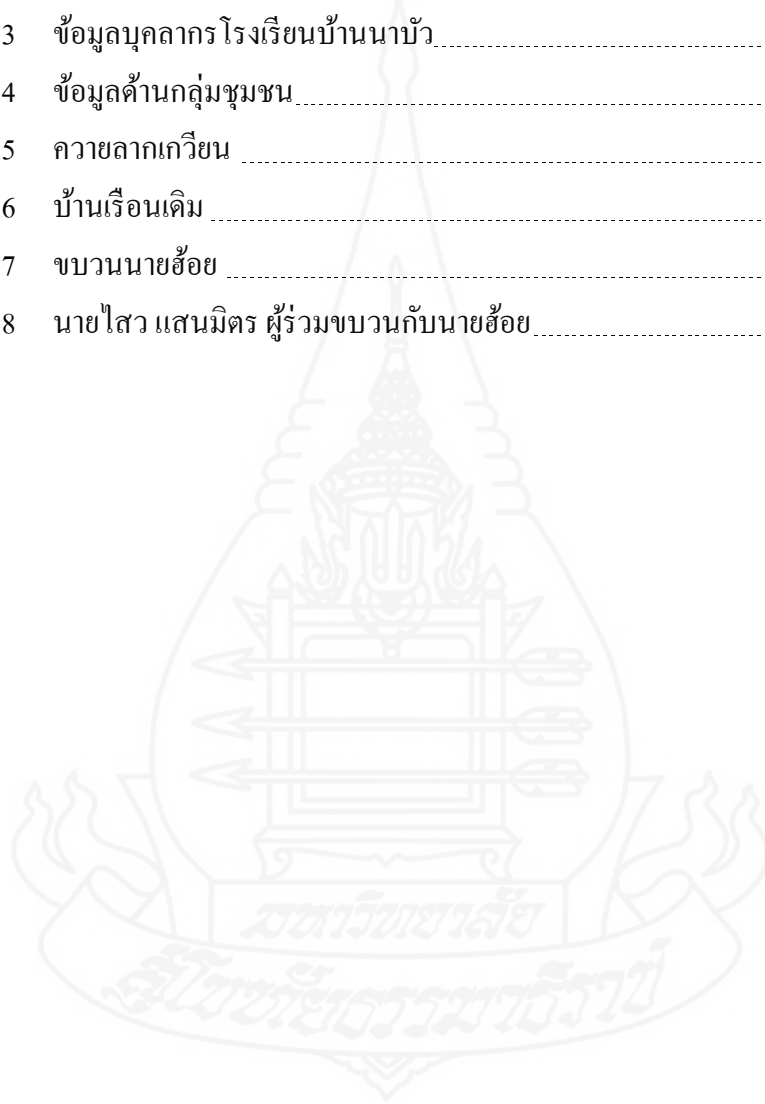
สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	285
สรุปการวิจัย	285
อภิปรายผล	296
ข้อเสนอแนะ	317
บรรณานุกรม	318
ภาคผนวก	322
ก รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	323
ข แบบสัมภาษณ์เจาะลึก	326
ค แบบสำรวจเฉพาะเจาะจง	334
ง หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่	338
ประวัติผู้วิจัย	340

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลด้านกลุ่มชุมชน.....	198
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลจำนวนนักเรียน โรงเรียนบ้านนาบัว.....	223
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลบุคลากร โรงเรียนบ้านนาบัว.....	224
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลด้านกลุ่มชุมชน.....	256
ตารางที่ 4.5 ควายลากเกวียน.....	159
ตารางที่ 4.6 บ้านเรือนเดิม.....	160
ตารางที่ 4.7 ขบวนนายฮ้อย.....	160
ตารางที่ 4.8 นายไสว แสนมิตร ผู้ร่วมขบวนกับนายฮ้อย.....	161

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1	หนองบัว 154
ภาพที่ 4.2	ห้วยน้ำบั้ง 155
ภาพที่ 4.3	สภาพเดิมของคนอีสานแอ่งสกลนคร 158
ภาพที่ 4.4	ฝูงควาย 159
ภาพที่ 4.5	ควายลากเกวียน 159
ภาพที่ 4.6	บ้านเรือนเดิม 160
ภาพที่ 4.7	ขบวนนายฮ้อย 160
ภาพที่ 4.8	นายไสว แสนมิตร ผู้ร่วมขบวนกับนายฮ้อย 161
ภาพที่ 4.9	มัดข้าวที่รอการปักดำ 163
ภาพที่ 4.10	ปักดำข้าวนาปี 164
ภาพที่ 4.11	นาปรัง 164
ภาพที่ 4.12	เครื่องสูบน้ำบาดาล 165
ภาพที่ 4.13	กรองส่งน้ำห้วยน้ำบั้ง 165
ภาพที่ 4.14	ไร่ยาสูบ 166
ภาพที่ 4.15	ตากใบยาสูบ 166
ภาพที่ 4.16	เห็ดละโจก 173
ภาพที่ 4.17	ยกยอฤดูน้ำหลาก 173
ภาพที่ 4.18	อักษ้ายคราม 173
ภาพที่ 4.19	บ้านเรือนใต้ถุนสูง 174
ภาพที่ 4.20	รถไถเดินตาม 182
ภาพที่ 4.21	รถไถนั่งขับ 182
ภาพที่ 4.22	เครื่องสูบน้ำบาดาล 182
ภาพที่ 4.23	ท่ออินาค 183
ภาพที่ 4.24	บุญบั้งไฟ 214
ภาพที่ 4.25	บุญสะเทวด 215
ภาพที่ 4.26	วัดบัวขาว บ้านนาบัว 227
ภาพที่ 4.27	ศาลาเอนกประสงค์ 227

สารบัญภาพ(ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.28 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ บ้านนาบัว.....	229
ภาพที่ 4.29 ถนนคอนกรีตรอบหมู่บ้าน.....	231
ภาพที่ 4.30 ป้ายโครงการสนับสนุนสร้างถนนคอนกรีต.....	232

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสานของประเทศไทย มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ตั้งถิ่นฐานกระจัดกระจายกันทั่วไปในบริเวณแอ่งโคราชและแอ่งสกลนคร สำหรับด้านที่ติดต่อกับแม่น้ำโขงมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เข้ามาอาศัยอยู่หลายกลุ่ม เช่น ลาว กลุ่มญ้อ กลุ่มไทยภูเขา กลุ่มภูไท เป็นต้น กลุ่มชนเหล่านี้มีประเพณีที่ได้รับการสืบทอดมาแต่บรรพชน และได้ยึดถือปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะกลุ่มชาวผู้ไทยนั้นยังคงรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบอย่างของตน (ยศ ธาร. 2529: 26)

กลุ่มชาติพันธุ์ของชาวผู้ไทยในอดีตเป็นชนชาติไทยสาขาหนึ่ง แต่เดิมอาศัยอยู่บริเวณเมืองแกลงและเมืองไล ในแคว้นสิบสองจุไทย พื้นที่บริเวณแถบนี้เป็นป่าเขาไม่อุดมสมบูรณ์นัก รวมทั้งยังเป็นดินแดนคาบเกี่ยวอยู่ในการปกครองถึง 3 ฝ่าย คือ จีน หลวงพระบาง และญวน เมื่อเกิดสงครามระหว่างจีน ญวน หลวงพระบาง การยกทัพจะต้องผ่านดินแดนสิบสองจุไทย ชาวผู้ไทยต้องได้รับความเดือนร้อนอยู่เสมอในการสู้รบจะไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้รับชัยชนะโดยเด็ดขาด ชาวผู้ไทยเป็นกลุ่มที่รักความสงบจึงพากันอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่เมืองวัง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน ในสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรีและในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช(รัชกาลที่ 1) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้มีการยกทัพไปตีเมืองล้านช้าง และได้เคยกวาดต้อนชาวผู้ไทยเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เจ้าอนุวงศ์แห่งเมืองเวียงจันทร์เป็นกบฏ พระองค์จึงทรงรับสั่งให้แม่ทัพไปปราบเจ้าอนุวงศ์ เมื่อปราบได้ชัยชนะ กองทัพไทยจึงได้กวาดต้อนครอบครัวชาวผู้ไทยที่เมืองวัง เมืองคำเกิด และเมืองคำม่วน ข้ามแม่น้ำโขงมาอยู่ฝั่งไทย เป็นการตัดกำลังของฝ่ายลาว และโปรดให้ตั้งบ้านเรือนทำมาหากินในท้องถิ่นต่างๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางของประเทศไทยตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบัน(วิญญู ผลสวัสดิ์.2538 : 1)

เมืองเรณูนครตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2373 ชาวผู้ไทยเมืองเรณูนครอพยพจากเมืองวัง ซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงอยู่ติดกับแดนประเทศเวียตนาม เมื่ออพยพมาครั้งแรกนั้นได้พากันตั้งบ้านเรือนอยู่ 3 แห่ง คือบ้านห้วยข้าว(สำเนียงผู้ไทยเรียกโห้โย โข อยู่ที่บ้านท่าคอย ตำบล

โพนทอง ในปัจจุบัน)บ้านบ่อจันทร์(อยู่ระหว่างบ้านดงมะเอก ตำบลโพนทอง กับบ้านโคกกลาง ตำบลเรณูนครในปัจจุบัน)และบ้านดงหวาย(ที่ตั้งเรณูนครในปัจจุบัน) ต่อมาได้รับยกขึ้นเป็นเมืองเรณูนคร โดยมีเจ้าเพชรและเจ้าสายเป็นหัวหน้าอำนวยการจัดสร้างเมืองขึ้น และได้อพยพราษฎรจากหมู่บ้านทั้ง 3 แห่ง เข้ามารวมกัน อยู่ที่บ้านดงหวาย ซึ่งเป็นที่ตั้งอำเภอเรณูนคร ในปัจจุบัน จากนั้นจึงแต่งตั้งให้ท้าวสาย เป็นพระแก้วโกมลโดยเจ้าเมือง คนแรก จัดการปกครองสืบต่อกันมาจนถึงเจ้าไพโร เจ้าสิงห์ เจ้าพิมพระสอนและเจ้าเหม็น ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์ เป็น “พระแก้วโกมล” ชื่อเดียวกันตามลำดับมา ต่อมาภายหลังทางราชการได้ลดฐานะเมืองลงเป็นอำเภอเรณูนครจนถึงปัจจุบัน

ชาวผู้ไทยเรณูนครเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตเรียบง่าย รักความสงบ มีนิสัยรักหมู่คณะ ซื่อสัตย์ กตัญญู สุภาพอ่อนโยน รักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ฉลาดเฉลียว ชอบสังคมกับคนทั่วไปไม่ถือเนื้อถือตัว และเอาใจใส่ต่อการปฏิบัติตน ด้านอาหารไปมาหาสู่ทุกคนขึ้นมากเป็นพิเศษ ในด้านวัฒนธรรม ศิลธรรม ประชาชนชาวผู้ไทย มีความเคารพนับถือกันมาก (ชารี มณีศรี. 2537 : 9) นอกจากนี้ชาวผู้ไทยเรณู ยังคงรักษาวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีที่ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพชนของตน ได้อย่างเคร่งครัดมาตลอดจนถึงปัจจุบัน

คุณลักษณะของชาวผู้ไทย มีอหิชาศัยน้ำใจโอบอ้อมอารีย์ เมื่อมีแขกต่างบ้านต่างเมืองมาเยี่ยมบ้านเรือนจะต้อนรับด้วยน้ำใจไมตรี มิได้เสแสร้ง มีคำสอนลูกสอนหลานอยู่ว่า “เพิ่นมาเยี่ยมสอดเรือนสอดชาน เหื่อต้อนรับจับสู่มิเหื่อขาด มิเหื่อเกิน ข้าวปลาอาหาร เหล้าไห ไก่ตัว ขวี่ซ้าง ขวี่ม้า” ในความหมายของชาวเรณู หมายถึง เมื่อมีผู้ที่มาเยี่ยมเยือนถึงบ้าน ให้ต้อนรับอย่างดีด้วย ข้าว ปลาอาหาร โดยให้มีเหล้า 1 ไห ไก่ 1 ตัว และคำว่า ขวี่ซ้าง ขวี่ม้า หมายถึง เหล้าที่นำมาเลี้ยงต้อนรับ ซ้าง คือ อุ ม้า คือเหล้าโรง (อุชนี๋ อบรมชอบ, 2541: 38-40)

ชาวผู้ไทยเรณูนคร มีประเพณีพิธีกรรมต่างๆ ที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพชนและได้สั่งสมมาจากประวัติความเป็นมาของเมืองเว (เรณูนคร) “จากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงสู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง” รวมระยะเวลากว่า 100 กว่าปี ความเป็นผู้ไทยของชาวเมืองเรณูนครไม่เคยเสื่อมคลาย ทั้งภาษาพูด ประเพณี วัฒนธรรมอันเก่าแก่ ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย ยังคงเป็นเอกลักษณ์ของชาวเมืองเรณูนครมาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ชาวเรณูนครชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่ มีนิสัยในครอบครัว ความเป็นธรรม กล่าวหาญ ไม่ชอบการกดขี่ข่มเหง กตัญญูรู้คุณขยันขันแข็งในการทำงานเชื่อฟังผู้นำ ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี ที่ถ่ายทอดมาแต่ครั้งบรรพชน ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของตนเองโดยมีการแต่งกายปัจจุบันชาวผู้ไทยจะแต่งกายเหมือนชาวไทยโดยทั่วไป นอกจากมีงานประเพณีเท่านั้นจึงจะมีการแต่งกายพื้นเมืองบ้างแต่ก็เป็นการประยุกต์สมัยใหม่เข้าไปด้วยภาษา

ชาวผู้ไทยเรณูมีภาษาพูดเป็นของตัวเองซึ่งเหมือนกับกลุ่มคนเผ่าไท กลุ่มอื่นๆ คือ มีเสียงผิดกับภาษาไทยและภาษาลาว สำเนียงคล้ายพม่า ประเพณีและวัฒนธรรม ได้สืบทอดมาตั้งแต่บรรพชนมาจนถึงปัจจุบัน เช่น การเหยา การเลี้ยงผีตาแฮก บายศรีสู่ขวัญ ประเพณีคูคดู รวมทั้งประเพณี 12 เดือนของชาวผู้ไทยเรณูนคร (ศิวกพร เตโช, 2542: 187-188)

บ้านนาบัวเป็นชุมชนชาวผู้ไทยที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยอีกกลุ่มหนึ่ง ชุมชนบ้านนาบัวได้ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2434 หรือประมาณร้อยปีเศษที่ผ่านมา ก่อนการปฏิรูปการปกครองในสมัยรัชกาลที่ 5 ไม่นานนัก โดยอพยพมาจากชุมชนโพนสาวเอ้ซึ่ง(อยู่ติดกับชุมชนเรณูนครหรือแต่เดิมเรียกเมืองเว) กลุ่มผู้นำชุมชนมาตั้งบ้านเรือนที่บ้านนาบัว ในสมัยนั้นพากันมาอยู่ 6 ครอบครัว เพื่อมาหาพื้นที่ทำมาหากิน นั่นคือการทำไร่ทำนา เป็นวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มคนเผ่าไท หรือไต ที่เรียกกันว่า “วัฒนธรรมข้าว” ผู้ใหญ่บ้านคนแรกของชุมชนชาวนาบัว คือนายจิตปัญญา แสนมิตร “ได้พากันมา 6 ครอบครัว มาสำรวจที่อยู่ทีนา ว่าเหมาะกับการทำไร่ทำสวนหรือไม่ พากันมาดูทำเล ที่ทำไร่ทำนา และตั้งบ้านเรือนขึ้นมากลายเป็นชุมชนบ้านนาบัว” (ธันวาคม ใจเที่ยง, 2544: 102)

สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาวผู้ไทย บ้านนาบัว ในระยะแรกก่อนการเผยแพร่ลัทธิทางการเมืองแบบคอมมิวนิสต์ มีลักษณะเป็นสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มคนไทยที่ยังคงแนบแน่นกับความเชื่อเรื่องการนับถือผี ผูกพันกับวัฒนธรรมข้าว ซึ่งมีปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนบพไทย “การทำนา-เลี้ยงผี” ก่อนที่กลุ่มการเมืองจะมาขยายแนวร่วมในช่วง พ.ศ. 2497-2498 ถือว่าชุมชนบ้านนาบัวช่วงนั้น ยังอยู่ในยุคที่เรียกกันว่าเศรษฐกิจยังชีพโดยชาวนาบัวนิยมทำการปลูกข้าวเหนียวไว้รับประทาน และทอผ้า ซึ่งในปัจจุบันยังสืบทอดให้เห็นกันอยู่ร่วมไปถึงการหาปลาจากหนองน้ำ ในไร่นาหรือห้วยน้ำบังไว้ประกอบอาหาร (ธันวาคม ใจเที่ยง, 2544 : 106)

นอกจากการทำนาและทอผ้าแล้วชุมชนบ้านนาบวยังทำการค้าขายนอกชุมชนอีกด้วย ดังจะเห็นว่ามีย່องรอยของคำว่า “นายฮ้อย” ที่ชาวบ้านชุมชนนาบัวปัจจุบันมักนิยมนำมาใช้ในการพูดกันถึงบ้านนาบัวจะมีนายฮ้อยหรือพ่อค้า ที่ได้ออกไปขายแถบภาคกลางภาคตะวันตกและเลยไปถึงพม่า ดังบทละครเรื่อง “นายฮ้อยทมิฬ” ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตของนายฮ้อยในภาคอีสานที่คนเฒ่าคนแก่ชาวนาบัวในยุคนายฮ้อย บอกว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับชีวิตนายฮ้อยบ้านนาบัว ขบวนการพ่อค้าแร่จากภาคอีสานที่เรียกกันว่า “นายฮ้อย” น่าจะมีขึ้นในช่วงหลังการทำสนธิสัญญาเบาริ่ง (พ.ศ.2398) ที่มีการขยายพื้นที่ทำนาอย่างมากทำให้ควายในภาคกลางขาดแคลน การค้าแบบนายฮ้อยก็มีได้ถือเป็นอาชีพหลัก เป็นเพียงอาชีพชั่วคราวชั่วคราวโดยเศรษฐกิจในภาคอีสานขณะนั้นยังถือว่าเป็นเศรษฐกิจแบบยังชีพ(ธันวาคม ใจเที่ยง, 2544 :106)

ชุมชนนาบัวหรือชุมชนภาคอีสานก่อนยุคพัฒนาประเทศไม่ได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาลมากนัก ถึงแม้ว่าจะมีการก่อสร้างทางรถไฟ “การคมนาคม” จากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2443 ถึงจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2469 ถึงจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2473 และถึงจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2475 แต่การก่อสร้างทางรถไฟ ดังกล่าว ก็เพื่อสนับสนุนการจัดการปกครองอีสาน ภาคอีสานฝั่งจะได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังเมื่อประมาณ พ.ศ. 2508 หรือนับตั้งแต่ หลังเกิดเหตุการณ์วันเสียงปืนแตก รัฐบาลก็ได้เริ่มให้ความสนใจและมุ่งการพัฒนาอีสานอย่างจริงจัง

จากการเปลี่ยนแปลงของชาวผู้ไทยนับตั้งแต่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลไทย และความต้องการที่จะผสมกลมกลืนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ดังจะเห็นได้จากช่วงประมาณ พ.ศ. 2510-2520 มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เช่น สร้างถนนเชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคอีสานและการสร้างถนนเชื่อมไปยังเมืองและหมู่บ้านต่างๆ ตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2 ผลของการพัฒนาได้ส่งผลให้ชุมชนชนบทมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและความเป็นอยู่สะดวกสบายมากขึ้นในขณะเดียวกันการสร้างถนนหนทางก็มีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้าไปปราบปรามกลุ่มอุดมการณ์ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เชื่อกันว่ามีแหล่งกบดานหรือที่อยู่ของกลุ่ม คอมมิวนิสต์ซึ่งเป็น “ยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมือง” ในขณะเดียวกันการบุกเบิกป่า เท่ากับว่าเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างมหาศาล ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ป่าในภาคอีสานได้ลดลงอย่างรวดเร็ว จาก 44.32 ล้านไร่ ใน พ.ศ. 2504 มาเหลือเพียง 16.18 ล้านไร่ ใน พ.ศ. 2525 (ธนา ใจเที่ยง, 2554 : 101-106)

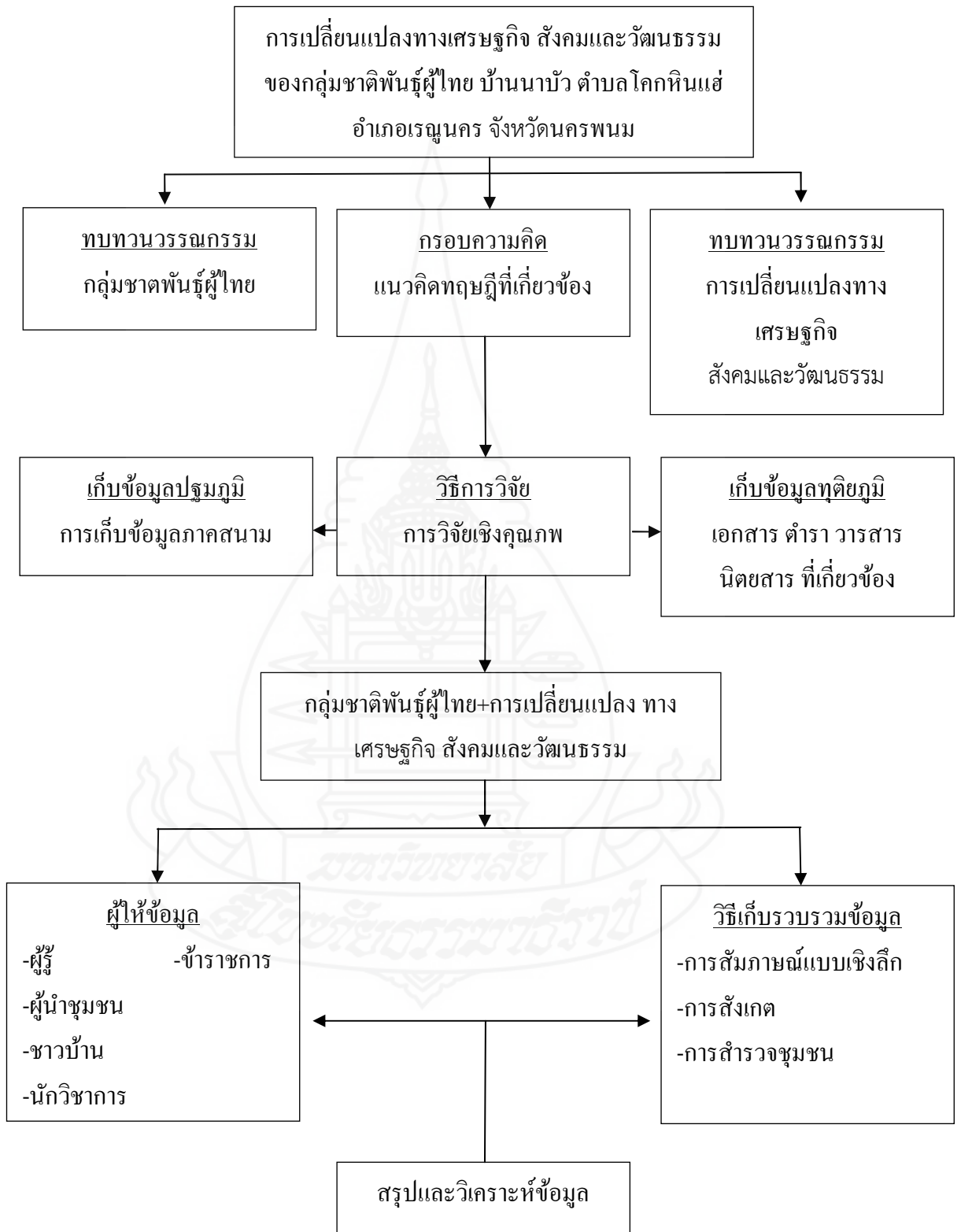
ในขณะเดียวกัน สภาพของสังคมชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดเจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากพลังแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือโลกาภิวัตน์ได้ ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาวผู้ไทย บ้านนาบัวอย่างมาก โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ มีการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพหรือเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเศรษฐกิจเพื่อการบริโภค หรือระบบทุนนิยมเกิดการแข่งขันในลักษณะเสรีนิยม ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย โดยได้รับเอาวิถีชีวิตแบบชาวเมืองและวัฒนธรรมตะวันตกหรือวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ทำให้วิถีชีวิต ความคิด ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมที่ดั้งเดิมบางอย่างเริ่มเลือนหายไป หรือหายไปไม่เป็นที่รู้จัก หรือไม่มีการสืบทอดประเพณีอย่างเช่นในอดีตอีกเลย

จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยได้ตระหนักเห็นถึงปัญหาและความสำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมในด้าน การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการนำเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาชุมชนบ้านนาบัว ตลอดจนการส่งเสริมและอนุรักษ์ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย ให้คงอยู่กับสังคมไทยต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัด นครพนม
- 2.2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
- 2.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบล โคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

3. กรอบแนวคิดการวิจัย (ถ้ามี)

4. ขอบเขตของการวิจัย

4.1 **ขอบเขตเนื้อหา** ศึกษาความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ตลอดจนศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

4.2 **ขอบเขตด้านพื้นที่** ชุมชนบ้านนาบัว กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

4.3 **ขอบเขตด้านระยะเวลา** เป็นการศึกษาชุมชนบ้านนาบัว กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 - 2555 และการศึกษาครั้งนี้ใช้เวลาศึกษา 1 ปี ตั้งแต่ ธันวาคม 2554 ถึง ธันวาคม 2555

4.4 **ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มเป้าหมาย** ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มนักวิชาการ ประชาชนทั่วไปที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ ผู้อาวุโสภายในหมู่บ้าน รวม 24 คน

5. ข้อตกลงเบื้องต้น (ถ้ามี)

ศึกษาเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

6.1 **ผู้ไทย** หมายถึง ชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

6.2 **วัฒนธรรม** หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

6.3 **การเปลี่ยนแปลง** หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

6.4 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับระบบเศรษฐกิจทั่วไปภายในหมู่บ้าน ได้แก่ กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค การแบ่งสรรกระบวนการแลกเปลี่ยนและเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิตของมนุษย์รวมทั้งระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าและการพึ่งพิงภายนอกของหมู่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

6.5 การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม หมายถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคม ความสัมพันธ์ของสมาชิกในสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วยองค์กรทางสังคม (Social Organizations) ได้แก่ กลุ่มครอบครัว กลุ่มสังคม ชนชั้น ชุมชน และสหกร ของหมู่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

6.6 การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของสมาชิกในสังคมซึ่งประกอบด้วยกฎเกณฑ์ทั้งหลักปฏิบัติทาง ค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมืองการปกครอง ความเชื่อศาสนา ภาษา การนันทนาการ การศึกษา การสาธารณสุข และการสื่อสารคมนาคมของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 ได้ทราบประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

7.2 ได้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งจะเป็ข้อมูลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาชุมชนตลอดจนเสริมสร้างและอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว

7.3 ได้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ซึ่งจะเป็ข้อมูลต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะได้นำไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนาชุมชน ตลอดจนส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว

7.4 เป็นองค์ความรู้ในการนำไปใช้ในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงแก้ไข อนุรักษ์ ส่งเสริมและพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ผู้วิจัยจำเป็นต้องทำความเข้าใจในแนวคิดต่างๆ ตลอดจนต้นแบบทฤษฎีที่จะนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ทั้งนี้เพราะว่ากรอบแนวคิดทฤษฎีนั้นเป็นตัวกำหนดแนวทางการศึกษากันกว่า ให้เป็นไปอย่างมีระบบระเบียบแบบแผน กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ผู้วิจัยแบ่งออกเป็นหัวข้อได้ดังนี้

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 แนวคิด

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดและความเชื่อ

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

1.1.4 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1.1.5 แนวคิดการผสมผสานวัฒนธรรม

1.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณี

1.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม

1.1.8 แนวคิดระบบทุนนิยม

1.1.9 แนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

1.1.10 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1.2 ทฤษฎี

1.2.1 ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม

1.2.2 ทฤษฎีความขัดแย้ง

1.2.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

1.2.4 ทฤษฎีภาวะความทันสมัย

1.2.5 ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

2. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

3. แนวนโยบายของรัฐกับการต่อสู้เอาชนกะออมมิวนิสต์

- 3.1 อำนาจรัฐกับลัทธิคอมมิวนิสต์ในภาคอีสานหลัง พ.ศ. 2500
- 3.2 การเกิดขบวนการปฏิวัติของประชาชนในภาคอีสาน
- 3.3 ชุมชนนาบัวกับการลุกขึ้นสู้ต่อต้านอำนาจรัฐ
- 3.5 เหตุการณ์วันเสียดินแดน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด ทฤษฎี

1.1 แนวคิด

1.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์

กลุ่มชาติพันธุ์ คนไทยสมัยก่อนไม่ได้วิเคราะห์หลักซึ่งเกี่ยวกับเรื่องความเป็นชาติ และ “ชาติพันธุ์” เท่าใดนัก แม้ศัพท์คำว่า “ชาติพันธุ์” เป็นศัพท์ที่บัญญัติใหม่ใช้ในความหมายว่าเป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูดเดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน คำว่า “ชาติพันธุ์” นี้ต้องใช้เปรียบเทียบกับ “เชื้อชาติ” คณะกรรมการบัญญัติศัพท์สังคมวิทยาได้แยกข้อแตกต่างว่ากลุ่มเชื้อชาติมีความแตกต่างทางกายภาพคือลักษณะภายนอกและกลุ่มชาติพันธุ์มีความแตกต่างทางวัฒนธรรมแต่เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ปรับรับซึ่งกันและกันได้ความเป็นชาติพันธุ์จึงอาจเปลี่ยนแปลงได้เช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีคำว่า “สัญชาติ” ซึ่งใช้ในความหมายของการเป็นสมาชิกของรัฐบาลหรือประเทศชาติตามกฎหมาย บุคคลอาจเปลี่ยนสัญชาติมาเป็นสมาชิกของประเทศใดประเทศหนึ่งได้(อมรา พงศาพิชญ์ 2543 น. 134 - 135)

ความคิดเรื่อง “กลุ่มชาติพันธุ์” และ “ชนกลุ่มน้อย” เป็นความคิดใหม่ไม่ได้ปรากฏเห็นเด่นชัดในสมัยก่อน การศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทยหรือแถบเอเชียอาคเนย์(บางท่านนิยมใช้คำว่าอุษาคเนย์) เริ่มมีสมัยสงครามโลกครั้งที่สอง ซึ่งโยงกับการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ไปยังกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ (อมรา พงศาพิชญ์ 2543 น. 137 – 138)

โครงสร้างสังคมไทยในอดีต มองคนไทยในความหมายของคนที่มีวัฒนธรรมและพูดภาษาไทย ส่วนคนลาว คนพม่า คนเขมร ฯลฯ ก็คือคนมีวัฒนธรรมและพูดภาษาลาว พม่า และเขมรตามลำดับ ไม่มีการใช้ศัพท์คำว่า “ชาติพันธุ์” และเมื่อคนชาติอื่น เช่น คนอินเดีย หรือจีนเข้ามาอยู่ในอาณาบริเวณประเทศไทยที่ถูกมองว่าเป็น “แขก” “เจ๊ก” “พราหมณ์” “จับกัง” หรือ “เถ่าแก่” ตามสภาพสถานภาพ สมัยก่อนหลังการสู้รบไทยชนะก็จะกวาดต้อนผู้คนมาอาศัยอยู่ในอาณาเขตประเทศไทย มีการชี้พื้นที่ให้ตั้งถิ่นฐานเป็นบ้านฉวน บ้านมอญ บ้านแขก

คนที่มีชาติพันธุ์อื่นที่ไม่ใช่ไทยก็ถูกมองและถูกเรียกว่าเป็น คนอื่น แต่ถ้าไม่มีการนิยามศัพท์และให้ความหมายกับเอกลักษณ์หรือชาติลักษณะมากนัก ส่วนคนที่อยู่บนคอย ก็ถูกมองว่าเป็นคนคอย บางกลุ่มอาจถูกเรียกรวมว่า “ข้า” ในลักษณะคนป่าคนคอย ความชัดเจนในเรื่องชาติพันธุ์ไม่เห็นชัด การเกิดรัฐสมัยใหม่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ต้องกำหนดว่า “ใครเป็นใคร” ให้ชัดเจนขึ้น ในสมัยที่มีเมืองประเทศราชบุรี และหัวเมืองชั้นนอกชั้นในในความจำเป็นในการแบ่งว่า “ใครเป็นใคร” ก็อาจมีอยู่บ้างในบางโอกาสเมื่อต้องแสดงความสัมพันธ์กัน แต่การแยกกันอยู่เป็น “บ้านแขก” “บ้านญวน” “บ้านมอญ” ก็ชี้ให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนอยู่แล้ว การแบ่งพวกนี้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้นในสมัยของการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ และลัทธิชาตินิยม การต่อสู้ของอุดมการณ์ความคิด 2 แนวนี้มีกลุ่มใหญ่ การมองสมาชิกของประเทศชาติโดยแบ่งเป็น ชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่เป็นการมองเชิงรัฐศาสตร์และอำนาจในการปกครองและถูกนำมาใช้เมื่อต้องการแสดงอำนาจ ในกรณีที่ไม่ต้องการแสดงอำนาจก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องแยกสมาชิกในประเทศว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มใหญ่

ประเทศต่างๆ ทุกประเทศมีกลุ่มชาติพันธุ์หลายกลุ่มอาศัยอยู่ภายในประเทศ กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่กลุ่มของตนไม่ได้มีอำนาจในการปกครองประเทศ คือ ชนกลุ่มน้อยในประเทศไทยเราชนกลุ่มใหญ่ก็คือคนไทยและชนกลุ่มน้อยก็คือ คนจีน คนไทยญวน คนลาว คนเขมร ชาวเขาเผ่าต่างๆ คนมาเลย์ (หรือคนมุสลิมในภาคใต้) คนอินเดียรวมทั้งคนฝรั่งจากประเทศต่างๆ ด้วย (อมรา พงศาพิชญ์ 2543 น. 138 – 140)

1.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับความคิดและความเชื่อ

ความเชื่อ เป็นความคิด ความเข้าใจที่มีอิทธิพลต่อการไตร่ตรองต่อการแสดงพฤติกรรมของบุคคล เมื่อบุคคลมีความเชื่ออย่างใด ความเชื่อนั้นจะเป็นตัวกำหนดให้บุคคลปฏิบัติตามสิ่งที่ตนเชื่อต่างๆ ที่บางครั้งความเชื่อนั้นอาจไม่อยู่บนพื้นฐานของความเป็นจริงก็ตาม (Rodeach อ้างถึงใน ประสงค์ ลิ้มตระกูล.2536 : 157) การที่บุคคลมีพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไปนั้นเนื่องจากความคิด ประสบการณ์และความเชื่อของแต่ละบุคคล ซึ่งมีอำนาจในการควบคุมตนเองให้ปฏิบัติในลักษณะต่างๆกันออกไป ซึ่งในกล่ามชาติพันธุ์ภูไทกับความเชื่อนั้น เขาจะมีความสัมพันธ์กับธรรมชาติกับสิ่งที่เหนือธรรมชาติเป็นตัวขัดเกลาผู้คนให้อยู่ในกองในธรรม อย่างเรื่องพิธีแต่งงาน ที่จะมีเรื่องการสั่งสอนผู้เป็นสะใภ้ และเป็นเขย ภูไทจะมีความเชื่ออย่างหนึ่งว่า เวลาจะครองเรือนเมื่อไหร่ เขาจะต้องสร้างเรือนคู่แล้วเสร็จเสียก่อนจึงค่อยแต่งงาน เมื่อแต่งงานทั้งสองจะได้ขึ้นไปอาศัยเรือนคู่

ลักษณะของความเชื่อเกิดขึ้นได้ทั้งภายในและภายนอกคน รอตเตอร์ (Rotter.) (1966:2) ได้อธิบายถึงลักษณะของความเชื่อภายในภายนอก โดยอาศัยทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมว่าถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้นเป็นไปตามที่บุคคลคาดหวังไว้ จะทำให้ความคาดหวังเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ความคาดหวังที่เกิดขึ้นจะขยายไปครอบคลุมพฤติกรรมหรือเหตุการณ์อื่นๆ จนกลายเป็นบุคลิกภาพที่สำคัญในตัวบุคคลนั้น ซึ่งก่อให้เกิดความเชื่ออำนาจภายใน – ภายนอกถ้าประสบการณ์ของบุคคลได้รับการเสริมแรงบ่อยๆ เมื่อแสดงพฤติกรรมเดิม จะทำให้บุคคลนั้นเชื่อว่าสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นผลจากความสามารถของตนเอง ความเชื่อเช่นนี้เรียกว่า ความเชื่ออำนาจภายในคนจากพฤติกรรมไม่ได้รับเสริมแรง จะทำให้บุคคลรับรู้ว่าสิ่งที่ได้รับนั้นไม่ได้เป็นผลจากการกระทำของตนเอง แต่เป็นเพราะโชคชะตา ผีศาจ เทวดา ความบังเอิญหรือสิ่งแวดล้อมบันดาลให้เป็นความเชื่อเช่นนี้เป็นความเชื่ออำนาจภายนอกคน

1.1.3 แนวคิดเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น

ปัจจุบันมีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย เนื่องจากมีนักวิชาการและผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับเรื่องของภูมิปัญญาชาวบ้านมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำทัศนะการให้ความหมายของนักวิชาการและผู้สนใจหลายๆ ท่านมาเป็นข้อเปรียบเทียบให้เห็นความหลากหลายหลายมุมมอง ดังนี้

กล่าวถึงความหมายของภูมิปัญญาว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและดำรงอยู่กับสังคมมนุษย์มาช้านานเป็นการดำรงอยู่ในชีวิตที่เกี่ยวพันกับธรรมชาติของแต่ละท้องถิ่น โดยมีการปรับสภาพการดำเนินชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติตามกาลเวลา เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์โลกที่พิเศษ(ประเวศ วะสี 2530 : 75)

กว่าสัตว์อื่นๆ กล่าวคือ มันสมองที่มีความสามารถในการคิดค้นเรียนรู้แก้ปัญหาและการสืบทอดแบบแผน ความรู้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาแม้ว่าภูมิปัญญาเป็นสิ่งที่ถูกตั้งสมและถ่ายทอดเป็นมรดกมาช้านาน แต่มีลักษณะที่สำคัญอย่างหนึ่งคือเป็นองค์ความรู้ที่มีการเชื่อมโยงกันไปหมดไม่ว่าจะเป็นเรื่องของอาชีพ เศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การใช้จ่ายการศึกษา วัฒนธรรม

ได้ให้ความหมายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึงความรอบรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือดำเนินชีวิตโดยได้รับการถ่ายทอดและกลั่นกรองเป็นระยะยาวนาน(ชวีช ปุณโณณทก 2534: 40)

ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดได้เองนำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้านทั้งกว้างและลึกซึ่งชาวบ้านสามารถคิดเองทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นภูมิปัญญา

ชาวบ้านเกิดจากการสะสม การเรียนรู้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานเชื่อมโยงทุกสาขาวิชา วิธีการศึกษาเรื่อง ภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อนำรายละเอียดประกอบการสอนหรือเก็บข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญามีหลายวิธี เช่นการใช้วิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม PRA ผู้มีส่วนร่วมใน PAR จะประกอบด้วย ชาวบ้าน นักวิจัย และนักพัฒนา ในการวิจัยแบบนี้ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทุกขั้นตอนเป็นสิ่งที่ ชุมชนหรือชาวบ้านร่วมรับรู้และใช้ประโยชน์ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหา เน้นการยอมรับ หรือความคิดเป็นของชาวบ้าน (รังสฤษฎ์ สรรพอาษา 2542: 122)

กล่าวว่าภูมิปัญญาชาวบ้านหมายถึง วิธีการปฏิบัติ ซึ่งชาวบ้านได้มาจาก ประสบการณ์แนวทางแก้ปัญหาแต่ละเรื่องแต่ละประสบการณ์ แต่ละสภาพแวดล้อม ซึ่งจะมี เงื่อนไขปัจจัยเฉพาะแตกต่างกันไป(สุจารี จันทาสุข 2531: 28 - 30)

ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ มรดกทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น จากการสั่งสมความรู้ดั้งเดิมของท้องถิ่นนั้นๆซึ่งเป็นการสะสมจากประสบการณ์ชีวิตของชาวบ้าน เอง หรือจากการได้สืบทอดต่อกันมาจากบรรพบุรุษ ภูมิปัญญาแต่ละด้านรับการเรียนรู้มาเป็น ระยะเวลาอันยาวนาน มีการสังเกตทดลองใช้ ปรับเปลี่ยน แก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในการ ดำรงชีวิตประจำวันในแต่ละท้องถิ่นด้วย (สำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติสำนัก นายกรัฐมนตรี 2545: ข, 1 อ้างในพระรัฐกร สุขอ้วน: 2551)

Radcliffe-Brown ได้สรุปไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะในชนบทใน หลายๆประเทศ หลายๆวัฒนธรรมสามารถนำมาใช้ในการดำรงรักษาคุณในธรรมชาติได้ดีกว่า ความรู้ ทางวิทยาการสมัยใหม่ โดยเฉพาะในการรักษาป่าต้นน้ำลำธาร ความหลากหลายของชี วิต และความอุดมสมบูรณ์ในบางอาณาบริเวณของไซลทที่เหลือน้อยลงทุกที

เสรี พงศ์พิศ (2534: 39) กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง พื้นเพรากฐานของความรู้ชาวบ้าน (เอกวิทย์ ณ ถลาง 2536: 13; อ้างอิง มาจาก Radcliffe-Brown 1952: 45)

กฤษณา วงษาสันต์ (2542: 253) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือความรู้หรือประสบการณ์ดั้งเดิมของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดสืบทอดกันมาจาก บรรพบุรุษ หรือถ่ายทอดกันจากสถาบันต่างๆชุมชน เช่น จากสถาบันครอบครัว ความเชื่อ และศาสนา การเมืองการปกครอง เศรษฐกิจ และสถาบันทางสังคม

จารุวรรณ ธรรมวัตร (2543: 1) ได้ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ แบบแผนการดำเนินชีวิตที่มีคุณค่าแสดงถึงความเฉลียวฉลาดของบุคคล และสังคมซึ่งได้สั่งสม และปฏิบัติสืบทอดกันมา ภูมิปัญญาจะเป็นทรัพยากรบุคคล หรือทรัพยากรความรู้ก็ได้

เสวภา สังขทีป (2543) กล่าวว่า ภูมิปัญญาเป็นเรื่องที่สั่งสมกันมาแต่อดีต เป็นสิ่งที่แสดงถึงคุณค่าทางสติปัญญาความรู้ในการดำรงชีวิตของกลุ่มชนนั้นๆ

ไพฑูรย์ มีกุศล (2550 : 24) สรุปความหมายของภูมิปัญญาไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ ภูมิปัญญาไทยหมายถึง องค์ความรู้ที่เป็นรากฐานของคนไทยในประเทศไทย ซึ่งได้มีการพัฒนา สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม และรับรู้ภูมิปัญญาใหม่จากภายนอก โดยมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือผลิตซ้ำ เพื่อประโยชน์ในการแก้ปัญหาให้เหมาะสมกับสภาพสังคมวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ส่วนภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึงองค์ความรู้ของชาวบ้านที่เกิดจากการเรียนรู้และสรุปความคิดรวบยอดเป็นองค์รวมจนสามารถพัฒนาสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามและสามารถสืบทอดต่อมา โดยมีการผสมผสานและปรับเปลี่ยนระหว่างภูมิปัญญาเดิมและภูมิปัญญาใหม่อยู่ตลอดเวลา

ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ (Online 2 กันยายน 2552: <http://www.mv.ac.th>) กล่าวถึง ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) คือความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเรา ผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต คิดวิเคราะห์จนเกิดปัญญา และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นต่างๆ

ประเวศ วะสี (2534: 45) ได้ให้ทัศนะว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นสะสมมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคมและสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน ถ่ายทอดสืบทอดต่อกันมาเป็นวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ ความคิด ความเชื่อ และความสัมพันธ์ที่ท้องถิ่นได้สะสมถ่ายทอดปรับปรุง สืบต่อกันมาปรากฏเป็นความสามารถ วิธีการ เครื่องมือ สามารถควบคุมสังคมแก้ไขปัญหา หรืออำนวยความสะดวกแก่บุคคลและท้องถิ่นตลอดมาจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ด้านนามธรรม ได้แก่ความคิด ความเชื่อและค่านิยมที่ได้สืบทอดและปรับปรุงต่อมาภูมิปัญญาปรากฏเป็นลักษณะในรูปของศาสนา พิธีกรรม นิทาน เพลงสุภาษิต การสั่งสอน เป็นต้น 2) ด้านที่เป็นวัตถุ ได้แก่ อุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งปลูกสร้างอาชีพต่างๆ เป็นต้น

เอกวิทย์ ณ ถลาง (2540: 13) ได้อธิบายภูมิปัญญาไทยว่าเป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคน que เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกัน และระหว่างกลุ่มชนหลายๆชาติพันธุ์ รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหาได้ดำรงอยู่ และสร้างสรรค์อารยธรรมของเราเองได้อย่างมีคุณภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้าน ภูมิปัญญาในแผ่นดินนี้มีมิได้เกิดขึ้นเป็นเอกเทศแต่มีส่วนแลกเปลี่ยนเลือกเฟ้นและปรับให้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นตลอดมา

กล่าวโดยสรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน ถือเป็นมรดกจากคนไทยรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งจนถึงปัจจุบัน สิ่งที่ตกทอดถือว่าเป็นมรดกทางปัญญาที่เกิดจากความรู้ ความคิดที่ปราศเปรื่อง เกิดจากความเชื่อ ซึ่งนำไปสู่การปฏิบัติและมีการประยุกต์ตามสภาพสังคมในแต่ละห้วงเวลากลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทย บ้านนาบัว ยังมีการสร้างภูมิปัญญาขึ้นมาเรื่อย ๆ โดยการเอาสิ่งที่มีอยู่ในชุมชนที่เรียกว่าทุนทางสังคมนั้นเข้ามาประยุกต์ใช้ให้เป็นสิ่งใหม่เกิดขึ้น และภูมิปัญญาที่ชาวผู้ไทยได้สร้างขึ้นนั้นจะสร้างขึ้นเพื่อเอื้อต่อการดำรงชีวิตของเขาเอง อย่างเช่น เครื่องจักสานด้วยไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญาที่ชุมชนชาวผู้ไทยสร้างขึ้นมาเพื่ออำนวยความสะดวกในการหาอยู่หากิน เช่น สานตุ้มดักปลา สานแห กระบุง ตระกล้า กระติบข้าว หวดนึ่งข้าว สุ่ม หรืออื่นๆ เห็นได้ว่าภูมิปัญญาที่ชุมชนได้สร้างขึ้นมานั้นเป็นทั้งการสืบทอดถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นไปเรื่อยๆซึ่งมีการดัดแปลงแก้ไขไม่จบสิ้น

1.1.4 แนวคิดการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง ความแตกต่างที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันในช่วงเวลาหนึ่งขององค์การหนึ่ง ซึ่งยังคงตัวอยู่ได้ (Nisbet, 1972 : 1) การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนในระเบียบแบบแผน ธรรมเนียม หรือแนวกำหนดพฤติกรรม (สนธิ สมักรการ, 2538 : 1-8)

การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเปลี่ยนสภาพทั่วไป การเปลี่ยนแปลงจะตั้งอยู่บนรากฐานของเวลา ใช้เวลาเป็นเกณฑ์วัดเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงในช่วงระยะเวลาหนึ่ง เช่นบทบาทและสถานภาพของมนุษย์ กลุ่มคนและสถาบันต่างๆ ที่มีอยู่มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไรในแต่ละช่วงเวลา การเปลี่ยนแปลงเกิดจากติดต่อสัมพันธ์กับผู้อื่นและชุมชนอื่น การที่ประดิษฐ์คิดค้นสรรพสิ่งต่างๆ ได้การเปลี่ยนแปลงขึ้นภายในชุมชนตลอดเวลา (วิเชียร รักการ, 2552)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจ อันได้แก่ กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค กระบวนการแบ่งสรร กระบวนการแลกเปลี่ยน ตลอดจนเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในกิจกรรมการผลิตของมนุษย์ ผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านไทยในภาคอีสาน เกิดเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพและบริโภคเองในครัวเรือนเป็นหลัก เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าและฟุ้งภายนอกมากขึ้น (ชุมพล แนวจำปา, 2529 : 227-232 ; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่นๆ. 2530 ; สุวิทย์ ชีรสาสวัต, ขอบ ดิสวน โคน และสุรัตน์ วรารักษ์รัตน์. 2530 : 215 -219 ; ฉัตรทิพย์ นาถสภา. 2533 : 60-65 ; วัฒนสาร ปานเพชร. 2536 ; วิยุทธ์ จำรัสพันธ์. 2536: 95-98 ; สมชอบ ภูอินนา. 2537)

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

องค์การสังคม หมายถึง กลุ่มคนประเภทต่างๆที่ปรากฏในสังคมหนึ่งๆ โดยทั่วไปถ้าไม่นับตัวสังคมเองแต่ละสังคมจะมีองค์การสำคัญ ประเภท ด้วยกัน คือ

จากโครงสร้างสังคมจะเห็นว่า การศึกษาด้านสังคม หมายถึง การศึกษาเรื่ององค์การสังคม(social organization) สิ่งที่เราต้องการทำความเข้าใจ คือองค์การสังคมคืออะไร ประกอบด้วยประเภทอะไร และมีองค์ประกอบอะไรบ้าง

กล่าวให้เข้าใจง่าย องค์การสังคมเป็นกลุ่มคน(Human group) ประเภทต่างๆ ที่มารวมตัวกันเพื่อประโยชน์หรือทำหน้าที่จำเป็นต่างๆ ในแต่ละสังคมที่มีขนาดใหญ่พอควร จะมีกลุ่มคน 5 ประเภทด้วยกัน ที่ล้วนแต่เป็นองค์การสำคัญทั้งสิ้น

1. กลุ่มทางสังคม (social group) หมายถึง องค์การสังคมขนาดเล็กแต่ละองค์การมีสมาชิกประมาณ 10 คน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด สนับสนุน จะเป็นชายล้วนหรือหญิงล้วน หรือผสมชายหญิงก็ได้ ตัวอย่าง เช่น กลุ่มเพื่อนเล่น กลุ่มคนทำงานแห่งเดียวกัน กลุ่มคนไปทำบุญวัดเดียวกัน ดังนั้น เป้าหมายของกลุ่มสังคมจึงแตกต่างกันออกไป

2. ครอบครัว (Family) หมายถึง องค์การสังคมประเภทที่สมาชิกเป็นหญิงชายอายุใกล้เคียงกัน สมรสกันก่อให้เกิดครอบครัวขึ้น ครอบครัวในขั้นต้นก็คือ กลุ่มสังคม (social group) นั่นเอง เพราะมีสมาชิกเริ่มต้นด้วยสามีภรรยา แต่ต่อมาก็มีบุตร จำนวนสมาชิกก็เพิ่มขึ้น และโดยปกติก็จะมีญาติ เช่น พ่อแม่สามี พ่อแม่ภรรยา และญาติทั้งสองฝ่ายคนอื่นๆ กลายเป็นตระกูล (clan) หรือเครือญาติ (relatives) จึงอาจมีขนาดองค์การใหญ่กว่าองค์การประเภทกลุ่มสังคมมาก

3. ชุมชน (community) คือ องค์การสังคมประเภทหนึ่งที่มีที่ตั้งเป็นหลักแหล่งอยู่แห่งใดแห่งหนึ่ง เช่น ชุมชนบางขุนเทียน ชุมชนท่าพระจันทร์ ชุมชนสามย่าน เป็นต้น ชุมชน แต่ละแห่งมักจะสนองความต้องการจำเป็นเบื้องต้น (basic needs) ของคนในชุมชนได้ เช่น มีร้านค้า น้ำดื่ม น้ำใช้ หน่วยทางการเมือง อาทิกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ผู้อำนวยการเขต มีวัด มีที่ทำการไปรษณีย์ อย่างไรก็ตาม ชุมชนมีขนาดต่างกัน บางแห่งเป็นหมู่บ้าน (village) ชนบทที่ไม่มีที่หลังคาเรือน บางแห่งในเมืองมีครอบครัวเป็นร้อยเป็นพัน เช่น แขวง หรือเขตในเมือง

4. ชนชั้น (Social class) เป็นองค์การสังคมประเภทระบบการจัดการคนออกเป็นช่วงชั้น (strata) โดยอาศัยเกณฑ์สถานภาพทางเศรษฐกิจ-สังคม (Socio-economic status) แต่ละสังคมอาจจัดคนเป็นช่วงชั้นกว้างๆ ออกเป็น สามช่วงชั้น คือ ชั้นสูง กลาง ต่ำ (higher middle and lower class) แต่ละช่วงชั้นจะมีแบบชีวิต (life style) เช่น เรือชนวน บ้านช่อง เสื้อผ้า เครื่องใช้ อาหารการกิน การศึกษา อาชีพ ...และโอกาสชีวิต (life chance) เช่น โอกาสที่จะได้รับ

การศึกษาสูง โอกาสที่จะได้ทำงานดีมีรายได้สูง โอกาสในการที่จะมีสุขภาพดี โอกาสในการที่จะได้รับความยุติธรรมในคดีความ เป็นต้นแตกต่างกัน ระบบชั้นชั้น (class system) เป็นระบบที่มีอยู่ในสังคมสมัยใหม่ เป็นระบบเปิด (open system) ในแง่ที่ว่า ในช่วงชีวิตคนสามารถเปลี่ยนชนชั้นของตนได้ เช่น จากที่เคียด่า (lower class) อาจขยับมาเป็นชั้นกลางได้ เพราะมีการศึกษาดีขึ้น ร่ำรวยขึ้น หรือในทางกลับกัน เดิมเคยสูง (higher class) เป็นเชื้อพระวงศ์ เป็นขุนนาง เป็นเศรษฐี แล้วตกอย่างเป็นคนชั้นล่าง เพราะสิ้นเนื้อประดาตัว ไม่สามารถ...แบบชีวิตเดิมไว้ได้ ดังนั้นเป็นต้น

5. สหจร (association) องค์กรสังคมที่ได้รับการจัดตั้งมาโดยจงใจ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่าง ตัวอย่าง คือ บริษัทห้างร้าน สมาคม สโมสร กองทัพ โรงงานอุตสาหกรรม สหกรณ์ กระทรวง ทบวง กรม มหาวิทยาลัย โรงเรียน

ลักษณะทั่วไป สหจรเปรียบเทียบกับองค์กรสังคมแบบอื่นๆ จะเห็นลักษณะเด่นผิดแผกไปจากองค์แบบอื่นหลายประการเช่น

ความเป็นองค์กรทางการ (Formal organization) ลักษณะเด่นประการแรกของสหจร คือ การเป็นกลุ่มคนทางการเมืองมีเวลารายงานตัว เช่น จาก 08.00 น. ถึง 16.00 น. มีคนทำงานประจำตลอดเวลา ที่เปิดทำการ บุคคลเหล่านี้แบ่งแยกกันทำหน้าที่เฉพาะด้านเป็นส่วนไม่ปะปนกัน

มีกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร (Written regulation) ตั้งแต่ชมรม สโมสร เรื่อยไปจนถึงกระทรวง กรม ต่างๆ ล้วนมีกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษรให้ผู้ร่วมกลุ่มได้ศึกษา รับรู้ และต้องยึดถือปฏิบัติทุกคนในองค์กร หรือผู้มาติดต่อ ก็จะต้องยึดถือกฎระเบียบเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

การจัดแบ่งหน้าที่ในองค์กร (division of labour) ในแต่ละองค์กรมีการจัดสรรคนออกเป็นหมู่เป็นพวกตามหน้าที่เฉพาะที่จะต้องปฏิบัติ รวมทั้งการมีอำนาจบังคับบัญชา คนที่อยู่ในบังคับบัญชาของตนเกิดเป็นหัวหน้าและลูกน้องหรือผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชา หัวหน้าทีมคนในทีมเป็น

การมีทรัพย์สินเป็นของตนเอง (property) สหจรจะดำรงอยู่ได้ สหจรต้องมีทรัพย์สินเงินทองเป็นของตนเอง เช่น ที่ดิน เครื่องจักรกล มีที่ทำการอาคารสถานที่ที่มีเงินในธนาคาร เครื่องใช้ไม้สอย

มีรายได้รายจ่ายเป็นของตนเอง (income and expense) สหจรจำดำรงอยู่ได้ สหจรต้องมีทั้งรายได้และรายจ่ายเป็นของตนเอง รายได้อาจมาจากที่ดิน ทรัพย์สิน หรือผลิตภัณฑ์สินค้า ค่าสมาชิก เป็นต้น รายจ่ายเป็นเรื่องของการลงทุน เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าเช่า ค่าขนส่งสินค้า เป็นต้น

ความถาวร (permanent) สหจรทุกสหจรเมื่อได้รับการจัดตั้งขึ้นมาแล้วมีหน้าที่ปฏิบัติมีคนทำงาน มีทรัพย์สิน มีรายได้ มีรายจ่าย ดังนั้น องค์การเหล่านี้จึงมีลักษณะถาวร มีชีวิตอยู่เป็นเวลานาน ขณะที่ผู้ทำงาน ผู้ดำรงตำแหน่งต่างผลัดเปลี่ยนเวียนกัน ไปมา แต่องค์การก็ยังอยู่และดำเนินต่อไป อาจหลายชั่วชีวิตคน

องค์ประกอบของสหจร มีดังนี้

1. มีคนทำงานจำนวนหนึ่ง จะมากหรือน้อยก็สุดแต่ขนาดขององค์การ ถ้าเป็นองค์การขนาดเล็กก็อาจจะมีคนทำงานประจำไม่กี่คน ส่วนที่เหลือเกินสมาชิกของชมรมหรือสโมสร

2. หน้าที่ องค์การทุกองค์การ มีหน้าที่พึงปฏิบัติ เพราะหน้าที่นี้เองเป็นต้นเหตุให้ต้องมีการจัดตั้งองค์การแบบสหจรขึ้นมา ผู้ปฏิบัติหน้าที่คือ คนที่เป็นองค์ประกอบในข้อแรกโดยทั่วไป หน้าที่ของสหจรมักไม่เป็นหน้าที่เดียวแต่เป็นซ้ของเรื่องที่สัมพันธ์กัน

3. แบบแผนการกระทำ แต่ละสหจรต้องมีกฎ ระเบียบ หรือกฎหมายกำกับการทำงานของเจ้าหน้าที่ของสหจรโดยเฉพาะ กฎระเบียบ หรือแบบแผนการกระทำนี้ มองให้กว้างออกไปคือ วัฒนธรรมของสหจรมันเอง โดยทั่วไปเรียกว่า วัฒนธรรมองค์การ แต่เป็นแบบในการคิด และแบบทางวัตถุด้วย นั่นคือ คนในแต่ละองค์การ มีความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์ คุณธรรม จริยธรรมของตนเอง นอกจากนั้น แม้บทบาททางวัตถุ เช่น เครื่องใช้ไม้สอย แบบของสินค้าที่ผลิต เป็นต้น

4. มีการจงใจจัดตั้ง สหจรไม่ได้เกิดขึ้นมาตามธรรมชาติ หากมีการจงใจจัดตั้งขึ้นมา อาจเป็นองค์การตามกฎหมาย หรือกฎหมายรองรับ เช่น กระทรวง ทบวง กรม มหาวิทยาลัย มูลนิธิ สมาคม วัด หรือบางทีเกิดจากผลการประชุมของกลุ่ม เช่น ชมรม สโมสร ห้องสมุด กองทุน สหจรมีความหมายเหมือนกับครอบครัวในแง่การจงใจจัดตั้งแต่สหจรมีความแตกต่างจากครอบครัวในลักษณะอื่น เช่น การมีหน้าที่จำเพาะของสหจร สหจรจึงต่างจากครอบครัว

5. ขอบเขตจำกัดของหน้าที่ สหจรแต่ละแห่งมีหน้าที่จำเพาะเจาะจงไม่ได้มีหน้าที่อย่างไร้ขอบเขต เหมือนกับองค์การสังคมแบบอื่น เช่น ชุมชน ครอบครัว หรือชนชั้น ขอบเขตจำกัดนี้จะได้รับการบรรจุไว้ในกฎหมาย หรือสารตราตั้ง ระเบียบของสหจรมันๆ เช่น กฎหมายที่จัดตั้งกระทรวง ทบวง กรม นั้นๆมีขอบเขตหน้าที่อะไรบ้าง

6. องค์วัตถุ ได้แก่ เครื่องใช้ไม้สอย สิ่งปลูกสร้างเครื่องมือ เครื่องเล่น เครื่องกีฬา ยา เครื่องแบบ อาวุธยุทโธปกรณ์ เป็นต้น เป็นเครื่องประกอบ เป็นเครื่องอำนวยความสะดวก

สะดวก ทำให้การปฏิบัติหน้าที่หรือการดำเนินชีวิตของสหจรเป็นไปได้โดยสะดวกและมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบขององค์การสังคม มีองค์ประกอบเบื้องต้นดังนี้

1. การกระทำระหว่างกันทางสังคม (social interaction) ได้แก่ คนอย่างน้อย 2 คน ที่มีการกระทำระหว่างกันอย่างสม่ำเสมอ
2. หน้าที่ (function) หรือวัตถุประสงค์ขององค์การนั้นๆ เช่น กลุ่มสังคมที่มีหน้าที่ เช่น การเล่นกันของเพื่อน หรือหน้าที่ของครอบครัว เช่น การเลี้ยงดูสมาชิก การอบรมสั่งสอนสมาชิกใหม่
3. แบบแผนพฤติกรรม (pattern of behavior) เช่น กฎ ระเบียบ ประเพณี ปฏิบัติขององค์การนั้นๆ เช่น ของครอบครัว เป็นกฎระเบียบปฏิบัติระหว่างสามีภรรยา หรือระหว่างพ่อแม่กับลูก ซึ่งสังคมต่างๆ จะวางระเบียบไว้ไม่เหมือนกัน
4. องค์ประกอบทางวัตถุ (material component) อย่างกรณีครอบครัวมีองค์ประกอบทางวัตถุ เช่น บ้านที่อยู่อาศัย เครื่องเรือน เสื้อผ้า อาหาร เป็นต้น

(สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550 : 1-15 – 1-16)

ครอบครัวคือหน่วยทางสังคมหน่วยหนึ่ง หรือเป็นกลุ่มบุคคลที่มีฐานะภาพ (Statuses)เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ บุคคลกลุ่มนี้ผูกพันกัน โดยบทบาทและหน้าที่ต่อกันและกัน คาดหวังต่อกัน บุคคลอื่นจะสัมพันธ์กับบุคคลกลุ่มนี้ก็โดยการกำหนดฐานะภาพบทบาทของตนเสียก่อน ในครอบครัวหนึ่งๆ อย่างน้อยที่สุดครอบครัวจะต้องประกอบไปด้วยคู่สมรส(คู่หัวตัวเมีย) หนึ่งคู่ และลูกๆ ซึ่งอาจจะเป็นทั้งเพศหญิงเพศชายหรือเพียงเพศใดเพศหนึ่งบางครอบครัวที่ไม่มีลูกถือว่าเป็นช้อยกเว้น ไม่ใช่เรื่องปกติธรรมดา ครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลทางสังคม(Social Group) ซึ่งเกิดจากสถาบันแต่งงาน การกระทำทุกอย่างของครอบครัวก็เพื่อจะผดุงสถาบันแต่งงาน(Ember และ Ember,1973;1979 อ้างใน มานุษยวิทยา สังคมและวัฒนธรรม รศ.ดร.นิยมพรรณ(ผลวิณะ) วรรณศิริ 2550 : 169)

ครอบครัวคือกลุ่มทางสังคมซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ สมาชิกอยู่ร่วมกันมีความสัมพันธ์ทางเพศและทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มีลักษณะของการร่วมมือกันเสมอในครอบครัวจะต้องมีผู้ใหญ่ 2 เพศ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันและเป็นที่ยอมรับกันในสังคมมีลูกหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งคน ไม่ว่าจะเป็ลูกแท้หรือลูกบุญธรรมก็ตาม(รศ.ดร.นิยมพรรณ(ผลวิณะ) วรรณศิริ 2550 : 170)

สถาบันครอบครัว(Family)กับสถาบันการแต่งงาน ทั้งสองระบบนี้เป็นองค์ประกอบซึ่งกันและกัน ครอบครัวประกอบด้วยคู่แต่งงานและคู่แต่งงานประกอบขึ้นเป็น

ครอบครัว แต่การแต่งงานเพื่อเป็นครอบครัวต้องแยกกับการได้เสีย (Sexual Relationship or Intercourse) การแต่งงานนั้นเป็นการรับรองอย่างเป็นทางการและต่อสาธารณะถึงการได้เสียกัน และจะมีผลเป็นครอบครัว เป็นปีกแผ่นรวมกันต่อไป แต่การได้เสียกันอาจเป็นสัมพันธ์ภาพทางเพศด้วยการตกลงกันเป็นการส่วนตัว ซึ่งอาจนำไปสู่การแต่งงานและครอบครัว หรืออาจจะแยกทางกันไปเลยหลังจากการได้เสียกันก็ได้ นอกจากนี้การได้เสียก็อาจจะแบ่งเป็นโดยสมัครใจและไม่สมัครใจ (ข่มขืน) และไม่ว่าจะเป็นวิธีใดก็จะนำไปสู่การเป็นครอบครัวหรือไม่เป็นก็ได้ทั้งสองอย่าง (รศ.ดร.นิยมพรรณ(ผลวัฒน์) วรรณศิริ 2550 : 170)

ครอบครัวที่เล็กที่สุดอาจจะมีลูกที่ยังไม่แต่งงาน หรืออย่างน้อยที่สุดจะมีพ่อหรือแม่คนใดคนหนึ่ง (หากฝ่ายใดมีอันต้องจากไปโดยการแยกทางกัน หรือตายจากกัน) แต่ครอบครัวที่มีเพียงสามีและภรรยาเท่านั้นก็เป็นครอบครัวได้ในกรณีที่ฝ่ายสามีหรือภรรยาหรือทั้งคู่มีความผิดปกติทางร่างกายและไม่สามารถจะมีบุตรได้ (รศ.ดร.นิยมพรรณ(ผลวัฒน์) วรรณศิริ 2550 : 170)

สมาชิกของครอบครัว คือ พ่อ แม่ ลูก ปกติจะอยู่ร่วมกัน มีภาระและพันธะต่อกัน มีสิทธิและหน้าที่ที่ตรงกันกระทำต่อกันและช่วยกัน ในเชิงร่วมมือกันทั้งในด้านเศรษฐกิจ และสังคมสิทธิในการเป็นพ่อ-แม่ ก็คือ ได้รับความนับถือ เชื่อฟัง จากลูกๆ มีสิทธิในตัวลูกและในทรัพย์สิน ฯลฯ หน้าที่ของพ่อ-แม่ คือ เลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูกๆ ส่วนสิทธิของลูกก็คือการได้รับการเลี้ยงดูปกป้องให้เติบโต สิทธิในการสืบทอดทรัพย์สินหน้าที่คือ ให้ความร่วมมือในทุกๆ ทางกับพ่อแม่ และเลี้ยงดูตอบแทนพ่อแม่ที่ซราภาพและช่วยตัวเองไม่ได้ (รศ.ดร.นิยมพรรณ(ผลวัฒน์) วรรณศิริ 2550 : 170)

มนุษย์ทุกคนอย่างน้อยจะต้องอยู่ในครอบครัวเสมอ ได้แก่ ครอบครัวที่ตนถือกำเนิดมาเรียกว่า “ครอบครัวต้น” หรือ “Family of Procreation” ซึ่งเป็นครอบครัวที่บิดา-มารดาของบุคคลเป็นเจ้าของ แต่ถ้าไม่สมบูรณ์ในชีวิตแล้วบุคคลจะต้องมีสองครอบครัว ครอบครัวที่สองคือ “ครอบครัวตาม” หรือ “Family of Orientation” ซึ่งเป็นครอบครัวของตนเองอันเกิดจากที่บุคคลแต่งงานเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่แล้ว การใช้ชื่อภาษาไทยสำหรับครอบครัวแรกของบุคคลว่าครอบครัวต้นก็เพื่อจะได้ไม่เข้าใจผิดว่า มันเป็นเพียงครอบครัวของพ่อและแม่ของบุคคลเหล่านั้น บางทีบุคคลอาจได้รับการอบรมเลี้ยงดูในช่วงปฐมวัยจากผู้อื่นซึ่งไม่ใช่พ่อแม่ก็ได้ ด้วยสาเหตุเพราะพ่อ-แม่ตายไปตั้งแต่ตนถือกำเนิดขึ้นมาก็ได้

ครอบครัวขยาย (The Extended Family)

ครอบครัวขยายคือ “ครอบครัวซึ่งมีสมาชิกอย่างน้อย 3 รุ่น (3 Generations) อยู่ร่วมกัน” (Selby 1975 : 23) คือ รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย รุ่นคู่ของ Ego เอง และรุ่นลูกๆ ของ Ego ส่วน

ใหญ่จะเป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยว(พ่อ แม่ ลูก) หลายๆครอบครัวมาอยู่ร่วมกัน อาจจะเป็นการอยู่ร่วมกันภายในหลังคาเดียวกัน หรือคนละบ้านแต่อยู่ภายในบริเวณที่ต่อเนื่องกันได้ ได้ ลักษณะที่สำคัญที่สุดคือ ต้องมีเศรษฐกิจร่วมกัน ช่วยกันผลิต ช่วยกันบริโภค นอกจากทางเศรษฐกิจแล้ววงญาติที่อยู่ร่วมกันต่างก็ต้องรับผิดชอบความปลอดภัยความอยู่รอดและสังคมร่วมกัน ด้วยเหตุนี้ Anderson (1974 : 290) จึงเรียกครอบครัวขยายว่า “ครอบครัวร่วมมือ(Corporate Family)” ด้วยอีกชื่อหนึ่ง ลักษณะของการร่วมมือทางเศรษฐกิจซึ่งเกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัยของครอบครัวขยายพอสรุปได้ ดังนี้

1. สมาชิกอยู่ร่วมกันในบริเวณเดียวกันหรือต่อเนื่องกันและมีการเศรษฐกิจร่วมกัน เช่น ครอบครัวชาวนาในชนบท(ไทย)

2. สมาชิกอยู่คนละแห่งแต่มีการอยู่ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและติดต่อไปมาหาสู่กันเสมอๆไม่ขาด เช่น การดำเนินธุรกิจของห้างสรรพสินค้า และธนาคารในเมืองไทยที่ญาติพี่น้องแยกกันบริหารกิจการคนละแห่ง

3. อยู่แห่งเดียวกัน บริเวณเดียวกัน แต่ต่างคนต่างทำมาหากิน แต่ยังคงต้องพึ่งพาดูแลช่วยเหลือกันในเรื่องความปลอดภัยและความมั่นคงของครอบครัว เช่น การที่ลูกๆ ในสังคมไทยแต่งงานแล้วไม่ย้ายไปไหนยังคงปลูกบ้านอยู่ในบริเวณเดียวกับ พ่อ-แม่ ญาติพี่น้อง แต่ต่างคนต่างทำมาหากิน การเป็นอยู่ในลักษณะนี้ก็เพื่อช่วยเหลือกันในยามจำเป็น เช่น เมื่อเงินขาดมือ ตกงาน เจ็บไข้ได้ป่วย มีศัตรูมารุกรานและช่วยกันเลี้ยงดูลูกหลาน จะเห็นได้ว่าครอบครัวขยายในลักษณะนี้มีเศรษฐกิจแยกจากกันแล้วแต่ยังต้องพึ่งพากันในเรื่องอื่นๆทางสังคมเพื่อความมั่นคงและอยู่รอด ลักษณะนี้ครอบครัวขยายกำลังจะแยกตัวออกเป็นครอบครัวเดี่ยวของสมัยอุตสาหกรรม (รศ.ดร.นิยมพรรณ(ผลวัฒน์) วรรณศิริ,2550 : 171)

ครอบครัวเดี่ยว(Nuclear Family)

ครอบครัวเดี่ยวเป็นหน่วยพื้นฐานที่สุดทางสังคม เป็นหน่วยย่อยที่สุด มีสมาชิกน้อยที่สุด เป็นรากฐานของหน่วยทางสังคมขนาดใหญ่ขึ้นไปทั้งในด้านของจำนวนประชากรและทางด้านเศรษฐกิจและการสืบทอดวัฒนธรรม

ครอบครัวเดี่ยวประกอบด้วย ชายหญิงที่มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกันโดยสังคมยอมรับและ บุตรยังไม่แต่งงาน ซึ่งอาจเป็นเพศใดเพศหนึ่งหรือทั้งสองเพศ หรืออาจจะเป็นบุตรบุญธรรมก็ได้ ครอบครัวเดี่ยว มีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจและการศึกษาอบรมสมาชิกรุ่นหลังๆ ในอันที่จะดำรงและจรรโลงสังคมส่วนรวมของมนุษยชาติสืบต่อไป

ครอบครัวเดี่ยวมีลักษณะเป็นสากล(Universal) และเป็นรากฐานของกลุ่มทางสังคมของทุกๆ สังคม ทั้งในด้านโครงสร้างและหน้าที่ Lowie (1920) กล่าวว่า ไม่ว่าจะเป็ นสังคมส่วนใดของโลกก็ตาม และไม่ว่าครอบครัวเดี่ยวจะมีเงื่อนไขใดๆก็ตาม เช่น เป็นครอบครัวเดี่ยวที่แท้จริงหรือไม่แท้จริง (คืออาจจะมิญาติข้างใดข้างหนึ่งหรือทั้งสองข้างคิดตามมาอยู่ด้วยก็ตาม) ครอบครัวเดี่ยวจะประกอบไปด้วย พ่อ แม่ และลูกๆ ที่ยังไม่แต่งงานเท่านั้น (รศ.ดร.นิยมพรณ(ผลวัฒน์) วรรณศิริ 2550 : 175)

ความสัมพันธ์ในครอบครัวเดี่ยวมีหลายมิติ ดังนี้

1. มิติความสัมพันธ์(Dimensions) มิติความสัมพันธ์ในครอบครัวเดี่ยวมีทั้งหมด 9 ด้าน วิเคราะห์ตามบทบาทหน้าที่ที่เรือญาติแสดงต่อกัน ได้แก่ พ่อ-แม่ พ่อ-ลูกชาย พ่อ-ลูกสาว แม่-ลูกชาย แม่-ลูกสาว พี่ชาย-น้องชาย พี่ชาย-น้องสาว พี่สาว-น้องชาย พี่สาว-น้องสาว

2. การช่วยเหลือเกื้อกูล(Reciprocity) ได้แก่ การที่สมาชิกในครอบครัวเดี่ยวช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน เช่น พ่อ-แม่ เลี้ยงลูกตอนลูกยังช่วยตัวเองไม่ได้ ลูกเลี้ยงตอบแทนพ่อแม่เมื่อยามแก่เฒ่า และพี่เลี้ยงน้อง น้องเคารพนับถือพี่ ฯลฯ

3. ความเป็นปึกแผ่น(Collectivity) ได้แก่ ความร่วมมือกันในทุกๆทาง เช่น ทางเศรษฐกิจ พ่อทำงานนอกบ้านเลี้ยงครอบครัว แม่ทำงานในบ้านเลี้ยงลูก หุงหาอาหาร ลูกๆที่เติบโตช่วยเลี้ยงน้อง ช่วยงานบ้าน ความร่วมมือทางการปกครอง เช่น ถ้าใครมารุกรานคนภายในบ้านครอบครัวต้องช่วยกัน พ่อมีเรื่องกับใครลูกและแม่จะช่วย แม่โกรธกับใครลูกและพ่อก็โกรธด้วย ความร่วมมือทางสังคม เช่น พ่อสร้างชื่อเสียงทุกๆที่เป็นสมาชิกในครอบครัวก็จะมีชื่อเสียงด้วย และทุกคนช่วยกันทำความดีเพื่อชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล เป็นต้น

ความสัมพันธ์ในแต่ละหน่วยแต่ละคู่ของครอบครัวเดี่ยว ทำให้ครอบครัวเดี่ยวแข็งแรงและถ้าทุกๆครอบครัวเดี่ยวแข็งแรง จะทำให้กลุ่มครัวเรือนแข็งแรง ทำให้หมู่บ้านแข็งแรง ตำบลแข็งแรง อำเภอ จังหวัดและประเทศก็จะแข็งแรงตามไปด้วยในที่สุด(รศ.ดร.นิยมพรณ(ผลวัฒน์) วรรณศิริ2550 : 175-176)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Theories of culture change)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงองค์ประกอบย่อยของวัฒนธรรม เช่น การเปลี่ยนแปลงในครอบครัวเรือญาติเศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง การขัดเกลาทางสังคม การศึกษา ศาสนา ความเชื่อ การแพทย์การสาธารณสุข การสื่อสาร ศิลปะและนันทนาการ ค่านิยม ความเชื่อ อุดมการณ์ ประเพณีพิธีกรรมสัญลักษณ์ สถานภาพและบทบาทโลกทัศน์ รวมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุและกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เกิดจากการ

ประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ การค้นพบ การแพร่กระจายเกิดจากการติดต่อทางวัฒนธรรม ภาวะความทันสมัยและนวัตกรรม (งามพิศ สัตย์สงวน 2545 : 26 - 27)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม หมายถึงการเปลี่ยนแปลงในระบบย่อย เช่น ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรม การสื่อสาร การนันทนาการหรือการกระทำอื่นๆ ที่ไม่เกี่ยวข้องกับระบบโครงสร้างทางสังคม (นัฐยา แคล้อย 2546 : 36)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม เกิดจากการปะทะสังสรรค์กันระหว่างวัฒนธรรม คือ

1. วัฒนธรรมที่ถือตัวว่ามีความเหนือกว่าใหญ่กว่า เจริญกว่าวัฒนธรรมอื่นๆแล้วทำการครอบงำ (Dominate) หรือดูดกลืน (Assimilation) วัฒนธรรมที่เจริญน้อยกว่าด้อยกว่าให้เข้ามาอยู่ใต้อาณาจักรของตนทำให้เกิดการกลืนกันทางวัฒนธรรม และทำให้วัฒนธรรมที่ยิ่งใหญ่กว่าไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง มีแต่วัฒนธรรมอันที่ด้อยกว่าเท่านั้นที่จะต้องคิดเปลี่ยนแปลงปรับปรุงตัวเองเพื่อยกระดับวัฒนธรรมของตนให้สูงขึ้น

2. การที่วัฒนธรรมทั้งหลายอยู่บนระนาบเดียวกันทุกวัฒนธรรมมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันและทุกวัฒนธรรมต่างแลกเปลี่ยนสังสรรค์กันอย่างประสานกลมกลืนกัน (Articulation) ผสมผสานกันระหว่าง

วัฒนธรรมต่าง ๆ ก่อให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาสรุปได้ว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเป็นการ เปลี่ยนแปลงในระบบย่อย เช่น ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรม การสื่อสาร การนันทนาการหรือการกระทำอื่นๆ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมตั้งอยู่บนรากฐานของเวลาและใช้เวลาเป็นเกณฑ์วัดเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลง (กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ 2538 : 130)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมมีผู้ให้ความหมายไว้หลายอย่าง ซึ่งสอดคล้องกัน ดังนี้

วัฒนธรรม คืออะไร วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตหรือแผนการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง การเป็นแบบ (pattern) ของวัฒนธรรมมีความหมายถึง การบังคับให้สมาชิกของสังคมต้องปฏิบัติตาม ตัวอย่างของการบังคับที่ชัดเจนที่สุด คือ กฎหมายรูปแบบต่างๆ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงไปถึง กฎจราจร กฎข้อบังคับของเทศบาล เป็นต้น แต่วัฒนธรรมบังคับคนของสังคมโดยไม่รู้ตัว เพราะ เป็นการบังคับภายใน(internal control) เนื่องจากวัฒนธรรมได้รับการถ่ายทอดจากคนชั่วอายุหนึ่งไปยังคนชั่วอายุหนึ่ง ผ่านกระบวนการที่เรียนว่า การขัดเกลาทางสังคม วัฒนธรรมจึงซึมซับหรือฝังลึกอยู่ในตัวคน ดังคนไทย คิดอย่างไทย พูดอย่างไทยพูดภาษาไทย

บุคลิกของไทย ทำทางอย่างไร ทำไปอย่างอัตโนมัติไม่รู้ตัว ไม่ต้องคิดล่วงหน้าผิดกับการที่จะพูดภาษาต่างประเทศเราต้องคิดก่อน ไม่ได้พูดได้โดยอัตโนมัติเหมือนพูดภาษาไทย

ลักษณะของวัฒนธรรม

1. ความเป็นสิ่งภายนอกตัว วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ภายนอกบุคคลที่เป็นสมาชิกของสังคมความเป็นสิ่งภายนอกคนของวัฒนธรรม ทำให้สมาชิกสังคมต้องตระหนักว่า ชีวิตของเขามีอะไรแวดล้อมเขาอยู่ เขาจำทำอะไรตามอำเภอใจไม่ได้ เขาควบคุมผลการวัฒนธรรมไม่ได้

2. ความเป็นวัตถุวิสัย (Objectivity) วัฒนธรรมเป็นวัตถุวิสัย คือ การเป็นสิ่งไม่มีชีวิตจิตใจหลักเกณฑ์ของวัฒนธรรมใช้กับคนทุกคนในสังคมไม่เลือกหน้าเป็นสมาชิกของสังคม หรืออยู่ในสังคม ก็ต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรม

3. ความมีอำนาจบังคับ (Coerciveness) วัฒนธรรมมีอำนาจบังคับให้สมาชิกสังคมต้องปฏิบัติตาม เช่น ต้องพูดภาษาไทย แต่งกายแบบไทย แม้แต่คิดแบบไทยสำหรับคนไทย การบังคับของวัฒนธรรมเช่นนี้ก็คือ การบังคับทางสังคมนั่นเอง (Social force)

4. ความเป็นอำนาจทางศีลธรรม (moral authority) คำว่า authority เป็นอำนาจที่เกิดจากการดำรงตำแหน่ง เช่น ตำรวจ นายอำเภอ สรรพากร ครู ศัพท์บัญญัติ เรียกว่า อำนาจแต่ในวัฒนธรรมผู้มีอำนาจหรืออำนาจมีฐานอำนาจสำคัญกว่า นายอำเภอ หรือตำรวจ ซึ่งมีฐานอำนาจทางกฎหมาย แต่พ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย มีอำนาจทางศีลธรรม คือมีความชอบธรรม (legitimacy) ทางศีลธรรมในการบังคับลูกหลาน พระมีอำนาจบังคับศาสนิก ครุมีทั้งอำนาจทางกฎหมายเพราะเป็นข้าราชการหรือเป็นสมาชิกของสถาบันการศึกษา และมีอำนาจทางวัฒนธรรมในการบังคับลูกศิษย์ด้วย

5. ความเป็นภาวะทางประวัติศาสตร์ (historicity) ประการสุดท้ายที่จะกล่าวถึง วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มาแล้วเป็นเวลานานในแต่ละสังคม สมาชิกในแต่ละสังคมส่วนใหญ่พอลืมตาดูโลก ก็เจอวัฒนธรรมของสังคมตนแล้ว วัฒนธรรมจึงเหมือนพ่อแม่ หรือญาติผู้ใหญ่ของเขา วัฒนธรรมจึงมีอำนาจบังคับเหมือนกับการเป็นญาติผู้ใหญ่ตัวเอง

มิติของวัฒนธรรม (cultural dimension) โดยทั่วไปวัฒนธรรมประกอบด้วย 3 มิติ คือ

1. วัฒนธรรมทางความคิด (ideational cultural) นี้คือ มาตรฐานทางความคิด ประกอบด้วย ความเชื่อ (be life) ความรู้ (knowledge) ค่านิยม (value) อุดมการณ์ (ideology) คุณธรรม (virtue)

2. วัฒนธรรมทางความประพฤติ (behavioral cultural) คือ มาตรฐานความประพฤติที่สังคมถือว่า ถูกต้องดีงามตามเกณฑ์ของวัฒนธรรมความคิดข้างต้น วัฒนธรรมด้านนี้สรุปรวมอยู่ในบรรทัดฐานทางสังคม แยกออกเป็น

1) บรรทัดฐานทางเทคนิค ได้แก่ มาตรฐานทางเทคนิคต่างๆ เช่น เทคนิคทางวัตถุ อาทิ การพิมพ์ดีด การใช้คอมพิวเตอร์ การขับรถยนต์ การควบคุมเครื่องจักรกล ... เทคนิค ทางที่ไม่ใช้วัตถุ อาทิ การเป็นผู้นำ มนุษยสัมพันธ์ การวางแผนโครงการ การจัดการ

2) วิถีประชา มาตรฐานการปฏิบัติตัวที่ดีของคนแต่ละคน เช่น การแต่งตัวในโอกาสต่างๆ อย่างเป็นทางการ ไปงานรื่นเริง งานแต่ง ไปวัด ก่อนเข้าโบสถ์ต้องถอดรองเท้า เป็นต้น วิถีประชาเป็นประเพณีปฏิบัติที่ไม่มีผลกระทบรุนแรง ผู้ทำผิด ผู้ฝ่าฝืนก็ไม่ถูกลงโทษรุนแรง

3) จารีตประเพณี เป็นมาตรฐานความประพฤติสำหรับกลุ่มคน หรือคนหมู่มาก อาทิ ประเพณีงานแต่ง งานศพ ขึ้นบ้านใหม่ การไม่ลักขโมย การไม่ผิดลูกผิดเมีย

4) กฎหมาย คือ มาตรฐานความประพฤติที่เป็นลายลักษณ์อักษร มีหน้าที่บังคับให้ปฏิบัติตาม เจ้าหน้าที่เหล่านี้มีองค์การสังกัด มีกระบวนการไต่สวนความผิด การลงโทษ เรียกว่ากระบวนการยุติธรรม

การควบคุมทางสังคม เมื่อมีกฎระเบียบดังกล่าวแล้ว สังคมก็ต้องการให้คนในสังคมปฏิบัติตาม และเพื่อให้แน่ใจว่าจะคบจะปฏิบัติตามและไม่ฝ่าฝืน นอกจากการถ่ายทอดระเบียบเหล่านั้นทางการขัดเกลาทางสังคมแล้ว สังคมมีการควบคุมทางสังคมแบบอื่น เช่น การบังคับใช้กฎหมาย

การควบคุมทางสังคมอาจทำได้ 2 แบบในทางวิชาการ คือ การควบคุมจากภายนอก เช่น การควบคุมโดยกฎหมาย ระเบียบต่างๆ แต่ที่สำคัญกว่า คือ การควบคุมจายภายใน คือการอบรมขัดเกลาให้คนรู้จักผิดถูกจนติดเป็นนิสัย ควบคุมตนเองไม่ให้ทำผิดเสีย

ในการควบคุมทางสังคมให้ได้ผล สังคมจะมีมาตรการส่งเสริมให้คนปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม เรียกว่า สิทธานุมัติทางสังคม ซึ่งอาจแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

- 1) สิทธานุมัติทางบวก ได้แก่การให้รางวัลรูปแบบต่างๆ เช่น ชมเชยให้ของขวัญ รางวัลแก่คนที่ปฏิบัติตัวตามระเบียบกฎเกณฑ์
- 2) สิทธานุมัติทางลบ คือ การลงโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบ ประเพณีอันดีงามของสังคมด้วยวิธีการต่างๆ อาทิ การตำหนิด้วยถ้อยคำ การดูว่ากล่าว การใช้สายตาดูต่ำดูแคลน มองตั้งแต่ศีรษะถึงเท้า รวมไปถึงจนถึงปรับสินไหม จับติดคุก และขึ้นประหารชีวิต

3. วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ รูปแบบ ของวัตถุเครื่องมือ เครื่องใช้แบบ อาหาร แบบเครื่องแต่งกาย แบบเครื่องประดับ แบบยานพาหนะขนส่งของแต่ละสังคม ขอย้ำว่า ส่วนนี้ คือรูปแบบ ไม่ใช่วัตถุวัฒนธรรม มีองค์ประกอบทางวัตถุอีกส่วนหนึ่ง ตรงนั้นจึงเป็น ตัว วัตถุ มีองค์ประกอบทางวัตถุส่วนหนึ่ง ตรงนั้นจึงเป็นตัววัตถุ

องค์ประกอบของวัฒนธรรม

ประเภทของวัฒนธรรม เมื่อใช้เกณฑ์ลักษณะของวัฒนธรรม เราสามารถ แบ่งวัฒนธรรมเป็น 2 ประเภท คือวัฒนธรรมทางวัตถุกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ เช่น ความเชื่อ ค่านิยม ความรู้ เป็นต้น แต่ในที่นี้เราจะใช้ตัววัฒนธรรมเป็นเกณฑ์ โดยแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ด้านต่างๆ เรียกว่า สถาบันสังคม

1. สถาบันครอบครัว ประกอบด้วย

1) ตำแหน่งทางสังคม มีพ่อ-สามี แม่-สามี ลูกชาย ลูกสาว พี่ชาย พี่สาว น้องชาย น้องสาว ปู่ ย่า ตา ยาย ญาติ

2) หน้าที่ ครอบครัวมีหน้าที่หลายอย่าง อาทิ เลี้ยงลูก อบรมสั่งสอนลูก เพิ่มสมาชิกครอบครัว ให้สถานภาพทางสังคมเบื้องต้นแก่สมาชิก และให้ความรักความอบอุ่น แก่สมาชิก

3) แบบแผนพฤติกรรม คือ กฎเกณฑ์การคิดการทำ และแบบทางวัตถุ ดังที่บรรยายไว้ในมิติทางวัฒนธรรม สำหรับแบบแผนครอบครัว มีตัวแต่แบบแผนการคิดถึงสามี ภรรยา คิดถึงลูก พ่อ แม่ ญาติ แบบปฏิบัติต่อพ่อแม่ของลูก แบบปฏิบัติของลูกต่อพ่อแม่ต่อญาติ แบบเสื้อผ้า แบบเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ แบบอาหาร

4) องค์กรวัตถุ ของครอบครัว ได้แก่ ตัวบ้านเรือน เครื่องมือ เครื่องใช้ โต๊ะ เก้าอี้ ตู้เสื้อผ้า ตู้กับข้าว เครื่องประดับ

2. สถาบันการศึกษา (education)

1) ตำแหน่งทางสังคม

(1) รายบุคคล ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ผู้บริหาร

(2) กลุ่มคน สมาคมครูและผู้ปกครอง องค์กรนักเรียน/นักศึกษา

ชมรม คณะครู ฝ่ายธุรการ ฝ่ายวิชาการ

2) ภาระหน้าที่ หน้าที่หลักคือ การขัดเกลาทางสังคม แบ่งเป็น อาทิ

(1) สอน กฏระเบียบสังคม

(2) ทำหน้าที่สะพานเชื่อมระหว่างปัจเจกกับสังคม

(3) สอนบทบาททั่วไปของสมาชิกสังคม

(4) สอนความรู้ทั่วไป

(5) สอนวิชาชีพ

(6) คั่นคว้าวิจัย

(7) อนุรักษ์ความรู้เดิม

(8) เผยแพร่วัฒนธรรม

3) แบบแผนพฤติกรรม

(1) ความเชื่อทางการศึกษา เช่น ความสำคัญของการศึกษา ครูเป็นพ่อแม่ คนที่สองเป็นปฐมนิยบุคคล หนังสือเป็นของศักดิ์สิทธิ์เหยียบย่ำไม่ได้

(2) ความรู้ อาทิ ความรู้ทั่วไป ความรู้ด้านอาชีพสาขาต่างๆ

(3) ค่านิยม อาทิ ความมีค่าโดยทั่วไปของการศึกษา ความนิยมเฉพาะสาขา เช่น การแพทย์ พยาบาล เกษษ วิศววะ พาณิชยศาสตร์ สถาปัตยกรรม

(4) อุดมการณ์ อาทิ อุดมการณ์ทุนนิยม อุดมการณ์เจ้าคนนายคน

(5) ประเพณี อาทิ ไหว้ครู บูชาครู เคารพครู

(6) กฎหมาย อาทิ การศึกษาภาคบังคับ รัฐต้องให้การศึกษแก่ประชาชน 12 ปี โดยไม่เก็บค่าเล่าเรียน

3. สถาบันศาสนา (religious)

1) ตำแหน่งทางสังคม

(1) คณะบุคคล อาทิ คณะสงฆ์ วัด โบสถ์ มัสยิด สมาคมยุวพุทธ

(2) บัณฑิตบุคคล อาทิ ศาสนิกชน พระ เณร ชี ลูกศิษย์วัด

2) ภาระหน้าที่ อาทิ

(1) เผยแพร่ศาสนาธรรม

(2) สร้างความสามานสามัคคี

(3) เป็นที่พึ่งทางใจแก่ศาสนิกชน

(4) พระ ฆราวาส ฝึกปฏิบัติธรรม

(5) พระ ฆราวาส สอนปฏิบัติธรรม

(6) พระ เณร ชี ฆราวาส ศึกษาธรรม

(7) การสังคมสงเคราะห์

(8) สืบทอดศาสนา

3) แบบแผนพฤติกรรม

(1) ความเชื่อ อาทิ โโชค ลาง ของขลัง นรก สวรรค์ ชาตินี้ชาติหน้า

(2) ความรู้ อาทิ สมมติสังขจะ เป็นต้นว่า ทิศ 6 การแบ่งทรัพย์ ธรรม
นิยมประเพณีทางศาสนา สังขธรรม เป็นต้นว่า ไตรลักษณ์ ไตรสิกขา ไตรรัตน์ กฎแห่งกรรม
อริยสัง

(3) ค่านิยม อาทิ นิยมคุณธรรมความดี นิยมพระที่เคร่งในพระธรรม

(4) อุดมการณ์ อาทิ ความเป็นพระโพธิสัตว์ ความเป็นพระพุทธ
ความเป็นอริยบุคคล ความเป็นผู้มีจิตใจงาม ภาวะนิพพาน

(5) ประเพณี อาทิ การบวชเรียน การขึ้นบ้านใหม่ เข้าพรรษา
ประเพณีตักบาตรเทโว ประเพณีหล่อเทียน ประเพณีมาฆะ วิสาขะ อาสาฬหบูชา

(6) กฎหมายคณะสงฆ์ การปกครองสงฆ์

4) องค์วัตถุ อาทิ โบสถ์ ศาสนา พระพุทธรูป ระฆัง หอระฆัง อัฐบริขาน
พระธรรม หอไตร วิหาร เจดีย์

4. สถาบันทางเศรษฐกิจ

1) ตำแหน่งทางสังคม

(1) คณะบุคคล อาทิ บริษัทห้างร้าน โรงงาน สำนักงาน ธนาคาร
สมาคม

(2) ปัจเจกบุคคล อาทิ ชวนา ชาวสวน ชาวไร่ ชาวประมง พ่อค้า
แม่ค้า นักธุรกิจ การค้า เสมียนพนักงาน นักวิชาการเศรษฐศาสตร์

2) ภาระหน้าที่ อาจแบ่งกว้างๆเป็น

(1) ภาคการผลิต ผลิตสินค้าและบริการ
(2) ภาคการจำหน่ายจ่ายแจก ได้แก่ การซื้อขายสินค้าและบริการ
การขนส่ง นำส่งสินค้า เป็นอาหารที่ใช้ได้ กินได้ เป็นต้น

3) แบบแผนพฤติกรรม อาทิ

(1) ความเชื่อ อาทิ เรื่องแม่โพสพ (เทวดาข้าว) เรื่องอาชีพชวนา เป็น
อาชีพ ที่คัมภีร์คัมภีร์เรื่องทุนนิยม บริโภคนิยม

(2) ความรู้ อาทิ ด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การค้าพาณิชย์
ด้านบริการ

(3) ค่านิยม อาทิ นิยมอาชีพเกษตรกรรมว่าดีกว่า อาชีพ ซึ่งถูก
ขายแพงนิยมอาชีพรับราชการ เป็นเจ้าคนนายคน บริโภคนิยม วัตถุนิยม ทุนนิยม

(4) อุดมการณ์ อาทิ ทุนนิยม สังคมนิยม ประชาธิปไตย

(5) ประเพณี อาทิ การการเกษตรกรรม-ประเพณีบูชาแม่โพสพ-
วัฒนธรรมข้าว-ประเพณีทางอุตสาหกรรม-ประเพณีวัฒนธรรมองค์การ ประเพณีบูชาพระพิณเณร

(6) กฎหมาย ทางเศรษฐกิจมีจำนวนมาก เช่น กฎหมายที่ดิน
กฎหมายการค้า กฎหมายยานพาหนะ กฎหมายทางการเงินการธนาคาร

4) องค์วัตถุ อาทิ

(1) เครื่องจักรเครื่องกล รถแทรกเตอร์ ไถ คราด อาคาร สำนักงาน
อาคาร โรงงานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ผลิตภัณฑ์เกษตรกรรม ยานพาหนะขนส่ง

5. สถาบันการเมือง

1) ตำแหน่งทางสังคม อาทิ

(1) คณะบุคคล อาทิ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายตุลาการ
ประชาชน

(2) ปังเจกบุคคล อาทิ ส.ส. ส.ว. ส.ก. นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี
ปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ ผู้พิพากษา ประชาชน

2) ภาระหน้าที่ อาทิ

(1) หน้าที่บัญญัติกฎหมาย
(2) หน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน รักษาความสงบ พัฒนาประเทศ
(3) หน้าที่ตัดสินใจ ให้ความเป็นธรรม
(4) หน้าที่พลเมืองดี-ออกเสียงเลือกตั้ง มีส่วนร่วมในการบริหาร
ประเทศ พัฒนาประเทศ

3) แบบแผนพฤติกรรม อาทิ

(1) ความเชื่อ อาทิ เชื่อในระบบประชาธิปไตย เชื่อในการบริหาร
ประเทศ เชื่อในการตัดสินใจที่ดี

(2) ความรู้ อาทิ ระบบประชาธิปไตย การบริหารประเทศ เรื่อง
กฎหมาย กระบวนการยุติธรรม

(3) อุดมการณ์ อาทิ อุดมการณ์ประชาธิปไตย ทุนนิยม

(4) ค่านิยม ประเพณี อาทิ ประเพณีเปิดปิดรัฐสภา ประเพณีแถลง
นโยบายของรัฐบาล ประเพณีเปิดปิดสมัยประชุม

(5) กฎหมาย รัฐธรรมนูญ กฎหมายแพ่ง กฎหมายอาญา พระราช
กำหนด พระราชกฤษฎีกา กฎ ระเบียบ

4) องค์กรวิสาหกิจ อาชีวอนามัย การที่ทำการรัฐบาล ยานพาหนะทางราชการ ที่ทำการรัฐสภา ที่ทำการศาล ระดับต่างๆ เครื่องมือ เครื่องใช้ ตัวกฎหมายต่างๆ

6. สถาบันอนามัย (health)

1) ตำแหน่งทางสังคม อาชีวอนามัย

(1) คณะบุคคล อาชีวอนามัย โรงพยาบาล สถาบันอนามัย คณะแพทย์ คณะพยาบาล คณะเภสัช สมาคมวิชาชีพ

(2) ปัจเจกบุคคล อาชีวอนามัย นายแพทย์ นางพยาบาล คนไข้ เภสัช ทันตแพทย์ บัณฑิตพยาบาล

2) ภาระหน้าที่ อาชีวอนามัย

(1) การป้องกันโรค

(2) การรักษาโรค

(3) การดูแลคนป่วยหลังการรักษา

(4) การศึกษาวิจัยด้านสาธารณสุข การแพทย์

(5) การศึกษาหาความรู้ทางการแพทย์

(6) การเผยแพร่ความรู้ทางการแพทย์สาธารณสุข

3) แบบแผนพฤติกรรม อาชีวอนามัย

(1) ความเชื่อ อาชีวอนามัย การแพทย์แผนใหม่ แผนโบราณ ความเชื่อเรื่องเวทมนต์คาถา น้ำมันดี น้ำมัน

(2) ความรู้ อาชีวอนามัย ทางการแพทย์ พยาบาล เภสัช ทันตแพทย์ ความเป็นสมัยใหม่ ความรู้ดังกล่าวแผนโบราณ เช่น สมุนไพร

(3) ค่านิยม อาชีวอนามัย ความนิยมการแพทย์ การพยาบาลสมัยใหม่ ความนิยมการแพทย์แผนไทย แผนโบราณ จรรยาบรรณ

(4) ประเพณี อาชีวอนามัย ประเพณีไหว้ครู ประเพณีให้ความเคารพ “ครูใหญ่” ซึ่งเป็นศพสำหรับฝึกหัดผ่าตัด

(5) กฎหมาย อาชีวอนามัย กฎหมายด้านการแพทย์ ด้านพยาบาล ด้านเภสัชกรรม ทันตแพทย์ การแพทย์แผนไทย

4) องค์กรวิสาหกิจ อาชีวอนามัย

(1) อาคารโรงพยาบาล

(2) ห้องพักคนไข้

(3) ห้องผ่าตัด

- (4) ห้องคลอด
- (5) ห้อง ICU
- (6) เครื่องมือ เครื่องใช้ทางการแพทย์ ทัดแพทย์
- (7) ยาต่างๆ

7. สถาบันภาษาและการสื่อสาร (language and communication)

1) ตำแหน่งทางสังคม อาทิจ

- (1) คณะบุคคล อาทิจ สถาบันโทรทัศน์ สถาบันวิทยุ สำนักพิมพ์ ราชขายหนังสือ ห้องสมุด สมาคมนักหนังสือพิมพ์ สมาคมนักประพันธ์ ชมรม สโมสรภาษา
- (2) ปัจเจกบุคคล อาทิจ ผู้ใช้ภาษา โฆษก ผู้สื่อข่าว นักเขียน นักประพันธ์

2) หน้าที่ อาทิจ

- (1) ติดต่อสื่อสาร
- (2) เรียนรู้ภาษา หลักภาษา โครง ฉันท กาศย กลอน
- (3) รักษาภาษาวัฒนธรรม
- (4) หาข่าว แพร่ข่าวสาร
- (5) สร้าง สารคดี นวนิยาย
- (6) สร้างภาพยนตร์ สารคดี และการบันเทิง

3) แบบแผนพฤติกรรม อาทิจ

- (1) ความเชื่อ อาทิจ เชื่อครูอาจารย์ บรูพาจารย์
- (2) ความรู้ อาทิจ ภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ ไวยกรณ์ ความรู้ด้านการสื่อสารสาขาต่างๆ อาทิจ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์
- (3) ค่านิยม อาทิจ นิยามวรรณคดี นิยามการพูดชัดถ้อยชัดคำ การเขียนสะกดการันต์ถูกต้อง ข้อความกะทัดรัดสละสลวย ความสามารถในการสร้างความประทับใจ กินใจ จูงใจ
- (4) ประเพณี อาทิจ การไว้ครู การขึ้นครู การบวงสรวง
- (5) กฎหมาย อาทิจ กฎหมายลิขสิทธิ์หนังสือ ภาพยนตร์ บทละคร บทเพลง การพิมพ์เผยแพร่

- 4) องค้วตฤ อาทิจ ตัวหนังสือ อาคารสถานที่ สำนักพิมพ์ โรงพิมพ์ สถาบันวิทยุ สถาบันโทรทัศน์ เครื่องเขียน แบบพิมพ์ ตัวภาพยนตร์

8. สถาบันศิลปะและนันทนาการ (art and recreation)

1) ตำแหน่งทางสังคม อาทิจ

(1) คณะบุคคล อาทิจ คณะดนตรี คณะละคร คณะลิเก กลุ่มนักกีฬา คณะหมอลำ สมาคมนักดนตรี สมาคมนักสร้างภาพยนตร์

(2) ปัจเจกบุคคล อาทิจ นักร้อง นักกีฬา ดั่งละคร ตัวลิเก นักเต้นรำ นักแสดง โฆษก พิธีกร

2) ภาระหน้าที่ อาทิจ

(1) ทำให้เกิดความพักผ่อนหย่อนใจ

(2) การบริหารออกกำลังกาย

(3) ทำให้เกิดความบันเทิง

(4) เป็นอาชีพด้านหนึ่ง

3) แบบแผนพฤติกรรม อาทิจ

(1) ความเชื่อ อาทิจ เชื่อบูรพาจารย์

(2) ความรู้ อาทิจ เรื่องดนตรี ทำนองดนตรี กีฬาประเภทต่างๆ การพักผ่อนประเภทต่างๆ

(3) ถิ่นนิยม อาทิจ ความนิยมดนตรีสากล หรือนิยมเพลงไทยสากล ไทยลูกทุ่ง ลิเก โขน หนังใหญ่ หุ่นกระบอก

(4) ประเพณี อาทิจ การไหว้ครู บางสรวงเทวดา

(5) กฎหมาย อาทิจ กฎหมายลิขสิทธิ์บทเพลง กฎหมายภาษีรายได้

4) องค์วัตถุ อาทิจ เครื่องกีฬา เครื่องดนตรี บทเพลง บทละคร บทภาพยนตร์

9. สถาบันคมนาคมขนส่ง (transportation)

1) ตำแหน่งทางสังคม อาทิจ

(1) คณะบุคคล อาทิจ บริษัทรถกระบะ รถบรรทุก 10 ล้อ 6 ล้อ การรถไฟแห่งประเทศไทย บริษัทขนส่ง บริษัท ขสมก. บริษัทการบินไทย

(2) ปัจเจกบุคคล อาทิจ คนขับรถ คนขับเครื่องบิน ผู้ให้บริการในรถโดยสารเครื่องบินโดยสาร พนักงานเก็บเงิน กรรมกรยกของแบกหามของ เจ้าของกิจการขนส่ง ผู้โดยสาร ผู้ใช้บริการขนส่ง

2) ภาระหน้าที่ อาทิจ

(1) ขนส่งสินค้า

- (2) ขนส่งผู้โดยสาร
- (3) เป็นอาชีพอย่างหนึ่ง
- (4) การเดินทางธุรกิจ
- (5) การเดินทางท่องเที่ยว
- (6) การเดินทางกลับภูมิลำเนา

3) แบบแผนพฤติกรรม อาทิ

- (1) ความเชื่อ อาทิ ความปลอดภัยของเครื่องบิน ของรถบรรทุก
ของรถโดยสาร
 - (2) ความรู้ อาทิ ด้านการบรรจุหีบห่อ รถบรรทุก รถโดยสาร
ด้านเครื่องยนต์ ด้านการขับขี่รถยนต์ ขับขี่เครื่องบิน
 - (3) ค่านิยม อาทิ นิยมโดยสารเครื่องบิน นิยมโดยสารรถไฟ นิยม
โดยสารการบินบางสาย
 - (4) ประเพณี อาทิ ธรรมเนียมปฏิบัติต่อลูกค้า ต่อผู้โดยสาร ท่าทีต่อ
ผู้รับบริการผู้โดยสาร
 - (5) กฎหมาย อาทิ กฎหมายเกี่ยวกับการขนส่ง เกี่ยวกับการขนส่ง
ผู้โดยสาร
- 4) องค์วัตถุ อาทิ รถบรรทุก รถโดยสาร เครื่องบินโดยสาร สถานีรถไฟ
สถานี บขส. ป้ายรถเมล์ เครื่องอะไหล่รถยนต์ เครื่องบิน

10. สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (science and technology)

1) ตำแหน่งทางสังคม อาทิ

- (1) คณะบุคคล อาทิ สมาคมวิทยาศาสตร์แห่งประเทศไทย สภาวิจัย
แห่งชาติ กระทรวงวิทยาศาสตร์ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สมาคมนักสังคมศาสตร์
- (2) ปัจเจกบุคคล อาทิ นักวิทยาศาสตร์ นักสังคมศาสตร์ นักวิจัย นัก
ประดิษฐ์ นักเทคโนโลยี เช่น นักคอมพิวเตอร์

2) ภาระหน้าที่ อาทิ

- (1) บุกเบิกความรู้ใหม่
- (2) ใช้ความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่
- (3) อนุรักษ์ความรู้เดิม
- (4) เผยแพร่ความรู้
- (5) ทดลองใช้ประโยชน์ในขอบเขตที่จำกัด

3) แบบแผนพฤติกรรม อาทิ

(1) ความเชื่อ อาทิ ความรู้พื้นบ้าน เช่น ยาสมุนไพร น้ำมันต์ หมอตำแย ความรู้สมัยใหม่ เทคโนโลยีสมัยใหม่

(2) ความรู้ อาทิ การแพทย์แผนโบราณ เทคโนโลยีโบราณ เช่น หูกทอผ้า การทำสีจากเปลือกไม้ การทำผ้าจากฝ้าย จากไหม การทำเกวียน ไถ คราด ความรู้และเทคโนโลยีสมัยใหม่

(3) ค่านิยม อาทิ นิยมหมอแผนโบราณ การรักษาพยาบาลแบบโบราณ เป็นหมอดำแย ความนิยมแพทย์แผนไทย เกษษสมัยใหม่

(4) ประเพณี อาทิ การดูแลสุขภาพสมัยเก่า โดยการแพทย์พยาบาลแผนโบราณ ประเพณีการรักษาพยาบาลแผนใหม่ การรักษาโรคแผนโบราณและแผนใหม่

(5) กฎหมาย อาทิ กฎหมายการรักษาพยาบาลแผนโบราณ และแผนใหม่ กฎหมายลิขสิทธิ์สิ่งประดิษฐ์ กฎหมายเกี่ยวกับการป้องกันโรคระบาด จรรยาบรรณแพทย์พยาบาลนักวิจัย

4) องค์วัตถุ อาทิ วัตถุดิบ แร่ธาตุ เครื่องมือ เคมีภัณฑ์ เครื่องมือทดลอง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2550 : 6-6 – 6-22)

พฤติกรรมหลายหลายของมนุษย์(Diversity of culture) มนุษย์ทั้งโลกมีวิถีและระบบต่างๆทางร่างกายคล้ายกันหมด เช่น มีหัวใจและปอดสำหรับระบบหายใจและสูบฉีดโลหิต มีกระเพาะอาหารและลำไส้สำหรับย่อยอาหารมีประสาทสำหรับรับความรู้สึก ฯลฯ ดังนั้น พฤติกรรมรากฐานตามธรรมชาติที่มาตอบสนองการทำงานทางร่างกายของระบบเหล่านั้นก็เหมือนกัน เช่น ร่างกายต้องการอาหารมาเลี้ยงให้ร่างกายเติบโต มนุษย์จึงมีการกินอาหารเช่นเดียวกันทั่วโลก แต่พฤติกรรมในการกินของคนทั่วโลกไม่เหมือนกัน เช่น คนอินเดียและคนไทยกินข้าวด้วยมือ คนอเมริกาและคนอังกฤษกินข้าวด้วยช้อน ส้อม และมีคนเอสกิโมกินเนื้อสัตว์เป็นพื้น ในขณะที่คนอินเดียคนแอฟริกาและคนอเมริกันกินเนื้อสัตว์เป็นพื้น ชาวฮิวไม่กินเนื้อกบในมือเดียวกัน เป็นต้น การแต่งกายก็เช่นกัน มนุษย์แต่งกายเพื่อป้องกันความร้อนหนาว แต่มนุษย์ทั่วโลกก็แต่งกายต่างกันไปตามฤดูกาลและท้องถิ่นตามยุคสมัย และตามประเพณี พฤติกรรมต่อบุคคลก็หาได้เหมือนกันทุกหนทุกแห่งไป พวก Trobriands ไม่ยอมให้พ่ออบรมสั่งสอนลูกชาย หน้าที่นี้ตกเป็นของลุง(พี่ชายของแม่) ทั้งนี้เพราะมีประเพณีสืบสายโลหิตทางแม่ คนเผ่าฮิวโนนั้นห้ามบุรุษพูดกับแม่ยาย ในขณะที่คนไทยไม่ห้าม เป็นต้น

พฤติกรรมที่มากมายหลายแบบมีรายละเอียดมาหาศาล ของเรานั้นเกิดมาจากพื้นฐานหรือหลักการ 3 ประการ คือ

1. มนุษย์มีขนาดสมองที่ใหญ่กว่าสัตว์อื่นและซับซ้อนกว่าสัตว์อื่นๆ
2. สมองของมนุษย์นั้นไม่หยุดนิ่ง มนุษย์ชอบคิด ยิ่งคิดบ่อยๆและคิดมาๆสมองก็ยิ่งจะแตกฉานเพื่อฟู เกิดความคิดที่ดียิ่งไปกว่าเดิมขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้น หลักของความจริงข้อนี้ก็จะไปสนับสนุนทฤษฎีวิวัฒนาการของพฤติกรรมมนุษย์
3. วัฒนธรรมหลากหลายเกิดมาจากความคิดของมนุษย์ที่ตอบสนองต่อสิ่งแวดล้อม เมื่อสิ่งแวดล้อมต่างกัน ความคิดของคน ณ ที่ต่างๆ ก็จะแตกต่างกัน และจะแสดงออกมาทางพฤติกรรมที่แตกต่างกันไป เช่น การแต่งกายของคนในทะเลทรายต้องคลุมหน้าคลุมตาทั้งตัว เพราะป้องกันแสงแดดที่ร้อนจัด ส่วนคนไทยนั้นแต่งกายด้วยผ้าโปร่งบางเบาเพราะแบบเสื้อผ้าที่เปิดเผยกว่าคนในทะเลทราย อากาศในประเทศไทยร้อนชื้น อบอุ่น และแสงแดดไม่แรงจัดเท่ากับแถบทะเลทราย

อย่างไรก็ตามแม้จะมีความหลากหลายสักเพียงใด วัฒนธรรมย่อมถูกสร้างขึ้นมาจากความจำเป็นพื้นฐานเดียวกันของมนุษย์ทั้งสิ้น เช่น การสร้างเครื่องแต่งกายก็เพื่อปกปิดความร้อนหนาวเป็นต้น(รศ.ดร. นิยมพรรณ (ผลวัฒนธรรม)วรรณศิริ, 2550 : 42-43)

ในแต่ละสังคมมีลักษณะภายในที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อ แบบแผนในการดำเนินชีวิต ตลอดจนค่านิยมที่บุคคลภายในสังคมนั้นถือไว้ในขณะเดียวกันเมื่อสภาพแวดล้อม สังคมภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงไปก็จะมีผลให้ค่านิยมของบุคคลในสังคมนั้นๆ เปลี่ยนแปลงไปได้เช่นเดียวกัน สังคมไทยดั้งเดิมเป็นสังคมแบบเกษตรกรรม คนในสังคมส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ บรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมส่วนใหญ่จะมีพื้นฐานมาจากศาสนาพุทธนอกจากนี้ยังมีที่มาจากพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ ระบบศักดินา ระบบเกษตรกรรม ความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกลัวที่ไม่มีเหตุผล (เกียรติ ศรีวิเชียรและคณะ 2523 : 23 – 25)

คนไทยสมัยก่อนมีค่านิยมที่เด่นๆ ดังนี้

1. การทำความดี ความดีที่คนไทยนิยมยกย่องได้แก่ ความกตัญญูทวดเทวี ความซื่อสัตย์ สุจริต ความขยันขันแข็งไม่คุดาข ความเมตตากรุณา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น
2. การเคารพผู้อาวุโส คนไทยมีความเคารพนับถือผู้มีอาวุโสกว่า เห็นได้จากขนบธรรมเนียมประเพณีที่ปฏิบัติกันมา ผู้อ่อนอาวุโสต้องเคารพนับถือและแสดงกิริยามารยาทอ่อนน้อมถ่อมตนต่อผู้มีอาวุโสมากกว่า

3. ยกย่องผู้มีความรู้ คนไทยยกย่องผู้มีวิชาความรู้หรือมีการศึกษาสูง ทั้งนี้เพราะเห็นว่าเมื่อมีความรู้แล้วจะเป็นที่เชื่อถือและยกย่องในสังคม หางานสบายๆทำได้ อีกทั้งยังอาจได้เป็นใหญ่ เป็นโต มีความนับหน้าถือตา หรือที่เรียกว่า “เป็นเจ้าคนนายคน” อีกด้วย

4. การรักษาหน้า คนไทยมักจะทำอะไรๆ โดยคำนึงถึงหน้าตาหรือศักดิ์ศรีของตนเองตลอดจนครอบครัวหรือวงศ์ตระกูล

ต่อมาเมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป ความเชื่อเกี่ยวกับชีวิต สังคมและการศึกษาของคนไทยเปลี่ยนแปลงไปในบางส่วน โดยมีค่านิยมที่สรุปได้ดังนี้

1. เงิน คนไทยเชื่อว่า “เงิน” หรือความมั่งคั่งของบุคคลเป็นของสำคัญ เงินมีอิทธิพล เป็นตัวกำหนดแนวทางและรูปแบบของพฤติกรรมของคนไทย

2. อำนาจ เป็นสิ่งที่คนทุกๆ ไปมักปรารถนากันทั้งนั้น เพราะอำนาจจะนำมาซึ่งเงินทองทรัพย์สินสมบัติ สิ่งของท้าวตฤ การยอมรับ การยกย่องนับถือ ความรักความเข้าใจ ซึ่งเป็นสิ่งสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ทั้งทางกายและทางใจ

3. ความเป็นผู้อาวุโส ความเป็นผู้อาวุโสที่เป็นค่านิยมของสังคมไทยพอจะแบ่งออกได้เป็นผู้มีตำแหน่งและฐานะทางสังคมหรือราชการสูง ผู้ที่สูงอายุและผู้มีอายุราชการหรืออายุการทำงานเฉพาะอย่างมานานๆ คนทุกๆ ไปนับถือและยกย่องผู้อาวุโส ถือว่าเป็นผู้มีอายุมาก ทำงานมานาน มีประสบการณ์ในชีวิต เป็นผู้รับรู้และเข้าใจโลก

4. ความมีใจกว้าง มีความใจกว้างในที่นี้หมายถึงมีจิตใจเป็นนักกีฬา ไม่ตระหนี่เหนียวแน่น มีลักษณะเป็นชายแท้ เป็นคนกว้างขวาง มีใจบุญสุนทาน เป็นต้น

5. การเป็นเจ้านาย เนื่องจากสังคมไทยเป็นสังคม “มีชนชั้น” ซึ่งเป็นมรดกตกทอดกันมากกว่าเจ็ดร้อยปี จึงนิยมมากเป็นเจ้านายอันได้แก่ การได้รับแต่งตั้งให้มีเกียรติและตำแหน่งในสังคมการทำงานเบาหรือมีอาชีพที่น้อยนังโตะและการมียศถาบรรดาศักดิ์ มีอำนาจหน้าที่

6. ความกตัญญูรู้คุณ คนที่กตัญญูรู้คุณคน เป็นคนที่ได้รับความรักและยกย่องว่าเป็นคนดีในสังคม

7. ผู้มีความรู้ การเป็นผู้มีความรู้มีการศึกษาสูง มีปริญญาสูงๆ เป็นเรื่องที่คนไทยถือว่าเป็นของมีเกียรติมาก สังคมยอมรับ ให้เกียรติ ให้ตำแหน่งสูงทำให้ฐานะทางสังคมเหนือคนอื่นป้องกันไม่ให้เกิดปมด้ายแก่ตนเอง(กิริติ ศรีวิเชียรและคณะ 2523 : 23 – 25)

คนในชนบทมีค่านิยมที่เกี่ยวกับการศึกษา ในชนบทชาวบ้านนิยมส่งบุตรหลานของตนเรียนหนังสือให้สูงขึ้น เพราะคิดว่าอาชีพทำนาล้าบาก การเรียนหนังสือทำให้ได้งานดีและสะดวกสบายกว่าอาชีพทำนา หากคนที่ไม่มีความรู้ก็ให้บุตรหลานบวชเรียนเพื่อจะได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น นอกจากนั้นยังมีค่านิยมเกี่ยวกับการเป็นเจ้าคนนายคน ซึ่งสัมพันธ์เกี่ยวกับค่านิยมทาง

การศึกษาเพราะเมื่อได้รับการศึกษาสูงก็จะได้งานดีและเป็นเจ้านายคน ความคิดนี้อาจจะได้รับอิทธิพลจากระบบศักดินา

ดังนั้นค่านิยมบุคลิกเกิดขึ้นจากแรงผลักดันภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อมวัฒนธรรม ค่านิยมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้าแรงผลักดันภายในหรือสภาพแวดล้อมภายนอกเปลี่ยนแปลงไป นอกจากนั้นค่านิยมของบุคคลที่มีสถานภาพและประสบการณ์ด้านต่างๆ ในชีวิตแตกต่างกันอาจแตกต่างกันไปและค่านิยมของบุคคลเป็นสิ่งที่มียุทธพลต่อพฤติกรรมของบุคคล (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2525 : 124 – 125)

1.1.5 แนวคิดการผสมผสานวัฒนธรรม

แนวคิดการผสมผสานทางวัฒนธรรม(Assimilation) การผสมผสานทางวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการติดต่อทางวัฒนธรรม(Acculturation)มันเป็นผลมาจากการที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มคนกลุ่มต่างๆรับเอาวัฒนธรรมอื่น ๆ มาเป็นของตน ปรากฏการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นแล้วและกำลังเกิดขึ้นและจะเกิดขึ้นในอนาคตด้วย เช่น นักศึกษาไทยในอเมริกา ถ้าการผลิตต่อวัฒนธรรมอเมริกันมีไปเรื่อยๆ การแต่งงานข้ามวัฒนธรรมอาจเกิดขึ้นได้และอาจเกิดขึ้นแล้ว นอกจากการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมแล้ว อาจมีการเปลี่ยนแปลงสัญชาติและการกระทำอื่นๆ ที่ทำให้กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้น กระบวนการผสมผสานทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นเหมือนกัน ถึงแม้ปัจจัยที่ช่วยเสริมหรือช่วยกีดกันกระบวนการผสมผสานวัฒนธรรมจะแตกต่างกันไปตามสถานการณ์ต่างๆ กระบวนการดังกล่าวจะเกิดขึ้นในวัฒนธรรมย่อยด้วย เนื่องเพราะการติดต่อระหว่างคนกลุ่มต่างๆ สำหรับในสังคมไทย กระบวนการดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วเมื่อรัฐบาลเร่งรัดพัฒนาชนบทและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ โดยเฉพาะชาวเขาและชาวมุสลิม ขณะนี้รัฐบาลกำลังใช้นโยบายผสมผสานทางวัฒนธรรม คือการทำให้ชาวเขาชาวมุสลิม มีจิตสำนึกกว่าเป็นคนไทยโดยการพูดภาษาไทย นับถือพุทธศาสนา เข้าศึกษาในโรงเรียนไทย และมีค่านิยมวัฒนธรรมไทยบางอย่าง ดูเหมือนว่ารัฐบาลประสบความสำเร็จในการจูงใจชาวเขาบางเผ่าบางกลุ่มสำหรับกลุ่มอื่นๆ ดูเหมือนว่าคนจีนในไทยจะมีการผสมผสานและรับวัฒนธรรมไทยในระดับสูงในอนาคตอัตราการผสมผสานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในสังคมไทยคงจะเร็วขึ้น เพราะความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการคมนาคม(งามพิศ สัตย์สงวน : 35-36)

ประเด็นที่นักมานุษยวิทยาและนักสังคมวิทยาสนใจ คือ ผลของการติดต่อทางสังคมและวัฒนธรรมของคนที่มีวัฒนธรรมต่างกัน ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม เช่น การค้าพาณิชย์ อาณานิคม การอพยพ หรือโยกย้ายถิ่นฐาน หรือการผนวกดินแดน ทำให้คนในสังคมและวัฒนธรรมที่ต่างกันมีโอกาสสัมพันธ์กัน

นักมานุษยวิทยากลุ่มหนึ่งได้สนใจที่จะศึกษาและอธิบายกระบวนการที่บุคคลต่างวัฒนธรรม มีการรับและปรับใช้วัฒนธรรม ของอีกฝ่ายหนึ่งและได้เรียกแนวทางการศึกษาของตนว่า “แนวคิดการผสมผสานวัฒนธรรม” (Acculturation) หรือการสังสรรค์วัฒนธรรม” ซึ่งเป็นกระบวนการติดต่อของกลุ่มที่ต่างวัฒนธรรมกันเป็นผลให้กลุ่มหนึ่งรับเอา รูปแบบวัฒนธรรมของอีกกลุ่มหนึ่งมาใช้เป็นบางส่วนหรือทั้งหมดก็ได้ ถ้ามีแต่รับฝ่ายเดียว กลุ่มผู้รับจะถูกกลืนกลาย (assimilation) ไปรวมอยู่กับกลุ่มผู้ให้รูปแบบของวัฒนธรรมนั้นจนไม่เหลือรูปแบบวัฒนธรรมเดิมของตนฝ่ายรับจึงเป็นผู้ถูกกลืนทางวัฒนธรรม (ราชบัณฑิตยสถาน 2549: 2)

ปัญหาเรื่องความหมายของการผสมผสานวัฒนธรรม

เซอร์สโกวิทซ์ (Melirlle Herskovits, 1958: 10) ได้ตั้งข้อสังเกตว่า นักวิชาการที่ใช้มโนทัศน์ “การผสมผสานวัฒนธรรม” ได้ใช้ในความหมายต่างกัน เช่น บางคนใช้ในความหมายที่ว่า “เป็นกระบวนการรับเอาวัฒนธรรมของคนกลุ่มหนึ่งจากคนอีกกลุ่มหนึ่ง” แต่บางคนก็เน้นที่ว่า “เป็นผลที่จากการที่คนในวัฒนธรรมหนึ่งติดต่อกับอีกคนในอีกวัฒนธรรมหนึ่ง”

เซอร์สโกวิทซ์ จึงเสนอแนะให้พิจารณาการนิยามความหมายของมโนทัศน์นี้ ก่อน โดยใช้คำนิยามของอนุกรรมการของสภาวิจัยทางสังคมศาสตร์อเมริกัน ซึ่งได้กำหนดความหมายของการผสมผสานวัฒนธรรมไว้ดังนี้คือ “การผสมผสานวัฒนธรรม ครอบคลุมปรากฏการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการที่กลุ่มปัจเจกบุคคลที่มีวัฒนธรรมต่างกันได้มีการติดต่อกันอย่างสืบเนื่อง อาจมีผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือของทั้ง 2 กลุ่ม”

แนวทางการศึกษาการผสมผสานวัฒนธรรม

ในการศึกษาการผสมผสานวัฒนธรรมเราอาจจะมองได้เป็น 2 แนวทาง คือ

1. การเปลี่ยนแปลงในแบบแผนวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละกลุ่มอันเป็นผลมาจากการติดต่อดังกล่าวในกรณีนี้เราอาจจะนับรวมการผสมผสานวัฒนธรรมอยู่ในแนวคิดที่ต้องการจะอธิบายการเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมได้

2. กระบวนการที่เป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งมีวัฒนธรรมต่างกันได้มีการติดต่อกัน และมีการรับและคัดแปลงแบบวัฒนธรรมบางอย่างของกันและกัน ในกรณีนี้เราอาจจะแยกแนวคิดนี้ออกจากกลุ่มแนวคิดที่ต้องการจะอธิบายการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมได้ และนำมารวมกับกลุ่มแนวคิดที่ต้องการจะอธิบายความสัมพันธ์ของคนต่างวัฒนธรรมดังที่ได้จัดประเภทไว้

ตามข้อเสนอแนะของอนุกรรมการของสภาวิจัยทางสังคมศาสตร์อเมริกัน การศึกษาการผสมผสานวัฒนธรรมควรครอบคลุมประเด็นรูปแบบของการติดต่อ สถานการณ์ที่

เกิดการผสมผสานวัฒนธรรม กระบวนการผสมผสานวัฒนธรรม กลไกทางจิตวิทยาในการเลือก และบูรณาการลักษณะวัฒนธรรม และผลของการผสมผสานวัฒนธรรม ต่อไปนี้

1) รูปแบบของการติดต่อ การพิจารณารูปแบบของการติดต่อควรจะครอบคลุมประเด็นต่างๆ เช่น

- กลุ่มที่มาติดต่อกันเป็นพวกใด
- ลักษณะการติดต่อเป็นมิตรหรือเป็นศัตรู
- กลุ่มที่มาติดต่อกันมีขนาดประชากรเท่าๆ กันหรือแตกต่างกัน
- ลักษณะวัฒนธรรมกลุ่มที่ติดต่อกันมีความซับซ้อน แตกต่างกันมาก

น้อยเพียงใด

2) สถานการณ์ที่เกิดการผสมผสานวัฒนธรรมได้แก่

- กลุ่มที่มาติดต่อกันนั้นรับวัฒนธรรมของอีกฝ่ายใดสมัครใจหรือว่าถูก

บังคับ

- กลุ่มที่มาติดต่อกันไม่มีความเสมอภาคทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ

และทางสังคมหรือไม่ ถ้าไม่มีความเสมอภาคมีลักษณะเป็นอย่างไรบ้าง

3) กระบวนการผสมผสานมีดังนี้

- เลือกลักษณะทางวัฒนธรรม (Cultural traits) ต่างๆ ที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมเพื่อการศึกษา

- การพิจารณากระบวนการบูรณาการลักษณะการวัฒนธรรม ที่รับมาจากกลุ่มอื่น

4) กลไกทางจิตวิทยาในการเลือกและบูรณาการลักษณะการวัฒนธรรมพิจารณาเรื่องต่างๆ คือ

- บทบาทของปัจเจกบุคคล – บุคลิกภาพและสถานภาพของปัจเจกบุคคลในสังคมที่มีผลกระทบต่อทางเลือกและบูรณาการลักษณะการวัฒนธรรม

- ความรู้สึกนึกคิดของปัจเจกบุคคลในการรับวัฒนธรรมอื่น

5) ผลของการผสมผสานวัฒนธรรม

ตัวอย่างการศึกษาผลของการศึกษาวัฒนธรรม

งานวิจัยการผสมผสานวัฒนธรรมที่ผ่านมามีจะไม่ได้อธิบายครอบคลุมประเด็นทุกประเด็นดังกล่าว ในที่นี้จะยกตัวอย่างการศึกษาของเจราลด์ เบอร์แมน (Gerald Berreman, 1964) ซึ่งศึกษาการผสมผสานวัฒนธรรมของพวก Aleut ในปี 1952 และ 1962

1.1.6 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมชนบทรรมนิยมประเพณี

วัฒนธรรมตามความหมายในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. 2485 (ประสิทธิ์ จำปา 2520: 4) หมายถึงลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกจากนี้ความหมายในพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติแล้ว ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า “วัฒนธรรม” อีกหลายท่าน กล่าวคือ พระยาอนุমানราชชน (2515: 107) ได้ให้ความหมายว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์ในส่วนรวมผลิตสร้างมันขึ้นมา โดยการเรียนรู้จากกันและสืบต่อเป็น เป็นความเจริญก้าวหน้า หรืออาจกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเป็นส่วนทั้งหมดที่ซับซ้อนซึ่งประกอบด้วย ความรู้ ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี

วัฒนธรรมในความหมายของ สุพัตรา สุภาพ (2518: 119) นั้นครอบคลุมทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง มนุษย์ได้คิดสร้างระเบียบ กฎเกณฑ์ วิธีในการปฏิบัติ การจัดระเบียบตลอดจนระบบความเชื่อ ความนิยม ความรู้ เทคโนโลยีต่างๆ ในการควบคุมและใช้ประโยชน์จากธรรมชาติ

ไคลด์ คลัชฮอห์น (สมบุญณ์ แก่นตะเคียน 2519: 13 อ้างอิงจาก Cyde Kluch hohn.) เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เรารู้มาแล้ว และเปลี่ยนแปลงต่อเนื่องกัน ซึ่งรวมทั้งทัศนคติ ค่านิยม ความรู้ และวัตถุ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันในสังคม เป็นเครื่องแสดงความเจริญเติบโตของชาติ และศีลธรรมอันดีของประชาชน

จากความหมายดังกล่าวมาแล้ว พอจะสรุปความหมาย “วัฒนธรรม” ได้ว่า “วัฒนธรรม” คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเองทั้งหมด เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ ความรู้ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติ วิถีชีวิต ฯลฯ รวมทั้งผลผลิตของพฤติกรรมดังกล่าวด้วย สมาชิกในสังคมมีส่วนเป็นเจ้าของ มีการถ่ายทอดสืบต่อกันมา นอกจากนี้วัฒนธรรมก็ยังคงมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอด้วย สิ่งซึ่งจะเป็นที่สังเกตเพื่อนำมาวินิจฉัยว่า ชาติใดมีวัฒนธรรมหรือไม่มีนั้น หลวงวิจิตรวาทการ (2505: 117) ให้ข้อวินิจฉัยว่า จะต้องพิจารณาชนชาตินั้นว่ามีนิสัยอย่างไร ซึ่งนิสัยนี้เราอาจมองเห็นได้จากสภาพความเป็นไปของคนในชาตินั้น ในปัจจุบันหรือจากวัตถุสถานที่ก่อสร้างได้

เมื่อพิจารณาความหมายของ “วัฒนธรรม” พอมองเห็นลักษณะของวัฒนธรรมว่ามีหลายแบบดังที่นักสังคมวิทยาหลายท่านได้จำแนกลักษณะไว้เป็นข้อ ๆ ดังนี้ (ประดิษฐ์ มัชฌิมา 2522: 17 - 18)

1. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดมาโดยการเรียนรู้ไม่ใช่ถ่ายทอดทางชีวภาพหรือกรรมพันธุ์

2. วัฒนธรรมเกิดจากการถ่ายทอด โดยมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นเครื่องมือสำคัญ
3. วัฒนธรรมจะต้องเป็นสิ่งสำคัญที่สังคมยึดถือหรือถือปฏิบัติร่วมกัน
4. เป็นแบบฉบับหรือแนวทางดำเนินชีวิตที่ทุกคนยึดถือปฏิบัติตาม
5. วัฒนธรรมจะสร้างความพอใจให้มนุษย์ได้ เช่น ประเพณี งานบวชจะสร้างความพอใจให้แก่ พ่อแม่ ญาติพี่น้องของผู้บวชได้
6. เป็นผลรวมของหลาย ๆ สิ่งคือ เป็นผลรวมของแบบแผนหรือแนวทางดำเนินชีวิต
7. วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์สภาพเศรษฐกิจของสังคมนั้นๆ

จากลักษณะของวัฒนธรรม เราทราบว่าวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงซึ่ง ผจจจิตต์ อธิคมนันตะ (2520: 17) ได้อธิบายถ้ามุขยั้งยัดมันอยู่ในสังคมเดิมโดยไม่เปลี่ยนแปลง ก็จะไม่มีความสามารถในการริเริ่มสร้างสรรค์ความก้าวหน้าให้แก่วัฒนธรรม เพราะถ้าสิ่งใดอย่างที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนี้เองทำให้วัฒนธรรมในสังคมยังมีอยู่ได้ แต่ถ้าสิ่งใดอย่างที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงนั้นทำไปโดยรวดเร็ว ก็จะเปลี่ยนบุคลิกลักษณะของวัฒนธรรมนั้นหมดเอกลักษณ์ของตัวเอง การที่วัฒนธรรมจะมีความเปลี่ยนแปลงอย่างสม่ำเสมอแต่ขณะเดียวกันก็จะต้องมีเสถียรภาพอยู่ด้วย ไม่เช่นนั้นความเจริญก้าวหน้าของวัฒนธรรมก็จะมีขึ้นไม่ได้

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นว่าวัฒนธรรม มีความหมาย กว้างขวางมาก เพราะวัฒนธรรม ประกอบด้วยองค์ประกอบหลายๆ อย่างมารวมกันจึงได้มีผู้แบ่ง วัฒนธรรมตามลักษณะขององค์ประกอบที่ผู้แบ่งให้เหตุผล ซึ่งอย่างกว้าง ๆ ดังนี้

1. วัฒนธรรม ทางวัตถุ (Material Culture) ได้แก่แบบหรือวิธีประดิษฐ์ โดยมีวัตถุเป็นหลัก เช่น เรื่องแบบแผนของการประกอบอาหาร เครื่องนุ่งห่ม อาคารสถานที่ เครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น
2. วัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นแบบอย่างของการปฏิบัติหรือแนวทางแห่งความคิด ความเชื่อศีลธรรมจรรยา ขนบธรรมเนียมประเพณี ปรัชญา พิธีการ ฯลฯ ลักษณะของ วัฒนธรรม

เมื่อรู้จักและเข้าใจความหมายของวัฒนธรรมแล้ว สิ่งที่จะช่วยทำให้ เข้าใจวัฒนธรรมดียิ่งขึ้นก็คือ ลักษณะบางประการเกี่ยวกับวัฒนธรรมซึ่งมีดังนี้ คือ

1. วัฒนธรรมเกิดจากการเรียนรู้ วัฒนธรรมไม่ใช่สิ่งที่ติดตัวมนุษย์มาตั้งแต่เกิด และไม่ใช่สิ่งที่ติดต่อได้ทางพันธุกรรม ตัวอย่างเช่น การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์ย่อม

แตกต่างกันไปจากการสร้างรังของผึ้ง เพราะผึ้งสร้างรังจากสัญชาตญาณที่เป็นไปเองตามธรรมชาติ โดยไม่ต้องมีการเรียนรู้หรือสั่งสอน แต่การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคม ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมเกิดขึ้นในหมู่มนุษย์และจะต้องมีการเรียนรู้จากมนุษย์ที่เป็นสมาชิกในสังคมเท่านั้น

2. วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคม วัฒนธรรมเป็นผลของการถ่ายทอดและการเรียนรู้จากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่สมาชิกรุ่นต่อไป การถ่ายทอดวัฒนธรรมไปสู่สมาชิกรุ่นนั้นจะต้องใช้ระยะเวลายาวนาน ไม่มีวัฒนธรรมใดเลย ที่มีอายุที่ไม่ยืนนานชั่วอายุคน ดังนั้นพฤติกรรมที่เพิ่งเกิดขึ้นใหม่ๆ จึงยังไม่ถือว่าเป็นวัฒนธรรม เครื่องมือสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมคือ การที่มนุษย์มีภาษาเป็นสื่อกลาง ภาษาจึงช่วยให้แสดงความรู้สึกและสามารถเข้าใจผู้อื่นได้ช่วยให้การสืบทอดวัฒนธรรมสืบทอดกันมาเป็น “มรดกทางสังคม”

3. วัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการเนนชีวิต บุคคลที่เกิดในสังคมใดก็จะเรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมนั้นวัฒนธรรมของแต่ละสังคมมีความแตกต่างกันซึ่งไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ ว่าวัฒนธรรมของใครดีกว่ากันเพราะวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมมีความเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมของสังคมนั้น เช่น วัฒนธรรมไทยก็มีแบบแผนการดำเนินชีวิตในลักษณะหนึ่งไม่ว่าในด้าน การแต่งกาย อาหารการกิน ความเป็นอยู่ หรือชาติอื่นๆ ก็จะมีวัฒนธรรมที่เป็นลักษณะของตนเอง

4. วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ จากการที่มนุษย์รู้จักคิดค้นสิ่งใหม่ๆ หรือปรับปรุงของเดิมให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป จึงทำให้วัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น การประดิษฐ์รถยนต์ทำให้ระยะเวลาในการติดต่อรวดเร็วขึ้น และยังก่อให้เกิดผลต่อสังคมในด้านอื่นๆ ตามมาอีกด้วย

5. วัฒนธรรมมีลักษณะเป็นการแสดงถึงรูปแบบของความคิดในการแสดงพฤติกรรมของมนุษย์วัฒนธรรมเป็นผลจากการช่วยกันกำหนดรูปแบบของความคิดในการแสดงพฤติกรรมปฏิบัติตามแนวคิดนั้นๆ เช่น คนไทยพบกันจะยกมือไหว้เป็นการทักทายกัน ส่วนชาวตะวันตกจะทักทายด้วยการจับมือ

6. วัฒนธรรมมิใช่ของผู้ใดผู้หนึ่งโดยเฉพาะแต่วัฒนธรรมเป็นส่วนรวมซึ่งเกิดจากการที่มนุษย์ต้องการอยู่ร่วมกันและสร้างรูปแบบในการดำเนินชีวิตในสังคมร่วมกัน วัฒนธรรมจึงมิใช่สิ่งที่สมาชิกในสังคมคนใดคนหนึ่งยอมรับและปฏิบัติเท่านั้น

ประเภทของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมเป็นผลิตผลที่มนุษย์สร้างขึ้นมา สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท

1. วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Culture) ได้แก่สิ่งประดิษฐ์ที่เป็นเทคโนโลยีซึ่งมนุษย์ได้สร้างขึ้นมา เช่น เครื่องมือเครื่องใช้ ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ เครื่องแต่งกาย เป็นต้น

2. วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Culture) วัฒนธรรมนี้เน้นสิ่งที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ภาษาถ้อยคำที่ใช้พูด ความคิด ค่านิยม ประเพณี ความเชื่อที่มนุษย์ยึดถือเกี่ยวกับศาสนา ลัทธิทางการเมือง วัฒนธรรมประเภทนี้บางครั้งรวมเอาการศึกษาการแข่งขันกีฬา ความชำนาญ ของผู้เล่น แนวความคิดเกี่ยวกับยุทธวิธีของผู้แข่งขัน รวมทั้งพฤติกรรมที่เป็นมาของผู้แข่งขันด้วย

การแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภทดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นนั้น นักสังคมวิทยาบางท่านเห็นว่า แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมประเภทที่ 2 นั้นยังคลุมเครือ เห็นว่าน่าจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Having) ได้แก่สิ่งประดิษฐ์ซึ่งมนุษย์ได้คิดสร้างขึ้น เช่น รถยนต์ อาคารบ้านเรือน โต๊ะ เป็นต้น

2. วัฒนธรรมทางด้านความคิด (Ideas-Thinking) ได้แก่ ความเจริญทางด้านวิทยาศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา นิยายปรัมปรา วรรณคดี เป็นต้น

3. วัฒนธรรมทางบรรทัดฐาน (Norms-Doing) ได้แก่ ระเบียบแบบแผน หรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งประกอบด้วย

3.1 วิถีประชา (Folkways) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมควรปฏิบัติ เช่น การบวชของลูกชายเมื่ออายุครบ 20 ปี เพื่อทดแทนบุญคุณบิดามารดา

3.2 จารีต (Mores) ได้แก่ระเบียบแบบแผนที่บุคคลในสังคมต้องปฏิบัติตามหากฝ่าฝืนถือเป็นการกระทำผิด ทางศีลธรรม สังคมอาจรังเกียจและอาจถูกตัดออกจากสังคม

3.3 กฎหมาย (Laws) ได้แก่ ระเบียบแบบแผนที่ทุกคนในสังคมต้องปฏิบัติตาม หากฝ่าฝืนจะถูกลงโทษตามตัวบทกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ

องค์ประกอบของวัฒนธรรม

องค์ประกอบของวัฒนธรรมแบ่งได้ออกเป็น 4 องค์ประกอบ คือ

1. องค์กรวัตถุ (Instrument and Symbolic Objects) คือ วัฒนธรรมทางวัตถุที่มีรูปร่างและสามารถสัมผัสจับต้องได้ เช่น ภาษาเขียนสัญลักษณ์ ในการติดต่อสื่อความหมายตัวเลข

2. องค์กร (Association or Organization) คือกลุ่มที่มีการจัดการอย่างเป็นระเบียบหรือมีโครงสร้างอย่างเป็นทางการ มีการวางกฎระเบียบข้อบังคับและวัตถุประสงค์ไว้อย่างแน่นอน เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญและความซับซ้อนที่สุด เช่น ครอบครัว ลูกเสือ วัด สหประชาชาติ ฯลฯ โดยทั่วไปบุคคลที่มาร่วมตัวกันดำเนินการตามวัตถุประสงค์บางอย่างและวัตถุประสงค์อาจจะเป็นเรื่องใหญ่หรือไม่ก็ได้ เช่น สมาคมนักเรียนเก่าร่วมกันเพื่อผดุงรักษาชื่อเสียงของโรงเรียน เป็นต้น

3. องค์กรพิธีการ (Usage) เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ยอมรับกันโดยทั่วไป เช่น พิธีการ ต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องการเกิด การหมั้น การแต่งงาน การบวชนาถ การขึ้นบ้านใหม่ ฯลฯ ซึ่งศาสนามีอิทธิพลอยู่บ้าง รวมถึงพิธีการแต่งกายและการรับประทานอาหาร เป็นต้น

4. องค์กรคติ (Concepts) คือเข้าใจความเชื่อ ความคิดเห็น ตลอดจนอุดมการณ์ต่าง ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องมีผีเดิwmเมียเดียว ความเชื่อเรื่องการตายแล้วเกิดใหม่ เป็นต้น (สุพัตรา สุภาพ, 2527:40-41)ความสำคัญของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของสมาชิกในสังคม และความเจริญของประเทศพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบันได้ทรงมีพระราชดำรัสที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของวัฒนธรรมไว้ว่า “การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ” (คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ 2537:2) ซึ่งพระราชดำรัสนี้มีความสำคัญและทรงคุณค่ายิ่ง สมควรที่คนไทยทุกคนจะได้ตระหนักและถือเป็นจุดยืนสำคัญเพื่อให้เป็นหลักในการวางแผน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลง และพัฒนาชาติไทย

การศึกษาวัฒนธรรมทำให้เข้าใจชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยมของสังคม ทักษะคติและความเห็นหรือความเชื่อของบุคคลในสังคมได้อย่างถูกต้อง การพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง จะไม่สามารถบรรลุความสำเร็จได้ หากไม่ใช่วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนา ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับแล้วว่าการพัฒนาประเทศจะต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมซึ่งเป็นการพัฒนาจากรากฐานเดิม ทั้งรัฐบาลและองค์กรระดับโลก เช่น ยูเนสโก ต่างก็ได้กำหนดเอาการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาประเทศ ความสำคัญของวัฒนธรรมอาจสรุปได้ดังนี้

1. วัฒนธรรมเป็นเครื่องสร้างระเบียบแก่สังคม วัฒนธรรมเป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้มีระบบแบบแผนที่ชัดเจน รวมถึงผลของการแสดงพฤติกรรมตลอดจนถึงการสร้างแบบแผนของความคิด ความเชื่อและค่านิยมของสมาชิกให้อยู่ในรูปแบบอันเดียวกัน

2. วัฒนธรรมทำให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สังคมที่มีวัฒนธรรมอันเดียวกัน ย่อมมีความรู้สึกผูกพันเป็นอันเดียวกัน เกิดความเป็นปึกแผ่น จงรักภักดีและอุทิศตนให้กับสังคมทำให้สังคมอยู่รอด

3. วัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดรูปแบบของสถาบัน เช่น รูปแบบของครอบครัวจะเห็นได้ว่าลักษณะของแต่ละสังคมต่างกันไป ทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมในสังคมเป็นตัวกำหนดรูปแบบ เช่น วัฒนธรรมหนึ่งกำหนดเป็นสามีภรรยาเดียว ในอีกสังคมหนึ่งกำหนดว่าชายอาจมีภรรยาได้หลายคน หรือหญิงอาจมีสามีได้หลายคน ความสัมพันธ์ทางเพศก่อนการแต่งงานเป็นสิ่งที่ดีหรือเป็นเรื่องที่ขัดต่อสังคม

4. วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่จะช่วยแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการต่าง ๆ ของมนุษย์ มนุษย์ไม่สามารถดำรงชีวิตภายใต้สิ่งแวดล้อมได้อย่างสมบูรณ์ ดังนั้นต้องแสวงหาความรู้จากประสบการณ์ที่ตนได้รับและประดิษฐ์คิดค้นวิธีการใช้ทรัพยากรนั้นให้เกิดประโยชน์ต่อชีวิตและอาจถ่ายทอดจากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่งต่อไปโดยวัฒนธรรมของสังคม

5. วัฒนธรรมช่วยให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้า หากสังคมใดมีวัฒนธรรมที่ดิงามเหมาะสม เช่น ความมีระเบียบวินัย ขยัน ประหยัด อดทน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว เป็นต้น สังคมนั้นย่อมจะเจริญก้าวหน้าได้อย่างรวดเร็ว

6. เป็นเครื่องแสดงเอกลักษณ์ของชาติ คำว่าเอกลักษณ์ หมายถึงลักษณะพิเศษหรือลักษณะเด่นของบุคคลหรือของสังคม เอกลักษณ์ของคนไทย

วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งทั้งปวงที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเจริญองงามในชีวิตส่วนรวมตลอดจนความสามารถและลักษณะนิสัยที่มนุษย์ได้รับจากการเป็นสมาชิกของสังคม วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ วัฒนธรรมและสังคมจะเกิดขึ้นและมี

วิวัฒนาการไปด้วยกัน สังคมมนุษย์จะขาดวัฒนธรรมไม่ได้ และวัฒนธรรมก็จะดำรงอยู่ตามลำพัง โดยปราศจากสังคมไม่ได้เช่นเดียวกัน

วัฒนธรรมมีลักษณะที่สำคัญคือ เกิดจากการเรียนรู้และถ่ายทอดของสมาชิกในสังคมเพื่อวัฒนธรรมนั้นคงอยู่ วัฒนธรรมช่วยสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแก่สมาชิกในสังคม

วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศทำให้มนุษย์สามารถนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ช่วยสร้างระเบียบแก่สังคม ทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข

แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี

ประเพณี หมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม สิ่งใดก็ตามถ้าประพฤติชั่วอยู่บ่อย ๆ จนเป็นความเคยชิน ก็จะเกิดเป็นนิสัยขึ้น ความประพฤติเหมือน ๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะเรียกว่า ประเพณีหรือนิสัยสังคม (นิพนธ์ สุขสวัสดิ์ 2524:1)

ประเพณี หมายถึง สิ่งที่ยอมรับปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียมหรือจารีตประเพณี (พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน)

ประเพณี หมายถึง ความประพฤติสืบต่อกันมาจนเป็นที่ยอมรับของส่วนรวม ซึ่งเรียกว่า เอกลักษณ์ หรือพหุนิยม เช่น การแต่งงาน การเกิด การตาย การทำบุญ การรื่นเริง เป็นต้น หรือประเพณีที่เรานำของชาติอื่นมาปรับปรุงให้เข้ากับความเป็นอยู่ของเรา เพื่อความเหมาะสมกับกาลเวลา บ้างต้องถือเป็นแบบสากล (จรัญ พรหมอยู่ 2523: 9)

ประเพณีของคนในกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดจะมีลักษณะเฉพาะของคนในกลุ่มนั้น ประพฤติปฏิบัติร่วมกันจนกลายเป็นมรดกทางสังคมที่คนเหล่านั้นเห็นว่าถูกต้องเหมาะสม แต่เป็นความถูกต้องเฉพาะบุคคลในกลุ่มนั้นเท่านั้น เพราะประเพณีของคนกลุ่มหนึ่งอาจเป็นสิ่งที่ทารุณสำหรับคนทั่วไป เช่น ชาวเอสกิโมปล่อยให้คนชราตายบนน้ำแข็ง โดยคิดว่าคนชราไม่สามารถจะเดินทางไปหาที่อยู่ใหม่ไกล ๆ เพื่อหาอาหารและเพื่อการมีชีวิตอยู่ ซึ่งคนชราจะรู้หน้าที่นี้และยินดีตายด้วยความเต็มใจ เพื่อลูกหลานจะไม่ลำบากและเป็นภาระ

ประเพณีเป็นรากฐานหนึ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ปรุงแต่งให้เกิดความงอกงามขึ้นในลักษณะที่ยอมรับนับถือว่าดีงามประเพณีที่เป็นองค์ประกอบอย่าง

หนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิถีของชีวิต ของคนในสังคมและลักษณะองค์ประกอบนี้จะปรากฏอยู่ในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำรงประเพณีเป็นรากฐานหนึ่งที่ทำให้เกิดวัฒนธรรม แต่วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ปรุงแต่งให้เกิดความงอกงามขึ้น ในลักษณะที่ยอมรับนับถือว่าดีงามประเพณีที่เป็นองค์ประกอบอย่างหนึ่งของวัฒนธรรมซึ่งเป็นวิถีของชีวิต ของคนในสังคมและลักษณะองค์ประกอบนี้จะปรากฏอยู่ในทุก ๆ ขั้นตอนของการดำรงชีวิตจนกลายเป็นกระบวนการทางสังคม ประเพณีกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน เมื่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป ประเพณีก็เปลี่ยนแปลงไปด้วยกระบวนการต่อเนื่องกัน ดังนั้น การศึกษาประเพณีในอดีตจะช่วยให้เราเข้าใจถึงประเพณีในปัจจุบัน (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์ 2516: 15)

ประเพณีแบ่งเป็น 3 ประเภทใหญ่ คือ

1. จารีตประเพณีหรือกฏศีลธรรม จารีต แปลว่า ประพฤติมาแล้ว หมายถึง ประเพณีที่บรรพชนได้ถือประพฤติกันมาแต่อดีต ถ้าใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามถือว่าเป็นความผิด เป็นประเพณีที่มีศีลธรรมเข้ามาเกี่ยวข้องจึงเป็นกฎที่มีความสำคัญต่อสวัสดิภาพของสังคมมา การบังคับให้ปฏิบัติตามและมีความผิดรุนแรงถ้าใครฝ่าฝืน บุคคลจะต้องปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของสังคมเป็นเรื่องความผิด ความนิยม และสืบทอดกันมาโดยการเรียนแบบหรือสั่งสอน (สุพัตรา สุภาพ 2520:150) เช่น หลักกตัญญูคนแรกที่ถูกลงโทษคือบิดามารดา เมื่อท่านแก่เฒ่า เป็นหน้าที่ของบุตรธิดา เป็นคนอกตัญญูคนผู้นั้นจะถูกสังคมลงโทษจารีตประเพณีหรือกฏศีลธรรม ของแต่ละสังคมย่อมไม่เหมือนกัน เพราะมีค่านิยมที่ยึดถือต่าง ๆ กัน ถ้าบุคคลใดจะเอาจารีตประเพณีของสังคมหนึ่งไปเปรียบเทียบกับจารีตประเพณีของสังคมอื่นว่ามีจารีตประเพณีของใครดีกว่ากันไม่ได้ เพราะสภาพแวดล้อม ความเชื่อของแต่ละสังคมต่างกัน ดังนั้น จารีตประเพณีหรือกฏศีลธรรมเป็นเรื่องของแต่ละสังคมจะใช้ค่านิยมของสังคมหนึ่งไปตัดสินไม่ได้

2. ขนบประเพณี เป็นประเพณีที่มีระเบียบแบบแผนวางไว้ จะโดยตรงหรือโดยปริยายก็ตาม ถ้าเป็นโดยตรงได้แก่ ประเพณีที่มีการกำหนดเป็นระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติอย่างชัดเจนว่าบุคคลต้องปฏิบัติอย่างไร ตลอดจนระเบียบแบบแผนของโรงเรียนทหาร ตำรวจ และหน่วยงานราชการต่าง ๆ ตลอดจนถึงระเบียบกติกาดัง ๆ ที่ภิกษุ สามเณรถือปฏิบัติกันมา การล่วงละเมิดขนบธรรมเนียมประเพณีแล้วแต่ละสถาบันจะพิจารณาโทษ ถ้าโดยปริยาย ได้แก่

ประเพณีที่รู้จักกันทั่วไป โดยได้วางระเบียบไว้แน่นอนแต่ปฏิบัติได้ เพราะมีการบอกเล่าสืบต่อกันมา เช่น การแห่นางแมว การทำบุญข้าว การบวช การทอดกฐิน เป็นต้น

3. ธรรมเนียมประเพณี คือประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาโดยได้รับการสั่งสอนหรือเห็นผู้ใหญ่ปฏิบัติก็เอามาเป็นแบบอย่าง โดยไม่ปรากฏระเบียบแบบแผนอย่างจนบธรรมเนียมประเพณี ไม่ถือเป็นประเพณี ไม่เป็นความผิดจารีตประเพณี เป็นเพียงความประพฤติตาม ๆ กันมา การประพฤติผิดธรรมเนียมประเพณีไม่เป็นความผิดหรือความเสียหายอย่างชัดเจน นอกจากนี้ถือว่าเป็นผู้ขาดการศึกษาอบรม หรือไม่มีคุณสมบัติผู้ดี ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับกิริยามารยาท การพูด การแต่งกาย เป็นต้น

ประเพณีเหมือนสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น มีเกิดใหม่ เจริญงอกงามเปลี่ยนแปลงและสูญหายไปตามกาลเวลาทั้งจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์และสังคม ดังนั้นอาจจะกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมคือประเพณี เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อเป็นวิถีชีวิตของมนุษย์ใน ส่วนร่วมและมีการถ่ายทอด มีการปรับปรุงสืบต่อกัน ตามลำดับ ประเพณีเดิมบางประเพณีแม้จะหมดความสำคัญและหายไปแล้ว ก็ยังมีการปฏิบัติกันอยู่เพราะความเคยชิน ถ้าเลิกเสียก็จะรู้สึกไม่สบายใจ ถ้ามีเหตุการณ์ไม่พึงปรารถนาโดยไม่ทราบเหตุผลก็จะโทษว่าเป็นเพราะฝ่าฝืนประเพณีเดิม

ในการศึกษาเรื่องประเพณี จำเป็นต้องศึกษาประเพณีในอดีต เพื่อให้เป็นเรื่องราววิวัฒนาการของประเพณีว่ามีรากฐานแต่เดิมอย่างไร เพราะถ้าไม่ทราบพื้นเพเดิมว่ามีมาอย่างไร การปรับปรุงเรื่องประเพณีในอดีตก็ทำไม่ได้ไม่สะดวก

ประเพณีอาจแบ่งเป็น 4 ประเภท โดยอาศัยเกณฑ์ที่ว่า เป็นเรื่องของครอบครัวหรือส่วนรวม เป็นเรื่องของท้องถิ่นหรือของชาติ โดยแบ่งออกเป็น

1. ประเพณีเกี่ยวกับครอบครัวหรือประเพณีส่วนบุคคล เป็นประเพณีเกี่ยวกับคนในครอบครัวโดยเฉพาะ เช่น การบวช การแต่งงาน การตาย เป็นต้น
2. ประเพณีส่วนรวม ได้แก่ ประเพณีที่ประชาชนในแต่ละสังคมนิยมปฏิบัติร่วมกันเป็นประเพณีที่เกิดขึ้นตามเทศกาลต่างๆ มักเกี่ยวข้องกับศาสนา การประกอบอาชีพและงานรื่นเริง เช่น การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนา วันสงกรานต์ ลอยกระทง เป็นต้น

3. ประเพณีท้องถิ่น จัดเป็นประเพณีส่วนรวมที่นิยมปฏิบัติกันในแต่ละท้องถิ่น เช่น ประเพณีปอยส่างลองของภาคเหนือ ประเพณีบุญบั้งไฟของภาคอีสาน เป็นต้น

4. รัฐพิธี และราชพิธี

4.1 รัฐพิธี หมายถึง ประเพณีที่จัดโดยรัฐบาลซึ่งกำหนดเป็นประจำเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่ประชาชน เช่น รัฐพิธีแรกนาขวัญ เป็นต้น

4.2 พระราชพิธี เป็นงานหลวง สำหรับพระมหากษัตริย์ แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ งานที่จัดขึ้นเป็นประจำตามฤดูกาล เช่น พระราชพิธีฉัตรมงคล และงานที่จัดขึ้นเป็นพิเศษ

4.3 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานเป็นพระราชพิธีเป็นงานชั่วคราว เช่น พระราชพิธีอภิเษกสมรส เป็นต้น

1.1.7 แนวคิดเกี่ยวกับค่านิยม

คำว่า “ค่านิยม” มีนักปราชญ์ได้ให้ความหมายไว้หลายท่าน แต่ละท่านได้ให้ความหมายของ “ค่านิยม” ตามแนวความคิดของตน ดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2524 อ้างถึงใน ยิ่งยง เรืองทอง, 2542: 139 – 149) ได้ให้ความหมายว่า ค่านิยมเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยสังคมถือว่า มีคุณค่าแบบอย่าง พฤติกรรมนี้จะเกี่ยวกับวัตถุหรือไม่ใช่วัตถุก็ได้ แต่ละสังคมมีค่านิยมแตกต่างกัน

สุนทรী โคมินทร์ (2522 อ้างถึงใน ยิ่งยง เรืองทอง, 2542: 139-149) กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง ตัวกำหนดรูปแบบของการกระทำและสิ่งที่ติดแน่นอยู่ในตัวบุคคล จากค่านิยมนี้จะมีผลให้การแสดงออกได้ต่างกัน

ณรงค์ วิชาเทพ (2526 อ้างถึงใน ยิ่งยง เรืองทอง, 2542: 139-149) ได้กล่าวว่า ค่านิยม หมายถึง สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลในสังคมหนึ่งยอมรับว่า ควรกระทำหรือไม่ควรกระทำเพื่อประโยชน์สุขแห่งตนและสังคม ค่านิยมย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไป จะมากหรือน้อยนั้น มีปัจจัยอื่นๆ ที่มาเกี่ยวข้องด้วยหลายประการ เช่น การที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดู การอบรมของสังคมสภาพแวดล้อมของสังคมปัจจุบัน เป็นต้น

ณรงค์ เส็งประชา (2539 อ้างถึงใน ยิ่งยง เรืองทอง, 2542: 139-149) ได้กล่าวว่า ค่านิยม รสนิยมและสมัยนิยมดังนี้

ค่านิยมเป็นความนิยมของสังคม ไม่ใช่ความนิยมของบุคคลเป็นสิ่งที่ผู้คนทั้งหลายยอมรับหรือเป็นมติของสังคม

ค่านิยม อาจมาจากรสนิยมหรือจากความนิยมของบุคคลในสังคม จากความนิยมของคนใดคนหนึ่งในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หลังจากนั้นจึงค่อยๆ แพร่กระจายกลายเป็นรสนิยมของกลุ่มคนและในที่สุดก็อาจกลายเป็นค่านิยมของสังคมนั้นไปก็ได้

ค่านิยมนี้ ถ้าหากนิยมกันช่วงระยะเวลาหนึ่ง และจางหายไปแต่อาจกลับมานิยมใหม่ในระยะเวลาต่อมา ก็เรียกว่าเป็นสมัยนิยม (Fashion) และถ้าเป็นการนิยมเพียงช่วงระยะสั้นๆ แล้วจางหายไปเลยไม่ค่อยกลับมานิยมกันใหม่ เรียกว่า การนิยมชั่วคราว (Fad) ค่านิยมที่นิยมกันโดยตลอดและถือเป็นสิ่งที่ปฏิบัติกันตลอดไป ค่านิยมนั้นก็คือปทัสถานของสังคม (Social Norm) นั่นเอง

จากความหมายที่กล่าวมานี้พอสรุปได้ว่าค่านิยมหมายถึงความชอบ ความต้องการที่บุคคลได้เลือกพิจารณา และประเมินค่าอย่างรอบคอบแล้ว จึงเข้าไปยึดมั่นยอมรับค่านิยม ดังนั้น ค่านิยมจึงมีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมหรือปฏิกิริยาของบุคคลในการเลือก การตัดสินใจ การให้คุณค่าให้ความสำคัญต่อการเลือกที่จะปฏิบัติต่อสิ่งหรือสถานการณ์ต่างๆ ในการดำเนินชีวิต ดังนั้น ค่านิยมจึงมีความสำคัญต่อบุคคลและสังคม

การแบ่งประเภทของค่านิยม มีนักวิชาการหลายท่านได้แบ่งไว้หลายประเภท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ที่จะอธิบายในเรื่องนั้นๆ

พนัส หันาคินทร์ (2520 อ้างถึงใน ยิ่งยง เรืองทอง, 2542: 139-149) ได้แบ่ง ค่านิยมออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ค่านิยมที่มีลักษณะคงตัว
2. ค่านิยมที่มีลักษณะไม่คงตัวหรือค่านิยมที่เกิดขึ้นใหม่ ยังอยู่ในระหว่าง

การพิสูจน์ด้วยกาลเวลาว่าจะมีความคงทนถาวรสักเพียงไร

ณรงค์ วิชาเทพ (2522 อ้างถึงใน ยิ่งยง เรืองทอง, 2542: 139-149) ได้แบ่ง ค่านิยมออกเป็น 6 ประเภทคือ

1. ค่านิยมทางวิชาการ เป็นค่านิยมที่เป็นแรงจูงใจให้บุคคลต้องการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ เพื่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิต
2. ค่านิยมทางเศรษฐกิจ เป็นค่านิยมที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลมุ่งไปสู่ความมั่งคั่ง สร้างฐานะทางเศรษฐกิจเพื่อการยอมรับทางสังคม
3. ค่านิยมทางสุนทรียภาพ เป็นค่านิยมที่จะช่วยกระตุ้นให้บุคคลเกิดความพอใจมองสังคมในทางที่ดี มีความพอใจในประสบการณ์ที่เกิดขึ้นจากประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น ความสวยงาม ความไพเราะ การมองโลกในแง่ดี เป็นต้น

4. คำพูดที่สนทนา เราจะสังเกตเห็นได้เสมอๆ ในวงการสนทนาทั่วไป ไม่คำพูดหรือความคิดบางสิ่งบางอย่างได้ก่อให้เกิดอารมณ์แก่คนที่ร่วมสนทนาอย่างรุนแรง

5. การคิด การเขียนของบุคคลซึ่งมักจะแสดงออกถึงหลักการอุดมการณ์ และแนวความคิด รสนิยมของตัวเองออกมาเสมอ สิ่งเหล่านี้เป็นแนวทางที่จะเข้าใจค่านิยมของนักคิดนักเขียนนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี (ยິงยง เรื่องทอง, 2542, น. 139-149)

ค่านิยมในชนบท

1. ขอมรับบุญรับกรรมไม่ได้แย้ง
 2. ขึ้นอยู่กับธรรมชาติ
 3. เชื่อถือโชคกลาง
 4. ชอบเสี่ยงโชค
 5. นิยมเครื่องประดับ
 6. นิยมคุณค่าความดี
 7. นิยมพิธีการและการทำบุญเกินกำลัง
 8. ชอบเป็นฝ่ายรับมากกว่าฝ่ายรุก
 9. ทำงานเป็นเล่น ทำเล่นเป็นงาน
 10. พึ่งพาอาศัยกัน
 11. มีความเป็นส่วนตัวมากเกินไป
- (สุพัตรา สุภาพ, 2536 : 22 - 24)

1.1.8 แนวคิดระบบทุนนิยม

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของสังคมไทยในช่วงกำเนิดของทุนนิยมที่สภาพโดยทั่วไป คือ ระบบเศรษฐกิจภายในเป็นแบบผลิตเพื่อยังชีพและเพื่อส่งส่วยบนฐานเกษตรกรรม ความสัมพันธ์ทางสังคมมีลักษณะศักดินา ส่วนการค้ากับต่างประเทศมีลักษณะการค้าภายใต้ระบบบรรณาการ ซึ่งทำการผูกขาดโดยพระคลังสินค้า ชนชั้นนำทางเศรษฐกิจในช่วงก่อนกำเนิดขึ้นของทุนนิยมในสังคมไทย จึงได้แก่เจ้านายขุนนางและพ่อค้าคนจีนในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว(รัชกาลที่ 4) สังคมไทยต้องเผชิญการแผ่ขยายอำนาจเพื่อการแสวงหาอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอังกฤษและฝรั่งเศส พ.ศ. 2398 เซอร์จอห์น เบริง (Sir John Bowring) ได้เข้ามาทำสัญญาทางการค้ากับไทย เรียกว่า "สนธิสัญญาเบาริง" จุดประสงค์ของสนธิสัญญานี้ ก็คือความประสงค์ที่จะให้สยามประเทศเป็นตลาดสินค้า แหล่งทรัพยากรวัตถุดิบ และเป็นศูนย์กลางของทุนนิยม(Central Capitalism) ผลของสนธิสัญญาเบาริงและสนธิสัญญากับประเทศอื่นๆนี้ทำให้ไทยต้องยอมรับ"หลักการแบ่งงาน

กันทำระหว่างประเทศแบบอาณานิคม" (Colonial International Division Of Labour) ซึ่งหมายถึงว่า ไทยต้องทำหน้าที่ผลิตสินค้าเข้าและสินค้าออกของไทยต้องเปลี่ยนไป กล่าวคือ สินค้าออกของไทยก่อนทำสนธิสัญญาเบาริ่งประกอบด้วยผลผลิตต่างๆ แต่ภายหลังการทำสนธิสัญญาเบาริ่ง สินค้าออกของไทยลดเหลือเพียงข้าว ไม้สัก และดีบุก ส่วนสินค้าเข้าของไทยแต่เดิมมีเพียงไม้กฤษนิชและบริโภคกันเฉพาะหมู่ชนชั้นสูงก็ได้เปลี่ยนมาเป็นสินค้าที่หลากหลาย ซึ่งคนทั่วไปสามารถบริโภคกันได้ อาทิ ผ้าตัดเสื้อ ผ้าเช็ดหน้า เส้นด้าย เส้นไหม เครื่องถ้วยชาม เครื่องแก้ว เหล็ก ทองแดง ถ่านหิน เป็นต้น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าเข้าและสินค้าออก จึงมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องทำการผลิตเพื่อการส่งเป็นสินค้าออกให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตลาดโลก กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ หลักการแบ่งงานกันทำระหว่างประเทศแบบอาณานิคมทำให้ไทยต้องผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการของประเทศจักรวรรดินิยม จึงเท่ากับว่าระบบเศรษฐกิจไทยแบบดั้งเดิม คือ การผลิตเพื่อยังชีพและส่งขายต้องแตกสลายลงโดยปริยาย กลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเฉพาะอย่างเพื่อสนองตลาด เพราะฉะนั้น ณ จุดนี้เองที่ทำให้สังคมไทยต้องเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยมโลก ซึ่งเรียกว่า "ระบบการค้าเสรี" หรือ "ทุนนิยม" นับแต่นั้นเป็นต้นมา (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547: 674)

ผลของสนธิสัญญาเบาริ่ง ใน พ.ศ. 2398 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างขนานใหญ่ กล่าวคือ จากลักษณะของการผลิตเพื่อการบริโภคมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของไทยต้องกลายเป็นระบบเศรษฐกิจที่ต้องผูกพันและพึ่งพาต่างประเทศ การค้าระหว่างประเทศได้เป็นผลให้เกิดการขยายตัวด้านกรปลูกข้าว มีการใช้เงินตราเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนสินค้า นายทุนตะวันตก เจ้านายของขุนนางไทย ตลอดจนพ่อค้าคนจีนได้หันมาทำธุรกิจการค้า โดยเฉพาะพ่อค้าคนจีนได้นำเอารายได้จากการเก็บภาษีอากรในฐานะเจ้าภาษี นายอากรลงทุนทำการค้าในกิจการฝิ่น ต้มเหล้า เปิดบ่อนเบี้ย เจ้ามือหวย การเหมาเมือง การค้าข้าว ไม้สัก และดีบุก (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547: 676)

ทุนนิยม (Capitalism) เป็นระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่ง ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบการผลิตเพื่อการค้า มิใช่การผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อบริโภค ทั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตก็คือผู้ใช้แรงงานการผลิต ในกรณีของประเทศไทย ผู้ผลิตอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุน หรือในบางกรณี ผู้ผลิตอาจไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือเป็นแรงงานรับจ้างก็ได้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547: 675)

1.1.9 แนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ)

แนวคิดในการวางแผนพัฒนาประเทศ เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2475 สืบเนื่องมาจากพระราชบัญญัติซึ่งเป็นแกนนำในการเปลี่ยนแปลงทางปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ได้ประกาศหลัก 6 ประการมีเรื่องหลักสำคัญเกี่ยวกับเอกภาพทางเศรษฐกิจ และการสร้างความสุขสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยให้มีการร่างเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติ ต่อมาหลวงประดิษฐมนูธรรม(นายปรีดี พนมยงค์) ได้ดำเนินการร่างเค้าโครงเศรษฐกิจขึ้น และได้ระบุถึงการกำหนดให้มีการวางแผนเศรษฐกิจแห่งชาติ พร้อมทั้งได้ยกย่องพระราชบัญญัติว่าด้วยการประกอบเศรษฐกิจและได้เสนอให้มีสภาหรือหน่วยงานรับผิดชอบในการจัดทำแผนเศรษฐกิจแห่งชาติด้วย แต่เหตุการณ์ในขณะนั้นยังไม่เอื้ออำนวย จึงยังไม่มี การดำเนินใดๆในเรื่องดังกล่าว

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 (หลังปี 2488) ประเทศต่างๆในทวีปเอเชีย แอฟริกา และอเมริกาใต้ ซึ่งมีประชากรรวมกันถึง 2 ใน 3 ของประชากรโลก ประสบกับ ปัญหาความยากจนและล่าช้าทางเศรษฐกิจ ประกอบกับเวลานั้น โลกได้ก้าวเข้าสู่ ยุคสงครามเย็น (Gold War) ที่เกิดปัญหาความขัดแย้งระหว่างค่ายเสรีนิยมนำโดย สหรัฐอเมริกาและค่ายสังคมนิยมนำโดยสหภาพโซเวียตรัสเซีย ประเทศต่างๆเกิดความตื่นตัว ที่จะพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ประเทศไทยเอง ก็ตระหนักถึงความจำเป็นในเรื่องดังกล่าวจึงได้จัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงการคมนาคม ขนส่ง การชลประทาน การศึกษา ฯลฯ มากยิ่งขึ้นในพ.ศ. 2493 ได้ตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ขึ้นเพื่อทำหน้าที่วิเคราะห์วิจัยเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจและเป็นที่ยปรึกษาของรัฐบาลในการ แก้ไขปัญหาการเงิน การคลัง และทางเศรษฐกิจโดยทั่วไป พร้อมทั้งได้จัดตั้งคณะกรรมการ ดำเนินการวางแผนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งเป็นก้าวแรกที่น่าไปสู่การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ของประเทศไทย

พ.ศ. 2500 ธนาคารโลก ซึ่งจัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยทำการฟื้นฟูและพัฒนา เศรษฐกิจของประเทศต่างๆที่เป็นสมาชิก ได้จัดส่งคณะสำรวจเศรษฐกิจเข้ามาช่วยศึกษา ข้อมูลและศึกษาวิจัยเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยคำเชิญของรัฐบาลไทยในขณะนั้น คณะ ผู้เชี่ยวชาญร่วมกับคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ได้จัดทำรายงาน A Public Development Program

for Thailand ต่อมาได้มีการแปลเป็นภาษาไทย ชื่อ โครงการพัฒนาของรัฐบาล สำหรับประเทศไทย โดยได้มีการเสนอข้อมูลวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและแนวทางในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งเห็นว่า ควรเน้นการแข่งขันโดยเสรี ต่อมา ใน พ.ศ. 2502 รัฐบาลได้ดำเนินการออกพระราชบัญญัติพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติและตั้งสำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้น เพื่อทำหน้าที่ในการวางแผนพัฒนาประเทศช่วงก่อนที่จะมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) ประเทศไทยมีสภาพที่มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ ทั้งด้านป่าไม้ แหล่งน้ำ แร่ธาตุ ฯลฯ แต่ประชาชนส่วนใหญ่ยังมีปัญหาความยากจน ในปี 2501 สภาพบริการพื้นฐานยังมีไม่เพียงพอ เช่น ถนน โทรศัพท์ น้ำประปา และไฟฟ้า ความเจริญส่วนมากจะรวมอยู่ในส่วนกลาง ไม่กระจายออกไปในต่างจังหวัด(ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์, 2550: (7-9) - (7-11))

การพัฒนาประเทศไทยตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาตินั้น ได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2504 และได้ดำเนินการตามแผนพัฒนามาถึงปัจจุบัน รวมทั้งสิ้น 11 แผน สรุปได้ดังนี้

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504 - 2509) มีสาระสำคัญได้แก่ มุ่งเน้นที่จะเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมและส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนเป็นพิเศษ และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคม การพลังงาน และการชลประทาน และอื่นๆซึ่งหมายถึง ถนน ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ หรือที่เรียกว่า "น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี" นั่นเอง ถือเป็นยุคทองของการพัฒนาประเทศโดยการชี้นำของข้าราชการและ กระบวนการพัฒนาประเทศ เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์เป้าหมาย แผนงาน โครงการจากข้างบนลงล่าง(top Down) ซึ่งเป็นการพัฒนาโดยภาครัฐเพื่อประชาชน ในระยะต้นๆ ภาครัฐมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประเทศ มีแนวคิดว่าการพัฒนาประเทศกับการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นเรื่องเดียวกัน การบริหารงานเป็นแบบรวมศูนย์อำนาจ ในลักษณะควบคุมสั่งการ และเป้าหมายการพัฒนา โดยมุ่งเร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ดังนั้นในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 จึงทำให้เศรษฐกิจขยายตัว มีทิศทางการขยายผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยคำนึงถึงผลกระทบที่ตามมา

2. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2510 - 2514)

มีสาระสำคัญ ได้แก่ มุ่งเน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจ แต่ได้มีการปรับปรุงแผนมีความสมบูรณ์และชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเน้นการเติบโตที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจกับสังคม ซึ่งมีการเพิ่มการพัฒนาสังคมสาธารณสุข โภค การสาธารณสุขและการศึกษาเข้าไปในแผนพัฒนาฯ นี้ด้วย และตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แผนพัฒนาทุกฉบับก็ใช้คำว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยตลอด ขณะเดียวกันก็ยังมุ่งเน้นการส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น อย่างไรก็ตามบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมก็ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้านการคมนาคมและขนส่ง พลังงาน โทรศัพท์ ประปา ซึ่งกระจายครอบคลุมพื้นที่สำคัญๆ มากขึ้น ในขณะที่บริการด้านการศึกษาและสาธารณสุขก็ขยายตัวออกไป

3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2515 - 2519)

มีสาระสำคัญ ได้แก่ มีการกำหนดทิศทางและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ให้ความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกแทนการนำเข้าและยกระดับรายได้ของประชาชนรวมทั้งสนับสนุนการมีงานทำและแก้ไขปัญหาการเพิ่มขึ้นของประชากร ตลอดจนเน้นการขยายการศึกษาและสาธารณสุขให้กว้างขวางยิ่งขึ้น นับเป็นครั้งแรกที่ประเทศไทยได้บรรจุนโยบายประชากรไว้ในแผน และออกพระราชบัญญัติและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

4. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524)

มีสาระสำคัญ ได้แก่ มีการเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจให้มั่นคง ทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งชะลอตัวอัตราการเพิ่มของประชากร ควบคู่ไปกับเร่งทำการฟื้นฟูบูรณาการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาฉบับนี้ได้ถูกจัดทำขึ้นภายใต้ความสับสนและไร้เสถียรภาพทางการเมือง

5. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529)

มีสาระสำคัญ ได้แก่ การให้ความสำคัญในการยึดพื้นที่หลัก ในการพัฒนาประเทศทั้งเชิงรับและเชิงรุก โดยในเชิงรับให้ความสำคัญกับการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจการเงินการคลังของประเทศ การปรับโครงสร้างทางด้านเศรษฐกิจ ให้เศรษฐกิจขยายตัวอยู่ในระดับที่ไม่ก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน เน้นความสมดุลในการพัฒนา โดยการกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค การกระจายการถือครองทรัพย์สินและสร้างความเป็นแบบในสังคมควบคู่ไปกับเชิงรุกในการแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทล้าหลัง เพื่อให้พออยู่พอกิน มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ช่วยเหลือตนเองได้

6. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530 - 2534) มีสาระสำคัญ ได้แก่ การมุ่งที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การรักษาระดับอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ เพื่อรองรับกำลังแรงงานที่เพิ่มขึ้น รวมทั้งการรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจควบคู่กับการเร่งพัฒนาสังคม

7. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 - 2539) มีสาระสำคัญ ได้แก่ เสริมสร้างความสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณภาพชีวิต ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีแนวทาง 4 ประการ คือ

- 1) การรักษาอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและมีเสถียรภาพอย่างต่อเนื่อง
- 2) การกระจายรายได้และกระนายการพัฒนาไปสู่ภูมิภาคและชนบท
- 3) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คุณภาพชีวิต และสิ่งแวดล้อม
- 4) การพัฒนากฎหมายและระบบราชการให้เอื้อต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

8. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 - 2544) มีสาระสำคัญ ได้แก่ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวคิดการพัฒนาใหม่ จากเดิมที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเพียงอย่างเดียว มาเน้นคนเป็นศูนย์กลางเพื่อให้บรรลุจุดหมายหลักในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของคนไทยให้สูงขึ้น จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สำคัญๆ ไว้ 7 ยุทธศาสตร์ เช่น การพัฒนาศักยภาพคน การพัฒนาสภาพแวดล้อมของสังคมให้เอื้อต่อการพัฒนาคน การเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาของภูมิภาคและชนบท การพัฒนาสมรรถนะทางเศรษฐกิจเพื่อสนับสนุนการพัฒนาคนและคุณภาพชีวิต การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาประชาธิปไตยและการบริหารจัดการเพื่อให้มีการนำแผนพัฒนาฯ ไปดำเนินการให้เกิดผลในทางปฏิบัติ

9. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) มีสาระสำคัญ ได้แก่ เป็นแผนที่อัญเชิญปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางการพัฒนาและบริหารประเทศ โดยยึดหลักทางสายกลางเพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์เปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของการพัฒนาประเทศไว้ ดังนี้

9.1 เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจให้มีเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกัน

9.2 เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก

9.3 เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีในสังคมไทยทุกระดับ

9.4 เพื่อแก้ปัญหาความยากจน และเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งตนเอง ภายใต้วัตถุประสงค์ดังกล่าว เพื่อให้การดำเนินงานในระยะของแผนพัฒนาฉบับที่ 9 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สนับสนุนและเชื่อมโยงกัน 3 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

ยุทธศาสตร์กลุ่มที่หนึ่ง การสร้างระบบบริหารที่ดีให้เกิดขึ้นในทุกภาคส่วนของสังคมเป็นการปฏิรูปให้เกิดกลไกการบริหารจัดการที่ดีทั้งในภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคเอกชน และภาคประชาชนบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาประเทศที่มีประสิทธิภาพมีความโปร่งใสมีความรับผิดชอบสามารถกระจายรายได้

ยุทธศาสตร์กลุ่มที่สอง การเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็ง เป็นกลุ่มยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน ครอบครัว ชุมชน และสังคม ให้เป็นแกนหลักของสังคมไทย มีการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาชนบทและเมืองรวมตลอดทั้งมีการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและการยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนไทยอยู่ดีมีสุขได้อย่างยั่งยืน

ยุทธศาสตร์กลุ่มที่สาม การปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจให้เข้าสู่สมดุลและยั่งยืน เป็นกลุ่มยุทธศาสตร์ที่เน้นการบริหารนโยบายเศรษฐกิจมหภาค ที่มุ่งเสริมสร้างให้ฐานทางเศรษฐกิจของประเทศแข็งแกร่งและสร้างตัวได้อย่างมีคุณภาพ โดยปรับฐานเศรษฐกิจตั้งแต่ฐานรากถึงระดับประเทศ และมีความเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกอย่างรู้ทัน บนฐานการพึ่งตนเอง และมีภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ควบคู่ไปกับการรักษาสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันทั้งระดับมหภาคและระดับสาขา รวมทั้งการสร้างความพร้อมและพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเน้นการพัฒนานวัตกรรมและการปรับใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม(ธรรมรักษ์ การพิศัยฐ์, 2550: (7-15) - (7-61)

10. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554) มีสาระสำคัญได้แก่ ประเทศไทยยังคงต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในหลายบริบท ทั้งที่เป็นโอกาสและข้อจำกัดต่อการพัฒนาประเทศ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมของคนและระบบให้สามารถปรับตัวพร้อมรับการปรับเปลี่ยนในอนาคตและแสวงหาประโยชน์อย่างรู้เท่าทันโลกาภิวัตน์และสร้างภูมิคุ้มกันให้กับทุกภาคส่วนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

การเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์ที่สำคัญ
มี 5 บริบท ดังนี้

1. การรวมตัวของกลุ่มเศรษฐกิจและการเปลี่ยนแปลงในตลาดการเงิน
ของโลก

2. การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด

3. การเปลี่ยนแปลงสังคม

4. การเคลื่อนย้ายของคนอย่างเสรี

5. การเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิสัยทัศน์มุ่งพัฒนาสู่ สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน (Green and Happiness Society) ภายใต้แนวปฏิบัติของ "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวยุบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพและเป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพและทรัพยากรธรรมชาติที่ยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างมีศักดิ์ศรี

เพื่อให้การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 มุ่งสู่ "สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน" ภายใต้แนวปฏิบัติของ "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" เห็นควรกำหนดพันธกิจของการพัฒนาประเทศ ดังนี้

1. พัฒนาคณะให้มีคุณภาพ คุณธรรม นำความรอบรู้อย่างเท่าทัน
2. เสริมสร้างเศรษฐกิจให้มีคุณภาพ เสถียรภาพ และเป็นธรรม
3. ดำรงความหลากหลายทางชีวภาพและสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อม
4. พัฒนาระบบบริหารจัดการประเทศให้เกิดธรรมาภิบาลภายใต้ระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (<http://www.nesdb.go.th>)

11. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมา ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 สังคมไทยได้เผชิญ หลัก"ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัวชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ ซึ่งได้มีส่วนเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่าง

มั่นคงท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ทุกภาคส่วนในสังคมไทยเห็นพ้องร่วมกันน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่อง เพื่อมุ่งให้เกิดภูมิคุ้มกันและมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ "สังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยความเสมอภาค เป็นธรรม และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง"

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงเป็นการนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่การกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี)

ภายใต้สถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่จะมีผลต่อทิศทางการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 สะท้อนให้เห็นว่าประเทศไทยยังต้องเผชิญกระแสการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศที่ผันผวน ซับซ้อนและคาดการณ์ผลกระทบได้ยาก แม้ว่าในภาพรวมสังคมไทยมีภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้น และมีภูมิคุ้มกันที่แข็งแกร่งแตกต่างกันไปทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน และสังคม แต่ก็ยังไม่เพียงพอที่จะรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ประเทศต้องเผชิญกับความเสี่ยงในหลายมิติ โดยเฉพาะความเสี่ยงจากการบริหารภาครัฐที่อ่อนแอ โครงสร้างเศรษฐกิจที่ไม่สามารถรองรับการเติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งความเสี่ยงจากความเสื่อมถอยของค่านิยมที่ดีงามในสังคมไทย ความเสื่อมโทรมของฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และความเสี่ยงด้านความมั่นคงของประเทศ จึงจำเป็นต้องนำ

ภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเสริมสร้างทุนที่มีอยู่ของประเทศให้เข้มแข็ง ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางเศรษฐกิจ และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งใช้ประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม เพื่อเตรียมพร้อมให้ประเทศสามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในอนาคตได้อย่างยั่งยืน

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมีแนวความคิดของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 - 10 โดยยังคงยึดหลัก "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" และ "คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา" รวมทั้ง "สร้างสมดุลการพัฒนา" ในทุกมิติ ขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกระดับ เพื่อให้การพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปบนทางสายกลาง เชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง โดยมีการวิเคราะห์อย่าง "มีเหตุผล" และใช้หลัก "ความพอประมาณ" ให้เกิดความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุ กับจิตใจของคนในชาติ ความสมดุลระหว่างความสามารถในการพึ่งพิงตนเองกับการแข่งขันในเวทีโลก ความสมดุลระหว่างสังคมชนบทกับเมืองเตรียม "ระบบภูมิคุ้มกัน" ด้วยการบริหารความเสี่ยงให้เพียงพอพร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในประเทศ ทั้งนี้ การขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาทุกขั้นตอนต้องใช้ "ความรู้" ในการพัฒนาในด้านต่างๆ ด้วยความรอบคอบ เป็นไปตามลำดับขั้นตอน และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของสังคมไทย รวมทั้งเสริมสร้างศีลธรรมและสำนึกใน "คุณธรรม" จริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วย "ความเพียร" จะเป็นภูมิคุ้มกันที่ดีให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงต้องเร่งสร้างภูมิคุ้มกันเพิ่มขึ้นในมิติการพัฒนาต่างๆ เพื่อป้องกันปัจจัยเสี่ยงที่สังคมไทยต้องเผชิญ และเสริมรากฐานของประเทศด้านต่างๆ ให้เข้มแข็งควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐานการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมนำไปสู่การพัฒนาประเทศที่มั่นคงและยั่งยืน โดยมีแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันมั่นคงในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ดังนี้

1. การพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัวและชุมชนสู่สังคมที่มีคุณภาพ สามารถจัดการความเสี่ยงและปรับตัวเข้ากับการ

เปลี่ยนแปลง รวมทั้งมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประกอบด้วย

1.1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทุกคนในสังคมไทยสามารถเข้าถึงบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานในการสร้างอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคและสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีภายใต้ระบบบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส ยึดประโยชน์ส่วนรวมและเปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนบนกระบวนการพัฒนาประเทศ

1.2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิต ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนไทยทุกช่วงวัยให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในคุณธรรม จริยธรรม มีความเพียร มีโอกาสและสามารถเรียนรู้ตลอดชีวิต ควบคู่กับการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคมและสถาบันทางสังคมให้เข้มแข็งและเอื้อต่อการพัฒนาคน

2. การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่ทิศทางการเติบโตในรูปแบบใหม่ ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง เพื่อลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก โดยการสร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ประกอบการในภาคการผลิตและบริการ โดยเฉพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้ประกอบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และผู้ประกอบการในภาคการเกษตร ให้ใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับสู่การผลิตและการให้บริการบนฐานความรู้และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตลอดจนให้มีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอก ประกอบด้วย

2.1 การสร้างความเข้มแข็งภาคการเกษตร ความมั่นคงของอาหารและพลังงาน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นฐานการผลิตภาคการเกษตรให้เข้มแข็งและสามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เพื่อให้ภาคการเกษตรเป็นฐานการผลิตอาหารและพลังงานที่มีความมั่นคง โดยการเพิ่มประสิทธิภาพและศักยภาพการผลิตภาคการเกษตร การสร้างความมั่นคงในอาชีพและรายได้ให้แก่เกษตรกรตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกัน ให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านการอาหารและพลังงานชีวภาพทั้งในระดับครอบครัวเรือน ชุมชน และประเทศ เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้ภาคการเกษตรสามารถพึ่งตนเองและเผชิญกับปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ได้อย่างมั่นคง

2.2 การปรับโครงสร้างเศรษฐกิจสู่การเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และภูมิปัญญา ภายใต้ปัจจัยสนับสนุนที่เอื้ออำนวยและระบบการแข่งขันที่เป็นธรรม มุ่งปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสาขาบริการที่มีศักยภาพ พัฒนาภาคอุตสาหกรรมสู่อุตสาหกรรมฐานความรู้เชิงสร้างสรรค์ และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบ โลจิสติกส์ ควบคู่กับการปฏิรูปกฎหมายและกฎ ระเบียบต่างๆ และบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เป็นฐานเศรษฐกิจของประเทศที่เข้มแข็งและขยายตัวอย่างมีคุณภาพ

2.3 การสร้างความเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงการพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศกับความร่วมมือระหว่างประเทศในภูมิภาคต่างๆ บนพื้นฐานของการพึ่งพาซึ่งกันและกัน และมีภูมิคุ้มกัน ต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงจากภายนอกให้ความสำคัญกับการพัฒนาความร่วมมือแบบหุ้นส่วน การพัฒนาที่ยั่งยืนและยึดผลประโยชน์ร่วมกันทั้งในระดับอนุภูมิภาคและภูมิภาค สร้างปฏิสัมพันธ์ ในความร่วมมือระหว่างประเทศอย่างสร้างสรรค์ เตรียมความพร้อมของประเทศไทยในการเข้าสู่ ประชาคมอาเซียน และเสริมสร้างความเข้มแข็งของภาคีการพัฒนาภายในประเทศตั้งแต่ระดับ ชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

3. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เพียงพอต่อการรักษาสมดุลของระบบ นิเวศบนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแล รักษาและใช้ประโยชน์ การปรับ กระบวนทัศน์การพัฒนาและขับเคลื่อนประเทศไปสู่การเป็นเศรษฐกิจในสังคมคาร์บอนต่ำและ เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ สร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อมและเพิ่มบทบาทของ ไทยในเวทีประชาคมโลกเพื่อให้สังคมมีภูมิคุ้มกัน สามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและ ยกระดับคุณภาพชีวิตให้คนในสังคมไทย

โดยสรุป การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จะเป็นการ สร้างภูมิคุ้มกันในด้านต่างๆ ได้แก่ ปัจเจก ครอบครัวยุคใหม่ สังคม และประเทศ โดยใช้แนวคิดและ ทิศทางการพัฒนาประเทศสู่ความยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อเนื่องจาก แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 พร้อมทั้งขยายการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพจาก 3 ทุน ทั้งทุนสังคม ทุนเศรษฐกิจ และทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็น 6 ทุน ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และทุนทางวัฒนธรรมมาใช้

ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน โดยเฉพาะการสร้างฐานทางปัญญาเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับคนและสังคมไทยเป็นสังคมที่คุณภาพ ก้าวสู่สังคมและเศรษฐกิจสีเขียวที่มีแบบแผนการผลิตและบริโภคอย่างยั่งยืนและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม โดยนำความรู้และจุดแข็งของอัตลักษณ์ไทยมาปรับโครงสร้างเศรษฐกิจบนฐานนวัตกรรมที่เข้มแข็ง เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและเศรษฐกิจในภูมิภาคอย่างรู้เท่าทัน สร้างความยั่งยืนของภาคการเกษตรและความมั่นคงด้านอาหารและพลังงาน รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาลและความสมานฉันท์ในทุกภาคส่วนและทุกระดับ เป็นฐานการพัฒนาประเทศที่มั่นคงและสมดุล มุ่งสู่การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและเป็นธรรม (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 - 2559 : ฉ - ช)

1.1.10 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมแบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายนอกชุมชนซึ่งได้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม เช่น ปัจจัยทางด้านสาธารณสุข ภัยธรรมชาติ การแพร่กระจายวัฒนธรรมและปัจจัยทางการสื่อสารมวลชน

ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ภายในชุมชน ได้แก่ ปัจจัยทางด้านระบบนิเวศวิทยา ปัจจัยทางด้านประชากร ปัจจัยที่เกิดจากความขัดแย้งในชุมชน ปัจจัยทางการประดิษฐ์คิดค้น เป็นต้น ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ การใช้เทคโนโลยีในการลงทุน การแบ่งงานผลกระทบทางด้านสังคม ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพคุณภาพชีวิต การกลมกลืนทางวัฒนธรรม ปัญหาสังคมในชุมชน ผลกระทบทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ ประเพณี พิธีกรรม การสื่อสารการนันทนาการหรือการกระทำอื่นๆ ในชุมชน (สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, วิทย์ จำรัสพันธุ์ และคุณัญญา อายุวัฒน์. 2535: 16-26)

1.2 ทฤษฎี

1.2.1 ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (Structural-functional Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นการมองสังคมส่วนรวมเป็นระบบหนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยส่วนหรือระบบต่างๆ ที่ยึดเหนี่ยวและมีความสัมพันธ์กัน การเปลี่ยนแปลงอาจจะเกิดหรือเริ่มต้นได้ในทุกส่วนและส่งผลกระทบต่อส่วนอื่นซึ่งต้องถูกระบบกระทบกระเทือนไปด้วย แนวคิดนี้ได้วิวัฒนาการมาเป็นทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่ (สุพัตรา สุภาพ. 2537: 122) แรดคลิฟฟ์-บราวน์ (Radcliffe-Brown) มองสังคมโดยเปรียบเทียบกับสิ่งมีชีวิต (Organism) เช่น ร่างกายของคนเรา

ประกอบด้วยระบบการทำงานของอวัยวะต่างๆ แต่ละระบบก็มี “โครงสร้าง” และ “หน้าที่” ของตนเอง เช่น ระบบย่อยอาหารประกอบด้วยอวัยวะต่างๆ ได้แก่ กระเพาะ ลำไส้ ฯลฯ เพื่อทำหน้าที่ย่อยอาหารเป็นของเหลวและดูดซึมไปตามเส้นเลือด ทุกๆ ระบบภายในร่างกายจะทำหน้าที่อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ร่างกายมีชีวิตอย่างปกติสุข หากระบบใดหยุดทำหน้าที่ก็จะทำให้เกิดอาการผิดปกติของร่างกาย สังคมก็เช่นเดียวกันประกอบด้วยระบบต่างๆ เช่น ระบบครอบครัว เศรษฐกิจ ศาสนา การเมือง ฯลฯ ซึ่งแต่ละระบบก็มีโครงสร้างและหน้าที่โดยเฉพาะ แต่ละระบบจะทำหน้าที่เพื่อให้สังคมเดินไปอย่างราบรื่น (ยศ สันตสมบัติ. 2537: 29)

ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่มองสังคมเป็นระบบอันหนึ่งนี้ ระบบสังคมจะประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ โครงสร้างสังคม คือ แบบแผนที่อยู่ได้นานโดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันและสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม โครงสร้างจะได้มาจากการกระทำระหว่างกันทางสังคม ระบบสังคมนี้จำเป็นต้องดำรงอยู่ต่อไปแม้ว่าตัวของบุคคลมีการเปลี่ยนแปลงเสมอ เนื่องจากกฎธรรมชาติของการเกิดแก่เจ็บตาย การที่สังคมจะดำรงอยู่ได้ สังคมต้องมีโครงสร้างเพื่อทำหน้าที่สำคัญต่าง ๆ ในสังคม ดังนั้นจะเห็นว่าแนวคิดนี้เน้นให้เห็นถึงสังคมจะดำรงความเป็นสังคมอยู่ได้ จะต้องมีโครงสร้าง (Structures) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ (Functions) ต่างๆ ในสังคม เช่น ต้องมีการผลิตอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ ต้องมีการผลิตสมาชิกใหม่ และอบรมสมาชิกใหม่ที่จะมาแทนที่สมาชิกเก่า ต้องมีการมอบอำนาจการปกครองให้บางคนเป็นผู้ใช้ ฯลฯ หน้าที่เหล่านี้เป็นความจำเป็นที่สังคมจะต้องสร้างสถาบันต่างๆ เพื่อจัดระเบียบในเรื่องดังกล่าว เช่น ระบบการผลิต ระบบครอบครัว การเมือง ศาสนา ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่งสังคมได้สร้างสถาบันต่าง ๆ เพื่อให้ชีวิตสังคมดำรงอยู่ต่อไปได้ สถาบันจึงทำหน้าที่สำคัญในสังคมช่วยแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์เป็นเสมือนกลไก (Mechanism) ที่ทำงานเพื่อประโยชน์ของสังคมและบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม การทำงานของกลไกนี้เป็นผลให้สังคมอยู่ในสภาพ สมดุลเคลื่อนที่ (Moving Equilibrium) คือ ทุกส่วนของสถาบันของสังคมจะต้องปรับตัวเข้าหากันตามความเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางภูมิศาสตร์ (ประเสริฐ แยมกลินฟุ้ง 2523: 77-78; งามพิศ สัตย์สงวน. 2535: 42)

1.2.2 ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory)

ทฤษฎีความขัดแย้งมีสาระสำคัญของทฤษฎี คือ เชื่อว่าการขัดแย้งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ความขัดแย้งจึงเป็นสิ่งที่มิประโยชน์เพราะจะนำไปสู่ภาวะใหม่ที่ดีกว่าเก่าเสมอ โดยเฉพาะ ยอร์ชซิมเมล (George Simmel) ซึ่งเป็นนักทฤษฎีรุ่นเดียวกับ คาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx) แต่มีความคิดเห็นแตกต่างออกไป คือ ในขณะที่ มาร์กซ์ มีความเห็นว่า ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม เกิดจากความขัดแย้งนี้เป็นไปในลักษณะที่รุนแรง

ในที่สุดก็จะเกิดการล้มล้างระบบสังคมเดิม ส่วนซิมเมลมีความเห็นว่า ความขัดแย้งที่เกิดจากคนกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความรุนแรงหรือการล้มล้างระบบสังคมเดิมเสมอไป ตรงกันข้ามความขัดแย้งหากเกิดในระดับต่ำจะช่วยทำให้ระบบสังคมมีความมั่นคง เนื่องจากแต่ละกลุ่มมีความเข้าใจถึงความต้องการของอีกฝ่าย และทั้งสองฝ่ายจะได้พบทวนวัตถุประสงค์ร่วมกันของทั้งสองฝ่ายเสียใหม่ เกิดการประนีประนอมกันขึ้น ซิมเมลจึงได้ชื่อว่าเป็นนักทฤษฎีขัดแย้งที่มองความขัดแย้งไปในทางบวกที่เป็นผลดีต่อสังคม (สนธยา พลศรี 2533: 146-150)

1.2.3 ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจเป็นการศึกษาถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมทางเศรษฐกิจอัน ได้แก่ กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค กระบวนการแบ่งสรร กระบวนการแลกเปลี่ยน ตลอดจนเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในกิจกรรมการผลิตของมนุษย์ ผู้วิจัยพบว่าการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านไทยในภาคอีสาน เกิดเปลี่ยนแปลงจากระบบเศรษฐกิจเพื่อยังชีพและบริโภคเองภายในครัวเรือนเป็นหลัก เป็นระบบเศรษฐกิจเพื่อการค้าและพึ่งพาภายนอกมากขึ้น (ชุมพล แนวจำปา. 2529: 227-232; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่นๆ 2530 ; สุวิทย์ ธรศาพิศ, ชอบ ดีสวนโลก และสุรัตน์ วรากรณ์รัตน์. 2530: 215-219; ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2533: 60-65; วัฒนสาร ปานเพชร. 2536: วิยุทธ์ จำรัสพันธุ์. 2536: 95-98; สมชอบ ภูอินนา. 2537)

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม

นักสังคมวิทยาได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไว้ 5 ทฤษฎีใหญ่ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีวิวัฒนาการ ทฤษฎีนี้มองการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในรูปแบบวิวัฒนาการมีทฤษฎีที่ว่าสังคมมนุษย์มีการเคลื่อนไหวในลักษณะ “ขึ้น ขึ้น และขึ้น ก้าวหน้าและก้าวหน้า” ซึ่งหมายความว่า ความก้าวหน้าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่พ้น สิ่งต่างๆ นับวันจะดีขึ้นเรื่อยๆ โดยได้รับอิทธิพลจากเรื่อง “On the Origin of Species” ของชาร์ล ดาร์วิน โดยเฉพาะ เฮอร์เบิร์ต สเปนเซอร์ (Herbert Spencer) เชื่อว่าความคิดทางวิชาการของสิ่งมีชีวิตของดาร์วิน สามารถนำมาอธิบายกับวิวัฒนาการของสังคมได้เช่นกัน

2. วิวัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจากสภาพที่ง่ายกว่าไปสู่สภาพที่ซับซ้อนกว่า ส่วนใหญ่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นไปเองโดยไม่ต้องมีใครวางแผน เป็นการสั่งสมพอกพูนทีละเล็กทีละน้อย เช่น วิวัฒนาการของวิธีกินและปรุงอาหารของมนุษย์ คือ

การเปลี่ยนแปลงจากการกินด้วยมือและกินของสดของดิบ เป็นการใส่ภาชนะและวิธีหั่นชิ้นเล็กๆ แล้วใช้ความร้อนให้อาหารสุก เป็นต้น

3. พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทิศทาง และเป้าหมายตามความต้องการของคนในสังคม โดยเฉพาะผู้นำ จะมีการวางแผนไว้ล่วงหน้าว่าต้องการให้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างไร เช่น การสร้างงานในชนบท เป็นการวางแผนพัฒนาชนบทโดยต้องการให้แรงงานในชนบทมีงานทำหรือสร้างโรงเรียนประจำตำบล เป็นการพัฒนาการศึกษาจากการวางแผนให้มีโรงเรียนในทุกตำบล เป็นต้น

4. ภาวะทันสมัย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในลักษณะความเจริญรุ่งเรืองตามสมัย โดยเฉพาะตามประเทศตะวันตก มักจะเน้นความเจริญในด้านวัตถุหรือเห็นได้จากวัตถุ เช่น การมีห้างสรรพสินค้าที่ทันสมัยเหมือนในต่างประเทศ การใช้ไฮเทคเทคโนโลยีประกอบการเรียนการสอนเหมือนในชั้นเรียนของต่างประเทศ

5. การปฏิวัติ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงอย่างฉับพลันของระบบสังคมที่มีอยู่เป็นการรื้อโครงสร้างสังคมเดิม ทำให้ลักษณะความสัมพันธ์และสภาพสังคมที่มีอยู่เปลี่ยนไปทำให้กลุ่มที่เคยมีอำนาจและเอกสิทธิ์ในสังคม กลายเป็นผู้ไร้อำนาจและเอกสิทธิ์ และมีคนกลุ่มอื่นเข้ามาครอบครองสิ่งเหล่านี้แทน (วิโรจน์ สารรัตนะ 2532: 20 – 27)

ทฤษฎีการขึ้นและลงของสังคม(Rise and Fall Theory)

ผู้ที่เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้คือ สปีงเกลอร์ (Oswald Spengler) โดยสาระสำคัญว่าสังคมและวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้น แล้วค่อยๆเจริญก้าวหน้าขึ้นเรื่อยๆจนถึงที่สุดก็จะเสื่อมหายไป เช่นเดียวกับการเจริญเติบโตของมนุษย์ที่เริ่มจากทารกเด็ก วัยรุ่น ผู้ใหญ่ คนชรา แล้วตายไปในที่สุด หรือเช่นเดียวกับเวลาในวันหนึ่งๆ ที่เริ่มต้นจากเวลาเช้าแล้วค่อยๆเปลี่ยนมาเป็นเวลาเช้าซึ่งเหมือนกับสังคมและวัฒนธรรมที่ค่อยๆเจริญงอกงาม ซึ่งเปรียบกับเวลาเช้าที่ดวงอาทิตย์กำลังจรัสแสงและค่อยๆกล้าขึ้นในเวลากลางวันและบ่ายเช่นเดียวกับวัฒนธรรมที่จะเจริญถึงขีดสุดและในที่สุดก็จะดับวูบลง เหมือนในยามที่ดวงอาทิตย์กำลังจะตกดินในเวลาเย็น แต่การดับลงของวัฒนธรรมมิได้หมายความว่าวัฒนธรรมนั้นจะสูญหายไปแต่จะมีการพยายามปรับปรุงให้เกิดเป็นวัฒนธรรมใหม่ขึ้นมาเสมอ

ทฤษฎีการจัดทางควบคุมทางสังคม (Social control Theories)

ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎีนี้คือ ลาเปียร์ (Richard T. Lapiere) โดยสาระสำคัญคือการควบคุมสังคมมุ่งไปในแง่ของการวิเคราะห์พฤติกรรมทางวัฒนธรรมอันได้แก่สถานภาพ สถานภาพของกลุ่มและปทัสถานสังคม ค่านิยม การทอดทิ้งทางสังคม การควบคุมเผด็จการ

การควบคุมแบบประชาธิปไตย วิกฤติการณ์ทางสังคม และความเชื่อทางศีลธรรม โดยมุ่งที่จะให้แต่ละคนประพฤติและปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสังคม

กรรมวิธีและกระบวนการต่างๆ ในการควบคุมสังคมจะแสดงออกในรูปแบบต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมใช้ป้องกันพฤติกรรมที่ผิดสังคมหรือพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปจากปกติมิให้เกิดขึ้น หรือป้องกันมิให้พฤติกรรมดังกล่าวที่เกิดขึ้นแล้วมีผลเสียหายต่อสังคมอย่างรุนแรง วิธีการควบคุมสังคมที่ทั้งการให้รางวัล และการลงโทษ การควบคุมสังคมจะเกิดขึ้นเพื่อขจัดความขัดแย้งระหว่างบุคคลหรือกลุ่มและความขัดแย้งนั้นเกี่ยวข้องกับองค์การทางสังคม และจะมีผลต่อการพัฒนาชุมชนด้วย (มงคล ชาวเรือ ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน หน้า 124)

ทฤษฎีมนุษยนิเวศ (Human Ecology Theory) นักมนุษยนิเวศ มีความเห็นว่า รูปแบบของชุมชนแต่ละแห่ง จะขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และที่อยู่อาศัย ส่วนวัฒนธรรมจะถูกสร้างขึ้น โดยขึ้นอยู่กับสังคมย่อยๆ ซึ่งมีพื้นฐานอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างพืช สัตว์ ในท้องถิ่นที่อยู่ต่างๆ และสรุปเป็นสมมุติฐานไว้ 3 ประการคือ

1. ชุมชนของสังคมกลุ่มย่อยๆ ประกอบด้วยพื้นที่ซึ่งจะจัดระเบียบประชากรไว้

2. ลักษณะของประชากรจะขึ้นอยู่กับพื้นที่ดินซึ่งครอบครองอยู่

3. บุคคลต่างๆ ในชุมชนหนึ่งๆ จะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยชุมชนจะมีกลไกเพื่อเกิดความสมดุลในระหว่างสิ่งมีชีวิตแต่ต้องแข่งขันกัน

นักมนุษยนิเวศมีความเชื่อว่า สังคมย่อยระดับต่างๆ จะมีความแตกต่างกันในวัฒนธรรม การแข่งขันจะกำหนดความเป็นระเบียบของสังคม กลุ่มหนึ่งมีการแข่งขันกันอีก และจะมีผลตามมาและก็จะคงอยู่ระยะหนึ่งแนวความคิดของนักมนุษยนิเวศเป็นเหมือนเครื่องมือที่จะใช้ศึกษาการกระจายตัวของประชากร เช่น มีการแบ่งออกเป็น โซน ขอบเขตพื้นที่ตามธรรมชาติ ขอบเขตทางสังคมซึ่งเป็นแนวคิดที่แสดงถึงความสมดุลสำหรับที่อยู่อาศัย ประชากรมีแนวโน้มที่จะกระจายตัวในรูปแบบขั้นสุดท้ายที่จะอยู่คงที่ และต่อต้านการเปลี่ยนแปลงในอนาคต

โดยสรุป นักมนุษยนิเวศ มีความเห็นว่าความสมดุลของสังคมอยู่ที่การปรับตัวของประชากรในชุมชนที่อยู่อาศัยหนึ่งๆ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในวัฒนธรรมและจากความคิดนี้ ถ้าจะมองถึงสภาพสังคมในเมืองหลวงก็เช่นกัน มีการแบ่งเขตสลัมคนชั้นกลาง และคนมีฐานะร่ำรวย ซึ่งสภาพความเป็นอยู่หรือวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มต่างกัน และคนก็พยายามปรับตัวให้เข้ากับถิ่นนั้นๆ เสมอ (ผจงจิตต์ อธิคมนันท์ การเปลี่ยนแปลงสังคมและวัฒนธรรม : 38-39)

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (Cultural changed theory)

ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) ผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ ออก เบิร์น (William Ogburn) นักสังคมวิทยา ชาวอเมริกัน มีผู้เรียกทฤษฎีนี้เป็นภาษาไทยหลายชื่อ เช่น ทฤษฎีความล่าช้าทางวัฒนธรรมและทฤษฎีความเฉื่อยช้าทางวัฒนธรรม สาระทฤษฎีโดยสังเขปดังนี้ วัฒนธรรมเป็นพลังงานที่เคลื่อนไหวได้ด้วยตนเองหรือเป็นสิ่งที่อยู่นอกเหนืออินทรีย์ (Super Organic) มี 2 ประเภท คือวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ (Material Cultural) ได้แก่สิ่งที่ประดิษฐ์ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ เป็นต้น

วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-Material Cultural) ได้แก่ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อค่านิยมต่างๆ เป็นต้น วัฒนธรรมเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในด้านต่างๆ และการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนี้เองที่จะนำความก้าวหน้ามาสู่สังคม แต่การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะก่อให้เกิดภาวะการปรับตัวไม่ทันขึ้นเสมอ ทำให้เกิดความเฉื่อยช้าหรือความล่า หรือความล่าช้าทางวัฒนธรรมขึ้น กล่าวคือ วัฒนธรรมทางวัตถุเป็นตัวการสำคัญของการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของสังคม โดยวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุจะปรับตัวได้ช้าเพราะสาเหตุหลายประการคือ ผลประโยชน์ที่มีอยู่กับธรรมเนียมดั้งเดิม ความกลัว การเปลี่ยนแปลง ความไม่กล้าเปลี่ยนนิสัย การขาดการศึกษา ความกลัวถูกกดขี่ทางสังคม และการหลีกเลี่ยงความไม่สบายใจที่จะตามมา เป็นต้น กล่าวโดยสรุปคือ วัฒนธรรมทางวัตถุ จะเป็นที่ยอมรับของสังคมก่อนวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเสมอ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายขึ้นในสังคม ตัวอย่างเช่น การยอมรับรถยนต์มาใช้เป็นพาหนะขับขี่ แต่ไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร ถนนหนทางไม่เพียงพอ ขาดความรู้ในเรื่องการบำรุงรักษา หรือความก้าวหน้าในการประดิษฐ์คิดค้นอาวุธนิวเคลียร์ได้สำเร็จ แต่ในปัจจุบันไม่สามารถหาวิธีการควบคุมจำกัดในการใช้เป็นต้น

จากทฤษฎีจะพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้น จะเกิดขึ้นตลอดเวลา และเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สมดุลกันเสมอ การพัฒนาในแนวทางนี้จึงต้องพยายามปรับเปลี่ยนหรือเร่งการพัฒนาในส่วนที่ล่าช้าให้ทันเทียมกับส่วนที่พัฒนาไปก่อนแล้วนั่นเอง (รศ.ดร.นยพรรณ(ผลวัฒนธรรม)วรรณศิริ.2550: 248)

ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress) ผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ ไวท์ (Leslie A White) นักมานุษยวิทยาชาวอเมริกัน เมื่อ ค.ศ. 1949(พ.ศ.2492) สาระสำคัญของทฤษฎีโดยสังเขปมี ดังนี้

วัฒนธรรมเป็นระบบที่มีการจัดการและมีความผสมกลมกลืนกันเป็นอย่างดี และแบ่งออกเป็น 3 ระบบย่อย คือ

1. ระบบเทคโนโลยีวิทยา (Technological System) เป็นระบบที่ประกอบด้วยเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นวัตถุจักรกลตลอดจนพวกสารเคมีต่างๆ รวมทั้งเทคนิคในการใช้สิ่งต่างๆ เหล่านั้น ซึ่งมนุษย์กระทำต่อสภาวะแวดล้อมตามธรรมชาติ ฉะนั้นจึงรวมถึงเครื่องมือในการผลิตวิธีการดำรงชีพ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้สร้างที่อยู่อาศัยและเครื่องมือเครื่องใช้เพื่อต่อสู้ป้องกันตัว

2. ระบบสังคมวิทยา (Sociological System) ประกอบด้วยความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลซึ่งแสดงออกมาในรูปของพฤติกรรม แบบแผนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของส่วนรวมหรือส่วนบุคคล รวมถึงลักษณะทางสังคมต่างๆ เช่น ความสัมพันธ์ทางเครือญาติ เศรษฐกิจ จริยธรรม การเมือง การทหาร การศาสนา อาชีพและนันทนาการ เป็นต้น

3. ระบบอุดมการณ์ (Ideological System) อันประกอบด้วยความรู้ตีกันึกคิดต่างๆ ความเชื่อความรู้ซึ่งแสดงออกมาในภาษาพูด และการใช้สัญลักษณ์ในรูปแบบอื่น เช่น นิยายลึกลับมหัศจรรย์ต่างๆ วรรณคดี ปรัชญา วิทยาศาสตร์ ความรู้พื้นฐานต่างๆ เป็นต้น (รศ.ดร. นยพรรณ(พลวัฒน์)วรรณศิริ.2550: 248)

ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory)
นักมานุษยวิทยาผู้เสนอทฤษฎีนี้คือ ลินตัน (Ralph Linton) สารสำคัญของทฤษฎีนี้กล่าวว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเกิดจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมกัน โดยที่สังคมด้อยกว่าสามารถแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่สังคมที่เจริญกว่า นอกเหนือไปจากการการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เจริญกว่าไปสู่สังคมที่ด้อยกว่าซึ่งเป็นปกติของวิสัยวัฒนธรรม แต่เมื่อเกิดการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมขึ้นแล้ว สังคมที่เจริญกว่าคงจะรับวัฒนธรรมบางอย่างของสังคมที่ด้อยกว่าก็ได้ และในทำนองเดียวกันสังคมที่ด้อยกว่าอาจจะไม่รับวัฒนธรรมของสังคมที่เจริญกว่าก็ได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นส่วนใหญ่แล้วเกิดจากการแพร่กระจายของวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามากกว่าเกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นเองในสังคม หรือถ้ามีก็มักจะเกิดจากการนำสิ่งใหม่ๆ จากภายนอกเข้ามาผสมผสานกับของที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือของใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อน

โรเจอร์ส (Everett M.Pogers) ได้สนับสนุนแนวคิดนี้และอธิบายเพิ่มเติมว่ากระบวนการแพร่กระจายมีองค์ประกอบดังนี้

1. วัฒนธรรมใหม่หรือนวัตกรรม
2. การสื่อสารโดยผ่านสื่อทางใดทางหนึ่ง
3. ระยะเวลาหนึ่ง
4. เข้าสู่หมู่สมาชิกของระบบสังคมระบบหนึ่ง

โดยทั่วไปนวัตกรรมมีส่วนสำคัญ 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นแนวความคิด และ ส่วนที่เป็นวัตถุ และนวัตกรรมใดจะถูกจะถูกรับได้หรือไม่นั้น นอกจากจะเกี่ยวกับตัวผู้รับและระบบสังคมนั้นๆแล้วยังเกี่ยวกับลักษณะเฉพาะของนวัตกรรมนั่นเองด้วย นวัตกรรมที่จะยอมรับได้ง่ายมีลักษณะดังนี้

1. ได้ประโยชน์มากกว่าของเดิมที่มันเข้ามาแทนที่
2. สอดคล้องกับวัฒนธรรมที่รับ
3. ไม่มีความสลับซับซ้อนมาก
4. สามารถแบ่งทดลองครั้งละน้อยได้
5. สามารถมองเห็นหรือเข้าใจได้ง่าย

ส่วนการยอมรับนวัตกรรมหรือไม่นั้น มีกระบวนการตัดสินใจ 5 ขั้นตอนคือ

1. การตระหนักในนวัตกรรม คือ ได้ทราบว่ามึนวัตกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเกิดขึ้นอาจจะรับมาใช้ได้

2. เกิดความสนใจในนวัตกรรมนั้น เป็นขั้นที่ผู้สนใจจะแสวงหาข้อมูลความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรมที่ตนสนใจมากขึ้น

3. ประเมินค่านวัตกรรมถ้าเห็นว่าดีกว่าเดิมก็จะยอมรับถ้าเห็นว่าไม่ดีกว่าก็จะยุติ

4. การทดลองใช้นวัตกรรม ถ้าทดลองแล้วได้ผลก็จะยอมรับ

5. การรับเอาหรือไม่รับนวัตกรรม เป็นผลมาจากขั้นที่ 4 กล่าวคือถ้าผลเป็นที่น่าพอใจก็จะยอมรับนวัตกรรมหรือลงมือไปดำเนินงานพัฒนาชุมชนคือการนำรูปแบบการสื่อสารในช่องทางต่างๆ เข้ามาเป็น “สื่อ” ในการพัฒนาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยเฉพาะสิ่งใหม่ๆ ที่ประชาชนในชุมชนไม่คุ้นเคยนั้นจำเป็นต้องมีการกระตุ้นทุกรูปแบบ รวมทั้งการทดลองเพื่อให้ประชาชนยอมรับและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมการพัฒนาชุมชนในที่สุด (รศ.ดร.นยพรรณ(ผลวัฒนธรรม)วรรณศิริ.(2550: 55)

1.2.4 ทฤษฎีภาวะความทันสมัย

ภาวะทันสมัยเป็นกระบวนการวิวัฒนาการ จากสังคมเดิม ไปสู่สังคมที่ทันสมัย สังคมดั้งเดิม คือสังคมที่ผูกพันกับธรรมชาติ มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และยึดถือขนบธรรมเนียมประเพณี ส่วนสังคมที่ทันสมัย เป็นสังคมที่ผูกพันกับการใช้เหตุผลผูกพันกับประโยชน์ส่วนตัว และสัมพันธ์ที่เป็นทางการ ภาวะทันสมัย จึงเป็นการที่บุคคลและสถาบัน เข้าสู่กระบวนการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความซับซ้อน มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

ภาวะทันสมัยแบ่งสังคมออกเป็นสองรูปแบบ คือ สังคมที่ด้วยพัฒนา กับ สังคมทันสมัยที่พัฒนาแล้ว การพัฒนาเป็นกระบวนการสร้างความทันสมัย เป็นการเปลี่ยนแปลง ในลักษณะทางเดียวแบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้ระบบต่างๆในสังคมปรับตัวไปพร้อมกับการรักษา สมดุลภาพ และความมั่นคง ของสังคม การพัฒนา ก็คือรูปแบบของสังคมเมืองที่ทันสมัย สังคมมี การเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาแต่เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นสองระดับ คือระดับสังคมและบุคคล การพัฒนาไปสู่ความทันสมัยมีทั้งข้อดีและข้อเสีย การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วไม่ สอดคล้องกับวัฒนธรรม กระบวนการสร้างความทันสมัย มีลักษณะดังนี้(รศ.ดร.นยพรรณ(ผล วัฒนะ)วรรณศิริ.2550: 55)

1.Modernization เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูปของวิวัฒนาการ ทางสังคม

2.Modernization เป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อน

3.Modernization เป็นกระบวนการที่เป็นระบบ

4.Modernization เป็นกระบวนการในระดับโลก

5.Modernization เป็นกระบวนการที่ใช้เวลายาวนาน

6.Modernization เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอน

7.Modernization เป็นกระบวนการสร้างความเป็นเอกพันธ์

8.Modernization เป็นกระบวนการที่ไม่ย้อนกลับ

9.Modernization เป็นกระบวนการก้าวหน้า

ลักษณะของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย ประกอบด้วย

1. การเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตและเทคโนโลยีในการดำรงชีวิตจาก แบบเรียบง่ายในสังคมจารีต ไปสู่การดำรงชีวิตที่อาศัยความรู้และเทคโนโลยีระดับสูง มีความเป็น วิทยาศาสตร์มากขึ้น

2.เปลี่ยนแปลงระบบการผลิตจากเกษตรกรรมแบบยังชีพหรือการทำ การเกษตรในที่ดินแปลงเล็กเพื่อบริโภคในครัวเรือน เป็นการผลิตขนาดใหญ่เพื่อขาย มีการจ้าง แรงงานภายนอกครอบครัวหรือชุมชนแทนการใช้แรงงานในครอบครัว

3.มีระบบอุตสาหกรรมในโรงงานและการใช้เครื่องจักรกลเพิ่มมากขึ้น

4.วิถีชีวิตของคนเปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการเป็น เป็นทางการ

5.เกิดเมืองเพิ่มขึ้นและมีการขยายตัวของสังคมเมือง

6. มีการสร้างโครงสร้างพื้นฐานเช่น ถนน สาธารณูปโภค โรงเรียน โรงพยาบาล
7. เกิดชนชั้นกลางและผู้ประกอบการเพิ่มขึ้น
8. มีการเปลี่ยนแปลงระบบความเชื่อของคนจากอำนาจเหนือธรรมชาติ ครอบครัวและชุมชนนิยม เป็นความคิดเชิงเหตุผล บัณฑิตชนนิยมและวัตถุนิยม
9. โครงสร้างของครอบครัวเปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยว
10. สถาบันทางสังคมต่างๆมีความสลับซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น
11. การจัดระเบียบทางสังคมใช้กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับที่เป็นลายลักษณ์อักษรมากขึ้นแทนที่บรรทัดฐานและวิถีประเพณีที่ใช้กันในสังคมจารีต (สุทธิพิพร โขศิริตันศักดิ์, 2553 : 3-8)

2. ประวัติความเป็นมาของชาติกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

2.1 ความเป็นมาของ คำว่า “ผู้ไทย”

ถวิล เกษรราช (2512: 13-14) พระบริหารเทพธานี ได้ค้นคว้าเรื่องเชื้อชาติไทยที่ใช้มาตั้งแต่เดิมว่า น่าจะมีเพียง 6 ชื่อ ตามลำดับ คือ มุง ลุง ป่า ชานหรือฉาน ไต ไต หรือไท จีน เรียกชื่อก่อนพุทธกาล 1656 ว่า อ้ายลาว แล้วจึงถึง ไท ไต สมัยชื่อไทตอนหลังนี้เป็นเวลาเริ่มต้นอาณาจักรน่านเจ้า และเป็นชื่อที่ไทยหรือพม่าขึ้นเมื่อรวมไทยตั้งเป็นอาณาจักรไทยด้วย ต่อท้าย เป็นการเขียนตามแบบบาลี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 สมัยนางจามเทวีวงศ์ เป็นยุคเดียวกับการตั้งอาณาจักรน่านเจ้า เท่าที่ปรากฏและคัดมาเฉพาะที่เกี่ยวกับผู้ไทย ดังนี้

กระตาค คือพวกผู้ไทยที่เรียกตามชื่อถิ่นเดิม มีทางเมืองมหาชัยกองแก้ว ผังซ้าย
แม่น้ำโขง

ฉานหรือชาน ไทยปากใต้ยกออกเสียงเรียกตัวเองว่าฉาน
ไทย ที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ทั่วไปในมณฑลเสฉวน เรียกตัวเองว่าไทย ไม่ชอบให้
เรียกอย่างอื่น แม้จีนจะเรียกเขาว่า ตูถิหรือตุเรณก็ตาม

ไทยกระตาค อยู่ที่ห้วยหินบูร ผังซ้ายแม่น้ำโขงบริเวณที่ตั้งอาณาจักรโคตรบูรณ
โบราณเป็นพวกผู้ไทย

ไทยขาว มีภูมิลำเนาอยู่ในดงเกี้ย ในกวางสี และยูนนาน พูดเหมือนไทยดำ ที่เรียก
ต่างกันเพราะเครื่องแต่งตัว

ไทยดำ มีตลอดตั้งแต่มณฑลทวายถึง ยูนนานและในตังเกี๋ย ทั้งที่ลุ่มน้ำดำ และมีที่แม่น้ำแดงมีถ้อยคำคล้ายกับภาษาเชียงใหม่

ไทยแดง อยู่ในตังเกี๋ย

ไทยลือ เป็นไทยสาขาพวกอ้ายลาว อยู่ในแคว้นแคว้นสิบสองพันนา แคว้นสิบสองพันน่านั้นอยู่ในมณฑลยูนนานตอนใต้แนวยันระหว่างพม่าและตังเกี๋ย

ไทยหลวง บางทีก็รวมกับไทยพวกอื่นด้วยเรียกว่าผู้ไทยอยู่ตอนเหนือของประเทศพม่า

ถวิล เกษรราช(2512: 16) ได้กล่าวไว้ในหนังสือประวัติผู้ไทยว่า "ผู้ไทย" คำนี้เป็นเชื้อชาติไม่ใช่พวกเมื่อบอกว่าผู้ไทย คือ ไทย ผู้ไทยที่มีอยู่ในสิบสองจุไท ชาวหลวงพระบางเรียกว่า "ลาวเก่า" (คือพวกอ้ายลาวเดิม) และมีอยู่ในมาตลยูนนานกับที่เมืองเซโปนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงและให้ความดันว่าผู้ไทยที่อยู่ในประเทศไทย เป็นผู้ไทยดำ ซึ่งส่วนใหญ่อพยพมาจากเมืองวังเวียงแขวงเวียงจันทน์ เมืองเซโปน เมืองพิณ และเมืองนอง แขวงสุวรรณเขต และจากแขวงมหาชัยประเทศลาว

เสนอ นาระศล (2516: 8-9) ได้กล่าวถึงคำว่าผู้ไทย เขียนอย่างไรในหนังสือประวัติชาวภูไทย ว่า คำว่า ผู้ไทย มีการเขียนกันหลายอย่าง คือ ผู้ไทย พูไทย ภูไทย และภูไทย ผู้เขียนให้เหตุผลว่าน่าจะเขียน "ภูไทย"ตามประวัติเดิม ชนกลุ่มนี้อาศัยอยู่ในแถบใกล้ภูเขา ทำมาหากิน ทำไร่ข้าว ไร่ฝ้าย ไร่พริก เลี้ยงสัตว์ หาของป่ามาแลกเปลี่ยน ต่อมาคนมากขึ้นจึงขยายพื้นที่ เริ่มทำนาเป็นบางส่วนและบางส่วนอพยพไปอยู่บนภูเขา ซึ่งแต่เดิมอยู่ที่เมืองแฉ่งก็อาศัยในหุบเขา ชาวภูไทยในอำเภอเรณูนคร นาแก คำชะอี เลิงนกทา สหัสขันธ์ กุฉินารายณ์ พรรณานิคม วาริชภูมิ ล้วนแล้วแต่อาศัยอยู่บริเวณเทือกเขาภูพานทั้งสิ้น เมื่อเวลาจะไปภูเขาก็พูดเพียงว่า ไปภู และขอดภูเขา ก็จะพูดว่า ขอดภู และอาจเป็นเพราะเหตุนี้จึงเรียกตัวเองว่า 'ภูไทย'

"ผู้ไทย" ชนชาติไทยสาขาหนึ่ง(ถิ่นกำเนิด)แถวสิบสองจุไทย น.738-9

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542

น. โปธิเบศก์วงษา (ม.ป.ท. : 17 - 26) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของคำว่า "พูไทย" "ผู้ไทย" ว่าเป็นชื่อของคนไทยเชื้อชาติหนึ่ง เรียกตนเองว่า "พูไทย" แต่สมัยโบราณคำว่า "พูไทย" เป็นชื่อที่ได้จากตำนานน้ำเต้าปุง

จากหนังสือ ความเป็นมาคนอีสาน ภาคพิเศษผู้ไทลูกเถื่อน สายสัมพันธ์เชื่อมพรมแดนอาเซียนเป็นหนึ่งเดียว สุพเทพ ไชยจันทร์ (2556: 88) สุจิตต์ วงษ์เทศ ยังบอกว่า "ผู้ไทย" หมายถึง คน อันเป็นคำยืนยันความเป็นคน ไม่ใช่สัตว์หรือผีที่ถูกคนอื่นเรียกอย่างเหยียดหยาม แต่คนในไทยมักเรียก "ผู้ไทย"อย่างดูถูกว่า "ลาว" ซึ่งคงเรียกกันมานานแล้วตั้งแต่ยุคอยุธยา จึงคิดมา

ในหนังสือนางนพมาศ พระราชนิพนธ์รัชกาลที่ 3 ว่า ลาวทรงคำ ลาวทรงขาว ในปัจจุบันเพี้ยนไปไกลกว่า เรียกว่า "ผู้ไทยดำ" ว่า "ลาวโง่ง"

"ผู้ไทย หมายถึง คนพูดภาษาตระกูลไทย - ลาว ที่มีหลักแหล่งอยู่ 2 กลุ่มน้ำ คือ คำแดง ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเวียดนาม ดิศจอมแดนลาวทางแขวงหัวพัน บางที่เขียนว่า "ผู้ไท" ก็ได้ ซึ่งมีผู้ไทย 3 พวก แตกต่างกันที่สีเสื้อผ้าสวมใส่ คือ ผู้ไทยดำ(จำนวนมากที่สุด) ผู้ไทยขาว ผู้ไทยแดง มี ศูนย์กลางอันศักดิ์สิทธิ์อยู่ที่เมืองแฉก(เวียดนามเรียกว่าเดียนเบียนฟู)"จากหนังสือความเป็นมาคนอีสาน ภาคพิเศษผู้ไทลูกแฉก สายสัมพันธ์เชื่อมพรมแดนอาเซียนเป็นหนึ่งเดียว สุเทพ ไชยจันทร์ (2556: 86-87)

หนังสือนิทานขุนบรมราชาธิราชกล่าวไว้ว่า คนชาติผู้ไทย นี้ เกิดจากน้ำเต้าใหญ่สามหน่วย และมีนักปราชญ์หลายท่านให้ความเห็น ไว้ว่า คำว่า ผู้ไทย หรือ ภูไทย หรือคนไต เป็นคำที่มีความหมายเกี่ยวกับคำว่า แฉก ไท ซึ่งหมายถึง ไฟหรือดวงดาว คนชนชาตินี้รักความอิสระ ชอบอาศัยอยู่ในที่สูง คือ ภูเขา มีความเจริญรุ่งเรืองมากกว่ากลุ่มชาติพันธุ์ใดๆมีความเชื่อในการนับถือลัทธิผีฟ้าและเคารพวิญญาณบรรพบุรุษ (เสฐียร โกเศศ. 2515: 214)

2.2 ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไทย

2.2.1 จากตำนานกล่าวขานต่อกันมา

ในพงศาวดารเมืองแฉก (ปัจจุบันเมืองเดียนเบียนฟู อยู่ในภาคเหนือของเวียดนามต่อกับประเทศลาว) กล่าวถึงตำนานการเกิดมนุษย์และต้นกำเนิดของชาวผู้ไทยว่าเกิดจากเทพยดา 5 พี่น้องกับเทพธิดาทั้ง 5 ซึ่งเป็นภรรยาของเทพยดาดังกล่าว เทพยดา 5 พี่น้องกับเทพธิดาทั้ง 5 เสวยสมบัติในสวรรค์มาช้านานจวนจุติ(ตายเพื่อจะเกิดใหม่)จึงอธิฐานร่วมจิตเนรมิตน้ำเต้าขึ้นมา เทพทั้ง 10 ก็เข้าไปอยู่ในน้ำเต้า น้ำเต้าลอยมาตกบน ภูเขาที่ทุ่งนาเตา ซึ่งอยู่ห่างจากเมืองแฉกไปทางตะวันออก เป็นระยะทางเดินน้ำเต้านั้น ได้แตกออกมาเป็นมนุษย์ชายหญิง 10 คน โดยมนุษย์ที่ออกมาหน้าตาไม่เหมือนกัน ข้าเงาะออกมาก่อน ผู้ไทยดำออกมาเป็นที่ 2 ลาวพุงยาวออกมาเป็นที่ 3 ฮ่อออกมาเป็นที่ 4 แกว(ญวน) ออกมาเป็นที่ 5 มนุษย์ทั้ง 10 คนเดินลงจากภูเขา 4 พวกได้ลงไปอาบน้ำชำระร่างกายและดื่มน้ำในหนองสกกหนองสายที่เชิงเขา ซึ่งเป็นที่ศักดิ์สิทธิ์เย็นใสสะอาดใครได้อาบน้ำได้กินแล้วร่างกายจะผ่องใส สะอาดงาม และมีสติปัญญารู้คิดราชการบ้านเมืองได้ แต่ข้าเงาะ ซึ่งออกมาก่อนกลัวหนาว ไม่ยอมลงไปอาบน้ำในหนองน้ำดังกล่าว กลุ่มนี้จึงมีรูปกายหมองคล้ำมัวมอมมาจนถึงทุกวันนี้ (นายพลตรีพระยาฤทธิรงค์ธรรมา (ศุข ชุต) 2507: 103-114)

ผู้ไทยแท้ (2528: 24) ชาวผู้ไทยนั้นเชื่อกันว่ามีต้นกำเนิดมาจากเทพยดา โดยมีตำนานจากจดหมายเหตุบันทึกถึงเทพยดา 5 องค์ เมื่อถึงเวลาจะจุติมายังโลกมนุษย์เพื่อเป็นต้นชาติของมนุษย์ ทำหน้าที่บำรุงทุ่งนาป่าเขา สร้างบ้านเมืองต่อไปนั้นเทพยดาทั้ง 5 จึงชักชวน

เทพธิดา 5 นางให้มาจุติด้วย เมื่อตกลงใจแล้วได้อัธยาศัยให้เกิดอยู่ในผลน้ำเต้า (ภาษาผู้ไทยเรียกว่า "น้ำเต้าป่อง") มาจุติบนภูเขาข้างทุ่งนาใกล้เมืองแฉ่ง ซึ่งต่อมาภายหลังเรียกภูเขานี้ว่า "ภูเขาเต้าป่อง" เมื่อผลน้ำเต้าแตกออกก็มีมนุษย์ต่างๆออกมา ชาวข่าออกมาเป็นพวกแรก ผู้ไทยคำออกมาเป็นพวกที่สอง ชาวพุงขาวออกมาเป็นพวกที่สาม ฮ้อออกมาเป็นพวกที่สี่ และแกว(ชาวญวน)ออกมาเป็นพวกสุดท้ายที่น้องทั้งห้าเมื่อเกิดแล้วก็คิดจะแยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานตามที่ต่างๆ แต่สำหรับชาวผู้ไทยนั้น ได้ตั้งตนอยู่ที่เมืองแฉ่งตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

2.2.2 ถิ่นฐานเดิมของชาติพันธุ์ผู้ไทย

เชื่อกันว่าเมืองแฉ่ง เป็นภูมิลำเนาเดิมของชาวผู้ไทย เมืองแฉ่งอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย มีอาณาเขตกว้างขวางมาก ทิศเหนือติดกับเมืองสุหนำของจีน ทิศใต้ติดกับกรุงศรีสัตนาคณหุตของล้านช้าง ทิศตะวันออกติดกับแคว้นตั้งเกี้ยวของญวน ทิศตะวันตกติดกับแคว้นสิบสองปันนาของพม่า จากการที่ดินแดนติดต่อกับหลายประเทศทำให้ประเทศเหล่านี้เข้ามามีอิทธิพลต่อแคว้นสิบสองจุไทย ในช่วงเวลานั้นๆ ขึ้นอยู่กับใครมีกำลังเข้มแข็งกว่ากัน แต่ในที่สุดแคว้นสิบสองจุไทยก็ตกอยู่ใต้การปกครองของล้านช้างหรือกรุงศรีสัตนาคณหุต(ถวิล เกษรราช 2512: 35) ผู้ไทย อพยพมาจากตอนใต้ของประเทศจีน เข้ามาทางดินแดนสิบสองจุไทยถึงภาคเหนือของเมืองเวียงจันทน์ ในประเทศลาวแล้วเคลื่อนย้ายลงมาเรื่อยๆตามฝั่งแม่น้ำโขง ตรงข้ามกับอำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และอพยพมาจากถิ่นฐานเดียนเบียฟู เข้ามาอีกสายหนึ่งตั้งถิ่นฐานทางเวียงจันทน์ สหวันนะเขต คำม่วน

2.2.3 การอพยพย้ายถิ่นฐาน

การอพยพของชาวผู้ไทยจำนวนมากมาจากเมืองแฉ่งหรือน้ำน้อยอ้อยหนู พระโพธิวงศาจารย์ (ติสโส อ้วน) กล่าวไว้ในประวัติศาสตร์ชาวผู้ไทยว่า การอพยพเกิดจากเหตุสองประการ ประการแรก “บังเกิดการอัศจรรย์ดุดอยาก” ประการที่สอง เกิดจากความขัดแย้งระหว่างท้าวท่าหัวหน้าของชาวผู้ไทย กับเจ้าเมืองน้ำน้อยอ้อยหนู ท้าวท่าจึงพาชาวผู้ไทยหญิงประมาณหมื่นคนมาขอขึ้นกับเจ้านุรุตกุมาร เจ้าเมืองเวียงจันทน์ (คือ เจ้านูนวงศ์ ครองราชย์ 2348-2371)เจ้านุรุตกุมารถามชาวผู้ไทยว่า เมื่ออยู่เมืองน้ำน้อยอ้อยหนูเคยประกอบการหาเลี้ยงชีพอย่างไร ชาวผู้ไทยบอกว่าเคยทำแต่ไร่ ปลูกข้าว และสวนผลไม้ ทำนาไม่เป็น เจ้านุรุตกุมารจึงให้ชาวผู้ไทยไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองวัง ซึ่งเป็นป่าเป็นเขาไม่ค่อยมีที่ราบ เป็นที่อยู่ของพวกเขา ซึ่งไม่ได้ขึ้นกับพวกใด และไม่มีใครปกครอง ชาวผู้ไทยอพยพเข้าไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองวัง มีความขัดแย้งกับพวกข่าอยู่บ้าง แต่ข่าผู้ชาวผู้ไทยไม่ได้ยอมให้ผู้ไทยผู้ไทยปกครอง เจ้านุรุตจึงแต่งตั้งให้ท้าวท่าเป็นพระยาค่า ตำแหน่งเจ้าเมืองวังและทุกสิ้นปีให้เมืองวังส่งส่วยมีดโต้และขวานให้เวียงจันทน์ปี

ละ 500 เล่ม อย่างไรก็ตามพระยากำแหงเห็นว่าพวกญวนจะมาตีเอาบ้านเมืองจึงได้ส่งส่วยจี๋ฝิ่ง 5 ปีก (ปีกหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่เจ้าเมืองคำม่วนด้วย (พระโพธิวงศาจารย์: 357-360)

การอพยพครั้งใหญ่ของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทยมี 3 ระลอกด้วยกันคือ

ระลอกที่ 1 สมัยธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2321 ถึง 2322 กองทัพไทยซึ่งมีสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก (รัชกาลที่ 1) กับเจ้าพระยาสุรสีห์ (บุญมา) เป็นผู้นำกองทัพนำทหารสองหมื่นคนเข้าไปตีเมืองลาวตั้งแต่จำปาศักดิ์ถึงเวียงจันทน์ ขณะที่กองทัพไทยล้อมเวียงจันทน์อยู่นั้นหลวงพระบางซึ่งไม่ถูกกับเวียงจันทน์ก็ได้ส่งกองทัพมาช่วยไทยตีเวียงจันทน์ กองทัพฝ่ายไทยล้อมเวียงจันทน์อยู่ 4 เดือนเศษก็ตีเวียงจันทน์ได้ (พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเล่ม 1, 2516: 431 – 435) กองทัพไทยถือโอกาสผนวกลาวทั้งหมดรวมทั้งหลวงพระบางซึ่งมาช่วยไทยตีเวียงจันทน์เอาเป็นเมืองขึ้น หรือประเทศราชตั้งแต่นั้นมา หลังจากเวียงจันทน์แตกใน พ.ศ. 2322 ฝ่ายไทยได้ให้กองทัพหลวงพระบางไปตีหัวเมืองทางตะวันออกของหลวงพระบางมีเมืองทันต์ (ฉนวนเรียกเมืองชื่อหงี) เมืองม่วย สองเมืองนี้เป็นลาวทรงดำหรือผู้ไทยดำ ซึ่งอยู่ริมเขตแดนฐาน ได้ครอบครว้ลาวทรงดำเป็นอันมาก สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงมีรับสั่งให้ลาวทรงดำเหล่านี้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เพชรบุรี (ไพบโรจน์ เพชรสังหาร 2531: 30 - 31) ในช่วงของการกวาดต้อนลาวทรงดำเมืองทันต์ และเมืองม่วย นั้น ผู้ไทยชาวส่วนใหญ่ยังอยู่ที่เมืองแกลงไม่ได้ถูกกวาดต้อนมาด้วย ผู้ไทยดำหรือลาวทรงดำสองเมืองนี้นับว่าเป็นผู้ไทยระลอกแรกที่ถูกรอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย นับถึงปัจจุบันก็ได้ 216 ปีแล้ว

ระลอกที่ 2 เกิดขึ้นในสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ 1) พ.ศ.2335 เมืองแกลงและเมืองพนนแข็งขอต่อเวียงจันทน์ กองทัพเวียงจันทน์ตีเมืองทั้งสองได้กวาดต้อนลาวทรงดำ (ผู้ไทยดำ) ลาวพวน เป็นเชลยส่งมาที่กรุงเทพฯ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงมีรับสั่งลาวทรงดำ (ผู้ไทยดำ) ไปอยู่ที่เพชรบุรี เหมือนผู้ไทยดำระลอกแรก (ไพบโรจน์ เพชรสังหาร 2531 : 31) แต่ในพระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ เล่ม 1 กล่าวว่า ในปี 2335 ญวนตั้งเกียยกกองทัพมาตีเวียงจันทน์เกิดการรบที่เมืองพนน กองทัพญวนถูกเวียงจันทน์ตีแตกไปกองทัพเวียงจันทน์จึงกวาดเอาครอบครัวชายหญิงใหญ่น้อยส่งมากรุงเทพฯ สี่พันคนเศษ หลักฐานชิ้นนี้ไม่ได้ระบุชื่อเมืองแกลง และไม่ได้ระบุว่าเมืองพนนแข็งขอกับเวียงจันทน์ (เจ้าพระยาพิทยาภิบาลทรงยศ 2505 : 190)

พ.ศ. 2369 เจ้าอนุวงศ์ซึ่งปกครองเมืองเวียงจันทน์ ได้ก่อกบฏต่อกรุงเทพฯ โดยยกทัพเข้ามาตีเมืองนครราชสีมา พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) เป็นแม่ทัพยกไปปราบเจ้าอนุวงศ์ จึงถูกนายด่านเจ้าเมืองพนนจับได้แล้วนำส่งมากรุงเทพฯ และเสียชีวิตในเวลาต่อมา เมื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ราบคาบแล้ว

พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้แต่อำนาจเข้ามาปกครองเมืองเวียงจันทน์ ให้อพยพชาวเมืองเวียงจันทน์และเมืองขึ้นต่างๆทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในท้องที่ภาคอีสาน ปัจจุบัน ชาวผู้ไทยที่อพยพเข้ามาในครั้งนั้น ได้แยกย้ายกันไปอยู่ที่ต่างๆ ในท้องที่ภาคอีสาน ดังปรากฏในบันทึกของพระโพธิวงศาจารย์(อ้วน ติสโส) ความว่า ...เมื่อประมาณ 90 ปี เมืองเวียงจันทน์ได้แตกเสียแก่ทัพไทย (ปีกล จ.ศ. 1141 ประมาณ พ.ศ. 2522)คนจำพวกผู้ไทยในเมืองนี้ อยู่ในความปกครองของราชวงศ์ลาว ครั้งต่อมาเมื่อปีขาล พ.ศ. 2385 ได้ 83 ปี (นับถึง พ.ศ. 2468) พระมหาสงครามแม่ทัพไทยจับไว้ที่เมืองเวียงจันทน์นั้น ได้พร้อมด้วยราชบุตรเมืองกาฬสินธุ์ กับพระยาพิชัยอุดมเจ้าเมืองภูแล่นช้างและท้าวเพชร ท้าวสายเมืองเวหรือเรณูนคร กรมการเมืองยโสธร เมืองมุกดาหารยกกองทัพไปเอาไปเผาเมืองและขังข้าของพวกผู้ไทยและพวกข้าที่เมืองวัง ได้อพยพครอบครัวนี้ไปอยู่บ้านราชคำร์ว เขตแดนญวน แม่ทัพไทยได้กวาดต้อนพวกราษฎรผู้ไทยและข้าในเมืองวังให้มาตั้งภูมิลำเนาอยู่ในอำเภอสหัสขันธ์ อำเภอกุฉินารายณ์ คือเมืองโพนทอง บ้านหนองยาง บ้านหนองช้าง ตำบลโพนทอง อำเภอสหัสขันธ์(ปัจจุบันขึ้นกับอำเภอดำม่วง จังหวัดกาฬสินธุ์) ประมาณ 300 หลังคาเรือน มีพลเมืองทั้งชายหญิงประมาณ 1,200 คน อยู่ที่ตำบลบัวขาว 5 บ้าน ตำบลสงเปือย 6 บ้าน ตำบลคุ้มเก่า 11 บ้าน ท้องที่อำเภอกุฉินารายณ์รวมทั้งชายและหญิงประมาณ 14,521 คน พวกเจ้าโสมกลาง คือพวกราชวงศ์บ้านวัง มาตั้งแต่บ้านพนานิคม (พรรณานิคม) (พระโพธิวงศาจารย์. 2515: 370)

ระลอกที่ 3 ซึ่งเป็นระลอกใหญ่ที่สุด คือ การอพยพชาวผู้ไทยและประชากรกลุ่มอื่นๆ บริเวณฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาไว้ในภาคอีสาน และบางส่วนก็ส่งมาอยู่ในภาคกลางของประเทศไทย การอพยพครั้งนี้เป็นการอพยพประชากรครั้งใหญ่ที่สุดในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น สาเหตุสำคัญของการอพยพครั้งนี้เกิดจากรัฐบาลไทยสมัยรัชกาลที่ 3 ชัดแย้งอย่างรุนแรงกับรัฐบาลญวน สาเหตุที่ขัดแย้งคือ ญวนพยายามขยายอำนาจเข้าสู่เขมรและลาว ซึ่งเป็นประเทศราชของไทยความขัดแย้งครั้งนี้นำไปสู่สงครามอันยาวนานระหว่างไทยกับญวน โดยรบกันตั้งแต่ พ.ศ. 2376 และไปสิ้นสุดใน พ.ศ. 2390 พื้นที่การรบส่วนใหญ่อยู่ในประเทศเขมร สงครามครั้งนั้นทั้งฝ่ายญวนและไทยต้องใช้ทรัพยากรมาก โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ ทางฝ่ายไทยได้เกณฑ์ราษฎรในภาคอีสานเป็นจำนวนมากไปเป็นทหารและลำเลียงเสบียงและยุโรปกรณ์ (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ 2506: 41 – 90, 129 – 301) ไทยและญวนต่างก็แย่งชิงความได้เปรียบเสียเปรียบในสงคราม โดยการส่งกองทัพส่วนหนึ่งมากวาดต้อนเอาประชากรในลาวฝั่งซ้ายไปตั้งถิ่นฐานในเขตที่ควบคุมได้ง่าย ฝ่ายญวนก่อนข้างจะได้เปรียบไทยในตอนแรกของการกวาดต้อนราษฎรในพื้นที่ลาวฝั่งซ้าย เพราะ คนลาวเกลียดชังคนไทยมากในช่วงปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ระหว่างปี 2369 – 2371 ฝ่ายไทยได้ปราบกบฏอนุวงศ์อย่างรุนแรงโดยการเผาเมืองเวียงจันทน์เสียราบคาบ แม้นแต่วัดก็ถูก

เผาเหลือแต่วัดพระแก้วกับวัดศรีสะเกษเท่านั้น ต้นไม้ผลก็ถูกตัดทิ้งหมด ทรัพย์สินเงินทอง อาวุธยุทโธปกรณ์ของเวียงจันทน์ถูกฝ่ายไทยกวาดไปหมด รวมทั้งกวาดต้อนราษฎรเวียงจันทน์จนเกือบเป็นเมืองร้างเพราะไม่ต้องการให้เวียงจันทน์ตั้งตัวได้ ไม่สามารถแข็งข้อเป็นกบฏกับไทยได้อีก ในขณะที่ฝ่ายญวนเข้าช่วยเหลือโอบอุ้มเจ้าอนุวงศ์เป็นอย่างดีตอนที่เจ้าอนุวงศ์หนีการจับกุมของฝ่ายไทยในตอนที่ยึดเวียงจันทน์ เหตุนี้หัวเมืองลาวฝั่งซ้ายจึงอยู่กับฝ่ายญวนในตอนแรกมีเพียงเมืองพวนเท่านั้นที่อยู่กับฝ่ายไทย แต่ในระยะต่อมาญวนได้แสดงให้เห็นธาตุแท้ของคุณคังปรากฏในบันทึกเอกสารพื้นเวียง ซึ่งคนลาวบันทึกไว้ดังนี้

“พระเจ้ากรุงแก้วจึงให้โดยยี่ไปรักษาเมืองชุมพร(ประทุมพร)ไว้แก้ว (ญวน) เกณฑ์ผู้คนมาสร้างค่ายคูเมือง ปลุกตำหนักน้อยใหญ่ ผู้คนทิ้งไร่นาเพราะถูกเกณฑ์ชาวเมืองพอง ชุมพร พะลาน สะโปนออกอยาก ข้ายากมากแพง เพราะเมืองแตก ผู้คนยังไม่ได้ทำนาต้องกินหัวมันแทนข้าว แก้วยิ่งข่มเหงให้ตัดไม้สร้างเมืองสร้างค่ายคู เมื่อสร้างเสร็จแล้วจัดเวรเฝ้าค่าน และเสี้ยส่วยให้แก่พวกแก้ว ทั้งเงินทอง ควาย ช้าง ผึ้ง ฝ้าย เครื่องหวาย ทุกสิ่งใส่เรือบรรทุกส่งเมืองแก้ว ชาวเมืองออกอยาก ไร่ร้างไร่นา เขาก็ค่อยพากันหนีแก้วมาพึ่งลาวทีละน้อย ไม่คิดจะอยู่เป็นเมืองต่อไป พวกที่หนีไม่พ้นก็เป็นเวรกรรมอยู่ที่นั่น บางพวกก็เป็นไข้ลงท้องตาย...” (ธวัช ปุณโณทก, 2523: 61)

สำหรับพระยาน้อย เจ้าเมืองพวนที่มาเข้ากับไทยนั้น ญวน “จงจำชื่อคาแล้วแต่เนื้อจนถึงแก่นิจกรรม แก้วก็สืบสวนหาสมบัติเจ้าเวียงจันทน์ เพราะทราบว่าได้ชนสมบัติมาไว้เมืองพวนมากมาย แก้วฆ่าพระยาน้อยเพื่อต้องการข้าวของ แก้วเห็นแก่เงินทองมากกว่าเกรงบาปลาวเห็นใจแก้วมากแล้วตั้งแต่บูรณ ลาวตายมอดม้วยเพราะแก้วหลายครั้ง แก้วไม่เคยช่วยลาวสร้างเป็นบ้านแปงเมือง พวกแก้วเป็นพวกต่างชาติชื่อพระพุทธรูปเขาก็ชื่อขายจ่ายกิน ศาสนาไม่มีในเมืองเขา เพราะว่าเป็นพวกภาษาสัตว์ ไม่ยำเกรงพระพุทธรเจ้า เขาไม่เชื่อในพระองค์...” (ธวัช ปุณโณทก, 2523: 62)

ชาวผู้ไทยอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยในระลอกที่ 3 อีกส่วนหนึ่ง เมื่อทราบว่ามีแหล่งทำมาหากิน จึงอพยพเข้ามาส่วนใหญ่มากจากเมืองวัง เมืองคำอ้อ ซึ่งอยู่ในแขวงเมืองเวียงจันทน์ ติดกับแขวงเมืองเชียงขวาง ที่อพยพมาจากเมืองเซโปน เมืองพิณ เมืองนอง ซึ่งอยู่ในแขวงเมืองสุวรรณเขตก็มี จากเมืองมหาชัยซึ่งตั้งอยู่ติดลำน้ำเซบั้งไฟติดแม่น้ำโขงตรงข้างกับพระธาตุพนม จังหวัดนครพนมก็มี และจากเมืองท่าแขกซึ่งอยู่ฝั่งตรงข้ามกับจังหวัดนครพนมก็มีอีกจำนวนหนึ่ง นอกจากนั้นยังมาจากเมืองอื่นๆ อีกหลายเมือง แต่เป็นเมืองเล็กและมีจำนวนไม่มาก สาเหตุที่ชาวผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังและเมืองคำอ้อนั้น แต่เดิมอยู่ที่เมืองน้ำน้อยอ้อยหนู แคว้นสิบสองจุไทย สาเหตุที่อพยพมาอยู่ที่เมืองวังและเมืองคำอ้อก็เนื่องจาก ในระหว่างรัชสมัย

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก และพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เกิดความแห้งแล้งไปทั่ว ปราบกฏตัวบึ้งหรือแมลงจำพวกตึกแตนกินพืชพันธุ์ธัญญาหาร ราษฎรอดอยากเดือดร้อนมาก นอกจากนี้ผู้ปกครองเมืองยังกดขี่บังคับราษฎรเกินควร เกิดการทะเลาะกันขึ้นกับท้าวเก่า ซึ่งเป็นหัวหน้ากลุ่ม(ต้นตระกูล "แก้วเก่า" ผู้ปกครองเมืองพรรณานิคม) และพญาก่า หัวหน้าผู้ไทยคนหนึ่ง ได้เกิดขัดแย้งกับเจ้าเมือง จึงชักชวนชาวผู้ไทยจำนวนหนึ่งมาอยู่ที่เมืองวังอานคำ ในแขวงสุวรรณเขต ในปัจจุบันที่เมืองแห่งนี้มีชาวข่า อาศัยอยู่ก่อนแล้ว จึงเกิดพิพาทกันขึ้น ต่อมาชาวผู้ไทยถูกชาวข่าและชาวจีนฮ่อบุกรุกทำลายเผาบ้านเรือน และจับเอาพญาเตโช หัวหน้าชาวผู้ไทยไปเมืองจีน พญาเตโชได้สั่งลูกหลานว่า อย่าอยู่เมืองวังเลย ให้อพยพไปอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขงเสียเถิด (พระมหาจินดา ไชยนาน. 2553 : 49) ต่อมาท้าวเพชร และท้าวสาย หัวหน้ากลุ่ม จึงพาชาวผู้ไทยอพยพมาจากเมืองวัง อพยพมาอยู่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขง โดยการต่อเรือ ต่อแพ ล่องแม่น้ำโขงลงมา จนมาถึงบ้านพระกลาง เขตอำเภอธาตุพนม พระภิกษุเจ้าสำนักธาตุพนม ในเวลานั้น ได้แนะนำให้ไปตั้งบ้านเรือนที่ "ดงทวายสายบ่อแก" ชาวผู้ไทยจึงต้องอพยพกันต่อไป และตั้งบ้านเรือนขึ้นใหม่ให้ชื่อว่า "เมืองเว"

2.2.5 กลุ่มผู้ไทยที่ปรากฏจากการโยกย้ายถิ่นฐานจากระลอกที่ 3 เข้ามาฝั่งไทย

กลุ่มที่ 1 เป็นผู้ไทยเมืองวัง ถูกกวาดต้อนให้มาตั้งถิ่นฐานที่ อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ประมาณ 300 หลังคาเรือน มีประชากรรวมกัน 1,200 คน ชาวผู้ไทยกลุ่มนี้ตั้งถิ่นฐานที่บ้านโพนบ้านหนองยาง บ้านหนองซ่าง ตำบลโพน (ปัจจุบันบ้านเหล่า) นี้ขึ้นกับอำเภอดงหลวง และมีผู้ไทยอยู่ 12 หมู่บ้าน

กลุ่มที่ 2 เป็นผู้ไทยเมืองวังเช่นเดียวกัน ถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานที่ อำเภอกุฉินารายณ์จังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มที่ใหญ่มาก มีประชากรรวมกันถึง 14,521 คน ให้ตั้งถิ่นฐานที่ตำบลบัวขาว 5 หมู่บ้าน ตำบลแจนแลน 4 หมู่บ้าน ตำบลภูแล่นช้าง 5 หมู่บ้าน ตำบลสงเปลือย 6 หมู่บ้าน ตำบลคุ้มเก่า 11 หมู่บ้าน

กลุ่มที่ 3 มาจากเมืองวังเช่นเดียวกัน ถูกกวาดต้อนให้มาตั้งถิ่นฐานที่เมืองพรรณานิคม (ในเอกสารเรียกพนานิคม) ซึ่งสมัยนั้นเรียกว่าบ้านพังพร้าว ท้าวโฮงกลางเป็นผู้นำ

กลุ่มที่ 4 มาจากเมืองวังและเมืองคำอ้อ มีท้าวสิงห์ หรือท้าวสีหนามเป็นผู้นำ มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านหนองสูง และบ้านคำชะอี สมัยนี้ขึ้นกับเมืองมุกดาหาร ทั้ง 4 กลุ่มนี้ถูกกวาดต้อนมาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยประมาณ พ.ศ. 2384 – 2387 (รัชกาลที่ 3) ทางรัฐบาลไทยได้ยกย่องผู้นำของชาวผู้ไทยเหล่านี้ให้เป็นเจ้าเมืองและยกบ้านของชาวผู้ไทยเป็นเมืองพร้อมกันในปี 2387 โดยในกลุ่มที่ 2 ซึ่งยกมาตั้งที่อำเภอกุฉินารายณ์ในปัจจุบัน ยกเป็นเมืองกุฉินารายณ์ตั้งราชวงศ์(กอ) เมืองวังเป็นพระธิเบศวงศา เจ้าเมืองคนแรก ในกลุ่มที่ 2 นี้ยังตั้งหมื่นเดชอุดม

ซึ่งเป็นหัวหน้าผู้ไทยจากบ้านห้วยนวม แขวงเมืองวัง เป็นพระพิไชยอุดมเพชร เจ้าเมืองภูแล่นช้างคนแรก กลุ่มที่ 3 ตั้งท้าวโองกลาง เป็นพระเสนาณรงค์ เจ้าเมืองพรรณานิคมคนแรก กลุ่มที่ 4 ตั้งท้าวสีหนาม เป็นพระไกรสรราช หนองสูงคนแรก (เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ 2506: 276 -247 พรรณี วงศ์จำปาศรี 2536: 33 – 34 ประชุมพงศาวดารเดิม 3, 2506: 241 – 246)

กลุ่มที่ 5 เป็นผู้ไทยจากเมืองวังเช่นกัน แต่มาก่อน 4 กลุ่มที่กล่าวมาแล้วมาตั้งถิ่นฐานที่บ้านห้วยหัวขัว บ้านบ่อจันทร์ และบ้านดงหวาย ทางการได้ยกบ้านดงหวายเป็นเมืองเรณูนคร ตั้งท้าวสาย ผู้นำของชายผู้ไทยกลุ่มนี้เป็นพระแก้วโกมล เจ้าเมืองคนแรกใน พ.ศ. 2373

กลุ่มที่ 6 เป็นชาวผู้ไทยจากเมืองตะโปน (เซโปน) มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านช่องนาง ทางการไทยได้ยกบ้านช่องนางเป็นเมืองเสรางคนิคม ใน พ.ศ. 2388 และตั้งท้าวจันศรีสุราช ผู้นำของกลุ่มนี้เป็นพระศรีสินธุสงคราม เจ้าเมืองคนแรก (เดิม วิกาศพจน์กิจ 2530: 254) ปัจจุบันอำเภอเสางคนิคมขึ้นกับจังหวัดอำนาจเจริญ

กลุ่มที่ 7 เป็นชาวผู้ไทยจากเมืองตะโปน มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านลุมพุก ทางการยกเป็นเมืองคำเขื่อนแก้วในปี 2388 และตั้งท้าวสีหนาท ผู้นำของผู้ไทยกลุ่มนี้เป็นพระรามณรงค์เจ้าเมืองคนแรก

กลุ่มที่ 8 เป็นชาวผู้ไทยจากเมืองกะปอง มาตั้งถิ่นฐานที่บ้านปลาเป่า บ้านนี้ยกเป็นเมืองในปลายสมัยรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2410 เป็นเมืองวาริชภูมิ ตั้งท้าวพระยาสุวรรณ เป็นพระสุรินทรบริรักษ์ เป็นเจ้าเมืองคนแรก (เดิม วิกาศพจน์กิจ, 2530: 362)

2.2.6 เป็นมาของชาวผู้ไทยเมืองเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ชาวเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นผู้ไทยที่อพยพมาจากเมืองวังซึ่งตั้งอยู่ในประเทศลาวติดกับประเทศเวียดนาม เมื่ออพยพครั้งแรกตั้งบ้านเรือนอยู่ 3 แห่งคือ บ้านห้วยหัวขัว (สำเนียงผู้ไทยว่า “โห้ยโหโย) อยู่ที่บ้านท่าคอย ท้องที่ตำบลโพนทองแห่งหนึ่ง บ้านหนองจันทร์ อยู่ระหว่างบ้านดงมะเอ็ก ตำบลโพนทอง กับบ้านโคกกลาง ตำบลเรณูแห่งหนึ่งกับบ้านดงหวาย (ที่ตั้งบ้านเรณูในปัจจุบัน)อีกแห่งหนึ่ง

เมื่อได้รับยกขึ้นเป็นเรณูนคร จึงได้อพยพราษฎรจากหมู่บ้านทั้ง 3 แห่งดังกล่าว มาอยู่รวมกันที่บ้านดงหวาย ต้นตระกูลนั้นชื่อ พระยาเตโช ตั้งบ้านเรือนอยู่เมื่อน้ำน้อย อ้อยหนู ถูกพวกฮ่อรุกราน จึงพากันอพยพไปอยู่เมืองวัง ครั้งสุดท้ายฮ่อมาตีเมืองวังเผาบ้านเมืองจับเอาพระยาเตโชใส่แคร่หามไปเมืองฮ่อ พระยาเตโชจึงตั้งเสียพี่น้องบุตรหลานว่า “อย่าอยู่เมืองวังต่อไปเลยจงอพยพไปอยู่ฝั่งขวาแม่น้ำโขง” ชาวผู้ไทยจึงได้อพยพทั้งบ้านเรือน มาตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ท้าวเพชร ท้าวสาย เป็นหัวหน้าอพยพกันมา ได้ปรึกษาหารือเห็นพร้อมกันว่าควรไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่ หนองหารสกนนคร ซึ่งมี ภูเขา นาน้ำ

บ่อท่า นาเกลือ อุดมสมบูรณ์ ครั้นไปอยู่ได้ประมาณ 5-6 เดือน ปรากฏว่าบุตรหลานต่างเจ็บไข้ ได้ป่วยเป็นโรคตายไปมาก ท้าวเพชร ท้าวสาย จึงได้อพยพผู้คนกลับเมืองวัง และได้แวะไปนมัสการพระภิกษุตาเจ้าสำนักพระธาตุพนม ท่านจึงขอร้องว่า “อย่างกลับไปเมืองวังอีกเลย ส่อกำลังรบกวนตีบริเวณนั้นอยู่” ได้แนะนำตั้งบ้านเรือนให้ (ถวิล ทองสว่างรัตน์. 2527: 33 – 34) และได้ช่วยสงเคราะห์นายควาญช้างบักเอก ซึ่งเป็นช้างพรายงาเดียว ที่มีผู้อุทิศถวายพระธาตุพนมพากันขึ้นช้างไปคูบริเวณที่ตั้ง เห็นว่ามีความอุดมสมบูรณ์ พื้นดินชุ่มชื้นเหมาะแก่การทำนา จึงพากันมาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่โนนคองหวายซึ่งมีห้วยบ่อแก้วไหลผ่านจึงเรียกว่า “บ้านคองหวายสายบ่อแก้ว” แล้วภายหลังพวกครัวเรือนเมืองวัง ได้อพยพมาเพิ่มเติม จึงเรียกชื่อเมืองใหม่ว่า “เมืองเว” เพราะขณะที่จะทำที่ตั้งเมืองใหม่ได้นั้น ได้วกไปเวียนมา (“เว” ภาษาผู้ไทยว่า โกง หรือวกไปวกมา) มีข้อความกล่าวไว้ว่า ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีเจ้านายพระองค์ใด หรือกรมการเมืองพระองค์ใด ไม่ปรากฏชัด เห็นว่าบริเวณใกล้เมืองเว มีหนองน้ำใหญ่ชื่อ “หนองลาดควาย” เต็มไปด้วยดอกบัวบานสะพรั่ง จึงเอามาพระราชทานนามเมืองว่า “เรณูนคร” (ศรีสุดา เอื้อนรินทร์. 2520: 33 – 45) พร้อมกับตั้งท้าวสายเป็นพระยาแก้วโกมล เจ้าเมืองเรณูนครคนแรกมีนายไพร่ 662 คน ครัว 1,968 คน รวม 2,648 คน ส่วนท้าวเพชรได้ถึงแก่กรรมเสียก่อน พระแก้วโกมล(สาย) ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองเรณูนครอยู่ถึง 18 ปี (พ.ศ. 2387 - 2405) ก็ถึงแก่กรรม เมื่อวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 5 ปีระกา จ.ศ. 1223 (13 เมษายน 2505) ต่อมาท้าวไพได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองคนที่ 2 และท้าวสิงห์อุปฮาดเมืองเรณูนครได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองคนที่ 3 แต่มีความประพฤติไม่เรียบร้อย ต่อมาถูกลดออกจากตำแหน่ง ประสพเคราะห์กรรมตาบอดชาวบ้านจึงพากันเรียกว่า “เจ้าเมืองตาบอด”

เมืองพระแก้วโกมล(สิงห์) ถูกลดแล้ว ท้าวพิมพระสอน เตโช บุตรพระแก้วโกมล (ไพ เตโช) ได้รับแต่งตั้งเป็นพระแก้วโกมล เจ้าเมืองคนที่ 4 แต่ดำรงตำแหน่งได้เพียง 6 เดือน ก็ถึงแก่กรรมกล่าวกันว่า ถูกคุณไสยศาสตร์ต่อมาท้าวเหม็น โกลรัตน์ เป็นพระแก้วโกมลคนที่ 5 ในสมัยนี้ จากหลักฐานปรากฏว่ามีเจ้านาย และข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ไปตรวจราชการยังเมืองเรณู 2 ท่าน เจ้านายพระองค์แรก คือ สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จตรวจราชการหัวเมืองภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อปี พ.ศ. 2449 ทรงกล่าวถึงเมืองเรณูนคร ดังนี้ “วันที่ 18 มกราคม เวลาบ่ายรุ่งออกจากที่พักบ้านนาลาด เดินตามทางในทุ่งและในป่าโดยลำดับระยะทาง 285 เส้น ถึงเมืองเรณูนครเวลาเช้า 2 โมง 20 นาที มีราษฎรชายหญิงมารับเป็นจำนวนมาก เมืองเรณูนครนี้เดิมชื่อ บ้านคองหวาย ตั้งขึ้นเป็นเมืองนครพนมในรัชกาลที่ 3 ตั้งเขตผู้คนต่างตัวสะอาดเรียบร้อยดีกว่าทุก ๆ แห่งที่ผ่านมาแล้ว พลเมืองเป็นผู้ไทยโดยมากมีจำนวน 11,986 คน เป็นที่ดอนใช้น้ำบ่อแต่ที่นาดี ชาวบ้านมีฝีมือทอผ้าดีกับมีการผสมโค

กระบือ นำไปขายถึงมรเมงเดินทางช่องสระผม ผ่านไปทางมณฑลเพชรบูรณ์จากล้นซ้อสินค้าจากเมืองมรเมงมาขาย ที่นี้จึงมีผ้าด้ายไหม เครื่องแต่งตัวแปลก ๆ พักกินข้าวเช้าแล้ว ไปที่วัดกลางมีโบสถ์สร้างใหม่ เป็นรูปโบสถ์อย่างพม่า แล้วไปคูบ้านราษฎรคูหนึ่ง จึงจี่มาเดินทางต่อไป” (เดิม วิทยาศาสตร์. 2499: 56)

เมื่อ ร.ศ. 122 (พ.ศ. 2446) พระยาสุนทรเทพกิจจารักษ์ เป็นพระยาสุนทรนุรักษ์ข้าหลวงประจำบริเวณธาตุพนม ได้เดินทางไปตรวจราชการที่เมืองเรณูนคร เมื่อวันที่ 3 – 5 ธันวาคม 2446 ขณะนั้นมีพระแก้วโกมล (เหม็น โภพลรัตน์) เป็นผู้ว่าราชการเมือง หลวงพลเยี่ยมหาญ(กึ่ง) เป็นปลัดเมือง หลวงชาญยุทธกิจ(กา เตโช) เป็นคลังเมืองและขุนพิณิจยุทธกรรม(ตุม) เป็นกรรมการเมือง พระยาสุนทรเทพกิจจารักษ์ได้ทำรายงานโดยละเอียดไว้ ข้อความบางตอนมีดังนี้ “คนเมืองนี้เป็นชาติผู้ไทยเดิม ท้าวสายมาจากเมืองวังด้วยพี่น้องแย่งกันเป็นเจ้าเมือง ท้าวสายเป็นที่ จึงอพยพมามีคนมาครั้งแรก 300 คนเศษ สืบต่อเจ้าเมืองมาจนเดี๋ยวนี้ได้ 5 ชั่วคน เป็นไปได้ 62 ในหมู่บ้านมีหลังคาเรือน 360 หลัง เมื่อเดือนเมษายน ไฟไหม้เสีย 73 หลัง มีราษฎร 1,491 คน มีวัด 3 แห่ง พระสงฆ์ 20 รูป สามเณร 40 ศิษย์วัด 10 คน ราษฎรหาเลี้ยงชีพ ทำนา ทำไร่ มีหนองอยู่ใกล้ 4 หนอง มีปลาพอรับประทานมีบ่อเกลือ 3 บ่อ ได้สนทนากับกรรมการเมืองถึงกิจการต่างๆ ผู้ว่าราชการเมืองกับปลัด ไม่ใคร่จะทราบการอะไร มีแต่หลวงชาญยุทธกิจ(กา เตโช) สมุคบัญชีผู้เดียว ได้ถามสิ่งใดก็ได้ ชี้แจง สักเกตดูกรรมการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นิยมหลวงชาญยุทธกิจมาก ได้มีการตรวจสอบแนะนำเรื่องการบัญชีเงินของเมืองและเกลี้ยกล่อมมิให้บุคคลบางคนเห็นดีเห็นชอบที่จะกลับไปตั้งบ้านอยู่ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง ที่เมืองเรณูนครนี้มีกำนัน 9 ตำบล มีพลเมือง 9,311 คน มีม้า 136 ตัว โค 4,144 ตัว กระบือ 3,790 ตัว มีเขตแดนกว้างยาว ควรจะเป็นอำเภอหนึ่งได้ แต่ชั้นต้นถ้าได้คนไทยเป็นอำเภอการจะเรียบร้อยดีด้วยคนตำบลที่อำเภอนี้ ชาติลาวคูไม่ใคร่จะนับถือคนไทย และนี่จะให้ยกบ้านธาตุพนม เป็นกิ่งอำเภออยู่ตำบลหนึ่งรวมเข้าเสียด้วยเป็น 10 ตำบล พระแก้วโกมล(เหม็น) กับหลวงพลพลเยี่ยมหาญ(กึ่ง) จะทำการไม่ได้จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลง” (ถวิล ทองสว่างรัตน์. 2527: 40)

พ.ศ. 2450 ทางราชการได้ยกเลิกระบบการปกครองที่มีเจ้าเมืองอุปฮาดราชวงศ์และราชบุตรซึ่งเป็นระบบการปกครองอย่างเสีย แก่ไขมาเป็นระบบการปกครองอย่างมีมณฑลเทศาภิบาลตั้งเทศาภิบาลผู้ว่าราชการจังหวัด และนายอำเภอเป็นผู้ปกครองท้องที่ระดับมณฑล จังหวัด และอำเภอ ตามลำดับ เมืองเรณูนคร จึงมีฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร ตามระบบการปกครองอย่างใหม่ และทางราชการได้มีการเปลี่ยนแปลงบุคคล ผู้จะดำรงตำแหน่งนายอำเภอและตั้งให้หลวงชาญยุทธกิจ(กา เตโช) เป็นนายอำเภอเรณูนคร กับทางราชการเห็นว่า ตำบลธาตุพนมซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง มีพระธาตุพนมเป็นปูชนียวัตถุทางพุทธศาสนา ซึ่งบรรจุพระบรมสารีริกธาตุ

ของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประชาชนทั้งสองฝั่งโขงต่างเลื่อมใสศรัทธาบูรพาภิบาลไว้ เป็นศูนย์รวมน้ำใจของประชาชน ประกอบกับเป็นตลาดการค้าที่มีการค้าขายเจริญกว่า เมืองเรณูนคร จึงให้ย้ายที่ว่าการอำเภอเรณูนคร ไปตั้งที่ตำบลธาตุพนมแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอธาตุพนม ตามชื่อตำบลอันเป็นที่ตั้งที่ว่าการอำเภอ ส่วนเมืองเรณูนครเก่า ถูกลดฐานะลงเป็นตำบลแบ่งหมู่บ้านทางด้านทิศตะวันออก เป็นตำบลโพธิ์ทองและทางทิศตะวันตกเป็นตำบลเรณู เป็นระยะเวลานานถึง 53 ปี จนถึง พ.ศ. 2513 จึงยกฐานะตำบลเรณู เป็นกิ่งอำเภอเรณูนคร ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 จึงยกฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.2.7 ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอ

เรณูนคร จังหวัดนครพนม

บ้านนาบัวตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2434 ประชากรได้อพยพมาจากบ้านโพธิ์สาวเอ้ เป็นส่วนใหญ่ประมาณ 90 % และมาจากบ้านโนนสังข์ 10 % ของประชากรที่ก่อตั้งหมู่บ้าน โดยก่อตั้งครั้งแรกที่โนนหนองบัว ปัจจุบันอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของหมู่บ้าน (หนองแวง) โดยการนำของนายจันทร์สอน จิตมาตย์ ซึ่งมีพี่น้องร่วมท้องเดียวกันถึง 9 คน น้องคนที่ 2 มีบุตรมากถึง 10 คน เมื่อไม่มีที่ทำกินจึงได้พาน้องจีม้ามาหาจับจองที่ทำกินบริเวณหนองแวงใน ปัจจุบัน ในเมื่อน้องๆ มีที่ทำกินอุดมสมบูรณ์แล้ว ผู้เป็นพี่ชายคือ ปู่จันทร์สอนก็กลับไปอยู่ที่บ้านเดิม (บ้านโพธิ์สาวเอ้) และให้น้องคนที่ 2 คือ ปู่ชินจักร จิตมาตย์ ก่อตั้งบ้านอยู่ที่หนองแวง อีกปีต่อมาน้องทั้ง 6 คน ก็ติดตามมาอยู่ด้วย จึงได้แบ่งปันที่ทำกินและที่อยู่อาศัยให้ และนอกจากนั้นยังมี นายไกรบุตร ราชสินธุ์ นางลุน นางทุมมี นางอ่อนสี เป็นต้นได้ย้ายมาอยู่ด้วย จนได้เป็นหมู่บ้านนาบัวในปัจจุบัน

พ.ศ. 2445 ได้ยกฐานะเป็นหมู่บ้านและได้มีการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านขึ้นเป็นคนแรก คือ นายจิตปัญญา แสนมิตร (นายเชียงมั่ง) และสร้างวัด บัวขาวขึ้นในปี พ.ศ. 2445 โดยการนำของพระเทศ นามพลแสน งานหลักในการสร้างบ้านแปลงเมืองในขณะนั้น คือ การพัฒนาที่ทำกินมากกว่าอย่างอื่น เช่น การเบิกถางที่นา ทำสวน เป็นต้น ในปี พ.ศ. 2454 ผู้ใหญ่บ้านคนแรกได้ถึงแก่กรรมด้วยโรคชรา จึงได้รับการแต่งตั้งผู้ใหญ่บ้านคนที่ 2 คือ นายวรรณทอง นามพลแสน ในขณะนั้นบ้านนาบัวมีทั้งหมด 30 ครอบครั้ว แต่ขณะนั้นที่ตั้งหมู่บ้านถูกน้ำท่วม จึงได้ย้ายที่ตั้งของหมู่บ้านใหม่ ซึ่งคือที่ตั้งของหมู่บ้านปัจจุบันส่วนพี่น้องที่อยู่บ้านโพธิ์สาวเอ้ และบ้านโนนสังข์ก็ได้ย้ายมาอยู่เพิ่มเรื่อย ๆ ช่วงนี้ผู้ใหญ่วรรณทองได้เกษียณอายุราชการจึงได้แต่งตั้งผู้ใหญ่กรม แสนมิตร ขึ้นมาแทนการสัญจรไปมากับส่วนราชการมีความยากลำบากมาก เพราะไม่มีเส้นทางคมนาคมเหมือนในปัจจุบันขณะนั้นบ้านนาบัวขึ้นต่อตำบลเรณูนคร เป็นหมู่ที่ 14 ของตำบลเรณู อำเภอธาตุพนม พาหนะในสมัยนั้นใช้เกวียนโดยใช้โค

กระเบื้องในการลาก การเดินทางไปติดต่อกับตำบลหรืออำเภอของผู้ใหญ่บ้าน คือ การเดินเท้าใน ระยะเวลาที่ชาวบ้านนาบัวได้ตั้งถิ่นฐานมั่นคงแล้ว นายกรม แสนมิตร ผู้ใหญ่บ้านและผู้เฒ่าผู้ แก่ คิดถึงบ้านพ่อแม่เมืองแม่ จึงได้ปรึกษาหารือกันว่าอยากทำกองกฐินไปทอดที่บ้านเดิมเมื่อเห็น พ้องต้องกันแล้วจึงตกลงสร้างถนนเพื่อเป็นทางไปทอดถวายกฐินที่บ้าน โพนสาวเอ้ ในปี พ.ศ. 2473 ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2493 ผู้ใหญ่กรม แสนมิตร ได้เกษียณอายุราชการ การเลือกตั้ง กำนันผู้ใหญ่บ้านสมัยนั้นเป็นการเลือกตั้งแบบเปิดเผยโดยการใช้ วิธีการยกมือเป็นการตัดสิน แพ้ชนะผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 ของบ้านนาบัวคือ นายเกียรติ นามพลแสน ต่อมาในปี พ.ศ. 2498 นายบุญทัน จิตมาตย์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 5 และบ้านนาบัวได้แยกออกเป็นบ้านหนองกุงและมี นายบัวลำ ราชสินธุ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก

พ.ศ. 2500 มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง ผู้นำรัฐบาลในสมัยนั้นคือ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และฝ่ายที่ต่อต้านรัฐบาลนำโดยนายภูมิ ชัยบัณฑิต เป็นผู้นำการ เคลื่อนไหวครั้งแรกที่บ้านหนองกุง มีการต่อสู้กันขึ้นที่เถียงนาพ่อสี ราชสินธุ์ ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2504 ได้มีการจับกุมราษฎรในหมู่บ้านในข้อหาอันธพาลได้นำไปขังลิ้มไว้ที่อำเภอ ชาติพนม จังหวัดนครพนม จังหวัดอุดรธานี และย้ายนักโทษไปขังไว้ที่เรือนจำนครบาล กรุงเทพฯ ครั้งสุดท้ายได้นำนักโทษไปขังไว้ที่เรือนจำราชบัวขาว จังหวัดนครราชสีมาซึ่งมี ราษฎรในหมู่บ้านนาบัวและหนองกุงถูกจับไปด้วย 9 คน ในปี พ.ศ. 2507 ราษฎรที่ถูกจับในข้อหา อันธพาลก็ถูกปล่อยตัวพ้นจากการเป็นนักโทษกลับมาสู่ ภูมิลำเนาของตัวเองในเดือน กันยายน พ.ศ. 2507 ราษฎรในหมู่บ้านถูกยิงตาย 1 คน คือ นายคุณธรรม ไชยราชในเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2507 นายภูมิม่า ราชสินธุ์ ผู้มีความขัดแย้งทางการเมืองกับรัฐบาล ซึ่งเป็น ราษฎรบ้านหนองกุงถูกยิงเสียชีวิต ในระยะนี้ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ กับรัฐบาลรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ ทางรัฐบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารและอาสาสมัครมาเคลื่อนไหว ปราบปรามราษฎรที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลในเขตบ้านนาบัวและ บ้านใกล้เคียงราษฎรใน พื้นที่บ้านนาบัวได้ทยอยกันเข้าป่า เพื่อรวมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์มากขึ้นในระยะนั้น ผู้ใหญ่บ้าน คือ นายอัมลา นามพลแสน (คนที่ 6) ในวันที่ 7 สิงหาคม 2508 ทางกรมได้ส่ง ตำรวจทหารออกปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างหนัก ในพื้นที่รอยต่อสามอำเภอ คือ อำเภอ ชาติพนม อำเภอเมือง อำเภอนาแก พื้นที่ระหว่างบ้านนาบัว บ้านหนองฮี บ้านดงอินา ได้เกิดการ ปะทะขึ้นระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจกับสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์แห่ง ประเทศไทยนาน ประมาณ 45 นาที ปรากฏว่าฝ่ายเจ้าหน้าที่เสียชีวิต 1 นาย บาดเจ็บ 4 นาย ฝ่ายสมาชิก คอมมิวนิสต์เสียชีวิต 1 นาย คือ นายกองสิน จิตมาตย์ (สหายเสถียร) ซึ่งเรียกเหตุการณ์ในครั้งนี้ ว่า “วันเสียงปืนแตก” เหตุการณ์บ้านเมืองในขณะนั้นมีความเดือนร้อนเป็นอันมาก

พ.ศ. 2509 ทางราชการยิ่งปราบปรามมากยิ่งขึ้น ผู้ใหญ่อัมลา นามพลแสน พร้อมกับราษฎรหลายคนในหมู่บ้าน ถูกจับในข้อหากระทำการอันเป็นคอมมิวนิสต์ จึงได้มีการเลือกตั้งผู้ใหญ่ขึ้นมาใหม่เป็นคนที่ 7 คือ นายบุษบา แสนมิตร ทางราชการยิ่งเร่งการปราบปรามมากยิ่งขึ้น สั่งให้ราษฎรทำรั้วรอบหมู่บ้านอย่างแน่นหนาด้วยหนาม สั่งให้ชาวบ้านไปรายงานตัวก่อนออกไปทำไร่นา และช่วงกลับมาบ้านอย่างเคร่งครัด ถ้าราษฎรคนไหนฝ่าฝืนจะถูกลงโทษอย่างหนัก เช่น เตะ ตี และนำไปคุมขังที่ค่ายทหารบ้านหนองฮี และส่งไปที่ค่ายทหารกองทัพภาคที่ 2 จังหวัดมุกดาหาร ส่วนเจ้าหน้าที่ที่อยู่ในหมู่บ้านที่เหลือต้องอยู่เวรยามภายในรั้วหนามของหมู่บ้าน เมื่อทางราชการเร่งมือในการปราบปรามราษฎรราษฎรก็ยิ่งหลั่งไหลเข้าร่วมต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์มากยิ่งขึ้น เรื่อยมาจนถึง พ.ศ. 2520 ทางกองทัพภาคที่ 2 มีนโยบาย 66/23 ราษฎรที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มทยอยกลับเข้ามาอบตัวกับทางการเป็น ระยะ ๆ และในสมัยนี้โดยการนำของผู้ใหญ่บุษบา แสนมิตร ได้เสนอโครงการไฟฟ้าชนบทชาวบ้านได้สมทบโครงการด้วยเสาไม้ และคอนสายไฟฟ้า หรือสมทบเงินครัวเรือนละประมาณ 170 บาท หมู่บ้านนาบัวจึงมีไฟฟ้าใช้เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 30 กรกฎาคม 2522 ในวันที่ 7 สิงหาคม 2522 ทางราชการได้จัดงานวันเสียดินแดนขึ้นเป็นครั้งแรก มีการฝึก ทสปช. โดยพลโทเปรม ติณสูลานนท์ มาทำพิธีปิดการฝึกอบรม ใน ปี พ.ศ. 2522 นายไสว แสนมิตร ได้รับเลือกเป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 8 การต่อสู้ระหว่างทางราชการกับกองกำลังติดอาวุธพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทยก็ลดลงมาเรื่อย ๆ

พ.ศ. 2535 ได้แยกหมู่บ้านนาบัวเป็น 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 กับ หมู่ที่ 13 โดยผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 ยังคงเป็นนายไสว แสนมิตร ใน ปีพ.ศ. 2537 การต่อสู้กันของพรรคคอมมิวนิสต์กับทางการเริ่มสงบลง ราษฎรที่ออกป่ากลับเข้าร่วมพัฒนาชาติไทยเกือบหมดที่เหลือก็คงตกค้างอยู่ที่ต่างประเทศ เช่น ประเทศลาวและในปี พ.ศ. 2537 นี้ นายไสว แสนมิตรก็เกษียณอายุราชการ นายทิพจันทร์ แสนมิตร ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 9 ในช่วงนี้รัฐบาลมีการพัฒนาประชาธิปไตยมากขึ้น ราษฎรมีสิทธิเสรีภาพมากขึ้น ต่อมาในปี พ.ศ. 2542 ผู้ใหญ่ทิพจันทร์ ได้เสียชีวิตด้วยโรคมะเร็งในตับ นายลำสินธุ์ จิตมาตย์ ได้รับเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่คนต่อมา เป็นคนที่ 10 ต่อมาปี พ.ศ.2547 ผู้ใหญ่ลำสินธุ์ หมดวาระลง จึงมีการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านใหม่ ผู้ได้รับเลือกคือ นายสุระศักดิ์ จิตมาตย์ ซึ่งเป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ลำดับที่ 11

3. แนวนโยบายของภาครัฐกับการต่อสู้เอาชนะคอมมิวนิสต์

3.1 แนวทางที่เป็นนโยบายของรัฐที่สำคัญ

คำสั่งนายกรัฐมนตรีที่ 66/23 เรื่องนโยบายการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์มีหลักทั่วไป ดังนี้

1) สถานการณ์ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากในห้วงเวลาที่ผ่านมามีได้เกิดวิกฤตการณ์ต่างๆทั่วภูมิภาค วิกฤตการณ์ดังกล่าวเกิดจากปัญหาหลักในเรื่องการขาดพลังงานความแตกต่างในดุลอำนาจทางทหารของอภิมหาอำนาจจะความขัดแย้งของโลกในค่ายสังคมนิยม สถานการณ์โดยทั่วไปได้เปลี่ยนเข้าสู่สภาพการเผชิญหน้าในรูปแบบของสงครามเย็นอันมีผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และประเทศไทยอย่างที่สุด

2) พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยังดำรงเจตนาอันแน่วแน่การทำสงครามปฏิวัติเพื่อยึดอำนาจรัฐ โดยใช้เงื่อนไขประชาธิปไตยเป็นหลักและเงื่อนไขอื่นๆที่เปิดให้สนับสนุนได้พลิกแพลงสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปให้เป็นประโยชน์ต่อตน โดยให้ความสำคัญอย่างที่สุดต่อการสร้างแนวร่วมทุกระดับเพื่อสร้างสถานการณ์ปฏิวัติ และสร้างสถานการณ์สงครามต่างลัทธิ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญในการเปลี่ยนความขัดแย้งภายในให้เป็นสงครามประชาชน การปฏิวัติในท้องถื่นดังกล่าวความแตกแยกทางความคิดในขบวนการ โดยเฉพาะข้อสงสัยในเรื่องความสำเร็จในการปฏิวัติประชาธิปไตย โดยชนชั้นกรรมาชีพ เป็นจุดอ่อนสำคัญที่เกิดในห้วงเวลานี้

3) รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการเกิดทุนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอย่างเคร่งครัด บริหารราชการแผ่นดินโดยคำนึงถึงความผาสุกของประชาชนยึดมั่นในการประสานผลประโยชน์ของคนในชาติและเอกลักษณ์ดั้งเดิมของไทย ยึดถือหลักการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมโดยที่เที่ยงธรรมและสันติวิธี รวมทั้งปลุกฝังให้คนไทยยึดมั่นในอุดมการณ์ดังกล่าว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องการเสียสละส่วนตัวเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพ ในการรับใช้ประชาชนและสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้กองทัพมีบทบาทหละหลวมที่สำคัญในการป้องกันประเทศ และรักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข รัฐบาลถือเป็นภาระหน้าที่สำคัญและเร่งด่วนในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ อันเป็นสาเหตุสำคัญยิ่งในการบั่นทอนความมั่นคงของชาติ

วัตถุประสงค์

เพื่อยุติเพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยการรุก ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องเน้นหนักในการปฏิบัติทั้งปวง เพื่อรื้อรื้อทำลายขบวนการแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธ เพื่อยุติสถานการณ์ปฏิวัติ ยับยั้งการปฏิวัติ สร้างสถานการณ์สงครามประชาชาติด้วยนโยบายเป็นกลางและขยายผลจากโอกาสที่เปิดให้เพื่อเปลี่ยนแนวทางทางต่อสู้ด้วยอาวุธมาเป็นการต่อสู้ในแนวสันติ

นโยบาย

ต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ให้เสร็จสิ้นอย่างรวดเร็ว ด้วยการรุก ทางการเมืองอย่างต่อเนื่องเน้นหนักในการปฏิบัติทั้งปวง เพื่อรื้อรื้อทำลายขบวนการแนวร่วมและกองกำลังติดอาวุธ เพื่อยุติสถานการณ์ปฏิวัติ ยับยั้งการปฏิวัติ สร้างสถานการณ์สงครามประชาชาติด้วยนโยบายเป็นกลางและขยายผลจากโอกาสที่เปิดให้เพื่อเปลี่ยนแนวทางทางต่อสู้ด้วยอาวุธมาเป็นการต่อสู้ในแนวสันติ

แนวปฏิบัติ

1) ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ จะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว หลีกเลี่ยงการปฏิวัติต่างๆ ซึ่งอยู่ในสภาพยึดเอื้ออันเป็นความประสงค์ของฝ่ายตรงข้าม การจะเอาชนะดังกล่าวได้โดยเร็วจะต้องกลับเป็นฝ่ายรุกทางการเมือง ซึ่งได้แก่การปฏิบัติทั้งสิ้นที่ส่งผลให้ประชาชนสำนึกว่า แผ่นดินนี้เป็นของตนที่จะต้องปกป้องรักษาประชาชนมีส่วนร่วมในการเป็นเจ้าของปกครอง และได้ประโยชน์ ตลอดระยะเวลาของการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ งานการเมืองเป็นสิ่งชี้ขาด งานการทหารจะต้องสนับสนุนและส่งเสริมให้บรรดากิจการการเมืองเป็นสำคัญ

2) ขจัดเหตุความไม่เป็นธรรมในสังคมทุกระดับตั้งแต่ท้องถิ่นถึงระดับชาติ ป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างเฉียบขาด ทำลายการกดขี่ขูดรีดทั้งสิ้น สร้างความปลอดภัยให้เกิดแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

3) กำหนดการปฏิวัติให้มีการประสานประโยชน์ระหว่างชนชั้น เสียสละผลประโยชน์ของชนชั้นเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องต้องมิจิตใจที่เป็นธรรมและเข้าใจปัญหาของประชาชนทุกชนชั้น สำนึกว่าประชาชนทุกชนชั้นต่างมิจิตใจรักประเทศชาติและพร้อมที่จะเสียสละเพื่อเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4) ส่งเสริมประชาชนทุกกลุ่ม ทุกสาขาอาชีพให้สามารถปกครองตนเองส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนทุกชั้นและสาขาอาชีพได้มีส่วนร่วมทางการเมืองกำหนดวิธีการให้ได้รับรู้

ปัญหาของประชาชน ให้ถือความต้องการของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการกำหนดแนวทางการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการนั้น

5) สนับสนุนการจัดตั้งประชาธิปไตยทั้งสี่ที่มีอยู่ โดยคำนึงถึงสิทธิและประโยชน์ของกลุ่มชนชั้นนั้นๆ อันพึงจะมีให้ระมัดระวังและอย่าสับสนระหว่าง ขบวนการประชาธิปไตยกับขบวนการคอมมิวนิสต์ที่แอบแฝงโดยยกประชาธิปไตยนำหน้า

6) ภารกิจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ทั้งพลเมือง ตำรวจ ทหาร ในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ ที่มีทั้งการต่อสู้โดยใช้กำลังอาวุธ และการปฏิบัติงานในการต่อสู้ โดยใช้กำลังอาวุธ และการปฏิบัติในด้านการเมืองด้วยกันทั้งสิ้นขอบเขตและระดับของการปฏิบัติงานในการต่อสู้โดยใช้กำลังอาวุธทัดเทียมกันทุกประการ การปฏิบัติด้วยกำลังอาวุธให้พิจารณาประเภท ขนาด กำลัง และยุทธวิธีให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ เพื่อกดดันรัดรอน ทำลายกองกำลังติดอาวุธโดยต่อเนื่อง

7) ปฏิบัติต่อสู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์หรือผู้หลงผิดเข้ามอบตัวหรือที่จับได้ตัวอย่างเพื่อนประชาชนร่วมชาติชี้แจงเพื่อให้เข้าใจถึงนโยบายของรัฐบาลในปัญหานี้อย่างถ่องแท้ช่วยเหลือชีวิตใหม่ร่วมกันต่อไปในสังคมอย่างเหมาะสม

8) ให้ความสำคัญการต่อสู้ในเมืองมากที่สุด เพื่อจัดการจัดตั้งและขยายแนวร่วมตามแนวทางเมืองและการขัดขวางการสร้างสถานการณ์ปฏิวัติ และสถานการณ์สงครามประชาชาติ สถานการณ์ปฏิวัติมีรูปแบบในการโค่นล้มรัฐบาลจากประชาชนทำลายรัฐบาลให้อ่อนแอการทำลายหรือการช่วงชิงการนำของขบวนการประชาธิปไตยอันเป็นศัตรูของคอมมิวนิสต์ การสร้างสถานการณ์สงครามประชาชาติจะอาศัยแนวร่วมซึ่งมีอยู่ทุกระดับเพื่อสร้างประชาชาติ และนำชาติไปสู่การสงครามกับประเทศเพื่อนบ้านอันจะสนับสนุนให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยสามารถปฏิวัติได้สำเร็จ หากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยบรรลุผลสำเร็จในการจัดตั้งและขยายแนวร่วมในเมืองได้ จะสามารถดำรงขีดความสามารถในการรุกทางการเมืองสามารถสร้างความสับสนทางการเมืองความวุ่นวายในทางเศรษฐกิจ และสามารถสร้างกระแสคลื่นของประชาชนส่วนใหญ่ให้ไปในทางที่ต้องการได้ จะต้องทำความเข้าใจว่าการสร้างแนวร่วมในเมืองนี้ยากที่จะมองเป็นได้แจ่มชัด เพราะคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยดำเนินนโยบายอาศัยตัวแทนในรูปแบบต่างๆและการใช้เหตุการณ์เฉพาะกรณีให้เป็นไปเสมือนการขัดแย้งโดยทั่วไป นับว่าอันตรายอย่างยิ่ง

9) การข่าว การจิตวิทยาประชาสัมพันธ์ เป็นมาตรการนัยสำคัญยิ่งต่อความสำเร็จในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์จึงได้ให้ความสำคัญและให้ดำเนินการในลักษณะเชิงรุกอย่างมีแผนและสอดคล้องกับการปฏิบัติทุกขั้นตอน

การบริหาร

1) การต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์นั้น เป็นภารกิจที่มีความสำคัญต่อความมั่นคงของชาติ จึงเป็นหน้าที่รับผิดชอบสูงสุดของรัฐบาล ให้กระทรวง ทบวง กรม และองค์การต่างๆ กำหนดแผน โครงการต่างๆ และการปฏิบัติทั้งสิ้นให้บรรลุวัตถุประสงค์แห่งนโยบายนี้

2) สภาพความมั่นคงแห่งชาติรับผิดชอบในการเสนอแนะคณะรัฐมนตรีในเรื่องอันเกี่ยวกับนโยบายที่เกี่ยวข้อง

3) กองอำนาจการรักษาความมั่นคงภายใน เป็นกองอำนาจการเฉพาะกิจมีผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไป เป็นผู้บังคับบัญชารับผิดชอบในการปฏิบัติงานตามนโยบายและการสั่งการ ตลอดจนการประสานงานของ กระทรวง ทบวง กรม และองค์กรที่เกี่ยวข้องมีอำนาจหน้าที่มรณาให้คุณ ให้โทษที่เป็นผลร้ายต่อข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร และบุคคลอื่นๆ ซึ่งผู้อำนวยการป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ทั่วไป ได้แต่งตั้งจากส่วนราชการต่างๆ มาปฏิบัติงาน

4) การสนับสนุนงบประมาณมรณาต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ให้ถือว่ามีความเร่งด่วนเป็นพิเศษ จากข้อความข้างต้นเป็นคำสั่งโดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี สั่ง วันที่ 23 เมษายน 2523 (http://www.geozigzag.com/practic_fight.html)

3.2 อำนาจรัฐกับลัทธิคอมมิวนิสต์ในภาคอีสานหลัง พ.ศ. 2500

จากการรัฐประหารเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 มีผลให้จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นมามีอำนาจสูงสุดและ โจมหน้าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมยังคงมีบทบาทต่อเนื่องจากช่วงทศวรรษ 2490 และสหรัฐอเมริกาได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ช่วงก่อนหน้านี้นี้คือ พ.ศ.2493 ไทยได้รับความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจจากสหรัฐอเมริกาแล้วอันเนื่องมาจาก “ลัทธิคอมมิวนิสต์” ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ นโยบายการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ได้แปรเปลี่ยนเป็นการพัฒนาประเทศเพื่อความมั่นคงของชาติ เมื่อสถานการณ์ในลาวเริ่มทวีความรุนแรงขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2502 และรัฐบาลสมัยนี้ยังเห็นว่าการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเป็นสิ่งสำคัญสำหรับความมั่นคงของประเทศชาติ รัฐบาลสฤษดิ์ จึงตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมเมื่อปี พ.ศ. 2504 เพื่อวางแผนเศรษฐกิจและสังคมอย่างมีแผนและจุดเน้นที่สำคัญอย่างหนึ่งของแผนพัฒนานี้ก็คือ การจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม(วิชาญ ฤทธิธรรม. 2550 : 28)

อาจกล่าวได้ว่าจุดเน้นที่สำคัญของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเท่าที่รัฐได้ดำเนินการมาได้แก่การจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม และอัตราการขยายตัวโดยรวมของรายได้และการผลิต การเน้นให้มีการจัดสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจนี้สอดคล้องอย่างเด่นชัดกับอุดมการณ์ของรัฐที่จะชักชวนต่างชาติ

เข้ามาลงทุน รวมทั้งการส่งเสริมการผลิตทางอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้าและยิ่งกว่านั้น นโยบายดังกล่าวยังเป็นวิถีทางที่จะทำให้พื้นที่ที่เรียกกันว่า “พื้นที่ล่อแหลม”(sensitive areas) มีความมั่นคง โครงการพัฒนาชนบทโดยแท้จริงแล้วก็ได้กลายเป็นเรื่องของการต่อต้านการก่อการร้าย ซึ่งดำเนินการโดยฝ่ายทหารและสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท (ชยัน วรรณะภูติ, 2533, หน้า 154-155) และดูเหมือนจอมพลสฤษดิ์จะเป็นผู้คิดค้นความหมายใหม่ของคำว่า “พัฒนา” ขึ้น (แอนดรู เทอร์ตัน, 2533, หน้า 35) เพื่อแสดงให้เห็นว่ารัฐเป็นห่วงเป็นใยประชาชน ด้วยเหตุผลดังกล่าวนี้ ภาคอีสานจึงเป็นภูมิภาคหนึ่งที่รัฐได้พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม

สุวิทย์ ธีรศาสตร์(2536 หน้า 146-147) กล่าวว่า ในช่วงที่รัฐบาลทำสงครามแย่งชิงประชาชนกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ระหว่างปี 2508 -2523 ทาง พคท. ได้ใช้นโยบาย “ป่าล้อมบ้าน บ้านล้อมเมือง” ฐานอำนาจของ พคท. อยู่ในป่า ทางฝ่ายรัฐบาลได้ต่อสู้กับ พคท. ซึ่งนโยบายและการปฏิบัติของฝ่ายรัฐบาลมีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมทำให้พื้นที่ป่าลดลง โดยสรุปคือ

1. ฝ่ายรัฐบาลรู้ว่าพวกคอมมิวนิสต์ใช้ป่าเป็นที่หลบซ่อนจึงสนับสนุนให้มีการตัดไม้ทำลายป่าและตัดถนนเข้าไปในเขต ผกค. เพื่อความสะดวกในการส่งกำลังทหารและหน่วยปฏิบัติการจิตวิทยาเข้าไปในพื้นที่เหล่านี้
2. ในพื้นที่ซึ่งมี ผกค. อยู่ เจ้าหน้าที่ของรัฐรวมทั้งเจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่กล้าเข้าไป ทำให้มีการลักลอบตัดไม้กันมาก มีหลายพื้นที่ซึ่ง ผกค. เรียกค่าคุ้มครองจากนายทุนที่เข้าไปตัดไม้ ค่าคุ้มครองเหล่านี้บางทีก็เป็นเงิน บางทีก็เป็นเสบียง บางทีก็เป็นเวชภัณฑ์
3. ในหลายพื้นที่รัฐสนับสนุนให้ราษฎรเข้าไปตั้งชุมชนและบุกเบิกป่าเป็นที่เพาะปลูกได้โดยอิสระ เจ้าหน้าที่ป่าไม้ไม่เข้าไปจับ โดยมีเงื่อนไขว่า ราษฎรเหล่านี้จะต้องอยู่ฝ่ายรัฐบาล ราษฎรบางส่วนเหล่านี้ได้ช่วยรายงานความเคลื่อนไหวให้กับทางการด้วย

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ป่าอีสานหายไปอย่างรวดเร็วภายหลัง 2 ทศวรรษเมื่อมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 นอกจากการสัมปทานทำไม้ นายทุนและชาวบ้านเข้าไปบุกเบิกทำการเพาะปลูกแล้ว การเร่งรัดพัฒนาชนบทตั้งแต่การสร้างถนน สร้างเขื่อน การขยายไฟฟ้าก็มีผลทั้งทางตรงและทางอ้อมของการหายไปของป่า ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ นโยบายรัฐในเรื่องของความมั่นคงในสมัยทำสงครามกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยก็มีส่วนทำให้ป่าอีสานหายไปมากเช่นกัน

ในทศวรรษ 2490 รัฐบาลเริ่มมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามนโยบายของสหรัฐอเมริกา สหรัฐอเมริกาเริ่มให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจแก่การพัฒนาภาคอีสาน ในภาพรวมก็ยังไม่เข้มข้น จนเข้าถึงทศวรรษ 2500 เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธีระรัชต์ ทำการรัฐประหาร

จอมพลสฤษดิ์ได้ชูนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และนโยบายพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคมท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมที่เป็นไปอย่างรวดเร็วในสามทศวรรษที่ผ่านมา ชาวอีสานถูกดึงเข้าระบบทุนนิยมวิถีชีวิตก็เปลี่ยนไปจากวิถีชีวิตแบบเก่าที่คนรุ่นพ่อรุ่นแม่เคยประสบมา

ในขณะที่เกษตรกรอีสานส่วนใหญ่ยากจน แต่นายทุนกับข้าราชการที่เกี่ยวกับโครงการพัฒนาชนบทกลับร่ำรวยขึ้น นายทุนเงินกู้กับพ่อค้าผลผลิตทางเกษตรร่ำรวยจากการขูดรีดเกษตรกร ส่วนข้าราชการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชนบทร่ำรวยจากโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำ ฝายน้ำ บ่อน้ำบาดาล สะพาน ถนน ฯลฯ มีความร่วมมือกันระหว่างข้าราชการดังกล่าวกับนายทุนผู้รับเหมาก่อสร้างและกำนันผู้ใหญ่บ้านที่ร่วมเป็นกรรมการตรวจรับ โครงการก่อสร้างที่กล่าวมาแล้ว ในช่วงหลังกลุ่ม ส.จ.ของจังหวัดต่างๆ เกือบจะเป็นผู้ผูกขาดการประมูลก่อสร้างของหน่วยราชการ กลุ่ม ส.จ.เหล่านี้ส่วนมากเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างมาก่อน บางคนเคยเป็นกำนันหรือผู้ใหญ่บ้านมาก่อน เมื่อเป็น ส.จ. ก็ยิ่งขยายงานประมูลก่อสร้างออกไปและมีเป็นจำนวนมากที่ร่ำรวยขึ้นแล้วก้าวไปสู่การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร(ส.ส.)

ชาวอีสานส่วนมากเป็นเกษตรกรและส่วนใหญ่ยากจน ได้เรียนรู้การทำนาจากบรรพบุรุษ ทำสืบต่อกันมายาวนาน พอถึงยุคปัจจุบันคงจะไปไม่รอดเพราะรายรับที่เพิ่มขึ้นไม่เพียงพอจ่ายที่เพิ่มขึ้นมาก หนี้สินพอกพูนขึ้น ทางเลือกใหญ่ๆของเกษตรกรอีสานในยุคนั้นมี 6 ทาง คือ

ทางที่หนึ่งคือ ไปขายแรงงานในภาคเกษตร ส่วนใหญ่ไปรับจ้างตัดอ้อยในภาคกลาง ไปรับจ้างกรีดยาง ทำสวนและเป็นลูกเรือประมงในภาคตะวันออกทางที่สองคือ ไปขายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและบริการในเมืองซึ่งคนอีสานไปทำงานในทางนี้มีมากที่สุด นายจ้างชอบจ้างชาวอีสานเพราะขยัน มีความอดทน อยู่ง่ายกินง่าย ไม่ค่อยเกี่ยงค่าแรง

ทางที่สามคือ ไปขายแรงงานในต่างประเทศซึ่งแต่ละปีมีเงินไหลเวียนเข้าประเทศหลายพันล้านบาทจากหยาดเหงื่อของแรงงานอีสานถูกส่งกลับมายังชนบทอีสานแต่ทางเลือกนี้เชื่อว่าแรงงานอีสานทุกคนจะไปได้เพราะต้องใช้เงินลงทุนสูง

ทางที่สี่คือ อพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ในเขตป่าซึ่งวิธีนี้ใช้กันมากในช่วงสงครามประชาชน ทางกรต้องการขยายพื้นที่ของฝ่ายรัฐและต้องการทราบความเคลื่อนไหวของ ผกค. จึงส่งเสริมให้ชาวบ้านเข้าไปตั้งรกรากในเขตป่าสงวนโดยสัญญาว่าจะออกเอกสารสิทธิ์ให้ เมื่อสงครามประชาชนสิ้นสุดลงด้วยความพ่ายแพ้ของ ผกค. ชาวบ้านบางส่วนก็ยังปักหลักทำกินในที่ดังกล่าวซึ่งหมดสภาพป่าไปแล้ว แต่บางส่วนกลับถูกทางการขับไล่ออกมาเพื่อเอาที่มากปลูกป่าโดยใช้ชื่อว่า “โครงการหมู่บ้านป่าไม้” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “ค.จ.ก.” ซึ่งมีฝ่ายทหารเป็นแกนนำ

โครงการดังกล่าวถูกชาวบ้านที่ทำกินในพื้นที่ดังกล่าวต่อต้านอย่างรุนแรงจนทางกระทรวงรับโครงการ

ทางที่ห้า คือการผลิตงานหัตถกรรมอยู่ภายในหมู่บ้านซึ่งมีจำนวนไม่มากนัก

ทางที่หก คือการทำเกษตรแบบผสมผสานซึ่งมีจำนวนชาวบ้านเลือกทำจำนวนน้อย ทางเลือกนี้ชาวบ้านต้องมีที่ดิน มีทุน มีความขยัน อดทนต่องานหนักและอดทนต่อการรอคอยกว่าไม่ผลจะออกผลซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่รอไม่ได้เพราะขาดแคลนทุนและปัจจัยการผลิต จะเห็นได้อย่างชัดเจนว่าการวางแผนตามนโยบายของรัฐในยุคที่เผด็จการทหารขึ้นเถลิงอำนาจนั้น นโยบายส่วนมากที่นำมาใช้กับภาคอีสานจะมีวาระเปิดเผยคือการพัฒนาสาธารณูปโภคพร้อมกับการดำเนินยุทธศาสตร์ต่อต้านปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์อยู่เสมอ สะท้อนให้เห็นความหวาดหวั่นระแวงภัยของรัฐบาลไทยซึ่งถูกกดดันจากมหาอำนาจอย่างสหรัฐอเมริกาอีกชั้นหนึ่ง ความเชื่อในเรื่องการใช้อำนาจรัฐอย่างเด็ดขาดรุนแรงทำให้ผู้นำยุคนั้นตัดสินใจใช้วิธีการรุนแรงต่อฝ่ายที่ต่อต้านอำนาจของตนซึ่งได้มาจากการรัฐประหาร โดยมีเป้าหมายที่ยกอ้างต่อสังคมว่าเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย วาระซ่อนเร้นที่ไม่เปิดเผยแต่สังคมย่อมรู้สึกสัมผัสได้ก็คือต้องการกำจัดศัตรูทางการเมืองที่จะมาล้มล้มอำนาจของตนของผู้นำที่เชื่อว่าการใช้อำนาจสามารถแก้ปัญหาได้ทุกอย่าง

หลัง พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาที่ประเทศหันไปมุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติเป็นแหล่งรายได้หลักของประเทศชนิดหนึ่งจึงมีนโยบายให้มีการทำไม้ กำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติโดยกำหนดพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติให้เป็นของรัฐมากขึ้นและลดทอนอำนาจของประชาชนลงมาก การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติจึงตกอยู่ในอำนาจของภาคราชการ จนเกิดสภาพว่าหากประชาชนเข้าไปแผ้วถางป่าในละแวกชุมชนดั้งเดิมถือว่าเป็นการผิดกฎหมาย แต่ภาครัฐกลับเอาป่าธรรมชาติไปให้นายทุนได้สัมปทาน สิ่งเหล่านี้แม้จะไม่สามารถชี้ชัดได้ทั้งหมดว่าเป็นเหตุผลสำคัญที่ผลักดันให้ประชาชนต้องต่อสู้ทางความคิดของภาครัฐได้ แต่ขณะเดียวกันก็ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้างของสังคมไทยนั้นมีจริง และเป็นความชอบธรรมประการหนึ่งในการอ้างของกลุ่มขบวนการต่อสู้ของประชาชนระดับล่างเพื่อแสวงหาแนวร่วมขบวนการปฏิวัติประชาชนชาติประชาธิปไตยในงาน “การสร้างธรรมาภิบาล” ของบวรศักดิ์ อุวรรณโณ ได้สรุปเกี่ยวกับโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมของรัฐไทยในอดีตไว้ว่าอยู่ในลักษณะ “ข้างบนคูดข้างล่าง” “ข้างบนเข้มแข็ง ข้างล่างอ่อนแอ” โดยภาครัฐมักมีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างเต็มที่ขณะที่ภาคประชาชนแทบไม่มีสิทธิใดๆ กล่าวได้ว่าลักษณะการบริหารรัฐไทยในอดีตเป็นดังนี้

1. ข้าราชการและระบบราชการเป็นศูนย์กลางการจัดการรัฐไทยทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมการเมืองในอดีตมักถูกข้าราชการทั้งทหารและพลเรือนครอบงำโดยผ่านการรัฐประหารและเป็นผู้กำหนดรัฐธรรมนูญและใช้อำนาจนิติบัญญัติในการตรากฎหมายระหว่างใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรมาโดยตลอด

2. อำนาจในการตัดสินใจเกือบทุกเรื่องมักถูกรวมไว้ที่ระบบราชการส่วนกลางในกรุงเทพมหานคร ภายใต้อำนาจการบังคับบัญชา

3. กระบวนการบริหารจัดการเศรษฐกิจและสังคมเป็นกระบวนการที่ปิด ไม่เปิดโอกาสให้ภาคต่างๆมีส่วนร่วม โดยเฉพาะภาคประชาชน ทำให้เกิดข้อขัดแย้งและการแข่งขันทรัพยากรธรรมชาติมากมายในสังคม

3.3 การเกิดขบวนการปฏิวัติของประชาชนในภาคอีสาน

ผู้คนในสังคมอีสานเคยอยู่เป็นส่วนหนึ่งของล้านช้างและมีลักษณะทางภาษา-วัฒนธรรมใกล้เคียงกับลาวและมักถูกคนในส่วนกลางผู้กุมอำนาจรัฐภายใต้ระบบศักดินาหรือเจ้าขุนมูลนายเรียกว่าลาวในความหมายที่ต่ำต้อยกว่า ทำให้คนในสังคมอีสานมีความรู้สึกว่าเป็นชนชั้นสองของประเทศ ดังที่เคยปรากฏหลักฐานการอภิปรายของนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ ผู้นำอีสานคนสำคัญ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดอุบลราชธานี ในสมัยที่เขาเป็นผู้แทนฯ สมัยแรกๆ ว่า “หัวเมืองไม่ได้รับการบำรุงอย่างใดเลย ปล่อยให้ตามธรรมชาติแต่มองดูมณฑลชั้นใน โดยเฉพาะจังหวัดพระนคร จะเห็นว่าถูกบำรุงอย่างฟุ่มเฟือย ในเมื่อเทียบกันข้อนี้ชาวหัวเมืองได้พำร่ำร้องมานานนักหนาแล้ว”(วิชาญ ฤทธิธรรม.2550 :33)

ชัยรัฐ เจริญสินโอฬาร (2545: 21-23) มองว่ากบฏต่างๆที่เกิดขึ้นในภาคอีสาน เช่น กบฏผู้มีบุญหรือกบฏชาวนาไทยหลายๆครั้งที่ผ่านมาตลอดสามร้อยปี อาจกล่าวได้ว่าเป็นขบวนการชาวนาชาวไร่ในยุคแรกๆในสังคมไทยที่เคลื่อนไหวเพื่อต้องการสร้างระบบใหม่(ระบบพระศรีอาริยมตไศย) ให้มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันด้วยการล้มล้างระบบเก่า(ระบบอำนาจกษัตริย์จากรัฐสยาม)ที่ดำรงอยู่โดยพลังประชาชนธรรมดา ไม่ใช่รัฐ พรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมืองแบบเก่าซึ่งเป็นขบวนการต่อต้านและปฏิเสธอำนาจรัฐที่มาจากส่วนกลางในรัฐสยามอย่างเด่นชัดและรุนแรงที่ได้เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในสังคมไทยซึ่งกบฏชาวนาดังกล่าวก่อตัวมาอีกหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ที่ทางราชสำนักสยามในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ได้ปฏิรูประบบการบริหารจัดการหัวเมืองส่วนภูมิภาคใหม่ในระบบที่เรียกกันว่าเทศาภิบาล ช่วงปี พ.ศ. 2434 ในหัวเมืองภาคอีสานโดยที่มีการส่งข้าหลวงซึ่งเป็นพระเจ้าลูกยาเธอออกไปปกครองหัวเมืองและมีอำนาจในการจัดการปกครองในฐานะข้าหลวงใหญ่ตัวแทนองค์พระมหากษัตริย์ ในระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ฉะนั้นอำนาจของ

ข้าหลวงจึงกล่าวได้ว่ามีสิทธิขาดและอำนาจสูงสุดในการปกครองหัวเมืองอีสาน เพื่อพยายามเข้าไปควบคุมหัวเมืองอีสานให้ใกล้ชิดมากขึ้นและยังยึดเหนี่ยวสำนึกของความเป็นสยามให้กับกลุ่มคนลาวที่อยู่แถบลุ่มน้ำโขงฝั่งตะวันตกด้วยเนื่องจากเกรงกลัวที่จะเสียดินแดนให้กับฝรั่งเศส

ในยุคสมัยนี้เป็นช่วงของการสร้างรัฐ(State- building) ของกษัตริย์สยามมากกว่าการสร้างชาติ(Nation – building) เพราะกระบวนการดังกล่าวเป็นการขยายอำนาจหน้าที่ของรัฐ โดยไม่มีการเปิดช่องทางให้การมีส่วนร่วมจากพลส่วนอื่นนอกจากอำนาจรัฐ ซึ่งหมายรวมไปถึงชนชั้นล่างหรือชาวนาชาวไร่ที่เป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมหัวเมืองอีสาน ในบริบทของสังคมในยุคการปกครองแบบเจ้าปกครองไพร่ ประชาชนแทบไม่มีสิทธิใดๆในสังคม แม้สิ่งที่เจ้าผู้กุมอำนาจเด็ดขาดหรือตัวแทนของเจ้ากระทำต่อประชาชนหรือไพร่อาจกระทบกระเทือนต่อชีวิตความเป็นอยู่และจิตใจของไพร่ แต่ก็อาจถือเป็นความชอบธรรมของเจ้านายด้วยซ้ำไปในระบอบดังกล่าวที่รัฐหรือตัวแทนของรัฐอย่างข้าหลวงเข้าไปทำอะไรหลายอย่างแทนชุมชน อำนาจการตัดสินใจทุกอย่างขึ้นอยู่กับรัฐหรือภายใต้ระบบเจ้านายสั่งบ่าว แต่ในบางครั้งการที่ศูนย์อำนาจอยู่ที่ตัวเจ้านายหรือผู้ปกครองและมองประชาชนในท้องถิ่นระดับล่างเป็นเพียงผู้ถูกปกครองเป็นบ่าวไพร่เป็นคนชั้นต่ำที่สามารถจะกดขี่ทางอำนาจโดยการอ้างความชอบธรรมในฐานะเจ้านายหรือตัวแทนของพระเจ้าแผ่นดิน(ข้าราชการ) โดยไม่มีกระบวนการตรวจสอบหรือการมีส่วนร่วมอย่างโปร่งใสของประชาชนหรือไพร่ผู้ถูกปกครอง ผู้ถูกปกครองดังกล่าวไม่มีความรู้สึกที่ตัวเองเป็นเจ้าของบ้านเมือง กระบวนการของผู้ปกครองดังกล่าวก็อาจถูกมองและอาจเป็นการกระทำที่กดขี่ ไม่เป็นธรรมได้เช่นกัน ถึงแม้จะมีเจตนาดีในมุมมองของตัวเองต่อรัฐส่วนรวมก็ตาม

ชันวา ใจเที่ยง(2544: 51) กล่าวว่า เงื่อนไขทางสังคมซึ่งรวมทั้งเรื่องภาษา - วัฒนธรรมและด้านประวัติศาสตร์ทางการเมืองของภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยเฉพาะที่เรียกว่าอีสานตอนบนมีความแนบแน่นกับราชอาณาจักรล้านช้างมาแต่เดิมและลักษณะการบริหารบ้านเมืองแบบรวมศูนย์อำนาจหรือที่เรียกว่าศักดินารวมศูนย์ที่อำนาจมักตกอยู่กับกลุ่มเจ้านายภาคกลาง มีส่วนผลักดันให้เกิดกบฏผู้มีบุญอย่างแน่นอน อันเป็นเค้าลางหรือสายทางเก่าๆและกลืนอายุอันเป็นรากเหง้าทางประวัติศาสตร์เก่าๆที่มักเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกในสังคมอีสาน ย่อมมีส่วนผลักดันให้เกิดการต่อสู้หรือเรียกร้องให้เกิดความเสมอภาคและเท่าเทียมกันในสังคมอีสานอีก หากสังคมไทยยังไม่มีความเท่าเทียมหรือยังมีการกดขี่อยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีการปลุกหรือสะกิดความคิดเบื้องหลังอันเก่าก่อนของคนอีสานที่มีความปรารถนาความสุขและความเป็นอิสระที่ต้นตออพยพข้ามฝั่งแม่น้ำโขงมาตั้งหลักแหล่งบ้านเมืองใหม่เพื่อไขว่หาสังคมอุดมธรรม ย่อมมิใช่การยากที่จะทำให้ผู้คนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือลุกขึ้นมาเรียกร้องในสิ่งทีพวกเขาเชื่อว่าเป็นการเรียกร้องความเสมอภาคและความเป็นธรรมของคนผู้ทุกข์ยาก ที่หมายถึงความค้ำคองทาง

เศรษฐกิจและอำนาจที่ถูกยึดแย้งโดยเจ้านายส่วนกลางมาเป็นเวลายาวนาน และน่าจะเป็นเงื่อนไขสำคัญอันหนึ่งที่ทำให้เกิดการลุกขึ้นสู้ของชาวนาซึ่งเริ่มต้นปะทุที่บ้านนาบัวแห่งนี้

งานเขียนเกี่ยวกับวันเสียดินแดนในมุมมองฝ่ายรัฐนั้น เห็นว่าการที่ชุมชนในภาคอีสานต่อต้านอำนาจรัฐในห้วงเวลาก่อนเหตุการณ์วันเสียดินแดนนั้นมาจากความพยายามที่จะร่วมมือหรือเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับขบวนการคอมมิวนิสต์ในการแย่งยึดอำนาจรัฐ โดยได้อธิบายเหตุการณ์ว่า “เมื่อ พ.ศ. 2508 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้เริ่มปฏิบัติการโจมตีกองกำลังของเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐบาลไทยโดยในวันที่ 7 สิงหาคม 2508 กองโจรคอมมิวนิสต์ได้ซุ่มโจมตีขบวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจที่บ้านนาบัว ตำบลเรณูนคร อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม นับเป็นครั้งแรกที่คอมมิวนิสต์ได้ใช้อาวุธทำร้ายเจ้าหน้าที่ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้ถือโอกาสนั้นประกาศว่า วันที่ 7 สิงหาคม 2508 เป็นวันที่เปิดสงครามจรยุทธ์และเรียกรวันนั้นว่า “วันเสียดินแดน” จากนั้นมาประเทศไทยจึงตกอยู่ในสถานการณ์การก่อการร้ายของคอมมิวนิสต์” (ธันวา ใจเที่ยง 2544:48)

บางแห่งได้อ้างถึงชัยชนะอันงดงามของฝ่ายรัฐหลังจากการปรับนโยบายจากแบบรุนแรงเด็ดขาดมาเป็นสันติวิธี เช่น “เรื่องเกิดขึ้นเมื่อประมาณปี 2523 ขณะนั้นประเทศไทยกำลังมีนโยบายการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์(ผกค.)ที่กำลังคุกคามประเทศไทยอย่างหนัก โดยพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีขณะนั้น มีนโยบายปราบปราม ผกค.ที่เรียกว่านโยบาย 66/23 ด้วยการให้เจ้าหน้าที่พลเรือน ตำรวจ ทหารซึ่งมีหน้าที่ปราบปราม ผกค. เปลี่ยนวิธีการปราบเสียใหม่ด้วยการนำวิธีการปรับทุกข์ ผูกมิตร แบบที่ ผกค.เอามาใช้ในการเข้าถึงประชาชนดึงเอาประชาชนไปเป็นพวกได้อย่างประสบความสำเร็จงดงามโดยไม่ต้องลงทุนมากมายอะไร”

3.4 ชุมชนนาบัวกับการลุกขึ้นสู้ ต่อต้านอำนาจรัฐ

การเข้ามาของสหราชอาณาจักร

กระบวนการต่อสู้ของชนอีสานในยุคหลังถูกมองจากมุมมองของผู้กุมอำนาจรัฐรวมศูนย์ว่าเป็นกลุ่มเดียวกับ “ขบวนการก่อการร้ายคอมมิวนิสต์” อันเกิดจากความหวาดระแวงต่อลัทธิดังกล่าวของผู้นำ ในขณะที่หากมองในมุมมองของชาวนาบ้านนาบัวซึ่งระบุว่าขณะนั้นยังไม่รู้จักเลยว่าคอมมิวนิสต์คืออะไร พวกตนเพียงแค่เรียกร้องความเป็นธรรมความเท่าเทียมเท่านั้น ซึ่งอำนาจรัฐภายใต้โครงสร้างการทางสังคมไม่เคยสนใจดูแล การต่อต้านเรียกร้องเช่นนี้ก็เคยเกิดขึ้นมาแล้วหลายครั้งในภาคอีสานซึ่งถูกทางการเรียกว่า “กบฏฝิ่นญูหรือกบฏฝิ่นป่าฝิ่นญู” (วิชาญ ฤทธิธรรม 2550: 40)

การเข้ามาเผยแพร่แนวคิดทางการเมืองที่เรียกว่า “สังคมนิยมคอมมิวนิสต์” ที่ชาวบ้านเชื่อว่าจะนำมาซึ่งความเป็นธรรมเท่าเทียมกันในสังคมชานาแถบชนบทอีสานในพื้นที่ นครพนม โดยเฉพาะที่บ้านนาบัวนั้นเกิดขึ้นในราว พ.ศ.2497 - 2498 โดยมีชายแปลกหน้าคนหนึ่ง กล่าวกันว่ามาจากฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีชื่อเรียกหลายชื่อแต่ชาวบ้านมัก เรียกว่า “สหายกองสิน” หรือ “ร้อยเอกกองสิน ไชยบัณฑิต” ซึ่งเป็นทหารลาวที่เข้ามาอยู่ในเขต นครพนมโดยการชักนำของกำนันเดช เตโช อดีตกำนันตำบลเรณูนคร ที่เข้าใจว่ามักคุ้นกับร้อยเอก กองสิน โดยให้พำนักอยู่ที่บ้านน้อยหรือบ้านนาบัวซึ่งพื้นที่อยู่คนละฟากถนน(ปัจจุบันคือบ้าน หนองกุงซึ่งแยกจากบ้านนาบัว) ที่เรือนของนายภูมมา ราชสินธุ์ ซึ่งเป็นคนกว้างขวางในสมัยนั้น เนื่องจากนายภูมมา มีลูกหลายคนจึงให้สหายกองสินมาสร้างตูป(กระท่อม) ที่บริเวณบ้านของนาย หม่อนศรี ธงยศ สหายกองสิน ได้อาศัยการพูดคุยสอบถามสารทุกข์สุกดิบในการเผยแพร่แนวคิด ในยามเย็นที่บ้านพักของสหายชาวลาวซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นเชื้อเจ้าทางลาว จะมีการพบปะพูดคุย กันเสมอ

ลักษณะการพูดจามักจะถามข่าวความเป็นอยู่ สุข ทุกข์ ทั่วไปแล้วหลังจากนั้นจะ พยายามชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องและความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนในสังคมภายใต้โครงสร้าง การปกครองระบอบประชาธิปไตยแนวดิ่งซึ่งอยู่ในยุคสมัยการปกครองของคณะปฏิวัติที่ช่วงชิง อำนาจกันเองและอำนาจมักตกอยู่ในกำมือของทหารและการปกครองแบบทหารมักไม่เปิดโอกาส ให้ประชาชนมีส่วนร่วม อีกประการหนึ่งมีการวิพากษ์โครงสร้างการบริหารการปกครองของไทย ซึ่งอยู่ภายใต้โครงสร้างระบบราชการศักดินาที่พัฒนาจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ ฉะนั้นการ ที่ผู้เผยแพร่ลัทธิทางการเมืองแบบสังคมนิยมที่ชี้ให้เห็นถึงความบกพร่องดังกล่าวจึงเป็นสิ่งที่จะช่วย คลี่คลายภาพทางบ้านเมืองให้ประชาชนได้รับทราบเช่นเดียวกันและยังคอยย้ำให้ชาวบ้านเชื่อมั่น ว่า แนวทางของสหายกองสินนั้นมีความปรารถนาดีต้องการให้ชนชั้นชาวนามีความอยู่ดีกินดี เท่า เทียม เสมอภาค ด้วยเหตุนี้ด้วยประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนในแถบนครพนมให้ความนิยม เห็นชอบและเริ่มไว้วางใจในลัทธิการปกครองแนวใหม่ นอกจากนี้สหายกองสินนอกจากจะพูดใน ลักษณะที่เอาประชาชนเป็นที่ตั้ง แสดงออกว่าเอาผลประโยชน์ของประชาชนในระดับล่างเป็นที่ตั้ง ทำให้ชาวบ้านชื่นชอบ ถือว่าเป็นคนละด้านกับที่รัฐกระทำอยู่กับชุมชนคือรัฐไม่ค่อยให้ความสำคัญ และชาวบ้านยังถูกมองว่าเป็นชนชั้นสองของประเทศ ถูกมองและกระทำในฐานะผู้ถูกปกครองไม่ มีสิทธิใดๆผ่านโครงสร้างวัฒนธรรมแบบเก่าและโครงสร้างระบอบราชการ-ศักดินาแบบเดิมที่ยัง ไม่มีการแก้ไข ทำให้ชาวบ้านไว้วางใจต่อสหายกองสิน เริ่มเชื่อถือแนวทางของการเมืองแบบใหม่ ที่สหายกองสินนำเข้ามาว่าเป็นแนวทางที่พึ่งพาได้ เป็นทางออกของประชาชนได้ รวมทั้ง บุคลิกภาพและความประพฤติของสหายกองสินเองก็เป็นที่ยอมรับศรัทธาของชาวบ้าน

การปฏิบัติงานของสหાયกองลินภายใต้แนวคิดทฤษฎีทางการเมืองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์อินโดจีนแพร่กระจายออกไปอย่างรวดเร็ว ขยายแนวร่วมออกไปได้จำนวนมาก โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ห่างเหินขาดการดูแลจากรัฐ การแสดงออกของสหાયกองลินที่ทำให้เป็นที่ไว้วางใจของชาวบ้านเนื่องจากการเอาผลประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้งซึ่งต่างจากภาครัฐและนโยบายการปกครองที่ยังอยู่ภายใต้วัฒนธรรมแบบเก่าคือการสั่งการจากเบื้องบนสู่เบื้องล่าง เมื่อมีข้อเสนอทางเลือกที่ดีมีประโยชน์กว่าซึ่งสอดคล้องกับอุดมคติ(แบบพระศรีอาริยมต ไคย์)กลุ่มประชาชนระดับล่างที่ถูกกดขี่มาก่อนจากการปราบปราม ผกค.ของทางการ จึงพร้อมใจกันเห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว ว่ากันว่าประชาชนในแถบบ้านนาบัว บ้านหนองฮี บ้านกุดตาไก่ บ้านนามะเจือ ที่เห็นด้วยกับแนวทางของสหાયกองลินไม่ต่ำกว่าหมู่บ้านละ 50 เปอร์เซ็นต์ เมื่อแนวคิดที่ยึดเอาความเป็นธรรมเท่าเทียมเป็นที่ตั้งประกอบกับความประหลาดของกองลินที่เหมาะสมเป็นผู้ไ้บุญจึงทำให้ชุมชนมีความพึงพอใจที่จะเข้าร่วมอุดมการณ์

การเข้ามายึดกุมพื้นที่แถบบ้านนาบัวเพื่อขยายแนวคิดทางการเมืองและแสวงหาแนวร่วมของสหાયกองลินใน พ.ศ. 2497-98 นั้น ชาวบ้านนาบัวเองก็ไม่ได้ทราบว่าเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนที่ตกเป็นเมืองขึ้นของมหาอำนาจตะวันตก ชาวบ้านทราบแต่ว่าเรามีการพูดคุยปลุกปลอบเพื่อสนับสนุนการปลดปล่อยการกดขี่และทำลายระบบศักดินารวมศูนย์ที่ข้าราชการเป็นฝ่ายกระทำต่อประชาชนตามคำสั่งการของผู้กุมอำนาจรัฐ ซึ่งชาวบ้านเองเชื่อว่าตนย่อมมีสิทธิที่จะเห็นด้วยกับแนวทางดังกล่าว การที่มีคนแปลกหน้าเข้ามาในหมู่บ้านซึ่งกล่าวขานกันว่าเป็นผู้มีหลักความคิดก้าวหน้า ชาวบ้านเองก็ต้องการพบเห็นผู้มาใหม่จึงเกิดมีบรรยากาศของการไปร่วมพบปะพูดคุยที่เรือนพักของสหાયกองลินซึ่งเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ

หนูลา จิตมาตย์(สหાયวิหาร)อดีตผู้นำคนสำคัญในการเคลื่อนไหวบ้านนาบัวอธิบายสาเหตุของการมาเผยแพร่ลัทธิการเมืองดังกล่าวว่าพื้นที่ระดับจุลภาคนั้นมิได้ตายตัวว่าเป็นพื้นที่ใดแต่อาศัยการเริ่มต้นที่บ้านญาติมิตรหรือเครือข่ายที่สนิทสนมเป็นฐานการแสวงหาแนวร่วม หนูลาหรือสหાયวิหารนั้นถือว่าเป็นผู้ทำหน้าที่ในการออกแสวงหาแนวร่วมและขยายแนวคิดของขบวนการต่อสู้ดังกล่าวโดยการให้ความรู้ทางการเมืองและวิพากษ์สังคมตามแบบอย่างที่เขาได้รับการอบรมมาจากสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามซึ่งวิธีการให้การศึกษาอบรมแก่ประชาชนระดับรากหญ้าของพวกเขาทางการมักเรียกว่า “ปลุกกระดม” ในขณะเดียวกันการให้ความรู้โจมตีต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ว่าเป็นปีศาจทางการเมืองจะเรียกว่าการ “ให้ความรู้” หนูลากล่าวว่าก่อนจะมีการเผยแพร่แนวคิดทางการเมืองจำเป็นต้องมีการศึกษาวิเคราะห์ชุมชน บุคคล ก่อนว่าควรเข้าไปในลักษณะใด กลุ่มคนที่จะเข้าไปให้ความรู้นั้นมีพื้นฐานอย่างไรจึงจะหาทางเข้าไปสร้างแนวร่วมโดยวิธีการที่เหมาะสม เช่นเดียวกันกับที่สหાયกองลินเข้ามาทำงานมวลชนในดินแดนภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยก็ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าเขาย่อมเข้าใจประวัติศาสตร์ภูมิหลังของชาวอีสาน เราปฏิเสธไม่ได้ว่าภาคอีสานในความเป็นจริงมีความผูกพันแนบแน่นกับฝั่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวมากกว่าทางกรุงเทพฯ เมื่อประสานความคิดความเชื่อเข้ากับลักษณะการแสดงออกซึ่งอำนาจของรัฐไทย ความยากไร้ที่ประสบ ความไม่เท่าเทียมที่ได้รับจากเจ้านายซึ่งเป็นข้าราชการจากชนชั้นกษัตริย์อำนาจที่มาจากภาคกลางและพูดจาคนละสำเนียงภาษา จึงค่อนข้างจะไม่ได้ต่อต้านแนวทางของสหयोगสินซึ่งยังให้การสนับสนุนอีกด้วยทำให้ยุทธศาสตร์ที่สหयोगสินใช้ในการเผยแพร่แนวทางการต่อสู้กับกลุ่มนายทุนทั้งในและต่างประเทศที่ทำการรุกรานมายังประเทศแถบอินโดจีน เช่น ลาว เวียดนาม หรือในไทย ได้ผลส่งผลให้ได้กำลังส่วนหนึ่งไปช่วยลาวสายสุภานุวงศ์ปลดปล่อยประเทศลาวจากกลุ่มนายทุนตะวันตกภายใต้ยุทธศาสตร์โฮจิมินห์และสุภานุวงศ์

ในปี พ.ศ. 2475 เมื่อคณะราษฎรได้ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ความเคลื่อนไหวของอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไทยได้เปลี่ยนการดำเนินงานโดยการออกหนังสือพิมพ์เผยแพร่แนวคิด 3 ฉบับคือ “สังขัง” “24 มิถุนายน” และ “มวลชนรายสัปดาห์” เพื่อชี้ชวนให้ประชาชนเห็นความดีความงามของประเทศคอมมิวนิสต์ เป็นเหตุให้รัฐบาลต้องออกพระราชบัญญัติว่าด้วยคอมมิวนิสต์พุทธศักราช 2476 ขึ้นใช้ และในวันที่ 1 ธันวาคม 2485 กลุ่มอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในส่วนกลางได้ก่อตั้ง “พรรคคอมมิวนิสต์ไทย” ขึ้นอย่างเป็นทางการและได้เล่นการเมืองภายใต้ระบบรัฐสภาประมาณ 1 ปีเศษเนื่องจากมีสมาชิกพรรคบางคนได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่ได้เกิดเหตุการณ์ความวุ่นวายทางการเมือง จอมพล ป. พิบูลสงคราม ทำรัฐประหารเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2490 รัฐบาลทหารของจอมพล ป. พิบูลสงครามได้ทำการปราบปรามศัตรูทางการเมืองอย่างรุนแรงและได้ประกาศใช้กฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ พ.ศ.2495 มีผลทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยต้องดำเนินกิจกรรมอย่างปกปิดและเริ่มปรับแนวการทำงานจากในเมืองสู่ชนบทโดยเปลี่ยนเป้าหมายจากนักการเมืองไปขยายงานในหมู่กรรมกร ชาวนา ปัญญาชนและนักศึกษา โดยเฉพาะชาวนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ต่อมาในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2501 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการปฏิวัติรัฐประหารรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงครามและได้ทำการจับกุมฝ่ายซ้ายและสมาชิกพรรคอย่างรุนแรงและต่อเนื่อง เช่น การจับกุมและสังหารนายครอง จันดาวงศ์ อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสกลนคร ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์หรือผู้บ่อนทำลายชาติ

ก่อนถึงวันเสียดังกล่าว

ชินวาทย์ (2544 : 52) กล่าวว่า หากไม่ทำความเข้าใจในความหมายของคำว่าเสรีภาพ-ประชาธิปไตยเสียก่อนอาจทำให้เข้าใจผิดไปว่าขบวนการเรียกร้องของประชาชนระดับล่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยเป็นคนละกลุ่มกับคนในเครือข่ายพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ที่เคลื่อนไหวเป็นอย่างมากในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ผ่านมามีการกล่าวถึงคำว่าเสรีภาพ-ประชาธิปไตยสังคมมักเข้าใจว่าเป็นเรื่องราวของระบอบเสรีประชาธิปไตยเท่านั้น และมักเข้าใจว่าคอมมิวนิสต์เป็นวิธีปกครองบ้านเมืองและประชาชนแบบเผด็จการไม่มีประชาธิปไตยและโหดร้าย หากไม่ทำความเข้าใจให้ชัดเจนก็อาจทำให้คลาดเคลื่อนหรือตีความพฤติกรรมของประชาชนในระดับรากหญ้าดังกล่าวผิดไปและอาจเลยเถิดมองไปถึงว่าขบวนการต่อสู้ของประชาชนระดับล่างแถบอีสานเป็นขบวนการที่ปรารถนาแบ่งแยกดินแดนหรือทำลายรัฐชาติไทย ดังที่ภาครัฐกล่าวหากันอย่างที่ผ่านมา เพราะการเข้าป่าจับอาวุธในนามกลุ่มที่ถูกเรียกว่า “คอมมิวนิสต์” ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเมื่อมองผ่านชาวบ้านนาบัว เขาเห็นว่าเป็นการเข้าไปต่อสู้เพื่อเสรีภาพ ประชาธิปไตย เพื่อความเท่าเทียมกันในสังคม ไม่มีการกดขี่ ข่มเหง แบ่งชนชั้น เอารัดเอาเปรียบกัน มิได้หมายความว่าต้องไปทำลายล้างหรือต่อสู้เอารัฐอาณาจักรไทยไปมอบให้กับประเทศอื่น แต่เป็นการต่อสู้ตามจิตสำนึกของสามัญชนทั่วไปว่าปรารถนาความเท่าเทียมและเสมอภาค

ต้องถือว่าการทำงานมวลชนของสหായกองสันได้ผลอย่างดี แม้ว่าอุดมการณ์แบบคอมมิวนิสต์ในระดับส่วนกลางจะมีความผันแปรอย่างรวดเร็วอันเนื่องมาจากรัฐบาลปรับเปลี่ยนนโยบายหลังกระทำการรัฐประหารของกลุ่มทหารแต่ละยุค แต่ทว่า การขับเคลื่อนอุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งสังคมเท่าเทียมเป็นธรรมหรือที่เรียกว่า “สังคมอุดมธรรม” ของชาวบ้านในดินแดนอีสานเหนือนี้ยังคงดำเนินไปอย่างมั่นคง จนกระทั่งผู้เข้ามาทำงานเผยแผ่และขยายแนวร่วมกับประชาชนในเขตนครพนมเห็นว่าชาวบ้านมีความมั่นคงต่อแนวทางการต่อสู้ทางชนชั้นเพื่อเข้าสู่สังคมไม่มีชนชั้นแล้วจึงได้มีการส่งประชาชนแถบบริเวณเรณูนคร ปลาปากและใกล้เคียงไปอบรมภายใต้ยุทธศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์ ทั้งด้านการเมือง การทหารที่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในเครือข่ายของเจ้าสุภานุวงศ์ซึ่งเป็นสายเดียวกันกับประธานาธิบดีโฮจิมินห์ ชาวบ้านนาบัวและชาวบ้านใกล้เคียงได้ข้ามฝั่งแม่น้ำโขงไปอบรมทางการเมืองตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ.2500 และมีการทยอยส่งไปอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งทางราชการสืบทราบว่าเป็นประชาชนแถบบ้านนาบัวฝึกฝึกลัทธิคอมมิวนิสต์และได้มีการออกนโยบายปราบปราม หลังจากที่ได้รับคำสั่งจากรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ได้รับการสนับสนุนเงินและทรัพยากรพัฒนาประเทศจากประเทศตะวันตกที่มักแสดงความกตัญญู เอาเปรียบและแสวงหาผลประโยชน์ทางทรัพยากรธรรมชาติจากประเทศ

เมืองจีน เช่น ลาว เขมร เวียดนาม ซึ่งประเทศเหล่านี้กำลังแสวงหาแนวทางการต่อต้านลัทธิจักรวรรดินิยมที่กดขี่ตนมาเป็นเวลาเกือบศตวรรษ รัฐบาลทหารขณะนั้นได้เพิ่มความสำคัญในการจับตาสอดส่องความเคลื่อนไหวของกลุ่มอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ในระดับหมู่บ้านมากขึ้นเรื่อยๆ

หลังจากข้ามฝั่งโขงไปอบรมทางการเมืองและการทหารราว 2 เดือน ประชาชนกลุ่มนั้นได้กลับมาฝั่งไทยและพักอยู่ที่บ้านนาบัว ต.เรณูนคร อ.ธาตุพนม จ.นครพนม(ในขณะนั้น) ได้เกิดการปะทะครั้งแรกระหว่างประชาชนกับฝ่ายรัฐไทย

“ ตอนกลางคืนวันที่ 20 สิงหาคม 2504 จำได้ว่าหลังกลับมาจากอบรม ตอนที่พวกผมไปมันเป็นเวลา 6 พอเดือน 9 พวกผมก็จะกลับมาบ้าน มาได้ไม่นาน ประมาณสองสามเดือนนี้แหละผมกับสหายจ้อยที่ไปอบรมที่ลาวด้วยกันพากันนอนอยู่นา” (ตาชม แสนมิตร สัมภาษณ์ .2550)

พอทางการได้สืบทราบว่ามีกลุ่มประชาชนผู้ฝักใฝ่ลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งรัฐบาลขณะนั้นได้ออกกฎหมายว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมายได้กลับมาที่ภูมิลำเนาอีกครั้ง จึงมีความพยายามที่จะเข้ามาต่อต้านปราบปรามโดยสิ่งที่ฝ่ายรัฐกระทำคือคือโฆษณาใส่ร้ายและกล่าวหาพวกคอมมิวนิสต์คือปีศาจ เป็นพวกไม่มีศาสนา ในขณะที่กลุ่มชาวบ้านที่เป็นแนวร่วมขบวนการดังกล่าวก็เชื่อมั่นว่าตนได้ดำเนินการเพื่อประชาชนระดับล่างให้มีความเท่าเทียมในสังคมและยังมองเห็นพฤติกรรมของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ว่าเป็นรัฐบาลทหารที่มาจากจารีตประเพณีและมิรูปรูปแบบเผด็จการ เอาแต่รับใช้ประเทศตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกา พฤติกรรมของรัฐที่คอยจ้องแต่จะใช้ความรุนแรงเข้าปราบปรามประชาชนที่เรียกร้องความเป็นธรรมมิให้พบเห็นบ่อยครั้ง การกวาดล้างประชาชนหัวก้าวหน้าในช่วงตั้งแต่ปี 2501 เช่น จิตร ภูมิศักดิ์ นักคิดนักเขียนคนสำคัญ ทองใบ ทองเปาว์ อิศรา อมันตกุล กุหลาบ สายประดิษฐ์หรือศรีบูรพา เป็นต้น

เสียงปืนแตกครั้งแรกเกิดขึ้นจริงๆเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2504 เวลาประมาณ 03.00 น. คุณตาชม แสนมิตร (อายุ 79 ปี) เล่าว่า หลังจากกลับมาภูมิลำเนาเพื่อทำงานเคลื่อนไหวเผยแพร่แนวคิดทางการเมือง ทางกรมได้สืบทราบว่าคุณตาชมและสหาย(ซึ่งปัจจุบันเสียชีวิตหมดแล้ว)พักอยู่ที่เถียงนา จึงได้ยกกำลังตำรวจราว 1 กองร้อยเข้าล้อมจับคุณตาชมทั้งๆที่ไม่มีตำรวจคนใดเคยรู้จักหรือพบหน้าคุณตาชมเลย แต่การยกกำลังไปจำนวนมากทำให้รู้ว่าทางการย่อมมีความเกรงกลัวพวกที่ได้ชื่อว่าไปอบรมการรบที่ประเทศลาวมาแล้วจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณตาชม แสนมิตร

“ ประมาณตีสาม ที่พวกตำรวจจากเรณูนครมาส้อมจับพวกผมสองคน เขาฮ้องตะโกนว่ามอบตัวเดี๋ยวนี้ มอบตัวเดี๋ยวนี้ นายชม นายจ้อย พอผมเอาแม่ค้อนใส่เรียบร้อยแล้วผม

กะตอกเลย รัวจนเหมิดแม็กเลย ผู้กัณอยู่ประมาณสามสิบนาทึ ใกล้เคียงผมกับสหายจ๋อยจึงพากันหนี รู้สึกว่าจะมีตำรวจเสียชีวิตหรือบาดเจ็บหนักคนหนึ่ง”

การต่อสู้ระหว่างสหายชวานากับเจ้าหน้าที่รัฐในครั้งนั้นนับเป็นครั้งแรก แต่เนื่องจากการปกปิดข่าวเพื่อมิให้กระทบความมั่นคงและสามัคคีในบ้านเมืองหรือไม่ก็อาจไม่ต้องการให้เป็นข่าวที่สะเทือนขวัญแก่ประชาชน แม้จะเป็นเสียงปืนแตกครั้งแรกจึงมิได้เป็นวันเสียงปืนแตกอย่างเป็นทางการ อีกอย่างหนึ่งเป็นเพราะปฏิบัติการของคุณตาชมและสหายมิได้อยู่ภายใต้การชี้แนะของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพราะขณะนั้นพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยยังมิได้มีการประสานการติดต่อกับประชาชนในเขตบ้านนาบัวแต่อย่างใด การเคลื่อนไหวดังกล่าวจึงเป็นการเคลื่อนไหวภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์อินโดจีนกับชวานครพนม

3.5 เหตุการณ์วันเสียงปืนแตก

หลังจากวันที่ 20 สิงหาคม 2504 ที่ทางการบุกเข้าจับกุมชม แสนมิตรกับสหายจ๋อยไม่เป็นผลสำเร็จแล้ว เจ้าหน้าที่ของรัฐได้ระดมกวาดล้างขบวนการต่อสู้ของชาวบ้านอย่างหนัก มีการกวาดจับชาวบ้านในบ้านนาบัวและใกล้เคียง โดยมีได้ตรวจสอบหรือสืบหาให้ชัดเจนว่าใครได้ร่วมขบวนการบ้าง เรียกได้ว่าตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมาชาวบ้านตกอยู่ในห้วงของความหวาดกลัวในอำนาจของทหารที่เริ่มใช้อำนาจเถื่อนกับประชาชนโดยเฉพาะชาวบ้านนาบัว ช่วงปี 2505-2506 ทหารได้เริ่มเข้ามาปราบปรามชาวบ้านในหมู่บ้านนาบัวในลักษณะกล่าวหาว่าคนในบ้านนาบัวทั้งหมดเป็นคอมมิวนิสต์และมีการกระทำต่อชาวบ้านอย่างไรซึ่งการคำนึงถึงสิทธิมนุษยชน

นอกจากจะมีการเข้ามาคุกคาม ช่มชู่ชาวบ้านประหนึ่งว่าราษฎรเหล่านี้เป็นเชลยสงคราม เหมือนบ้านเมืองไม่มีกฎหมาย เหมือนพวกเขามิได้เป็นคนไทยแล้ว ยังมีการกระทำที่มีได้คำนึงถึงสิทธิมนุษยชน แต่กระทำทุกอย่างตามใจอยากจนเลยขอบเขตของการสอบสวนภายใต้หลักกฎหมายและมนุษยธรรม การกระทำดังกล่าวนอกจากจะสร้างความเสียใจและชิงชังรังเกียจเจ้าหน้าที่รัฐแล้วกลับยิ่งส่งเสริมให้ชาวบ้านเห็นภาพความไม่เป็นธรรมทางโครงสร้างอำนาจและการทุจริตเอารัดเอาเปรียบที่พวกเจ้านายกระทำต่อชาวบ้าน

การต่อสู้ในวันนั้นกลุ่มสหายชวานาได้ล่าถอยไปตามยุทธวิธีที่เหมาะสมเจ็ดตุงสอนไว้คือหลีกเลี่ยงการปะทะกับกองกำลังของรัฐเมื่อรู้ว่าตนยังไม่เข้มแข็งพอ เหตุการณ์ปะทะกันระหว่างคนไทยด้วยกันครั้งนั้นมีการสูญเสียชีวิตทั้งสองฝ่าย วันที่ 7 สิงหาคม 2508 กลายเป็นวันสำคัญที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยประกาศให้เป็นวัน “แตกเสียงปืน” นำไปสู่การเปิดฉากสู้รบด้วยกำลังอาวุธระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกันอย่างเป็นทางการ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 ด้านเศรษฐกิจ

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านชานนาเกือบทุกครัวเรือนในช่วงก่อนปี 2504 มีอาชีพทำนาเป็นอาชีพหลักเกือบทุกครัวเรือนมีนาเป็นของตัวเองการจับจองที่ดินช่วงนั้นใช้วิธีการขอแผกเป็นระยะๆตลอดพื้นที่ที่ตัวเองจับจองไว้ ครัวเรือนหนึ่งๆจับจองไว้ประมาณ 20 - 40 ไร่ แต่บุกเบิกทำนาจริงๆประมาณ 10 - 15 ไร่ เท่านั้นที่เหลือยังมีสภาพเป็นป่าอยู่จนถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่พื้นที่นาจะค่อยๆเพิ่มขึ้นโดยบุกเบิกที่ป่าที่ตัวเองจับจองหรือพ่อแม่จับจองไว้ ปัญหาเรื่องการรุกที่หรือกรณีพิพาทเรื่องกรรมสิทธิ์ในที่ดินไม่มีในช่วงนี้ ทั้งๆที่ไม่มีโฉนด หรือ นส.3 ไม่เอกสารสิทธิ์ใดๆ จนถึงทศวรรษ 2490 ต่อกับ 2500 จึงมี สค.1 แม้ไม่มีเอกสารสิทธิ์ในช่วงดังกล่าว ชาวบ้านก็เคารพสิทธิ์ซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี สิทธิในที่ดินนั้นมิได้เกิดจากการรับรองของรัฐเหมือนสมัยหลัง แต่เกิดจากการจับจองโดยทำเครื่องหมายด้วยการขอแผกบ้าง ไร่คันไม้บ้าง จอมปลวกบ้าง หลักไม้แก่นบ้าง ห้วยบ้าง เพื่อบ้านที่มีที่ดินติดกันต่างคนต่างยอมรับสิทธิ์ซึ่งกันและกันนอกจากนี้สิทธิ์ยังเกิดจากการทำประโยชน์ในที่ดินนั้น คือใช้ทำนา ทำไร่ แต่อย่างไรก็ตามพื้นที่ซึ่งยังไม่ได้ทำประโยชน์ แต่ได้จับจองทำเครื่องหมายไว้ตั้งแต่แรกก็เป็นที่ยอมรับในสิทธิ์เช่นกัน การเข้าไปตัดไม้ในที่ดินของคนอื่นที่ยังมิได้ทำนา ทำไร่ จะต้องขอจากเจ้าของที่ดินเสียก่อน ซึ่งเจ้าของก็ยกให้โดยไม่คิดเป็นเงินเป็นทองแต่ประการใด เพราะสังคมในยุคนั้นทรัพยากรธรรมชาติมีมากมาย คนในหมู่บ้านมีน้อย และมักเป็นญาติกันไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง การพึ่งพิงเพื่อนบ้านญาติพี่น้อง เช่นขอให้เขาไปทำเรือก คอกสัตว์ หรือขอไม้ใช้พื้นที่เพื่อทำไร่ฝ้าย เป็นเรื่องธรรมดา

ชุมชนนาบัวหรือชุมชนภาคอีสานไม่ได้รับการเอาใจใส่จากรัฐบาล ถึงแม้ว่าจะมีการก่อสร้างทางรถไฟ “การคมนาคม” จากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดนครราชสีมาในปี พ.ศ. 2443 ถึงจังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2469 ถึงจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2473 และถึงจังหวัดขอนแก่น พ.ศ. 2475 แต่การก่อสร้างทางรถไฟ ดังกล่าว ก็เพื่อสนับสนุนการจัดการปกครองอีสาน ภาคอีสานจึงจะได้รับการเอาใจใส่อย่างจริงจังเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 หรือนับตั้งแต่ หลังเกิดเหตุการณ์วันเสียดินแดนคืน รัฐบาลก็ได้เริ่มให้ความสนใจและมุ่งการพัฒนาอีสานอย่างจริงจัง การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลไทย และความต้องการที่จะผสมกลมกลืนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆดังจะเห็นได้จาก ช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2510-2520 มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เช่น สร้างถนนเชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคอีสานและการสร้างถนนเชื่อมไปยังเมืองและหมู่บ้านต่างๆตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2 ผลของการพัฒนาได้ส่งผลให้ชุมชนชนบทมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและความเป็นอยู่

สะดวกสบายมากขึ้นในขณะที่เดียวกันการสร้างถนนหนทางก็มีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้าไปปราบปรามกลุ่มอุดมการณ์ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เชื่อกันว่ามีแหล่งกบดานหรือที่อยู่ของกลุ่มคอมมิวนิสต์ซึ่งเป็น“ยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมือง” ในขณะที่เดียวกันการบุกเบิกป่าเท่ากับว่าเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างมหาศาล ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ป่าในภาคอีสานได้ลดลงอย่างรวดเร็วจาก 44.32 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2504 มาเหลือเพียง 16.18 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2525(ธันวา ใจเที่ยง. 2554 : 101-106)

เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2550: 77-81) กล่าวว่า เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองคงอยู่และผลิตซ้ำได้ด้วยตัวเองไม่ต้องพึ่งโลกภายนอกมีความผูกพันภายใน ครอบครัวที่ดินผ่านการเป็นสมาชิกของชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิต มีความเพียงพอในตัวเอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรม คือ ทอผ้าและปลูกข้าวในครัวเรือนเดียวกันมีความเชื่อร่วมกัน คือนับถือผีปู่ตาชายเดียวกันของหมู่บ้าน นับญาติและกิจกรรมทางสังคมร่วมกันยังไม่มีแบ่งแยกชนชั้น หรือหากมีคือทาส ทาสก็ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ทำให้ไม่มีการขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นภายในหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ทางการผลิต มีลักษณะคล้ายชุมชนสังคมนิยมบุพกาล เป็นชุมชนขนาดเล็กที่สมาชิกเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่ชุมชนมีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ อาหารจากธรรมชาติโดยตรง เช่น หาดักหาปลา ทำน่าน้ำฝน ทอผ้าและหาของป่าด้วยแรงงาน ต้องพึ่งความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเพราะเครื่องมือในการผลิตเป็นแบบโบราณ ผลิตได้เพียงพอยังชีพแทบไม่เหลือส่วนเกินหรือหากฝนแล้งหรือน้ำท่วมก็ไม่พอกิน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายนอกหมู่บ้านรัฐและระบบทุนเข้าไปกระทบชีวิตในหมู่บ้าน ทั้งรัฐและระบบทุนไม่ใช่สถาบันของชาวบ้าน เข้ามาเอาผลประโยชน์จากชาวบ้าน ไม่ได้มาพัฒนาหมู่บ้านชาวบ้านจึงไม่ได้เข้าร่วมกับสถาบันทั้งสองอย่างเต็มที่ จากการถูกลากเข้าร่วมในความจริงแท้แล้ว ชาวบ้านต่อต้านรัฐและระบบทุนมาโดยตลอดทั้งโดยปริยายและโดยโจ่งแจ้ง ลักษณะการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองจึงคงสืบเนื่องมายาวนาน คือการคงอยู่ของการปลูกข้าวเพื่อใช้กินเอง การทอผ้าพื้นบ้าน ชาวบ้านสำนึกว่ารัฐและระบบทุนเป็นสิ่งแปลกปลอม

ทวน ยุทธพงษ์.2533: 24 กล่าวว่า สภาพการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน พบว่าทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านชุมชนชาวอีสานมันจะเป็นบริเวณที่เป็นเนินสูงหรือที่โคก มีที่ราบลุ่มสำหรับใช้ทำนาอยู่รอบๆและต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำท่วมในฤดูฝน และมีน้ำใช้สอยในหน้าแล้ง ชาวบ้านอาศัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเหล่านี้มาใช้เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะด้านอาหารการกิน มีอาหารหลายชนิดที่ชาวบ้านสามารถหาได้จากธรรมชาติรอบหมู่บ้าน เช่น ที่นา แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ป่าและโคก เป็นต้น

สุนทร สุรวาทกุล (2534: บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องนายฮ้อย: พ่อค้าท้องถิ่นอีสาน กับบทบาทการค้าขายในอดีต (พ.ศ. 2398 - 2504) พบว่า สภาพสังคมเศรษฐกิจของหมู่บ้านอีสานในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ การดำรงชีวิตอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ เมื่อเสร็จจากฤดูทำนาชาวบ้านจะประกอบอาชีพเสริม เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเลี้ยงครั่ง การทอผ้า การจักสาน

สังคมชาวนา อิริค อาร์ วูลฟ์ (แปลโดย สุเทพ สุนทรเกศช.2527 : 9-10) กล่าวถึงผลผลิตส่วนเกินทางสังคม มนุษย์เราแม้ว่าจะมีความพอเพียงทางด้านอาหารและเครื่องใช้ต่างๆ แต่จำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไว้ อย่างเช่น จะต้องแต่งงานกับคนภายนอกครัวเรือนที่ตนถือกำเนิด มีความหมายว่ามนุษย์จะต้องมีการติดต่อกับสัมพันธ์กับคนอื่นซึ่งในอนาคตหรือขณะนี้ อาจจะเป็นญาติที่เกิดจากการแต่งงานของตน มนุษย์จะต้องร่วมมือกับคนอื่นในการรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้เกิดประกันแก่การยอมรับพื้นฐาน มนุษย์อาจจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันละกันในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในการแสวงหาอาหาร ปริมาณผลผลิตส่วนเกินที่จำเป็นต้องใช้แลกเปลี่ยนของเครื่องใช้ต่างๆ จากสังคมภายนอก มีปริมาณเท่ากับเงินทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายซ่อมแซมการสึกหรอ ลักษณะเช่นนี้จะเกิดขึ้นในสังคม แต่ละครัวเรือนต่างผลิตสิ่งของเครื่องใช้ที่ต่างกันหรือให้บริการต่างกัน และสิ่งของดังกล่าวมีการแลกเปลี่ยนโดยอาศัยหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันโดยเสมอภาค หากเราปลูกข้าวแต่ไม่ได้ทำผ้าห่ม เราก็อาจเอาข้าวจำนวนหนึ่งไปแลกกับผ้าห่มจำนวนหนึ่ง ดังนั้นคนที่ทำผ้าห่มก็จะได้รับอาหารเป็นสิ่งตอบแทนแรงงานของตน จะเห็นได้ว่า มนุษย์เราได้รับสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ โดยอาศัยการแลกเปลี่ยน

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานก่อนพืชพาณิชย์ สุวิทย์ ชีรสาศวัต และคณะ.2530 : 60 การแบ่งปันผลผลิต สังคมอีสานในยุคก่อนพืชพาณิชย์เป็นสังคมที่นำอยู่มากเพราะคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ตลอดจนไปจนถึงคนต่างถิ่นที่เข้าไปในหมู่บ้าน เช่น มีคนกลุ่มหนึ่งหรือบางคนออกไปหาอาหารจากธรรมชาติ พอได้มาก็แบ่งปันให้กับคนที่ไม่ได้ไปด้วย

ประสิทธิ์ คุนรัตน์ และคนอื่นๆ (2536: 102) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ของป่าบุ่งป่าทามบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลาง พบว่า ลักษณะการดำรงวิถีชีวิตและการประกอบกิจกรรมการผลิตของชุมชน มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับระบบธรรมชาติการจัดการใช้พื้นที่ใช้ที่ดิน จึงยึดปัจจัยทางอุทกวิทยา และธรรมชาติอันเป็นดัชนีบ่งชี้ถึงภูมิปัญญาของชุมชนที่มีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งต่อระบบนิเวศ ทั้งระบบนิเวศของป่า ดิน น้ำ และสัตว์ป่า เป็นวิถีชีวิตของชุมชนที่สัมพันธ์กับระบบนิเวศเพื่อการดำรงอยู่ของชุมชน

Klausner (2537: 57 – 60) ได้กล่าวถึง วัฏจักรการทำงานในหมู่บ้านภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปความว่า ความเข้าใจผิดสำคัญประการหนึ่งคือเข้าใจว่าชาวชนบทในภาคนี้ทำงานปลูกข้าวเพียงครั้งเดียวในปีหนึ่งๆ เมื่อเสร็จการเก็บเกี่ยวแล้ว ก็ใช้ชีวิตพักผ่อนตามสบายไปจนถึงฤดูหว่านข้าวในหน้าฝนคราวถัดไป ชาวบ้านหนองขอนในอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี เริ่มปลูกข้าวครั้งที่สองในหนองน้ำ ที่อยู่ห่างหมู่บ้านออกไป 2 – 4 กิโลเมตร ประมาณร้อยละ 90 ของครอบครัวในหมู่บ้านจะปลูกข้าวในหนองเรียกกันว่า การทำนาแขง นอกจากนี้ระหว่างต้นปีมีชาวบ้านไม่น้อยที่จะไปผลิตเกลือ และเกลือเป็นสินค้าที่ทำเงินได้มากกว่าข้าวเป็นของที่หายากและแพง ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็มีสวนปลูกต้นยาสูบ ต้นพริก และพืชผักนานาชนิดเป็นสวนเล็กๆ และปลูกเพื่อใช้บริโภคภายในบ้าน ที่เหลือก็เอาไปและเปลี่ยนกับสิ่งอื่นๆ หรือขายเอาเงิน แม้ชาวบ้านมีฐานะอยู่กับงานต่างๆ แต่ชาวบ้านไม่ละโอกาสที่จะจับปลาด้วยเครื่องมือต่างๆ เช่น ใช้ไม้จับปลา วางเบ็ด เหยียงแหในเดือนกันยายน ตุลาคม พฤศจิกายน และธันวาคม เป็นเดือนที่มีการจับปลามาก ชาวบ้านไม่เพียงแต่ใช้ปลาที่จับได้สำหรับบริโภคเป็นกับข้าววันต่อวันเท่านั้น แต่จะทำกับข้าวหลักของชาวอีสาน คือ ปลาไร่หรือปลาหมัก ปลาไร่จะใช้แลกเปลี่ยนหรือขายเอาเงินภายในหมู่บ้าน แต่การขายเอาเงินส่วนใหญ่จะทำกับชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงหรือในเมืองมากกว่า

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานก่อนพืชพาณิชย์ สุวิทย์ ชีรสาสวัต และคณะ.2530: 72 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มิใช่แค่อาหาร แต่รวมไปถึงเรื่องอื่นๆ รวมไปถึงการยกที่หัวไร่ปลายนาซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต (ปกติเอาไปปลูกพืชไร่ พืชผักสวนครัว)

ชอบ คีสวน โคน และคณะ,2532: 150 ความเอื้อเฟื้อนอกจากจะทำให้คนในสังคมเกิดความอบอุ่น เกิดความมั่นคงว่าคนในชุมชนจะช่วยเหลือกันจะไม่ทิ้งกัน แล้วนับเป็นความฉลาดในเรื่องการถนอมอาหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนให้ซึ่งกันและกันมากที่สุด สมัยนั้นไม่มีตู้เย็น อาหารธรรมชาติที่ได้มามาก หากคนในครัวเรือนบริโภคไม่หมดก็เสียไปเปล่าๆ จึงเอาไปให้ญาติเพื่อนบ้าน ช่วยบริโภค เหมือนกับเป็นการเอาอาหารไปฝากญาติ เพื่อนบ้านเอาไว้เวลาเพื่อนบ้านไปได้อาหารป่าอะไรมามากเกินกว่าที่ครัวเรือนเขาจะบริโภคหมด เขาก็เอามาแบ่งให้เรา วิธีการดังกล่าวนี้ทำให้แต่ละครัวเรือนไม่ต้องออกไปหาอาหารจากธรรมชาติทุกวัน ไม่ว่าจะเป็ผักป่าเห็ด แมลง สัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

วิไลวงศ์ กฤษณะภูมิ (2529: 16 - 17) ได้อธิบายถึงเรื่อง อาหารธรรมชาติของชาวอีสานแต่ละฤดูกาล ใจความว่า อาหารธรรมชาติในฤดูแล้งนั้นมีปลาที่หลงเหลือจากน้ำแห้งขุด ซึ่งมีจำนวนน้อยและมีตัวขนาดเล็ก มองขึ้นไปที่ต้นไม้มองไม่เห็นรังมดแดง แมงจิ้งจกที่ต้นมะขาม และจักจั่นเกาะที่กิ่งมะม่วงป่า แมลงทับอยู่ที่ต้นคูณต้นรัง ในภาคพื้นดินจะเห็นกูดจี้

จีควาย แะ หนุณา นอกจากนี้ยังมีตัวกึ่งก่า คักแต่ ฯลฯ อาหารจำพวกผัก ได้แก่ ผักบั้ง ยอดหวาย ผักกระโดน ดอกตั่ว ใบจีเหล็ก เป็นต้น อาหารธรรมชาติในฤดูฝนดูเหมือนว่าอาหารธรรมชาติในฤดูแล้ง ส่วนมากได้แก่ ปลา ปู กุ้ง หอย กบ เขียด อึ่ง อาหารตามโคกตามป่า ได้แก่ หน่อไม้ เห็ด อีลอก อึ่งอม ดอกกระเจียว ผักแว่น ผักพายน้อย ผักตบ สำหรับอาหารธรรมชาติในฤดูหนาวนั้นในช่วงนี้เป็นแบบ “ข้าวใหม่ปลามัน” เพราะเป็นช่วงเห็บเกี่ยวผลผลิตมีปลาตัวโตๆ และข้าวเหนียวที่เก็บเกี่ยวใหม่ๆ

ก่อ สวัสดิพิพาณิชย์ (2534: 45 -50) กล่าวถึงเรื่อง ความเป็นอยู่ของคนอีสาน โดยเฉพาะเกี่ยวกับอาหาร ใจความว่าอาหารหลักของชาวอีสาน คือ ข้าวเหนียวกับปลาร้า ชาวอีสานจับปลาได้มากในฤดูน้ำหลากและฤดูน้ำลด เวลาที่น้ำหลากจะมีแต่ปลาตัวเล็กๆ จับปลาด้วยการทอดแหเบ็ด ทอดแห สุ่มปลา ในต้นฤดูหนาวเขาทำหลุมดักปลาตามริมหนองน้ำ หรือตามหนองคันนาเรียกว่า “แอ้ว ปลา” ใช้โคลนถมจากบึงใหญ่ๆ มาล่อให้ปลาวิ่งตามทางขึ้นไปบนบกเพราะได้กลิ่นโคลนจากบึงใหญ่จนไปตกหลุมได้ปลาที่ละมากๆ ส่วนใหญ่ทำตอนกลางคืน ปลาที่จับได้แบบนี้เรียกว่า “ปลาบิ่น” ปลาที่จับได้ถ้าเหลือกินก็เก็บรักษาไว้กินนาน วิธีเก็บปลาไว้กินมีอยู่หลายอย่างถ้าเป็น ปลาช่อน ปลาดุก และปลาหมอ ที่ยังไม่ตายก็จิ้งใส่โองหรือถัง เอาไม้ทำเป็นฝาปิดกันปลากระโดดหนี และคอยถ่ายน้ำอยู่บ่อยๆ ปลาอาจอยู่ได้นาน ปลาตัวโตถ้าตายใหม่ๆ เขาอาจย่างไฟให้สุกเก็บไว้กินหลายวัน การเก็บปลาด้วยการหมักดองมีอยู่หลายวิธี วิธีทำให้อร่อยแต่เก็บไม่ได้นาน คือ การทำปลาส้ม ถ้าจะเก็บไว้นานก็ทำเป็นปลาแดกหรือปลาร้า ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวบ้านจะขาดเสียไม่ได้ คนที่มีฐานะดีอาจแยกปลาร้าไว้เป็นพวกๆ ปลาร้าชั้นดีได้แก่ ปลาดุกปลาช่อนใช้สำหรับ “จ้ำ” กับข้าวเหนียว ถ้าอยากให้อร่อยมากขึ้นก็ทำ “ปลาแดกบอง” คือ เอาปลาร้ามาสับคลุกกับตะไคร้ พริก หอม และใบมะกรูด บางคนใส่มะขามเปียกบางคนก็ใส่มะขามปี้ป ส่วนปลาร้าชั้นรองก็เก็บไว้ประกอบอาหารอื่นๆ คนจนไม่มีปลาร้ามากพอที่จะแยกประเภท ได้ปลามาเท่าไรก็ทำปลาร้าใส่ไหเดียวกัน ที่ร้ายที่สุดก็คือ ไม่สามารถทำปลาร้าได้ที่ละรุ่น ทำปลาร้ารุ่นแรกได้แล้วเก็บใส่ไหไว้ จับปลาได้ใหม่ก็คลุกเกลือเติมลงไปไนไหปลาร้า นานๆ ทีก็เอาร้าใส่เข้าไป

รัตนภรณ์ พิศุ (2535) ได้วิจัยเกี่ยวกับ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวผู้ไทย ศึกษากรณีกิ่งอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร พบว่าปัจจัยหลักในการดำเนินชีวิตชายผู้ไทย บริโภคอาหารจากการจับสัตว์น้ำ หาพืชผักจากแหล่งธรรมชาติ และจากที่ผลิตเองเป็นหลัก ส่วนอาหาร ในโอกาสพิเศษที่ดีเยี่ยมได้แก่ อาหารประเภทเนื้อวัว ซึ่งจะมีเพียงบางครั้งและในเทศกาลเท่านั้นในเรื่องที่อยู่อาศัยที่เป็นรูปแบบเฉพาะจะมีอยู่ 5 แบบและลักษณะสภาพบ้านของชาวผู้ไทย จะบ่งบอกถึงฐานะของผู้อาศัยได้

วราลักษณ์ อธิพิลโอพาร (2537: 13 - 16) ได้กล่าวถึง คุณค่าของป่าบุงป่าทาม ต่อวิถีชีวิตชุมชน สรุปความได้ว่า ตั้งแต่การทำกินโดยการปลูกข้าวปลูกพืชไร่ ปลูกผักผลไม้ จนถึงการหาอาหารธรรมชาติที่จับสัตว์บกสัตว์น้ำ เก็บพืชผักธรรมชาติ เป็นแหล่งเลี้ยงสัตว์ หรือ เครื่องใช้สอยในชีวิตประจำวัน เช่น ตะกร้า เครื่องมือจับสัตว์ โดยสรุปประโยชน์หรือ ความสำคัญของป่าบุงป่าทามต่อชีวิตชุมชน ดังนี้

ทรัพยากรป่าไม้ มีพรรณไม้ซึ่งมีคุณค่าด้านอาหารเช่นหน่อไม้ กระโดน หมาก แช่ว (มะกอกน้ำ) มันแขง เห็ดต่างๆ และคุณค่าทางเชื้อเพลิงอย่างไม้हुलिंग ตลอดจนคุณค่าทาง วัสดุเครื่องใช้ เช่น กก ผือ เครื่องชูด เครื่องตาปลา และคุณค่าสมุนไพร เช่น เหน่าน้ำก้านเหลือง

ทรัพยากรพืชและสัตว์ป่ามีพืชพรรณนานาชนิด ทั้งไม้ยืนต้น ไม้พุ่มที่ทนต่อการ แช้งและแตกกอเร็ว ให้คุณค่าทางเชื้อเพลิง อาหาร และสมุนไพร

ทรัพยากรประมงเป็นแหล่งหากินวางไข่และเลี้ยงลูกอ่อนของปลาจำนวนมาก ซึ่งชาวบ้านได้อาศัยจับปลาและสัตว์น้ำได้ตลอดปี

ทรัพยากรพืชที่เป็นอาหารสัตว์ เช่น ผักกาดฮอ ผักเฟืองน้ำ ใบคางซุง ใบคำพี ชาวบ้านในบริเวณป่าทามจะเลี้ยงวัวควายฝูงใหญ่เป็นอีกอาชีพหนึ่งมาตั้งแต่อดีต

ทรัพยากรการเกษตร ชุมชนอาศัยพื้นที่ในทามในการทำเกษตร ดินในทามเป็น ดินตะกอนที่มธาคูอาหารที่ถูกพัดพามากับสายน้ำหลาก ทำให้การทำเกษตรของชาวบ้านไม่ต้อง อาศัยสารเคมี

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา (2538: 155 – 156) ได้ศึกษาเกี่ยวกับชุมชนพัฒนาพบว่า ชุมชนหมู่บ้านไทย เป็นเศรษฐกิจที่เลี้ยงตัวเองได้ พึ่งตัวเองได้เพราะผลิตทั้งข้าวและทอผ้า และยัง หาอาหารได้จากธรรมชาติจากแม่น้ำลำคลองและป่าดงอีกด้วย ลักษณะทางสังคมเป็นแบบพึ่งพา อาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยความมีน้ำใจระหว่างครัวเรือนทั้งในการผลิต เช่น เกี่ยวข้าว จับปลา ล่าสัตว์ และชีวิตความเป็นอยู่อื่น เช่น การแบ่งผลผลิตและเวลาทุกขั้ร้อนเจ็บไข้ได้ป่วย หรือ ร่วมกันป้องกันภัยอันตราย ทางด้านวัฒนธรรมจะนับถือบรรพบุรุษ เนื่องจากคนในหมู่บ้านมัก เกี่ยวดองเป็นญาติกัน กล่าวโดยสรุปคือ หมู่บ้านมีลักษณะเป็นชุมชนที่แท้จริง และมีความอิสระ เพราะสามารถพึ่งตัวเองได้ ลักษณะความเป็นชุมชนของหมู่บ้านไทยคงอยู่เป็นเวลามาช้านาน และแม้ในปัจจุบันลักษณะความเป็นชุมชนก็ยังมีอยู่สูงกว่าประเทศด้อยพัฒนาอื่น

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน สุวิทย์ ชีรสาควัต, 2545: 121 หมู่บ้านอีสานก่อนยุค พืชพาณิชย์จะอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติแต่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างชุมชน สาเหตุสรุปได้ 3 ประการ

1) เพราะทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างมิได้มีทุกชุมชน เช่น เกลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำอาหารหรือถนอมอาหารที่จำเป็นยิ่ง หลายชุมชนไม่มีเกลือผิวดินซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำเกลือ

2) เพราะหลายชุมชนขาดช่างเหล็ก ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะมากในการผลิตเครื่องมือเหล็ก ไม่ว่าจะเป็น มีด ขวาน จอบ เสียม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการเพาะปลูกและใช้ในชีวิตประจำวัน ช่างเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีช่างที่วานี้ ซึ่งต้องใช้ดินที่มีคุณสมบัติเฉพาะและมีช่างที่จะเปลี่ยนดินให้เป็นหม้อไห

3) เพราะเกิดภาวะฝนแล้งในบางปี ทำให้ข้าวที่เคยพอกินไม่พอกิน เกิดภาวะน้ำท่วมในบางปีติดต่อกันทำให้ข้าวไม่พอกินเกิดการแลกเปลี่ยนผลผลิต น้ำท่วมได้ปลา เอาปลาไปแลกข้าว ฝนแล้งเอาเครื่องใช้ไปแลกข้าวแลกเปลี่ยนเป็นต้น อย่างเช่น ชาวทะเลิงบ้านบัว ตำบลกุดบาก จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนเชิงเขา มีที่นาน้อย มักผลิตข้าวได้ไม่ค่อยพอกิน โดยเฉพาะในปีที่ฝนน้อย บ้านบัวอยู่เชิงเขาภูพาน มีพื้นที่เพาะปลูกไร่ค่อนข้างมาก จึงปลูกฝ้าย พริก เอาไว้กินและเพื่อแลกข้าวด้วย นอกจากนั้นยังมีของป่าอุดมสมบูรณ์ เช่น ไม้หรือกะบอง หน่อหวาย หน่อโจด หน่อไม้ พวกเขาจะเอาสิ่งของเหล่านี้ไปแลกข้าวกับชุมชนไทยลาว เช่น บ้านกุดคินจี บ้านโนนคือ บ้านโพนแพง ซึ่งมีข้าวอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการปลาร้า ปลาแห้ง ก็เอาของป่าไปแลกกับชุมชนไทยลุ่มน้ำสงคราม เช่น บ้านสามผง บ้านดงน้อย ซึ่งมีปลาอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการเครื่องปั้นดินเผาและเกลือ ก็ไปแลกกับชุมชนผู้ไทแถบอำเภอพรรณานิคม ถ้าต้องการเครื่องมือเหล็ก เช่น มีด ขวาน ก็ไปแลกกับชุมชนไททะเลิง บ้านนายอ บ้านกุดแฮด บ้านดงมะไฟ บ้านกุดบาก เป็นต้น

การเดินทางถ้าไปแลกหมู่บ้านใกล้ๆ ก็หาบไป แต่ถ้าไปแลกเปลี่ยนไกลๆ ก็มักเอาเกวียนใส่ของไป ช่วงที่ไปมักจะเป็นหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว คือเดือนสามเดือนสี่ การเดินทางสะดวก แต่ถ้าช่วงข้าวจะขาดก็ต้องไปแม้จะเป็นฤดูฝน คราวเรือนที่มีน่าน้อย พอเดือน แปดเดือนเก้า ข้าวหมด ข้าวไร้ก็ยังไม่ได้เกี่ยว ก็ต้องเอาได้ ผักป่า เช่น ผักกะ ผักหนาม หน่อหวาย ไปแลกข้าว อัตราการแลกก็ไม่แน่นอน แล้วแต่เจ้าของข้าวเขาจะให้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าเขามีข้าวเหลือมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่ารู้จักกัน เป็นญาติ หรือญาติของญาติ หรือเป็นเพื่อน เพื่อนของเพื่อน หรือไม่ หากเป็นก็ได้ข้าวมากเป็นพิเศษ

ชาวนานาบัวเขารู้จักการซื้อขายแลกเปลี่ยน ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นเดียวกับชาวบ้านในจังหวัดสกลนคร ที่เริ่มมีการนำจี้ชี ไปขาย ในครานั้นราวปี พ.ศ. 2481 ขายได้ หมิ่นละ 30 สตางค์ แต่ปัจจุบันขายได้กิโลกรัมละ 10 บาท

นอกจากพ่อค้าเจ๊กและแควแล้ว ในชุมชนชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีกลุ่มนายฮ้อยที่จะมาซื้อสิ่งของในชุมชนเพื่อที่จะเอาลงไปขายเมืองไทย เช่น ในชุมชนบ้านนาบัว ปี พ.ศ. 2491 นายฮ้อยเข้ามาซื้อวัว ควาย ข้าว ลงไปขายในภาคกลางในช่วงเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ ลงไปขายในกรุงเทพฯ ใช้เวลาประมาณ 4 เดือน

สุวิทย์ ชีรสาคัด สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2529: 74 **รถไถเดินตาม**เข้ามาแทนที่ควาย เพราะประสิทธิภาพสูงกว่าควาย ควาย 1 ตัว ไถได้ 1-2 ไร่/วัน แต่รถไถเดินตามสามารถไถได้วันละ 4-6 ไร่ และยังสามารถดัดแปลงเป็นรถบรรทุกของได้คล่องตัวกว่าเกวียน บางคนเอาไปปรับจ้างไถได้เงินวันละ 400-600 บาท หักค่าน้ำมันเพียง 40 บาท (2528) อีกทั้งไม่ต้องเปลืองแรงงานไปเลี้ยงไม่ต้องกลัวถูกลักขโมยเหมือนควาย รถไถเดินตามเข้ามาอีสานในปลายทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา พร้อมกับเครื่องนวดข้าว

รถแทรกเตอร์หรือรถไถใหญ่ เกิดจากคนอีสานที่ไปทำงานภาคกลาง เห็นเกษตรกรภาคกลางใช้รถไถใหญ่ บุกเบิกที่ทำไร่ข้าวโพดได้รวดเร็วมาก รถไถใหญ่นับว่ามีบทบาทในการไถบุกเบิกเพื่อทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อีสานใต้และด้านตะวันตกของอีสานสามารถไถได้วันละ 15-20 ไร่ สามารถไถพื้นที่ซึ่งมีตอไม้ได้ด้วย ทำให้การบุกเบิกที่ใหม่เป็นไปได้อย่างรวดเร็วหนึ่งเดิมทำได้แค่ 5-10 ไร่ /คร้วเรือนก็ไม่มีข้อจำกัด

ในทศวรรษ 2530 **ยาม่าห้อย**ก็เข้ามาช่วยลดแรงงานการคายน้อยของเกษตรกรอีสานได้อย่างมาก และการคายน้อยเป็นต้นทุนสูงสุด คือ ร้อยละ 43 ของต้นทุนการทำไร่มันสำปะหลัง(สุวิทย์ ชีรสาคัด สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2529: 91)

ปุ๋ยเคมี เริ่มเข้ามาใกล้ๆกับการนำข้าวพันธุ์เกษตรที่เจ้าหน้าที่เกษตรแนะนำให้ใช้ เพราะข้าวดังกล่าวจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อใช้ควบคู่กับปุ๋ยเคมี

ยาปราบศัตรูพืช จำพวกโพรีดอล ยาฆ่าหญ้า ยาแมลงต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำชีรับเข้ามา ก่อนบริเวณอื่นๆคือกลางทศวรรษ 2500 ลุ่มแม่น้ำมูลรับเข้ามาหลังจากลุ่มแม่น้ำชีราวๆ 5 ปี ส่วนลุ่มแม่น้ำสงครามรับหลังลุ่มแม่น้ำมูลราว 5 ปี สาเหตุที่ต้องใช้ยาเหล่านี้เพราะมีศัตรูพืชจำพวกแมลง หนู มากกว่าแต่ก่อน เนื่องจากป่าถูกทำลายเอาที่ดินมาทำกิน สัตว์ไม่มีอาหารและที่อยู่ก็เข้ามาแบ่งกินพืชที่คนปลูกจนเกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก หากใช้วิธีแบบโบราณคงไม่ได้ผล (สุวิทย์ ชีรสาคัด คารารัตน์ เมตาริกานนท์, 2541: 96)

เครื่องสูบน้ำ เข้ามาตั้งแต่ก่อน พ.ศ.2500 แต่เพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ ในช่วง 30 ปี จาก พ.ศ. 2506 – 2538 เพิ่มขึ้นราว 10 เท่า แต่ก็ยังน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคร้วเรือนเกษตรทั้งหมดปี 2506 ที่เกษตรกรอีสานใช้เครื่องสูบน้ำเพียงร้อยละ 1.3 ปี 2538 เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.64

รถนวดข้าวรถเกี่ยวข้าว เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานเข้ามาอีสานได้ ประมาณ 3 – 4 ปี ชาวบ้านนิยมมาก เพราะค่าเกี่ยวถูกกว่าจ้างคน คือ จ้างรถเกี่ยวไร่ละ 450 บาท แต่จ้างคนเดี่ยวจะคิดเป็นรายวันๆละ 120 บาท หากเกี่ยว 6 ไร่จะต้องจ้างคน 10 คน 2 วัน เป็นเงิน 2,400 บาท หรือไร่ละ 400 บาท ซึ่งดูเหมือนจะถูกกว่ารถไถ แต่การจ้างคนเกี่ยวจะต้องเสียค่ากับข้าวเลี้ยงคนที่มาเกี่ยว 1,000 บาท(ต่อ 2 วัน)และต้องจ้างรถนวดข้าวอีก 650 บาท รวมข้าว 6 ไร่ ต้องจ่ายค่าคนเกี่ยว ค่านวด ค่าอาหาร 4,050 บาท หรือไร่ละ 675 บาท เพราะเหตุนี้ชาวบ้านจึงนิยม จ้างรถเกี่ยวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าวันหนึ่งรถเกี่ยวจะเกี่ยวข้าวได้ 30 – 40 ไร่ แต่รถเกี่ยวมีราคาแพง คันละ 1.6 ล้านบาท จึงมีเกษตรกรอีสานน้อยมากที่เป็นเจ้าของรถเกี่ยว รถเกี่ยวที่มารับจ้างส่วนมากมาจากภาคกลาง ปัจจุบันค่าเกี่ยวและนวดอยู่ที่ไร่ละ 250 บาท(ตลอด เพชฌิมบุญ, 2543; วสันต์ โจ้วซิ้ม, 2543; มีศิลป์ พิมพ์พระบุญ, 2543; และบุญแพ้ว (แปะ)แสงแป้น, 2544) ชันว ใจเที่ยง ชุมชวานาอีสานเมื่อก่อนจะมีการนำนโยบายการพัฒนาประเทศที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในยุครัฐบาล ปี พ.ศ. 2504 แต่การแลกเปลี่ยนการซื้อขายภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ได้เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว หลังปี พ.ศ. 2504 ที่รัฐบาลดำเนินนโยบายพัฒนาประเทศ ภาพปรากฏชัดเจนขึ้นถึงการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนเศรษฐกิจแบบยังชีพ ชุมชนที่เริ่มมีผลผลิตอันเปลี่ยนแปลงหนีไปจากผลผลิตที่ได้จากวิถีในชุมชนดั้งเดิม “ข้าว หรือของป่า” ดังจะเห็นได้ว่าหลังปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2507 – 2508 ชุมชนชวานาภาคอีสานน่าจะเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลง หลังมีการสัมปทานป่าในเขตจังหวัดนครพนม และในปี 2507 – 2508 ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนได้ปลูกยาสูบหลายหลังการทำนาเสร็จสิ้นลง

ศุวิทย์ ชีรสาศวัต สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2529: 74 รถไถเดินตามเข้ามาแทนที่ควาย เพราะประสิทธิภาพสูงกว่าควาย ควาย 1ตัว ไถได้ 1-2 ไร่/วัน แต่รถไถเดินตามสามารถไถได้วันละ 4-6ไร่ และยังสามารถดัดแปลงเป็นรถบรรทุกของได้คล่องตัวกว่าเกวียน บางคนเอาไปปรับจ้างไถได้เงินวันละ 400-600 บาท หักค่าน้ำมันเพียง 40 บาท (2528) อีกทั้งไม่ต้องเปลืองแรงงานไปเลี้ยง ไม่ต้องกลัวถูกลักขโมยเหมือนควาย รถไถเดินตามเข้ามาอีสานในปลายทศวรรษ 2520 เป็นต้นมา พร้อมกับเครื่องนวดข้าว

ทิพย์รัตน์ วานิชชา (2521: 381 – 392) ได้ศึกษา เรื่องการปรับปรุงท้องถิ่นทุรกันดารโดยรัฐบาล จอมพลสฤษดิ์ (พ.ศ. 2501 – 2506) สรุปความว่า การปรับปรุงชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องถิ่นทุรกันดาร ริเริ่มขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นจริงเป็นจังในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ๓๓๓๓๓๓๓๓ เพื่อเสถียรภาพทางการเมืองการปกครอง จึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นต่างๆ มีโอกาสรับบริการและความช่วยเหลือจากรัฐโดยทั่วถึงเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ๓๓๓๓๓๓๓๓ ได้มอบหมายให้ส่วนพัฒนาการท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทยนำโครงการ

ท้องถิ่น ซึ่งรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ลงมติรับหลักการอนุมัติให้เป็นโครงการแห่งชาติ เมื่อวันที่ 6 มิถุนายน 2499 มาจัดทำเป็นโครงการทดลองขึ้นและประกาศใช้ในอำเภอต่างๆ ทั้ง 71 จังหวัด โครงการนี้ได้รับการบรรจุไว้ในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 (2504 - 2509)

ประนุช ทรัพย์สาร (2525) ได้ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการเศรษฐกิจหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย พ.ศ. 2394 - 2475 พบว่า ความล่าช้าในการเปลี่ยนแปลงนี้ เกิดจากแรงกดดันจากอำนาจรัฐที่ดึงเอาส่วนเกินออกไปจากหมู่บ้าน และประการสำคัญ คือ อุปสรรคภายในตัวหมู่บ้านเองด้วย เศรษฐกิจหมู่บ้านในภูมิภาคนี้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงต่อเมื่อมีเส้นทางรถไฟแล้ว อย่างไรก็ตามเนื่องจากโครงสร้างภายในหมู่บ้านไม่สามารถจะเปลี่ยนแปลงจากภายในเองได้ ไม่เกิดชนชั้นใหม่ การเพาะปลูกข้าวยังเป็นอาชีพหลัก หัตถกรรมครัวเรือนไม่สามารถพัฒนาขึ้นถึงระดับอุตสาหกรรมได้ และวิธีการผลิตก็มีการเปลี่ยนแปลงน้อยมาก ลักษณะความพอเพียงในตัวเองของหมู่บ้านดำรงอยู่เป็นเวลาช้านาน ทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีความล่าช้าในการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นชนบทจึงต้องรับภาระตลอดมา กล่าวคือ ก่อนการผลิตเพื่อการค้าหมู่บ้านถูกผูกมัดในรูปเกณฑ์แรงงานและเมื่อทุนนิยมโลกเข้าสู่หมู่บ้านก็ได้ดึงเอาส่วนเกินของหมู่บ้านออกมาอีกเช่นกัน นับเป็นเวลายาวนานที่หมู่บ้านไม่สามารถพัฒนาทุนด้วยตนเองได้

จากวัฒนธรรมหมู่บ้านไทย จัตทิพย์ นาถสุภา (2541: 64) ชุมชนอีสานเคยมีการปกครองตามระบบของตนเอง มีอำนาจการตัดสินใจในชุมชนของตนเอง กลุ่มบ้านหนึ่งเรียกว่าคุ้มบ้าน ผู้อยู่อาศัยเป็นสายเครือญาติที่อพยพโยกย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกัน ผู้อาวุโสที่สุดคือผู้เฒ่า เป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อตระกูลหลักๆ นั้นสืบทอดลูกหลานออกไปจำนวนมาก ผู้ที่อาวุโสที่สุดก็กลายเป็นเจ้าโคตร ของชุมชนนั้นๆ ผู้ที่ชำนาญเฉพาะอย่างจะเป็นผู้นำด้านต่างๆ ของชุมชน ที่สำคัญคือ จ้าบ้านปัญญาชนผู้ทรงภูมิรู้ในเรื่องความเป็นไปของชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จ้าบ้านปกครองลูกบ้านของตนโดยมีสภาผู้เฒ่าหรือกลุ่มผู้เฒ่าช่วยเหลือ ใช้หลักคุณธรรมบางหมู่บ้านในปัจจุบันยังมีสภาผู้เฒ่าวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งของชุมชนอยู่ ผู้ชำนาญเฉพาะด้านต่าง ของหมู่บ้านมีหมอธรรมผู้รู้คัมภีร์ศาสนา หมอยา หมอพื้นบ้าน หมอสมุนไพร ผู้รู้ด้านการรักษาผู้ป่วย

จิตยา สุวรรณชฎ (2527: 60) กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมว่าในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมใดๆ ก็ตาม ก่อนที่จะมีการเปลี่ยนแปลงย่อมมีการต่อสู้กันระหว่างพลังทางสังคมที่ต่อสู้เพื่อความเปลี่ยนแปลง กับพลังทางสังคมที่ต่อสู้เพื่อความไม่เปลี่ยนแปลง พลังทางสังคมที่ต่อสู้เพื่อความเปลี่ยนแปลง ก็เนื่องจากความคิดริเริ่มทดลอง (Innovation) ก็ดี ขัดกัน

(Conflict) ก็คือ การแข่งขัน (Competition) ก็คือ การสมานลักษณะ (Assimilation) หรือความร่วมมือ (Cooperation) ก็คือ อันนับได้ว่าเป็นที่มาของพลังทางสังคมที่ต่อสู้เพื่อความเปลี่ยนแปลง และพลังทางสังคมที่ต่อสู้เพื่อความไม่เปลี่ยนแปลงก็มีบ่อเกิดมาจาก สังคมกรรม (Socialization) หรือ การควบคุมทางสังคม (Social - control) เมื่อฝ่ายใดมีพลังอำนาจมากกว่า ก็จะมีการนำมาซึ่งบทบาทใหม่ที่มีสถานะเป็น “สถาบัน” (Institutionalization)

ขบวนการเคลื่อนไหวในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ถึง พ.ศ. 2523 หลังความล้มเหลวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย คุประหนึ่งว่าขบวนการที่ถูกเรียกกันว่า "พรรคคอมมิวนิสต์" จะเป็นเนื้อเดียวกัน และถูกขับไปในทิศทางเดียวกันตลอดเวลา แต่จากการศึกษาและเข้าสัมผัสกับกลุ่มประชาชนระดับรากหญ้าแล้วการเคลื่อนไหวในคราวนั้น กลับมิได้เป็นเนื้อเดียวกัน อย่างที่ทางภาครัฐมอง และเข้าใจผิดจนกระทั่งดำเนินนโยบายการปราบปรามที่ผิดในช่วงปี พ.ศ. 2504-2508 ที่มีการทารุณกรรม ข่มขืน กระทำชำเรา ราษฎร ทำให้ราษฎรเข้าไปจับอาวุธต่อสู้อีกมากมาย สิ่งที่ทางภาครัฐมองกลับมองว่าประชาชนระดับรากหญ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นั้น ต้องการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐจากตัว แต่หาว่าไม่ว่าการเรียกร้องของประชาชนที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ในระยะแรกนั้น ไม่รู้ด้วยซ้ำว่าพรรคคอมมิวนิสต์นั้นคืออะไร มีจุดประสงค์อย่างไร แต่เชื่อว่าสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของราษฎรเหล่านั้น คือการเข้าไปต่อสู้เพื่อสังคมอุดมธรรมและในที่สุดไม่สามารถเลี่ยงหลักการเป็นส่วนหนึ่งของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยได้(ธันวาคม ใจเที่ยง, 2544: 64)

ในช่วงปี พ.ศ.2490 รัฐบาลเริ่มมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามแนวนโยบายของสหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจ แต่ในภาพรวมก็ยังไม่เข้มข้น จนเข้าถึงทศวรรษ 2500 จอมพลสฤษดิ์ได้ชูนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และนโยบายพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม พร้อมทั้งได้ตั้งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมเมื่อปี พ.ศ.2504 เพื่อเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (วิชาญ ฤทธิธรรม, 2551, หน้า 28-30)

ความเชื่อนั้นแทรกแทรกอยู่ในทุกๆ ประเพณีของมนุษย์ ทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีเกิดจากความเชื่อได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดการตาย เป็นต้น ประเพณีเกิดจากความศรัทธาในศาสนา จะเป็นจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับศีลธรรมของคนในสังคมส่วนรวมได้แก่ การทำบุญตักบาตร ประเพณีวันสำคัญทางศาสนา วันมาฆบูชา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากความเชื่อและศรัทธาซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษปฏิบัติสืบต่อกันมา จนหลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ และหากมีผู้คนผู้นิยมปฏิบัติกัน โดยทั่วไปตามภูมิภาคต่างๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น ก็จะก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรม

ประจำชาตินอกจากนี้เนื่องจากการติดต่อกันระหว่างกลุ่มชนหรือสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อของชาติต่างๆ ตลอดจนรับเอาขนบประเพณีของกันและกัน ทั้งตั้งใจและไม่ตั้งใจ บางทีก็รับเอาทั้งหมด บางทีก็รับเอาบางส่วน บางทีก็รับเอาไปประสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีของตน เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีแบบใหม่ มีลักษณะดีเด่นหรือแตกต่างไปจากเดิม ลักษณะเช่นนี้มีเหมือนกันทุกชาติ ดังนั้นความเชื่อและพิธีกรรม เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติ และจิตใจของคนทั้งในอดีตและปัจจุบันว่า เป็นมาและเป็นอยู่อย่างไร แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่ตัวของมวลมนุษยชาติเอง อีกทั้งยังเป็นการให้ความเคารพในเผ่าพันธุ์ ช่วยให้มีมนุษย์ประพฤติถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ไม่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรม(กิ่งแก้ว อดิถากร ,2519: 101 - 102)

ความเชื่อเป็นสาเหตุให้มนุษย์ประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการให้ขวัญ และกำลังใจตนเองและคนรอบข้าง เป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เช่น ความเชื่อเรื่องผีว่า ผีนั้น มีทั้งให้คุณและให้โทษ สามารถคลั่งคลุ้มให้เกิดสิ่งที่ดีและร้ายได้ ความเชื่อเรื่องผีที่ดี ซึ่งก็คือ วิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สามารถคลั่งคลุ้มหรือคุ้มครองลูกหลานให้ปลอดภัย จึงเกิดมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อของคุณบรรพบุรุษที่มาคุ้มครองลูกหลานให้มีความสุขสบาย เกิดขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นประเพณี ที่เข้ามามีบทบาทต่อความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมนั้น มีการบวงสรวงผีปู่ ย่า ตา ยาย ประจำหมู่บ้าน ซึ่งทางภาคอีสานเรียกว่า "ผีปู่ตา"ภาคเหนือเรียกว่า "ผีปู่ย่า" ภาคใต้เรียกว่า "ผีตายาย" ต่อมาจึงกลายเป็นเรื่องผีประจำเมือง (ปราณี วงษ์เทศ,2530: 12-17)

ธวัช ปุณโณทก (2529: 61)กล่าวถึงคติความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับชีวิตในสังคมอีสานในหนังสือวัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อว่า ความเชื่อคือการยอมรับอันเกิดในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆหรือสังคมนั้นๆแม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรงต่อสิ่งเหล่านั้นเรียกว่า ความเชื่อ

อภิชาติ ทองอยู่ สมพจน์ สมบูรณ์ และพัชรินทร์ ลาภานันท์(ม.ป.ป. : 17-27)ศึกษาเรื่องความเชื่อในหนังสือสถาบันหมู่บ้านกับการพึ่งตนเอง พบว่า วัฒนธรรมชาวบ้านได้รับอิทธิพลจากภูมิปัญญา 3 แบบ คือ พุทธ ศี พราหมณ์ ผสมผสานกัน ความเชื่อแบบพุทธมีทั้งระดับโลกุตระและโลกียะ ความเชื่อแบบการสั่งสมประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ผีดี มีคุณค่าต่อสังคม กับผีร้าย สร้างความวิตกแก่บุคคลละชุมชน การแสดงออกถึงความเชื่อมี 36 รูปแบบคือ ความเชื่อที่เป็นพิธีกรรมส่วนรวมความเชื่อเฉพาะบุคคล และความเชื่อแบบพราหมณ์ จะผสมกลมกลืนอยู่ในพิธีกรรม

ทรงวิทย์ คลประสิทธิ์ (2529: 49 - 50) ได้กล่าวถึงชาวผู้ไทยว่า สิ่งที่น่าสนใจของชาวผู้ไทยก็คือ การทำบุญหรืองานบุญที่ชาวบ้านร่วมกันทำทุกเดือนในวันสำคัญๆตามลักษณะของ "ฮีตสิบสอง" หรือจารีตประเพณีสิบสองเดือน ซึ่งยังคงรักษาขนบประเพณีนี้อยู่อย่างเหนียวแน่น ซึ่งการทำบุญของชาวอีสานทั่วไปนั้นประการหนึ่งนอกจากอุทิศส่วนกุศลให้แก่ผู้ที่ล่วงลับหรือญาติมิตร หรือแม้แต่ผีบรรพบุรุษแล้วยังช่วยให้ผู้คนในสังคมเกิดความสามัคคีกัน ประการต่อมาเป็นการทำหน้าที่ควบคุมสังคม

วิญญู กอปรศิริพัฒน์(2541) ศึกษาศึกษากฎมัญญาในพิธีกรรมด้านความเชื่อเพื่อการรักษาพยาบาลผ่านทางภาษาของชาวผู้ไทย พบว่า พิธีกรรมเหย้าของชาวผู้ไทย อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร กระทำเมื่อมีคนเจ็บป่วยโดยเชิญหมอมาทำพิธีเหย้ารักษา ในพิธีกรรมมีการเอาบเครื่องสังเวท(เครื่องคาย)ให้หมอเหย้า หมอแคน และคนไข้ สถานที่คือบ้านของผู้ป่วย หมอเหย้าจะรับเครื่องคาย หมอแคนเริ่มเป่าแคนบรรเลง ผีจะเข้าทรงเพื่อสอดส่องหาสาเหตุของการเจ็บป่วย ซึ่งมักมีอยู่ 2 ประเด็น คือ เกิดจากขวัญของคนไข้ไม่อยู่กับเนื้อกับตัว และเกิดจากการกระทำของผี มีแนวทางในการรักษาโดยการเสี่ยงทาย 3 ประการ คือ เสี่ยงทายข้าวสารเกาติด ไข่ไก่ เสี่ยงทายข้าวสารบนฝ่ามือ เสี่ยงทายตั้งปลายดาบบนด้วยข้าวสาร จากนั้นหมอเหย้าจะขอแนวทางในการรักษาคนไข้ที่ชัดเจน เช่น การสะเดาะเคราะห์ การตั้งกองบุญตอบแทน เป็นต้น

ปรางทอง ดิวงษ์(2544: 162-174) ศึกษา รูปแบบประเพณีงานศพของชาวผู้ไทยเรณูนคร พบว่า รูปแบบประเพณีงานศพของชาวผู้ไทยเรณูนครมี 2 รูปแบบ คือ คนตายปกติและคนตายผิดปกติ และมี 2 ขั้นตอน คือ ตายและหลังตาย มีขั้นตอนดังนี้ การแจ้งข่าวการอาบน้ำศพ แต่งตัวศพ เขียนหนังสือป้อนปาก การมันสามย่าน การกางมุ้งครอบ นำศพเข้าโรง จัดพิธีในบ้าน ยกศพออกจากเรือน เคลื่อนศพและแห่ศพออกจากบ้าน การเผาศพ การเก็บกระดูก และการแจกข้าว ส่วนคนตายผิดปกติจะไม่ทำพิธีเผาศพใช้วิธีการฝังแทน ในด้านความเชื่อที่ปรากฏในงานศพคือ ความเชื่อเกี่ยวกับวัตถุ บุคคล เวลา สถานที่ และสิ่งเหนือธรรมชาติ ปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนเฉพาะบางส่วนมีการนำเอาวัฒนธรรมต่างถิ่นเข้ามาผสมผสานเช่น การเพิ่มพิธีการรดน้ำศพ

ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคอีสานเล่ม 2 (2542: 673-679) กล่าวถึง คำเขียนเขยว่า การแต่งงานของชาวผู้ไทย เมื่อทำการสู่ขวัญหรือพิธีผูกแขนให้เป็นสามีภรรยาแล้ว จะต้องทำพิธีเขียนเขย(คำสอนเขยผู้ไท)ซึ่งเป็นประเพณีที่สำคัญที่สุด คือผู้ที่จะเป็นเขยจำต้องยินยอมปฏิบัติตามบัญญัติ 14 ของลุงดาพาช้าว(ผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง)ซึ่งจะวางไว้ให้ยึดปฏิบัติ ฝ่ายเขยผู้ไทยจะต้องมีการรับผิดชอบครอบครัวฝ่ายหญิง เพราะประเพณีชาวผู้ไทนิยมแต่งงานรับเขยเข้าบ้าน ฝ่ายเขยจะมารับมรดกฝ่ายหญิง ฉะนั้นลูกเขยต้องเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงของครอบครัว แต่หากทำผิดจะมีการปรับเขยคือ ครั้งที่ 1 บอกสอนว่ากล่าวตักเตือน ครั้งที่ 2 ปรับ 4 บาท หมู 1 ตัว ครั้งที่ 3

ปรับ 100 บาทกับควาย 1 ตัว ครั้งที่ 4 ไร่หนึ่ง หากเขยนั้นเป็นที่รักใคร่ของลุงตาพาข้าวจะได้มรดกจากพ่อตาแม่ยายมากเป็นพิเศษ

ศรีศักร วัลลิโภดม (2524: 21 - 22) กล่าวถึง มรดกทางวัฒนธรรมในเรื่องการทำมาหากินมีใจความสรุปว่า การทำมาหากินของคนไทยในอดีต ไม่มีอะไรสลับซับซ้อนเพราะว่าเป็นสังคมเกษตรกรรม เรื่องที่เกี่ยวกับอาชีพนี้มีข้อสังเกตว่า ถ้าอะไรที่ถือว่าเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพสำคัญของคนแล้วมักจะมีความสัมพันธ์กับระบบความเชื่อ ที่เน้นในเรื่องการช่วยเหลือของสิ่งนอกเหนือธรรมชาติดังเช่น การปลูกข้าว มีการเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมตั้งแต่แรกเริ่มจนเสร็จสิ้นนำข้าวมาเก็บไว้ในยุ้ง ในสังคมชนบทซึ่งประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะเป็นชาวนา (Peasant) ที่ทำการปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก นั้นมีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากในขณะนี้ อันเนื่องจากการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าไปใช้แทนของเก่า เครื่องมือเครื่องใช้ตลอดจนพาหนะในการทำนาแบบเก่าๆ กำลังจะหมดไป นอกจากการปลูกข้าวหรือการทำนาแล้ว การทำมาหากินรองลงมาก็คือการจับปลา ปลาที่หาขายแต่เก็บไว้กิน ถ้าเหลือก็แจกจ่ายแก่บรรดาญาติมิตร เพื่อนฝูง อาหารหลักที่ใช้กินกับข้าว นั่น คือ ปลา ร้า

สอาด ทุนภิรมย์ (2532) ได้วิจัยเรื่อง ศึกษากรณีบ้านพะวร อำเภอห้วยทับทัน จังหวัดศรีสะเกษ พบว่า บ้านพะวรมีอายุประมาณ 120 ปี เป็นหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาดำกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศ การศึกษาภาคบังคับไม่ถึง 1 ใน 4 ของประชากรทั้งหมด แนวความคิดในการทำนาชาวบ้านเชื่อว่าผลผลิตข้าวจะอุดมสมบูรณ์ขึ้นอยู่กับดินและน้ำเป็นสำคัญ การทำงานใช้แรงงานของครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ การแบ่งช่วงเวลาทำงานของชาวนามักใช้เวลาทำงานเต็มเวลาเฉพาะหน้าปักดำและหน้าเก็บเกี่ยวเท่านั้น

ปราณี วงศ์ยะรา (2538: 1 - 3) กล่าวถึงวิถีชีวิตใจความว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวและหมู่บ้านมีความผูกพันกันมากและเป็นไปตามความรู้สึกหรือขนบธรรมเนียมประเพณี และสบายทำให้คนอีสานเป็นผู้มีใจโอบอ้อมอารีย์ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สภาพของหมู่บ้านอยู่กันเป็นกลุ่มไม่ห่างไกลกันมากนัก มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดเหมือนญาติหรือตระกูลเดียวกัน มีการดำรงชีวิตอย่างง่าย การปลูกข้าวหรือการทำงานเป็นอาชีพหลักของชาวอีสาน

รัตนภรณ์ พัสค (2535: 116-123) พิธีเหย้าของชาวผู้ไทย เป็นวิธีการรักษาพยาบาลชนิดหนึ่ง โดยการพึ่งหมอเหย้าพยายามขอร้องให้สือออกจากร่างผู้ป่วย โดยการหาสิ่งตอบแทน เช่น การสะเดาะเคราะห์หรือการจัดหาอาหารคาว-หวานเช่นสังเวศ ทำศาลพระภูมิให้อยู่หรือการจัดหา

สิ่งของต่างๆ ให้ เพื่อให้วิญญาณที่เข้าถึงผู้ป่วยออกจากร่างผู้ป่วยด้วยการร้องรำผู้ไทยประกอบแคน และมีเครื่องกายเช่นสรวย ซึ่งเชื่อว่าจำทำให้ผู้ป่วยหายในที่สุด

ช.ปัญญาวุฑ (ม.ป.ป. : 12-13) ได้ศึกษาค้นคว้าการผัดผิของชาวผู้ไทย สรุปว่า เมื่อฝ่ายชายได้ล่วงเกินฝ่ายหญิงซึ่งไม่ใช่ภรรยาของตน จะต้องกล่าวคำ "ขอขมา หรือ แก้" ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการสู่ขวัญว่า จะกระทำเพื่อให้ผู้ป่วยหายเป็นปกติ ตลอดจนสู่ขวัญผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุต่างๆหรือสิ่งที่ทำให้ตกใจ ขวัญหนี หรือสู่ขวัญเพื่อให้แคล้วคลาดจากอันตรายเมื่อต้องเดินทางไกลๆ

สิทธิ บุตรอินทร์(2506: 50 – 52) กล่าวถึงภาษาผู้ไทยว่า มีแต่ภาษาพูดเท่านั้นไม่มีภาษาตัวหนังสือเป็นของตัวเอง การไม่มีตัวอักษรใช้นั้น เพราะในสมัยศึกคำบรรพ์พระยาแสงได้ประกาศให้ชนชาติต่างๆได้รับเอาหนังสือไปใช้ เจ้าเมืองผู้ไทยได้จารึกตัวอักษรลงบนหนังวัวตากแห้งครั้งฝนตกตัวหนังสือวัวเปียก เจ้าเมืองจึงนำหนังวัวไปฝังแดด แต่กลับถูกสุนัขคาบไปชาวผู้ไทยจึงไม่มีตัวหนังสือใช้

สุเทพ ไชยจันทร์(2556: 300)ภาษาผู้ไทย จัดอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะได มีลักษณะทางภาษาศาสตร์ที่ใกล้เคียงกับภาษาไทยอีสาน หรือภาษาถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะภาษาและสำเนียงการพูดจะคล้ายกับภาษาพูดของ ฉ้อ ภาษาพวน และภาษาไทยเหนือ ระบบเสียงในภาษาไทยกลางอาจกล่าวได้ว่ามีลักษณะจำเพาะในรายระเอียดบางประการ ซึ่งเกี่ยวกับหน่วยเสียง พยัญชนะ สระ วรรณยุกต์คำเปรียบเทียบกับระหว่างภาษา กลางกับภาษาผู้ไทย เช่น เสื่อ-เสอ,ไหม-เหมื่อ, หัว-โห,ไปไหน-ไปซิเลอ

วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์(2520: 16-20) ได้วิจัยภาษาผู้ไทย พบว่า มีคำหลายหลายเพื่อใช้สื่อความหมายกัน ในคำลำดับญาติ มีการแบ่งเพศชายเพศหญิง จากภาษาที่ใช้ ซึ่งจะเป็นลักษณะดั้งเดิมของภาษาไทยและเป็นภาษาที่กำลังจะตายไป นอกจากนั้นคำนำหน้าชื่อในภาษาผู้ไทยก็บ่งบอกถึงเพศได้เช่นกัน เช่น “ท้าว”เป็นคำสุภาพที่ใช้เรียกผู้ชาย “นาง” เป็นคำสุภาพที่ใช้เรียกผู้หญิงทั้งที่แต่งงานแล้วและยังไม่แต่งงาน และการใช้คำที่แสดงความคุ้นเคย เช่น “บัก” ใช้กับผู้ชาย คำว่า “อี”ใช้เรียกผู้หญิง เป็นต้น

นิราศ ศรีขวารส(2541: 40)วัฒนธรรมท้องถิ่นภาษาผู้ไทย จัดเป็นภาษาย่อยหรือภาษาถิ่นย่อยของภาษากลุ่มไท-ลาว เช่นเดียวกับภาษาไทยลื้อ ภาษาญ้อ ภาษาไทยเงิน ภาษาไทยคำตี้ ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว จึงฟังภาษาผู้ไทยได้เข้าใจพอสมควร ภาษาผู้ไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว

ชุมพล แนวจำปา (2529: 227 – 232) ได้ศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนบน พ.ศ. 2443 – 2468 สรุปว่า การปฏิรูปเส้นทางคมนาคมระหว่างกรุงเทพฯ กับภูมิภาคที่ราบสูงที่สำคัญครั้งแรก คือ การสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ นครราชสีมา ซึ่งเปิดเดินรถในปี พ.ศ. 2443 ทำให้การติดต่อเป็นไปด้วยความสะดวก และรวดเร็ว ผลกระทบของทางรถไฟที่มีต่อบริเวณลุ่มน้ำมูลตอนบนและหัวเมืองอื่นๆ ที่อยู่รอบนอกจึงมีมาก สนธิสัญญาเบาริงที่สยามกับประเทศตะวันตกในปี พ.ศ. 2398 ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อประเทศโดยส่วนรวม โดยเปลี่ยนจากผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองเป็นเพื่อการค้ามากขึ้น แต่ผลกระทบของสัญญาเบาริงที่มีต่อภูมิภาคที่ราบสูงของสยามนั้นมีข้อจำกัด เนื่องจากการคมนาคม การเปลี่ยนแปลงทางด้านคมนาคม ทำให้บริเวณลุ่มน้ำมูลตอนบนมีสินค้าสำเร็จรูปจากต่างประเทศเป็นจำนวนมากที่บรรทุกมาด้วยรถไฟ ทางรถไฟสายนครราชสีมา นับว่าเป็นการเปิดประตูเอาระบบเศรษฐกิจแบบการค้า เข้าไปในลุ่มน้ำมูลตอนบนเป็นครั้งแรกและเป็นพื้นฐานสำหรับการที่จะติดต่อลูกกลมเข้าไปส่วนต่างๆ ของภูมิภาคที่ราบสูงของสยาม

การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของโลกาภิวัตน์เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบอย่างมากต่อผู้คนในทุกมุมโลกได้มากกว่าในอดีต เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและคมนาคมสมัยใหม่ การติดต่อผ่านสื่อทางไกลประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การแพร่สะพัดของข่าวสารรวมทั้งการขนส่งคมนาคมข้ามประเทศ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่อัตราค่าบริการถูกลงทำให้โลกเชื่อมต่อกันได้ง่ายดาย เกิดกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์จึงแตกตัวออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่มีอุปสรรคด้านระยะทางและเวลามาขวางกั้นอีกต่อไป(อนุสรณ์ ลิมมณี, 2542: 238)

การเล่านิทานโดยปกติแล้วมักขึ้นต้นเรื่องว่า "กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วหรือ นานมาแล้ว" ลักษณะการเล่าจะเล่าด้วยภาษากัน เหมือนการสนทนากันในระหว่างเพื่อนบ้านหรือผู้ใหญ่กับเด็ก การเล่านิทานแต่ละครั้ง ผู้ฟังมักจะได้รับความบันเทิง คติสอนใจและแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้นิทานชาวบ้านยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นได้ จึงเป็นเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นเรื่องราวต่างๆ ความศรัทธา ความเชื่อและเรื่องราวต่างๆ ที่ในสมัยของตนเข้าไปแทรกแทรกเลหน่านั่นเสมอ (เสฐียร โกเศศ. 2515: 214)

นิทานกำพร้าว้ายน้อย

เรื่องกำพร้าว้ายน้อยเป็นชาติหนึ่งของพระพุทธเจ้าที่จุติลงมาเกิดที่เมืองอินทปัตถ์ เป็นกำพร้าว้ายบิดามารดาตั้งแต่ยังเล็ก อาศัยการขอทานเลี้ยงชีพ ชาวบ้านบางคนก็เมตตาให้ทาน บางคนก็รังเกียจหาทางกลั่นแกล้งเสมอ

วันหนึ่งตากวานบ้าน(คำเรียกผู้ใหญ่บ้าน) คิดกำจัดท้าวกำพร้าว จึงแนะนำให้ไปทำนาที่ทุ่งนาชายป่าซึ่งไม่มีใครทำกิน เพราะเป็นถิ่นที่ผีคู่ร้ายอาศัยอยู่ (ความเชื่อ) ท้าวกำพร้าวชั้นทำนา ขุดดิน ถางป่าอย่างไม่ย่อท้อ ทำให้ภูตผีทั้งหลาย รวมทั้งผีอย่างง่ามซึ่งอาศัยอยู่ปลายนา คิดจะจับท้าวกำพร้าวกินเป็นอาหาร แต่เทวดาห้ามไว้ และเมื่อผีเหล่านั้นรู้ว่าเป็นพระพุทธรูปเจ้ากลับชาติมาเกิดเป็นท้าวกำพร้าวจึงถวายตัวเป็นทาสรับใช้ และได้ช่วยท้าวกำพร้าวทำไร่ทำนา ปลูกพืชผักผลไม้

ขณะที่รอการเก็บเกี่ยวข้าว ท้าวกำพร้าวได้ออกขอทานตามปกติตากวานบ้านประหลาดใจที่ท้าวกำพร้าวไม่ตาย จึงคิดกลั่นแกล้งอีก โดยนำข้าวบ้วนปากมาบริจจาคทานเป็นจำนวนมาก ท้าวกำพร้าวจึงนำไปนี้ แต่ปรากฏว่าข้าวบ้วนปากของตากวานบ้านส่งกลิ่นหอมอบอวล ทำให้ผีทั้งหลายได้กลิ่นพากันมาขอแบ่งกิน ผลการกินข้าวบ้วนปาก ทำให้ท้าวกำพร้าวมองเห็นภูตผีทั้งหลายได้

วันหนึ่งท้าวกำพร้านำโซ่ไปดักปลา แต่ไม่มีปลาติดเพราะผีน้อยขโมยกินหมด ท้าวกำพร้าวจึงนำเรื่องนี้ไปปรึกษาผีอย่างง่าม ผีอย่างง่ามจึงเอาไหมของคน(ชนเพชร)ให้ท้าวกำพร้านำไปทำบ่วงดักไว้ ในที่สุดผีน้อยก็ติดบ่วง ได้ร้องขอชีวิตต่อท้าวกำพร้าว ท้าวกำพร้าวจึงได้ปล่อยไป (คุณธรรม)ต่อมาก็มีสัตว์อื่น ๆ มาติดบ่วงสายไหมที่ท้าวกำพร้าวดักไว้อีก เช่น เสือ อีเห็น ช้างน้ำ และนาค ซึ่งสัตว์ทุกชนิดร้องขอชีวิตและยอมเป็นทาสรับใช้ท้าวกำพร้าว ส่วนพญาช้างน้ำได้มอบงาทั้งสองข้างและแก้วมณีให้แก่ท้าวกำพร้าว ซึ่งในงาช้างนั้นมีหญิงสาวคนหนึ่งชื่อนางสีดาอาศัยอยู่นางได้ออกมาทำอาหารไว้ให้ทุกครั้งที่ท้าวกำพร้าวไม่อยู่บ้าน จนท้าวกำพร้าวเกิดความสงสัยจึงแอบดูและรู้ความจริง ท้าวกำพร้าวได้ทวงงาช้างนั้นเสีย เพื่อไม่ให้นางเข้าไปอยู่ในงาช้างนั้นอีก และทั้งสองได้แต่งงานกัน

ท้าวกำพร้าวไม่ได้ไปขอทานในหมู่บ้านเป็นเวลาหลายวัน ชาวบ้านจึงเกิดความสงสัยพากันไปแอบดูที่กระท่อม เมื่อได้เห็นนางสีดาซึ่งมีรูปโฉมงดงาม ต่างพากันตกตะลึงและโจษขานกันไป จนทราบไปถึงพระยาพิภพทองเจ้าเมืองอินทปัตต์ **ผู้มีใจพาล(ผิวดีศีลธรรม)**จึงคิดอยากได้นางสีดาเป็นนมเหสี ได้**ทำพนัน(ผิวดีศีลธรรม)**ท้าวกำพร้าว แข่งขันหลายอย่าง โดยมีเดิมพันว่า ถ้าท้าวกำพร้าวแพ้จะยิदनางสีดา แต่ถ้าท้าวอินทปัตต์แพ้จะยอมยกเมืองให้ครั้งหนึ่ง เมื่อแข่งขันชนไก่ ชนควาย และชนช้างท้าวกำพร้าวเป็นฝ่ายชนะทุกครั้ง ทั้งนี้เพราะได้รับความช่วยเหลือจากนางสีดาภรรยาของท้าวกำพร้าวที่ใช้แก้วมณีเรียกสัตว์ต่าง ๆ ซึ่งยอมเป็นทาสท้าวกำพร้าวมาให้ความช่วยเหลือ เมื่อชนไก่ ควาย และช้างของเจ้าเมืองตาย พระองค์**ได้บังคับ(ผิวดีศีลธรรม)**ให้ท้าวกำพร้าวกินสัตว์เหล่านั้นเสียให้หมด พญาอู่(งู) หรือนาค แปลงตัวเป็นท้าวกำพร้าวมากินสัตว์ทั้งสามที่ตายไปให้หมด ทำให้เจ้าเมืองโกรธแค้นท้าวกำพร้าวยิ่งขึ้น จึงได้ทำแข่งเรือกับท้าวกำพร้าว

พญานาคได้แปลงกายมาเป็นเรือ ช่วยเหลือท้าวกำพริ้อีก แล้วพาคน้ำลูกเรือของเจ้าเมืองลุ่ม ในที่สุดเจ้าเมืองผู้ไร้สัจจะก็จมน้ำตาย (กฎแห่งกรรม) เจ้าเมืองได้ไปเกิดเป็นผีแฉน แต่มีใจเสน่หานางสีดา และเจ็บแค้นที่ไม่สามารถเอาชนะท้าวกำพริ้อีก จึงวางแผนร่วมกับบ่วงลั่วตัวหนึ่งให้ไปร้องเรียกเอาวิญญาณ(ขวัญ)นางสีดา เมื่อขวัญออกจากร่างนางสีดาก็สิ้นชีวิต ผีน้อยแนะนำไม่ให้เผาร่างของนางและอาสาจะพาวิญญาณของนางสีดากลับมาให้ได้ จึงไปพบพญาแฉนแล้วซ่อนซ่อนไปด้วย

ต่อมาวิญญาณของนางสีดาได้ไปอยู่กับพญาแฉน ทำให้พญาแฉนดีใจมากให้รางวัลแก่บ่วงลั่ว และได้เลี้ยงสุรา(ผิดศีลธรรม) จนบ่วงลั่วเมาไม่ได้สติ ผีน้อยจึงอาสาพาบ่วงลั่วไปส่งถึงบ้าน(ตอบแทนบุญคุณ) ระหว่างทางผีน้อยได้หลอกให้บ่วงลั่วเข้าไปนอนในช่อง บ่วงลั่วรู้เท่าไม่ถึงการณ์จึงทำตามผีน้อยรีบปิดผาช่องแล้วนำมาให้ท้าวกำพริ้อีก ผีน้อยได้บังคับให้บ่วงลั่วเรียกเอาวิญญาณนางสีดากลับมา เมื่อนางสีดาได้ฟื้นคืนดั้งเดิมแล้ว ผีน้อยจึงหลอกให้บ่วงลั่วแลบลิ่นที่เคยใช้เอาวิญญาณคนมาเป็นจำนวนมาก(ความชั่ว) แล้วตัดลิ่นบ่วงลั่วเสีย เพราะเกรงว่ามันจะร้องเรียกเอาวิญญาณคนไปอีก นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา บ่วงลั่วจึงร้องได้ไม่ชัดเจน

เมื่อเจ้าเมืองอินทปัตต์สิ้นชีพไปแล้ว ชาวเมืองจึงเชิญท้าวกำพริ้อและภรรยาปกครองบ้านเมืองสืบต่อมา ทั้งนี้เพราะความดีของท้าวกำพริ้อและภรรยาจึงปกครองบ้านเมืองโดยประกอบด้วยคุณธรรมสืบต่อมาอย่างเป็นสุข (<http://www.gotoknow.org/posts/244002>)

นิทานผีก่องก้อย

“ผีเอ๋ย.....ผีก่องก้อย.....มากินตับเด็กน้อยที่มันจืดคือ

ผู้ใดสั่งให้ชื่อๆ.....ตึกได้กินตับกินไต”

ผีก่องก้อยเป็นผีปศาจชนิดหนึ่ง มักอาศัยอยู่ในป่าที่บรกด และออกหากินเวลาตีกลิ่นเที่ยงคืน เพราะเป็นช่วงเวลาที่เงียบสงบ และปราศจากผู้คน อีกทั้งอาหารก็หาง่าย อาหารของมันก็คือ ปลา กบ เขียด กุ้ง หอย หากหาไม่ได้ ก็จะกิน หมา แมว และไปลักเปิด ไก่ ของชาวบ้าน มากินหรือ กินแม้กระทั่งเด็ก ลักษณะของผีก่องก้อยจะเหมือนกับคนทุกอย่าง จะต่างก็ตรงรูปร่างเล็กผอม ใบหน้าลิบแหลม และสันเท่าหันไปข้างหน้า ปลายเท้าจะหันไปข้างหลัง รอยเท้าจึงเหมือนกับคนเดินกลับหลัง เวลาออกหากินตึกๆ มันจะส่งเสียงร้องว่า " ก่องก้อย ก่องก้อย" เมื่อหิวมากๆ จะร้องว่า "ก่องก้อย ก่องก้อย กือก" เสียง"กือก" ที่ลงท้ายเป็นสัญญาณบอกว่า มันหิวสุดขีด เวลาพูด มันจะพูดตรงข้ามกับสิ่งที่มันต้องการสื่อความหมาย เช่น ชาว จะหมายถึง คำ จะไปแป๊ปเดียว ก็หมายถึงจะไปนานมาก มันจะมีฤทธิ์เดชหลายอย่าง เช่น วิ่งได้เร็วตั้งสายลม มีพลังกำลังแข็งแรง ดั่งยักษ์โจ

กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีพี่น้องอยู่สองคน มีอาชีพทำนา เมื่อหน้าแล้งมาเยือน ก็ทำนาไม่ได้ ผู้เป็นพี่ชายจึงได้ไปหาปลาในห้วย ซึ่งอยู่ไกลออกไป ทุกๆเช้าเขาจะไปปล่อย ที่ดักปลาไว้ วันหนึ่งเขาไปปล่อยตามปกติ แต่ปรากฏว่า ไม่มีปลาเลยสักตัว ซึ่งปกติแล้ว จะต้องมีปลาติดอยู่ตัวหรือสองตัว เขาคิดว่า จะต้องมีคนมาขโมยปลาเขาแน่ๆ คิดดังนั้น เขาก็เดินสำรวจบริเวณรอบๆ แล้วเขาก็พบรอยคนเท้าเล็กๆ ซึ่งไม่น่าจะยาวเกิน 3 นิ้ว "ในโลกนี้คือมีคนดินน้อยแนว (แบบ) นี้" เขาคิดในใจ "ถ้าเป็นดินเล็กน้อย ขนาดนี้ก็ยังย่าง(เดิน)บ่ทันเป็น" คิดแล้วเขาก็เอาลอบลงน้ำตามเดิม

วันรุ่งขึ้น ก็เกิดเหตุการณ์แบบนี้อีก มันทำให้เขาโมโห และคิดว่าต้องจับให้ได้ว่าใครเป็นคนขโมยคิดดังนั้น เขาก็ไปแอบคอยดักอยู่พุ่มไม้ใกล้ๆกับลอบดักปลาทั้งคืน เขาอดตาหลับขับตานอน หลับๆตื่นๆ จนเวลาล่วงมาใกล้รุ่งสาง .. เขาก็ได้ยินเสียง คล้ายกับคนเดินมาเบาๆ แล้วเขาก็ได้เห็น ฝีก่องก่อยยืนอยู่ริมตลิ่ง มันเป็นผู้หญิงตัวเล็กๆผมยาวเหมือนแม่มด ไม่สวมเสื้อผ้า ยืนเปลือยกายอยู่ตรงหน้า และทำท่ากำลังจะขโมยปลาของเขา ความโกรธทำให้เขาลืมตัว ระเบิดโทสะออกไป " กูสิสับมึงให้แหลกปานลาบพุ้นละ อีจี้ล็ก" เขาตะโกนออกไปพร้อมกับกระโจนออกจากที่ซ่อน ถึงแม้ว่าเขาจะแข็งแรงมากแต่ก็ไม่สามารถจับตัวฝีก่องก่อยได้ ในที่สุด เขาเองกลับเป็นฝ่ายที่ถูกฝีก่องก่อยจับตัวไปขังไว้ที่ถ้ำของมัน พร้อมกับบังคับให้เขาเป็นทาส และทุกครั้งที่ฝีก่องก่อยออกไปหากิน มันจะเอาหินก้อนใหญ่มาปิดปากถ้ำไว้ หนึ่งปีผ่านไป เขาก็มีลูกชายกับฝีก่องก่อย 1 คน เขามีหน้าที่เลี้ยงลูกยามที่ฝีก่องก่อยไม่อยู่ และเขาต้องอยู่แบบนี้มานานถึง 3 ปี อยู่มาวันหนึ่ง ลูกชายของเขาได้พยายามดันก้อนหินออกจากหน้าถ้ำ ด้วยพลังกำลังที่ได้มาจากแม่ผู้เป็นฝีก่องก่อย ทำให้เด็กน้อยสามารถเปิดปากถ้ำให้ผู้เป็นพ่อ หลบหนีออกไปได้ พอปากถ้ำเปิด เขาก็รีบวิ่งกลับบ้านอย่างสุดชีวิต ...ถึงเขาจะวิ่งได้เร็วแค่ไหน แต่ก็ยังช้ากว่าฝีก่องก่อย ทันทีที่ฝีก่องก่อยรู้ว่าเขาหนีไป มันก็รีบวิ่งตามมาดุด่า เขาวิ่งจะถึงหมู่บ้านอยู่แล้ว ...เข้าไปเสียแล้ว ฝีก่องก่อยวิ่งตามเขาทัน เมื่อรู้ว่าไม่พ้นเงื้อมมือมัน เขาก็รีบล้มตัวลงนอน แกล้งตายอยู่ตรงนั้น เมื่อฝีก่องก่อยมาถึงตัวเขา มันก็เดินวนรอบตัวเขา พร้อมกับเอามือจิกจี้เอาเขาดู เขาเป็นคนที่มีความอดทน ไม่บ่่าจี้ จึงนอนแน่นิ่งอยู่อย่างนั้น พร้อมกับนั้นเขาก็ค่อยๆผายลมออกมาอย่างแผ่วเบา กลิ่นเหม็นจากตดของเขา ตลบอบอวนไปทั่ว ฝีก่องก่อยเห็นดังนั้นก็ร้องไห้เศร้าโศกเสียใจด้วยความอาลัยรัก เมื่อมันใจแน่ว่าเขาตายแล้วจริงๆ มันจึงเอาหม้องวิเศษให้เขา 1 อัน พร้อมกับบอกว่า "เมื่อเจ้าต้องการหยั่ง ก็ให้ตีหม้องเทื่อหนึ่ง" พอฝีก่องก่อยหลับตาไปแล้วชายหนุ่มก็รีบเข้าบ้าน กลับมาแล้วความเป็นอยู่ของเขาก็ดีขึ้น เพราะว่าอยากได้อะไรก็แค่ตีหม้องวิเศษ เมื่อน้องชายเห็นดังนั้นก็อยากได้บ้าง จึงได้ถามว่า เขาได้มันมาอย่างไร และหายไปไหนมาตั้ง 3 ปี เขาก็เล่าให้น้องชายฟังอย่างละเอียด เมื่อน้องชายเขาฟังจบก็พูดว่า "ซ้อยก็อยากรวยคือกัน" เมื่อน้องชายเขาคิดดังนั้นแล้วจึงได้ออกไปหาฝีก่องก่อยให้ฝีก่อง

ก้อยจับตัวไป แล้วก็หนีกลับมา แต่เขาโชคไม่ดีเหมือนพี่ชายเขาเพราะเขาไม่สามารถอดกลิ่นเสียงหัวเราะไว้ได้ ตอนที่เขาโดนฝึกก้อยจี้ที่เวอนั้นเขาก็หัวเราะซัดคั่นซังอ....ฝึกก้อยจึงรู้ว่าเขาไม่ได้ตาย มันจึงเอามือจก(ล้าง)กินดับไตใส่ฟุงของเขาจนหมดเกลี้ยง

(<http://www.baanmaha.com/community/thread20320.html>)

การละเล่นพื้นบ้าน สมัยก่อนนั้นยังคงความอุดมสมบูรณ์ของภูมิธรรมภูมิปัญญาอีสานไว้อย่างเหนียวแน่น เห็นได้จากการบอกเล่าความเป็นมาในวิถีชีวิตชาวบ้านนาบัว การละเล่นที่ได้สัมผัสผ่านผู้รู้ในชุมชน เช่น หมากอี, หิงอี, หมากข่าง, เป่ายาง, ตีในหมากขาม, เสือกินวัว, หลบลูกอีฮุน โดยจะยกตัวอย่างวิธีการละเล่น ดังนี้

หมากลัถี้

จับไม้สั้นไม้ยาว เพื่อหาว่าใครจะเป็นคนหาก่อน เมื่อได้แล้วก็ปิดตาคนอื่น ๆ ไปซ่อน คนปิดตาดถาม "เอาหรือยัง" ถ้าผู้ซ่อนคนใด หรือหลายคนร้องว่า "ยัง" ก็ยังเปิดตาไม่ได้ รอจนกว่าผู้ซ่อนจะร้องว่า "เอาละ" จึงเปิดตาได้และค้นหาผู้ซ่อน เมื่อหาพบต้องส่งเสียงดังๆ เพื่อให้รู้ว่าพบใครคนหนึ่งแล้ว ผู้ซ่อนทั้งหลายก็ออกมาจากที่ซ่อน ถ้าเล่น โป้งแปะ จะต้องร้องว่า "โป้ง....(ชื่อผู้ที่พบ)" ถ้าผู้ซ่อนถึงตัวผู้หา และร้องว่า "แปะ" ก่อน ผู้นั้นต้องเป็นต่อไป ผู้เล่นจะต้องซ่อนคนเดียว ที่เดียวกันจะซ่อนมากกว่า 1 คนไม่ได้

งูกินหาง

วิธีการเล่นงูกินหาง เริ่มจากเสียงทาย ใครแพ้ต้องไปเป็น "พ่องู" ส่วนผู้ชนะที่มีร่างกายแข็งแรง ตัวใหญ่จะเป็น "แม่งู" ไว้คอยปกป้องเพื่อน ๆ คนอื่นที่เป็น "ลูกงู" จากนั้น "ลูกงู" จะเกาะเอาแม่งูและต่อแถวกันไว้ ยืนเผชิญหน้ากับ "พ่องู" จากนั้นจะเข้าสู่บทร้อง โดยพ่องูจะถามว่า

พ่องู : "แม่งูเอ๋ยกินน้ำบ่อไหน"

แม่งู : "กินน้ำบ่อโสโกโยกไปโยกมา" (พร้อมแสดงอาการส่ายตัวไปมา)

พ่องู : "แม่งูเอ๋ยกินน้ำบ่อไหน"

แม่งู : "กินน้ำบ่อหินบินไปบินมา" (พร้อมแสดงอาการบินไปบินมา)

พ่องู : "แม่งูเอ๋ยกินน้ำบ่อไหน"

แม่งู : "กินน้ำบ่อทรายย้ายไปย้ายมา" (พร้อมแสดงอาการส่ายตัวไปมา)

จากนั้นพ่องูจะพูดว่า "กินหัวกินหางกินกลางตลอดตัว" แล้ววิ่งไล่จับลูกงูที่กอดเอวอยู่ ส่วนแม่งูก็ต้องป้องกันไม่ให้พ่องูจับลูกงูไปได้ เมื่อลูกงูคนไหนถูกจับ จะออกจากแถวมายืน

อยู่ด้านนอก เพื่อรอลุ้นรอบต่อไป หากพองูแย่งลูกได้หมด จะถือว่าจบเกมแล้วเริ่มเล่นใหม่ โดยพองูจะกลับไปเป็นแม่งูต่อไปในรอบต่อไป (<http://www.chaware.com>)

ดนตรีกับพิธีกรรม

จากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เจริญชัย ชนไพโรจน์(2542 :1269) ได้เขียนไว้ว่า ดนตรีพื้นบ้านอีสาน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะการแบ่งกลุ่มทางดนตรี คือ กลุ่มวัฒนธรรมเพลงโคราช กลุ่มวัฒนธรรมกันตรึม และกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ ดนตรีของแต่ละกลุ่มต่างมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวอย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือ **ดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมโคราช** มีเฉพาะดนตรีประเภทขับร้องที่เรียกว่าเพลงโคราช ซึ่งประกอบด้วยหมอลำ เพลง ฝ่ายชายสองคน และหมอลำ เพลง ฝ่ายหญิงสองคนร้องตอบโต้กันโดยไม่มีเครื่องดนตรีบรรเลงประกอบแต่อย่างใด **ดนตรีกลุ่มวัฒนธรรมกันตรึม** เป็นดนตรีของชาวจังหวัดสุรินทร์ บุรีรัมย์ และศรีสะเกษ ดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมนี้มีทั้งดนตรีประเภทขับร้อง ที่เรียกกันว่า จเรียงต่างๆ และดนตรีประเภทบรรเลงได้แก่ เช่น ดนตรีวงกันตรึม วงปี่พาทย์ และมโหรี ส่วน**ดนตรีกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ** อันเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดของภาคอีสานนั้น มีการขับร้องที่เรียกว่า ลำ โดยมีแคนเป่าประสานเสียง ดนตรีที่แพร่หลายที่สุดของกลุ่มนี้ได้แก่ แคน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่า เครื่องดนตรีที่มีความนิยมรองลงมา ได้แก่ พิณ หรือซึง แต่ในปัจจุบัน โปงลาง(เดิมเรียกว่าขอลดหรือหมากกลิ้งกล่อม)กำลังเป็นที่นิยมและแพร่หลายมากขึ้นรองลงมาจากแคนและพิณ

จากสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคอีสาน เจริญชัย ชนไพโรจน์ (2542 :1276 – 1280) ได้เขียนไว้ว่า กลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ เป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ของภาคอีสาน มีเนื้อที่ครอบคลุม 13 จังหวัด คือ เลย หนองคาย อุดรธานี สกลนคร นครพนม ขอนแก่น กาฬสินธุ์ มุกดาหาร มหาสารคาม ร้อยเอ็ด ชัยภูมิ ยโสธร และอุบลราชธานี ลักษณะเด่นทางดนตรีเป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มคือ แคน

เครื่องดนตรีของกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ อาจแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ เครื่องดีด เครื่องตี เครื่องเป่า และมีรายละเอียดดังนี้

เครื่องดีด พิณเป็นเครื่องดนตรีในสกุลเครื่องสายซึ่งประกอบด้วย กะโหลกและคอก มีสายขึงใช้ดีด อาจดีดด้วยมือแผ่นพลาสติกหรือแม้แต่เศษวัสดุที่เป็นแผ่นถากออกมาจากเขาสัตว์หรือกระดูกเต่า (Midgley.1978:167-179) มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ตตะ หมายถึง เครื่องดนตรีที่มีสายสำหรับดีดเป็นเสียงสันนิษฐานว่า ตตะนี้จะได้แบบอย่างมาจากที่ใช้สายขึงคันธนู เกิดการสั่นสะเทือน แต่สายธนูที่ทำหน้าที่เป็นตัวสั่นสะเทือนนั้นจะแตกต่างกันไปตามความยาว สันของคันธนู มีเสียงดังไม่มากนัก หัวธนูที่ช่วยให้การเปล่งเสียงมากขึ้น จึงใช้วัสดุที่กลวง โดยเกิดขึ้นเอง

ตามธรรมชาติเช่น ผลน้ำเต้า กะโหลกมะพร้าว กระบอกไม้ไผ่หรือไม้ที่ขุดทะลุทะลวงตลอด จึงเรียกส่วนนี้ว่า “วิณโปกขร” หรือกระฟุ้งพิณ(Resonator)(อุดม อรุณรัตน์. 2526: 91)

พิณของชนเผ่าสุเมเรียน ที่เรียกว่า ไลร์ มีมาแล้วก่อนคริสตศักราชถึง 3,000 ปี และใช้กันอย่างกว้างขวางในกลุ่มชนอียิปต์โบราณ กรีกโบราณและยุโรปสมัยกลาง ในแอฟริกา มันถูกใช้เล่นประกอบในพิธีกรรมบางอย่าง (Lsaacs and Martin.1982:225-226) ในลัทธิของศาสนาพราหมณ์มีความเชื่อว่าการบูชาด้วยเสียงดนตรีที่มีสายติดต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน เป็นวิธีอันที่จะบรรลุถึงซึ่งความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับพระศิวะได้(เดอบาร์รี 2512: 513)

ในทางพุทธศาสนานั้น วิธีพระโพธิญาณ ของสมเด็จพระมหาสัตว์ก็ได้อาศัยสายกลางแห่งพิณที่สมเด็จพระอมรินทราธิราชทรงคิดถวายถึงได้ตรัสรู้สำเร็จสมโพธิญาณว่า การบำเพ็ญเพียรแสวงหาโมกษธรรมนั้น ถ้าเคร่งครัดนักก็เปรียบเสมือนการขึ้นสายพิณให้ตึงเกินไปติดแล้วข้อมขาดถ้าหย่อนยานนักข้อมไม่มีเสียงไพเราะเหมือนขึ้นสายพิณหย่อน แต่ถ้าทำอยู่ในขั้นมัชฌิมาปานกลาง ก็เปรียบเสมือนการขึ้นสายแต่เพียงพอดีกับระดับเสียงข้อมจะให้เสียงดังกังวานไพเราะแจ่มใส ดังใจความในวรรณคดีเรื่อง พระปฐมสมโพธิถากกลางถึงพิณไว้ในตอนทุกกิริยาปริวรรต ปริงเฉทที่ 8 ว่า

ขณะนั้น สมเด็จพระอมรินทราธิราชทราบในข้อปริวิตก ดังนั้น จึงทรงซึ่งพิณทิพย์ สามสายลงมาติดถวายพระมหาสัตว์ สายหนึ่งเคร่งนัก พอดิดก็ขาดออกไป สายหนึ่งหย่อนนักคิดเข้าก็ไม่บันลือเสียงและสายหนึ่งนั้นไม่เคร่งไม่หย่อนเป็นปานกลางคิดเข้าก็บรรลือศัพท์ ไพเราะเจริญจิต พระมหาสัตว์ได้สดับเสียงพิณก็ถือเอานิมิตอันนั้นทรงพิจารณาแจ้งว่า มัชฌิมปฏิบัตินี้เป็นหนทางพระโพธิญาณ

วรรณคดีเรื่องสักกปัญหสูตร ได้กล่าวถึงพิณที่พระปัญจสังขรคิดไว้ในสักกปัญหสูตรที่ฉนิกายมหาวรรค (อุดม อรุณรัตน์.2526: 93-96) ไว้ว่า “พิณมีสี่เหลืองเหมือนผลมะตูมสุก กระฟุ้งพิณนั้นแล้วด้วยทองทิพย์ คณพิณแล้วด้วยแก้วอินทนิล สายนั้นแล้วด้วยเงินงามลูกบิดแล้วด้วยแก้วประพาฬ พลางขึ้นสายทั้ง 50 ให้ได้เสียงแล้วจึงคิดพิณให้เปล่งเสียงอันไพเราะ” นอกจากจะได้ชื่อว่าเป็นผู้ฉลาดในการยังพิณให้เปล่งเสียงแล้ว พระปัญจสังขรยังคิดแต่งเพลงขับได้อย่างไพเราะไว้เป็น “คีตูปสณฺหิโต ธมโม” ธรรมประกอบบคิตอีกด้วย บรมครูทางดนตรีไทยถึงได้ยกย่องบูชาพระบัยจรสังขรว่า เป็นครูทางดนตรีไทยถึงได้ยกย่องบูชาพระปัญจสังขรว่า เป็นครูทางดนตรี (การเปล่งเสียงจากสาย) จึงได้บรรจุไว้ใน โองการไหว้ครูดุริยดนตรีไทยว่า “พระปัญจสังขร พระกรเธอถือพิณคิดดั่งเสนาสนั่น”

ในวรรณกรรมอีสาน 7 เรื่อง ได้กล่าวถึงพิณไว้ดังตัวอย่างดังนี้
(สันทนา ทิพวงศา.2535:56-153)

เรื่องชูลุนางอ้ว ได้กล่าวถึงพิณว่า

คือมาแล้ว ดีเสบนั่นเนื่อง

พิณโพนขับ หน่อพุทธโรเมืองฟ้า

เรื่องท้าวกำกาค่า ได้กล่าวถึงพิณว่า

คุริยาพร้อม คนตรีพิณพาทย์

ระบำต่อยต้อง ซอได้ต่อยสาย

เรื่องผาแดงนางไอ่ ได้กล่าวถึงพิณว่า

มีทั้ง สมณาเจ้า ไหลมาเคียรระดาษ

ฝูงหมู่ พิณพาทย์ฆ้อง ดังก้องสนั่นเมือง

เรื่องสังข์ศิลป์ชัย ได้กล่าวถึงพิณว่า

ฝูงเคยเหล่าน ดีตะโพนพิณพาทย์

ขับแข่งฮ้อง โคลงฟ้ากาพย์สาร

เรื่อง กภาพะเกษ ได้กล่าวถึงพิณว่า

เขาก็ ดีตะโพนพิณเสพสวนเสียงห้าว

ดาตีตั้ง ภาวแปรฮั้บราช

เรื่อง จำปาสีตัน ได้กล่าววว่า

ฟุ้งยี่น ควรควนก้อง คุริยาม่วนมีพุ่นเขอ

พิรพาทย์ฆ้อง ยวงย้ายอย่างเชิง

เรื่องพญาคันคาก ได้กล่าววว่า

คีน ๆ ก้อง เสียงเสพนันตีพุ่นเขอ

ควน ๆ เสียง พาทย์พิณแคนได้

คนไทยได้เคยใช้พิณหรือซุงเป็นเครื่องบรรเลงมาแต่ครั้งโบราณ จากหลักฐานภาพปูนปั้นประดับฐานเจดีย์ที่เมืองโบราณ บ้านคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ซึ่งเป็นรูปนางทั้งห้า บรรเลงคุริยดนตรี นางหนึ่งบรรเลงพิณเพียะ นางหนึ่งคิดพิณ 5 สาย นางหนึ่งตีกรับ นางหนึ่งตีฉิ่ง และอีกนางหนึ่งเป็นนักร้องขับลำนำ ภาพปูนปั้นดังกล่าวเป็นศิลปะสมัยทวารวดี สันนิษฐานว่า คงปั้นขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 16(สำเร็จ คำโมง. 2538: 477) สันนิษฐานว่าพิณเข้ามาสู่ประเทศไทยเมื่อประมาณ 1,000 ปีมาแล้ว ซึ่งของเดิมมาจากจีนตอนใต้ โดยที่เราได้ตัดแปลงนำเข้าไปเล่นกับเครื่องดนตรีไทย เช่น ระนาด ฆ้องวง ซอ กลอง ฉิ่ง ฯลฯ เราเรียกวงนี้ว่า วงพิณ

พาด ต่อมาพิณได้หายไปจากวงพิณพาด ด้วยเหตุใดไม่ปรากฏกลับมาใช้ปีแทน เรียกววงพิณพาดใหม่ว่า วงปีพาด (ประยูทธ เหล็กกล้า.2512: 44)

สำหรับซุง หรือพิณของคนไทยภาคอีสานนั้น น่าที่จะวิวัฒนาการขึ้นมาจากสะนู (หรือธนู) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีสายจึงเป็นรูปคันธนูใช้ดีดเล่นหรือผูกหัวว่าวชักขึ้นไปในท้องฟ้า ให้ลมบนพัดแล้วเกิดเสียงส่วนที่เป็นเด้าเสียงนั้น น่าที่จะมาจาก 2 ทาง คือ จากกระบอกไม้ไผ่ เพราะยังมีพิณกระบอกไม้ไผ่ให้เด็กเล่นอยู่ในสังคมไทยภาคอีสาน และอีกทางหนึ่งมาจากพิณสายเครื่องหูก้านาง ซึ่งขุดหลุมลงไปในดินเป็นเด้าขยายเสียง และจึงสายเครื่องหูก้านางเป็นสายพิณพาดบนปากหลุมนั้น มัดหัวท้ายของสายเข้ากับหลัก 2 หลัก เวลาเล่นใช้ดีดหรือดีดสายเกิดเสียงดังตึงตึงคล้ายกลอง (<http://www.oknation.net/blog/print.php?id=341693>) นอกจากนี้พิณนั้นยังมีบทบาทต่อชาวผู้ไทยอย่างมากด้วยเพราะเป็นเครื่องดนตรีที่ชาวอีสานสร้างขึ้นเอง ด้วยภูมิปัญญาที่มีอยู่ตามธรรมชาติ อีกทั้งพิณยังเป็นเครื่องดนตรีที่ประกอบอยู่กับพิธีกรรมของชาวผู้ไทย อย่างการเลี้ยงผีของชาวผู้ไทย

แคน เป็นชื่อเครื่องดนตรีพื้นเมืองภาคอีสานที่เก่าแก่มีมาแต่โบราณ แคนเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ปากเป่าให้เป็นเพลง ใครเป็นผู้คิดประดิษฐ์เครื่องดนตรีที่เรียกว่า "แคน" เป็นคนแรก และทำไมจึงเรียกว่า "แคน" นั้น ยังไม่มีหลักฐานที่แน่นอนยืนยันได้ แต่ก็มีประวัติที่เล่า เป็นนิยายปรัมปราสืบต่อกันมา ดังต่อไปนี้

หญิงหม้ายผู้คิดประดิษฐ์ทำแคน กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้ว มีพรานคนหนึ่งได้ไปเที่ยวล่าเนื้อในป่า เขาได้ยินเสียงนกกกรวิก (นกกการเวก) ร้องไพเราะจับใจมาก เมื่อกลับมาจากป่าถึงบ้าน จึงได้เล่าเรื่องที่ตัวเองไปได้ยินเสียง นกกกรวิกร้องด้วยเสียงไพเราะนั้นให้แก่ชาวบ้าน เพื่อนฝูงฟัง ในจำนวนผู้ที่มาฟังเรื่องดังกล่าวนี้มี หญิงหม้ายคนหนึ่งเกิดความกระหายใคร่อยากจะได้ฟังเสียงร้องของนกกกรวิกยิ่งนัก จึงได้พูดขอร้อง ให้นายพรานล่าเนื้ออนุญาตให้ตนติดตามไปในป่าด้วย เพื่อจะได้ฟังเสียงร้องของนก ตามที่นาย พรานได้เล่าให้ฟัง ในวันต่อมาครั้นเมื่อนายพรานล่าเนื้อได้พาหญิงหม้ายคืบคั้นไปถึงในป่า จนถึง ถิ่นที่นกกกรวิก และนกเหล่านั้นก็กำลังส่งเสียงร้องตามปกติวิสัยของมัน นายพรานก็ได้กล่าวเตือน หญิงหม้ายให้เงี่ยหูฟังว่า "นกกกรวิกกำลังร้องเพลงอยู่ ผู้เจ้าจงฟังเอาเถอะ เสียงมันอ่อนซอนแท้ แม่่นบ"

หญิงหม้ายผู้นั้น ได้ตั้งใจฟังด้วยความเพลิดเพลิน และติดอกติดใจในเสียงอันไพเราะ ของนกนั้นเป็นอย่างยิ่งนัก ถึงกับคลั่งไคล้ไหลหลง ราพึงอยู่ในใจตนเองว่า"เฮ็ดจั่งได้นอ จังสิได้ฟังเสียงอันไพเราะ ม่วนชื่น จับใจอย่างนี้ตลอดไป ครั้นลิกอยเฝ้า ฟังเสียงนกในถิ่นของมัน ก็เป็นแดนดงแสนกัณดาร อาหารก็หายาก หนักไม่ก็บมี" จึงได้คิดตัดสินใจแน่วแน่ว่า "เฮาสิต้องคิดทำเครื่องบังเกิดเสียง ให้มีเสียงเสนาะ ไพเราะอ่อนซอนจับใจ ดุจดั่งเสียง นกกกรวิกนี้ให้จง

ได้ " เมื่อหญิงหม้ายกลับมาถึงบ้าน ก็ได้คิดอ่านทำเครื่องดนตรีต่าง ๆ ทั้งเครื่องดีด สี ตี เป่า หลาย ๆ อย่าง ก็ไม่มีเครื่องดนตรีชนิดใดมีเสียงไพเราะวิเวกหวานเหมือนเสียงนกกกรวิก ในที่สุดนาง ได้ไปตัดไม้ไผ่น้อยชนิดหนึ่ง เอามาประดิษฐ์ดัดแปลงเป็นเครื่องเป่าชนิดหนึ่ง แล้วลองเป่าดู ก็รู้สึกค่อนข้างไพเราะ จึงได้พยายามดัดแปลงแก้ไขอีกหลายครั้งหลายครา จนกระทั่งเกิดเป็นเสียงและท่วงทำนองอันไพเราะเหมือนเสียงนกกกรวิก จนในที่สุดเมื่อได้แก้ไขครั้งสุดท้ายแล้วลองเป่าก็รู้สึกไพเราะอ่อนช้อนดีแท้ จึงคิดที่จะไปทูลเกล้าถวายพระเจ้าปเสนทิโกศล ให้ทรงทราบ ก่อนที่จะได้เข้าเฝ้า นางก็ได้เพียรพยายามปรับปรุงแก้ไขเสียงดนตรีของนางให้ดีขึ้นกว่า เดิม และยังได้ฝึกหัดเป่าเป็นท่วงทำนองต่าง ๆ จนมีความชำนาญเป็นอย่างดี ครั้นถึงกำหนดวันเข้าเฝ้า นางก็ได้เป่าดนตรีจากเครื่องมือที่นางได้คิดประดิษฐ์ขึ้นนี้ ถวาย เมื่อเพลงแรกจบลง นางจึงได้ทูลถามว่า "เป็นจึงได้ม่วนบ่ ชำนาญ" พระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ตรัสตอบว่า "เออ พอฟังอยู่" นางจึงได้เป่าถวายซ้ำอีกหลายเพลง ตามท่วงทำนองเลียนเสียงนกกกรวิกนั้น เมื่อจบถึง เพลงสุดท้าย พระเจ้าปเสนทิโกศล ได้ทรงตรัสว่า "เทื่อนี้ แคนแต่" (ครั้งนี้ ดีขึ้นหน่อย) หญิงหม้าย เจ้าของเครื่องดนตรี จึงทูลถามว่า "เครื่องดนตรีอันนี้ ควรเสียนว่าจ้างได้ ชำนาญ" (เครื่องดนตรีนี้ ควรจะเรียกว่าอย่างไร พระเจ้าข้า) พระเจ้าปเสนทิโกศล ทรงตรัสว่า "สูงงเอิ้นดนตรีนี้ว่า "แคน" ตามคำเฝ้าของเขา อันท่ายนี้ สืบไปเมื่อหน้าเทอญ" (เจ้าจงเรียกดนตรีนี้ว่า "แคน" ตามคำพูดของเราตอนท่ายนี้ ต่อไปภายหน้าเถิด) ด้วยเหตุนี้ เครื่องดนตรีที่หญิงหม้ายประดิษฐ์ขึ้นโดยใช้ไม้ไผ่น้อยมาติดกันใช้ปากเป่า จึงได้ชื่อว่า "แคน" มาตราบเท่าทุกวันนี้ นี้เป็นเพียงนิทานปรัมปราที่เล่าสืบต่อกันมา ไม่มีหลักฐานยืนยันแน่นอน บางท่านก็สันนิษฐานว่า คำว่า "แคน" คงจะเรียกตามเสียงเครื่องดนตรีที่ดังออกมาว่า "แคนแล่นแคน แล่นแคน แล่นแคน" ซึ่งเป็นเสียงที่ดังออกมาจากการเป่าเครื่องดนตรีชนิดนี้ แต่บางคนก็มีความเห็นว่า คำว่า "แคน" คงเรียกตามไม้ที่ใช้ทำแค้น กล่าวคือ ไม้ที่นำมาเจาะใช้ทำแค้นรวมเสียงจากไม้ไผ่น้อยหลาย ๆ ลำนั้น เขานิยมใช้ไม้ตะเคียน ซึ่งภาษาท้องถิ่นทางภาคอีสานเรียกว่า "ไม้แคน" แต่บางท่านก็ให้ความเห็นที่แตกต่างกันออกไป

แต่มีสิ่งหนึ่งที่น่าคิดอยู่บ้างคือ "แคน" นี้ น่าจะสร้างขึ้นโดยผู้หญิง ซ้ำยังเป็น "หญิงหม้าย" เสียด้วย ด้วยเหตุผลที่ว่า ส่วนประกอบที่ใช้ทำแค้นอันสำคัญคือส่วนที่ใช้ปากเป่า ยังเรียกว่า "แค้น" และมีลักษณะรูปร่างเป็นกระเปาะคล้าย "เต้านม" ของสตรีอีกด้วย ทั้งการเป่าแค้นก็ใช้วิธี เป่าและดูด จนสามารถทำให้เกิดเสียงอันไพเราะ นอกจากนี้ยังมีเหตุผลสนับสนุนอีกข้อคือ คำที่เป็นลักษณะนามเรียกชื่อและจำนวนของแค้นก็ใช้คำว่า "เต้า" แทนคำว่า อัน หรือ ชิ้น ฯลฯ ดังนี้ เป็นต้น ที่สำคัญคือ เสียงของแค้นเป็นเสียงที่ไพเราะอ่อนหวาน ซาบซึ้งเหมือนเสียงนกกกรเวก ตาม นิทานเรื่องดังกล่าว เหมือนเสียงของหญิงหม้ายที่ว่าเหว่เดียวดาย ดังนั้นถ้าจะกล่าวว่า "หญิงหม้าย" เป็นผู้ประดิษฐ์คิดทำแค้นขึ้นเป็นคนแรก จึงเป็นเหตุผลที่น่ารับฟังได้มากพอสมควร

ที่เดียว ลักษณะของแคนมีสองชนิด คือ แคนน้อย (ยาวสอก คีบ ยาวสองสอก ยาวสองสอกคีบ) และ แคนใหญ่ (ยาวสามสอก ยาวสามสอกคีบ ลี้ออก ลี้ออกคีบ) ที่เคยใช้ในปัจจุบัน แต่ที่เคยมี ยาวถึงหกสอก แคนสองขนาดนี้แบ่งเป็นสองอย่าง คือ แคนเจ็ด และแคนแปด แคนเจ็ดนั้นมีลูกเจ็ดคู่ ส่วนแคนแปดนั้นมีลูกแปดคู่ "แคน" ทำด้วยไม้้อ หรือไม้เหี้ยน้อย แต่เดิยนี้ไม้้อหาได้ยากเขาจึงทำแคนด้วยไม้เหี้ยน้อย และจะต้องหาให้ได้ลดขนาดเท่านิ้วมือจึงจะใช้ได้ นอกจากไม้เหี้ยน้อยซึ่งทำเป็นลูกแคนยาวลดหลั่นกันตามลำดับ 7 คู่ หรือ 8 คู่ ประกอบเข้ากันกับเต้า ดิดสูด (จีสูด) ข้างบนและข้างล่างเต้า เพื่อให้ลมเป่าเข้าสู่บอกรั่ว แล้วยังมีลิ้นแคน รูแพว และรูนับเสียงเป็นสิ่งสำคัญด้วยข้างในของแต่ละลำไม้ลูกแคนประกอบด้วยลิ้นแคนหนึ่งอันที่มีหนึ่งเสียง และจะต้องเจาะรูแพวให้ถูกตามเสียงเสมอ วิธีเป่าแคนลาวลุ่มก็เหมือนกับการเป่าแคนลาวเทิง หรือ ลาวสูง ก็จะต้องใช้ข้อมือทั้งสองข้าง อุ้มเต้าแคนไว้แล้วเป่าหรือดูดสูบลมที่รูเต้า ส่วนนิ้วมือก็นับไล่ตามเสียงไป ด้วย <http://www.kroobannok.com/1804>

อุทัยทิศ บุญชู (2536) ได้ศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอีสานจากนโยบายของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2434 – 2475 สรุปได้พบว่าสังคมอีสานได้นำวัฒนธรรมแบบลาวเป็นรูปแบบของตนจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเมื่อรัฐบาลกรุงเทพเข้ามาปกครองอย่างจริงจังจึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน การรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางเพื่อเป็นรัฐประชาชาติอันเดียวกัน ตลอดจนเพื่อป้องกันการคุกคามของประเทศฝรั่งเศสการดำเนินนโยบายแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ต่อเนื่องจริงจังปรับปรุงและพัฒนาาระบบต่างๆ เช่น การเมืองการปกครอง การจัดการศึกษาระบบใหม่ การคมนาคม การสื่อสาร การเก็บภาษีอากร การตั้งกองทหารตำรวจ ตั้งศาลยุติธรรมรวมทั้งการสาธารณสุข การพัฒนาคลังกล่าวส่งผลให้สังคมอีสานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

สุวิทย์ ธีรศาสตร์, ขอบ ดิสวน โศก และสุรัตน์ วรวงศ์รัตน์ (2530: 215 – 219) ได้วิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในชุมชนลุ่มแม่น้ำสงคราม ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 ถึงปัจจุบัน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจในลุ่มแม่น้ำสงครามมี 3 ประการคือ การเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของประชากรรัฐบาลเร่งสร้างถนนในภาคอีสาน และการนำเอาพืชเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปอกับมันสำปะหลัง ซึ่งปัจจัยทั้งสามทำให้เศรษฐกิจของหมู่บ้านเปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่เคยมีมาก่อน โดยสรุปผลการเปลี่ยนแปลงดังนี้

1. การปลูกพืชเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการทำลายป่า
2. หมู่บ้านหมดความเป็นอิสระทางเศรษฐกิจ ต้องพึ่งในเมือง
3. คนในหมู่บ้านต้องมีรายจ่ายสูงขึ้น เนื่องจากความต้องการบริโภคสินค้า

อื่น ๆ มีมากอันเป็นผลจากการโฆษณา

4. เกษตรกรส่วนหนึ่งต้องเดินทางทิ้งหมู่บ้านออกไปทำงานในเมืองหรือต่างประเทศ

5. เกษตรกรบางส่วนที่ผิดหวังจากการปลูกพืชเศรษฐกิจ หันไปปลูกกัญชามาก

นับตั้งแต่โลกเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความทันสมัย ในราวศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา กระบวนการสร้างความทันสมัย ดังกล่าวจึงทำให้ส่วนต่างๆของโลกเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุกด้านแต่ลักษณะการเติบโตของเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมโลก ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกส่วนของโลกภายในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นสิ่งที่เพิ่งปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในปลายศตวรรษที่ 20 นี้เอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักจะรู้จักกันในนาม “โลกาภิวัตน์”(Globalization) (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2542: 236)

การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของโลกาภิวัตน์เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบอย่างมากต่อผู้คนในทุกมุมโลกได้มากกว่าในอดีต เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและคมนาคมสมัยใหม่ การติดต่อผ่านสื่อทางไกลประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การแพร่สะพัดของข่าวสารรวมทั้งการขนส่งคมนาคมข้ามประเทศ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่อัตราค่าบริการถูกลงทำให้โลกเชื่อมต่อกันได้ง่ายดาย เกิดกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์จึงแตกตัวออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่มีอุปสรรคด้านระยะทางและเวลามาขวางกั้นอีกต่อไป(อนุสรณ์ ลิมมณี, 2542: 238)

จารุวรรณ ชรรมวัตร (2531: 1 - 5) ได้กล่าวถึง วิถีชีวิตของชาวอีสานใจความว่า สภาพภูมิศาสตร์และสภาพแวดล้อม มีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตชาวอีสานเป็นอย่างมาก สภาพภูมิอากาศและลักษณะการตั้งถิ่นฐานย่อมสัมพันธ์กับการประกอบอาชีพ การตั้งชุมชนริมฝั่งแม่น้ำหรือหนองน้ำย่อมเหมาะแก่การเพาะปลูกและหารอาหาร กระบวนการทางสังคมเป็นการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว หมู่บ้าน เมืองและประเทศชาติ ชาวอีสานมีทัศนะในการใช้ชีวิตว่า อยู่เป็นหมู่ดีกว่าอยู่อย่างโดด การพึ่งตนเองและการพึ่งกันเองน่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุดในการอยู่ร่วมกันและให้เกิดประโยชน์สุข

สุรวุฑย์ ชีรสาศวัต, ซอบ ดิสวน โลก และสุเมธ แก่นมณี (2528: 401 – 402) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องประวัติศาสตร์เศรษฐกิจลุ่มแม่น้ำชีตั้งแต่ พ.ศ. 2475 – 2528 พบว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรอบ 5 ทศวรรษที่ผ่านมา 2 ประการ คือ โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ถนนเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด สินค้าสำเร็จรูปนานาชาติได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านจากเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง เป็นการผลิตเพื่อขายแล้วนำเงินมาซื้อสินค้าสำเร็จรูปบริโภค ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง เช่น ตัดไม้ทำลาย

ป่าเพื่อนำที่ดินมาปลูกปอและมัน การทำลายป่าเป็นการทำลายแหล่งอาหารของหมู่บ้าน ที่เคยหาได้ตามธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านต้องจ่ายเงินซื้อกับข้าวมากขึ้น การเช่าปอเพื่อนำมาลอกก็เป็นการทำลายแหล่งน้ำดื่ม น้ำใช้ และแหล่งผลิตปลาตามธรรมชาติลงด้วย

สุริชัย หวันแก้ว (2535: 157 – 158) ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมใจความว่า สามารถจำแนกการเปลี่ยนแปลงตามที่มาของการเปลี่ยนแปลงเป็น 2 ประเภท คือ

1. การเปลี่ยนแปลงจากภายใน (Endogenous Change) เช่น จากการประดิษฐ์คิดค้น

วิธีการผลิตใหม่ในสังคมนั่นเอง จากการต่อสู้ขัดแย้งระหว่างกลุ่มและกระบวนในสังคม จากการดำเนินการเปลี่ยนแปลงของชนชั้นนำหรือจากกระบวนการปฏิวัติโดยประชาชน

2. การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก (Exogenous Change) เช่น การรับเทคโนโลยีจากภายนอก การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกนี้อาจจะเกิดขึ้นจากความสมัครใจในสังคมหรือบางครั้งอาจเกิดจากการใช้กำลังบังคับ วิฑูรย์ จำรัสพันธุ์ (2536: 95 -98) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของภาคอีสาน (ในช่วง 1950 – 1990) สรุปได้ว่าการผลิตในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึง พ.ศ. 2500 การผลิตในเขตลุ่มน้ำสำคัญของอีสานคือ ลุ่มน้ำสงคราม ลุ่มน้ำมูล และลุ่มน้ำชี เป็นการผลิตเพื่อยังชีพ การผลิตในลุ่มน้ำสงครามได้แก่ การทำนา การปลูกข้าวไร่ การจับปลา การผลิตเกลือ และการหาของป่า ในการค้าและการแลกเปลี่ยนบริเวณ 3 ลุ่มน้ำ จะแตกต่างกันบางเล็กน้อย คือ ลุ่มน้ำสงครามการค้าขายสินค้าจะอยู่มือของพ่อค้าไทยอีสานส่วนมากเป็นการค้าข้าว เกลือ ของป่า ปลาและเครื่องอุปโภคบริโภคต่างๆ โดยอาศัยเรือล่องไปตามแม่น้ำหรือเกวียนและแรงงานคนหาสินค้าไปขายในลุ่มน้ำชีการค้าข้าวขายตัวอย่างมาก โดยมีเมืองตามทางรถไฟเป็นศูนย์กลาง ส่วนลุ่มน้ำมูลมีลักษณะเหมือนกับลุ่มน้ำชี ภายหลังปี 2500 เป็นต้นมา รัฐบาลได้เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาเพื่อต่อต้านการขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ โดยรัฐได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมขึ้นและเน้นหนักในการสร้างปัจจัยพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม มีผลทำให้วิถีชีวิตชาวบ้านเริ่มเปลี่ยนแปลง อารยธรรมและแบบแผนการผลิตแบบทุนนิยมที่แทรกเข้ามาในชุมชนอีสาน โดยมีรัฐบาลเป็นหลักในการกำกับทิศทาง ทำให้การใช้ทรัพยากรในระดับชุมชนอุดมการณ์และค่านิยมหลักเริ่มเปลี่ยนไป

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน สุวิทย์ ชีรสวัสดิ์, 2545: 121 หมู่บ้านอีสานก่อนยุคพืชพาณิชย์จะอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติแต่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างชุมชนสาเหตุสรุปได้ 3 ประการ

1) เพราะทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างมิได้มีทุกชุมชน เช่น เกลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำอาหารหรือถนอมอาหารที่จำเป็นยิ่ง หลายชุมชนไม่มีเกลือผิวดินซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำเกลือ

2) เพราะหลายชุมชนขาดช่างเหล็ก ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะมากในการผลิตเครื่องมือเหล็ก ไม่ว่าจะเป็น มีด ขวาน จอบ เสียม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการเพาะปลูกและใช้ในชีวิตประจำวัน ช่างเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีช่างที่ชำนาญ ซึ่งต้องใช้ดินที่มีคุณสมบัติเฉพาะและมีช่างที่จะเปลี่ยนดินให้เป็นหม้อไห

3) เพราะเกิดภาวะฝนแล้งในบางปี ทำให้ข้าวที่เคยพอกินไม่พอกิน เกิดภาวะน้ำท่วมในบางปีติดต่อกันทำให้ข้าวไม่พอกินเกิดการแลกเปลี่ยนผลผลิต น้ำท่วมได้ปลา เอาปลาไปแลกข้าว ฝนแล้งเอาเครื่องใช้ไปแลกข้าวแลกเกลือเป็นต้น อย่างเช่น ชาวทะเลิงบ้านบัว ตำบลกุดบาก จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนเชิงเขา มีที่นาน้อย มักผลิตข้าวได้ไม่ค่อยพอกิน โดยเฉพาะในปีที่ฝนน้อย บ้านบัวอยู่เชิงเขาภูพาน มีพื้นที่เพาะปลูกไร่ค่อนข้างมาก จึงปลูกฝ้าย พริก เอาไว้กินและเพื่อแลกข้าวด้วย นอกจากนั้นยังมีของป่าอุดมสมบูรณ์ เช่น ไม้หรือกะบอง หน่อหวาย หน่อโจด หน่อไม้ พวกเขาจะเอาสิ่งของเหล่านี้ไปแลกข้าวกับชุมชนไทยลาว เช่น บ้านกุดคินจี บ้านโนนคือ บ้านโพนแพง ซึ่งมีข้าวอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการปลาร้า ปลาแห้ง ก็เอาของป่าไปแลกกับชุมชนไทย ย้อลุ่มน้ำสงคราม เช่น บ้านสามผง บ้านดงน้อย ซึ่งมีปลาอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการเครื่องปั้นดินเผา และเกลือ ก็ไปแลกกับชุมชนผู้ไทแถบอำเภอพรรณานิคม ถ้าต้องการเครื่องมือเหล็ก เช่น มีด ขวาน ก็ไปแลกกับชุมชนไททะเลิง บ้านนาขย บ้านกุดแฮด บ้านดงมะไฟ บ้านกุดบาก เป็นต้น

นับตั้งแต่โลกเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความทันสมัย ในราวศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา กระบวนการสร้างความทันสมัย ดังกล่าวจึงทำให้ส่วนต่างๆของโลกเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุกด้านแต่ลักษณะการเติบโตของเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมโลก ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกส่วนของโลกภายในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นสิ่งที่เพิ่งปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในปลายศตวรรษที่ 20 นี้เอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักจะรู้จักกันในนาม “โลกาภิวัตน์”(Globalization) (อนุสรณ์ ลิมมณี, 2542: 236)

การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของโลกาภิวัตน์เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบอย่างมากต่อผู้คนในทุกมุมโลกได้มากกว่าในอดีต เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและคมนาคมสมัยใหม่ การติดต่อผ่านสื่อทางไกลประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การแพร่สะพัดของข่าวสารรวมทั้งการขนส่งคมนาคมข้ามประเทศ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่อัตราค่าบริการถูกลงทำให้โลกเชื่อมต่อกันได้ง่ายดาย เกิดกิจกรรมต่างๆ ของ

มนุษย์จึงแตกตัวออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่มีอุปสรรคด้านระยะทางและเวลามาขวางกั้นอีกต่อไป(อนุสรณ์ ลีम्मณี,2542: 238)

จากการเปลี่ยนแปลงของชาวผู้ไทยนับตั้งแต่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลไทย และความต้องการที่จะผสมกลมกลืนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆคงจะเห็นได้จาก ช่วงประมาณ ปี พ.ศ. 2510-2520 มีการพัฒนาด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ เช่น สร้างถนนเชื่อมระหว่างกรุงเทพฯ กับภาคอีสานและการสร้างถนนเชื่อมไปยังเมืองและหมู่บ้านต่างๆตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2 ผลของการพัฒนาได้ส่งผลให้ชุมชนชนบทมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและความเป็นอยู่สะดวกสบายมากขึ้นในขณะเดียวกันการสร้างถนนหนทางก็มีวัตถุประสงค์เพื่อการเข้าไปปราบปรามกลุ่มอุดมการณ์ลัทธิคอมมิวนิสต์ที่เชื่อกันว่ามีแหล่งกบดานหรือที่อยู่ของกลุ่ม คอมมิวนิสต์ซึ่งเป็น“ยุทธศาสตร์ป่าล้อมเมือง” ในขณะเดียวกันการบุกเบิกป่าเท่ากับว่าเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างมหาศาล ดังจะเห็นได้จากพื้นที่ป่าในภาคอีสานได้ลดลงอย่างรวดเร็วจาก 44.32 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2504 มาเหลือเพียง 16.18 ล้านไร่ ในปี พ.ศ. 2525(ชันวา ใจเที่ยง. 2554: 101-106)

สมชอบ ภูอินนา (2537) ได้ศึกษาลักษณะและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของบ้านโคกศรี ตำบลอู่เม่า อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาสรุปว่า การเปลี่ยนแปลงเริ่มจากการผลิตเครื่องยังชีพเป็นเพื่อการค้า เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2508 และเปลี่ยนมากขึ้นเมื่อ พ.ศ.2511 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากมีการพัฒนาถนนและคลองทรงน้ำ ชลประทาน มีการนำเอาเทคโนโลยีการผลิตสมัยใหม่มาใช้ในการผลิตมีการจ้างแรงงาน ชาวบ้านคิดถึงทุนและกำไรมากขึ้น ทางด้านสังคมและวัฒนธรรมนั้นความสัมพันธ์ทางสถาบันครอบครัวมากขึ้น เครือญาติมีน้อยลง การยึดมั่นในความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมเปลี่ยนแปลงไป ผลกระทบจากเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ทำให้ชาวบ้านมีรายจ่าย และมีหนี้สินสูงขึ้นมีปัญหาสังคมเช่น การดื่มสุรา เล่นหวยเถื่อน การติดยาเสพติดเพิ่มขึ้น ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงได้แก่ ปัจจัยภายนอก เช่น ถนน คลองทรงน้ำ ชลประทาน ไฟฟ้า ส่วนปัจจัยภายในได้แก่ สภาพทางนิเวศวิทยา บุคลิกภาพของผู้นำในหมู่บ้านตลอดจนการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม กรณีศึกษา กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยใช้ระเบียบการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัวตำบล โคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคม และ วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าว ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลจากตำรา เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย และ กำหนดรูปแบบของการวิจัย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. สร้างเครื่องมือการวิจัย
4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
5. จัดทำข้อมูล
6. วิเคราะห์ข้อมูล

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยดังนี้

1.1 ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Document Research) เป็นการรวบรวมข้อมูล และการศึกษาเอกสาร ได้แก่

1) เอกสารตำราบทความ วารสาร หรือเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยศึกษาจากวิทยานิพนธ์เรื่องของการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในด้านต่างๆ เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะช่วยกำหนดกรอบความคิดในการศึกษาและใช้ประกอบการเขียนวิทยานิพนธ์

1.2 การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้เฒ่าผู้แก่ 5 คน นักวิชาการ 3 คน ชาวบ้าน 13 คน ผู้นำท้องถิ่น 3 คน รวม 24 คน การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยผู้เก็บข้อมูลหรือผู้สัมภาษณ์ จะต้องพูดคุย ซักถาม หรือสนทนากับผู้ตอบหรือผู้ให้ข้อมูล ตามข้อคำถามที่กำหนดไว้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ทั้งที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง

1.3 การสังเกต (Observation)

เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้รวบรวมข้อมูลจะเข้าไปทำการสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มเป้าหมาย ที่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โดยใช้แบบสังเกต ที่กำหนดขึ้นเพื่อสังเกตพฤติกรรมของคนในชุมชน เพื่อแสวงหาข้อมูลที่จะใช้ในการวิจัยโดยตรง ซึ่งเป็นวิธีการที่ผู้สังเกตได้สัมผัสกับสิ่งที่ต้องรวบรวมโดยการสังเกต จะทำให้มีโอกาสได้ข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงมากขึ้น โดยใช้ประสบการณ์ของผู้สังเกตเข้าช่วยในการเก็บข้อมูล

1.4 แบบสำรวจชุมชน เป็นการสำรวจเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ได้ข้อมูลของชุมชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันในด้านต่างๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ ค่านิยม ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชน เพื่อช่วยในการอธิบายทำความเข้าใจ ปรัชญาการที่เกิดขึ้น โดยมีรายละเอียดในการสำรวจชุมชนดังนี้

1) ลักษณะของประวัติข้อมูลชุมชน(Community profile)

- ชื่อชุมชน
- ตำบล
- อำเภอ
- จังหวัด
- ผู้ใหญ่บ้าน
- ประวัติความเป็นมา

2) ลักษณะทั่วไปของตำบล

- ที่ตั้งของตำบล
- ลักษณะภูมิประเทศ
- ขนาด

- ประชากร
 - ลักษณะสำคัญ
- 3) แบบแผนการเศรษฐกิจ
- ลักษณะที่ดิน
 - อากาศ
 - ฤดูกาล
 - พืชผล
 - วิธีการเกษตร
 - ระบบคมนาคม
 - แบบแผนการเกษตรฤดูกาล
 - ลักษณะชุมชน
 - ที่ตั้งชุมชน
 - ลักษณะภูมิประเทศ
 - ขนาด
 - ประชากร
 - ลักษณะสำคัญ
- 4) ข้อมูลเกี่ยวกับ
- กลุ่มชาติพันธุ์
 - วัฒนธรรม
 - ความเชื่อ ศาสนา
- 5) ลักษณะทางสังคมเศรษฐกิจ
- แบบแผนอาชีพ แหล่งที่มาของรายได้
 - การตลาด
 - รายจ่าย
 - คุลรายรับรายจ่าย
- 6) สถานการณ์สิ่งแวดล้อม
- น้ำคืดน้ำใส
 - แหล่งน้ำ
 - การกำจัดขยะ
- 7) สภาวะทางสุขภาพ

- ปัญหาสุขภาพที่สำคัญ
- โรค
- การให้ภูมิคุ้มกันการควบคุม
- ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ

2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง (Population and Sampling Procedures)

2.1 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

2.2 กลุ่มตัวอย่าง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนาบัว รวมไปถึงประเด็นการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่ม

1) ผู้นำชาวบ้าน	จำนวน 3 คน
2) ชาวบ้าน	จำนวน 13 คน
3) ผู้เฒ่า/สหาย/ผู้รู้	จำนวน 5 คน
4) เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ	จำนวน 3 คน
	รวมทั้งสิ้น 24 คน

3. เครื่องมือวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และแบบสำรวจชุมชน ดังนี้

3.1 แบบสัมภาษณ์ (interview)

3.1.1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้เพื่อศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนบ้านนาบัว

3.1.2 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบไม่มีโครงสร้าง ใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้รู้เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาบัว และศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอีกด้วย

3.2 แบบสังเกต แบ่งเป็น 2 ชุด ดังนี้

3.2.1 แบบการสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยกำหนดประเด็นที่ต้องสังเกต เมื่อเข้าไปร่วมประเพณี พิธีกรรม การทำบุญและกิจกรรมทางพุทธศาสนาของชุมชนบ้านนาบัวที่ทำการวิจัย ซึ่งครอบคลุมช่วงพิธีทางศาสนาที่สำคัญๆ เพื่อสังเกตพฤติกรรมด้านการกระทำ แบบแผนการกระทำ ความสัมพันธ์ ความร่วมมือในกิจกรรมในชุมชนและสภาพสังคม

3.2.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้แบบสังเกตเพื่อจดบันทึกพฤติกรรมและปรากฏการณ์ในชุมชนด้านการใช้ชีวิตประจำวัน กิจกรรม และวิถีชีวิตของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องกับ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีการอยู่กินในชุมชน

3.3 แบบสำรวจชุมชน

ผู้วิจัยกำหนดประเด็นในแบบสำรวจชุมชน คือ ข้อมูลสภาพทั่วไปของชุมชน สภาพทางสังคม ซึ่งสัมภาษณ์จากผู้รู้ 3 คน ผู้นำชุมชน 3 คน

การดำเนินการสร้างเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้แบ่งเป็นขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. การศึกษาวารสาร เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดขอบข่ายการสร้างเครื่องมือ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย
3. สัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาและประเด็นการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม มาประกอบเป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือ
4. สร้างแบบสัมภาษณ์ แบบเจาะลึก ทั้งแบบที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง โดยให้ครอบคลุมประวัติความเป็นมาและการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
5. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษางานวิจัยและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและสำนวนภาษาในแบบสอบถาม
6. นำร่างแบบสัมภาษณ์มาแก้ไขปรับปรุงตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนะแล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ กับชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
7. เรียบเรียงและจัดพิมพ์แบบสัมภาษณ์แล้วนำแบบสัมภาษณ์ไปใช้ในการเก็บข้อมูล

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data collection)

4.1 การเข้าพื้นที่ หลังจากได้กรอบแนวความคิดในการทำวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจะทำการสำรวจพื้นที่ที่ทำการวิจัย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอ เรณูนคร จังหวัดนครพนม

4.2 คัดเลือกผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยจะทำการคัดเลือกผู้ที่จะให้ข้อมูลหลัก แบบเจาะจง โดยผู้ให้ข้อมูลต้องอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ประกอบด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้เฒ่าผู้แก่ 5 คน นักวิชาการ 3 คน ชาวบ้าน 13 คน ผู้นำท้องถิ่น 3 คน รวม 24 คน

4.3 การติดต่อกับผู้ให้สัมภาษณ์ หลังจากผ่านการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักแล้วผู้วิจัยจะทำการติดต่อกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกแบบรายบุคคล

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล ตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลจากมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ไปถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร เพื่อขอข้อมูลเกี่ยวกับชุมชน, ชุมชนบ้านนาบัว เพื่อขออนุญาตศึกษาข้อมูลในพื้นที่ชุมชน, หน่วยงานอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับการขอข้อมูล

2. นำแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แบบสังเกต แบบสำรวจชุมชนที่ตรวจสอบและแก้ไขเรียบร้อยแล้วลงเก็บข้อมูลในภาคสนาม

3. รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การสังเกต และการสำรวจชุมชน

4. การนำข้อมูลทั้งหมดไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดตรวจสอบข้อมูล

การจัดตรวจสอบข้อมูล โดยคำนึงถึงคุณภาพของข้อมูลเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและสมบูรณ์ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วน คุณภาพของข้อมูลรวมทั้งผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Method) ซึ่งมีวิธีการตรวจสอบข้อมูล 2 วิธี ดังนี้

1. การตรวจสอบสามเส้าด้านเวลา (Time Triangulation) โดยการนำเอาข้อมูลที่ได้จากภาคสนามการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และข้อมูลที่ได้จากเอกสาร หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบระหว่างเวลาโดยหากเวลาต่างกัน ข้อมูลที่เก็บได้จะเหมือนกันหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อยืนยันความเที่ยงตรงของข้อมูล

2. การตรวจสอบสามเส้าด้านระเบียบวิธี (Methodological triangulation) โดยใช้เทคนิควิธีการรวบรวมข้อมูลด้านต่างๆ หลายๆ วิธีเพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน สำหรับการศึกษาวิจัยนี้ ใช้เทคนิควิธีการสัมภาษณ์และการสังเกต ซึ่งหากข้อมูลที่ได้มามีความแตกต่างหรือขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลหลายๆ ครั้ง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกันกับช่วงแรก และหากข้อมูลที่ได้ทำการตรวจสอบแล้วปรากฏว่าเป็นข้อมูลที่เหมือนกันและน่าเชื่อถือถือว่าเป็นข้อมูลที่ถูกต้อง หลังจากนั้นจะนำผลการศึกษามาทำการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยขั้นตอน การจัดระบบข้อมูลแล้วทำการแยกประเภทของข้อมูลตามประเด็นของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยที่กำหนดไว้และทำความเข้าใจข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้ โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ศึกษาอย่างละเอียดตามการวิเคราะห์ดังนี้ คือ การทำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูลจากการเปรียบเทียบข้อมูล เป็นต้น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย : กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม” ในการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการวิเคราะห์จากการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก จำนวน 24 ราย ตลอดจนการสำรวจชุมชน โดยมีผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มเป้าหมายได้แก่

กลุ่มผู้รู้ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านนาบัว รวมไปถึงประเด็นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งประกอบไปด้วยกลุ่ม

1.1 ผู้นำชาวบ้าน	จำนวน 3 คน
1.2 ชาวบ้าน	จำนวน 13 คน
1.3 ผู้เฒ่า/สหาย/ผู้รู้	จำนวน 5 คน
1.4 เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ	จำนวน 3 คน
	รวมทั้งสิ้น 24 คน

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ เกี่ยวกับ

3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

3.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม
โดยมีรายละเอียดของแต่ละตอนดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพของกลุ่มเป้าหมาย

1.1 นักวิชาการ ซึ่งได้ศึกษาพื้นที่บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัด
นครพนม เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนา และความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
สังคมและวัฒนธรรม และด้านอื่นๆ โดยมีนักวิชาการ 3 คน ได้แก่

1.1.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 13 มิถุนายน 2555

นายวิชาญ ฤทธิธรรม เพศ ชาย อายุ 42 ปี
สถานภาพครอบครัว สมรส ยังไม่มีบุตร
การศึกษา ปริญญาโท อาชีพ รับราชการ
ตำแหน่ง ประธานสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ที่อยู่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
ฐานะทางเศรษฐกิจ ดี ชาติพันธุ์ ไทยลาว(ไทยอีสาน)

1.1.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2555

นายสันทยากร จิตมาตย์ เพศ ชาย อายุ 40 ปี
สถานภาพทางครอบครัว สมรส
การศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ นักวิชาการอิสระ
ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ ผู้ไทย

1.1.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 20 มิ.ย. 56

นายนิพนธ์ สเวตกุล เพศ ชาย อายุ 51 ปี
สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 1คน
การศึกษา ปริญญาตรี อาชีพ ให้บริการด้านการแพทย์แผนจีน/นักวิชาการ

อิสระ

ที่อยู่ บ้านเลขที่ 98 หมู่ 13 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร

จังหวัดนครพนม

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ ภาคใต้

สรุป กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศ ชาย 3 คน อายุระหว่าง 40 – 50 ปี การศึกษาปริญญาตรี 2 คน ปริญญาโท 1 คน อาชีพรับราชการ 1 คน อาชีพรับจ้าง 2 คน ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง 3 คน ชาติพันธุ์ไทลาว 1 คน ภาคใต้ 1 คน ผู้ไทย 1 คน

1.2 ผู้นำชุมชน ซึ่งอยู่ในบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ประกอบด้วยผู้ใหญ่บ้าน 3 คน คือ หมู่ที่ 5 เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ได้แก่

1.2.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 กันยายน 2556

นายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ เพศชาย อายุ 38 ปี
สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 2 คน
การศึกษา ระดับประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพ รับจ้าง
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน บ้านนาบัว หมู่ที่ 5 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

ที่อยู่ บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม
ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ ผู้ไทย

1.2.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 กันยายน 2556

นายสาคร จิตมาตย์ เพศชาย อายุ 54 ปี
สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 2 คน
การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้าง
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัว หมู่ที่ 5 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ ผู้ไทย

1.2.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ เพศชาย อายุ 45
สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 1 คน
การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพรับจ้าง
ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัว หมู่ที่ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ ผู้ไทย

สรุป กลุ่มตัวอย่างเพศ ชาย 3 คน อายุ ระหว่าง 38 – 80 ปี การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 2 คน อาชีพ ทำนา จำนวน 3 คน ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลางจำนวน 3 คน ชาติพันธุ์ผู้ไทย 3 คน

1.3 ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม การได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ ในบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอ เรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน 13 คน ได้แก่

1.3.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นางกุศาราชสินธุ์ เพศ หญิง อายุ 81 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา

ตำแหน่ง สมาชิกในชุมชน

ฐานะทางเศรษฐกิจ ชาติพันธุ์ผู้ไทย

1.3.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นางฉวีวรรณ จิตวงศ์ เพศ หญิง อายุ 49 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพทำนา

ตำแหน่งสมาชิกในชุมชน

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

1.3.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นายมานะ จิตมัตย์ เพศ ชาย อายุ 43 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 5 คน

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา

ตำแหน่งสมาชิกในชุมชน

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ ผู้ไทย

1.3.4 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นายสังข์ นามวุฒิ เพศชาย อายุ 93 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 6 คน

การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา

ตำแหน่งสมาชิกในชุมชน

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

1.3.5 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นายเจริญ นาศศรี เพศ ชาย อายุ 48 ปี
 สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 2 คน
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพ ทำนา
 ตำแหน่ง สมาชิกในชุมชน
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

1.3.6 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นายสมบูรณ์ นามวุฒิ เพศชาย อายุ 41 ปี
 สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 2 คน
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา
 ตำแหน่ง สมาชิกหมู่บ้าน
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

1.3.7 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นางคำปอน คำชมภู เพศ หญิง อายุ 80 ปี
 สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวน บุตร 8 คน
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา
 ตำแหน่ง สมาชิกหมู่บ้าน
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย
 อยู่บ้านเลขที่ 52 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร

จังหวัดนครพนม

1.3.8 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นางทองเบา จิตมาตย์ เพศ หญิง อายุ 80 ปี
 สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 8 คน
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา
 ตำแหน่ง สมาชิกบ้านนาบัว
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย
 อยู่บ้านเลขที่ 75 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร

จังหวัดนครพนม

1.3.9 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นางลำภู จิตมาตย์ เพศ หญิง อายุ 91 ปี
 สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 10 คน
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย
 ตำแหน่งสมาชิกบ้านนาบัว
 อยู่บ้านเลขที่ 47 หมู่ ที่ 13 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร

จังหวัดนครพนม

1.3.10 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นางชลชัย แสนมิตร เพศ หญิง อายุ 82 ปี
 สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 6 คน
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา
 ตำแหน่งสมาชิกบ้านนาบัว
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย
 อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร

จังหวัดนครพนม

1.3.11 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นางคุณมา นครเขต เพศหญิง อายุ 67 ปี
 สถานภาพทางครอบครัว สมรส
 การศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อาชีพ ทำนา
 ตำแหน่ง สมาชิกบ้านนาบัว
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย
 อยู่บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร

จังหวัดนครพนม

1.3.12 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นายสนธนู แสนมิตร เพศ ชาย อายุ 79 ปี
 สถานภาพครอบครัว สมรส
 การศึกษา ประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา
 ตำแหน่ง สมาชิกหมู่บ้านบ้านนาบัว
 ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

ที่อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร
จังหวัดนครพนม

1.3.13 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 13 มีนาคม 2555

นางนิศยา เสวตกุล เพศหญิง อายุ 47 ปี

สถานภาพครอบครัว สมรส

การศึกษา มัธยมศึกษาปีที่ 6 อาชีพ แพทย์แผนจีน

ตำแหน่ง สมาชิกหมู่บ้าน

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง

อยู่บ้านเลขที่ 98 หมู่ 13 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร

จังหวัดนครพนม

สรุป กลุ่มตัวอย่างเป็น เพศชาย 5 คน อายุระหว่าง 43-93 ปี การศึกษา ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 9 คน ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน อาชีพทำนา จำนวน 13 คน
ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง 13 คน ชาติพันธุ์ผู้ไทย จำนวน 13 คน

1.4 กลุ่มผู้รู้ และอดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การเข้าร่วมต่อสู้ของชาวผู้ไทยบ้านนาบัว รวมทั้งสภาพการ
เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหิน
แฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จำนวน 5 คน ดังนี้

1.4.1 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2555

นายไสว แสนมิตร เพศชาย อายุ 79 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 6 คน

การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา

ตำแหน่ง อดีตผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัว

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

อยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ 5 บ้านนาบัว ต.โคกหินแฮ่ อ.รณนคร จ.นครพนม

1.4.2 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2555

นายหนูลา จิตมาตย์ เพศชาย อายุ 77 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 7 คน

การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา

ตำแหน่ง ผู้ร่วม พคท.

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

อยู่บ้านเลขที่ 90 หมู่ 11 บ้านดงอินน้ำ ต.พระซอง อ.เรณูนคร จ.นครพนม

1.4.3 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

นายลอยเด่น นามวุฒิ เพศชาย อายุ 66 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 4 คน

การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพ ทำนา

ตำแหน่ง สมาชิกในหมู่บ้าน

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ 14 บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแสด อำเภอเรณูนคร

จังหวัดนครพนม

1.4.4 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2556

นายชม แสนมิตร เพศชาย อายุ 84 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 5 คน

การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพทำนา

ตำแหน่ง ผู้นำทางจิตวิญญาณ

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

อยู่บ้านเลขที่ 57/2 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแสด อำเภอเรณูนคร

จังหวัดนครพนม

1.4.5 สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2556

นางแดงทอง แสนมิตร เพศหญิง อายุ 81 ปี

สถานภาพทางครอบครัว สมรส จำนวนบุตร 6 คน

การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 อาชีพทำนา

ตำแหน่ง สมาชิก พลท.

ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

สรุป กลุ่มตัวอย่างเป็น เพศชาย 4 คน หญิง 1 คน อายุระหว่าง 50-83 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 5 คน อาชีพทำนา ฐานะทางเศรษฐกิจ ปานกลาง ชาติพันธุ์ผู้ไทย

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการค้นคว้าเอกสาร ตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเกี่ยวกับ

2.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

โดยมีรายละเอียดของแต่ละหัวข้อดังนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.1.1 ความหมาย คำว่า "ผู้ไทย"

จากการค้นคว้าเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง พบว่า

ถวิล เกษรราช (2512 : 13-14) พระบรรหารเทพธานี ได้ค้นคว้าเรื่องเชื้อชาติไทยที่ใช้มาตั้งแต่เดิมว่า น่าจะมีเพียง 6 ชื่อ ตามลำดับ คือ มุง ลุง ป่า ชานหรือฉาน ไต้ ไต หรือไท จีนเรียกชื่อก่อนพุทธกาล 1656 ว่า อ้ายลาว แล้วจึงถึง ไท ไต ชื่อ ไท ต่อหลัง เป็นชื่อที่ไทยหรือพื้นจีนเมื่อรวมไทยตั้งเป็นอาณาจักรไทย ด้วย ต่อท้าย เป็นการเขียนตามแบบบาลี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 ถวิล เกษรราช(2512 : 16) ผู้ไทย คำนี้เป็นเชื้อชาติไม่ใช่พวก คือ ไทย ที่มีอยู่ในสิบสองจุไทย ชาวหลวงพระบางเรียกว่า "ลาวเก่า" (คือพวกอ้ายลาวเดิม) อยู่ในมาทลยูนานเมืองเซโปนฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้ความดันว่าผู้ไทยที่อยู่ในประเทศไทย เป็นผู้ไทยคำ

(เสฐียร โกเศศ. 2515 : 214) หนังสือนิทานขุนบรมราชาธิราชกล่าวไว้ว่า ผู้ไทย หรือ ภูไทย หรือคนไต มีความหมายเกี่ยวกับคำว่า แถน ไท ซึ่งหมายถึง ฟ้าหรือดวงดาว รักความอิสระ ชอบอาศัยอยู่ในที่สูง คือ ภูเขา

เสนอ นาระศล (2516 :8-9) ได้กล่าวถึงคำว่า "ผู้ไทย" ให้เหตุผลว่าน่าจะเขียน "ภูไท" ตามประวัติเดิมซึ่งเดิมอยู่ที่เมืองแกลงอาศัยในหุบเขา ภูเขาก็พูดเพียงว่า ไปภู และขอดภูเขา เพราะเหตุนี้จึงเรียกตัวเองว่า 'ภูไท'

น. โปธิเบศร์วงศ์ (ม.ป.ท. : 17 - 26) กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของคำว่า "พู่ไทย" "ผู้ไทย" ว่า เป็นชื่อของคนไทยเชื้อชาติหนึ่ง เรียกตนเองว่า "พู่ไทย" แต่สมัยโบราณคำว่า "พู่ไทย" เป็นชื่อที่ได้จากตำนานน้ำเต้าป่อง

สุเทพ ไชยจันทร์ (2556 : 86-88) ให้ความหมายว่า "ผู้ไทย" หมายถึง คนอันเป็นคำยืนยันความเป็นคน "ผู้ไทย" หมายถึง คนพูดภาษาตระกูลไทย - ลาว มี ศูนย์กลางอันศักดิ์สิทธิ์อยู่ที่เมืองแกลง(เวียดนามเรียกว่าเดียนเบียนฟู)"

สรุป คำว่า 'ไท' เป็นการเรียกหรือเขียนก่อนที่ไทยยังไม่ได้ตั้งเป็นอาณาจักร มีความหมายว่าอ้ายหรือคน ต่อมาเมื่อไทยรวมตัวตั้งอาณาจักร จึงมีตัว 'ย' ต่อท้าย เป็นการเขียนตามภาษาบาลี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 เพื่อบ่งบอกให้เห็นถึงเชื้อชาติ แสดงถึงความเป็นตัวตนความเป็นคนให้ชัดเจน มีถิ่นกำเนิดมาจากแคว้นสิบสองจุไทย พ.ศ. 2542 "ผู้ไทย" ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หมายถึง ชนชาติไทยสาขาหนึ่ง (ถิ่นกำเนิด) แคว้นสิบสองจุไทย และได้นำมาใช้จนเป็นปัจจุบัน

2.1.2 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

จากการค้นคว้าเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกได้พบและมีสาระสำคัญว่า

จากตำนาน การเกิดมนุษย์ ชาวผู้ไทยเกิดจาก น้ำเต้า เชื่อกันว่ามีต้นกำเนิดมาจากเทพยดาทั้ง 10 องค์ เพื่อมาทำหน้าที่บำรุงทุ่งนาป่าเขา ออกมาจากน้ำเต้าที่ (ภาษาผู้ไทยเรียกว่า "น้ำเต้าป่อง") หน้าตาไม่เหมือนกัน ข้าเงาะออกมาก่อน ผู้ไทยคำออกมาเป็นที่สอง ลาวพุงยาวออกมาเป็นที่ 3 ส้อออกมาเป็นที่ 4 แกว(ญวน) ออกมาเป็นที่ 5 ได้แยกย้ายไปตั้งถิ่นฐานตามที่ตั้งต่างๆ ชาวผู้ไทยตั้งตนอยู่ที่เมืองแกลง(หรือเดียนเบียนฟูตอนเหนือของเวียดนาม) ในพงศาวดารเมืองแกลง นายพลตรีพระยาฤทธิรงค์ รัณนฤเทศ (สุข ชุต) 2507 : 103-114) ผู้ไทยแท้ (2528: 24)

ภูมิถิ่นกำเนิดของชาวผู้ไทยอยู่เมืองแกลงอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทย ทิศเหนือติดกับเมืองสุหน่าของจีน ทิศใต้ติดกับกรุงศรีสัตนาคนหุดของล้านช้าง ทิศตะวันออกติดกับแคว้นตั้งเกี้ยวของญวน ทิศตะวันตกติดกับ แคว้นสิบสองปันนาของพม่า ด้วยดินแดนที่ติดต่อกับหลายประเทศทำให้ประเทศเหล่านี้เข้ามามีอิทธิพลต่อแคว้นสิบสองจุไทย ในที่สุดแคว้นสิบสองจุไทยก็ตกอยู่ใต้การปกครองของล้านช้างหรือกรุงศรีสัตนาคนหุดทำให้ผู้ไทย อพยพมาจากตอนใต้ของประเทศจีน เข้ามาทางเหนือของเมืองเวียงจันทน์ แล้วเคลื่อนย้ายลงมาตามฝั่งแม่น้ำโขง และอีกสายหนึ่งอพยพมาจากถิ่นฐานเดียนเบียนฟูมาตั้งถิ่นฐานทางเวียงจันทน์ สหวันนะเขต คำม่วน (ถวิล เกษรราช 2512: 35 ; ทรงทรัพย์ วรรณมาศ. 2521; สุเทพ ไชยจันทร์. 2556: 113)

การอพยพของชาวผู้ไทยจำนวนมากมาจากเมืองแกลงหรือน่านน้อยอ้อยหนู เกิดจากเหตุสองประการ ประการแรก “บังเกิดการอึดคักคอดอยาก” ประการที่สองเกิดจากความขัดแย้งระหว่างท้าวเก่าหัวหน้าของชาวผู้ไทย กับเจ้าเมืองน่านน้อยอ้อยหนู ชาวผู้ไทยจึงอพยพมาขอขึ้นกับเจ้าอนุรุธกุมาร เจ้าเมืองเวียงจันทร์ (คือ เจ้าอนุวงศ์ ครองราชย์ 2348-2371) โดยให้ชาวผู้ไทยไปตั้งถิ่นฐานที่เมืองวัง ซึ่งเป็นที่อยู่ของพวกเขา อยู่ได้ไม่นานเกิดความขัดแย้งกับพวกข้าข้าสู่ชาวผู้ไทยไม่ได้ยอมให้ผู้ไทยเป็นฝ่ายปกครอง เจ้าอนุรุธเห็นความดีชอบจึง ให้ท้าวเก่า (หัวหน้ากลุ่ม) เป็นเจ้าเมืองวัง ทุกสิ้นปีจะส่งส่วยมีดโต้และขวานให้เวียงจันทร์ และจี๊ฝั้ง 5 ปีก (ปีกหนึ่งหนัก 5 ชั่ง) ให้แก่เจ้าเมืองคำร์ว ญวน เพื่อป้องกันชนวนมาตีบ้านเมือง (พระโพธิวงศาจารย์ : 357-360)

การอพยพครั้งใหญ่ของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทย สมัยธนบุรี ระหว่าง พ.ศ. 2321 ถึง 2322 ระลอกที่ 1 กองทัพไทยนำทหารสองหมื่นคนเข้าไปตีเมืองลาวตั้งแต่จำปาศักดิ์ถึงเวียงจันทน์ ล้อมเวียงจันทน์อยู่ 4 เดือนเศษตีเวียงจันทน์เอาเป็นเมืองขึ้นได้ พ.ศ. 2322 เวียงจันทน์แตกไทยได้ให้กองทัพหลวงพระบางไปตีเมืองทันต์ เมืองม่วย ซึ่งสองเมืองนี้เป็นลาวทรงดำหรือผู้ไทยดำ ไทยได้ครอบครองลาวทรงดำเป็นจำนวนมากให้ลาวทรงดำเหล่านี้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เพชรบุรี(ประเทศไทย)แต่ผู้ไทยขาวส่วนใหญ่ยังอยู่ที่เมืองแกลงไม่ได้ถูกกวาดต้อนมาด้วย ดังนั้นผู้ไทยดำหรือลาวทรงดำสองเมืองนี้เป็นผู้ไทยระลอกแรกที่ถูกอพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย นับถึงปัจจุบันก็ได้ 216 ปีแล้ว(พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขาเล่ม 1, 2516 : 431 – 435 ; ไพบโรจน์ เพชรสังหาร 2531 : 30 - 31)

ระลอกที่ 2 พ.ศ.2335 สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช(รัชกาลที่ 1) เมืองแกลงและเมืองพนแขึงซ้อต่อเวียงจันทน์ กองทัพเวียงจันทน์ตีเมืองทั้งสองกวาดต้อนลาวทรงดำ (ผู้ไทยดำ) ลาวพวน เป็นเชลยส่งมาที่กรุงเทพฯและส่งให้ไปอยู่ที่เพชรบุรีกับผู้ไทยดำระลอกแรก ต่อมาปี 2335 ญวนตั้งเกีย ยกกองทัพมาตีเวียงจันทน์ รบกันที่เมืองพนกองทัพญวนถูกเวียงจันทน์ตีแตกจึงกวาดเอาครอบครัวชายหญิงใหญ่น้อยส่งมากรุงเทพฯ พันคนเศษ(ไพบโรจน์ เพชรสังหาร 2531 : 31 ;เจ้าพระยาทิพพยากรวงศ์ 2505 : 190) พ.ศ. 2369 เจ้าอนุวงศ์ก่อกบฏต่อกรุงเทพฯ ยกทัพเข้ามาตีเมืองนครราชสีมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้เจ้าพระยาบดินทร์เดชา (สิงห์ สิงหเสนี) ไปปราบเจ้าอนุวงศ์ ถูกนายด่านเจ้าเมืองพนจับได้นำส่งมากรุงเทพฯ เสียชีวิตในเวลาต่อมาพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวจึงได้แต่อำนาจเข้ามาปกครองเมืองเวียงจันทน์ ให้อพยพชาวเมืองเวียงจันทน์และเมืองขึ้นต่างๆทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในท้องที่ภาคอีสานปัจจุบัน ได้แยกย้ายกันไปอยู่ที่ต่างๆ ในท้องที่ภาคอีสาน(พระโพธิวงศาจารย์. 2515 : 370) ทั้งมาจากเมืองวัง เมืองคำอ้อ แขวงเมืองเวียงจันทน์

ติดกับแขวงเมืองเชียงขวาง จากเมืองเซโปน เมืองพิณ เมืองนอง ซึ่งอยู่ในแขวงเมืองสุวรรณเขต จากเมืองมหาชัยซึ่งตั้งอยู่ติดลำน้ำเซบั้งไฟ ตรงข้ามกับพระธาตุพนม จากเมืองท่าแขก อีกสาเหตุหนึ่งเกิดความแห้งแล้ง ทั่วปรากฏตัวบั้งหรือแมลงจำพวกตักแตนกินพืชพันธุ์ธัญญาหาร ราษฎรอดอยากเดือดร้อนมาก ผู้ปกครองเมืองยังคงจับบังคับราษฎรเกินควร ถูกชาวข่าและชาวจีนฮ่อบุกกรุกทำลายเผาบ้านเรือน

ระลอกที่ 3 ซึ่งเป็นระลอกใหญ่ที่สุด ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัฐบาลไทยสมัยรัชกาลที่ 3 จัดแย้งอย่างรุนแรงกับรัฐบาลญวนเนื่องจากญวนพยายามขยายอำนาจเข้าสู่เขมรและลาวซึ่งเป็นประเทศราชของไทยนำไปสู่สงครามอันยาวนาน ตั้งแต่ พ.ศ. 2376 และไปสิ้นสุดใน พ.ศ. 2390 พื้นที่การรบส่วนใหญ่อยู่เขมรด้วยญวนและไทยต้องการกำลังพล ไทยได้เกณฑ์ราษฎรในภาคอีสานไปเป็นทหารล่าเสี้ยมเสียบยงโยปกรณ์ ทั้งสองแย่งชิงความได้เปรียบเสียเปรียบ กวาดต้อนเอาประชากรในลาวฝั่งซ้ายไปตั้งถิ่นฐานในเขตที่ควบคุม ญวนกวาดต้อนราษฎรในพื้นที่ลาวและได้ราษฎรลาวที่เกลียดชังคนไทยในช่วงปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ ระหว่างปี 2369 – 2371 ทำให้หัวเมืองลาวฝั่งซ้ายอยู่กับฝ่ายญวนในตอนแรกเพราะญวนเข้าช่วยเหลือโอบอุ้มเจ้าอนุวงศ์หนีการจับกุมของฝ่ายไทยในตอนที่ย้ายเวียงจันทน์ มีเพียงเมืองพวนเท่านั้นที่อยู่กับฝ่าย (พระมหาจินดา ไชยนาน. 2553 : 49 ; เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ 2506: 41 – 90, 129 – 301; ธวัช ปุณโณทก, 2523: 61-62)

เป็นมาของชาวผู้ไทยเมืองเรณูนคร อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีเจ้านายพระองค์ใด หรือกรมการเมืองพระองค์ใดไม่ปรากฏชัด เห็นว่าบริเวณใกล้เมืองเว มีหนองน้ำใหญ่ชื่อ “หนองลาดควาย” เต็มไปด้วยดอกบัวบานสะพรั่ง จึงเอามาพระราชทานนามเมืองว่า “เรณูนคร” ตั้งท้าวสายเป็นพระยาแก้วโกมล ดำรงตำแหน่งเจ้าเมืองเรณูนครอยู่ถึง 18 ปี (พ.ศ. 2387 - 2405) ต่อมาท้าวไฟได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองคนที่ 2 ท้าวสิงห์อุปฮาดเมืองเรณูนครได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าเมืองคนที่ 3 ท้าวพิมพ์ระสอน เตโช ได้รับแต่งตั้งเป็นพระแก้วโกมล เจ้าเมืองคนที่ 4 ดำรงตำแหน่งได้เพียง 6 เดือนท้าวเหม็น โกลรัตน์ เป็นพระแก้วโกมลคนที่ 5

พ.ศ. 2450 ทางราชการยกเลิกระบบการปกครองที่มีเจ้าเมืองอุปฮาดราชวงศ์แก้วมาเป็นระบบการปกครองอย่างมีมณฑลเทศาภิบาล มีผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ มีฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร ตามระบบการปกครองอย่างใหม่ ตั้งให้หลวงชาญยุทธกิจ(กา เตโช) เป็นนายอำเภอเรณูนคร เมืองเรณูนครย้ายที่ว่าการอำเภอเรณูนคร ไปตั้งที่ตำบลธาตุพนมแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอธาตุพนม เป็นระยะเวลาจนถึง 53 ปี พ.ศ. 2513 จึงยกฐานะ เป็นตำบลเรณู พ.ศ. 2518

ยกฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมจนปัจจุบัน(เดิม วิกาศยพจนกิจ. 2499: 56 ; ถวิลทองสว่างรัตน์. 2527: 40)

ความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว อพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ มาหาจับจองที่ทำกิน โดยการนำของนายจันทร์สอน จิตมาตย์ พาพี่น้องร่วมท้องเดียวกัน 9 คน มาหาถิ่นบริเวณหนองบัว เป็นพื้นที่ทำกินอันอุดมสมบูรณ์ ผู้เป็นที่ชายกลับบ้านโพนสาวเอ้ ให้น้องๆ ก่อตั้งบ้านอยู่ที่บริเวณโนนหนองบัว เมื่อปี พ.ศ. 2434 ต่อมา น้องทั้ง 6 คน ก็ติดตามมาอยู่ด้วยพี่น้องได้แบ่งปันที่ทำกินและที่อยู่อาศัยให้

พ.ศ. 2445 ยกฐานะเป็นหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายจิตปัญญา แสนมิตร (นายเชียงมั่ง) พ.ศ. 2445 ได้สร้างวัดบัวขาว โดยพระเทศ นามพลแสน พ.ศ. 2454 บ้านนาบัวมีทั้งหมด 30 ครอบครัวยุคนั้นที่ตั้งหมู่บ้านถูกน้ำท่วมจึงได้ย้ายที่ตั้งหมู่บ้านขึ้นมาอยู่ที่สูงหรือทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของหมู่บ้านเดิมคือที่ตั้งของหมู่บ้านปัจจุบัน การสัจจกรกับส่วนราชการมีความยากลำบาก บ้านนาบัวขึ้นต่อตำบลเรณูนคร

พ.ศ. 2493 ผู้ใหญ่กรม แสนมิตร ได้เกษียณอายุราชการ ได้มีกิจกรรมเลือกตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้านแบบใหม่โดยเลือกตั้งแบบเปิดเผยใช้วิธีการยกมือตัดสินแพ้ชนะ หลายปีต่อมาผู้ใหญ่บ้านคนที่ 4 คือ นายเกียรติ นามพลแสน นายบุญทัน จิตมาตย์เป็นผู้ใหญ่บ้านคนที่ 5 และได้แยกออกเป็นบ้านหนองกุงและมีนายบัวลำ ราชสินธุ์ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก พ.ศ. 2500 เริ่มมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ พ.ศ. 2504 มีการจับกุมราษฎรในหมู่บ้าน ในข้อหาอันธพาล พ.ศ. 2507-ราษฎรที่ถูกจับกุมถูกปล่อยตัวกลับมาสู่ ภูมิลำเนาของตัวเอง ราษฎรในหมู่บ้านถูกยิงตาย 1 คน คือ นายคุณธรรม ไชยราช พุศิจิกายน พ.ศ. 2507 นายภูมิมมา ราชสินธุ์ ราษฎรบ้านหนองกุงถูกยิงเสียชีวิต การเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์กับรัฐบาลรุนแรงขึ้น ทางรัฐบาลได้ส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหารและอาสาสมัคร มาเคลื่อนไหวปราบปรามราษฎรที่มีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาลในเขตบ้านนาบัวและ บ้านใกล้เคียง วันที่ 7 สิงหาคม 2508 ทางกรมได้ส่งตำรวจทหารออกปราบปรามฝ่ายคอมมิวนิสต์อย่างหนัก ในพื้นที่อำเภอธาตุพนม อำเภอนาแก อำเภอเมือง สมาชิกคอมมิวนิสต์เสียชีวิต 1 นาย คือ นายกองสิน จิตมาตย์(สหายเสถียร) พ.ศ. 2509 ทางกรมยิ่งเร่งการปราบปรามมากยิ่งขึ้น สั่งให้ราษฎรทำรั้วรอบหมู่บ้านอย่างแน่นหนาด้วยหนามสั่งให้ชาวบ้านไปรายงานตัวก่อนออกไปทำไร่นาอย่างเคร่งครัด พ.ศ. 2520 ทางกองทัพภาคที่ 2 มีนโยบาย 66/23 ราษฎรที่เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มทยอยกลับเข้ามามอบตัวกับทางการเป็นระยะ ๆ พ.ศ. 2535 แยกหมู่บ้านนาบัวเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ 5 หมู่ 13 ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 เป็นนาย

ไสว แสนมิตร พ.ศ. 2537 การต่อสู้กันของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มสงบลง ปัจจุบันบ้านนาบัวมีทั้งหมด หมู่ คือ หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14

จากสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายไสว แสนมิตร ระบุว่า ชาวบ้านนาบัวนั้น ประชากรส่วนใหญ่ได้อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากบ้านโพนสาวเอ้ มาตั้งหมู่บ้านขึ้นเป็นครั้งแรกที่ โนนหนองบัว เพราะบริเวณนั้นมีความอุดมสมบูรณ์ มีชาน้ำเก่า นำโดย พ่อเฒ่าจันสอน จิตรมาตย์ และพี่น้องท้องเดียวกันถึง 9 คน จัดตั้งหมู่บ้านขึ้น

จากการสัมภาษณ์นายไสว แสนมิตร นายหนูทอง จิตรมาตย์ ระบุว่า บ้านเรือนแต่ก่อนมีประมาณ 10 หลังคาเรือน หมู่บ้านนาบัวเดิมอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านนาบัวอยู่ติดกับลำห้วยแคนทางทิศใต้ แต่ก่อนนั้นเป็นหนองบัวเลยเรียกว่าบ้านนาบัว เหตุที่ตั้งชื่อบ้านเป็นบ้านนาบัวนั้น เกิดจากภูมิศาสตร์บริเวณนั้นจะเป็นหนองน้ำไม่ใหญ่มาก มีบัวนาเกิดขึ้นเต็มหนองท้องทุ่ง ทำให้ชาวบ้านตั้งชื่อว่าบ้านนาบัว นอกเหนือจากหนองบัวแล้วยังมีพื้นที่ป่า ซึ่งมีต้นไม้ขนาดใหญ่เกิดขึ้นมากมาย ไม้เชือก ไม้แคน ไม้แดง และอีกหลายชนิดที่เกิดขึ้นในบริเวณนั้น ในเมื่อป่าที่อุดมสมบูรณ์แล้ว เป็นเหตุให้มีสัตว์มากมาย บ่าง ฟาน กวาง มัง หมูหรือแม้แต่เสือยังมี เพราะว่ามันอุดมสมบูรณ์จึงพากันมาตั้งบ้านตั้งเรือนบริเวณใกล้หนองบัวตั้งอยู่หลายปี เพราะมีห้วยอยู่ สองห้วยไหลบรรจบกัน หมูป่า อีเก้ง จึงตัดสินใจตั้งถิ่นฐานอยู่ติดกับหนองบัว ผู้เป็นที่ และ ผู้เป็นน้องเห็นว่าที่ตรงนั้นอุดมสมบูรณ์ ทั้งอาหารการกิน ที่ทำกิน ก็พากันลงมา มาจากโพนสาวเอ้ โนนสังข์ เมืองเว้ ชักชวนกันมาตากถาง นำโดย เฒ่าจารย์สอน (อ้ายก ก หมู่ บ่ได้เมีย) เอาลูกน้องชายลงมาเป็นเพื่อน “หนองบัว บ้านนาบัว มีฮอดหนูป่า บ่าง สมัยพ่อลงมาสร้างบ้านที่แรก จนต้องได้มาตั้งบ้านใส่แคมหนอง ฟาน กวาง มัง บ่แม่นป่าข้างเป็นป่าไม้ใหญ่ ไม้เชือก ไม้แคนจนได้ใช้ชื่อว่าห้วยแคน แต่ก่อนคนบ่หลายปานนี้ ไปกลางเว็นผู้เดียวกะบ่ได้มันฮก เว้าพื้นปลา บ่อด ปลา น้ำ บัง หว่านแหขาดเดียวกะพอกินแล้ว ควายลงน้ำลอยไปลอยมา ปลาเข้าโคนไม้ ต้องสับหัวควาย มันหลาย ในน้ำบัง”

สรุป คำว่า ‘ไท’ มีความหมายว่าอ้ายหรือคน เมื่อไทรวมตัวตั้งอาณาจักร จึงมีตัว ‘ย’ ต่อท้าย เป็นการเขียนตามภาษาบาลี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 บ่งบอกถึงเชื้อชาติ แสดงถึงตัวตนความเป็นคนให้ชัดเจน มีถิ่นกำเนิดมาจากแคว้นสิบสองจุไทย พ.ศ. 2542 "ผู้ไทย" หมายถึงชนชาติไทยสาขาหนึ่ง (ถิ่นกำเนิด) แคว้นสิบสองจุไทย และได้นำมาใช้จนเป็นปัจจุบัน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

จากตำนานความเชื่อ ผู้ไทยเกิดมาจากน้ำเต้าปุง ออกมาเป็นที่สองตั้งตนอยู่ที่เมืองแกลงภูมิลำเนาเดิมของชาวผู้ไทยอยู่เมืองแกลงอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยการอพยพครั้งใหญ่ของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทย 3 คือ 1) จากการตีเมืองทันต์ เมืองม่วยประเทศลาวที่เป็นผู้ไทยคำ

ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เพชรบุรี(ประเทศไทย) 2)การกวาดต้อนลาวทรงดำลาวพวน เป็นเชลยส่งมาที่กรุงเทพฯและส่งให้ไปอยู่ที่เพชรบุรี 3)พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแผ่อำนาจปกครองเมืองเวียงจันทน์ ชาวเมืองเวียงจันทน์และเมืองขึ้นต่างๆทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในท้องที่ภาคอีสานปัจจุบัน

ผู้ไทยเรณูนคร อพยพมาในระลอกที่ 2 มาจากเมืองวัง ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีเจ้านายพระองค์ใด เห็นว่าบริเวณใกล้เมืองเว มีหนองน้ำใหญ่ชื่อ “หนองลาดควาย” เต็มไปด้วยดอกบัวบานสะพรั่ง จึงเอามาพระราชทานนามเมืองว่า “เรณูนครพ.ศ. 2450” แก้ไขระบบการปกครองอย่างมีมณฑลเทศาภิบาล ย้ายที่ว่าการอำเภอเรณูนคร ไปตั้งที่ตำบลธาตุพนมแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอธาตุพนม พ.ศ. 2513 จึงยกฐานะ เป็นตำบลเรณู พ.ศ. 2518 ยกฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมจนปัจจุบัน

ผู้ไทย บ้านนาบัว อพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ โดยการนำของนายจันทร์ สอน จิตมาตย์ มาหากินบริเวณหนองบัว เป็นพื้นที่ทำกินอันอุดมสมบูรณ์ พ.ศ. 2434 ก่อตั้งบ้านอยู่ที่บริเวณ โนนหนองบัว พ.ศ. 2445 ยกฐานะเป็นหมู่บ้านและได้สร้างวัดบัวขาว พ.ศ. 2454 บ้านนาบัวมี ประชากรเพิ่มขึ้นและมีการ โยกย้ายหมู่บ้านขึ้นที่สูง พ.ศ. 2493 มีระบบการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย พ.ศ. 2500 - 2520 เริ่มมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์กับรัฐบาล พ.ศ. 2523 ชาวบ้านขอไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน พ.ศ.2535 แยกหมู่บ้านนาบัวเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ 5 หมู่ 13 พ.ศ. 2537 การต่อสู้กันของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มสงบลง ปัจจุบันบ้านนาบัวมีทั้งหมด หมู่ คือ หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14

ภาพที่ 4.1 หนองบัว พื้นที่แรกที่ นายจันทร์สอน จิตมาตย์และพี่น้อง พากันมาตั้งหมู่บ้าน

(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ วันที่ 13 มีนาคม 2555)

ภาพที่ 4.2 ห้วยน้ำบัง ทางฝั่งทิศตะวันตกของหมู่บ้าน
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ วันที่ 13 มีนาคม 2555)

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้พบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ในด้านลักษณะระบบเศรษฐกิจเดิม กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค กระบวนการแบ่งสรรค้ กระบวนการแลกเปลี่ยน เทคนิค วิชาการที่นำมาใช้ในการผลิต การค้าที่พึ่งภายนอก ตามรายละเอียดแห่งผลการศึกษานี้

1) ระบบเศรษฐกิจที่พอเลี้ยงตนเองได้ (Self-sufficiency Economy)

จากการศึกษาเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญและพบว่า

เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจแบบพอยังชีพ ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองคงอยู่และผลิตซ้ำได้ด้วยตัวเองไม่ต้องพึ่งโลกภายนอกมีความผูกพันภายในชุมชนช่วยเหลือซึ่ง

กันและกันมีความเพียงพอในตัวเอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรม ทอผ้า ปลูกข้าวในครัวเรือน เดียว ความสัมพันธ์ทางการผลิต มีลักษณะคล้ายชุมชนสังคมนิยมบุพกาล เป็นชุมชนขนาดเล็กที่ สมาชิกเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ อาหารจาก ธรรมชาติโดยตรง ทำน่าน้ำฝน ทอผ้าและหาของป่าด้วยแรงงาน พึ่งความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติ เครื่องมือในการผลิตเป็นแบบโบราณ ผลิตได้เพียงเพื่อยังชีพ การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายนอก หมู่บ้าน รัฐและระบบทุนเข้าไปกระทบชีวิตในหมู่บ้านเข้ามาเอาผลประโยชน์จากชาวบ้าน ชาวบ้านสำนึกว่ารัฐและระบบทุนเป็นสิ่งแปลกปลอม(เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต ฉัตรทิพย์ นาถ สภา. 2550: 77-81)

สภาพสังคมเศรษฐกิจของหมู่บ้านอีสานในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ การดำรงชีวิตอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก อาชีพหลักของชาวบ้าน คือ การเพาะปลูกและการเลี้ยง สัตว์ เมื่อเสร็จจากฤดูทำนาชาวบ้านจะประกอบอาชีพเสริม เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การเลี้ยงครั่ง การทอผ้า การจักสาน และค้าขาย ในขณะเดียวกัน สภาพของสังคมชนบทเกิดการ เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดเจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่เกิดการ เปลี่ยนแปลงจากพลังแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือโลกาภิวัตน์ได้ ส่งผลกระทบต่อสภาพ เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาวผู้ไทย บ้านนาบัวอย่างมาก โดยมีการเปลี่ยนแปลง ทางด้านกายภาพ มีการเปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพหรือเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็น เศรษฐกิจเพื่อการบริโภค หรือทุนนิยมเกิดการแข่งขันในลักษณะเสรีนิยม เกิดการเปลี่ยนแปลง ในด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย โดยได้รับเอาวิถีชีวิตแบบ ชาวเมืองและวัฒนธรรมตะวันตกหรือวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ทำให้วิถีชีวิต ความคิด ค่านิยม และขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมที่ดั้งเดิมที่ดั้งเดิมบางอย่างเริ่มเลือนหายไป หรือหายไปไม่เป็นที่รู้จักหรือไม่มีการสืบทอดประเพณีอย่างเช่นในอดีตอีกเลย(ธันวาคม ใจเที่ยง. 2554 : 101-106 ;สุนทร สุรวาทกุล 2534)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาม สานมิตร กว้าวว่า เส้นทางค้าขาย ชาวบ้านนาบัวหลังจากที่ว่างเว้นการทำงาน ผู้ชายบ้านนาบัวส่วนหนึ่งจะพากันออกเร่ขายของ กับนายฮ้อย โดยอาศัยเส้นทางเกวียนเพื่อเข้าสู่หมู่บ้าน ทางเกวียนเกิดขึ้นก่อน 2504 ถนนเกิด ประมาณ พ.ศ. 2507 – 2510 เพราะว่ามีคนไปติดคุกมาแล้วมันกะมีทาง ทางเข้าบ้านยังเป็นทางเกวียน ทางแดง ทางดำ แต่ก่อนผ่ากลางทุ่งนา พังสร้างเมื่อ 2508 - 2509 ในชุมชนนั้นเป็นผืนป่าทั้งหมด ทุ่งนานั้นมีอยู่แต่เป็นส่วนน้อย มีทุ่งขี้กระต่าย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อชม แสนมิตร กล่าวว่า “วัวควายแต่ก่อนตัวละบาท แพงขึ้นมาหน่อยก็ตัวละหกสลึง แต่ก่อนไม่ได้ซื้อได้ขาย มันตายกะครว็บกันกิน นี่เป็นวิญญานของบุพกาพ”

จากการสัมภาษณ์ พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า ด้วยความอุดมสมบูรณ์ที่ชาวบ้านเห็นว่าควรที่จะตั้งหลักปักฐานชีวิตอยู่ที่นี้ คือบ้านนาบัว บ้านที่ท้องทุ่งเต็มไปด้วยจิ้งจอกวัว ทุกเช้าชาวบ้านจะปล่อยวัวควายหากินตามท้องไร่ ปลายนา ป่าโคก ทำให้ท้องทุ่งเต็มไปด้วยปุ๋ยที่จะสร้างความสมบูรณ์ให้กับผืนดิน ฤดูกาลทำนาแต่ละครั้งชาวบ้านแทบไม่ต้องหาปุ๋ยมาหว่านเลย ปัจจุบันกลับเปลี่ยนแปลงไปมาก “ช่วงนี้บ่เห็นแล้วจิ้งจอกตามไร่นาตากล้า มีแต่เกี่ยวหญ้าให้กิน ได้ปุ๋ยธรรมชาติ สมัยก่อน จิ้งจอกใส่ปากก็บ่หมด ทุกวันนี้แทบบ่มี”

แต่ก่อนมีการลงแขกทำนา “ตอนผมเป็นป่าว ละวานกัน ขอทั้งวัวควายแอกไถ ไปช่วยกัน ไปแต่เช้า ฟืนน้องที่ใกล้ชิดติดกัน วานกันไป การเลี้ยงดูปุ๋ยขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มี เช่น ไร่ ปลา หรืออื่นๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าภาพ” อาหารการกินไม่ใช่ปัญหาของชุมชนเพราะความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรยังเหลืออยู่มาก ทั้งแหล่งน้ำ ผืนป่า “ตอนที่ผมเป็นเด็กน้อย เรื่องของอาหารความเป็นอยู่บ่คือกัน ธรรมชาติมันเยอะ นก หนู ปู ปลา บ่ต้องไปซื้อ ไข่คุ้ไข่มันไปเอาโลกกบเขียดบ่ได้อึด”

จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่าไปค้าขาย ขายน้ำย้อมขายสายสร้อย เข็มขัด ตุ่มหู กางเกง เสื้อ สีนค่านี่ ไปซื้อเอาที่ ที่ อุบล สกล ขอนแก่น ขึ้นอยู่กับเส้นทาง ซึ่งการเดินทางนั้น เดินไป ค่ำไสนอนฮั่น การเดินทางนั้นก็ต้องถามไป ถนนหนทางไม่มีจะใช้วิธีการเดินลัดป่า โคน ศึกษาเส้นทางนั้นโดยการถามชาวบ้านที่พบเห็นไปเรื่อย ขึ้นเขื่อนสูงลงเขื่อนต่ำ บ่ได้อยู่บ่ได้เขา เวลาไปค้าขาย เห็นบ้านอื่นเกี่ยวข้าวเราก็ไปเกี่ยวช่วยเขา ประมาณ พ.ศ. 2494 พ่ออายุ 18 - 19 ปีไปขายของถึง เสียมราช พระตะบอง อ.ตระการพืชผล เดจอุดม เกษตรวิสัย อ.ยโสธร ค่ำเขื่อนแก้ว ท่าวัดบุรี รอยเอ็ด เข้าเมืองขอนแก่น ภูเขียว ภูเวียง เข้าอุดร ขึ้นหนองคาย หากสินค้าหมดถ้าใกล้อำเภอก็ไปซื้อที่นั่นหรือจังหวัดนั้น โดยฝากนายฮ้อยไปซื้อ อย่างเช่น กางเกง ขาสั้น ขายาว ใช้ทุนของตัวเอง พ่อเอาเมียช่วงอายุ 30 ปี ช่วง พ.ศ. 2506 บวช อยู่ 8 ปี ลาสิกขาปี 2503 และออกไปค้าขาย บ่ได้กลับบ้านเลยหมดแล้งหมดฝน ค่ำขายวัว แต่ละครั้งรายได้ ประมาณ 700 - 3,000 บาท เป็นกำไร บางคนทุนมาก ลูกน้องก็มาก การเกงตัวหนึ่งไม่แพงเท่าทุกวันนี้ เสื้อ ๑๓ บาท เรานำมาขาย ๒๐ - ๒๕ บาท แต่ก็ยังขายยาก เพราะคนซื้อไม่ค่อยมีเงิน แต่อยากได้อยู่ประมาณ พ.ศ. 2494-2495 บางคนอยากได้ ก็เอาเงินเก่ามาซื้อ(เงินหัว โฉน) บางคนเอาผ้าห่มมาแลกเอา แม้ก็ไม่มี(เงินหัว โฉนไม่เป็นราคา)เงิน ร.๕ ร.๖ สมัยก่อน เป็นเงินแท้ ไม่มีใครอยากได้เพราะไม่เป็นราคาอยากได้เสื้อให้ลูกสาว "ตอนนั้นไปเล่นที่ท่าวัดบุรี เขาเล่นสงกรรม เขาเล่นหมาก

ตะวัน หมากว้าวหลักโลก ผมได้ขายผ้า เขากำลังเล่นน้ำกัน โอ้ยอย่าหุดได้ มันเว้ากะบ่ฟัง ผู้สาวมีแต่คนงามๆ เล่นในกลางบ้าน อยู่บ่ น้ำ ม่วนแท้ อยู่ อำเภอกำแพงบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด บ้านคำพระองค์ บ้านหนองแวงใหญ่ บ้านพะเนา เจ้าชื้อข่อย ข่อยชื้อเจ้า เขาไม่ถื้อกัน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า พวกผมรู้จักการแลกเปลี่ยน ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นเดียวกับชาวบ้านในจังหวัดสกลนครที่เริ่มมีการนำซีซีไปขาย ซึ่งครานั้นราวปี พ.ศ. 2481 ขายได้หมื่น(12 กิโลกรัม)ละ 30 สตางค์ แต่ปัจจุบันขายได้กิโลกรัมละ 10 บาท

สรุป สภาพสังคมเศรษฐกิจของหมู่บ้านนาบัวในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ การดำรงชีวิตอาศัยธรรมชาติเป็นหลักผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรม เช่น ทอผ้า ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ ทำน่าน้ำฝน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายนอก เพราะรัฐและระบบทุนเข้าไปกระทบชีวิตในหมู่บ้าน สภาพของสังคมชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงจากพลังแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ไทยบ้านนาบัว จากเพื่อการยังชีพมาเป็นเพื่อการบริโภคเกิดการแข่งขันในลักษณะเสรีนิยม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ของชาวผู้ไทย ได้รับวิถีชีวิตแบบชาวเมือง วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมหรือบางอย่างเริ่มเลือนหายไป

ภาพที่ 4.3 สภาพเดิมของคนอีสานแอ่งสกลนคร

ที่มา : จากการบรรยายพิเศษ วิชาวัฒนธรรมแอ่งสกลนคร หัวข้อ เรียนรู้อีสานผ่านตำนาน ศรีโคตรบูรณ์ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558

ภาพที่ 4.4 ฟุ้งควาย

ที่มา : จากการบรรยายพิเศษ วิชาวัฒนธรรมแ่งสกลนคร หัวข้อ เรียนรู้อีสานผ่านตำนาน ศรีโคตรบูรณั วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558

ภาพที่ 4.5 ควายลากเกวียน

ที่มา : จากการบรรยายพิเศษ วิชาวัฒนธรรมแ่งสกลนคร หัวข้อ เรียนรู้อีสานผ่านตำนาน ศรีโคตรบูรณั วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558

ภาพที่ 4.6 สภาพเดิมของหมู่บ้านอีสานแอ่งสกลนคร

ที่มา : จากการบรรยายพิเศษ วิชาวัฒนธรรมแอ่งสกลนคร หัวข้อ เรียนรู้อีสานผ่านตำนาน
ศรีโคตรบูรณ์ วันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2558

ขบวนเกวียนของ 'นายฮ้อย'อีสาน
พ่อค้าแห่งที่ราบสูง

ภาพที่ 4.7 ขบวนนายฮ้อย

ที่มา : <http://www.ubonpra.com>

ภาพที่ 4.8 นายไสว แสนมิตร ผู้ร่วมขบวนการกับนายฮ้อย
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ วันที่ 6 ส.ค.2555)

2) *กระบวนการผลิต* จากการศึกษาเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญและพบว่า

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าเข้าและสินค้าออกมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องทำการผลิตเพื่อการส่งเป็นสินค้าออกให้เป็นที่ไปตามความต้องการของตลาดโลกทำให้ไทยต้องผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการของประเทศจักรวรรดินิยม จึงเท่ากับว่าระบบเศรษฐกิจไทยแบบดั้งเดิม คือ การผลิตเพื่อยังชีพและส่งด้วยต้องแตกสลายลงโดยปริยาย กลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเฉพาะอย่างเพื่อสนองตลาดทำให้สังคมไทยต้องเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยมโลก ซึ่งเรียกว่า "ระบบการค้าเสรี" หรือ "ทุนนิยม" (Capitalism) เป็นระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่ง ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบการค้า มิใช่การผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อบริโภค ทั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตก็คือผู้ใช้แรงงานการผลิต ผู้ผลิตอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุน หรือ ผู้ผลิตอาจไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือเป็นแรงงานรับจ้างก็ได้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547 : 6743-675)

ระบบการผลิต "ข้าว" ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชาวอีสาน บ้านนาบัว เป็นหมู่บ้านชานนาเกือบทุกครัวเรือน ก่อนปี 2504 อาชีพทำนาถือเป็นอาชีพหลัก ทุกครัวเรือนเป็น

เจ้าของที่ดิน ครัวเรือนหนึ่งๆมีดินไว้ทำนาไว้ประมาณ 20 - 40 ไร่ บุกเบิกทำนาประมาณ 10 - 15 ไร่ ชาวบ้านต่างเคารพสิทธิซึ่งกันและกันเพราะแต่เดิมนั้นที่ดินมิได้เกิดจากการรับรองของรัฐแต่เกิดจากการยอมรับสิทธิต่อกัน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวว่า การถือครองที่ดินในอดีตส่วนใหญ่ชาวบ้านนาบัวจะถือครองที่ดินมรดกแต่ในปัจจุบันสภาพการถือครองที่ดินเปลี่ยนไป เพราะการถือครองที่ดินในอดีต พ.ศ.2513 - 2533 เป็นการถือครองที่ดินจากการจับจองที่ทำกินของบรรพบุรุษที่สามารถจับจองแผ้วถางป่าซึ่งรกร้างว่างเปล่าได้ตามความสามารถ ประกอบกับผู้ที่จับจองมีน้อยและที่ดินมีราคาต่ำ จึงทำให้ประชาชนบ้านนาบัวส่วนใหญ่ถือครองที่ดินทางการเกษตรมีมาก ปัจจุบันการถือครองที่ดินนั้นลดลงเนื่องจากปัจจัยทางด้านประชากรที่เพิ่มขึ้น เกิดการซื้อขาย อีกทั้งลูกกล้าพื้นที่ทำกิน ทำให้การถือครองที่ดินมีไม่มากนัก ดินส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกข้าวมากกว่าการเลี้ยงสัตว์ และเป็นที่ดินที่ได้รับสืบทอดจาก ปู่ย่าตายาย แบ่งให้ลูกหลานเพื่อเป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัย โดยรวมแล้วการใช้ประโยชน์จากที่ดินยังคงเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากที่ดินเพิ่มมากขึ้น เช่น ทำนาปรัง ปลูกยางพารา สวนมัน ปลูกยาสูบ ดินที่ใช้ทำนา ดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ดังนั้นการทำนาจึงได้ผลผลิตต่ำ ส่วนใหญ่เป็นที่ดอน ปีใดฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วงจะได้รับความเดือดร้อน ดินที่สมบูรณ์มีเฉพาะที่ราบริมห้วยน้ำบึงด้านตะวันตกของหมู่บ้านเท่านั้น รอบหนองบัวด้านตะวันออกและทิศเหนือมีลักษณะเป็นดินรกร้าง อาศัยน้ำจากห้วยน้ำบึง แต่ก็เป็นพื้นที่น้อยมาก เมื่อเทียบกับพื้นที่การถือครองที่ดินของคนในหมู่บ้าน ส่วนทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านนั้นเป็นดินรกร้าง ป่าโคก ไม่สามารถทำนาได้หากเกิดฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวว่า วิธีการผลิต ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวปัจจุบันทำนาอยู่ สองฤดู คือนาปีและนาปรัง ซึ่งถือเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน เดิมที่ดินได้มาโดยการจับจองหรือการหมายเพื่อให้เหมาะต่อการทำนา ลักษณะเป็นที่ลุ่มมีลำห้วยหรือร่องน้ำไหลผ่านการทำนาเพื่อบริโภคยังคงดำเนินอยู่จนถึงปัจจุบันภายหลังปรับตัวตามยุคสมัย ชาวบ้านเริ่มนำปุ๋ยเคมีมาใช้ในกระบวนการผลิต (พ.ศ.2525) ระยะเวลาหลังเกิดปัญหาดินเสื่อม ผลผลิตตกต่ำ จำเป็นต้องเพิ่มปริมาณปุ๋ยเคมี มีการนำเอารถไถเดินตามเข้ามาใช้ในการทำนาแทนแรงงานสัตว์ (พ.ศ.2531) กู้ยืมเงินจากภายนอกหรือธนาคารเพื่อการเกษตร เพิ่มพื้นที่การเพาะปลูกส่งผลให้เพิ่มต้นทุนการผลิต

วิธีทำนา พื้นที่ทำนาส่วนใหญ่เป็นที่ดอนและการทำนาส่วนใหญ่อาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ นาบางแปลงเป็นนาดำบางแปลงเป็นนาหว่าน เพาะปลูกแต่ละปีประมาณ 6-8 เดือน เริ่มเพาะปลูกเดือนพฤษภาคม- มิถุนายน เริ่มไถกลบวัชพืชต่างๆ โดยเฉพาะแปลงที่จะใช้ทอกกล้า

นั้นไถก่อน จากนั้นประมาณ 1 เดือน วัชพืชเน่าเปื่อยจึงไปถอบอีกครั้ง และเริ่มทำการหว่านกล้า จากพันธุ์ข้าวที่เตรียมไว้ โดยปกติช่วงดังกล่าวฝนจะเริ่มตกชุกและมีน้ำขังทั่วไปหรือหากไม่มีน้ำก็จะอาศัยน้ำจากสระหรือห้วยน้ำบึง พอดันกล้าโตพอที่จะปักดำหรืออายุประมาณ 1 เดือน ชาวนาจะใช้แรงงานที่มีในครัวเรือนถอนกล้ามัดเพื่อรอการปักดำ แปลงนาที่ปักดำต้องไถคราดพรวนดิน เรียบน้อย การปักดำจะอยู่ระหว่างเดือนกรกฎาคม - เดือนกันยายน หลังจากนั้น 2 เดือน คือ พฤศจิกายน ถึงเดือนธันวาคม เป็นช่วงที่ข้าวสุกชาวนาเริ่มการเก็บเกี่ยว เสร็จแล้วก็นำไปรวมลาน ทำการนวดข้าว หากข้าวแปลงไหนเมล็ดสมบูรณ์ก็จะคัดออกมาเป็นพันธุ์ข้าวในปีถัดไป

ปัจจุบันชาวบ้านนิยมใช้รถไถเดินตามหรือเรียกว่า "ควายเหล็ก" แทนการใช้ควายในอดีต ต่อมาจากควายเหล็กมาเป็น รถแทรกเตอร์ขนาดเล็กที่สามารถไถคราดได้ รวมถึงเก็บเกี่ยวอีกด้วย เป็นการพัฒนาเพื่อแข่งขันในด้านการตลาด เร่งการผลิต ควายกลายเป็นสัตว์เลี้ยงเป็นอาหารและขายเท่านั้น ควายเหล็กเข้ามาแทนที่เนื่องจากไม่ต้องเลี้ยง สามารถทำงานได้เร็วกว่าไม่ว่าจะร้อน แดด ฝน สามารถซื้อได้ตามกล่าดังโดยผ่านการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตร ส่วนกลุ่มที่ยังไม่มีรถไถเดินตามก็ใช้วิธีการจ้างเหมา อยู่ที่ไร่ละ 200 - 300 บาท

ภาพที่ 4.9 มัดข้าวที่รอการปักดำ
(ถ่ายภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 7 ก.ค. 2555)

ภาพที่ 4.10 ปักดำข้าวนาปี
(ถ่ายภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 7 ก.ค. 2555)

การทำนาปรังเข้ามาในหมู่บ้านเมื่อ พ.ศ 2551 โดยการนำเข้ามาของผู้ใหญ่
ศาสตราจารย์ จิตมาตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 หลังการเก็บเกี่ยวนาปีเสร็จสิ้น ชาวบ้านเริ่มเตรียมดิน โดยไถตาก
หน้าดินทิ้งไว้ประมาณ 1 อาทิตย์ และอาศัยน้ำบาดาลที่สักรุ่นบริเวณฝึนนาของตนเองมาใช้ในการ
ปลูกข้าว โดยข้าวที่นำมาปลูกจะเป็นข้าวพันธุ์เดี่ยวเหมาะกับช่วงของฤดูกาล ชาวบ้านนาบัวใช้วิธีการ
หว่านแทนการปักดำ และเก็บเกี่ยวด้วยรถเกี่ยวข้าว และใช้การฝังตากแดดให้แห้งแล้วค่อยนำขึ้น
เล้า หรือไม่ก็นำไปขายเอาเงินมาลงทุนต่อ

ภาพที่ 4.11 นาปรัง
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ วันที่ 13 มีนาคม 2555)

ภาพที่ 4.12 เครื่องสูบน้ำบาดาล ทุ่งนาปรังบ้านนาบัว
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

ภาพที่ 4.13
คลองส่งน้ำห้วยน้ำบั้ง
(ภาพ โดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

ชาวบ้านนาบัวส่วนใหญ่หลังการเก็บเกี่ยวนอกเหนือจากการทำนาปรังยังมีการปลูกพืชไร่เพื่อเสริมรายได้ให้กับครอบครัว เช่น ยาสูบ ข้าวโพด มัน พริก มะเขือเทศ และอื่นๆ ซึ่งบริเวณที่ทำไร่ยาสูบ พริก มะเขือ ข้าวโพด เป็นพื้นที่นาด้านตะวันออกและทิศเหนือของหมู่บ้าน เป็นกิจกรรมหลังการทำนาของทุกปี เริ่มทำการเพาะปลูกช่วงเดือน ธันวาคม-เมษายน ยาสูบ ผลผลิตที่ได้นั้นจะมีบริษัทอาดัมอินเตอร์เนชั่นแนลมารับซื้อ หรือนำไปขายที่สถานีไบยาสูบนาทาม อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม รายได้ของเกษตรกรเฉลี่ย 7,000-8,000 บาทต่อไร่

ภาพที่ 4.14 ไร่ยาสูบ ในผืนนาหลังการเกี่ยวข้าวของบ้านนาบัว ทางทิศตะวันออก
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

ภาพที่ 4.15 ตากใบยาสูบ บ้านนาบัว
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

แรงงานในการ เดิมชาวบ้านใช้แรงงานคนและสัตว์ในการทำนาหรือปลูกพืชผัก ปัจจุบันหันมานิยมใช้แรงงานเครื่องจักร เพราะเครื่องจักรทำงานได้นานกว่าแรงงานสัตว์ สามารถขยายพื้นที่หรือปรับพื้นที่เพาะปลูกสร้างรายได้ให้กับชาวบ้านได้มาก เช่น ถึงฤดูกาลทำนา ชาวบ้านก็เร่งทำนาของตนเองเพื่อที่จะออกมารับจ้างหารายได้เข้าครอบครัวเป็นการรับจ้างทำงานทั่วไปในท้องถิ่น ได้แก่การรับจ้างปลูกข้าว เกี่ยวข้าว กรีดยาง เก็บใบยาสูบ เป็นต้น ผู้จ้างเป็นผู้มีกำลังแรงงานในครอบครัวน้อย หรือเป็นการจ้างเพื่อแบ่งเบาภาระแรงงานของคนในครอบครัว

เท่านั้น ส่วนผู้ที่รับจ้างจะมาจากครอบครัวที่มีกำลังแรงงานมากหรือมาจากครอบครัวที่ยังไม่ได้ทำนา เช่น มีนาอยู่ที่ดอนซึ่งมักจะได้อ่านชากว่าที่อื่น แรงงานกลุ่มนี้ก็มาหารายได้โดยการออกไปรับจ้างก่อน ส่วนใหญ่เป็นแรงงานของคนในหมู่บ้าน การจ้างแรงงานอีกอย่างคือการแปรรูปไม้เพื่อใช้ในการก่อสร้าง ในหน้าแล้งของทุกปีผู้ชายในหมู่บ้านที่ไม่ได้ไปรับจ้างทำงานในต่างถิ่นจะหารับจ้างเลื่อยไม้ให้กับผู้ที่ก่อสร้างบ้านเรือน ส่วนใหญ่จะรับจ้างเลื่อยไม้เป็นประจำและการเลื่อยไม้จะใช้แรงงานเพียง 2 คน ที่สนิทกันด้วยเพราะการเลื่อยต้องอาศัยความเชี่ยวชาญรวมถึงต้องรู้จักกันด้วยปัจจุบันไม่ค่อยพบแล้วเนื่องจากกฎหมายบังคับ

การลงทุนด้านการผลิตของชาวบ้านนาบัวเป็นการลงทุนเพื่อการผลิตทางการเกษตรได้แก่การลงทุนในเรื่องปุ๋ยเคมี การซื้อเครื่องมือการผลิตทางการเกษตร เช่น รถไถเดินตาม ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี เครื่องมือการผลิตทางการเกษตร และการจัดการจากแหล่งน้ำซึ่งเป็นการลงทุนที่จำเป็น โดยแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ของชาวบ้านยืมมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

รายได้ จากการขายข้าวในแต่ละปี ข้าวเป็นสินค้าที่สำคัญที่สุดของหมู่บ้านเกือบทุกครัวเรือนปลูกข้าวเพื่อบริโภคขายนำเงินมาใช้ในครอบครัว หลังจากเก็บไว้ยุ้งฉาง ข้าวส่วนเหลือจากการบริโภคในแต่ละปีจะถูกนำไปขาย ส่วนใหญ่จะนำไปขายที่โรงสีใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม เพราะได้ราคาสูงกว่าที่อื่นพอให้ชาวบ้านลืมตาอ้าปากได้ ชาวบ้านจะนำเงินที่ได้ไปซื้อเครื่องอุปโภคต่างๆ และจ่ายงานสังคม ใช้หนี้ที่หยิบยืม ปรับที่นาเพื่อใช้ในการเกษตรอย่างอื่นต่อไป

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร ได้กล่าวว่า ตอนเป็นหนุ่มสาว แม่ยังไม่แต่งงานมีครอบครัวต้องไถนาเอง แม่แดงทองเป็นลูกสาวห้า ต้องเป็นคนเลี้ยงดูแลพ่อแม่ ถ้ามีที่นามากก็จะแบ่งพื้นที่นาให้กับเพื่อนในหมู่บ้านเป็นการเช่าที่ทำกิน โดยเอาข้าวที่ได้มาแบ่งกันให้เจ้าของที่นาส่วนหนึ่งและให้คนเช่าอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับข้อตกลงของทั้งสองฝ่าย

คำว่าทุกข์ยากของการทำนาบ้านนาบัวแต่เดิมว่าทุกข์ยากไหม คำตอบก็บอกว่าทุกข์แต่ก็ไม่ทุกข์มากหรือถึงขั้นที่ว่ามันเป็นเรื่องธรรมดาเพราะชุมชนชาวนานั้นเคยทำมา “ถือว่าทุกข์มันกะมิแม่น มันเป็นเรื่องธรรมดา ธรรมดาแนวลื้อเพราะว่าเฮาเคยเฮ็ด” ตอนนี่ต้องกระเสือกกระสนทำนา ประมาณเดือนห้า เดือนหก กิจกรรมในแต่ละวัน เวลาประมาณบ่ายสามโมงบ่ายสี่โมงหรือตอนตีกองแสง ชาวนาจะเริ่มถอนกล้าเพื่อเตรียมไว้ในวันรุ่งขึ้น โดยผู้หญิงถอนกล้าผู้ชายไถนา เช้าวันรุ่งขึ้นหลังจากที่ทานข้าวเช้าเรียบร้อยทั้งชายและหญิงจะพากันปักดำในผืนนาที่เตรียมไว้ และจะไม่ค่อยเห็นเรื่องของการว่าจ้าง ดังคำที่ว่า “ยุคนั้นเขามิได้จ้างไต้หวัน” ยุคนี้ต้องลงทุนเสียเงินเสียทองมาก ไม่เหมือนกับแต่ก่อน เรื่องของปุ๋ยนั้นชาวนาไม่ใช้ปุ๋ยเคมีเลย เนื่องจากมี

ปุยคอกที่ชาวนาได้เก็บไว้ได้ถุ่นบ้านอยู่แล้ว และผลผลิตข้าวที่ได้นั้นกลับมีความอุดมสมบูรณ์มาก “ข้าวกะกินมีค้อยได้มันเหนียว”

ทุกวันนี้ทำนามากขึ้น การลงทุนก็มากขึ้น ทำนาปรังก็หมดเงินเป็นหมื่นสองหมื่น เพราะต้องซื้อปุ๋ย ต้องใช้น้ำ ก่อนนั้นลำบากมากเนื่องจากต้องใช้แรงงานคนเป็นหลัก ไม่เหมือนทุกวันนี้ ที่มีเครื่องจักรช่วยทุ่นแรง ก่อนนั้นบ้านนาบัวทำนาวนวนดำวนเกี่ยวข้าววนอาหารการกิน วนกันมา ประมาณ 40 - 50 คน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตามชม แสนมิตร กล่าวว่า การพัฒนาของสังคม เดียวนี้การผลิตอยู่กับมือของนายทุน โรงจักร โรงงาน เครื่องการเกษตร หากรัฐบาลเป็นของประชาชนจริง อย่งไปคิดราคาจนเกินตัว ล้นแผ่นดิน มันไม่ใช่รัฐของประชาชนมันเป็นรัฐของนายทุน เขามาขูดเอาแต่เลือดเขาอย่างเดียว ถ้าเป็นรัฐประชาชน ด้านความสัมพันธ์ทางการผลิตด้านพลังการผลิต คือเครื่องไม้เครื่องมือ มาช่วยประชาชน เดียวนี้ เขาเอาเขาอย่างเดียว ถ้าคิดแนวนี้ประเทศเขาเจริญแล้ว

การถือครองที่ดิน ก่อนนั้น เป็นการหมายเอาจับจองเอา ไม่มีการซื้อขายเป็นเพียงการแบ่งพื้นที่ให้กันเท่านั้น "ปักถากไม้ไว้ เอาหญ้าคาแขวนใส่กิ่งไม้ไว้เป็นแถว เพื่อบอกเขตแดนซึ่งจะรู้จักกันของคนในกลุ่ม วัวควาย ๓๐-๔๐ ตัว ต่อครัวเรือน ทำนาเสร็จก็ปล่อยให้มันหากินเองตามป่าตามโคก ประมาณ ๑-๒ เดือน หากจะหาหาให้ดูจาก เส้นทางหากินของมัน(แกวมันไป) ว่ามันนอนหนองไหน การปล่อยวัวควายเลี้ยงนั้น เพราะไร่นาไม่

การขโมยวัวควาย มีอยู่แต่ก็ขโมยไม่ไหว การขโมยก็ขโมยได้ยาก เพราะการจับมันจับยาก แต่ก็มีช่วงหนึ่ง หนึ่งเป็นราคา เกิดมีการลักขโมยกันขึ้น เพราะหนึ่งกิโลกกรัมละ ๖-๗ บาท เป็นสาเหตุให้คนลักขโมยวัวควายกันนั้นช่วงนั้น

การรับจ้างเรื่องแรงงาน คนอยากรับจ้างอยู่แต่ไม่มีคนจ้าง อย่างเช่น เลื่อยไม้ ขุดนา ขุดหัวไม้ ขุดคันทนา อยากทำ แต่ไม่มีคนจ้าง น้อยคนที่อยากจะจ้าง ไร่หนึ่ง ๒๔ บาท ในการขุดต่อไม้ ไร่เนาแต่ละไร่เกิดจากการสาวเอา (คือการขุดเอาหัวไม้ออก) ไร่นานั้นสร้างขึ้นเองโดยการปักคันทนา ๑ ปีจะได้มาอยู่ประมาณ ๔-๕ ไร่

ข้าวที่เราได้มาเพียงพอต่อการเลี้ยงชีพในครอบครัวตลอดทั้งปี และพอขายบ้างแต่ก็ไม่ไ้ราคาเหมือนทุกวันนี้ ตอนผมยังเด็ก หมิ่นหนึ่ง ๒ บาท ๑๐ สลึง ๓ บาท นั่นคือราคาข้าว และต่อมา 2494-2495 เป็น ๗ บาท ๑๒ กิโลกรัม บางคนก็ไม่พอกิน แต่บางครอบครัวก็อดอยากปากแห้ง ถึงขึ้นตากเข้ากิน ยืมพี่น้องกิน คนที่เหลือก็เก็บไว้ เหลือก็ไม่เอะอะก็เก็บไว้เพื่อลูกหลาน ตอนที่ฝนแล้งน้ำท่วม จะช่วยได้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า วันนี้ชาวนาทำนาเพื่อขายมากขึ้น เร่งรีบมากขึ้นนอกเหนือจากทำนาก็ทำ สวนที่ถูกจัดการด้วยทุน ชาวนาเป็นที่ดินและแรงงาน ท่านเป็นทุนและกำไร เป็นการแลกเปลี่ยนที่ตรงไปตรงมา เงินหล่อเลี้ยงครอบครัวเป็นทั้งอาหาร ข้าว น้ำ เงินเป็นพลังใจเลี้ยงสังคม อย่างงานเกิด งานป่วย งานตาย งานบุญ หรืออื่นๆ เมื่อชาวนาต้องเร่งรีบปลูกข้าว รีบเก็บเกี่ยว จำเป็นต้องลงทุนจ้างแรงงานเสริมกับส่วนที่มีในครอบครัว ซื้อมันเพื่อเพิ่มผลผลิต ขยายพื้นที่ทำนา ทำนาสองฤดู วันนี้ทุนทำนาแต่ละครั้งไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ บาท นั่นคือ ค่าแรง น้ำ น้ำมัน ค่ารถ และสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่น ด้วยการเร่งรีบในแต่ละกระบวนการของการผลิตชาวนาจะอาศัยเครื่องจักรหรือเครื่องทุ่นแรงเป็นเป็นตัวช่วยสำคัญ อาหารการกินไม่ใช่ปัญหาของชุมชนเพราะความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรยังเหลืออยู่มาก ทั้งแหล่งน้ำ ผืนป่า “ตอนที่ผมเป็นเด็กน้อย เรื่องของอาหารความเป็นอยู่บ่ก็อกัน ธรรมชาติมันเขอะนุก หนู ปู ปลา บ่ต้องไปซื้อ ไผ่คู้ไผ่มันไปเอาโลด กบเขียดบ่ได้อึด”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า ฤดูฝนชาวบ้านหากินอยู่ห้วยบัง เดือนหกน้ำท่วม กินกบกินปลา กินเขียด เห็ด หน่อไม้ ผักในป่า แต่พืชผักที่อยู่ตามทุ่งนาคนไม่ค่อยอยากกินแล้ว มันเป็นสารเคมี ผักแว่น ผักบุ้ง ผักหนอก ผักหนาม ผักอีฮิน สะแงะ ผักพาย ผักเล็บม้าว หรืออื่นๆ

สรุป กระบวนการผลิตของชาวผู้ไทยบ้านนาบัวผลิต ข้าว เป็นหลัก เพราะข้าวเป็นปากท้องเป็นทุนที่มีผลต่อชีวิตชาวบ้านนาบัว เมื่อการผลิตเปลี่ยนเป็นผลิตเพื่อการค้าและการตลาด จึงเท่ากับว่าระบบเศรษฐกิจไทยแบบดั้งเดิมต้องแตกสลาย กลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเพื่อสนองตลาดทำให้ชาวบ้านเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบการค้า มิใช่การผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อบริโภคอีกต่อไป และผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตก็คือผู้ใช้แรงงานการผลิต ผู้ผลิตอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุน หรือ ผู้ผลิตอาจไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือเป็นแรงงานรับจ้าง

3) กระบวนการบริโภค จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญพบว่า

สภาพการตั้งถิ่นฐานของชาวอีสาน พบว่าทำเลที่ตั้งของหมู่บ้านชุมชนชาวอีสานมันจะเป็นบริเวณที่เป็นเนินสูงหรือที่โคก มีที่ราบลุ่มสำหรับใช้ทำนาอยู่รอบๆและต้องอยู่ใกล้แหล่งน้ำ เพื่อป้องกันไม่ให้น้ำท่วมในฤดูฝน และมีน้ำใช้สอยในหน้าแล้ง ชาวบ้านอาศัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเหล่านี้มาใช้เป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะด้านอาหารการกินที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม สามารถหาได้จากธรรมชาติรอบหมู่บ้าน เช่น ที่นา แหล่งน้ำตามธรรมชาติ ป่าและโคก เป็นต้น (ทวน ยุทธพงษ์.2533 : 24)

ความจำเป็นด้านการดำรงชีวิตของมนุษย์อาศัยปัจจัย 4 เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ส่วนที่นอกเหนือจากปัจจัย 4 อย่างนี้เรียกว่า การบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาใสว แสนมิตร ตาชม แสนมิตร แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า อาหาร ในอดีตชาวบ้านนาบัวได้อาศัยการบริโภคจากการผลิตของตนเอง รับประทาน ข้าวเหนียว อาศัยอาหารที่มีตามแหล่งธรรมชาติ เช่น ปู ปลา กบ เขียด หอย จากห้วยน้ำ บึง หนองบัว หนองหมากแซว หนองอ้อมแก้ว และตามท้องนา ส่วนอาหารที่ได้จากป่าโคกก็จะมี สัตว์ป่าตามโคก มีอาหารเพียงพอสำหรับประชากรที่มีจำนวนไม่มาก ลักษณะการบริโภคจึงเป็น แบบที่มีเศรษฐกิจดั้งเดิมเพื่อยังชีพในครัวเรือนเท่านั้น การซื้อหาอาหารจากตลาดอำเภอเรณูนคร จะมีเฉพาะในโอกาสพิเศษเท่านั้น หรือตามเทศกาลประเพณีนิยมที่ต้องส้มหัว (ฆ่าวัว) หรือหมู เพื่อ ใช้ในการบริโภคในงานสำคัญๆ ส่วนเป็ด ไก่ ก็มักจะเชือดเพื่อเป็นอาหารในเวลาที่มีญาติหรือแขก มาเยี่ยมเยือนจึงนับได้ว่าอาหารเหล่านี้จะมีขึ้นในโอกาสสำคัญเหล่านี้

ในปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านนาบัว ได้เปลี่ยนแปลงไป อาหารที่เคยมีตามธรรมชาติหรือแหล่งน้ำ รวมทั้งผลผลิตจากป่าที่เคยหาได้เริ่ม หายากขึ้น ผู้กับการประกอบอาชีพอย่างอื่นเพื่อนำเงินไปซื้ออาหารจะง่ายกว่าได้ทั้งปริมาณและ คุณภาพเพียงพอกับความต้องการของแต่ละครอบครัว ทั้งนี้ส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงเกิดจาก ที่ระบบเงินตราได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในหมู่บ้านนาบัว ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ชาวบ้านสามารถหาซื้ออาหารที่มาจากตลาดอำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก หรือร้านอาหารสำเร็จรูป ในหมู่บ้านที่ขายประจำ มี 2 ร้านอาหารที่ทำขายก็จะมี แกงอ่อม ส้มตำ บึงไก่ กว๊านเตี๋ย เป็นต้น นอกจากนี้ยังหาซื้ออาหารตามรถสะดวกซื้อที่เข้ามาบริการถึงหมู่บ้านอีกด้วย เครื่องนุ่งห่ม ในอดีต ชาวบ้านนาบัว มีการปลูกฝ้ายตามสวนไร่ นา เพื่อนำมาทอผ้าใช้เองส่วนมากที่ใช้กันอยู่เป็นผ้าฝ้าย โดยเริ่มจากการนำฝ้ายมาทำเป็นเส้นด้าย ทอจนเป็นผืนแล้วนำไปตัดเย็บ ย้อมใช้กันเองส่วนมาที่ย้อม เป็นสีด้า เรียกว่า "หม้อนิล" ซึ่งสีด้าได้มาจากต้นครามที่ปลูกกันขึ้นมานั่นเอง หรือต้องการให้มัน เป็นสีอื่นก็จะได้สีจากเปลือกต้นไม้ นำมาแช่น้ำให้ออกสีตามความต้องการ แล้วเอาผ้าไปย้อมนับว่า เป็นสีธรรมชาติที่มีความสวยงามตามสมัย สีสันสวยงามใช้ในงานต่างๆ ได้ ส่วนผ้าไหมใช้กันใน โอกาสพิเศษ เช่น งานบุญต่างๆ ทางฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าซิ่นไหมที่มีการทอด้วยฝ้ายมัดหมี่ เก็บจิด เป็น ลายต่างๆสวยงาม รูปดอกไม้ ลายจิด ลายขอ เป็นต้น ส่วนผู้ชายจะนุ่งโจร่งไหม เมื่อการคมนาคม สะดวกการติดต่อสื่อสารกับสังคมเมืองประกอบกับเศรษฐกิจดีขึ้นจึงหัน ไปใช้ วิธีซื้อผ้าทอสำเร็จ มาตัดเย็บตามรูปแบบที่ต้องการและนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาใช้เพราะมีให้เลือกทุกรุ่น ทุกขนาด สีสันสวยงาม คนหนุ่มคนสาวก็นิยมใส่เสื้อผ้าตามแฟชั่นที่ได้พบเห็นด้วยตนเองและสื่อสารต่างๆที่

เข้าไปถือครองหมู่บ้านรวมทั้งพ่อค้าเร่ก็จะนำเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้าไปขายบ่อยๆตามฤดูกาล อีกทั้งชาวบ้านนาบัวยังทำผ้าห่ม หมอนเพื่อรองรับฤดูกาล อย่างผ้าห่ม หมอน ที่ทำขึ้นจากนุ่นของผลต้นจิว ปัจจุบันผ้าห่มหมอนก็ใช้วัสดุจากใยสังเคราะห์ที่ ที่ถูกนำมาขายตามหมู่บ้าน และชุมชนเมืองที่อยู่อาศัย ในอดีต ชาวบ้านนาบัวมักปลูกบ้านเรือนเป็นแบบใต้ถุนสูงเหมือนกับบ้านอีสาน โดยทั่วไปใต้ถุนบ้านเป็นคอกสัตว์เลี้ยงควาย ซึ่งจะสะดวกในการรักษาให้ปลอดภัยจากโจรร้าย อันเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำนา หลังคาบ้านจะเป็นทรงจั่วแหลมมุงหญ้าคา แต่ในปัจจุบันแปลนบ้านปรับเปลี่ยนไปตามแผนของสังคมเมืองเป็นบ้านไม้ที่ก่อสร้างแบบถาวร หลังคามุงด้วยสังกะสีหรือกระเบื้อง มีประตูหน้าต่างที่แข็งแรง บานหน้าต่างใช้เป็นกระจกมีม่านบังตา ทาสีให้เกิดความสวยงาม และนิยมสร้างเป็นแบบสองชั้น เสาปูนเสริมเหล็กต่อด้วยเสาไม้เนื้อแข็ง ถ้าเงินไม่พอก็สร้างชั้นบนแล้วค่อยสร้างต่อเติมด้านล่าง ก่ออิฐ ฉาบปูนภายหลังจึงทำให้มีพื้นที่ใช้สอยมากขึ้นมีการนำเครื่องอำนวยความสะดวกเข้าไปใช้ แบ่งเป็นห้องรับแขกและเก็บสิ่งของต่างๆด้วย ยารักษาโรค การรักษาพยาบาลในอดีตเมื่อมีการป่วยก็จะใช้วิธีการรักษาโดยยาสมุนไพรจากหอมพื้นบ้านและการรักษาทางไสยศาสตร์ ที่เรียกว่าการเหยา เหยารักษาโรค ปัจจุบันได้มีการรักษาสมัยใหม่เมื่อเกินความสามารถก็จะส่งสถานเอนามัย หรือโรงพยาบาล มีการรักษาโดยใช้ยาแผนปัจจุบัน บรรเทาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยเล็กๆน้อยๆ ตั้งแต่ปวดหัว ตัวร้อน เป็นไข้ หากเป็นมากก็ส่งโรงพยาบาลเรณูนคร การบริโภคล้างอำนวยความสะดวก ในอดีตสิ่งอำนวยความสะดวกของชาวบ้านนาบัวผลิตขึ้นใช้เอง ปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวก ต้องแลกมาด้วยเงิน ทำให้สามารถบริโภคได้ทั้งคุณภาพและปริมาณตามความพอใจ การเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอที่เคยใช้เวลานานจากการเดินเท้า เกวียน ปัจจุบันใช้เวลาเพียง 15 - 20 นาที เพราะอาศัยรถส่วนตัวและอย่างอื่น เช่น จักรเย็บผ้า จักรเย็บผ้า ตู้เย็น พัดลม เครื่องซักผ้า

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ พ่อสังข์ นามวุฒิ นางชลชัย แสนมิตรได้กล่าวไว้ว่า เดิมชาวบ้านนาบัวดำรงชีพด้วยการหาอาหารจากโคกกว้าง ปุงครอง หนองหมากแซว หนองอิแบ้ กุดปลาข้าว ไร่นาและลำน้ำบัง อาหารที่หาได้ประเภทพืชผัก ได้แก่ หน่อไม้ เห็ด ผักหวาน ผักต้ว ผักเม็ก ปลา กบ เขียด ปู สมุนไพรต่างๆ ประเภทสัตว์ป่า อย่างเช่นหมูป่า เก้ง กวาง ฟาน ไก่ป่า หนู แมลงต่างๆ บางส่วนได้จากการเพาะปลูกและเลี้ยงเอง อย่างเช่น งา ถั่ว มัน ยาสูบ ไก่ ต่างก็เป็นวิถีของชุมชนบ้านนาบัวแต่เดิม จากการเพาะปลูกและการเลี้ยงสัตว์ไว้เพื่อบริโภคในแต่ละหัวฤดูกาลแล้วยังได้แบ่งบางส่วนนำไปดูแลสังคมอีกด้วย ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยังมีภูมิปัญญาด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน อย่างการจักสานเสื่อใบเตยป่าเพื่อใช้ในครัวเรือนด้วย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว จิตมาตร ได้กล่าวไว้ว่า ที่ผ่านบ้านนาบัว ได้อพยพมาแต่บ้าน โพนโนนสัง เมืองเว ครั้งแรกมาตั้งบ้านอยู่ที่หนองบัว อาจารย์สอน เป็นผู้นำมามาตั้งบ้านเรือนอยู่หนองบัว ครั้งแรก มากัน 5 พี่น้องน้อง มาดูทำเลทำนา ทำสวนเลี้ยงสัตว์ ไก่ลั่นน้ำ ทางทิศตะวันออกติดกับห้วยแคน ทางตะวันตกน้ำบัง ในช่วงน้ำหลากนั้นอุดมสมบูรณ์มาก หมู่ป่า กวาง ฟาน ไก่ป่ามีมากพอเลี้ยงชีวิตได้ตลอดทั้งปี “มันเป็นคอนเป็นป่าสก ไก่ป่าแตกยาวๆ เลี้ยงลูกพอปานไก่อบ้าน”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า “ตามท้องทุ่งนา ปูปลา มีมากหลาย เวลาไถคราด พากันเก็บเอาปลาเล็กปลาน้อยตามจีคราดจีไถ ตอนกลางคืนหาได้กับได้เจียด ตามห้วยน้ำบัง และป่าโคก” ฐมนี่ลงทุนหลายๆ เอ็ดข้าวนาปังกะเปิดเงิน สองสามหมื่น คนเอ็ดหลาย ก็ต้องใช้ปุ๋ย ต้องใช้น้ำ นาปีนี่กะปุ๋ย แต่ก่อนนะทกอีหลี ฐมนี่ใช้รถใช้เรือ ผ่านปีมานันกะเปลี่ยนไปๆ เด็กน้อยกะเอาลูกเอา

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางกุสา จิตมาตร กล่าวว่า แต่ก่อนนั้นแม่พากันปลูกฝ้ายอยู่ป่าโคก เพื่อนำเอานุ่นนั้นมาเอ็ดเสื่อ เอ็ดผ้า เอาไว้ใช้ยามมันบมี มันทุกข์แท้เด้อ เอานุ่นหมากจี่วมาเอ็ดใส่หมอน ที่นอน ยามหนาวมาอ่มอุ่นหลาย ฐมนี่มีแต่อาศัยเงิน ซื้อเอาผ้าห่มหมอน บ่ต้องเอ็ดกะได้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า สมัยนั้นหมู่ป่า กวาง ฟาน ไก่ป่าพอปานเดียวกับไก่อบ้านซาเฮลี้ยงเอา นาแม่แต่่าคุณ มันเป็นคอนเป็นป่าสก ไก่ป่าแตกยาวๆ เลี้ยงลูกพอปานไก่อบ้าน

สรุป กระบวนการบริโภคนของบ้านนาบัวตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม พบว่า การบริโภคของชุมชนบ้านนาบัวนั้นเดิมได้อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น แต่เดิมอาหารนั้นอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ปัจจุบันแทบไม่สามารถนำอาหารจากป่าโคกมารับประทานได้ เครื่องนุ่งห่มเปรียบเสมือนงานหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้านทำขึ้นเพื่อรองรับกับกิจกรรมทางสังคมปัจจุบันอาศัยการซื้อเก็บสะสม ผ้าห่ม หมอน มุ้ง แทนการผลิตใช้เอง ที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้านใต้ถุนสูงมีพื้นที่ทำกิจกรรมยามว่าง ส่วนปัจจุบันกลายเป็นบ้านชั้นเดียว ก่อสร้างโดยอาศัยวัสดุ อิฐ หิน ปูนทราย เหล็ก ก่อสร้าง ยารักษาโรค จากเดิมที่เคยอาศัยสมุนไพรพื้นบ้านและความเชื่อทางไสยศาสตร์(การเหยา)ปัจจุบันอาศัยการรักษาทางวิทยาศาสตร์หรือแพทย์แผนปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นเข้ามากับโลกาภิวัตน์ มีเงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน ทำให้สามารถบริโภคได้ทั้งคุณภาพและปริมาณตามความพอใจ

ภาพที่ 4.16 เห็ดตะไกรจากป่าโคกบ้านนาบัว
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2554)

ภาพที่ 4.17 ยกขอกุ้งน้ำหลาก ห้วยน้ำบึงบ้านนาบัว
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม 2554)

ภาพที่ 4.18 อักฝ้ายคราม เพื่อนำมาทำเป็นผ้าซิ่น
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 6 พฤศจิกายน 2554)

ภาพที่ 4.19 บ้านเรือนใต้ถุนสูง
(ภาพโดย อานาจ สุนาพร เมื่อ พ.ศ. 2548)

4) *กระบวนการแบ่งสรรค* จากการศึกษาดูเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญพบว่า การกระจายหรือการแบ่งสรร คือ การจำหน่าย แจกสินค้าและบริการซึ่งเป็นผลผลิตไปยังผู้บริโภค และแบ่งสรรผลตอบแทนไปยังผู้มีส่วนร่วมในการผลิต

ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มิใช่แค่อาหาร แต่รวมไปถึงเรื่องการยกที่หัวไร่ปลายนา ซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต เพื่อเอาไ่ว้ปลูกพืชไร่ พืชผักสวนครัว อีกทั้งทำให้คนในสังคมเกิดความอบอุ่น มั่นคงว่าคนในชุมชนจะช่วยเหลือกันไม่ทิ้งกัน นับเป็นความฉลาด อาหาร เป็นสิ่งที่คนในชุมชนให้ซึ่งกันและกันมากที่สุด อาหารธรรมชาติที่ได้มา หากคนในครัวเรือนบริโภคไม่หมดก็เสียไปเปล่าๆ จึงเอาไปให้ญาติ เพื่อนบ้าน ช่วยบริโภค เหมือนกับเป็นการเอาอาหารไปฝากญาติหรือเพื่อนบ้านเอาไว้ เวลาเพื่อนบ้านไปได้อาหารมากกว่าที่ครัวเรือนเขาจะบริโภคหมด เขาก็เอามาแบ่งให้เรา วิธีการดังกล่าวทำให้แต่ละครัวเรือนไม่ต้องออกไปหาอาหารจากธรรมชาติทุกวัน ไม้ว่าจะเป็นผักป่า เห็ด แมลง สัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ (สุวิทย์ ชีรสาศวัต และคณะ.2530 : 72 ; ชอบ ดีสวน โลก และคณะ.2532 : 150)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า แต่ก่อนมีการลงแขกทำนา “ตอนผมเป็นบ่าว ละวานกัน ขอทั้งวัวควายแอกไถ ไปช่วยกัน ไปแต่เช้า ฟืนน่องที่ใกล้ซิดติดกัน วานกันไป การเลี้ยงดูปู่เสื่อขึ้นอยู่กับทรัพยากรที่มี เช่น ไร่ ปลา หรืออื่นๆ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าภาพ”

จากการสัมภาษณ์ พ่อสงฆ์ นามวุฒิ กล่าวว่า ก่อนนั้นบ้านเมืองเขาเป็นป่า มองไปทางใดก็เป็นป่า ยามเอ็ดไฮเอ็ดนา พวกนักเอา นาค่อยมีไม้ใหญ่หลายเจ้าอยากเอ็ดเอ็ดเอ็ดเอ็ด ชาน กะมาขอแบ่งปันกัน เพราะว่าไม้บ้อด ออยากได้ต้นได้เลือกเอา แต่ชื้อมือนี้บ้อดดอก ไม้มันเหลือน้อย เอาไว้ให้ลูกหลานเขาได้ใช้สร้างบ้านสร้างเอ็ดแบ่งให้คนทางอื่นบ้อดได้ ออยากได้ออยากเอากะต้องขายเนาะ ชื้อมือนี้คนมันอยากใช้เงิน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายไสว จิตมาตย์, ตาชม แสนมิตร, แม่แดง ทอง จิตมาตย์ ได้กล่าวเป็นแนวเดียวกันว่า ที่ผ่านมา ชาวบ้านนาบัวมีการสร้างบ้านแบบง่าย ๆ อาศัยสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ หลังคาบ้านมุงด้วยหญ้า ฝาบ้านแถมด้วยใบตองกุง พื้นบ้านปูด้วยจากไม้ไผ่ เป็นบ้าน 2 ชั้นสูงชั้นแรกใช้เป็นพื้นที่ทอผ้า คอกวัวควาย ชั้น 2 เป็นพื้นที่หลับนอน ลักษณะของบ้านเป็นเล้าข้าวห้องครัวชานบ้านติดกันขอบปลูกบ้านเรือนติดกับหนอง ลำห้วย “ไม้เอ็ดเอ็ดเอ็ดเอ็ด แต่ก่อนมิได้ชื้อ ขอกับที่กับน้อง เอ็ดได้เป็นพื้น เอ็ดได้เป็นฝา กะขอกันเอา” เขาทำจากไม้ทั้งต้น ที่หาได้จากป่าในท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่กุสา ราชสินธุ์ กล่าวว่า แต่ก่อนนั้นปลาบ้อด แถวห้วยน้ำบั้งนี้ มีผู้ทะขายเอ็ดเพื่อมิได้คนชื้อ ได้แต่แจกจ่ายกันไปเอ็ดญาติพี่น้องนี้ละ ชื้อมือนี้ กะยังเป็นแนวนี้้อยู่แต่บ้อหลาย แนวกินมันหายาก ห้วยกะบ้อค้อยมีปลาแล้ว วัวควายกะน้อย ที่ได้ก็มีแต่ลูกหลานเอามาให้ทอนั้นแหละ

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการแบ่งสรรค้ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว เป็นการแบ่งสรรค้เพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสัมพันธที่ติดต่อกัน ก่อนยุคพืชพาณิชย์ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติยังคงมีมากพอให้ชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวได้แบ่งสรรค้ เช่น ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย พื้นที่อาหาร หลังจากที่ยุคสมัยเริ่มเข้าสู่ระบบทุนนิยม กระบวนการแบ่งสรรค้เริ่มเลือนหาย ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหมดไปผู้คนหลั่งไหลเข้าสู่เมือง กลายเป็นแบ่งสรรค้การชื้อขาย เช่น ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย อยู่ในกลุ่มของครอบครัวเครือญาติ พี่น้อง และมิตรสหาย

5) *กระบวนการแลกเปลี่ยน* การแลกเปลี่ยน เป็นการกระจายหรือการหมุนเวียนของสินค้าและบริการ หรือผลผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นในระดับของชุมชน เมื่อเริ่มมีผลผลิตเหลือกินเหลือใช้ เนื่องจากคนส่วนใหญ่มักผลิตในปริมาณที่มากกว่าที่ตนต้องการบริโภค ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการขาดแคลนที่อาจเกิดขึ้นได้ หมู่บ้านอีสานก่อนยุคพืชพาณิชย์จะอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติแต่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างชุมชน สาเหตุสรุปได้ 3 ประการ

1. ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างมิได้มีทุกชุมชน เช่น เกลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำอาหารหรือถนอมอาหารที่จำเป็นยิ่ง หลายชุมชนไม่มีเกลือผิวดินซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำเกลือ

2. หลายชุมชนขาดช่างเหล็ก ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะมากในการผลิตเครื่องมือเหล็ก ไม่ว่าจะเป็น มีด ขวาน จอบ เสียม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการเพาะปลูกและใช้ในชีวิตประจำวัน ช่างเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีช่างที่ว่ามี ซึ่งต้องใช้ดินที่มีคุณสมบัติเฉพาะและมีช่างที่จะเปลี่ยนดินให้เป็นหม้อไห

3. เกิดภาวะฝนแล้งในบางปี ทำให้ข้าวที่เคยพอกินไม่พอกิน เกิดภาวะน้ำท่วมในบางปีติดต่อกันทำให้ข้าวไม่พอกินเกิดเป็นการแลกเปลี่ยนผลผลิต น้ำท่วมได้ปลา เอาปลาไปแลกข้าว ฝนแล้งเอาเครื่องใช้ไปแลกข้าวแลกเปลี่ยนเป็นต้น อย่างเช่น ชาวทะเลิงบ้านบัว ตำบลกุดบาก จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนเชิงเขา มีที่นาน้อย มักผลิตข้าวได้ไม่ค่อยพอกิน โดยเฉพาะในปีที่ฝนน้อย บ้านบัวอยู่เชิงเขาภูพาน มีพื้นที่เพาะปลูกไร่ค่อนข้างมาก จึงปลูกฝ้าย พริก เอาไว้กินและเพื่อแลกข้าวด้วย นอกจากนั้นยังมีของป่าอุดมสมบูรณ์ เช่น ไม้หรือกะบอง หน่อหวาย หน่อไจด์ หน่อไม้ พวกเขาจะเอาสิ่งของเหล่านี้ไปแลกข้าวกับชุมชนไทยลาว เช่น บ้านกุดคินจี บ้านโนนค้อ บ้านโพนแพง ซึ่งมีข้าวอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการปลาร้า ปลาแห้ง ก็เอาของป่าไปแลกกับชุมชนไทย ย้อลุ่มน้ำสงคราม เช่น บ้านสามผง บ้านดงน้อย ซึ่งมีปลาอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการเครื่องปั้นดินเผา และเกลือ ก็ไปแลกกับชุมชนผู้ไทแถบอำเภอพรรณานิคม ถ้าต้องการเครื่องมือเหล็ก เช่น มีด ขวาน ก็ไปแลกกับชุมชนไททะเลิง บ้านนาหอ บ้านกุดแฮด บ้านดงมะไฟ บ้านกุดบาก เป็นต้น

การเดินทางถ้าไปแลกหมู่บ้านใกล้ๆ ก็หาบไป แต่ถ้าไปแลกเปลี่ยนไกลๆ ก็มักเอาเกวียนใส่ของไป ช่วงที่ไปมักจะเป็นหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว คือเดือนสามเดือนสี่ การเดินทางสะดวก แต่ถ้าช่วงข้าวจะขาดก็ต้องไปแม้จะเป็นฤดูฝน คราวเรือนที่มีน้าน้อย พอเดือน แปดเดือนเก้า ข้าวหมด ข้าวไร่ก็ยังไม่ได้เกี่ยว ก็ต้องเอาไม้ ผักป่า เช่น ผักกะ ผักหนาม หน่อหวาย ไปแลกข้าว อัตราการแลกก็ไม่แน่นอน แล้วแต่เจ้าของข้าวเขาจะให้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าเขามีข้าวเหลือมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่ารู้จักกัน เป็นญาติ หรือญาติของญาติ หรือเป็นเพื่อน เพื่อนของเพื่อน หรือไม่ หากเป็นก็ได้ข้าวมากเป็นพิเศษเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน (สุวิทย์ ชีรสาศวัต, 2545 : 121)

ชาวนานาบัวเขารู้จักการซื้อขายแลกเปลี่ยน ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นเดียวกับชาวบ้านในจังหวัดสกลนคร ที่เริ่มมีการนำจีซี ไปขาย ในครานั้นราวปี พ.ศ. 2481 ขายได้ หมั้นละ 30 สตางค์ แต่ปัจจุบันขายได้กิโลกรัมละ 10 บาท

นอกจากพ่อค้าเจ๊กและแควแล้ว ในชุมชนชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีกลุ่มนายฮ้อยที่จะมาซื้อสิ่งของในชุมชนเพื่อที่จะเอาลงไปขายเมืองไทย เช่น ในชุมชนบ้านนาบัว ปี พ.ศ. 2491 นายฮ้อยเข้ามาซื้อวัว ควาย ข้าว ลงไปขายในภาคกลางในช่วงเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ ลงไปขายในกรุงเทพฯ ใช้เวลาประมาณ 4 เดือน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อคำทอง จิตมาตย์ พ่อไสว แสนมิตร กล่าวในทำนองเดียวกันว่า ขบวนการนายฮ้อยที่เกิดขึ้นในสังคมอีสานนั้น เกิดขึ้นก่อนที่มีตลาดแลกเปลี่ยนในชุมชน นายฮ้อยจะเอาแคน ไก่ จี๋จี๋ วั้ว ควาย หลังสิ้นฤดูกาลทำนา เมื่อช่วงเดือนกุมภาพันธ์ นำไปขายในแถบภาคกลาง ภาคตะวันออก ประมาณ 4 เดือน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาไสว แสนมิตร กล่าวว่า การซื้อขายแลกเปลี่ยนในชุมชนหมู่แถบอำเภอเรณูนครเริ่มในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2484 – 2485 ที่มีกลุ่มพ่อค้าเจ๊กล่องเรือมาตามแม่น้ำโขง เข้ามารับซื้อในชุมชน หน้าฝน ส่วนหน้าร้อนจะมีพ่อค้าพวกแหหรือญวนเข้ามาในชุมชน มารับซื้อ คุณตามิได้ระบุว่าเรือขายสิ่งของประเภทใด

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายมานะ จิตมาตย์ นายสงฆ์ นามวุฒิ กล่าวว่า บ้านนาบัวก่อนนั้นมันมีความอุดมสมบูรณ์เป็นอย่างมาก ด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่มีป่าโลกเยอะพอให้เราได้อยู่ได้อาศัย บ้านเขาไม่ค่อยมีพื้นที่ทำนามาก เพราะส่วนใหญ่เป็นป่าโลก จำเป็นต้องมีการถางเพื่อปลูกข้าวไร่ และต่อมาค่อยได้ปลูกข้าวนาปี ในช่วงนั้นเราไม่ค่อยได้ข้าว หากโชคดีหน่อยก็ได้ข้าวพอให้รอดไปเป็นปีๆ แต่เรามีฝ้ามากพอที่จะนำไปแลกกับข้าว โดยวิธีการฝากไปกับกลุ่มนายฮ้อย เพื่อนำฝ้านั้นไปขายหรือแลกของอย่างอื่นกลับมา บางครั้งก็จะมีชาวบ้านกลุ่มอื่นๆเข้ามาแลกข้าวกับเกลือ ข้าวกับปลาแดก หรือฝ้ากับปลาแดก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณคำทอง จิตมาตย์ กล่าวว่า ก่อนนั้นเราได้อาศัยซึ่งกันและกันอาศัยอยู่เรามีของกินของใช้ที่มากพอต่อครัวเรือนก็นำมาแบ่งปันกันกินกันใช้ บ้านหลังนี้ได้ปลาก็นำมาแบ่งปันให้กัน เช่น เอ็นผมมีข้าวสารพอเหลือกิน เอ็นพี่น้องได้ปลามาหลายเขากะเอาปลามาฝากผมกะให้ข้าวสารเขาไป บ้านเมืองเขาเป็นแนวนี้มาแต่โดนแล้ว แต่เก่าก่อนมีหลายกลุ่มหลายบ้านพากันเอาคู้มาแลกข้าว เอาเกลือมาแลกข้าว เอาปลาแดกมาแลกข้าวแต่หากเป็นเดี๋ยวนี้อาจหมดแล้วแลกข้าว ฉายหนังแลกข้าว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางสมปอง คำชมภู กล่าวว่า ตอนนั้นแม่ยังทันอยู่ เห็นพี่น้องทางอุดร ขอนแก่นพากันเกลือ ปลาแดก ข้าวของเครื่องใช้ มาหาแลกข้าวอยู่ ข้าวสาร 1 หมื่น(12กิโลกรัม) แลกเกลือได้ประมาณ 6-7กระทอ หรือปลาแดก 1 ไห ได้ข้าวสารประมาณ 10 กิโลกรัม นี่ละ แม่กะจำบได้คัก แต่ซุ่มมือนี้ การแลกเปลี่ยนไม่ค่อยมีแล้ว หากมีกะเป็นอยู่ในหมู่บ้านนี้แหละ ในสายญาติพี่น้องที่อึกแพงกัน เลี้ยวกัน เขากะแบ่งปันกันไปตามประสาไทบ้านนี่ละ มันบ่คือแต่ก่อนดอก บางทีเธออาจจะได้ซื้อเอา

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านกระบวนการแลกเปลี่ยน ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนครจังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่การแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นในปีที่ฟ้าฝนไม่ปกติ ซึ่งมีได้เกิดขึ้นพร้อมกันทุกหมู่บ้าน ในอดีตมีการแลกข้าวกับเกลือ มีหมอลำ

ขอข้าว หนึ่งขอข้าว หนึ่งขายยา เป็นศกยภาพหนึ่งทางเศรษฐกิจที่ทำให้การกระจายทรัพยากรเกิดคุณค่าเกิดดุลทางทรัพยากร การแลกเปลี่ยนนั้นมีทั้งการแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของเครื่องใช้ ปัจจุบันเป็นการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราเป็นสื่อกลาง และแลกเปลี่ยนโดยใช้ระบบเงินเชื่อมีส่วนได้เสียอยู่บ่อยครั้ง และที่ยังพบเห็นอยู่คือ หมอลำขอข้าว

6) *เทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต* เทคโนโลยี หมายถึง สิ่งใหม่ๆ ความรู้ใหม่ที่นำมาพัฒนาพัฒนาระบบการผลิตนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้สามารถลดต้นทุนการผลิต ประหยัดเวลาในการทำงาน

ในอดีตชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ใช้การผลิตแบบดั้งเดิม ทำจากทรัพยากรและแรงงานที่ได้ในท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย เช่น เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ไถ คราด จอบ เสียม เลี้ยว หรือเครื่องมือที่ใช้ในการวิดน้ำเข้านา “คันโซ่” เป็นต้น

เทคโนโลยีดั้งเดิมเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้คิดค้นวิธีการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตว่าจะเป็นเรื่องที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ นับว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าทางด้านความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อมวลมนุษยชาติ แต่ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นเท่าที่ควรบางอย่างอาจสูญหายไปคงเหลือไว้เป็นเพียงร่องรอยของความเจริญในสมัยอดีต ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆแพร่กระจายสู่หมู่บ้านในชนบท เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ได้คิดค้นนำเอาสิ่งใหม่ๆ ไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับชีวิตของชาวชนบทให้สูงขึ้นเป็นเหตุให้เทคโนโลยีพื้นบ้านถูกทดแทนด้วยสิ่งใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อความสะดวกสบายและเป็นประโยชน์ต่อชาวบ้านให้มากที่สุด

นับตั้งแต่โลกเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความทันสมัย ในราวศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา กระบวนการสร้างความทันสมัย ดังกล่าวจึงทำให้ส่วนต่างๆของโลกเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุกด้านแต่ลักษณะการเติบโตของเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมโลก ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อทุกส่วนของโลกภายในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นสิ่งที่เพิ่งปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในปลายศตวรรษที่ 20 นี้เอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักจะรู้จักกันในนาม “โลกาภิวัตน์”(Globalization) (อนุสรณ์ ลิมมณี,2542:236)

รถไถเดินตามเข้ามาแทนที่ควายเพราะประสิทธิภาพสูงกว่าควาย ควาย 1 ตัว ไถได้ 1-2 ไร่/วัน แต่รถไถเดินตามสามารถไถได้วันละ 4-6ไร่ และยังสามารดัดแปลงเป็นรถบรรทุกของได้คล่องตัวกว่าเกวียน บางคนเอาไปปรับจ้างไถได้เงินวันละ 400-600 บาท หักค่าน้ำมันเพียง 40 บาท (2528) อีกทั้งไม่ต้องเปลืองแรงงานไปเลี้ยง ไม่ต้องกลัวถูกลักขโมยเหมือนควาย รถไถเดินตามเข้ามาอีสานในปลายทศวรรษ 2520 เป็นต้นมาพร้อมกับเครื่องนวดข้าว

รถแทรกเตอร์หรือรถไถใหญ่ เกิดจากคนอีสานที่ไปทำงานภาคกลาง เห็นเกษตรกรภาคกลางใช้รถไถใหญ่ บุกเบิกที่ทำไร่ข้าวโพดได้รวดเร็วมาก รถไถใหญ่นับว่ามีบทบาทในการไถบุกเบิกเพื่อทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อีสานใต้และด้านตะวันตกของอีสานสามารถไถได้วันละ 15-20 ไร่ สามารถไถพื้นที่ซึ่งมีต้นไม้ได้ด้วย ทำให้การบุกเบิกที่ใหม่เป็นไปได้ไปอย่างรวดเร็ว รายหนึ่งเดิมทำได้แค่ 5-10 ไร่ /คริวเรือนก็ไม่มีข้อจำกัด

ในทศวรรษ 2530 ยาฆ่าหญ้าก็เข้ามาช่วยลดแรงงานการดายหญ้าของเกษตรกรอีสานได้อย่างมาก และการดายหญ้าเป็นต้นทุนสูงสุด คือ ร้อยละ 43 ของต้นทุนการทำไร่ มันสำปะหลัง **ปุ๋ยเคมี** เริ่มเข้ามาใกล้ๆกับการนำข้าวพันธุ์เกษตรกรที่เจ้าหน้าที่เกษตรแนะนำให้ใช้ เพราะข้าวดังกล่าวจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อใช้ควบคู่กับปุ๋ยเคมี

ยาปราบศัตรูพืช จำพวกโฟรติคอล ยาฆ่าหญ้าฆ่าแมลงต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำชีรับเข้ามาก่อนบริเวณอื่นๆคือกลางทศวรรษ 2500 ลุ่มแม่น้ำมูลรับเข้ามาหลังจากลุ่มแม่น้ำชีราวๆ 5 ปี ส่วนลุ่มแม่น้ำสงครามรับหลังลุ่มแม่น้ำมูลราว 5 ปี สาเหตุที่ต้องใช้ยาเหล่านี้เพราะมีศัตรูพืชจำพวกแมลง หนู มากกว่าแต่ก่อน เนื่องจากป่าถูกทำลายเอาที่กินมาทำกิน สัตว์ไม่มีอาหารและที่อยู่ก็เข้ามาแบ่งกินพืชที่คนปลูกจนเกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก หากใช้วิธีแบบโบราณคงไม่ได้ผล

เครื่องสูบน้ำ เข้ามาตั้งแต่ก่อน พ.ศ.2500 แต่เพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ ในช่วง 30 ปี จาก พ.ศ. 2506 – 2538 เพิ่มขึ้นราว 10 เท่า แต่ก็ยังน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคริวเรือนเกษตรทั้งหมด ปี 2506 ที่เกษตรกรอีสานใช้เครื่องสูบน้ำเพียงร้อยละ 1.3 ปี 2538 เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.64

รถนวดข้าวรถเกี่ยวข้าว เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานเข้ามาอีสานได้ประมาณ 3 – 4 ปี ชาวสบ้านนิยมมาก เพราะค่าเกี่ยวถูกกว่าจ้างคน คือ จ้างรถเกี่ยว ไร่ละ 450 บาท แต่จ้างคนเดี่ยวจะคิดเป็นรายวันๆละ 120 บาท หากเกี่ยว 6 ไร่จะต้องจ้างคน 10 คน 2 วัน เป็นเงิน 2,400 บาท หรือ ไร่ละ 400 บาท ซึ่งดูเหมือนจะถูกกว่ารถไถ แต่การจ้างคนเกี่ยวจะต้องเสียค่ากับข้าวเลี้ยงคนที่มาเกี่ยว 1,000 บาท(ต่อ 2 วัน)และต้องจ้างรถนวดข้าวอีก 650 บาท รวมข้าว 6 ไร่ ต้องจ่ายค่าคนเกี่ยว ค่านวด ค่าอาหาร 4,050 บาท หรือ ไร่ละ 675 บาท เพราะเหตุนี้ชาวบ้านจึงนิยมจ้างรถเกี่ยวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าวันหนึ่งรถเกี่ยวจะเกี่ยวข้าวได้ 30 – 40 ไร่ แต่รถเกี่ยวมีราคาแพง คันละ 1.6 ล้านบาท จึงมีเกษตรกรอีสานน้อยมากที่เป็นเจ้าของรถเกี่ยว รถเกี่ยวที่มารับจ้างส่วนมากมาจากภาคกลาง ปัจจุบันค่าเกี่ยวและนวดอยู่ที่ไร่ละ 250 บาท(ฉลอ เพชฌาญ, 2543; วสันต์ โจ้วซิ้ม, 2543; มีศิลป์ พิมพ์พระบุญ, 2543; และบุญแผ้ว (แปะ)แสงแป้น, 2544)

ธันวาคม ใจเที่ยง ชุมชานาอีสานเมื่อก่อนจะมีการนำนโยบายการพัฒนาประเทศที่เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในยุครัฐบาล ปี พ.ศ. 2504 แต่การแลกเปลี่ยนการซื้อขายภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ ได้เกิดขึ้นมาก่อนแล้ว หลังปี พ.ศ. 2504 ที่รัฐบาลดำเนิน

นโยบายพัฒนาประเทศ ภาพปรากฏชัดเจนขึ้นถึงการเปลี่ยนแปลงจากชุมชนเศรษฐกิจแบบยังชีพ ผู้ชุมชนที่เริ่มมีผลผลิตอันเปลี่ยนแปลงเหนือไปจากผลผลิตที่ได้จากวิถีในชุมชนดั้งเดิม “ข้าว หรือ ของป่า” ดังจะเห็นได้ว่าหลังปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา โดยเฉพาะช่วงปี พ.ศ. 2507 – 2508 ชุมชนชาวนาภาคอีสานน่าจะเข้าสู่ยุคการเปลี่ยนแปลง หลังมีการสัมปทานป่าในเขตจังหวัดนครพนม และในปี 2507 – 2508 ได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนได้ปลูกยาสูบหลายหลังการทำนาเสร็จสิ้นลง (สุวิทย์ ธีรศาสตร์ สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2529: 74-91; สุวิทย์ ธีรศาสตร์ ดารารัตน์ เมตาริกานนท์, 2541: 96)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสาคร จิตมาตย์ นายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ได้กล่าวในแนวเดียวกันว่า ผมโตมาก็เห็นพ่อแม่เอาวัวเอาควายมาเป็นแรงงานอาจเป็นแรงงานหลักเลยก็ได้เพราะควายมันช่วยคราดช่วยไถ เห็นพ่อแม่เหล็กมาตีมาต่อใส่ไม้ทำเป็นไถ ปัจจุบันนี้สังคมมันเปลี่ยนไป ค่านิยมก็เปลี่ยนแปลง ชาวบ้านเขาเร่งรีบทำนา เพื่อจะมีเวลาไปทำงานอย่างอื่น อย่างเช่นดูแลไร่สวนยางพารา ไร่มัน ทุกวันนี้แรงงานควายไม่เห็นแล้ว รถไถเดินตามเริ่มน้อยลงเดี๋ยวนี้ชาวบ้านเริ่มใช้รถไถนั่งขับเพราะว่าเร็ว ไม่เปลืองแรง สามารถทำสวนทำไร่ได้เท่ากับรถแทรกเตอร์ และคราดไถได้ดีกว่ารถไถเดินตาม ซึ่งรถไถนั่งขับนี้เข้ามาในบ้านเราประมาณ 7-8 ปีมานี้เอง

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ กล่าวว่า ผมมีรถนวดข้าว จะได้ใช้ก็ตอนเก็บเกี่ยว แต่เดี๋ยวนี้ก็ไม่ค่อยมีงานเพราะชาวบ้านพากันใช้รถเกี่ยวกันมากขึ้นมันประหยัดทั้งแรงงาน ประหยัดทั้งเงิน ทำให้เราต้องปรับตัว เราปรับนวดข้าวในอัตรา 1,000 มัดต่อเงิน 500 บาท ส่วนรถเกี่ยวข้าวเขาคิดเป็นไร่ ไร่ละ 800 บาท เราไม่ต้องจ้างเกี่ยวและนวด ได้ทั้งสองอย่างประหยัดกว่า เพียงแค่เราเอาข้าวที่เกี่ยวข้องนั้นมาตากให้แห้งแล้วนำขึ้นเล้าเลย หรือไม่ก็ส่งขายสะดวกมาก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสาคร จิตมาตย์ กล่าวว่า ผมนี่เป็นคนที่ไม่เริ่มพาชาวบ้านทำนาปรัง ผมไปเรียนมา เราไม่ได้ใช้น้ำจากฝายกั้นน้ำ และไม่มีน้ำในฤดูร้อน แต่เรามีน้ำบาดาล เราอาศัยน้ำบาดาลในการเพาะปลูก ข้าว ยาสูบ ข้าวโพด พริก น้ำบาดาลเราเจาะเอาน้ำกลางทุ่งนา หากนาของใครใกล้สระน้ำหรือใกล้ห้วยน้ำบังก็อาศัยท่ออีนาค(เครื่องสูบน้ำ) ดูกน้ำขึ้นมาใช้เป็นการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ กล่าวว่า เดิมนั้นชาวนาอาศัยสารเคมีมากขึ้นเรื่อยๆ เช่นยาโคลิคอด มาฆ่าปู โดยวิธีการ "เขาสีเอาข้าวเหนียวหรือข้าวเจ้าที่นึ่งสุกแล้วมาผสมกับยาโคลิคอดหมักไว้ประมาณ 30 นาที - 1 ชั่วโมง จากนั้นนำไปโปรยลงในทุ่งนาที่มีน้ำพอประมาณ เพื่อฆ่า ปู หอย แต่ปลาตายไปด้วย ใช้ยาฆ่าหญ้าตามทุ่งนา ทำให้ชาวบ้าน

ไม่กล้ากินปลา ไม่กล้าหาอาหารตามท้องนา เพราะกลัวว่าจะได้รับสารพิษ ขาฆ่าหญ้ามันเข้ามา พร้อมกับการทำสวนยางพาราที่เขตพื้นที่ภาคอีสาน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายเจริญ นาச்சศรี กล่าวว่า “หากเขาเอ็ดนา มิได้ปุ๋ยเคมีมาใส่ มันกะมิงาม มันเมิดกำลังเจอ” ปุ๋ยมันกะมีหลายสูตร มีทั้งสูตร เลี้ยงดิน เลี้ยงดอก เลี้ยงผล เบิดเงินหลาย ลงทุนหลาย แต่ก่อนเฮายังใช้ปุ๋ยจี้ควาย ช่วงนี้แหละที่เฮเอาจี้วัว จี้ควาย ลงนาพอฝนมาเฮกะสิได้ไถกลบ มิได้ซื้อ เดียวนี้เฮเอามาเฮ้อฮอดเฮือน กระสอบละ 500 – 1,000 กว่าบาท ผ่อนส่งกะได้ลำบากหลายเดี๋ยวนี้ไทบานเฮ

สรุป การเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต สาเหตุสำคัญของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีของการผลิตแบบโบราณที่ไม่ใช้สารเคมี ใช้แรงงานคน และสัตว์ มาใช้ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี ก็เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้นส่วนการใช้เครื่องจักรกลก็เพราะเพิ่มประสิทธิภาพที่สูงกว่าแรงงานสัตว์ และยังสามารถจัดการกับผืนดินซึ่งเป็นพื้นที่บุกเบิกเพื่อใช้ทำไร่ ทำสวน ปลูกยางพาราได้ และทดแทนควาย รถไถเดิมตาม ได้เป็นอย่างดี รวมถึงลดอัตราการใช้จ่ายได้มากขึ้นอีกด้วย

ภาพที่ 4.20 รถไถเดินตาม

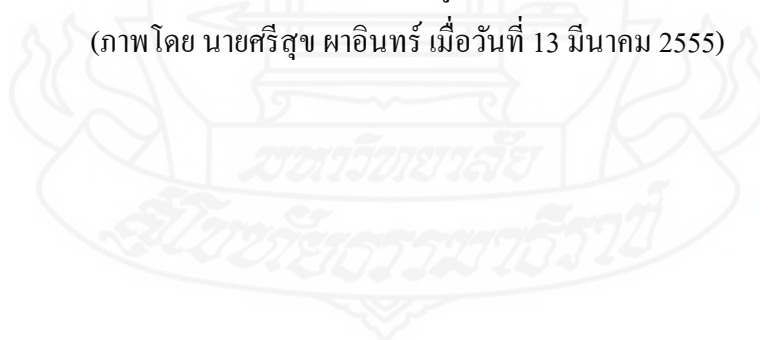
ที่มา : <http://www.mascus.se>

ภาพที่ 4.21 รถไถนั่งขับ
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 6 สิงหาคม 2554)

ภาพที่ 4.22 เครื่องสูบน้ำบาดาล
(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

ภาพที่ 4.23 ท่ออีนาค

(ภาพโดย นายเจณรง บุนนรักษา เมื่อ พ.ศ. 2554)

7) การค้าที่พึ่งพาภายนอก การเข้ามาของพืชเศรษฐกิจ ผู้การพึ่งพาของตลาด การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสินค้าเข้าและสินค้าออกมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจของไทยต้องทำการผลิตเพื่อการส่งเป็นสินค้าออกให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดโลกทำให้ไทยต้องผลิตสินค้าเพื่อสนองความต้องการของประเทศจักรวรรดินิยม จึงเท่ากับว่าระบบเศรษฐกิจไทยแบบดั้งเดิม คือ การผลิตเพื่อยังชีพและส่งส่วยต้องแตกสลายลงโดยปริยาย กลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเฉพาะอย่างเพื่อสนองตลาดทำให้สังคมไทยต้องเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยมโลก ซึ่งเรียกว่า "ระบบการค้าเสรี" หรือ "ทุนนิยม" (Capitalism) เป็นระบบเศรษฐกิจแบบหนึ่ง ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบการค้า มิใช่การผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อบริโภค ทั้งนี้ผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตก็คือผู้ใช้แรงงานการผลิต ผู้ผลิตอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุน หรือ ผู้ผลิตอาจไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือเป็นแรงงานรับจ้างก็ได้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวาน, 2547 : 6743-675)

การเข้ามาส่งเสริมปลูกพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรมของภาครัฐ

ภายหลังการปราบปรามพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย เริ่มมีทหารเข้ามาส่งเสริมระบบการปลูกพืชเพื่อขายให้แก่ชาวบ้านและมีหน่วยงานราชการเข้ามาส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจอุตสาหกรรมตั้งแต่ปี พ.ศ.2502 ที่สำคัญมีดังนี้

ปอ (พ.ศ.2502) ปอเป็นพืชเศรษฐกิจตัวแรกที่เข้ามาในหมู่บ้าน โดยเริ่มมาจากการแนะนำของพ่อค้าในเมืองสกลนคร การปลูกปอทำในเขตบนภูหรือที่สูง ในระยะแรกยัง

ปลูกปนกับพืชผักและแทนที่ข้าวไร่ แต่เมื่อมีผู้ปลูกกันมากขึ้นทำให้ราคาตกต่ำ บางครั้งต้องปล่อยให้ไร่ไม่ตัดขายเพราะราคาต่ำมาก และในที่สุดก็ต้องเลิกปลูก

มันสำปะหลัง (พ.ศ.2510) หลังจากเลิกปลูกปอ มันสำปะหลังเป็นพืชชนิดที่ปลูกต่อมา เนื่องจากไปเห็นชาวบ้านในพื้นที่จังหวัดอุดรและกาฬสินธุ์ปลูก และเห็นว่ามันสำปะหลังเป็นพืชที่ปลูกง่ายราคาดี ชาวบ้านจึงนำมาปลูกในสวนแทนพื้นที่ที่เคยปลูกปอ โดยที่ยังมีการปลูกผสมผสานกับพืชที่ใช้บริโภค ส่งผลให้มีการขยายพื้นที่ปลูกกันมากขึ้น แต่ปัญหาของมันสำปะหลังคือราคาขึ้นๆ ลงๆ ไม่แน่นอน ต้นทุนค่าจ้างแรงงานสูง ขณะที่ราคาผลผลิตต่ำจึงทำให้ชาวบ้านต้องประสบปัญหาและขาดทุน

มะเขือเทศ (พ.ศ.2520) การปลูกมะเขือเทศได้ถูกนำเข้ามาส่งเสริมโดยบริษัทจากต่างประเทศส่งเสริมการปลูกมะเขือเทศอย่างครบวงจร ตั้งแต่การแนะนำเรื่องวิธีการปลูก รวมทั้งได้ขายเมล็ดพันธุ์มะเขือเทศ ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลงให้กับเกษตรกร รวมทั้งการรับซื้อผลผลิตการปลูกมะเขือเทศจะทำได้เฉพาะในช่วงฤดูหนาว โดยปลูกในที่นาหลังการเก็บเกี่ยวข้าวแล้ว โดยเริ่มปลูกประมาณเดือนพฤศจิกายน – ธันวาคม และเก็บผลผลิตประมาณ 3 เดือนหลังการปลูก ในช่วงปี พ.ศ.2534 – 2535 มีการขยายพื้นที่ปลูกมะเขือเทศออกไปอย่างมากแต่การปลูกมะเขือเทศมักจะมีปัญหาเรื่องโรคและแมลงรบกวน ทำให้ต้องใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ผลผลิตมีแนวโน้มลดลงบางครั้งก็ไม่ได้ผลผลิตเลย อีกทั้งต้องมีการดูแลมากขึ้น

ที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ การปลูกมะเขือเทศเกษตรกรมักมีปัญหาเรื่องสุขภาพ ซึ่งเป็นผลมาจากการแพ้สารเคมี ชาวบ้านเจ็บป่วยกันง่ายและบ่อยขึ้น นอกจากนี้การตลาดมีความผันผวนมาก ราคาขึ้นลงไม่แน่นอน บางครั้งโรงงานไม่รับซื้อผลผลิตเลยก็ทำให้เกษตรกรต้องขาดทุน ชาวบ้านส่วนใหญ่จึงพากันเลิกปลูกมะเขือเทศและหันไปปลูกข้าวโพดฝักอ่อนแทน ปัจจุบันยังคงมีชาวบ้านปลูกมะเขือเทศอยู่แต่ก็ไม่มากนัก

ยาสูบ (พ.ศ.2527 – 2528) ยาสูบตอกิจถูกนำมาส่งเสริมโดยบริษัทอาดัม (บ้านไผ่) การปลูกยาสูบต้องประสบปัญหาเรื่องราคาตกต่ำและมีการคัดเกรดมาก ทำให้รายได้ไม่คุ้มทุนการผลิต

แตงโม (พ.ศ.2533 – 2534) การปลูกแตงโมเพื่อขายถูกส่งเสริมเข้ามาก่อนซึ่งส่งเสริมการปลูกร่วมกับบริษัทเอกชนร่วมกับ ธกส. ผลผลิตมีราคาดีแต่มีปัญหาในช่วงบริษัทไม่รับซื้อผลผลิต ในปีต่อมา มีการส่งเสริมการปลูกแตงโมเพื่อขายเมล็ดโดยบริษัทเจียใต้ ซึ่งขายได้ราคาดี แต่บริษัทมีเงื่อนไขในการรับซื้อค่อนข้างมาก

ปลูกยางพารา (2534 – ปัจจุบัน) การปลูกยางพาราเริ่มแพร่ขยายมากขึ้น จากภาคใต้เริ่มลุกลามมาที่ภาคอีสาน ชาวบ้านพากันแห่ปลูกยางพารา โดยวิธีการลู่กล้าพื้นที่ป่า พื้นที่

นาบางส่วนเพื่อเป็นที่ปลูกยาพารา จนในปัจจุบันเกิดยาพาราล้นตลาด ราคาตกลงอย่างน่าใจหาย ทำให้ชาวนาเกิดภาวะหนี้สินอย่างหนัก ไม่มีเงินไปใช้หนี้ ค่างวดต่างๆที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบต่อครัวเรือน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อธนู แสนมิตร กล่าวว่า บริเวณเขื่อนนั้นเป็นทุ่งนา มันเปลี่ยนมาเรื่อยๆ จนเกิดเหตุการณ์เสียงปืนแตก สองครั้งแล้วจึงเริ่มมีการเปลี่ยนแปลง ถนนเริ่มเข้ามาจากทางเกวียนก็เป็นทางเดิน 2504 ยังไม่ได้มันเป็นเส้นเป็นเพียงทางเดินเลขๆ 2508 ก็ยังไม่ได้สมบูรณ์ 2510 จึงมีโครงการเร่งรัดพัฒนาชนบทขึ้น เข้ามาพัฒนาก่อสร้าง การคมนาคมเราจะพากันเดินไป ทั้งอำเภอนาแก ข้ามห้วยบัง เข้าบ้านสองคอน เข้าบ้านซอง และเข้าอำเภอนาแกเป็นเส้นทางลัดหรือทางเดินเท้าเข้าอำเภอนาแก “ข้างตินไป” ทางเกวียนเข้าบ้านดงอีนา บ้านนามน เข้านาแก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร แม่ กล่าวว่า เมื่อ พ.ศ. 2507 ถนนไฟฟ้าเริ่มเข้ามา เริ่มสร้างวัด 2448 โรงเรียนสร้างเมื่อ 2480 น้ำประปา 2527-28 แต่ก่อนประปาแบบโยก ถนนค้ำฟุ้งเข้ามา 2508-09 ครองประปา 2537-38 เข้ามาในหมู่บ้าน ปลูกยาสูบเริ่มปลูกประมาณ 2520 การปลูกอ้อยประมาณ 2460 ปลูกกินทำเป็นน้ำอ้อย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ยายพงดา อินดิยะ กล่าวว่า ยายเริ่มปลูกยาง 10 ปีมานี้ พอดีเก็บยางไปขาย ยางกลับลดราคา ยางขาดทุน ก่อนหน้านั้นราคาดีมาก แต่เดี๋ยวนี้ลำบากมาก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในกลุ่มชาวนาบ้านนาบัว กล่าวในแนวเดียวกันว่า แต่ก่อนนั้นบ้านเราอาศัยสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำการเกษตร อย่างเช่น ไถ แอก คราด ต่างทำจากไม้ จากเครื่องมือทั้งสิ้น เมื่อเวลาผ่านไปก็มีเหล็กเข้ามาแทนที่เพราะป่าไม้เริ่มน้อยลง ไม้ที่สามารถนำมาทำไถ แอก คราด ก็ไม้ค่อยมี เดียวนี้ไม่ต้องกังวลเลย เรามีทั้งรถไถ รถแทรกเตอร์ รถไถนึ่งขับ ที่สามารถไถคราดให้เลย ไม่ต้องไปเสียเวลา ขอเพียงแต่เรามีเงินจ่ายเขาก็พอแล้ว ปุ๋ย จำเป็นมากต่อการทำนา เพราะหากไม่มีปุ๋ยข้าวก็ไม่สวย ไม่งาม บางที่เป็นคอน ยังไม่ได้ข้าวเลย มันจะทำให้เราลำบากเมื่อไม่มีข้าวกินตลอดปี ดังนั้นเราต้องซื้อปุ๋ยมาเก็บไว้ หากไม่ซื้อก็ไม่ได้ เพราะว่าวัวควายไม่ค่อยมีแล้ว แต่ก่อนยังดีที่มีขี้วัวขี้ควายเป็นปุ๋ยใส่ना เดียวนี้แทบแย่งกันซื้อลำบาก ยิ่งทุกวันนี้บ้านเรามีสวนยางด้วย ปุ๋ยจึงสำคัญต่อผลผลิตที่เกิดขึ้น ในอนาคตอาหารการกินทุกวันนี้มีมาอยู่ตลอด นั่งอยู่บ้านก็ได้ไม่ต้องออกไปหาอาหาร เขาก็เอามาส่งถึงบ้าน มีทั้งรถขายเร่ ชาเล็ง มีทุกอย่างให้เลือก เสื้อผ้ามียี่ห้อลดราคาขายให้เราได้เลือกซื้อเลือกหา ของเพียงแต่เรามีเงินพอจ่ายหรือไม่เท่านั้น การสร้างบ้านก็เช่นกัน จำเป็นต้องพึ่งสินค้าภายนอกแทบ

ทั้งสิ้น อย่างเช่น ต้องซื้ออิฐ หิน ปูน ทราย สังกะสี กระจ่าง เหล็ก ตะปู หรืออื่นๆ ที่อยู่ในหมู่บ้าน ก็มีเพียงช่างเท่านั้นแหละ

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการพึ่งสินค้าภายนอก คือการพึ่งพาตลาด ชาวบ้านนาบัวผลิตข้าวเป็นหลักเพราะข้าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตและเป็นทุนต่อสังคมเกษตร ดังนั้นชาวบ้านนาบัวจำเป็นต้องพึ่งพิงหรือพึ่งอาศัยปัจจัยทางการเงินหรือการตลาดเป็นสำคัญ เนื่องจากชาวบ้านนาบัวไม่สามารถที่จำกัดราคาข้าวได้ จำเป็นต้องพึ่งพ่อค้าคนกลาง ซึ่งนอกเหนือจากข้าว ยังไม่สามารถต่อรองราคาของยางพารา ยาสูบ ราคามันอีกด้วย เป็นเหตุให้บางปีต้องมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ เกิดเป็นปัญหาเรื้อรังมาจนปัจจุบัน

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พบว่า ในด้าน ตามรายละเอียดแห่งผลการศึกษาดังนี้

องค์กรสังคมเป็นกลุ่มคน(Human group) ประเภทต่างๆ ที่มารวมตัวกันเพื่อประโยชน์หรือทำหน้าที่จำเป็นต่างๆ ในแต่ละสังคมที่มีขนาดใหญ่พอควร จะมีกลุ่มคน 5 ประเภทด้วยกัน ได้แก่ สังคม ครอบครัว ชุมชน ชนชั้น และสหจร ที่ล้วนแต่เป็นองค์กรสำคัญทั้งสิ้น

1) สังคม กลุ่มทางสังคม (social group) หมายถึง องค์กรสังคมขนาดเล็กแต่ละองค์กรมีสมาชิกประมาณ 10 คน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด สนับสนุน จะเป็นชายล้วนหรือหญิงล้วน หรือผสมชายหญิงก็ได้ ตัวอย่าง เช่น กลุ่มเพื่อนเล่น กลุ่มคนทำงานแห่งเดียวกัน กลุ่มคนไปทำบุญวัดเดียวกัน ดังนั้น เป้าหมายของกลุ่มสังคมจึงแตกต่างกัน(สัญญา สัญญาวิวัฒน์.2550 : 1-15 -1-16)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางชลชัย แสนมิตร กล่าวว่า แต่ก่อนนั้นบ้านเขาอยู่กันเป็นกลุ่มก้อน มีทั้งหมู่ ทั้งเลี้ยว ขยายสีได้หมู่อยู่วัด เพราะอยู่วัดนั้นมีกิจกรรมหลาย ทั้งเอาบุญเอาทาน สวดมนต์ ฟังเทศฟังธรรม เลย์มีหมู่ เดียวนี้กะยังมีอยู่เท่าที่เห็นนี้แหละ ที่พากันมาวัดมีอันนี้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางคุณมา นครเขต กล่าวว่า ตอนได้บุญได้ทานหรือตอนมิได้บุญ หมู่เขาจะพากันเอ็ดเวียกเอือนซาน ตำหูก เจ็นฝ้าย ถักสาตเตย อยู่กันเป็นกลุ่มเป็นก้อน ถ้าบ้านเขาเอ็นกะสิว่าเป็น การลงช่วง โสมกันเอ็ดเวียก มีทั้งผู้บ่าวผู้สาว มาเล่นนำกัน มันก็หลายแต่ก่อนเท่านั้น ทุกมีอันนี้มันเปลี่ยนไปหลายนะ เขาจะมีกลุ่มของเขา กลุ่มวัยรุ่นแต่งบมอเตอร์ไซด์ กลุ่มผู้เฒ่าเว้าเรื่องการบ้านการเมือง กลุ่มแม่บ้านเฮ็ดงานบ้านงานเรือน

จากการสัมภาษณ์ นายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ กล่าวว่า บ้านนาบัวเขา ถ้าสังเกตเบ็งเฮาะเห็นว่ามันพัฒนาไปหลายแล้ว ทุกมีอันนี้ บ้านเขามีหลายกลุ่มครับ กลุ่มนักประวัติศาสตร์ที่ค่อย

ให้ความรู้กับลูกหลาน กลุ่มจักสานผู้เฒ่าลีโสมกันจักสาน อุปกรณ์การทำมาหากินเอาไว้ใช้ เอาไว้ขาย กลุ่มมรดกโลก กลุ่มคนลงวัด มีหลายครัว หรือกลุ่ม 7 สิงหาคมบ้านนาบัว

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สังคมบ้านนาบัวเดิมจะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาตามวัฒนธรรมประเพณีและการดำรงชีวิต เช่น กลุ่มสตรี ที่มีกิจกรรมคือ การทอหูก เข็นฝ้าย กลุ่มบุรุษ มีกิจกรรมคือ การรวมกลุ่มตัดไม้หรือเลื่อยไม้ เพื่อนำมาสร้างบ้านสร้างเรือน ส่วนในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนไป ความสะดวกสบาย เงินตรา ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากทำให้กลุ่มสังคมเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น จากที่ทอหูก เข็นฝ้ายก็กลายเป็นรวมกลุ่มกันเล่นเฟสบุ๊ค จากรวมกลุ่มกันหาอาหารการกิน กลายเป็นรวมกลุ่มกันกินอาหาร พิธี

2) *ครอบครัว* จากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญพบว่า ครอบครัวคือหน่วยทางสังคมหน่วยหนึ่ง มีฐานะภาพ (Statuses) เป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ผูกพันกัน โดยบทบาทและหน้าที่ต่อกันละกันครอบครัวจะต้องประกอบไปด้วยคู่สมรส(คู่ผัวตัวเมีย)หนึ่งคู่ และลูกๆ ซึ่งอาจจะเป็นทั้งเพศหญิงเพศชายหรือเพียงเพศใดเพศหนึ่งครอบครัวเป็นกลุ่มบุคคลทางสังคม(Social Group) ซึ่งเกิดจากสถาบันแต่งงาน ครอบครัวคือกลุ่มทางสังคมซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือ สมาชิกอยู่ร่วมกัน มีความสัมพันธ์ทางเพศและทางเศรษฐกิจเป็นหลัก มีลักษณะของการร่วมมือกันเสมอครอบครัวขยายคือ “ครอบครัวซึ่งมีสมาชิกอย่างน้อย 3 รุ่น (3 Generations) อยู่ร่วมกัน”คือ รุ่นปู่ ย่า ตา ยาย ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยว(พ่อ แม่ ลูก) หลายๆครอบครัวมาอยู่ร่วมกัน อาจจะเป็นการอยู่ร่วมกันภายในหลังคาเดียวกัน หรือคนละบ้านแต่อยู่ภายในบริเวณที่ต่อเนื่องกันก็ได้ มีเศรษฐกิจร่วมกัน ช่วยกันผลิต ช่วยกันบริโภค ครอบครัวเดี่ยวเป็นหน่วยพื้นฐานที่สุดทางสังคม เป็นหน่วยย่อยที่สุด มีสมาชิกน้อยที่สุด เป็นรากฐานของหน่วยทางสังคมขนาดใหญ่ขึ้นไปทั้งในด้านของจำนวนประชากรและทางด้านเศรษฐกิจและการสืบทอดวัฒนธรรมประกอบด้วย ชายหญิงที่มีความสัมพันธ์ทางเพศต่อกัน สังคมยอมรับและ บุตรยังไม่แต่งงาน ครอบครัวเดี่ยว มีหน้าที่และความรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางเศรษฐกิจและการศึกษาอบรมสมาชิกรุ่นต่างๆ ในอันที่จะดำรงและจรโลงสังคมส่วนรวมของมนุษยชาติสืบต่อไป ครอบครัวเดี่ยว เป็นรากฐานของกลุ่มทางสังคมของทุกๆสังคม ทั้งในด้านโครงสร้างและหน้าที่ ครอบครัวเดี่ยวจะประกอบไปด้วย พ่อ แม่ และลูกๆ ที่ยังไม่แต่งงานเท่านั้น(รศ.ดร.นิยมพรรณ(พลวัฒน์) วรรณศิริ,2550 : 170)

ปัจจุบันเริ่มแยกตัวออกมาจากครอบครัวเดิมของบิดามารดาภายหลังจากการแต่งงานแล้วตั้งบ้านเรือนใกล้เคียงกับบริเวณเดิม หรือในที่ดินที่ได้รับมรดกดำเนินชีวิตร่วมกับสมาชิกอื่นๆ ในชุมชนต่อไป เมื่อบุตรชาย-หญิง เติบโตพร้อมที่จะเข้าสู่วัยที่มีครอบครัวได้ก็จะมี

การสู้ขอแล้วจึงแต่งงานมีบุตรหลานแล้วแยกครอบครัวออกไป ตั้งอยู่ร่วมกับบิดามารดาของตน โดยแยกครอบครัวออกไปคงปล่อยให้บิดา มารดา อยู่อาศัยในครอบครัวเดิมตามลำพัง อันเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นภายในชุมชนปัจจุบัน

จากประวัติของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวซึ่งเป็นชุมชนที่ชาวบ้านอพยพมาจากถิ่นอื่นหรือเข้ามาตั้งถิ่นฐานในบริเวณชุมชนนี้จะมีตระกูลใหม่ 3-4 ตระกูลที่อพยพจากถิ่นเดิมเดียวกัน เมื่อเวลาผ่านไปจนถึงปัจจุบันการขยายของสมาชิกในตระกูลมีเครือญาติมากขึ้นจากการแต่งงานกันในชุมชนและต่างชุมชน ความสัมพันธ์ในกลุ่มแน่นแฟ้น ส่วนความหมายและความสำคัญของครอบครัว หมายถึง กลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์โดยสายโลหิตหรือเกี่ยวดองกัน โดยการแต่งงานอาศัยอยู่ในบ้านหลังเดียวกัน มีการลงทุนเพื่อประกอบอาชีพและเก็บออมร่วมกันส่วนการร่วมมือร่วมใจในชุมชนถึงแม้จะข้ามกลุ่มเครือญาติก็ยังมีอยู่พอสมควร เขยและสะใภ้ต่างกัน แต่งเข้ามาในครอบครัวก็จะเคารพนับถือผู้ที่อาวุโสหรือเรียกว่าผู้เฒ่าผู้แก่ของครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางครอบครัวในชุมชนจะขึ้นอยู่กับ การย้ายเข้าและย้ายออกของสมาชิกในครัวเรือนด้วย ลักษณะของครอบครัวมีหลายประเภท แต่ส่วนใหญ่แล้วในครอบครัวหนึ่งๆ จะมีสมาชิกของครอบครัวเป็นวัยแรงงานไปทำงานในเมืองหรือต่างถิ่น ดังนั้นครอบครัวเดิมที่เป็นครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวเมื่อแท้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว เปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวไม่แท้ในอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วย ซึ่งก็เป็นการเปลี่ยนแปลงของลักษณะครอบครัวอันเกิดจากการย้ายเข้าและการย้ายออกของสมาชิกในครอบครัว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า ในอดีตนั้นแต่ละครอบครัวจะมีลูกหลานหลายคน เพราะจะได้มีแรงงานมากพอต่อการทำนาหรือค้าขาย เกษตรกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินอย่างต่อเนื่อง หมอไม่ค่อยมี เวลาตลอดจนจำเป็นต้องอาศัยหมอดำแย ไม่ค่อยมีการคุมกำเนิดทำให้มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง เมื่อลูกเติบโตใหญ่ขึ้นมาพอที่จะเลี้ยงดูตัวเองได้ก็ออกไปมีครอบครัว ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กันตามดินที่แม่พ่อแบ่งไว้ให้ หรือลูกบางคนก็ไปเป็นสะใภ้เขา สองสามปีก็พากันออกบ้านออกเรือน “เฮ้อตาเฒ่ากับยายแก่อยู่บ้านรอคอยลูกหลานมาเยี่ยมมาหาหม”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสันทยากร จิตมาตย์ กล่าวว่า ช่วงที่ผมยังเด็กผมอยู่กับครอบครัวใหญ่ที่มีทั้ง พ่อ แม่ ตา ยาย และพี่น้องอีกส่วนหนึ่ง ที่สร้างบ้านเรือนในผืนดินเดียวกัน พอผมได้เรียนหนังสือ มีงานทำ และมีคู่ชีวิตผมได้แต่งงานกับสาวบ้านพระซอง และผมได้ย้ายไปอยู่กับแฟน เพื่อสร้างชีวิตใหม่เลี้ยงดูครอบครัว ทำนา ทำเกษตร และทำงานพัฒนาสังคม ผมเดินทางไปมาตลอดระหว่างบ้านนาบัว กับบ้านพระซองเพราะหมู่บ้านนั้นไม่ห่างกันมาก

ดังนั้นผมจะพบเจตา ยายอยู่บ่อยๆ ความสัมพันธ์ยังคงเดิม ผมมีที่นาที่พ่อแม่แบ่งไว้ให้รวมทั้งของแฟนด้วย และผมเลือกที่จะใช้ชีวิตเป็นชาวนา

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางคำปอน คำชมภู กล่าวว่า ตอนนี้ยายอยู่กับตาสองคน ลูกหลาน ออกไปทำงานเมิดแล้ว ส่งแต่เงินมาให้ใช้ เป็นบุญเป็นทานเขาจึงสิมาเยี่ยมบ้านทีหนึ่ง เป็นบุญเป็นทานลูกหลานจึงสิมาคุ้มมาโฮมเดว

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ในอดีตวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยส่วนมากยังเป็นครอบครัวขยายเพราะครอบครัวต้องการแรงงานในกระบวนการผลิต เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รวมถึงในเรื่องของความปลอดภัย แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ทางด้านครอบครัวกลับเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จากครอบครัวขยายที่มีทั้ง พ่อ-แม่ ตา-ยาย ลูก หลาน พาแต่งงานออกบ้านออกรือน มีทั้งไปทำงานต่างถิ่นสองฝั่งเมือ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว

3) ชุมชน จากการศึกษาศึกษาเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญและพบว่า

ชุมชน (community) คือ องค์การสังคมประเภทหนึ่งที่มีที่ตั้งเป็นหลักแหล่ง อยู่แห่งใดแห่งหนึ่ง ชุมชนแต่ละแห่งมักจะสามารรถสนองความจำเป็นเบื้องต้น (basic needs) ของคนในชุมชนได้ เช่น มีร้านค้า น้ำดื่ม น้ำใช้ หน่วยทางการเมือง อาทิ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายอำเภอ ผู้อำนวยการเขต มีวัด มีที่ทำการ ไปรษณีย์ ชุมชนมีขนาดต่างกัน บางแห่งเป็นหมู่บ้าน (village) ชนบทมีไม่กี่หลังคาเรือน บางแห่งในเมืองมีครอบครัวเป็นร้อยเป็นพัน เช่น แขวง หรือเขตในเขตเมือง (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2550 : 1-15 – 1-16)

ชุมชนอีสานเคยมีการปกครองตามระบบของตนเอง มีอำนาจการตัดสินใจ ในชุมชนของตนเอง กลุ่มบ้านหนึ่งเรียกว่าคุ้มบ้าน ผู้อยู่อาศัยเป็นสายเครือญาติที่อพยพโยกย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกัน ผู้อาวุโสที่สุดคือผู้เฒ่าเป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อตระกูลหลักๆ นั้นสืบทอดลูกหลานออกไปจำนวนมาก ผู้ที่อาวุโสที่สุดก็กลายเป็นเจ้าโคตร ของชุมชนนั้นๆ ผู้ที่ชำนาญเฉพาะอย่างจะเป็นผู้นำด้านต่างๆ ของชุมชน ที่สำคัญคือ จ้าบ้านปัญญาชนผู้ทรงภูมิรู้ในเรื่องความเป็นไปของชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จ้าบ้านปกครองลูกบ้านของตนโดยมีสภาผู้เฒ่าหรือกลุ่มผู้เฒ่าช่วยเหลือ ใช้หลักคุณธรรมบางหมู่บ้านในปัจจุบันยังมีสภาผู้เฒ่าวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งของชุมชนอยู่ ผู้ชำนาญเฉพาะด้านต่าง ของหมู่บ้านมีหมอธรรมผู้รู้คัมภีร์ศาสนา หมอยา หมอพื้นบ้าน หมอสมุนไพร ผู้รู้ด้านการรักษาผู้ป่วย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2541 : 64)

ชาวผู้ไทยเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รักความสงบ มีนิสัยรักหมู่คณะ ซื่อสัตย์ กตัญญู สุภาพอ่อนโยน รักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยเฉลียวฉลาด ชอบสังคมกับคนทั่วไปเอาใจใส่ต่อการปฏิสังขรณ์ ต้อนรับผู้ไปมาหาสู่ทุกคนชั้น อยู่ร่วมกันเป็นหมู่พวก ศัวเดียวเมียเดียว รักความเป็นธรรม กล่าวหาญไม่ชอบการกดขี่ข่มเหง ขยันขันแข็งในการทำงานเชื่อฟังคำสั่งสอนของหัวหน้าหมู่บ้านมีนิสัยทางการค้า(ชาลี มณีสรี. 2537:9 ; แย้ม ครุชัย. 2545)

ปัจจุบันบ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ทำกินที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอชุมชนจำเป็นต้องขยายพื้นที่กระจายออกจากจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน จากบ้านนาบัวมีหมู่ 5 เพียงหมู่เดียวก็มีการขยายออกอีก 2 หมู่ คือ หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14 อาณาเขต บ้านนาบัว หมู่ที่ 5, 13 และหมู่ที่ 14 มีอาณาเขตและอาณาบริเวณเชื่อมต่อกับหมู่บ้านอื่น และพื้นที่อื่นดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	บ้านหนองกุง หมู่ที่ 6 ตำบล โลกหิน
แ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม		
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ชลประทานน้ำบั้ง และตำบลพระซอง
อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม		
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	บ้านนาม่วงทุ่ง นาม่วงท่า หมู่ที่ 3,4
ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม		
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ลำน้ำบั้งและบ้านหนองกุงหมู่ที่ 14
ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม		

สภาพภูมิประเทศ

บ้านนาบัวในสมัยอดีต ได้ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของหมู่บ้านในปัจจุบัน ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดเอียงจากทิศใต้ ไปทางทิศเหนือ เป็นพื้นที่ราบลุ่มใกล้กับห้วยแคน ทำให้ในฤดูน้ำหลาก น้ำสามารถท่วมหมู่บ้านได้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของคนในชุมชน แต่พื้นที่หมู่บ้านในปัจจุบันได้ย้ายพื้นที่หมู่บ้านขึ้นมาอยู่ที่ใหม่ ลักษณะเป็นที่สูงและมีความลาดเอียงจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ทิศตะวันตกติดกับลำน้ำบั้ง แต่้ำไม่สามารถท่วมถึงเพราะเป็นพื้นที่สูง ลักษณะโดยรอบของหมู่บ้านเป็นทุ่งนาทั้งหมด แต่มีบางส่วนเป็นป่าไม้

จากการสัมภาษณ์แบบจำลิก ตาชม เล่าว่า บ้านนาบัวแต่ก่อนอยู่หนองบัวฟุ่น(ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้าน) น้ำมันท่วมจึงพากันย้ายขึ้นมาอยู่บริเวณวัดบัวขาว

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากอดีตที่ผ่านมาหมู่บ้านนี้มีการต่อสู้อย่างรุนแรงทางการเมืองและมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองมาโดยตลอดจนถึง พ.ศ.2523 จึงได้ยุติการต่อสู้ทาง

การเมือง แต่การเคลื่อนไหวยังมีอยู่เรื่อยๆ เป็นระยะๆ จนทุกวันนี้ ปัจจุบันหมู่บ้านนาบัวได้ทำการแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่ คือ หมู่ 5 หมู่ 13 และหมู่ที่ 14 เพราะด้วยมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงมีการขยายการปกครองเพื่อให้เกิดการเข้ามาดูแลของส่วนกลาง ได้ดูแลอย่างทั่วถึง

บ้านนาบัวได้ตั้งหมู่บ้านเริ่มก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2534 รวมเวลาทั้งสิ้น 120 ปี มีบุคคลที่ยอมสละเวลาเข้ามาบริการชุมชนทั้งด้านการพัฒนา การขับเคลื่อนมวลชน อยู่หลายยุคสมัยด้วยกันจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 มีทั้งหมด 11 คน 12 สมัย

1. นายจิตปัญญา แสนมิตร
2. นายวรรณทอง นามพลแสน
3. นายกรม แสนมิตร
4. นายเกรียติ นามพลแสน
5. นายบุญทัน จิตมาตย์
6. นายอัมลา นามพลแสน
7. นายบุษบา แสนมิตร
8. นายไสว จิตมาตย์
9. นายทิพจันทร์ แสนมิตร
10. นายลำสิทธิ์ จิตมาตย์
11. นายสรศักดิ์ จิตมาตย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 คนปัจจุบัน

ผู้ใหญ่บ้านนาบัวหมู่ที่ 13 มีทั้งหมด 3 คน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. นายคำสิงห์ จิตมาตย์
2. นายวีระชัย จิตมาตย์
3. นายสาคร จิตมาตย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 13 คนปัจจุบัน

ผู้ใหญ่บ้านนาบัวหมู่ที่ 14 มีทั้งหมด 3 คน มีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. นายท่อนแก้ว ราชสินธุ์
2. นายบุญคำ จิตมาตย์
3. นายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 14 คนปัจจุบัน

ในบ้านนาบัว นอกเหนือจากผู้นำที่เป็นทางการแล้ว ยังมีผู้นำที่ไม่เป็นทางการที่ช่วยในการพัฒนาหมู่บ้านและช่วยในการทำพิธีกรรม สร้างขวัญและกำลังใจแก่คนในชุมชน รวมถึงการสร้างความเป็นหนึ่ง มีรายชื่อดังนี้

1. นายไสว แสนมิตร ผู้นำทางศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี
2. นายสมมาตร นามวุฒิ ผู้นำทางศาสนา
3. นายชม แสนมิตร ผู้นำทางการเมือง ปราชญ์ชาวบ้าน คนตรีพื้นบ้าน
4. นายยศ เสนารัตน์ ผู้นำด้านสถาปัตยกรรม
5. นายอวน ศรีสุวรรณ นายบัวพา พันจิ ผู้นำด้านประติมากรรม (ช่างไม้โบราณ)

ประชากร

จากการสำรวจ ข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ปัจจุบันบ้านนาบัวหมู่ที่ 5 มีครัวเรือนทั้งหมด 113 ครัวเรือน ตามทะเบียนราษฎร แต่ที่อยู่จริงมีทั้งหมด 96 ครัวเรือน มีจำนวนประชากรทั้งหมด 487 คน หมู่ที่ 13 มีจำนวนประชากรดังนี้ ชายจำนวน 285 คนหญิง จำนวน 275 คน รวมทั้งหมด 560 คน มีครัวเรือน 115 ครัวเรือน และจำนวนประชากรหมู่ที่ 14 ชาย 107 คน หญิง 110 คน รวมทั้งหมด 217 คน มีครัวเรือน 48 ครัวเรือน(แผนข้อมูลชุมชนปี 2552)

จากการสัมภาษณ์แบบจำลึกลับ พ่อไสว แสนมิตร อดีตผู้ใหญ่บ้านนาบัว คนที่ 8 ได้กล่าวว่าเดิมชาวผู้ไทย บ้านนาบัวได้ย้ายถิ่นฐานมาจาก บ้านโพน โนนสัง เมืองเว ครึ่งแรกมาตั้งบ้านอยู่ที่หนองบัว อาจารย์สอน เป็นผู้นำมาตั้งบ้านใกล้หนองบัว พวกกันมา 5 พี่น้อง เพื่อดูทำเล ทั้งพื้นที่การทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ไกลน้ำ ทางทิศตะวันออกติดกับห้วยแคน ทางตะวันตกน้ำบัง ถึงยามน้ำมานั้นอุดมสมบูรณ์

เมื่อพ.ศ. 2447 เริ่มตั้งเป็นหมู่บ้าน แต่ก่อนขึ้นต่อกับอำเภอธาตุพนม ตำบลเรณู หมู่ 12 คมนาคมลำบากที่สุด โดยเฉพาะช่วงฤดูน้ำหลาก การปกครองนั้น อยู่กันด้วยความสามัคคีธรรม ขึ้นต่อผู้เฒ่าผู้แก่ที่เป็นหลักบ้านหลักเมือง "ผู้เฒ่าที่เป็นผู้เฒ่าผู้แก่ปากเป็นศีลเป็นธรรมกะพากันยกยอสรรเสริญว่าพื้นเป็นผู้นำเป็นพ่อบ้าน เอ็ดเผือกจะต้องอาศัยความสามัคคีพึ่งความผู้เฒ่า เพียงแค่ติกลองคังขึ้น ชาวบ้านก็พากันมาประชุมแล้ว การปกครองหมู่บ้านนาบัว นั้นปกติสุข"

เมื่อพ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ชุมชนบ้านนาบัวมีการสั่นคลอนในทุกด้านของวิถีชีวิต การอยู่กิน การทำไร่ นา สวน ถูกกระทบ จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งใหญ่ ผู้นำสมัยนั้น คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัช และฝ่ายต่อต้านรัฐบาลนำโดยนายภูมิมา ชัยบัณฑิต เป็นผู้นำการเคลื่อนไหวครั้งแรกที่บ้านหนองกุง มีการต่อสู้ครั้งแรกที่เทียนนาพอสี ราชสินธุ์ ในปี พ.ศ. 2504 และได้จับกุมชาวบ้าน ในข้อหาอันธพาลได้นำไปขังลี้มที่อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม และได้ย้ายนักโทษไปขังไว้ที่เรือนนครบาล กรุงเทพมหานคร และครั้งสุดท้ายได้นำนักโทษไปขังไว้ที่

เรือนจำราชบัวขาว จังหวัดนครราชสีมาซึ่งในการจับกุมครั้งนั้น ได้มีการจับกุมคนในหมู่บ้านไปด้วยกันทั้งหมด 9 คน และได้ถูกปล่อยออกจากเรือนจำพื้นที่อำเภออินทพร สังกัดภูมิลำเนาเดิมของตนเองในปี พ.ศ. 2507

เกิดการปราบปรามของรัฐบาลทหารหลังเหตุการณ์วันเสียดินแดนครั้งที่ 1 เมื่อปี พ.ศ. 2504 และครั้งที่เป็นการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2508 ด้วยวิธีการรุนแรง นอกจากจะไม่สามารถหยุดยั้งการเติบโตของกลุ่มผู้ไม่เห็นด้วยกับแนวทางของรัฐบาลและกลุ่มที่ต้องการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมในสังคมแล้ว ยังทำให้กลุ่มพวกนี้ขยายตัวเป็นจำนวนมากขึ้น เพราะการข่มเหงข่มขู่ชาวบ้านด้วยวิธีการของทหาร เช่น การเตะต่อย พุดจาหยาบคาย เช่นหมา ลักขโมยของชาวบ้าน หรือเลวร้ายยิ่ง นั่นคือการข่มขืนสตรี ยิ่งสะท้อนให้เห็นว่ารัฐมิได้จริงจังกับประชาชน ข่มเหง เห็นแก่ตัว รักแก่ ภายใต้การกระทำที่เรียกว่าอำนาจนิยม ทำให้ประชาชนเกลียดชัง หลบหนีเข้าป่า เพื่อต่อสู้กับภาครัฐ เป็นจำนวนมากหลังการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายสมัยมาถึงช่วงรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีการกำหนดกรอบการแก้ปัญหาสังคมใหม่ โดยให้ความสนใจในเรื่องคับข้องใจของประชาชนมากขึ้น ทำให้ความขัดแย้งที่ครั้งเกลียดและมุมมองที่ราษฎรมองว่ารัฐเป็นเผด็จการเอาเปรียบและรังแกประชาชนนั้นลดลง รวมไปถึงการใช้นโยบาย 66/2523 เอาการเมืองนำการทหาร อีกทั้งเงื่อนไขความขัดแย้งภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและภูมิภาค ส่งผลให้ราษฎรที่เคยเข้าป่าออกมามอบตัว เพื่อร่วมเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย และหวังว่าสังคมไทยจะดีขึ้น

การออกมาจากป่าของกลุ่มราษฎรเหล่านี้ ที่เชื่อว่าจะได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเช่นการจัดสรรที่ดินจากรัฐ กลับยังไม่ได้รับในส่วนนี้ นอกจากนี้กลุ่มราษฎรเหล่านี้ยังกลับมาอยู่ภายใต้โครงสร้างทางวัฒนธรรมแบบเดิมคือการเป็นชานา คำรงชีวิตตามมีตามเกิด ทั้งที่ผ่านร้อนผ่านฝน ผ่านการต่อสู้และผ่านการอบรมทางการเมืองมาหลายห้วงเวลา และกลับอยู่ภายใต้โครงสร้างทางการเมืองแบบเดิม ที่รัฐมักไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองนัก รวมไปถึงโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ภายใต้การพัฒนาที่มุ่งเน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและส่วนกลางมากเกินไป แต่กระนั้นอาจดีขึ้นกว่าเดิมเป็นลำดับในเรื่องของสิทธิในเวทีการเมือง(ธันวา ใจเที่ยง 2544:122-123)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ลุงไสว แสนมิตร ระบุว่า หมู่บ้านนาบัวเริ่มเกิดความไม่ปกติทางด้านการปกครองเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2504 ประชนชนแตกตื่น จากการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวบ้าน หลังจากนั้นบ้านเมืองก็เริ่มไม่ปกติ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่เฝ้ากันเข้ามาที่นี่บ้านนาบัว "เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2504 เฒ่าชม กับเฒ่าจอย ต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐ อยู่บริเวณที่นาปุศรี ป้ายนี้ นั้น สถานการณ์บ้านเมืองนาบัวมิได้ยุติลงแค่นั้น แห่งบานปานดอกเห็ด

บ้านนาบัว บ้านคงอิน่า บ้านหนองฮี ปลาปาก นาขาม นาแก เกิดเป็นต้องระวัง นอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วยังที่ทหารมาเป็นกองร้อยกองพันปราบอย่างหนัก ถูกจับหาว่าไปส่งข้าวส่งน้ำจับไปตะไปตี จับไปทั้งกลางวันกลางคืน ผู้แซ่ผู้สาวเบ็ดความเอ็ดผูกคอตายกะมี แม่ท้องแก่กะเอาไปนอนชิงเชอฮังมดแดงกะมี มันหลอใจแท้ได้ลิเข้าลือกกะมีได้ ว่าเอาไปส่งข้าวส่งน้ำ เอาไปปลุกกระคมพีน้อง ตายไปโดยมิได้เหตุผลกะมี "

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตามม แสนมิตร ระบุว่า เขาปะทะกันอยู่ประมาณ 5 นาที ไทเฮากะพากันหนีไป ช่วงนั้นป่ามันหลาย อย่างป่าปอ ประมาณ 15 นาทีเฮากะพากันหนีขึ้นไปทางโลกกว้าง โลกหนองปลาตุก ทางบ้านหนองฮี

จากเหตุการณ์ต่อสู้อันระหว่างชาวบ้านกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ เกิดการกวาดล้างคอมมิวนิสต์ ทำให้รัฐบาลเร่งทำโครงการเร่งรัดพัฒนา รพช. เพื่อจะได้เข้าถึงที่ซ่อนของกลุ่มคอมมิวนิสต์ ชุมชนเริ่มมีถนนหนทาง มีไฟฟ้า มีน้ำใช้

ตามม แสนมิตร กล่าวว่า "ถนนหนทางมันได้มาจากการต่อสู้ ถ้าต่อสู้มันบ่เกิดดอก"

หลังจากการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งจากนโยบายรัฐบาล โครงการพัฒนาด้านต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้หมู่บ้านนาบัวมีความเจริญมากขึ้นชาวผู้ไทยบ้านนาบัวมีการอาศัยอยู่อย่างเป็นระเบียบแบบแผนตามโครงสร้างการพัฒนาสมัยใหม่ ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเป็นหมู่บ้าน จำนวนมากกว่าร้อยครอบครัวขึ้นไปและมีการแต่งงานอยู่กินกับชาติพันธุ์อื่น เช่น ลาว บรู และคนจากภาคต่างๆ

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทางด้านชุมชนของชาติพันธุ์ผู้ไทย ในชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากอดีตชาวผู้ไทยบ้านนาบัวอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันประมาณ 5 - 6 ครัวเรือนต่อมาเมื่อมีการพัฒนาจากโครงการต่างและจากการต่อสู้ของชาวบ้านนาบัวกับกลุ่มอำนาจส่วนกลางชุมชนบ้านนาบัวจึงได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ อีกทั้งชาวบ้านนาบัวยังมีโอกาสได้สัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมากขึ้น หลังเหตุการณ์ทางการเมืองจบลง ทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ทำให้การอยู่ร่วมกันนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง ชุมชนมีประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น และขยายเป็นหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่ นั้นคือ หมู่ที่ 5,13,14

4) **ชนชั้น** จากการศึกษาเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญพบว่า

ระบบชนชั้น (Class system) เป็นการแบ่งชนชั้นทางสังคมสมัยใหม่ ซึ่งถือความแตกต่างทางเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์สำคัญในการจัดลำดับสูงต่ำ โดยมีกฎหมายหรือจารีต

ประเพณีกำหนด จึงเป็นระบบเปิดที่แต่ละบุคคลสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมได้ โดยที่ระบบชนชั้น จะใช้เกณฑ์ในการแบ่งแยกชนชั้นตามความแตกต่างทางอาชีพ รายได้ การศึกษา และความสัมพันธ์ทางสังคม

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๐๔ – ๒๕๐๐ เฒ่าภูมิ มาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง เข้ามาปลูกกระดุม เพื่อให้เกิดความสามัคคี ทั้งเกี่ยวข้าว ปักดำให้ช่วยกัน ทำให้ผู้หญิงถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่เนื่องจากถูกมองว่าเป็นฝ่ายสังคมนิยม ผู้ที่ทนไม่ได้ก็เข้าป่า ผู้ที่ทนได้ก็อยู่รับกับความรุนแรง เจ้าหน้าที่ข่มขืนผู้หญิง ทหาร อส. ตบตี ด้วยความรุนแรง บางคนถูกจับไปอยู่คุกอาหาร เก้าเดือนถึงได้ปล่อย ไปหนองฮี เข้าไปส่งที่คุก มุกกดาหาร แทบทุกเดือนอันละ...แม่ยังกะไปคือกัน ทำอะไรเขาไม่ได้ เขามีอำนาจ เขาได้ปืน จะเอาอะไรกับผู้หญิง ช่วงนั้นมันทุก ทรมาณพอสมควร

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า ช่วงที่ไฟฟ้าเริ่มเข้ามาในชุมชน วิฑูย์เข้ามาก่อนไฟฟ้า คนที่ได้หรือมีวิทยุก่อนเพื่อนในหมู่บ้าน คือนายเกีจ นามโพน-แสน มอเตอร์ไซด์ โทรทัศน์ รถไถนาเดินทางเข้ามาในช่วง 2530 นายลำมา นามวูธ เป็นผู้เอาเข้ามาในตอนแรก ไฟฟ้าเข้ามานั้นชาวบ้านยังไม่ได้เครื่องใช้อะไรมากนัก ชาวบ้านยังมองว่าไฟฟ้าที่เข้ามานั้นยังเป็นเพียงไฟให้แสงสว่างเท่านั้น มีเพียงหลอดไฟ ยังไม่มีโทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม หลังจากที่ไฟฟ้าเข้ามาในช่วงหนึ่ง แนวคิดของชุมชนเปลี่ยน ความต้องการเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น อยากได้นั้นได้นี้ ในชุมชนยังมาบอกกับกลุ่มสหayaว่า “ไทเจ้าไปสู่มันสิได้หยัง” แต่ในความจริงนั้นถนนหนทางมันได้มาจากอะไร มันเกิดจากการต่อสู้ ถ้าบ่สู้มันบ่เกิดดอก บ่ได้ดอก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณยายลำภู จิตมาตย์ กล่าวว่า ตอนนั้นยายไม่ได้เข้าไปอยู่ในป่า คุณยายอยู่ที่หมู่บ้าน เวลาที่คุณยายจะออกไปทำนาหรือไม่ได้ไปทำนา แต่ก็แก่งทำเป็นออกไปหาของป่า นั้น คุณยายจะต้องไปขอบัตรเพื่อรับอนุญาตจากทหาร พอดกเย็น ๆ ก็ต้องกลับเข้าหมู่บ้าน พร้อมกับนำบัตรมาแลก ก่อนที่จะออกไปจากหมู่บ้านแต่ละครั้งนั้น คุณยายจะเอาข้าวและอาหารแห้งซ่อนไว้ในย่าม เพื่อที่จะนำออกไปให้ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในป่า สมัยนั้นใช้ชีวิตลำบาก ชาวบ้านไม่มีอิสระในการใช้ชีวิตบ้างก็ถูกจับตัวไปจากหมู่บ้าน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ยายภูสา ราชสินธ์ ยังไม่รู้ว่าความกลัวที่จะเกิดขึ้น เพราะสามียังปกปิดในสงครามครั้งนี้อยู่ เพราะจำเป็นทำให้คนอื่นเดือดร้อน แต่พอวันเวลาในการสู้รบหลายวันเข้าก็มีความกลัวและหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากยายมีลูกน้อยพึ่งจะคลอดได้ประมาณ 3 เดือน กว่าๆ ยายเกือบจะเอาชีวิตไม่รอด สำหรับตัวยายถึงจะได้รับอันตรายก็ไม่เป็นไร เป็นห่วงลูก ทั้งอุ้มทั้งกอดด้วยความอบอุ่นกลัวกระสุนปืนถูกลูก แต่สุดท้ายยายกับลูก

น้อยก็ปลอดภัย "กระสุนปืนในการสู้รบเปรียบเสมือนข้าวตอกแตกแพร่กระจายไปทั่วทิศ มีการสู้รบในกลางทุ่งโดยมีสามีพ่อชมและอีกหลายคนในหมู่บ้าน สู้รบกันอย่างดุเดือด"

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณยายลำภู จิตมาตย์ ระบุว่า ตอนนั้นยายไม่ได้เข้าไปอยู่ในป่า ยายอยู่ที่หมู่บ้าน เวลาที่ยายจะออกไปทำนาหรือไม่ได้ไปทำ แต่ก็แกล้งทำเป็นออกไปหาเก็บเห็ดหาอาหารป่า ยายต้องไปขอบัตรเพื่อรับอนุญาตจากทหาร พอดกเย็น ต้องกลับเข้าหมู่บ้านพร้อมกับการนำบัตรมาแลก ก่อนที่จะออกจากหมู่บ้านแต่ละครั้งนั้น ยายต้องเอาข้าวและอาหารแห้งซ่อนไว้ในย่าม เพื่อที่จะนำออกไปให้ชาวบ้านที่อยู่ในป่า "ใช้ชีวิตลำบาก ชาวบ้านไม่มีอิสระในการใช้ชีวิตบ้างก็ถูกจับตัวไปจากหมู่บ้าน"

ชุมชนบ้านนาบัวเป็นชุมชนขนาดเล็กที่ถูกอำนาจส่วนกลางบีบรัด ช่มเหงรังแก ทำให้อยู่อย่างปกติสุขไม่ได้ จำเป็นต้องเข้าป่าเพื่อต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมกลับคืนมา แต่เดิมชุมชนอยู่ด้วยวิถีชีวิตที่สักระยะ แบ่งปัน อยู่ด้วยภูมิธรรม ภูมิปัญญาของวิถีอีสาน ปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม จากที่ทำนาแบบอิสระก็ต้องทำตามเวลาที่กำหนด นอนตามเวลา ชาวบ้านไม่สามารถทำอะไรได้นอกเหนือจากคำสั่งของกลุ่มเจ้าหน้าที่

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร ท่านกล่าวว่า "ประชาชนเปรียบเสมือนหญ้าที่ถูกแผ่นดินลาทับไว้ มันเกิดขึ้นมาไม่ได้ ผมไปงัดมาแล้ว มันบ่งขึ้น เอาปืนไปงัดมันกะบ่งขึ้น ประชาชนยังบ่งเข้าใจ"

หลังจากการแย่งชิงความได้เปรียบของภาครัฐได้หมดลงแล้ว ความสนใจที่จะลงนามุ่งพัฒนาชุมชนนาบัวหรือชุมชนที่เคยเป็นฐานที่มั่นของกลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐและหันเหแนวทางในการต่อสู้ด้วยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ จึงน้อยลง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าชุมชนลักษณะดังกล่าวอยู่ทั่วไปในประเทศไทยซึ่งเป็นเรื่องยากที่ภาครัฐจะให้ความสนใจได้อย่างทั่วถึงและตลอดเวลา

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านชนชั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากเดิมชาวบ้านนาบัวมีวิถีชีวิตที่อิสระ เชื้อและเคารพต่อผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเคารพผู้นำ ต่อมามีการเมืองกระทบต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลให้กีดชุมชนปรับตัวต่อต้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่าง เนื่องจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจ บีบบังคับ กระทบความรุนแรงต่อชุมชนหลังจากเหตุการณ์สงบลงจึงมีการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งถนนหนทาง ทำให้ชาวบ้านนาบัวเริ่มมีฐานะที่ดีขึ้น ชุมชนได้รับการดูแล จากที่ยากจนก็มีฐานะเพิ่มมากขึ้น

5) สหจร จากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

สหจร (association) องค์การสังคมที่ได้รับการจัดตั้งมาโดยจงใจ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างหนึ่งอย่างใด หรือหลายอย่าง ตัวอย่าง คือ บริษัทห้างร้าน สมาคม สโมสร กองทัพ โรงงานอุตสาหกรรม สหกรณ์ กระทรวง ทบวง กรม มหาวิทยาลัย โรงเรียน สหจรเป็นองค์การทางการ (Formal organization) มีกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษร (Written regulation) การจัดแบ่งหน้าที่ในองค์การ (division of labour) ในแต่ละองค์การมีการจัดสรรคนออกเป็นหมู่เป็นพวกตามหน้าที่เฉพาะที่จะต้องปฏิบัติ มีอำนาจบังคับบัญชาคนที่อยู่ในบังคับบัญชาของตน มีทรัพย์สินเป็นของตนเอง (property) มีรายได้รายจ่ายเป็นของตนเอง (income and expense) รายจ่ายเป็นเรื่องของการลงทุน เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าเช่า ค่าขนส่งสินค้า เป็นต้น มีชีวิตอยู่เป็นเวลานาน ขณะที่ผู้ทำงาน ผู้ดำรงตำแหน่งต่างผลัดเปลี่ยนเวียนกันไปมา แต่องค์การก็ยังคงอยู่และดำเนินต่อไป อาจหลายชั่วชีวิตคน (สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2550 : 1-15 – 1-16)

จากการสรุปข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมปี 2553 พบว่า กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชน ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมก่อตั้งขึ้นในวันที่ 27 กันยายน 2550 โดยมีนายสกลมา ราชสินธุ์ ประธานกองทุน และนางลำซัย บัวชุม ผู้ประสานงานในตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม/กองทุน

1. รวมกลุ่มเพื่อดูแลช่วยเหลือซึ่งกันละกัน
2. เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้
3. เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีในกลุ่ม
4. เพื่อฝึกนิสัยการออม

จำนวนสมาชิกเริ่มแรกมีจำนวน สมาชิก 309 คน จำนวนสมาชิกในปัจจุบัน ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 980 คน จากประชากรทั้งหมด 7,053 คน แยกเป็นบุคคลทั่วไป มีจำนวน 480 คน เด็กเยาวชน 203 คน ผู้สูงอายุ 278 คน ผู้พิการ 19 คน กระจายตัวอยู่ใน 15 หมู่บ้านของตำบลโคกหินแฮ่ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน คือคณะกรรมการยังขาดความรู้ในด้านการบริหารจัดการ การจัดเก็บข้อมูลรวมถึงกองทุนยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของชุมชน

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลด้านกลุ่มชุมชน

ลำดับ	กลุ่ม/องค์กร	จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.	จำนวนสมาชิก	ประธานกลุ่ม
1	กองทุนเงินล้าน	6 มิ.ย. 2544	105 คน	นายลำสิน จิตมาตย์
2	กขคจ.	2541	54	นายสุรศักดิ์ จิตมาตย์
3	กลุ่มเกษตรกร	2540	63 คน	นายเนือง วงศ์ชา
4	กลุ่มเลี้ยงโคกระบือ	2548	8 คน	นายเลาศรี จิตมาตย์
5	กลุ่มปู้ยหมักชีวภาพ	2548	57 คน	นายคุณมา พิลารัตน์
6	กลุ่มสตรี	2535	15 คน	นางคุณมา นครเขต
7	กลุ่มแม่บ้าน	2530	35 คน	นางเทพารักษ์ แสนมิตร
8	กลุ่มสัจจะ	2541	122 คน	นายจารึก แสนมิตร

ที่มา : ข้อมูลพื้นฐาน หมู่บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแร่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ปี 2553

ข้อมูลด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย/มวลชนจัดตั้ง

ชุมชนมีการจัดตั้งการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นในชุมชน ได้แก่ กลุ่ม อปพร. จำนวน 11 คน ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น จำนวน 15 คน คณะกรรมการสตรีระดับตำบล จำนวน 2 คน คณะกรรมการเยาวชนหมู่บ้าน จำนวน 5 คน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จำนวน 4 คน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณนิพนธ์ เสวตกุล กล่าวว่า การผ่านความยากลำบาก การผ่านการต่อสู้มายาวนาน ดำรงชีวิตในป่า เสี่ยงชีวิตพบเห็นภาพความสูญเสีย การพรัดพรากความสามัคคีในการต่อสู้ครั้งที่อยู่ในป่า นอนกลางดินกินกลางทรายมาด้วยกัน ร้อนเร่ พเนจร เยียวยายามได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้ ภาพเหล่านี้มิได้หมายความว่าออกจากป่าไปแล้ว กลุ่มประชาชนในบ้านนาบัวและในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะละทิ้งหรือทิ้งขว้างออกไป แต่มันเปรียบเหมือนสายสัมพันธ์ที่หยั่งโยง เชื่อมเป็นเครือข่ายในลักษณะประชาคม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เวลาที่มาพบปะกันในกลุ่มคนเข้าป่ามักพูดคุยกันอย่างสนิสนมกว่าคนที่ไม่ได้ร่วมขบวนการ เป็นสิ่งที่มีความหมายของกลุ่มผู้เข้าร่วมป่าเหล่านี้ แม้จะสั้นๆ ช่วงไม่กี่ปีที่

ผ่านมา หลังบ้านเมืองคลี่คลาย ทางกลุ่มนักปฏิบัติพยายามรวบรวมคนที่เข้าป่า พบปะกันอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด และปรึกษาหารือภายในกลุ่ม เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มคน เข้าป่า หรือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยขณะนี้มีการประสานงานในลักษณะเครือข่ายในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือในรูปคณะกรรมการต่างๆ อยู่ 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. คณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน ขึ้นมา สืบเนื่องจากพันธสัญญา นโยบาย 66/2523 ที่ทางภาครัฐให้สัญญาว่าหากราษฎรออกจาก ป่าจะให้ที่ดินทำกิน คนละ 15 ไร่ แต่ภายหลังเหตุการณ์สงบแล้ว รัฐบาลยังมีได้ดำเนินการให้ ยังทิ้ง ปัญหาให้คาราคาซังมาจนถึงทุกวันนี้ โดยที่ในปัจจุบัน ยังมีราษฎรผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจำนวน 4,026 คน ยังไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินให้ ส่วนผู้ที่ได้รับการจัดสรรแล้วทั้งสิ้นประมาณ 806 คน โดยคณะกรรมการดังกล่าวมีจำนวนทั้งสิ้น 24 คน จากเครือข่ายผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยที่ควานหา และประสานงานกันเองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและจังหวัดใกล้เคียง 11 จังหวัด คือ นครพนม มุกดาหาร อุบลราชธานี กาฬสินธุ์ บุรีรัมย์ สิริรินทร์ นครราชสีมา โสธร สระแก้ว และฉะเชิงเทรา สำหรับในจังหวัดนครพนม มีตัวแทนที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดินกับ ภาครัฐ ซึ่งเป็นคณะกรรมการกลาง อยู่ 3 คน คือตัวแทนจากบ้านนาบัว อ.เรณูนคร 1 คน คือ นาย นิพนธ์ เสวตคุล และจากอำเภอนาแก 2 คน คือ นายปราโมทย์ พรหมพินิจ และนายสมมติ พรหม พินิจ นอกจากนี้แต่ละจังหวัดยังมีคณะกรรมการประสานงานติดตามเรื่องที่ดินดังกล่าว อีก 12 คน ในจังหวัดนครพนมมีในพื้นที่ อำเภอนาแก กิ่งอำเภอวังยาง อำเภอปลาปาก อำเภอเมือง และ อำเภอเรณูนคร

2. กลุ่มแนวร่วมพันธมิตรประชาชนอีสาน(กปอ.) กลุ่มนี้มีเครือข่ายในเขต ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใกล้เคียง 7 จังหวัด เช่น บุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา สุรินทร์ สระแก้ว ฉะเชิงเทรา ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาในลักษณะประชาคมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อ สร้างและร่วมพัฒนาบ้านเมืองและได้รับการสนับสนุนงบประมาณกองทุนเพื่อพัฒนาสังคม ของ ธนาคารออกสิน 2 ล้านเก้าหมื่นบาท

3. การจัดตั้งเครือข่ายสมาชิกสหกรณ์พัฒนากันเหลือง กลุ่มสหกรณ์พัฒนา กันเหลืองนี้ จัดตั้งขึ้นที่อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ภายใต้อำเภอชุมชุมสหพันธ์สหกรณ์ภาค อีสาน การจัดตั้งสหกรณ์พัฒนากันเหลืองในเขตอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม นับเป็นการพัฒนา ขึ้นหนึ่งของการรวมกลุ่มคนเข้าป่าในลักษณะประชาคม “ผู้ปฏิบัติประชาธิปไตย สาย ความผูกพันอันแน่นแฟ้น” เพื่อช่วยเหลือให้กับสมาชิกสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่เข้าป่า มาก่อนที่ดำรงรงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม ภายใต้อำเภอของหมอรอง (ชื่อจัดตั้ง)หรือ นาย ปราโมทย์ พรหมพินิจ

4. การจัดตั้งสโมสร 7 สิงหาคม : องค์กรประชาชนเพื่อการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น สโมสร 7 สิงหาคม เป็นองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน ที่มีกลุ่มประชาชนผู้รักชาติรักประชาธิปไตย ในเขตบ้านนาบัว บ้านหนองกุง บ้านดงอิน่า บ้านหนองฮี จังหวัดนครพนมเป็นแกนหลัก มีจุดประสงค์หลัก เพื่อเป็นองค์กรประสานในการจัดตั้งดูแล เกี่ยวกับกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 7 สิงหาคม และเป็นองค์กรประสานการก่อสร้างนุสรณ์สถาน “วันเสียดินแดน” รวมถึงการพัฒนาชุมชนบ้านนาบัว บ้านดงอิน่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อก้าวสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งในโอกาสต่อไป

ปัจจุบันสโมสร 7 สิงหาคม มีโครงสร้างในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยคณะที่ปรึกษาที่มาจากผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต.ในพื้นที่ และมีคณะกรรมการบริหารสโมสร ซึ่งประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่ เช่น นายหนูลา จิตมาย์ ประธานกรรมการ นายโลมมา ราชสินธุ์ รองประธานกรรมการ นายนิพนธ์ เสวตคุณ เลขานุการ และมีจำนวนสมาชิก 148 คน

กลุ่มเยาวชนรักถิ่นลุ่มน้ำบัง ก่อตั้งขึ้นในปี 2547 ซึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจของเยาวชนบ้านนาบัว นำโดย นายสันทยากร จิตมาตย์ และคณะ

ภารกิจ

1. ค้นหาองค์ความรู้ในด้านการเมืองการปกครองจากผู้รู้ในชุมชนชาวบ้าน
2. บริการสังคม/บริการชุมชน
3. ดูแลศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์ 7 สิงหาคม บ้านนาบัว

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านสภรของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ชุมชนรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง คือ สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า ถนน การเสริมสร้างอาชีพ และจากกลุ่มจัดตั้งของผองเพื่อนนักปฎิวัติ โดยมีกลุ่มคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน เพื่อติดตามเรื่องที่ดิน สืบเนื่องจากพันธะสัญญา นโยบาย 66/2523 กลุ่มแนวร่วมพันธมิตรประชาชนอีสาน(กปอ.)เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญญาของชุมชน สร้างและร่วมพัฒนาบ้านเมือง กลุ่มเครือข่ายสมาชิกสหกรณ์พัฒนาบ้านเหลียง เพื่อช่วยเหลือให้กับสมาชิกสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่เข้าปามาก่อนที่ดำรงงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม กลุ่มสโมสร 7 สิงหาคม : องค์กรประชาชนเพื่อการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นองค์กรประสานในการจัดตั้งดูแล เกี่ยวกับกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 7 สิงหาคม และเป็นองค์กรประสานการก่อสร้างนุสรณ์สถาน “วันเสียดินแดน” รวมถึงการพัฒนาชุมชนบ้านนาบัว บ้านดงอิน่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการและการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้พบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ในด้านค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ การเมืองการปกครอง ความเชื่อศาสนา ภาษา การนันทนาการ การศึกษา การสาธารณสุข และการสื่อสารคมนาคม ตามรายละเอียดแห่งผลการศึกษาดังนี้

1) *ค่านิยม* จากการศึกษาเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญ พบว่า

วัฒนธรรม คือ วิถีชีวิตหรือแผนการดำเนินชีวิตของคนกลุ่มหนึ่งหรือสังคมหนึ่ง หมายถึง การบังคับ ให้สังคมปฏิบัติตาม ชัดเจนที่สุด คือ กฎหมายรูปแบบต่างๆ นับตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงไป ถึง กฎจรรยา วัฒนธรรมบังคับคนของสังคมโดยไม่รู้ตัวเป็นการบังคับภายใน เนื่องจากวัฒนธรรมได้รับการถ่ายทอดจากคนชั่วอายุหนึ่งไปยังคนชั่วอายุหนึ่ง ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม วัฒนธรรมจึงฝังลึกอยู่ในตัวคน เช่น คิดอย่างไร ไทย พูดอย่างไรไทย บุคลิกอย่างไรไทย ทำอย่างไรไทย (สัญญา สัญญาวิวัฒน์ 2550 : 6-6 – 6-22)

มนุษย์ทั้งโลกมีอวัยวะและระบบต่างๆทางร่างกายคล้ายกันหมด ดังนั้นพฤติกรรมรากฐานตามธรรมชาติมาตอบสนองการทำงานทางร่างกาย เช่น ร่างกายต้องการอาหาร การแต่งกายมนุษย์แต่งกายเพื่อป้องกันความร้อนหนาว แต่มนุษย์ทั่วโลกก็แต่งกายต่างกันไปตามฤดูกาลและท้องถิ่นตามยุคสมัย และตามประเพณีพฤติกรรมต่อบุคคลก็หาได้เหมือนกันทุกหนทุกแห่งไป อย่งไรก็ตามแม้จะมีความหลากหลายสักเพียงใด วัฒนธรรมย่อมถูกสร้างขึ้นมาจากความจำเป็นพื้นฐานเดียวกันของมนุษย์ทั้งสิ้น (รศ.ดร.นิยมพรรณ (ผลวัฒนธรรม)วรรณศิริ, 2550 : 42-43)

ลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อ แบบแผนในการดำเนินชีวิตเมื่อสภาพแวดล้อมสังคมภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงมีผลให้ค่านิยมของบุคคลในสังคมนั้นๆเปลี่ยนแปลง เช่นค่านิยมที่เกี่ยวกับการศึกษาต้องให้ลูกหลานเรียนหนังสือให้สูงขึ้นเพราะคิดว่าอาชีพทำนาลำบาก เรียนหนังสือทำให้ได้งานดีเป็นเจ้าของคนคนดังนั้นค่านิยมเกิดขึ้นจากแรงผลักดันภายในตัวบุคคลและสภาพแวดล้อม วัฒนธรรม ค่านิยมสามารถเปลี่ยนแปลงได้ถ้าแรงผลักดันภายในหรือสภาพแวดล้อมภายนอกเปลี่ยนแปลงไป และค่านิยมของบุคคลเป็นสิ่งที่มิอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล(สมศักดิ์ ศรีสันติสุข 2525 : 124 – 125; กิรติ ศรีวิเชียรและคณะ 2523 : 23 – 25)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณชาย กล่าวว่า “แต่เก๋าก่อนตอนขายเป็นวัยรุ่น พ่อแม่สอนให้ เป็นแม่บ้านแม่เรือน ปัดกวาด ถูเช็ดนึ่งข้าวนึ่งน้ำ เอ็ดเวียกช้อยพ้อช้อยแม่แพงเนื้อแพงโต อยู่ในฮิตในกอง ชูมือนี้มีเป็นแนวนั้นแล้ว มันเปลี่ยนแปลงไปหลาย วัฒนธรรมคำสอนเก๋าก่อนสอนมีค้อยได้แล้วมันเถียงความ”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางคุณมา นครเขต กล่าวว่า เด็กน้อยชูมือนี้มีค้อยแต่ก่อนเก๋ เขามีแพงเนื้อแพงโต ขายมีทันเขาดอก นุ่งชั้นกะมิเป็นแล้ว นุ่งกะมิงาม ข้ามโหผู้ใหญ่ แต่ละมือมาเล่นแต่โทรศัพท์ มันกะคืออยู่ดอกที่ช้อยการช้อยงานบ้านงานเรือน หลายคนกะไปเรียนมีค้อยได้อยู่บ้าน หลายคนกะไปเอ็ดการเอ็ดงานคนๆจ้งมาเทอหนึ่ง มาพร้อมกับเมือง คนบ้านเฮากับบ้านเขามันมีคือเดวนะ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสันทยากร จิตมาตย์ กล่าวว่า พ่อแม่ท่านสอนให้ลูกหลานเป็นเจ้าของคนขายคน เคารพผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เคารพญาติพี่น้อง ชยันอดทนทำมาหากิน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสันทยากร จิตมาตย์ กล่าวว่า วิถีรุ่นในปัจจุบันมีการเลียนแบบการบริโภคนิยมมากขึ้น เนื่องจากสื่อทางโทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และจากหนังสือนิตยสารต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการแต่งกายของวัยรุ่น โดยเฉพาะการแต่งกายเลียนแบบดารา หลงรับเอาวัฒนธรรมต่างประเทศสมัยคดียุค ในปัจจุบันวัยรุ่นส่วนใหญ่นิยมนุ่งกางเกงหรือกระโปรงสั้น สวมเสื้อสายเดี่ยว เสื้อคอกว้าง ตามแบบสมัยนิยม ชอบใช้ของราคาแพง เช่น โทรศัพท์มือถือ และมีพฤติกรรมทางเพศที่สุ่มเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ มั่วสุมเสพยา การตั้งกลุ่มทะเลาะวิวาท และกิจกรรมเสี่ยงอื่นๆ แต่ว่าวัยรุ่นนั้นก็มีส่วนที่ดีเยอะมากถึงแม้สังคมและวัฒนธรรมจะเปลี่ยนไป ค่านิยมก็ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัยวัยรุ่นเขาวชนคนอีสานบ้านเรายังคงอยู่ในหลักศีลธรรม ยังเคารพและนับถือบรรพบุรุษอยู่ เชื่อฟังพ่อแม่และรักในถิ่นบ้านเกิดตัวเองอีกด้วย

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านค่านิยม ของบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอรณนคร ชุมชนบ้านนาบัวแต่เดิมมีค่านิยมเป็นคนดี กตัญญูรู้คุณ เคารพผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีความรู้ มีศักดิ์ศรี แต่เมื่อสังคมและวัฒนธรรมก้าวเข้าสู่ความทันสมัยส่งผลให้ค่านิยมของสังคมนั้นเปลี่ยนแปลง ทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และการขัดเกลาทางสังคม กลายเป็นการผสมผสานสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่เข้าด้วยกัน

2) การเมือง การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในอีสานจากนโยบายของรัฐบาลในปี พ.ศ. 2434 – 2475 พบว่าสังคมอีสานได้นำวัฒนธรรมแบบลาวเป็นรูปแบบของตนจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะและเมื่อรัฐบาลกรุงเทพเข้ามาปกครองอย่างจริงจัง จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

ทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในการรวมอำนาจเข้าสู่ส่วนกลางเพื่อเป็นรัฐประชาชาติอันเดียวกัน ตลอดจนเพื่อป้องกันการคุกคามของประเทศฝรั่งเศสการดำเนินนโยบายแบบค่อยเป็นค่อยไป แต่ต่อเนื่องจริงจึงปรับปรุงและพัฒนาระบบต่างๆ เช่น การเมืองการปกครอง การจัดการศึกษาระบบใหม่ การคมนาคม การสื่อสาร การเก็บภาษีอากร การตั้งกองทหารตำรวจ ตั้งศาลยุติธรรม รวมทั้งการสาธารณสุข การพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้สังคมอีสานเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม(อุทัยทิศบุญชู:2536)

การเมืองการปกครองที่ผู้นำรัฐไทยนำมาใช้ในการบริหารประเทศนับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งยวดต่อความมั่นคงต่อการสร้างรัฐ เราได้เห็นชัดเจนเป็นอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งถือว่าเป็นยุคของการสร้างรัฐ (State building) ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ มีการรวมศูนย์อำนาจที่กรุงเทพฯ ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้อำนาจการต่อรองของชนชั้นนำตามหัวเมืองต่างๆลดลงจนกระทั่งสามารถรวบรวมความเป็นรัฐไทยให้เข้มแข็งได้และกุมอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) ทั้งทั้งราชอาณาจักรเช่นเดียวกันกับที่ประเทศเจ้าของอาณานิคมทางตะวันตกกระทำมาแล้ว

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีพลวัตด้านการเมืองมาโดยตลอด นับตั้งแต่ยุคสุโขทัยที่เชื่อกันว่ามีการปกครองบ้านเมืองแบบพ่อปกครองลูก สมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นและตอนกลาง การเมืองของไทยเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขทางสังคมและขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง(Political Change) ก็เป็นปัจจัยสำคัญ (Main Factor) ยิ่งต่อการเปลี่ยนของสังคมไทยในด้านต่างๆ

(ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 100 ปีแห่งการปฏิรูประบอบราชการ: วิวัฒนาการของอำนาจรัฐและอำนาจการเมือง 2538 ปีพุทธศักราช 2475) ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองอีกครั้งจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาสู่ระบอบประชาธิปไตย โดยมีความเชื่อและมุ่งหวังว่าจะทำให้ประชาชนมีส่วนแบ่งอำนาจมากกว่าที่เป็นอยู่ แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นจะเป็นการปฏิวัติโดยใช้กำลังอาวุธข่มขู่ยึดอำนาจจากพระมหากษัตริย์เพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองโดยกลุ่มผู้ก่อการที่เรียกตนเองว่า ‘คณะราษฎร’ กระนั้นก็เป็น การเปลี่ยนแปลงในลักษณะเป็นระบอบใหม่ในโครงสร้างเก่า

(ชาญวิทย์ เกษตรศิริ ใน “ประวัติการเมืองไทย 2475-2500” (2549) โครงสร้างการบริหารราชการที่ดูกว้างไว้ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5 เป็นหลักในการบริหาร ทำให้การบริหารประเทศที่มุ่งหวังจะให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจธิปไตยเข้ามามีส่วนร่วมจึงไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกันกับแนวคิดปรัชญาของประชาธิปไตยที่รับมาจากประเทศต้นแบบทางตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ประเทศไทยตกอยู่ในห้วงการบริหารอำนาจที่ได้มาจากการ

รัฐประหารของกลุ่มผู้นำทหาร เกิดภาวะการฉกฉวยชิงกีดกันกันเองภายในกลุ่มคณะราษฎรที่แบ่งออกเป็น 2 ขั้วคือสายทหารกับสายพลเรือน โดยเฉพาะช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 23 ถึงต้นพุทธศตวรรษที่ 24 (จอมพล ป.พิบูลสงคราม – จอมพลถนอม กิตติขจร) ที่มักไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองแต่เน้นการสร้างชาติที่ให้ความสำคัญกับ ‘ผู้นำ’ ที่เข้มแข็ง ถึงกับกล่าวว่าประเทศต้องการผู้นำที่เข้มแข็งเหมือนฝูงสัตว์ต้องมีหัวหน้าจึงเป็นยุคที่ทำให้คำว่า “ผู้นำ” กลายเป็นคำสำคัญในบริบทการเมืองไทย กลุ่มผู้นำจึงมักแสวงหาประโยชน์จากการปิดกั้นประชาชนไม่ให้ตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ มีการเอื้อประโยชน์ระหว่างกลุ่มในเชิงธุรกิจและเงินตราภายใต้กระแสการพัฒนาแนวใหม่ที่มุ่งเน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ในยุคสมัยนั้น นำไปสู่ลัทธิทุนนิยม (Capitalism) ที่ผู้ได้ประโยชน์มักเป็นคนเพียงไม่กี่กลุ่ม แต่กลับทำให้ประชาชนทั่วไปอ่อนแอทั้งทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจ

ในขณะเดียวกันระยะนั้น ได้เริ่มมีการเผยแพร่ลัทธิการเมืองระบอบคอมมิวนิสต์ (Communism) เข้าสู่ประเทศไทย เจือปนใจการปกครองแบบเผด็จการประชาธิปไตย ดังกล่าวทำให้กลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการปกครองของกลุ่มเผด็จการทหาร ได้หันเหความสนใจไปสู่การปกครองระบอบใหม่ แม้จะไม่เห็นด้วยทั้งหมดกับการปกครองระบอบใหม่ แต่ก็ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำลายการปิดกั้นทางการเมือง วัฒนธรรมที่ปิดแคบและเศรษฐกิจที่ปิดตาย ของประชาชน และจะไปต่อต้านการปกครองในลักษณะอำนาจนิยมและระบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ที่กลุ่มนักธุรกิจและผู้มีอำนาจไม่กี่คนได้ประโยชน์ในห้วงเวลาที่ประเทศอยู่ภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจมาใช้ ซึ่งเป็นแผนอันมุ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ-อุตสาหกรรม แต่ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศโดยเฉพาะชนชั้นล่างกลุ่มชาวนาชาวไร่กลับไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร กลับได้รับผลกระทบในด้านลบทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชนล่มสลาย ทำให้ประชาชนระดับล่างโดยเฉพาะในภาคอีสานที่มักถูกกล่าวถึงว่าเป็นพลเมืองชั้นสองของประเทศ ได้หันเหจิตใจเข้าศึกษาลัทธิการเมืองการปกครองแนวใหม่ เช่นเดียวกับกลุ่มปัญญาชน นักวิชาการหัวก้าวหน้าในเมืองที่ถูกกล่าวหาใส่ร้ายว่าเป็นคอมมิวนิสต์ และถูกจับกุมคุมขัง เช่น จิตร ภูมิศักดิ์ ทองใบ ทองเปาว์ อิศรา อมันตกุล ไขแสง สุกใส กุหลาบ สายประดิษฐ์ แคล้ว นรปติ ในยุคสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งที่ผู้คนเหล่านี้ถือว่าเป็นคนหัวก้าวหน้าที่พยายามแสดงออกซึ่งความคิดเห็นแสวงหาทางออกให้กับประชาชนมีเสรีภาพ ทรานสปาร์นทภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก อาจารย์วิชาญ ฤทธิธรรม กล่าวว่า ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่งในแถบจังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ เป็นต้น ได้มีประชาชนจำนวนมากให้ความสนใจและหันเหความเชื่อมั่นจากระบอบเผด็จการประชาธิปไตย

โดยทหารไปสู่ลัทธิใหม่ที่พวกเขาเชื่อว่าจะช่วยลดช่องว่างระหว่างชนชั้น ลดความไม่เท่าเทียม ความไม่เป็นธรรมระหว่างคนในสังคมมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากชนชั้นผู้ปกครองหรือระบบราชการแบบศักดินาที่โครงสร้างอำนาจบริหารแบบบนลงล่าง(top-down)ปิดกั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่แตกต่างกันนักกับสมบูรณาญาสิทธิราชย์แม้จะเปลี่ยนชื่อมาเป็นประชาธิปไตยก็ตาม อำนาจของเผด็จการประชาธิปไตยดังกล่าวกับเข้มแข็งขึ้นภายใต้บุคลิกภาพผู้นำทหารเมื่อนำยุทธศาสตร์“ป่าล้อมเมือง”ของขบวนการคอมมิวนิสต์เพื่อช่วงชิงมวลชน สงครามระหว่างผู้ที่มีความเชื่อลัทธิการเมืองต่างกันจึงเกิดขึ้น นำไปสู่การปะทะกันด้วยกำลังอาวุธระหว่างคนไทยด้วยกันในนามของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นการต่อสู้กันบนพื้นฐานความเชื่อมั่นในความ เป็นธรรมของตนระหว่างประชาชนไทยในชนบทกับกลุ่มข้าราชการส่วนภูมิภาคที่มีศูนย์บัญชาการอยู่ส่วนกลาง ถือเป็นปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมืองครั้งใหญ่ ต่อเนื่อง ยาวนาน และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทยในสมัยต่อมาการเมืองการปกครองไม่ว่าจะเป็นลัทธิใดผู้เป็นต้นธารแนวคิดย่อมมิได้มีเจตนาร้ายที่จะสร้างความเลวร้ายให้เกิดขึ้นในสังคมมนุษย์ ในแต่ละแนวคิดมิใช่จะดีหรือเลวไปกว่ากัน การที่จะนำลัทธิทางการเมืองไปใช้นั้นย่อมพิจารณาจากเงื่อนไขที่มีอยู่ในแต่ละสังคมเพื่อการปรับใช้อย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดดุลยภาพโดย จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนอยู่อย่างต่อเนื่องตามพลวัตของสังคมที่ไม่หยุดนิ่ง

ปัจจุบันแนวคิดการบริหารประเทศที่เรียกกันว่าแบบซ้ายจัด(คอมมิวนิสต์) หรือแบบขวาจัด(ประชาธิปไตยเผด็จการ) คงมิใช่วิถีที่เหมาะสมกับสังคมไทยที่ได้พัฒนาคลี่คลาย มาสู่ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมากขึ้นจนกระทั่งรัฐธรรมนูญมีอายุถูกเขียนขึ้น โดยละเลยความ มีอยู่ของภาคประชาชนที่เฝ้ามองความเคลื่อนไหวของภาครัฐอย่างจริงจังอันสามารถกล่าวได้ว่า สังคมไทยได้ก้าวย่างเข้าสู่สังคมที่มีพลเมืองที่ให้อำนาจพร้อมกับรู้จักทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้ อำนาจของภาครัฐได้มากขึ้น

ชุมชนชนบทอีสาน บ้านนาบัว เป็นพื้นที่อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ การเมืองที่สำคัญของประเทศไทยชุมชนหนึ่งที่แสดงบทเรียนอันล้ำค่าให้เห็นว่าประเทศนี้เคยเกิด ความขัดแย้งด้านความเชื่อทางการเมืองรุนแรงถึงขั้นที่คนไทยต้องจับอาวุธลุกขึ้นต่อสู้เข่นฆ่า กันเอง เหตุการณ์ดังกล่าวได้คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้นหลังจากรัฐบาลยุคต่อมาได้ช้นโยบาย การเมืองนำการทหารภายใต้้นโยบาย 66/23 ของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เปลี่ยน ‘ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์’ เป็น ‘ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย’ ประกอบกับเกิดความขัดแย้งทางแนวทาง ภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทำให้ประชาชนที่เข้าป่ากลับสู่บ้านเกิดเมืองนอนใช้ชีวิต ภายใต้วัฒนธรรมชนบทดั้งเดิมแม้บริบททางด้านของชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไป

จากการสัมภาษณ์ ขยายแดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า ผู้หญิงถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่ คนที่ทนไม่ได้ก็เข้าป่า ผู้ที่ทนได้ก็อยู่กับบ้าน เหตุการณ์รุนแรงพอสมควร เจ้าหน้าที่เขารังแก ข่มขืนผู้หญิง กลุ่มที่อยู่แถวอำเภอนาแก บ้านโพนคุดม โอัย...อยู่ลีเลอเขาจะไปกุมเอา...อส. ตบตี บางคนถูกจับไปอยู่คุกอาหารได้ เก้าเดือน เพิ่งจะได้ปล่อยมา ไปหนองฮี เข้าไปส่งที่คุก มุกกดาหาร แทบทุกเดือนอันละผู้ชาย...แม่อิงกะไปคือกัน ผู้เส้ผู้สาวนี้โอัยจักพะเหลือผู้มิพอใจกะให้กะฮ้องออกมา เขามีอำนาจ เขาผิดได้ปืน ได้ผา เอากะเป็นผู้ยังมีได้ผลมือเปล่า คือทุกข์ทรมารพอสมควรช่วงนั้น ด้วยเหตุที่ชาวบ้านถูกรังแกอย่างรุนแรงไว้ซึ่งศีลธรรม จำเป็นต้องสู้ ผู้จนเลือดตาแทบกระเด็น ชาวบ้านปรับตัวต่อสถานการณ์ที่ไม่อาจเลี่ยง ถ้าเห็นเจ้าหน้าที่เข้ามาในวัดจะมีคนมารายงานเรา เราก็ออกรายงานทางป่าถึงสถานการณ์ ส่งข่าวบอกต่อกันไปเรื่อย “เพราะเขาเป็นพี่น้องกันในป่ากะพี่น้องเขา มาทางอื่นกะคือพี่คือน้องมิได้มองถึงชนชั้นหยังดอก”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า โรคทางการเมืองมันมีอยู่สามอย่าง คือ โรครวย โรคปานกลาง โรคจน อันนี้เศรษฐกิจ มหาเศรษฐกิจ ภาวะภูมิ นีแหละที่มันไม่เท่าเทียมกัน มันอยู่กับผู้ปกครอง ผู้ปกครองนี่ละจะพาทำ คือผู้นำ “เดี๋ยวนี้พวกเขาอยากกับผู้ปกครอง สิขำกัน เลวกันกะฉื่อนผู้ปกครอง”

เราเข้าป่าเพื่อศึกษาความทุกข์ ว่าเราทุกข์เพราะอะไร “เสียปืนเอาอีหยังมาดับ ถ้าจะดับต้องดับระบอบนี้ลงไปมันจึงสมิดเสียปืน” ทิศเบื้องบนคือสมณชีพราหม ทิศเบื้องหน้าคือบิดามารดา ทิศเบื้องหลังคือบุตรภรรยาสามี ทิศเบื้องซ้ายคืออาจารย์ ทิศเบื้องขวาคือมิตรสหาย ทิศเบื้องล่างคือกรรมกรชาวนา แสดงว่ายังไม่ได้ส่งเสริมกรรมกรชาวนา ชีวิตคือความเป็นอยู่ ก่อนจะเป็นอยู่ได้อยู่ด้วยอะไร คืออาหาร ถ้าไม่มีอาหารแล้วจะอยู่ได้ไหมมันอยู่ไม่ได้ แต่พระพุทธเจ้าก่อนจะตรัสรู้ถ้าไม่ได้กินข้าวของนางสุชาดาในวันนั้นก็ไม่ได้ตรัสรู้ นางสุชาดาก็คือชาวนา เอาข้าวมามิใช่เอาข้าวมาบูชาพระเจ้า มาบูชาต้นกรร เพราะยุคคั้นนั้นถือหยัง ถือพรหมลิขิต เอาข้าวไปบูชาเทวดาคั้นไม้ พระพุทธเจ้าไปเห็นข้าวจึงเอามากินจึงได้บรรลุพระอรหันต์ เพราะฉะนั้นยังไม่ได้ส่งเสริมเกษตรกรชาวไร่ชาวนา เพราะเกษตรกรเป็นคนสร้างโลก เกษตรกรชาวไร่ชาวนาคือจิตวิญญาณ ถ้าไม่กินข้าวก็ไม่มีแรงกรีด

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่าชาวบ้านนับวันไม่รู้จักไม่เข้าใจ คำว่าคอมมิวนิสต์ รู้เพียงว่าขณะนี้เรากำลังถูกกดขี่ ข่มเหง ถูกรังแก ถูกละเมิด รู้เพียงว่าเราต้องเข้าป่าเพราะในป่าสอนให้เราสู้คำว่า อิศรภาพ และสอนให้เราสู้เพื่อได้มาซึ่งความเป็นธรรมและเสรีภาพ “เข้าป่าบ่แม่นสิเข้าไปเป็นคอมมิวนิสต์ เขาสู้เพื่อต้องการอิสรภาพ คอมมิวนิสต์มันเป็นจั้งได้ ชาวบ้านบ่สู้จัก บ่ทันได้เข้าใจ ถ้าต้องการสู้จักอิหลี ต้องถาม ถามคนที่ไว้ก่อน

คอมมิวนิสต์เกิดมาแล้ว ๒ ครั้ง ครั้งแรก พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นคนว่า คนที่สอง คือนาย สฤษดิ์ ธนะรัชต์ คนที่สาม ถ้าว่าคอมมิวนิสต์อีก แผ่นดินสีมุ่นต้องมุ่นแน่นอน”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้มันเปลี่ยนแปลงออกไปมากหากมองการต่อสู้เหมือนก่อน ปัจจุบันนี้ ประชาธิปไตยยังไม่เกิดขึ้นโดยแท้ แต่มีความจริงอยู่ 3 อย่าง คือ 1)พูดว่าเป็นประชาธิปไตย 2)เขียนว่าเป็นประชาธิปไตย 3)สร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

สรุป การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านการเมือง แต่เดิมชาวบ้านนาบัวได้มีการปกครองตามแบบวัฒนธรรมชุมชน ถิ่นยึดครองประเพณี นับถือผีเป็นหลัก ต่อมาเกิดความขัดแย้งทางการเมืองใน พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ชาวบ้านนาบัวได้รับมือกับเหตุการณ์อันรุนแรงทางการเมือง ทำให้การปกครองแบบเดิมสูญหายไป ชาวบ้านอุปปกครองโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ทางการเมือง จึงกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิม ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ได้สงบลง การปกครองได้เข้าสู่การปกครองสมัยใหม่ที่เรียกว่าการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ปัจจุบันนี้ประชาธิปไตยได้มาเพียงคำพูด คำเขียน และอนุสาวรีย์เท่านั้น

3) ความเชื่อศาสนา จากการศึกษารายงานทางวิชาการ และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พบว่า ความเชื่อ แทรกอยู่ในทุกๆ ประเพณีของมนุษย์ทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีเกิดจากความศรัทธาในศาสนา เกี่ยวกับศีลธรรมของคนในสังคม ได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษปฏิบัติสืบต่อกันมา ก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ ประจำชาติทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อของชาติต่างๆ รับเอาขนบประเพณีของกันและกัน เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีแบบใหม่ มีลักษณะดีเด่นหรือแตกต่างไปจากเดิม ดังนั้นความเชื่อและพิธีกรรม เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติ และจิตใจของคนทั้งในอดีตและปัจจุบัน มนุษย์ ชาวผู้ไทยประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการให้ขวัญ และกำลังใจเป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เช่น ความเชื่อเรื่องผีที่สามารถคลั่งคลุ้มบันดาลให้เกิดสิ่งที่ดีและร้ายได้ สามารถคลั่งคลุ้มหรือคุ้มครองลูกหลานให้ปลอดภัย ในการดำเนินชีวิต ปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นประเพณี ที่เข้ามามีบทบาทต่อความเชื่อ ของผู้คนในสังคมนั้น ความเชื่อคือการยอมรับอันเกิดในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆ หรือสังคมนั้นๆ แม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรงต่อสิ่งเหล่านั้นเรียกว่า ความเชื่อ(กิ่งแก้ว อรรถากร. 2519: 101 – 102; ปราณี วงษ์เทศ, 2530 : 12-17; ธวัช ปุณโณทก 2529:61; ทรงวิทย์ คลประสิทธิ์. 2529 : 49 – 50; ปรางทอง ดีวงศ์. 2544 : 162-174)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร พ่อไสว แสนมิตร แม่แดง ทอง แสนมิตร พ่อดำทอง จิตมาตย์ กว่าในแนวเดียวกันว่า ความเชื่อดั้งเดิมของชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ใน ยังคงแนบแน่นกับความเชื่อเรื่องการนับถือผี ผูกพันกับวัฒนธรรมข้าว ซึ่งมีปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนบทไทย “การทำนา-เลี้ยงผี” ชุมชนบ้านนาบัวยังอยู่ในยุคที่เรียกกันว่าเศรษฐกิจยังชีพโดยชาวนาบัวนิยมทำการปลูกข้าวเหนียวไว้รับประทาน และทอผ้า ซึ่งในปัจจุบันยังสืบทอดให้เห็นกันอยู่รวมไปถึงการหาปลาจากหนองน้ำ ในไร่นาหรือห้วยน้ำบังไว้ประกอบอาหาร ชาวบ้านนาบัวยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี ทั้งสิบสองเดือนไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะเรื่องการบูชาข้าว ทั้งสิบสองเดือน หรือที่เรียกว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่ โดยแยกเป็นช่วงเดือนตามคำพังเพย ดังนี้

ฮีตสิบสอง

ถึงเดือนอ้าย ให้เสียนานเฮ็ดปลาแดก ให้ลงแขกเกี่ยวข้าว มนต์พระเจ้าเข้ากรรม

เดือนยี่ บายเอาคันหลาว ขนเงินเข้า โสมลานลอมใหญ่ ม้างแล้วตีฟาดฟุ้ง เป็นกุ่มแล้วก่อบุญ เหลือจากนั้นให้ขนขึ้นใส่เขี่ย

เดือนสาม ให้เอาบุญ ให้เอาบุญสู่ขวัญข้าว บุญประทายข้าวเปลือก เพิ่งมาจะก็เข่าบูรณเวว่า ฮีตคอง

เดือนสี่ ให้เอาบุญพะเหวด ตั้งศาลอุปลุตรเพียงตา ทำบุญหาคนตาย ย่ายายให้ถึงท่าน

เดือนห้า ยามสงกรานต์เดือนห้าให้ฮอด สงพ่อแม่ แหนางสงกรานต์ สงน้ำพระประธานบายศรีพระผู้เฒ่า โบราณว่าฮีตคอง

เดือนหก วิสาขบอไว้ บั้งไฟให้ถวญเถน แห่บวช แห่พระหม่อมขนนสำเร็จเจ้ายาวา ยาผู้เฒ่า ได้เหนียวาคูใหญ่ ยาคุพระลูกแก้วพระหลักคำ

เดือนเจ็ด ให้เอาบุญเบิกบ้าน บัดเป่ากัษพิบัติ ดอกหลักปีหลักเดือน บวงสรวงมหศักดิ์หลักเมืองทั่วแดนตาตุ้ม เตรียมตกล้าไถหุด นาเฮ็ดไฮ่

เดือนแปด เตรียมเอาผ้ากาสา และเทียนรูปไปฟังธรรมทุกคำเช้า เอาผ้าอาบน้ำฝนไปถวายพระ

เดือนเก้า อันว่าปฐพีพื้น มีคุณอนก ประดับดินบอเบื่องบุญให้ส่งถึง เอาบุญเข้าประดับดิน

เดือนสิบ ถึงเดือนสิบมาซอดแล้ว ให้เอาบุญข้าวสาก ฟังเทศน์ลำพำพร้อม
ถวายผ้าห่มสงฆ์ ลำกาคำ ลำลินชัย ลำสังข์ทอง ลำหอมสุ ลำกาเกษ

เดือนสิบเอ็ด ให้सानกระเปียด กรอกน้ำมัน ผั้นฝ้าย ถวายดินกาบูชาพระยา
เผือก ตักบาตรเทโว กวนข้าวทิพย์พำพร้อม ถวายผ้าห่มหนาว

เดือนสิบสอง ให้เอาบุญข้าวเม่า นำกฐินไปทานทอดฮิตสิบสอง กองโบราณ
กล่าวเว้าตัวเจ้าให้ลำนำ

ซึ่งเมื่อมองโดยองค์รวมของฮิตสิบสองนี้ ในฮิตสิบสอง เป็นเทศกาลงานบุญ
หรือพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านเกษตรกรรม คืองานบุญที่เกี่ยวกับข้าวของสังคม ซึ่งตลอดทั้งปีจะ
มีพิธีกรรมและงานบุญของด้านเกษตรกรรม คือการทำงาน ซึ่งเป็นอาชีพหลักอาชีพเดียวของชาว
อีสานในอดีต โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท นั่นคือ

เดือนอ้าย ทำลาน, ลงแขกเกี่ยวข้าว

เดือนยี่ ขนข้าว, โสมลาน, ตีข้าว, เก็บขึ้นยุ้งฉาง

เดือนสาม ทำบุญสู่ขวัญข้าว, บุญข้าวจี

เดือนสี่ ข้าวที่ได้ ทำบุญหาญาติผู้ใหญ่ที่ตายไปแล้ว

เดือนห้า สงน้ำผู้ใหญ่ ผู้มีพระคุณ แห่นางสงกรานต์ ผู้ประทานหรือผู้
บันดาล น้ำให้มากหรือน้อย เพื่อการเกษตร

เดือนหก ทำบุญบั้งไฟ เพื่อขอฝนปลูกข้าว

เดือนเจ็ด ทำบุญเตรียมตกกกล้า

เดือนแปด ทำนาเสร็จแล้ว เป็นช่วงเข้าพรรษา ต้องหมั่นทำบุญฟังเทศน์ที่
วัด เตรียมผ้าอาบน้ำฝนถวายพระ เพราะพระจะไม่ไปไหน

เดือนเก้า ทำบุญขอบคุณดิน พระแม่ธรณีที่ให้พื้นที่ในการปลูกข้าว

เดือนสิบ ทำบุญข้าวสาก หรืออุทิศส่วนบุญแก่บรรพบุรุษ หรือผีไม่มีญาติ
ได้กินบ้าง

เดือนสิบเอ็ด ทำบุญตักบาตรเทโว กวนข้าวทิพย์

เดือนสิบสอง ทำบุญข้าวเม่า ทอดกฐิน(ถือเป็นงานสุดท้ายและยิ่งใหญ่ ได้
อานิสงส์ที่สุด กว่าทุกงานบุญ) นอกเหนือจากฮิตสิบสองแล้วคองสิบสี่ ถือเป็นกรอบพิธีกรรมของ
สังคม เพื่อต้องการให้แต่ละบุคคลมีพฤติกรรมคล้ายคลึงกัน ที่ชาวอีสานมองว่าเป็นเครื่องขัดเกลา
ของสังคม ที่เรียกว่า คองสิบสี่ ดังนี้

- หนึ่ง ผลผลิตที่ได้ให้เอาไปทำทานก่อน เอาไปวัดก่อน
- สอง ล้อมรั้วบ้าน
- สาม ล้างดินแล้วขึ้นเฮือน
- สี่ ตาสั่งเจ้าอย่าได้โลกโลโก ให้อยู่ในปัจฉยสี่ ให้พอดี อย่าได้โลก
- ห้า สมมาผัวถึงวันศีลห้า
- หก สมมาก่อนเส้าผิงไฟให้ขอโทษ
- เจ็ด ทำสะอาดเรียบร้อยแล้ว จึงเข้าบ่อนนอน
- แปด ลูกแต่เช้าเตรียมตักบาตรจังหัน
- เก้า ยามพระสงฆ์เดินมา อย่าเหยียบเงาให้หนีวัน
- สิบ ขอทานนั้นอย่าเป็นเดน หรือเศษเงียนกินให้หลีกวัน เวรฮ้ายสิ
- เกิดมี
- สิบเอ็ด ให้เจ้าดอกไม้มาลาและเทียนรูป ไปฟังธรรมทุกค่ำเช้ายามพระ
- เจ้าเข้ากรรม
- สิบสอง อย่างร่วมเทศยามเมื่อวันศีล วันสำคัญให้หลีกไกลห่างวัน
- สิบสาม สอดเดือนห้าให้สมมาพ่อแม่ ทั้งเต่าแก่เพื่อนบ้านมารฮ้ายสิหลีก
- ไกล
- สิบสี่ ให้เจ้าได้สมมาหมู่เทวดา ในครัวเฮือนให้สูงเสียงเหลืองเหล็ยม
- นอกเหนือจากบุญประเพณีใน 12 เดือนแล้ว ก็ยังมีงานประเพณีอื่นในชุมชน
- ด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบ้วนนั้นยังคงนับถือเรื่องผีบรรพบุรุษ ดังนั้นเราจะพบเห็นในชุมชน
- ที่ยังมีการเลี้ยงผีฟ้า ผีหมอเหยา ผีบ้านผีเรือน ผีปู่ตา โดยเชื่อว่าสิ่งเหล่านี้คือผู้นำพาความอุดม
- สมบูรณ์มาให้พวกเขา
- ประเพณีการเลี้ยงผี นับเป็นประเพณีที่สำคัญอย่างหนึ่งที่น่าจะเป็นเครื่องบงชี้
- เบื้องต้นได้ว่ากลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มตระกูลเผ่าไทยหรือไม่ สำหรับการเลี้ยงผีตาแฮกของชาว
- ผู้ไทยนั้นเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำนา เพื่อเป็นการบอกกล่าวให้ผีนาหรือแม่โพสพช่วยดูแลให้
- ต้นข้าวมีความอุดมสมบูรณ์ ได้ผลผลิตเต็มที่
- จากการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกตาชม แสนมิตร กล่าวว่า การเลี้ยงผีตาแฮกนี้
- เป็นวิถีชีวิตของชุมชนชนบทอีสาน โดยเฉพาะบ้านนาบ้วน พิธีกรรมเลี้ยงผีตาแฮกเริ่มขึ้นเมื่อฤดูฝน
- ก่อนที่จะไถคราดดำ โดยจะปลูกศาลเล็กๆขึ้นตามคันนาเพื่อใช้เป็นสถานที่ทำพิธีบูชาผีนาหรือเจ้าที่
- เจ้าทาง ที่เรียกว่า "ผีตาแฮก" ในพิธีนั้นจัดทำง่ายๆโดยมีอาหารเช่น ไหว้ มีหมาก ยาสูบ ไข่ไก่ 1 ฟอง
- และอุ 1 ไห เพื่อบอกกล่าวให้รับรู้ว่าจะถึงเวลาทำนาแล้วให้ทำนาอย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรคใดๆให้

ได้ข่าวงาม เมื่อบอกกล่าวเรียบร้อยแล้วก็ลงมือปักค้ำพอเป็นเคล็ด โดยปลูกข้าวไว้ 7 ต้น บริเวณตาแฮกจากนั้นก็ทำนาปกติ

ความเชื่อเกี่ยวกับการปลูกสร้างบ้านเรือน เชื่อในเครื่องรางของขลัง ชาวผู้ไทยเรณูนครเป็นหนึ่งในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ภาคอีสานประเทศไทย ทำให้ความเชื่อระหว่างผู้ไทยกับลาวนั้นคล้ายๆกัน ความเชื่อเกี่ยวกับการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัย การเกิด การตายในอดีตนั้นผู้เฒ่าผู้แก่เชื่อว่าการเดินทางที่ปลอดภัยนั้นต้องดูเรื่องของวันเวลาด้วยเชื่อว่าจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปกป้องรักษาให้อยู่รอดปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง

การปลูกเรือนหรือสร้างที่อยู่อาศัย ทุกคนที่เกิดมาไม่ว่าชนชาติใดภาษาใดย่อมรู้จักการสร้างที่อยู่อาศัย แม้แต่สัตว์ก็ยังรู้จักที่ทำอยู่ การปลูกเรือนตามภาคอีสานนั้นโดยมากมักปลูกเป็นเรือนไม้ชั้นเดียว เป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าและยกพื้นซึ่งมีใต้ถุนสูง ส่วนมากชนพื้นเมืองทางภาคอีสานมักชอบสร้างบ้านเรือนอยู่ใกล้ๆแม่น้ำลำคลอง หนองบึง ถึงแม้ว่าไม่ใกล้ก็คงไม่ห่างจากแม่น้ำลำคลอง หนองบึงเท่าไรนัก การที่ต้องปลูกเรือนอยู่ใกล้ๆแม่น้ำลำคลองนั้น ก็เพื่อใช้น้ำทำประโยชน์แก่การครองชีพได้สะดวก เมื่อถึงฤดูฝน ฝนตกหนักน้ำจะนองพื้นดิน และอีกนัยหนึ่งเพื่อประโยชน์ของใต้ถุนเป็นที่ประกอบกิจกรรมงานประจำวัน ซึ่งมีการปั่นฝ้าย ทอหูก

จากการสัมภาษณ์ ตาไสว แสนมิตร กล่าวว่า การปลูกเรือน ตามประเพณีอีสานในการปลูกเรือน มักจะถือกันว่าปลูกเรือน “ขวางตะเวิน”(ตะเวิน) หมายถึง หมายถึงการหันข้างเรือนไปทางทิศตะวันออกและทางทิศตะวันตก ซึ่งถือกันว่าไม่ดี เพราะคนที่อยู่จะไม่มีความสุขจะเป็นเหตุให้เกิดความพิบัติแก่ตัวและครอบครัวจนกระทั่งทรัพย์สินสมบัติ ดังนั้น การปลูกเรือนควรปลูก “ตามทิศตะเวิน”หมายถึง การหันข้างเรือนไปทางทิศเหนือและทิศใต้ จึงจะทำให้อยู่เย็นเป็นสุขและเป็นมงคลแก่ผู้อยู่อาศัย

เสาเอือน การหาเสาเรือนนั้น เมื่อถึงฤดูการปลูกบ้านปลูกเรือน ชาวบ้านจะขอแรงญาติพี่น้องเพื่อนฝูงช่วยกันตัด และจะต้องเลือกเดือนที่จะไปตัดด้วย เพราะว่าช่วงเดือนห้าถึงเดือน สิบสอง ถือว่าไม้บวชอยู่ ไม่ควรตัดนำมาทำเสาเรือน ส่วนเดือนที่ควรตัด คือเดือน สี่การตัดไม้จะต้องเลือกให้ถูกต้องตามตำรา ให้ดูทิศการล้มของไม้ ถ้าไม้ล้มไปทางทิศตะวันออก ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ และทิศตะวันตกเฉียงใต้เป็นไม้ล้มที่ถูกทิศที่มงคล หากไม้ล้มไปทางทิศเหนือ ทิศใต้ ทิศตะวันออกเฉียงใต้ ทิศตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นไม้ที่ล้มไม่ถูกทิศ อัปมงคล

การหลับนอน มักไม่ให้หันหัวไปทางทิศตะวันตก เพราะถือโชคลือกลาง การนอนขวางข้อ คนนอนโดยมากมักจะถูกผีมาอำอยู่บ่อยๆ เพราะผีมักจะ โหนข้อห้อยตัวลงมาเหยียบบอกคนนอน ดังนั้นอย่านอนขวางข้อ ซึ่งถือกันมาจนทุกวันนี้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่ทองเบา จิตมาตย์ ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด หรือการอยู่กรรม ตั้งแต่ตั้งครรภ์จนบรรลุถึงกำหนดคลอด ตามประเพณีอีสาน ให้เตรียมการวาง ค่ายสายสิญจน์ให้รอบที่ที่จะคลอดเพื่อกันผี และพระเครื่องเมื่อคลอดแล้ว หมอตำแยจะคว่ำเต้าทอง ของเด็กไว้(อวัยวะสืบพันธุ์) หากเป็นชายก็เช่นกันสักครู่ค่อยปล่อยมือ เพราะเชื่อว่าเมื่อเด็กโตมาจะไม่พิกลพิการ เพราะได้ตบแต่งมาแล้วตั้งแต่ต้นมือ “ผู้เป็นแม่ต้องงดกินอาหารบางอย่าง เช่นห้าม กินของดำ ข้าวดำ อ้อยดำ มันผัดเลือดอาจตายได้ ห้ามกินผักหอมตอนออกลูกใหม่ เพราะมันมีรู เชื่อว่าเลือดสิลุ่ ห้ามกินมัน กินเผือกมันผัด” กินปลาต้องกินตรงกลาง “ตัวโห ตัดหาง เฮากินกลาง ทอนั้น”

จากการสัมภาษณ์พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า เมื่อทำนาเสร็จแล้วก็จะมีการทำ พิธี สู่ขวัญข้าว สู่ขวัญควาย เพื่อเป็นการขอบคุณที่มีส่วนช่วยให้การทำนาเสร็จลุล่วงไปด้วยดี โดย ผู้เฒ่าผู้แก่ในบ้านจะเดินทางไปอวยพรตามบ้านต่างๆ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า การแต่งงาน ถ้าจะ เอาเขย เขยต้องมาสร้างเรือนที่บ้านพ่อตาเสียก่อน เรียกว่าเป็นเฮือนสู่ เมื่อได้เฮือนสู่เรียบร้อยแล้ว ค่อยแต่งงานเพราะเฮือนที่สร้างนั้นทั้งสองจะได้อาศัยอยู่ (เฮือนสู่) หลังจากที่เขยได้เข้ามาอยู่ทั้งสอง จะค่อยสร้างขยายออกไปอีก “สมชื้ออยู่สร้าง หลายปีก็คามาหาได้ ขยายออก” พ่อตาจะแบ่งพื้นที่ทำ กินให้ ทั้งที่นา ไร่ นา แปลงสวน เปรียบเสมือนว่า “ตัดค้อนใส่มือให้แล้ว ไปสร้างเอา วัวควาย ไร่ นา ก็พากันทำเอา นั่นคือน้ำที่ของเขยสู่” ถ้าอยากออกเรือนใหม่เขยต้องอาศัยอยู่ก่อน ๑ ปี ค่อย ออกเรือนหรือพาลูกเมียกลับถิ่นฐาน เรียกว่า การดั้น “ดั้นเอาเมียเมื่อบ้าน พากินคองนำเมีย ลูกหนึ่งกินคองลูกสองกินข้าว” (การดั้นต้องมีวัวมีควายลากจูงกลับ ดังคำที่ว่า ไล่ไปนางทางไป ท้าว) เวลาจะไปสู่ขอ ฝ่ายชายต้องเตรียมขันขอสาว นั่นคือ เทียนคู่ ดอกไม้คู่ เงินไขความปาก ๑๐๐ บาท เหล้าขวด “น้ำเต้าเหล้าโห” ต้องมีล้าม(พิธีกร)ไปผูกคู่แข่งหาคู่ตาไว้ ไปขอเมีย นี่คือนิสิตผัวคอง เมีย

เรื่องตาย “ตายโหงตายท่า ตายอุบาส ตายมิแสง” ชาวบ้านจะไม่ให้เอาศพเข้าไป ในหมู่บ้านหรือผ่านหมู่บ้าน จะเอากลุ่มที่ตายในลักษณะนี้ห้ามเข้าป่าช้าผ่านไป ๓ ปี จึงเอา ขึ้นมาทำพิธี หากคนที่ผูกคอตาย ชาวบ้านจะให้ฝังที่ยืนไม่ให้ร่วมป่าช้า ไม่ให้เอาพระมาสวดถือว่า บุคลนั้นเป็นคนบาปสุด เพราะคนที่ฆ่าตัวเองตาย แสดงว่าเป็นคนที่เนรคุณบิดามารดาผู้หุบเลี้ยง

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า จะเอาเขย เขยต้อง มาสร้างเรือนที่บ้านพ่อตาเสียก่อน เรียกว่าเป็นเฮือนสู่ เมื่อได้เฮือนเรียบร้อยแล้วค่อยแต่งงาน ทั้งสาวทั้งบ่าว แต่งานผูกแขนกันแล้วทั้งคู่ก็ได้อยู่ตรงนั้น เมื่อเขยได้มาอยู่ค่อยสร้างขยายออกไป "สมชื้ออยู่สร้าง หลายปีก็คามาได้ขยายออก" จากนั้นพ่อตาจะแบ่งพื้นที่ทำกินให้ ทั้งที่นา ไร่ แปลง

สวน เปรียบเสมือนว่า "ตัดก้อนไม้ให้แล้ว ไปสร้างเอา วัควาย ไธนา ก็พาหันสร้าง มันคือหน้าทีของเขยคู่" ถ้าอยากออกจากเรือนเขยต้องอยู่ก่อนอย่างน้อย 3 ปี สามปีผ่านค้อยออกจากเรือนพาลูกเมียกลับถิ่นฐาน "ด้านเอาเมียเมื่อบ้าน พากินคองนำเมีย ลูกหนึ่งกินคอง ลูกสองกินข้าว"

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า ตายโหงตายน่าตายอุบาส ชาวบ้านจะไม่ให้เข้าหมู่บ้านหรือผ่านบ้านแต่ จะเอากลุ่มที่ตายในลักษณะนี้ห้ามเข้าป่าช้าผ่านไป 3 ปี ค้อยเอาขึ้นมาทำพิธี หากคนที่ผูกคอตาย ชาวบ้านจะให้ฝังที่ยืนไม่ให้ร่วมป่าช้า ถือว่าบุคคลนั้นบาปสุด เณรคุณบิดามาดา

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางลำภู จิตมาตย์ กล่าวไปในทำนองเดียวกันว่า ความเชื่อดั้งเดิม ชาวผู้ไทมีความเชื่อและนับถือผี โดยเฉพาะผีบ้าน โดยมีการสร้างบ้านหลังเล็กๆ ไว้มุมใดมุมหนึ่งของบริเวณบ้านหรือที่นา มีการทำพิธีบูชากราบไหว้ทุกปีหรือทุกกิจกรรมทางศาสนา เช่น งานแต่งงาน งานตาย ย้ายบ้าน และกิจกรรมอื่นๆ โดยจัดนำอาหารคาวหวาน ดอกไม้เทียนธูป ไปไหว้บูชา เชื่อว่าจะทำให้ทุกคนอยู่ดีมีความสุข ปราศจากโรคภัยทั้งปวง ทำให้เกิดขวัญและกำลังใจอีกทั้งการเพาะปลูกจะได้ผลผลิตดีอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า นับตั้งแต่ชุมชนเริ่มได้รับผลกระทบทางการเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2504 ประเพณี ความเชื่อศาสนา เริ่มเปลี่ยนแปลง ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาบัวต้องปรับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประเพณีที่สามารถตัดให้สั้นลงก็ตัด บางครั้งการเฉลิมฉลองนั้นต้องลดลงหรือแอบทำ ด้วยเหตุการณ์ทางการเมืองนี้เองทำให้เริ่มมีการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้าน อย่างถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา และได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ จากโครงการของรัฐเป็นต้นมา ชาวผู้ไทบ้านนาบัว ได้รับความเจริญในด้านต่างๆ มากขึ้น กลายเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมทั้งวัฒนธรรมชุมชนและวัฒนธรรมเมืองมีความเชื่อในเรื่องทางศาสนาพุทธมากขึ้นแต่ก็ยังแฝงไปด้วยความเชื่อในเรื่องผี พิธีกรรมฮีดคองประเพณีเหมือนเดิม

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเชื่อศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากความเชื่อเดิม ชาวผู้ไทมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน มีการขมาบอกกล่าวในช่วงพิธีกรรมต่างๆ ของทุกเดือนโดยเชื่อว่า จะทำให้ทุกคนอยู่ดี มีความสุข ปราศจากโรคภัยทั้งปวง การเพาะปลูกจะได้ผลดี เชื่อและปฏิบัติตามประเพณี สิบสองเดือน มีการอบรมสั่งสอนลูกหลานผ่านวรรณกรรมอีสาน และถ่ายทอดวัฒนธรรมการดำรงชีวิต เช่น การเกิด การตาย การสร้างบ้านเรือน ข้อห้ามต่างๆ ตามการบอกเล่าและสืบทอดมาเมื่อมีการพัฒนาจากภาครัฐใน โครงการต่างๆ ที่เกิดจากทางการเมืองและการต่อสู้ของเหล่าสหชาชนบ้านนาบัวก็ตาม ทำให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนามากขึ้นจนมาถึงปัจจุบันบ้านเมืองได้รับการพัฒนา ทศนคติของชาวบ้านนาบัวต่อความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนแปลงไปหัน

มาเชื่อด้านวิทยาศาสตร์มากขึ้น ไม่มีหมอต้าแยแต่มีคนเคยเป็นหมอต้าแย เสาบ้านไม่เป็นไม้แต่กลายเป็นเสาปูน บ้านที่เป็นบ้านทรงสูงกลายเป็นบ้านชั้นเดียว โดยได้ผสมผสานความเชื่อศานา นับถือผีบรรพบุรุษและพุทธศาสนาเข้าด้วยกันเป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ใน สังคมสมัยใหม่

ภาพที่ 4.24 บุญบั้งไฟ

(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2556)

ภาพที่ 4.25 บุญเดือนสี่ บุญพะเหวด บ้านนาบัว

(ภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 28 เมษายน 2556)

4) ภาษา จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

ตามตำนานภาษาไทย มีแต่ภาษาพูดเท่านั้น เพราะว่าในสมัยศึกดาบรพ พระยาแกลงได้ประกาศให้ชนชาติต่างๆ ได้รับเอาหนังสือไปใช้เจ้าเมืองผู้ไทยจึงจารึกตัวอักษรลงบน หนังสืวตากแห้ง ฝนตกตัวหนังสือเปียกจึงนำไปฝังแดด แต่ถูกสุนัขคาบไปชาวผู้ไทยจึงไม่มี ตัวหนังสือ ภาษาผู้ไทยจัดอยู่ในตระกูลภาษาไท-กะไดมีลักษณะทางภาษาศาสตร์ใกล้เคียงกับ ภาษาไทยอีสาน โดยเฉพาะสำเนียงการพูดคล้ายกับ ภาษาอู๋ พวน ภาษาไทยเหนือ ภาษาผู้ไทยมีคำ เพื่อใช้สื่อความหมายหลายอย่าง เช่น ลำดับญาติ การแบ่งเพศชายเพศหญิงซึ่งจะเป็นลักษณะดั้งเดิม ของภาษา สิทธิ บุตรอินทร์(2506 : 50 – 52;สุเทพ ไชยจันทร์.2556 : 300;วิไลวรรณ ขนิษฐานันท์. 2520 : 16-20; นิราศ ศรีขวารส. 2541: 40)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางลำภู จิตมาตย์ นางชลชัย แสนมิตร นาง ทองเบา จิตมาตย์ กล่าวในทำนองเดียวกันกับการออกเสียงผู้ไทย

เสียงพยัญชนะ ข บางคำจะเป็นตัว ห

แขน – แหน

เจียง – เหง

เจียน – เหน

ขน – หน

เสียงพยัญชนะ ร จะออกเป็น ฮ

เรือ – เฮือ

รอย – ฮอย

รื่อง – ฮ็อง

เรื่อน – เฮื่อน

รื่องเรียน – ฮ็องเรียน

ร่าเรียน – ฮ่าเรียน

ชาวผู้ไทยนับว่าจะออกเสียงสระ เอ สระ เออ สระ ไอ เป็นส่วนมาก

เม็ย – เม

เก็ลือ – เกื่อ

ตัว – โต

หั่ว – โห

อักษร ข ห และ ฮ บางคำใช้สลับแทนที่กันบ้าง เช่น

ขา	-	หา
ผ้าห่ม	-	ผ้าสม
ขาด	-	ฮาด
จั้นเรือน	-	ฮั้นเฮือน
ให้	-	เฮื้อ,เหื้อ

สระ ไอ ไ้ม้วนหลายออกเสียงไอตามปกติแต่สระ ไอ ไ้ม้วนออกเสียงเป็นออ เช่น

ผู้ใหญ่	-	ผู้เหย่อ
เอาใส่	-	เอาเซอ

คำที่ใช้ ก สะกดออกเสียงสั้น เช่น

ลูกใคร	-	ลูเพอ
ข้าวปลูก	-	เค้าปลูก
ตากแห	-	ตะแห

สระเอีย ออกเสียงเป็น เอ

เมียใคร	-	เมเพอ
โรงเรียน	-	โลงเลน

สระเอือ ออกเสียงเป็น เออ เช่น

เอือ	-	เฮอ
เสือ	-	เสอ
เกลือ	-	เกือ

สระอัว ออกเสียงเป็น โอ เช่น

ผ้าเมีย	-	โผเม
วัวหลายตัว	-	โงหลายโต๊ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า ภาษาผู้ไทยมันมีคำลงท้าย และมันมีความสำคัญมากกับความรูสึกของผู้พูด คำพูดเพียงประโยคเดียวสื่อความหมายได้หลายอย่างขึ้นอยู่กับชนิดของคำลงท้าย เช่น เส, แน้, เคาะ, เผอ, ซิเลอ, เอามีคคตมาเฮื้อแน้, มิมีคเคาะ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนางคุณมา นครเขต ได้กล่าวว่า การพูดภาษาผู้ไทย เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างชาวผู้ไทยด้วยกันเอง และจะไม่ค่อยเห็นชาวผู้ไทยไม่พูดผู้ไทย เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาอยู่ในวงเสวนาคด้วย ชาวผู้ไทยก็จะพูดภาษาของของชาติพันธุ์อื่น อย่างเช่น

ภาษาลาว ภาษาไทยภาคกลาง เป็นต้น แต่จะมีให้เห็นน้อยมากเพราะชาวผู้ไทยจะมักชอบพูดภาษาของตนทั้งในหมู่บ้านและต่างถิ่น

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ภาษาผู้ไทยแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ผู้ไทย เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยังเรียนรู้ภาษาของชาติพันธุ์อื่นๆด้วย เนื่องจากต้องสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น พูดภาษาลาวเมื่ออยู่กับลาวกลุ่มใหญ่ หรือฟังภาษาของชาติพันธุ์อื่นรู้เรื่อง เช่น ญ้อ กะเลิง โย้ย ปัจจุบันชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทยติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ และการพูดภาษาผู้ไทยส่วนมากจะเป็นประโยคที่ยาวๆ หรือพูดมากกว่า 2 คำขึ้นไปพูดไม่ซ้ำมากนัก ลักษณะคำคล้ายกับในภาษาถิ่นอีสานและสื่อความหมายได้หลายอย่างตามความรู้สึกของประโยค

5) การนันทนาการ จากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญพบว่า

นันทนาการ

1) ตำแหน่งทางสังคม อาทิจ

(1) คณะบุคคล อาทิจ คณะดนตรี คณะละคร คณะลูก กลุ่มนักกีฬา คณะหมอลำ สมาคมนักดนตรี สมาคมนักสร้างภาพยนตร์

(2) ปัจเจกบุคคล อาทิจ นักร้อง นักกีฬา ดั่งละคร ตัวลิเก นักเต้นรำ นักแสดง โฆษก พิธีกร

2) ภาระหน้าที่ อาทิจ

(1) ทำให้เกิดความพักผ่อนหย่อนใจ

(2) การบริหารออกกำลังกาย

(3) ทำให้เกิดความบันเทิง

(4) เป็นอาชีพด้านหนึ่ง

3) แบบแผนพฤติกรรม อาทิจ

(1) ความเชื่อ อาทิจ เชื่อบูรพาจารย์

(2) ความรู้ อาทิจ เรื่องดนตรี ทำนองดนตรี กีฬาประเภทต่างๆ การพักผ่อนประเภทต่างๆ

(3) ค่านิยม อาทิจ ความนิยมดนตรีสากล หรือนิยมเพลงไทยสากล ไทยลูกทุ่ง ลิเก โขน หนังใหญ่ หุ่นกระบอก

(4) ประเพณี อาทิ การไหว้ครู บางสรวงเทวดา

(5) กฎหมาย อาทิ กฎหมายลิขสิทธิ์บทเพลง กฎหมายภาษีรายได้

4) องค์วัตถุ อาทิ เครื่องกีฬา เครื่องดนตรี บทเพลง บทละคร บทภาพยนตร์

การเล่านิทานโดยปกติแล้วมักขึ้นต้นเรื่องว่า "กาลครั้งหนึ่งนานมาแล้วหรือไม่นานมาแล้ว" ลักษณะการเล่าจะเล่าด้วยภาษาถิ่น เหมือนการสนทนากันในระหว่างเพื่อนบ้านหรือผู้ใหญ่กับเด็กแต่ละครั้งมักจะได้รับความบันเทิง คติสอนใจและยังสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตของคนในสังคมนั้นๆ เสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็น ความศรัทธา ความเชื่อ (เสฐียร โกเศศ. 2515 : 214)

ดนตรี พื้นบ้านอีสาน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ตามลักษณะการแบ่งกลุ่มทางดนตรี คือ กลุ่มวัฒนธรรมเพลงโคราช กลุ่มวัฒนธรรมกันตรึม และกลุ่มวัฒนธรรมหมอลำ ดนตรีของแต่ละกลุ่มต่างมีลักษณะเด่นเฉพาะตัวอย่างเห็น ได้ชัด วัฒนธรรมหมอลำเป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ของภาคอีสาน มีลักษณะเด่นทางดนตรีเป็นเอกลักษณ์ คือ แคน และพิณหรือซุงเป็นเครื่องบรรเลงโบราณสันนิษฐานว่าพิณของเดิมมาจากจีนตอนใต้ ไทยได้ดัดแปลงนำเข้าไปเล่นกับเครื่องดนตรีไทย (เจริญชัย ชนไพโรจน์.2542 :1269; ประยูทธ เหล็กกล้า.2512:44)

จากการสัมภาษณ์ ตาชม แสนมิตร พ่อลำทอง จิตมาตย์ ตาไสว แสนมิตร กล่าวว่าในอดีตเครื่องดนตรีเป็นสิ่งที่สำคัญมาก มันช่วยให้คนอีสานนั้นตื่นตัว มันเป็นวัฒนธรรมอันล้ำค่า ที่ยังคงอยู่กับคนอีสานบ้านเรา พิณ แคน ปี่ โปงกลาง กลองยาว กลองตุ้ม เราไม่ค่อยได้ยินกันในหมู่บ้าน เพราะว่าไม่ค่อยมีคนสานต่อสืบสาน เหมือนแต่ก่อน ตอนนั้นก็ยังมีเพียงตาชม ที่ยังเป่าแคนให้ลูกหลานได้ฟังกัน อีกคนหนึ่งก็เสียชีวิตแล้ว คือตาหนูทอง อยากให้วัยรุ่นหนุ่มสาวได้สอบทอดไปให้ชั่วลูกชั่วหลาน หากเมื่อนำเอาเครื่องดนตรีมาประกอบกันเข้า ของเพียงมีแคนหนึ่งตัว ก็สามารถขับกล่อมให้พวกเรานั่งฟังโดยไม่ต้องไปไหนได้ทั้งวัน เมื่อมีเสียงแคนก็จะมีเสียงลำ ตัวคนของคนที่ไทก็จะถูกปลุกขึ้นมา หมอลำร้องประกอบแคน ร่วมกับเสียงกลองตุ้ม ร้องรำกัันไป บางครั้งเครื่องดนตรีอีสาน โดยเฉพาะแคนยังช่วยรักษาอาการป่วยได้ด้วย เป็นได้จากพิธีกรรมเหยาของชาวผู้ไท มีทั้งเหยาเอาฮูปเอาฮอย เหยารักษาโรค เหยารักษาผี ต่างมีแคนเป็นองประกอบทั้งนั้น ส่วนทุกวันนี้ เริ่มมีมารเปิดเครื่องดนตรีหมอลำเข้ามาเสริมด้วย และที่พบเห็นอีกอย่างหนึ่งผู้ไทยบ้านเฮา เอาดนตรีอีสาน ที่มี โหวด พิณ แคน กลอง เล่นผสมกันกลายเป็นดนตรีอีสานที่พบเห็นกันโดยทั่วไปในภาคอีสาน อีกด้วย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า สมัยก่อนนั้น พ่อแม่เลี้ยงลูกตามธรรมชาติและเอาคำสอนตามธรรมมาสอน มาสร้างเช่น เพลนอนก่อนนั้นเป็น เพลที่ทำด้วยก้านกล้วยที่แห้งมาผึ่งให้เป็นเชือกแล้วสานให้เป็นเพล ที่ชาวอีสานเรียกว่า อู่ “อู่นอน นั้นสานเอง เอาก้านกล้วยที่มันตายแล้ว เอามาสานมามือเอื้อมันแน่นมันหนา ผูกอู่สานอู่ ก่อมลูก น้อย”

“นอนสาหล่านอนอู่สายป้อ นื่องอย่าท้ออย่าฮ้างสมพนางมิได้พ้อ นอนเสยื้อ นางแพงนอนเขือ แม่ไปไฮ้ละเก็บหมากไม้มา แม่ไปนาเก็บหมากติดตามด่อน นอนเสยื้อนอนเส หล่านอนสาแม่สิกล่อม นอนมิหลับคึดไก่อ้อยต้อตาด้าย นอนดินมาละหมู่หมาต้อดแก้ม นอนเส หล่านอนอู่สายป้อ นอนกระทอยฮ้างสมพนางมิได้พ้อ”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร พ่อคำทอง จิตมาตย์ กล่าวว่า พ่อคนรำผู้ไทย การพื่อนรำที่สำคัญและน่าชมอย่างยิ่งของชาวผู้ไทย ซึ่งซึ่งสืบเนื่องมาตั้งแต่นั้นยังอยู่ในถิ่นเดิม คือ เมืองแกลง หรือเมืองน้ำน้อยอ้อยหนู ในแคว้นสอบสองจุไท การพื่อนรำของชาวผู้ไทยเรียกว่า "รำผู้ไทย" ดังเดิมนั้นจะมีการพื่อนรำเน้นความสนุกสนานภายในกลุ่ม เช่น ในงาน บุญมหาชาติ งานนมัสการพระธาตุ งานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และงานเทศกาลอื่นๆ ทำรำผู้ไทยได้ดัดแปลงมาจากการเดิน การบิน การของสัตว์ เนื่องจากชาวผู้ไทยเดิมมีอาชีพทำนา ขณะไถนาจะมีกา หรือนกหลายประเภท ลงมาหากินตามทุ่งนา มีการหยอกล้อกัน จึงได้ดัดแปลงมาเป็น การพื่อนรำ แสดงถึงการเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ทำนกกระบาบิน ทำกาเดินก้อนขี้ไถ ทำกาเดิน ก้อนข้าวเย็น ทำเสื่อออกทำ ทำเสื่อชมหมอก ทำมวยโบราณ ทำจระเข้ฟาดหาง ทำรำเกี้ยว เป็นต้น

หากมีการพื่อนรำจำเป็นต้องมีเครื่องดนตรีเป็นองค์ประกอบกับการรำรำ ของชาติพันธุ์ผู้ไทย ด้วยชีวิตและจิตวิญญาณของคนอีสาน ซึ่งชาวผู้ไทยบ้านนาบัวก็เป็นคนอีสาน ดังนั้น คนอีสานเมื่อได้ยินเสียงพิณแคนดังทีใดเขาจะรู้สึกถึงความเป็นตัวของเขาทันที

จากการสัมภาษณ์แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า “แต่ก่อนอายุ ๒๐ ปี ยังคนควายให้กันขี้ เล่นหมากลูกหมากลีในบ้านเขวๆ เล่นอันนั้นบ่แล้ว เล่นหมากได้กินหู เล่นหมากงูกินหาง เล่นหมากคีติไม้” หมากคีติสมัยนี้คือการตีกอล์ฟ สถานที่คือทุ่งนา

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านนันทนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว จากเดิมกิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้อยู่ในครรลองคลองธรรม เช่น การละเล่น วรรณกรรม ดนตรี อีกทั้งแสดงถึงความงามทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี และพบว่านันทนาการดังกล่าวได้บอกเล่าให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ รักความเป็นธรรม

อยู่ร่วมกับเป็นกลุ่ม เคารพและเชื่อในศาสนา ต่อมาในสังคมปัจจุบันกิจกรรมนันทนาการได้หายไปกับการจากไปของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ทุกวันนี้เราแทบจะไม่เห็นการละเล่นแบบเก่าๆอีกแล้ว แต่จะเห็นเป็นกิจกรรมการติดเกมส์ของโลกาภิวัตน์ เห็นการร้องรำทำเพลงแบบสมัยใหม่แต่ยังพอมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกันบ้าง ผ่านทางการศึกษาทั้งด้านวรรณกรรม ศิลปะดนตรี การละเล่น และนิทาน มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และปัจจุบันกำลังมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมขึ้นมาอีกครั้ง โดยการนำเอาวัฒนธรรมด้านดนตรีอีสานถ่ายทอดผ่านการศึกษาในระดับประถมศึกษาด้วย

6) การศึกษา จารการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญ พบว่า

จากเอกสารบรรยายสรุปข้อมูล แผนชุมชนปี 2552 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ดังนี้

1. การศึกษาในระบบโรงเรียนบ้านนาบัว ได้จัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 1 แห่ง

2. ระดับประถมศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ ชั้นอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6 จากเอกสารการบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ของโรงเรียนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ประวัติโรงเรียนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม โรงเรียนบ้านนาบัวเริ่มตั้งขึ้นเมื่อ วันที่ 1 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2480 ผู้ก่อตั้ง ได้แก่บุคคลต่อไปนี้ 1.นายอำเภอธาตุพนม (หลวงพิทักษ์พนมเขต) 2. กำนันตำบลเรณู 3. ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัว (นายวันทอง นามพลแสน) 4. ชาวบ้านนาบัวทุกคน โรงเรียนได้รับการสนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนจาก 2 ส่วนด้วยกัน คือ จากทางการที่ให้งบประมาณทุกปีและชาวบ้านช่วยเหลือเมื่อขาดแคลน เริ่มการเรียนการสอนในศาลาวัดบัวขาว บ้านนาบัว ซึ่งมีการจัดห้องเรียนเป็น 2 ห้อง คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ก และ ข มีครูสองคน คือ นายพอก แลชาติ (ครูใหญ่)และนายบุญพร้อม เตโช (ครูน้อย)

ปี พ.ศ. 2481 ได้ย้ายชั้นเรียนออกเป็น 2 ชั้น คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ครูใหญ่เป็นครูประจำชั้น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ครูน้อยเป็นครูประจำชั้น

ปี พ.ศ. 2482 – 2483 ได้ย้ายโรงเรียนออกเป็น 4 ชั้น คือ ประถมศึกษาปีที่ 1-4 ครูใหญ่เป็นครูประจำชั้นปีที่ 1.2 ส่วนครูน้อยเป็นครูประจำชั้น 3.4

ปี พ.ศ. 2484 ได้มีการเปลี่ยนแปลงครูใหญ่ โดยทางการได้ย้ายนายพอก แลชาติ ครูใหญ่ไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านตาลกง ตำบลนาถ่อนทุ่ง อำเภอธาตุพนม จังหวัดนครพนม ขณะเดียวกันทางการได้ย้ายนายประไพ เสริฐศรี มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่แทน

ปี พ.ศ. 2486 ทางกรได้มีคำสั่งให้ย้ายนายประไพ เสริฐศรี ไปดำรงตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านกุดโคนใหม่ ตำบลเรณู อำเภอธาตุพนม ขณะเดียวกันทางราชการได้แต่งตั้งให้นายลอง พรหมสาขา มาดำรงตำแหน่งครูใหญ่แทนและในปีนี้ได้มีครูเพิ่มอีก 1 คน คือนายหัด วงศรีแก้ว และได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรและปรับปรุงหลักสูตรอีกด้วย

ปี พ.ศ. 2492 นายลอง พรหมสาขา ถึงแก่กรรม จึงทำให้ตำแหน่งครูใหญ่ว่างลง ดังนั้นทางการจึงแต่งตั้งให้นายหัด วงศรีแก้ว เป็นครูใหญ่แทน ในสมัยนายหัด วงศรีแก้ว เป็นครูใหญ่ มีครูเพิ่มขึ้นจำนวนหลายคน เช่น นายประดิษฐ์ นายเนอ นายชาญชัย แสนพรหม นายสุรสิทธิ์ บัวชุม นายจันทร์สอน พลโล นางพุทธสา บัวชุม นางเข็มมา ราชสินชี เป็นต้น ช่วงนี้มีการเปลี่ยนแปลงเล็กน้อย นั่นคือการย้ายครูน้อย แต่ในหลายสมัยของนายหัด วงศรีแก้ว เป็นครูใหญ่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไม่น่าเชื่อ คือ อยู่ๆมีหนังสือบังคับบัญชาที่สั่งให้ครูบางคนไปช่วยราชการในโรงเรียนต่างๆทันที เนื่องจากเหตุการณ์ใน 3 ตำบลโดยเฉพาะบ้านหนองชี บ้านนาบัว บ้านดงอิน่า และบ้านนาม่วง มีการไม่เข้าในกันระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่อย่างรุนแรง ทำให้ครูในโรงเรียนต้องย้าย

ปี พ.ศ. 2508 ในปีนี้มีการย้ายและเปลี่ยนแปลงครูอย่างสาหัสฟ้าแล็บ คือตั้งแต่เปิดเทอมต้นมา เหตุการณ์ในหมู่บ้านดังกล่าวรุนแรงมากเป็นทวีคูณขึ้นเรื่อยๆ ฆ่ากันเป็นแห่งๆ ครูที่เข้ามาบางคนถูกฆ่าตายก็มี ความหวุ่นระแวงเกิดขึ้น ความไม่ไว้ใจกันมีมาก โดยเฉพาะบ้านนาบัว เหตุการณ์รุนแรงมาก เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 2508 เมื่อเหตุการณ์รุนแรงเช่นนี้ ใครจะเป็นผู้ดำเนินการ นอกจากนายอำเภอธาตุพนมเท่านั้น เป็นเจ้าของเรื่องจึงจัดการโดยเฉียบขาด

ดังนั้นในวันที่ 6 สิงหาคม 2508 ทางอำเภอธาตุพนม จึงมีหนังสือสั่งให้ครูโรงเรียนนี้ไปช่วยราชการ ตามหนังสือ ที่ นข.52/3069 ลงวันที่ 6 สิงหาคม 2508 เรื่องให้ครูใหญ่โรงเรียนบ้านนาบัวไปช่วยราชการที่โรงเรียนพนมวิทยาคาร ตำบลธาตุพนม คือนายหัด วงศรีแก้ว และนายสุจิตร์ บัวชุม ครูประจำโรงเรียน ไปช่วยราชการที่โรงเรียนบ้านโคกหินแฮ่ ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร โดยด่วน

ในวันที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2508 ผู้รักษาราชการแทนครูใหญ่ จึงได้ทำหนังสือส่งตัวให้บุคคลทั้งสอง ยังเหลือครูคนเดียว คือนางเข็มมา สุขนิลาต เป็นผู้รักษาราชการแทนครูใหญ่ ตั้งแต่วันที่ 1-31 สิงหาคม 2508 เหตุการณ์ยิ่งรุนแรงมากขึ้น โดย วันที่ 7 สิงหาคม 2508 ฝ่ายตรงข้ามให้สมยานามว่า วันเสียงปืนแตก เพราะวันนี้มีการสู้ด้วยปืน

เมื่ออำเภอธาตุพนม มีการเปลี่ยนแปลงครูภายในอำเภอ ทั้งอำเภอเมือง นครพนม ก็ได้เปลี่ยนแปลงครูเช่นกัน โดยออกหนังสือให้นายสกล สุขนิลาต ไปช่วยราชการที่ อำเภอบ้านแพง เป็นครูน้อยบ้านหนองฮี เมื่อนายสกลไปอยู่บ้านแพงแล้ว นายอำเภอธาตุพนมได้ออกหนังสือให้นางเข็มมา สุขนิลาตไปช่วยราชการที่อำเภอบ้านแพง ตามสามี

วันที่ 6 กันยายน 2508 ทางอำเภอธาตุพนม ได้ส่งตัวนายวิบูลย์ ประสูติงส์ ครูน้อยโรงเรียนบ้านนาถ่อนทุ่งไปรักษาราชการแทนตำแหน่งครูใหญ่โรงเรียนบ้านนาบัว ตามโครงการ หลักสูตร และประมวลการเรียนการสอน ได้ดำเนินการสอนตั้งแต่วันที่ 6 กันยายน 2508 ถึงวันที่ 31 ตุลาคม 2508 เป็นวันปิดภาคเรียน นายวิบูลย์ ประสูติงส์ ต้องเดินทางกลับบ้านในวันที่ 1 พฤศจิกายน 2508 ในขณะที่เดินทางกลับบ้านคิดว่า ทำการสอนต่อไปคงไม่รอดแน่ เมื่อกลับมาถึงบ้านแล้วไม่ยอมกลับมารับตำแหน่งครูใหญ่ที่โรงเรียนนี้อีกเลย เมื่อไม่มีครูสอน นายเพ็ญศักดิ์ นามพลแสน ผู้ช่วยครูก็ทำการสอนไปตามความเหมาะสมตามความสามารถเพียงคนเดียว พอการสอบบรรจุครูใหม่จึงไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

นับตั้งแต่ คณะครูใน โรงเรียนมีความวุ่นวาย ต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้น ทำให้การเรียนการสอนไม่เป็นไปตามปกติ เป็นเวลา 10 เดือน โดยเขาเห็นแต่เจ้าหน้าที่ ตำรวจ อส. ที่มารักษาการอยู่ในบ้านนี้ เห็นว่าเด็กมิได้รับการศึกษาเต็มเม็ดเต็มหน่วย ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2508 จนถึงวันที่ 30 เมษายน 2509 เพราะครูสอนมีเพียงผู้ช่วยคนเดียว คือนายเพ็ญศักดิ์ นามพลแสน หลังจากนั้นเป็นต้นมาเหตุการณ์ยังคงไม่ปกติ ยังมีการ โยกย้ายครูอยู่บ่อยครั้ง พ.ศ. 2519 ทางกรมได้อนุมัติให้โรงเรียนขยายชั้นเรียนออกไปอีก 1 ชั้นเรียนคือขยายจากประถมศึกษาปีที่ 4 ไปถึงประถมศึกษาปีที่ 5 ทางโรงเรียนร่วมกับชาวบ้านได้สร้างอาคารเรียนชั่วคราวขึ้น จำนวน 1 หลัง ความกว้าง 8 เมตร ยาว 15 เมตร ใช้เป็นห้องเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

วันที่ 26 ตุลาคม 2519 ทางกรมได้สร้างอาคารเรียนให้ จำนวน 1 หลัง กว้าง 10 เมตร ยาว 18 เมตร โต๊ะครู 2 ชุด โต๊ะเรียน 70 ชุด ตู้เก็บเอกสาร 2 หลัง กระจาดดำติดฝา 2 แผ่น รวมอาคารเรียนโรงเรียนบ้านนาบัวปี พ.ศ. 2519 จำนวน 3 หลัง ดังนี้

อาคารหลังที่ 1 สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 1 พฤศจิกายน 2510

อาคารหลังที่ 2 สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม 2519

อาคารหลังที่ 3 สร้างเสร็จเมื่อวันที่ 26 ตุลาคม 2519

ปี พ.ศ. 2521 ทางกรมได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ใหม่ ทางกรมได้เรียกครูใหญ่และครูสอนประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เข้ารับการอบรม เป็นเวลา 5 วัน ที่ห้องประชุมโรงเรียนเรณูวิทยาคาร

ปี พ.ศ. 2522 ทางกรได้มีการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ใหม่ โดยการเรียกครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 เข้ารับการอบรม เป็นเวลา 4 วัน ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียน ดังนี้

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลจำนวนนักเรียน โรงเรียนบ้านนาบัว

ชั้น/เพศ	ชาย	หญิง	รวม	ห้องเรียน
อบ.3 ขวบ	0	0	0	0
อบ.1	9	0	9	1
อบ.2	6	6	12	1
รวม อบ.	15	6	21	2
ป.1	5	3	8	1
ป.2	6	5	11	1
ป.3	6	11	17	1
ป.4	10	5	15	1
ป.5	8	14	22	1
ป.6	12	6	18	1
รวมประถม	47	44	91	6
ข้อมูล ณ วันที่ 10 มิถุนายน 2557				

ที่มา: <http://data.bopp-obec.info> (ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1)

มีครูทั้งหมด 11 คน เป็นชาย 3 คน นัการ 1 คน หญิง 7 คน

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลบุคลากรโรงเรียนบ้านนาบัว

ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง/วิทยฐานะ
-----------	------------------

	นายสาคร ผาสุข	ผู้อำนวยการ โรงเรียน ชำนาญการพิเศษ
	นายประพันธ์ พลโลก	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นางสาวสุภา บุญพา	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นางวณา พรหมจันทร์	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นางจิราภรณ์ แก่นจันทร์	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นางพวงพิศ ผาสุข	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นางสาวนงคินทร์ สุขรี	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นางกัลยา สายแว	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นายปราโมทย์ โกพลรัตน์	ครู ชำนาญการพิเศษ
	นายจักรสิน พิลาร์ตัน	นักการภารโรง
	นางสาวชูดารา แสนมิตร	ครู (อัตราจ้าง)

ที่มา : <http://data.bopp-obec.info> (ระบบสารสนเทศเพื่อบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 1)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า แต่ก่อน พ.ศ. 2500 - 2503 หนุ่มสาวบ้านนาบัวไปศึกษาอยู่เมืองลาว บางคนส่งไปเรียนอยู่เวียดนาม เรียน วิชาทหาร วิชาการเมือง วิชาการเมืองการทหาร เรียนการแพทย์ ไม่เรียนไม่ได้เพราะอยากได้ความรู้เพื่อมาสู้กับการกดขี่ข่มเหงที่เราเผชิญอยู่ หากเราไม่ช่วยตัวเองเราก็อยู่ไม่ได้ บางคนไปสองเดือนสามเดือน เรียนวิชาทหาร เรียนหมอ เรียนการเมือง บางคนอยู่ช่วยเหลือทางลาวเวียดนาม 5-6 เดือน ถึงได้กลับ ส่วนที่กลับมาเข้าปฏิบัติงาน ตามเขต ตามหมู่บ้าน ใครอยู่นาบัวก็ส่งมานาบัว เพื่อกลับมาให้การศึกษากับพี่น้องในชุมชน ว่าเหตุการณ์บ้านเมืองตอนนี้เป็นอย่างไรร

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อชม แสนมิตร ท่านระบุว่า "เขาไปศึกษา ยังอยู่ป่า เขาไปศึกษาความทุกข์ ว่าเขาทุกข์เพราะอิหยัง" พ.ศ. 2504 เขาชวนเขาเข้าป่าเป็นจำนวนมาก เนื่องจากต้องการอยากรู้หนังสือ ผู้หญิงจะไม่ค่อยมีโอกาสเพราะจะเป็นอุปสรรคต่อการเดินทาง ไปศึกษาอยู่เมืองมหาชัยประเทศลาว ศึกษาเรื่องการเมือง การทหาร

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก หนูลา จิตมาตย์ ได้กล่าวไว้ว่า ผมถูกส่งไปอบรมในช่วงปี พ.ศ. 2500 เนื่องจากต้องการเรียนหนังสือ และแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ตอนนั้นผมอายุ 19 ปี ได้เดินทางข้ามแม่น้ำโขง ที่นครพนม พร้อมด้วยกลุ่มชาวบ้านคนอื่นๆ ประมาณ 80 คน ในเขตนครพนม โดยการนำของกลุ่มผู้นำที่รู้จักกับทางสายคอมมิวนิสต์สุภานุวงศ์ ผมเรียนยุทธวิธีการรบ เป็นการเรียนและรบไปในคราวเดียวกันเพราะขณะนั้นสงครามในลาวกำลังเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มลาวอิสระหรือลาวสายสุภานุวงศ์กับลาวขาวที่มีสหรัฐอเมริกาสนับสนุน และกลุ่มที่ส่งไปอบรมด้วยกันในคราวนั้นถูกแยกออกคนละกองพัน

จากการสัมภาษณ์ พ่อหนูทอง จิตมาตย์ กล่าวว่า โรงเรียนบ้านเราช่วงแรกตั้งอยู่ที่บริเวณวัดบ้านบัวขาว ระดับการศึกษาถึง ชั้น ป.4 ประมาณ พ.ศ. 2480 ตอนนั้นผมอยู่ ป.2 และได้ต่อโรงเรียนใหม่อยู่ ป. 3 ก่อนลิจจบ ต้องได้เอาไปจ้างออก เพราะว่า ครุสึเลี้ยงอาหาร และให้นักเรียนเอาไปมาโฮมคนละไม้ เพื่อเอามาเอีเป็นอาหารเลี้ยงกันตอนสร้างโรงเรียนช่วงแรกๆ พี่น้องบ้านนาบัวพากันสร้าง ขุดไม้ขุดต่อ สร้างอาคารเรียน ถ้าหากอยู่ในช่วงแรกๆ แต่เดี๋ยวนีเห็นลูกหลายได้เข้าไปเรียนเขาก็มีความสุขแล้ว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสาคร จิตมาตย์ กล่าวว่า เดี๋ยวนีเรามีศูนย์การเรียนรู้อะไรที่ท้องถิ่นแล้ว โดยการจัดตั้งขึ้นของชุมชนเองและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ศูนย์เรียนรู้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เยาวชนชาวบ้าน และต่างบ้านได้เข้ามาเรียนรู้ อุดมการณ์ของสหชาวนาบ้านนาบัว ต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพของคนรุ่นก่อนเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์อีกทั้งยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ความเป็นชาติพันธุ์ผู้ไทยอีกด้วย

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการศึกษาของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม โรงเรียนก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2484 ตั้งขึ้นที่วัดบัวขาวบ้านนาบัว ถึงระดับชั้น ป.4 จากนั้นไม่นานจึงมีการโยกย้ายสร้างโรงเรียนขึ้นมา โดยการสนับสนุนทางภาครัฐ ต่อมาเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองทำให้การศึกษาถูกระงับไม่ได้ รับการพัฒนาชาวบ้านที่ต้องการอยากรู้หนังสือส่วนใหญ่จึงเข้าไปศึกษาร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่ฝั่งลาวและเวียตนาม มาจนปัจจุบันบ้านนาบัวได้มีโรงเรียนระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 รวมครูพร้อมนักการ จำนวน 11 คน นักเรียนทั้งหมด 91 คน อีกทั้งนักเรียนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษาที่ใกล้เคียง ทำให้ลูกหลานได้มีความรู้ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐและเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง และโรงเรียนบ้านนาบวยังเป็นพื้นที่ออกกำลังกายของหมู่บ้านและเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมอื่นๆ ได้อีกด้วย

ภาพที่ 4.26 วัดบัวขาว บ้านนาบัว โรงเรียนแห่งแรกบ้านนาบัว
(ถ่ายภาพโดย นาย เจณนรงค์ บุญรักษา เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556)

ภาพที่ 4.27 ศาลาเอนกประสงค์ บ้านนาบัว
(ถ่ายภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

7) การสาธารณสุข จากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

วัฒนธรรมการทำงานของชาวนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มองว่าบ้านเรือนจัดไม่ถูกสาธารณสุข อีกทั้งชาวบ้านนิยมซื้อยากินเองและรักษาพยาบาลเอง ความเป็นอยู่ของชาวอีสานส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบทมีสภาพชีวิตความเป็นอยู่อย่างง่าย ๆ ปลูกพืชและ เลี้ยงสัตว์เพียงพอต่อการดำรงชีวิต ชาวผู้ไทยจากเดิมรักษาพยาบาลโดยการพึ่งผีหรือ หมอเฒ่าเชื่อว่าจำทำให้ผู้ป่วยหายจากการป่วยไข้ เชื่อ"ขอมมา หรือ แก้ว และการสู่ขวัญจะทำให้ผู้ป่วยหาย เป็นปกติ เช่น สู่ขวัญผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุต่างๆหรือสิ่งที่ทำให้ตกใจ ขวัญหนี หรือสู่ขวัญเพื่อให้แคล้ว คลาดจากอันตรายเมื่อต้องเดินทางไกลๆ เป็นต้น(รัตนภรณ์ พัสตุ.2535 : 116-123ช.ปัญญาฯ ม.ป.ป. : 12-13 ;ปราณี วงศ์ยะรา 2538: 1 – 3)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางอุสา ราชสินธุ์ กล่าวว่าชาวผู้ไทยเชื่อว่า เมื่อเกิดการเจ็บป่วย จากการไม่สบายกายหรือใจนั้น การทำบุญในทุกๆรูปแบบ เช่น ตักบาตร การ ทำบุญทอดกระฐินทอดผ้าป่า ไปวัด ฟังเทศน์ รักษาศีล ตลอดพิธีมงคลต่างๆ นั้นจะช่วยให้อาการ เจ็บป่วยทุเลาเบาบางลงได้ กล่าวคือ เมื่อได้ทำบุญแล้วจะทำให้จิตใจสบาย เมื่อจิตใจสบายแล้ว ร่างกายก็จะหายจากการเจ็บป่วยได้

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายภูสา ราชสินธุ์ นางทองเบา จิตมาตย์ กล่าวว่า การรักษาอาการเจ็บป่วยโดยวิธีทางธรรมชาติร่วมกับความเชื่อ โดยการเหยา การเป่า และการทำบุญ อีกทั้งยังรักษาด้วยสมุนไพรอีกด้วย เช่น พิธีกรรมเหยา เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากการนับถือผีบรรพบุรุษเรียกว่า ผีหมอ และความเชื่อในเรื่องการเสี่ยงทายพื้นฐาน โดยมีผู้ประกอบพิธีกรรมคือ หมอเหยา จะประกอบพิธีกรรมเหยาเพื่อบำบัดรักษาพยาบาลคนไข้คนเจ็บเป็นหลัก เพื่อบูชาและเลี้ยงผี เพื่อเอาฮูปเอาฮอย แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านนาบัวไม่ค่อยมีการประกอบพิธีกรรมเหยามากเท่าไรหากมีก็จะพบบ้านใกล้เคียง เนื่องจากความเจริญด้านต่างๆทำให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวต้องปรับตัวใช้ชีวิตให้เหมาะสม เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็หันเข้าไปรักษาตามสถานพยาบาลของทางราชการ ซึ่งบ้านนาบัวก็ได้มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านนาบัวอยู่แล้ว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร ได้กล่าวว่า หลังจากที่ผมได้บวชเรียนเพื่อที่จะหาความรู้ให้กับตัวเองแล้ว พ.ศ. 2496 ผมมีครอบครัว พร้อมกับเริ่มเรียนรู้เรื่องการเมือง เมื่อ พ.ศ. 2504 เหตุการณ์บ้านเองเริ่มรุนแรงขึ้นทำให้ผมอยู่บ้านไม่ได้จึงเดินทางเข้าป่ากับสหายทั้งหลาย ตอนนั้นประเทศลาวเรียนฟรี หมอก็เรียนฟรี อยากเรียนหมอแต่สมัยนั้นมีแต่หมอเป่ายังไม่มีหมอในโรงพยาบาล "หมอเป่า คือเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็วิ่งเข้าไปหาสมุนไพรมาทำยาต้มกิน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสาคร จิตมาตย์ กล่าวว่า ตั้งแต่ที่มีสถานีอนามัยเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านนาบัวรู้สึกอุ่นใจ เพราะเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็มาที่สถานีก่อนเพื่อรับการรักษาเบื้องต้น ทำให้บ้านเราเจริญขึ้นมาก อีกทั้งทางสถานีอนามัยยังช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ และบริการชุมชนอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ คุณนิศยา เสตคุล หมอแพทย์แผนจีน ที่อาศัยอยู่บ้านนาบัว กล่าวว่าฉันเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เข้าป่าเรียนรู้เรื่องการแพทย์การทหาร ได้เรียนวิชาฝังเข็มรักษาคนป่วย จนในทุกวันนี้ฝังได้ไหลประกอบวิชาชีพและรักษาอย่างถูกกฎหมาย โดยรักษาให้กับชาวบ้านนาบัว และหมู่บ้านใกล้เคียง

สรุป การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เดิมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวจะรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการแพทย์พื้นบ้าน เช่น การเหยา เสี่ยงทาย การเป่า การแพทย์แผนจีน และสมุนไพร ในปัจจุบันชาวบ้านนาบัวได้หันมารักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันเพราะสร้างความเชื่อมั่นที่ดีกว่า สถานที่พยาบาลอยู่ใกล้เดินทางไปใช้บริการได้อย่างสะดวก เช่น หรือสถานีอนามัยบ้านนาบัว โรงพยาบาลอำเภอเรณูนคร หรือโรงพยาบาลจังหวัดนครพนม

ภาพที่ 4.30 โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ บ้านนาบัว
(ถ่ายภาพโดย นายเจณรงค์ บุญรักษา เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2556)

8) การสื่อสารคมนาคม จากการค้นคว้าเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง และ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญพบว่า

การสร้างทางรถไฟสายกรุงเทพฯ นครราชสีมา ปี พ.ศ. 2443 ทำให้การติดต่อ เป็นไปด้วยความสะดวก และรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อประเทศโดย ส่วนรวม จากผลิตเพื่อเลี้ยงตนเองเป็นเพื่อการค้ามากขึ้น โลกาวัดมีผลกระทบอย่างมากต่อผู้คน ในทุกมุมโลกเนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและคมนาคมสมัยใหม่ การ ติดต่อกันผ่านสื่อทางไกลประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การแพร่สะพัดของ ข่าวสารรวมทั้งการขนส่งคมนาคมข้างประเทศ มีประสิทธิภาพมากขึ้นในขณะที่อัตราค่าบริการถูก ลงทำให้โลกเชื่อมต่อกันง่ายขึ้น เกิดกิจกรรมต่างๆ มนุษย์จึงแตกตัวออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่ มีอุปสรรคด้านระยะทางและเวลามาขวางกั้นอีกต่อไป(ชุมพล แนวจำปา, 2529: 227 – 232; อนุสรณ์ ถิมมณี, 2542: 238)

จากเอกสารบรรยายสรุปข้อมูลทั่วไปของบ้านนาบัว แผนชุมชน ปี 2552 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม แสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่บ้านนาบัวมีถนน คอนกรีตเสริมเหล็กและไม่ไผ่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านและครัวเรือน ดังนี้

1. ปี พ.ศ. 2550 สร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ขนาด กว้าง 5 เมตร ยาว 77 เมตร หน้า 0.15 เมตร จำนวน 1 เส้น
2. พ.ศ. 2551 สร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่ หมู่ที่ 13 ขนาด กว้าง 5 เมตร ยาว 155 เมตร หน้า 0.15 เมตร จำนวน 1 เส้น

3. พ.ศ. 2555 โครงการปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง อบต. โลกหินแ่ สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสายบ้านนาบัวหมู่ที่ 14 ไปหมู่ 13 บ้านนาบัว ขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 397 เมตร หนา 0.15 พร้อมลงลูกรังไหล่ข้างละ 0.50 เมตร

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนางฐา จิตมาตย์ กล่าวว่า ในอดีตนั้นการสื่อสารอาศัยการบอกกล่าวผ่านงานประเพณี บอกปากต่อปากกันไปเรื่อยๆ อย่างเช่น งานบุญมหาชาติที่ชาวบ้านต้องเดินทางไปเป็นสัปดาห์เพื่อไปร่วมงานบุญเนื่องจากแต่ก่อนนั้นไม่มีรถจักรยานยนต์ต้องเดิน ลัดไปตามโคกตามป่า อย่างจะเดินจากบ้านนาบัวไปอำเภอเรณูนครต้องใช้เวลาสองวัน อย่างทางสายเรณูนคร-นครพนมตอนนั้นยังเป็นทางบุกเบิกอยู่แต่ปัจจุบันนี้ถนนหนทางสะดวกมาก นอกเหนือจากที่มีถนนแล้วยังมีไฟฟ้า ประปา ชลประทานเข้ามาด้วยทำให้การเป็นอยู่ของบ้านเราดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง บ้านเรามีน้ำใช้ มีตู้โทรศัพท์สาธารณะแต่เดิยวันนี้เขาไม่ค่อยใช้กันเพราะมือถือเข้ามาเยอะ พ.ศ. 2507 ถนนไฟฟ้าเริ่มเข้ามา สร้างวัดเมื่อ พ.ศ. 2488 มีโรงเรียน พ.ศ. 2480 น้ำประปา เมื่อ ปี 2527 - 28 แต่ก่อนใช้ประปาแบบโยก ถนนดำเข้ามาเมื่อ 2503 - 09 ครองประปา 2537 - 38 ช่วงที่ไฟฟ้าเข้ามาในชุมชน วิหขุณั้นเข้ามาก่อนที่ไฟฟ้าจะเข้ามา โดยนายเกียร นาม โพนแสนเป็นผู้นำเข้ามาคนแรก ต่อจากนั้นก็มีการใช้โทรศัพท์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างอื่นด้วย ตอนที่ไฟฟ้าเข้ามาในช่วงแรกนั้นชุมชนยังไม่ได้ใช้เครื่องใช้อะไรมากนัก ชุมชนยังมองว่าไฟฟ้าที่เข้ามานั้นยังเป็นเพียงให้ความสว่างเท่านั้น ซึ่งยังมีเพียงหลอดไฟ ยังไม่มีโทรศัพท์ ตู้เย็น พัดลม หลังจากที่ไฟฟ้าเข้ามาในช่วงหนึ่ง แนวคิดของชุมชนเริ่มเปลี่ยนไป ปัจจัยภายนอกเริ่มเข้ามาเรื่อยๆ ทำให้ทัศนคติของชุมชนเปลี่ยนไป ผู้คนร่่งหาเงินทองมากขึ้น ปลุกพืชมากขึ้น ถากถางที่ทำกินมากขึ้นเพื่อหาเงินมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับครอบครัวตนเอง

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพ่อไสว แสนมิตร ได้กล่าวว่า ถนนหนทางเป็นเพียงทางคนเดินเท่านั้น เส้นทางเกวียนสร้างขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2500 สร้างทางเข้าหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2508 ซึ่งมีลักษณะเป็นทางรุกรัง ทางเกวียน ทางแดง ทางผ่านทุ่งนา เข้ามาทางป่าช้าฝั่งตะวันตก เข้ามาทางบ้านหนองกงเป็นเส้นทางเก่า ในชุมชนบ้านนาบัวนั้นแต่ก่อนเป็นผืนป่าทั้งหมด พ.ศ. 2510 เริ่มมีหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาชนบทเข้ามาพัฒนาเส้นทางหมู่บ้าน

สรุปการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารคมนาคม ของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เดิมการสื่อสารใช้วิธีการบอกกล่าวกันด้วยวาจาเดินเท้าไปมาหาสู่กัน เมื่อมีการสร้างถนนจากทางรุกรัง เมื่อ พ.ศ. 2504 สร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่และเสริมเหล็กเป็นบางช่วงรอบหมู่บ้าน พ.ศ.2550 – 2555 รวมทั้งหมด 3 เส้น พ.ศ. 2507 เริ่มมีไฟฟ้า พ.ศ.2527 มีน้ำประปา แต่ก่อนใช้ประปาแบบโยก พ.ศ. 2537 - 38 มีครองประปาในหมู่บ้าน จำนวน 1 สาย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เช่น หน่วยเร่งรัด

พัฒนาชนบท องค์การบริหารส่วนตำบล โลกหินแะ ทำให้ชุมชนบ้านนาบัวนั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมที่ดีขึ้น โทรศัพท์สาธารณะ มือถือ อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ เป็นช่องทางของการรับรู้ข่าวสาร การคมนาคมสามารถติดต่อกันได้รวดเร็ว เช่น รถยนต์โดยสาร รถประจำทาง จักรยายนต์ อย่างสะดวกและรวดเร็วผลกระทบที่เกิดขึ้นคือส่งผลให้ทัศนคติของคนในชุมชนเปลี่ยนไป

ภาพที่ 4.31 ถนนคอนกรีตรอบหมู่บ้าน
(ถ่ายภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

ภาพที่ 4.30 ป้ายโครงการสนับสนุนสร้างถนนคอนกรีตรอบหมู่บ้านนาบัว
(ถ่ายภาพโดย นายศรีสุข ผาอินทร์ เมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2555)

2.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัวตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ได้แก่ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ดังนี้

2.3.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นหรือมีอยู่ภายในชุมชน ได้แก่

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรอบ 5 ทศวรรษที่ผ่านมา 2 ประการ คือ โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของรัฐบาล ถนนเป็นตัวการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด สินค้าสำเร็จรูปนานาชาติได้เปลี่ยนวิถีชีวิตของคนในหมู่บ้านจากเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง เป็นการผลิตเพื่อขายแล้วนำเงินมาซื้อสินค้าสำเร็จรูปบริโภค ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างกว้างขวาง เช่น ตัดไม้ทำลายป่าเพื่อนำที่ดินมาปลูกปอและมัน การทำลายป่าเป็นการทำลายแหล่งอาหารของหมู่บ้าน ที่เคยหาได้ตามธรรมชาติ ทำให้ชาวบ้านต้องจ่ายเงินซื้อกับข้าวมากขึ้น การแช่ปอเพื่อนำมาลอกก็เป็นการทำลายแหล่งน้ำคั้นน้ำใช้ และแหล่งผลิตปลาตามธรรมชาติลงด้วย(สุรวิทย์ ชีรสาศวัต, ชอบ ดิสวนโคก และสุเมธ แก่นมณี 2528 : 401 – 402) ชาวผู้ไทยนับตั้งแต่อพยพเข้ามาในประเทศไทยมีการ เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นผลมาจากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาลไทย และความต้องการที่จะผสมกลมกลืนกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ การพัฒนาด้านสาธารณูปโภคสาธารณูปการ สร้างถนนเชื่อมเมืองและหมู่บ้านต่างๆตามแผนพัฒนาฉบับที่ 1 และ ฉบับที่ 2 ส่งผลให้ชุมชนชนบทมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพและความเป็นอยู่สะดวกสบายมากขึ้นขณะเดียวกันการสร้างถนนเท่ากับเป็นการทำลายทรัพยากรป่าไม้อย่างมหาศาล(ธันวา ใจเที่ยง. 2554 : 101-106)

การตั้งบ้านเรือนของชุมชนบ้านนาบัว ชาวบ้านตั้งบ้านเรือนเป็นกลุ่มเป็นก้อนบริเวณที่ลุ่มติดกับหนองน้ำอยู่ใกล้ลำห้วยที่มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยธรรมชาติต่างๆที่มีคุณสมบัติประโยชน์ในการดำรงชีวิตทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชนกับธรรมชาติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในระยะแรกทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ได้ถูกนำมาใช้เพียงเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตและใช้เฉพาะภายในชุมชนเท่านั้น แต่ต่อมาในภายหลังเมื่อเข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการเข้าสู่ยุคของการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ที่ทำให้ความเป็นอยู่ของชุมชนได้เปลี่ยนแปลงไป ทรัพยากรต่างๆที่มีอยู่ได้ถูกระดมและลำเลียงออกไปเกือบหมดชุมชนภายนอกที่ยังขาดแคลนระบบการค้า ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของนิเวศวิทยาของชุมชน

การเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าไม้ ในหมู่บ้านนาบัวก่อนมีการพัฒนาของรัฐเข้ามา อาชีพดั้งเดิมคือการทำนาเป็นอาชีพหลัก การทำไร่เป็นอาชีพรอง ได้มีการโค่นต้นไม้ ถากถางป่า เผาป่าให้โล่งเตียน เพื่อขยายพื้นที่ทำกิน และในปัจจุบันที่การขยายพื้นที่ปลูกยาง มีการขุด

คลองเพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการเกษตร มีการสร้างชลประทานเพื่อการเกษตร ส่งผล
กระทบต่อธรรมชาติที่คงหลงเหลืออยู่ ปัจจุบันนี้พื้นที่ป่าได้กลายเป็นพื้นที่นาหมดแล้ว

ในขณะที่เดียวกัน สภาพของสังคมชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้าน
เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดจนถึงปัจจุบันซึ่งเป็นยุคที่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากพลัง
แห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ หรือโลกาภิวัตน์ได้ ส่งผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคมและ
วัฒนธรรมของกลุ่มชาวผู้ไทย บ้านนาบัวอย่างมาก โดยมีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกายภาพ มีการ
เปลี่ยนแปลงจากเศรษฐกิจเพื่อการยังชีพหรือเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นเศรษฐกิจเพื่อการบริโภค
หรือทุนนิยมเกิดการแข่งขันในลักษณะเสรีนิยม เกิดการเปลี่ยนแปลง ในด้านวิถีชีวิต ความเป็นอยู่
ความเชื่อ ค่านิยมและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย โดยได้รับเอาวิถีชีวิตแบบชาวเมืองและวัฒนธรรม
ตะวันตกหรือวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ทำให้วิถีชีวิต ความคิด ค่านิยม และขนบธรรมเนียม
ประเพณีของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมที่ดั้งมาบางอย่างเริ่มเลือนหายไป หรือหายไปไม่เป็นที่รู้จัก
หรือไม่มีการสืบทอดประเพณีอย่างเช่นในอดีตอีกเลย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาไสว แสนมิตร ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า แต่
เดิมนั้นบ้านนาบัวตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของหมู่บ้านเพราะมันมีความอุดมสมบูรณ์มาก เวลาน้ำ
หลากมีปลา ตามป่าโคกมีผักให้กินให้อยู่ มีให้สร้างบ้านเรือน อยู่กินกันอย่างพอเพียง ไม่เดือนร้อน
อันใด แต่เมื่อยุสมัยมันเปลี่ยนไป ชาวบ้านเราเริ่มขยับขยายพื้นที่ทำนา ทำไร่ จำต้องถากถางป่าไม้
ที่มีอยู่ให้เป็นพื้นที่ทำนา ทำให้ป่าเริ่มลดลง และมีอีกส่วนหนึ่งบริเวณที่ตั้งบ้านเรือนเดิมน้ำท่วมถึง
จึงได้พากันโยกย้ายมาอยู่ในพื้นที่โนน คือบริเวณวัด รวมถึงการเข้ามาของกลุ่มคอมมิวนิสต์ในสมัย
นั้น เข้ามาถางป่า สร้างถนน ทำประปา ทำให้ป่าไม้เริ่มลดลง อาหารเริ่มน้อยลง เงินมีค่ามากขึ้น

สรุป 1) ปัจจัยภายในที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านสภาพเศรษฐกิจเดิม
ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว คือ 1)การเข้ามาของพรรคคอมมิวนิสต์ ทำให้ชุมชนได้ปรับเปลี่ยนการ
อยู่กินเพราะได้รับการเร่งรัดพัฒนาจากภาครัฐ เข้ามาสร้างถนน ประปา รวมถึงต้องทำลาย
ทรัพยากรธรรมชาติอีกด้วย 2)สภาพดินฟ้าอากาศที่มีผลกระทบต่อที่อยู่อาศัย ทำให้ชาวบ้านนา
บัวจำเป็นต้องโยกย้ายที่อยู่อาศัยให้พ้นจากน้ำท่วม 3)การขยายพื้นที่ทำกิน หลังจากที่ได้มีการจับ
จองที่ดิน ชุมชนจะจัดการกับที่ดินด้วยการถากถางเพื่อทำเป็นที่นา ที่ไร่ และแหล่งอาหาร

1) *กระบวนการผลิต* กระบวนการผลิต ความเป็นอยู่ของคนในยุคก่อนการ
เข้าของระบบการตลาดหรือการค้าแบบเสรี หรือหรือแม้กระทั่งในปัจจุบัน วิถีชีวิตหรือความอยู่
รอดของผู้คนขึ้นอยู่กับระบบการผลิตในทางการเกษตร คือการทำนา การทำไร่ การหาปลา การหา
ของป่า ฉะนั้นดินแดนที่เรียกกันว่าเป็นดินดำน้ำชุ่มหรือที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ คนในชุมชนหรือ

สังคมอีสานนิยมที่จะตั้งถิ่นฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในดินแดนที่มีความเหมาะสมต่อการทำนา เนื่องจากว่าระบบการผลิต "ข้าว" ถือเป็นเส้นเลือดใหญ่ที่หล่อเลี้ยงชาวอีสานในอนาคต

ปัจจัยที่ดินกับการเปลี่ยนแปลง อาชีพของชุมชนบ้านนาบัวส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาเป็นหลัก ทำสวนทำไร่เป็นอาชีพรอง ดังนั้นปัจจัยการผลิตของชุมชนบ้านนาบัวจึงเป็น ข้าว เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ มีทรัพยากรธรรมชาติการใช้ประโยชน์จากที่ดินของชาวบ้านนาบัว ส่วนใหญ่เป็นการใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกมากกว่าการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ในการเพาะปลูกข้าวและปลูกพืชเสริม และเป็นที่ดินที่ได้รับสืบทอดจาก ปู่ตา ยาย แบ่งให้ลูกหลานใช้เป็นที่ทำกินและเป็นที่อยู่อาศัย โดยภาพรวมแล้วการใช้ประโยชน์จากที่ดินนั้นยังคงเป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย ซึ่งในปัจจุบันการใช้ประโยชน์จากที่ดินนั้นเพิ่มขึ้น ซึ่งนอกเหนือจากการทำนาปีแล้วชาวบ้านนาบัวต้องหันมาใช้ที่ดินเพื่อทำนาปรังต่อ อีกทั้งบริเวณป่าโคกก็กลายเป็นพื้นที่ปลูกยางพารา มัน ส่วนพื้นที่ลุ่มนอกเหนือจากการทำนาปรังก็ปลูกยาสูบอีกด้วย

ลักษณะของดินที่ใช้ทำนา ที่ดินของชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นดินทราย มีความอุดมสมบูรณ์น้อย ดังนั้นการทำนาจึงได้ผลผลิตต่ำและพื้นที่ทำนาส่วนใหญ่จะอยู่ที่ดอน ถ้าปีใดฝนแล้งฝนทิ้งช่วงชาวบ้านจะได้รับความเดือดร้อนอย่างมาก บริเวณดินที่มีความสมบูรณ์มากก็มีเฉพาะที่ราบริมห้วยน้ำบึงด้านตะวันตกของหมู่บ้าน รอบหนองบัวด้านตะวันออกของหมู่บ้าน ด้านทิศเหนือของหมู่บ้านมีลักษณะเป็นดินรกรัง แต่ชาวบ้านก็สามารถเอาน้ำจากห้วยน้ำบึงขึ้นมาใช้ได้ แต่ก็ยังเป็นพื้นที่น้อยมากเมื่อเทียบกับพื้นที่การถือครองที่ดินของคนในหมู่บ้าน ส่วนทางทิศตะวันตกของหมู่บ้านนั้นเป็นดินรกรังเป็นป่าโคก ไม่สามารถทำนาได้ถ้าเกิดฝนแล้งหรือฝนทิ้งช่วง ชาวบ้านนาบัวต้องใช้เป็นพื้นที่ทำไร่ ทำสวนเท่านั้น

2) ปัจจัยด้านกระบวนการผลิต การทำนา ชาวบ้านนาบัวปัจจุบันได้มีการทำนาอยู่ สองฤดู ทำนาปีและนาปรัง ซึ่งการทำนาถือเป็นอาชีพหลักของหมู่บ้าน ในช่วงเริ่มแรกของการตั้งหมู่บ้าน การได้มาของที่ดินนั้นได้มาจากการจับจอง ผู้ที่มาก่อตั้งหมู่บ้านช่วงแรกๆ จึงมีที่ดินอยู่รอบๆหมู่บ้านและมีทำเลเหมาะแก่การทำนา ซึ่งเป็นพื้นที่ลุ่มและมีลำห้วยหรือร่องน้ำไหลผ่าน ต่อมาเมื่อคนอพยพเข้ามาเรื่อยๆจึงมีการแบ่งปันที่ดิน ซื้อขายที่ดิน บุกเบิกที่ดินเพื่อขยายที่ทำกินมากขึ้น สร้างฝายเพื่อตอบสนองต่อการทำเกษตร ทำให้ปัจจุบันป่าไม้ลดลงอย่างมาก ซึ่งเกิดจากการตัด เผา ให้ที่ดินนั้นกลายเป็นพื้นที่เพื่อการเกษตร เป็นทั้งผืนนา ผืนไร่

การทำนาปลูกข้าวเหนียวเพื่อบริโภคยังคงดำเนินอยู่จนถึงปัจจุบันแต่ภายหลังมีการปรับเปลี่ยนไปมากขึ้น เริ่มมีการใช้ปุ๋ยเคมีเพื่อเพิ่มผลผลิตในนาข้าว (พ.ศ.2525) การใช้ปุ๋ยในนาข้าวถูกนำมาส่งเสริมโดยเกษตรอำเภอและตัวแทนบริษัทขายปุ๋ยเคมี ซึ่งในระยะหลังมีปัญหา

ดินเสื่อม ผลผลิตตกต่ำ และต้องใช้ปุ๋ยเคมีเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งมีปัญหาวัชพืชระบาดมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการนำเอารถไถนาแบบเดินตามเข้ามาใช้ในการทำนามากขึ้น(พ.ศ.2531)โดยการกู้เงินซื้อจากธนาคารเพื่อการเกษตร ทำให้ต้นทุนในการทำนายิ่งเพิ่มขึ้นแต่ในกระบวนการทำนาในปัจจุบันนั้นชาวนาบ้านนาบัวจำเป็นต้องเร่งทำนาเพื่อให้ทันต่อกิจกรรมอย่างอื่น จากเดิมใช้วัวควายไถนาตอนนี้ใช้รถไถเดินตาม และทุกวันนี้ใช้รถใหญ่ในการไถคราด รวมทั้งปักดำ และเก็บเกี่ยว ทำนาปี โดยอาศัยน้ำบาดาลและน้ำห้วยบังในการเพาะปลูกปักดำกลายเป็นไถหว่าน จากที่รวมข้าวไว้ลานก็เป็นการตากข้าวในลาน ไม่มีการฟาดเป็นการนวดแทน

การทำนาในปัจจุบันชาวนานิยมใช้ไถเดินตามหรือเรียกว่า "ควายเหล็ก" แทนการใช้ควายในอดีต และขณะนี้จากควายเหล็กกลายเป็น รถแทรกเตอร์ขนาดเล็กที่สามารถไถคราดได้รวมถึงเก็บเกี่ยวอีกด้วย เนื่องจากการพัฒนาเพื่อแข่งขันทางด้านการตลาด เร่งการผลิต ทำให้ควายกลายเป็นเพียงสัตว์เลี้ยงเป็นอาหารและขายเท่านั้น ส่วนควายเหล็กได้ถูกนำมาแทนที่เนื่องจากสะดวกในการบำรุงรักษา ไม่ต้องหาหญ้าให้กินตลอดปี อีกทั้งสามารถทำงานได้เร็วกว่าไม่ว่าจะเป็นฤดูร้อน แล้ง ฝน ชาวนาสามารถซื้อรถไถเดินตามได้โดยผ่านการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรได้ในราคาที่สามารเข้าซื้อได้ ส่วนกลุ่มที่ยังไม่มีรถไถเดินตามก็ใช้วิธีการจ้างเหมาไถให้ อยู่ที่ไร่ละ 200 - 300 บาท

การทำนาปรัง วิธีการทำนาปรัง เริ่มเกิดขึ้นเมื่อ 6 ปีให้หลัง หรือประมาณปี พ.ศ. 2551 โดยการนำเข้ามาของผู้ใหญ่สาคร จิตมาตย์ ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 5 วิธีการคือ เริ่มจากหลังการเก็บเกี่ยวของนาปีเสร็จสิ้น ชาวนาจะเริ่มการเตรียมดิน โดยการไถตากหน้าดินทิ้งไว้ประมาณ 1 อาทิตย์ แล้วจะทำการสูบน้ำบาดาลที่สร้างขึ้นในท้องนาของตัวเองมาใช้ในการปลูกข้าว โดยข้าวที่นำมาปลูกจะเป็นข้าวพันธุ์เดียวเหมาะกับช่วงของฤดูกาล ชาวนาบ้านนาบัวใช้วิธีการหว่านแทนการปักดำ และเก็บเกี่ยวด้วยเครื่องเกี่ยวข้าว และใช้วิธีการฝังตากแค้นและขนขึ้นเต้า หรือไม่ก็นำไปขายเพื่อเอาเงินมาลงทุนต่อ

แรงงาน จากสภาพทางเศรษฐกิจ การใช้แรงงานในการผลิต คือการเปลี่ยนแปลงแรงงานที่ใช้ในการผลิตภาคการเกษตรกรรมของชาวนาบ้านนาบัว เพราะเดิมที่ชาวนาจะใช้แรงงานคนและแรงงานสัตว์ในการทำนาหรือปลูกพืชผัก ทำให้ชาวนาหันมานิยมใช้แรงงานเครื่องจักรแทนแรงงาน เนื่องจากแรงงานเครื่องจักรทำงานได้นานกว่าแรงงานสัตว์สามารถใช้งานเป็นเวลาติดต่อกันได้นานๆ และทำให้ขยายพื้นที่ ปรังพื้นที่ ที่ทำการเพาะปลูกข้าว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มากขึ้นสร้างรายได้ให้กับชาวนาได้มากขึ้น เมื่อมีการขยายด้านแรงงาน โดยเฉพาะเครื่องจักร จำเป็นต้องมีแรงงานของคนเข้ามาเกี่ยวข้อง เกิดเป็นแหล่งรายได้ของชุมชนด้านการเกษตร อย่างเช่น เมื่อถึงฤดูกาลทำนา ชาวนาก็เร่งทำนาของตนเองเพื่อที่จะออกมารับจ้างหา

รายได้เข้าครอบครัวเป็นการรับจ้างทำงานทั่วไปในท้องถิ่น การจ้างงานในหมู่บ้านนาบัว คือการจ้างงาน ด้านการเกษตร ได้แก่การรับจ้างปลูกข้าว เกี่ยวข้าว กรีดยาง เก็บใบยาสูบ เป็นต้น ผู้จ้างเป็นผู้มีกำลังแรงงานในครอบครัวน้อย หรือเป็นการจ้างเพื่อแบ่งเบาภาระแรงงานของคนในครอบครัวเท่านั้น ส่วนผู้ที่รับจ้างจะมาจากครอบครัวที่มีกำลังแรงงานมากหรือมาจากครอบครัวที่ยังไม่ได้ทำนา เช่น ผู้มีนาอยู่ที่ดอนซึ่งมักจะได้อาหารมากกว่าที่อื่น หรือช่วงการทำไร่นาดอนไม่สามารถปลูกข้าวได้ ดังนั้นในระหว่างที่รอฝนแรงงานกลุ่มนี้ก็มาหารายได้โดยการออกไปรับจ้างคนอื่นก่อน และแรงงานที่รับจ้างส่วนใหญ่เป็นแรงงานของคนในหมู่บ้าน การจ้างแรงงานในท้องถิ่นอีกอย่างหนึ่งคือการแปรรูปไม้เพื่อใช้ในการก่อสร้าง ในหน้าแล้งของทุกปีผู้ชายในหมู่บ้านที่ไม่ได้ไปรับจ้างทำงานในต่างถิ่นจะหารับจ้างเลื่อยไม้ให้กับผู้ที่ก่อสร้างบ้านเรือน ส่วนใหญ่พวกนี้จะรับจ้างเลื่อยไม้เป็นประจำและการเลื่อยไม้จะใช้แรงงานเพียง 2 คน ที่สนิทกันด้วยเพราะการเลื่อยต้องอาศัยความเชี่ยวชาญรวมถึงต้องรู้จักกันด้วย

การลงทุนด้านการผลิต การลงทุนด้านการผลิตของชาวบ้านนาบัวเป็นการลงทุนเพื่อการผลิตทางการเกษตร ได้แก่การลงทุนในเรื่องปุ๋ยเคมี การซื้อเครื่องมือการผลิตทางการเกษตร เช่น รถไถเดินตาม ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี เครื่องมือการผลิตทางการเกษตร และการจัดการจากแหล่งน้ำซึ่งเป็นการลงทุนที่จำเป็น โดยแหล่งเงินทุนส่วนใหญ่ของชาวบ้านยืมมาจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนการผลิต คือ สภาพของที่ดินที่ใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกดินส่วนใหญ่เป็นดินทราย เป็นที่ดอน ป่าโคก ทำให้ผลผลิตไม่ดีเท่าที่ควร จำเป็นต้องมีการรับสภาพดินอยู่ทุกปี การเข้ามาของทุนนิยม และการแข่งขันทำให้ชาวบ้านนาบัวหันมาใช้เครื่องจักรเครื่องยนต์แทน ลดแรงงานการผลิตทำให้ชาวบ้านนาบัวไปใช้แรงงานแลกกับทุนหนีเงิน เช่น รับจ้างทำนา เกี่ยวข้าว ปลูกพริก ยาสูบ เพื่อนำเงินที่เป็นทุนในการผลิตในปีต่อไป

3) ปัจจัยด้านกระบวนการบริโภค ความจำเป็นด้านการดำรงชีวิตของมนุษย์อาศัยปัจจัย 4 เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค ส่วนที่นอกเหนือจากปัจจัย 4 อย่างนี้เรียกว่า การบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวก

อาหาร ในอดีตชาวบ้านนาบัวได้อาศัยการบริโภคจากการผลิตของตนเองรับประทาน ข้าวเหนียว อาศัยอาหารที่มีตามแหล่งธรรมชาติ เช่น ปู ปลา กบ เขียด หอย จากห้วยน้ำบั้ง หนองบัว หนองหมากแซว หนองอ้อมแก้ว และตามท้องนา ส่วนอาหารที่ได้จากป่าโคกก็จะมีสัตว์ป่าตามโคก มีอาหารเพียงพอสำหรับประชากรที่มีจำนวนไม่มาก ลักษณะการบริโภคจึงเป็นแบบที่มีเศรษฐกิจดั้งเดิมเพื่อยังชีพในครัวเรือนเท่านั้น การซื้อหาอาหารจากตลาดอำเภอเรณูนคร

จะมีเฉพาะในโอกาสพิเศษเท่านั้น หรือตามเทศกาลประเพณีนิยมที่ต้องลัมว้าว (ฆ่าวัว) หรือหมู เพื่อใช้ในการบริโภคในงานสำคัญๆ ส่วนเป็ด ไก่ ก็มักจะเชือดเพื่อเป็นอาหารในเวลาที่มีญาติหรือแขก มาเยี่ยมเยือนจึงนับได้ว่าอาหารเหล่านี้จะมีขึ้นในโอกาสสำคัญเหล่านี้

ปัจจุบันจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น สภาพแวดล้อมของหมู่บ้านนาบัวได้เปลี่ยนแปลงไป อาหารที่เคยมีตามธรรมชาติหรือแหล่งน้ำ รวมทั้งผลผลิตจากป่าที่เคยหาได้เริ่มหายากขึ้น ถึงจะหาได้แต่เสียเวลามาก สู้กับการประกอบอาชีพอย่างอื่นเพื่อนำเอาเงินไปซื้ออาหารจะง่ายกว่าอีกทำให้ได้ทั้งปริมาณ และคุณภาพเพียงพอกับความต้องการของแต่ละครอบครัว ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงเกิดจากที่ระบบเงินตราได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในหมู่บ้านนาบัว ตามกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก ชาวบ้านสามารถหาซื้ออาหารที่มาจากตลาดอำเภอเรณูนคร อำเภอนาแก หรือร้านอาหารสำเร็จรูปในหมู่บ้านที่ขายประจำ มี 2 ร้านอาหารที่ทำขายก็จะมี แกง อ่อม ส้มตำ บึงไก่ กว๊ายเตี๋ย เป็นต้น นอกจากนี้ยังหาซื้ออาหารตามรถสะดวกซื้อที่เข้ามาบริการถึงหมู่บ้านอีกด้วย

เครื่องนุ่งห่ม ในอดีตชาวบ้านนาบัว มีการปลูกฝ้ายตามสวนไร่นา เพื่อนำมาทอผ้าใช้เองส่วนมากที่ใช้กันอยู่เป็นประจำก็จะเป็นผ้าฝ้าย โดยเริ่มจากการนำฝ้ายมาเป็นเส้นด้าย ทอ हुกจนเป็นผืนแล้วนำไปตัดเย็บ ย้อมใช้กันเองส่วนมาที่ย้อมเป็นสีด้า เรียกว่า "หม้อนิล" ซึ่งสีด้าได้มาจากต้นครามที่ปลูกกันขึ้นมานั่นเอง หรือต้องการให้มันเป็นสีอื่นก็จะได้สีจากเปลือกต้นไม้ นำมาแช่น้ำให้ออกสีตามความต้องการ แล้วเอาผ้าไปย้อมนับว่าเป็นสิริธรรมชาติที่มีความสวยงามตามสมัย สีสันสวยงามใช้ในงานต่างๆ ได้ ส่วนผ้าไหมใช้กันในโอกาสพิเศษ เช่น งานบุญต่างๆ ทางฝ่ายหญิงจะนุ่งผ้าซิ่นไหมที่มีการทอด้วยฝ้ายมัดหมี่ เก็บจิด เป็นลายต่างๆสวยงาม รูปดอกไม้ ลายจิดลายขอ เป็นต้น ส่วนผู้ชายจะนุ่งโสร่งไหม เมื่อการคมนาคมสะดวกการติดต่อสื่อสารกับสังคมเมือง ประกอบกับเศรษฐกิจดีขึ้นจึงหันไปใช้วิธีซื้อผ้าทอสำเร็จมาตัดเย็บตามรูปแบบที่ต้องการและนิยมซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปมาใช้เพราะมีให้เลือกทุกรุ่น ทุกขนาด สีสันสวยงาม คนหนุ่มคนสาวก็นิยมใส่เสื้อผ้าตามแฟชั่นที่ได้พบเห็นด้วยตนเองและสื่อสารต่างๆที่เข้าไปถือครองหมู่บ้านรวมทั้งพ่อค้าเร่ก็จะนำเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มเข้าไปขายบ่อยๆตามฤดูกาล อีกทั้งชาวบ้านนาบวยังทำผ้าห่ม หมอนเพื่อรองรับฤดูกาล อย่างผ้าห่ม หมอน ที่ทำขึ้นจากนุ่นของผลต้นจิว ปัจจุบันผ้าห่มหมอนก็ใช้วัสดุจากใยสังเคราะห์ที่ ถูกลำมาขายตามหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

ที่อยู่อาศัย ในอดีต ชาวบ้านนาบัวมักปลูกบ้านเรือนเป็นแบบใต้ถุนสูง เหมือนกับบ้านอีสาน โดยทั่วไปใต้ถุนบ้านเป็นคอกสัตว์เลี้ยงควาย ซึ่งจะสะดวกในการรักษาให้ปลอดภัยจากโจรร้าย อันเป็นปัจจัยที่สำคัญในการทำงาน หลังคาบ้านจะเป็นทรงจั่วแหลมมุงหญ้าคา แต่ในปัจจุบันแปลนบ้านปรับเปลี่ยนไปตามแผนของสังคมเมืองเป็นบ้านไม้ที่ก่อสร้างแบบถาวร

หลังคามุงด้วยสังกะสีหรือกระเบื้อง มีประตูหน้าต่างที่แข็งแรง บานหน้าต่างใช้เป็นกระจกมีม่านบังตา ทาสีให้เกิดความสวยงาม และนิยมสร้างเป็นแบบสองชั้น เสาปูนเสริมเหล็กต่อด้วยเสาไม้เนื้อแข็ง ถ้าเงินไม่พอก็สร้างชั้นบนแล้วค่อยสร้างต่อเติมด้านล่าง ก่ออิฐ ฉาบปูนภายหลังจึงทำให้มีพื้นที่ใช้สอยมากขึ้นมีการนำเครื่องอำนวยความสะดวกเข้าไปใช้ แบ่งเป็นห้องรับแขกและเก็บสิ่งของต่างๆด้วย

ยารักษาโรค การรักษาพยาบาลในอดีตเมื่อมีการป่วยก็จะใช้วิธีการรักษาโดยยาสมุนไพรจากหมอพื้นบ้านและการรักษาทางไสยศาสตร์ ที่เรียกว่าการเหยา เหยาเพื่อรักษาโรค ปัจจุบันได้มีการรักษาสมัยใหม่เข้ามา เมื่อเกินความสามารถก็จะส่งสถานีนอนมัย หรือโรงพยาบาลมีการรักษาโดยใช้ยาแผนปัจจุบันบรรเทาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยเล็กน้อยๆ ตั้งแต่ปวดหัว ตัวร้อนเป็นไข้ หากเป็นมากก็ส่งโรงพยาบาลเรณูนคร

4) **การบริโภคสิ่งอำนวยความสะดวก** ในอดีตสิ่งอำนวยความสะดวกของชาวบ้านนาบัวส่วนมากเป็นที่ที่ผลิตขึ้นใช้เอง ส่วนในปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกได้เปลี่ยนไปหาซื้อได้ด้วยเงิน ทำให้สามารถบริโภคได้ทั้งคุณภาพและปริมาณตามความพอใจ การเดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอที่เคยใช้เวลานานจากการเดินเท้า เกวียน ปัจจุบันใช้เวลาเพียง 15 - 20 นาที เพราะอาศัยรถส่วนตัว นอกจากนั้นยังสามารถที่จะมีเครื่องอำนวยความสะดวกอย่างอื่นอีก เช่น จักรเย็บผ้า จักรยนต์ เป็นต้น

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการบริโภคของบ้านนาบัวตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คือทรัพยากรทางธรรมชาติ ด้านอาหารแต่เดิมทรัพยากรด้านอาหารนั้นอุดมสมบูรณ์อย่างมาก เช่นตามห้วยน้ำบัง ทุ่งนา ป่า โคน ส่วนปัจจุบันแทบไม่สามารถนำอาหารจากป่าโคกบางส่วนมารับประทานได้เลย เครื่องนุ่งห่มเปรียบเสมือนงานหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวอีสานโดยแท้สร้างขึ้นเพื่อรองรับกับกิจกรรมทางสังคมและการดำเนินชีวิต ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงทำให้การบริโภคนั้นเปลี่ยนแปลง ชุมชนบ้านนาบัวหันมาซื้อผ้าห่ม หมอน มุ้ง แทนการผลิตใช้เอง ที่อยู่อาศัยเดิมเป็นที่บ้าน ใต้ถุนสูง ใต้ถุนบ้านเป็นคอกวัวควาย และเป็นพื้นที่ทำกิจกรรมยามว่าง ส่วนปัจจุบันนี้บ้านกลายเป็นบ้านชั้นเดียวก่อสร้างโดยอาศัยวัสดุอุปกรณ์ อิฐ หิน ปูนทราย ในการก่อสร้าง ยารักษาโรค จากเดิมที่เคยอาศัยสมุนไพรพื้นบ้านในการรักษา อาศัยความเชื่อทางไสยศาสตร์(การเหยา)ปัจจุบันค่านิยมเปลี่ยนแปลงอาศัยการรักษาทางวิทยาศาสตร์เป็นหลัก การรักษาแบบดั้งเดิมนั้นกลายเป็นเรื่องรองด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นนั้นเข้ามาเกิดการปรับตัวของชุมชนบ้านนาบัว ทั้งด้านการบริโภคหาซื้อได้ด้วยเงิน ทำให้สามารถบริโภคได้ทั้งคุณภาพและปริมาณตามความพอใจ การ

เดินทางติดต่อระหว่างหมู่บ้านกับตัวอำเภอ ที่เคยใช้เวลานานจากการเดินเท้า เกวียน ปัจจุบันใช้เวลาเพียง 15 - 20 นาทีเท่านั้น

5) *ปัจจัยด้านกระบวนการแบ่งสรรค* สังคมชวานา อิริค อาร์ วูลฟ์ (แปลโดย สุเทพ สุนทรเกศัช.2527 : 9-10) กล่าวถึงผลผลิตส่วนเกินทางสังคม มนุษย์เราแม้ว่าจะมีความพอเพียงทางด้านอาหารและเครื่องใช้ต่างๆ แต่จำเป็นต้องรักษาความสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันไว้ อย่างเช่น จะต้องแต่งงานกับคนภายนอกครัวเรือนที่ตนถือกำเนิด มีความหมายว่ามนุษย์จะต้องมีการติดต่อสัมพันธ์กับคนอื่นซึ่งในอนาคตหรือขณะนี้ อาจจะเป็นญาติที่เกิดจากการแต่งงานของตน มนุษย์จะต้องร่วมมือกับคนอื่นในการรักษาความสงบเรียบร้อย เพื่อให้เกิดประกันแก่การยอมรับพื้นฐาน มนุษย์อาจจะต้องช่วยเหลือซึ่งกันละกันในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่งในการแสวงหาอาหาร

ปริมาณผลผลิตส่วนเกินที่จำเป็นต้องใช้แลกเปลี่ยนของเครื่องใช้ต่างๆ จากสังคมภายนอก มีปริมาณเท่ากับเงินทุนสำหรับเป็นค่าใช้จ่ายซ่อมแซมการสึกหรอ ลักษณะเช่นนี้จะเกิดขึ้นในสังคม แต่ละครัวเรือนต่างผลิตสิ่งของเครื่องใช้ที่ต่างกันหรือให้บริการต่างกัน และสิ่งของดังกล่าวมีการแลกเปลี่ยนโดยอาศัยหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันโดยเสมอภาค หากเราปลูกข้าวแต่ไม่ได้ทำผ้าห่ม เราก็อาจเอาข้าวจำนวนหนึ่งไปแลกกับผ้าห่มจำนวนหนึ่ง ดังนั้นคนที่ทำผ้าห่มก็จะได้รับอาหารเป็นสิ่งตอบแทนแรงงานของตน จะเห็นได้ว่า มนุษย์เราได้รับสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ โดยอาศัยการแลกเปลี่ยน

เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต นัตรีทิพย์ นาถสภา (2550: 77-81) กล่าวว่าเศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตเป็นเศรษฐกิจแบบพอเพียงชีพ ผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองคงอยู่และผลิตซ้ำได้ด้วยตัวเองไม่ต้องพึ่งโลกภายนอกมีความผูกพันภายในสูงครอบครองที่ดินผ่านการเป็นสมาชิกของชุมชนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการผลิต มีความเพียงพอในตัวเอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรม คือ ทอผ้าและปลูกข้าวในครัวเรือนเดียวกันมีความเชื่อร่วมกัน คือนับถือผีปู่ตาชายเดียวกันของหมู่บ้าน นับญาติและกิจกรรมทางสังคมร่วมกันยังไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น หรือหากมีคือทาส ทาสก็ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัว ทำให้ไม่มีการขัดแย้งกันระหว่างชนชั้นภายในหมู่บ้าน ความสัมพันธ์ทางการผลิต มีลักษณะคล้ายชุมชนสังคมนิยมบุพกาล เป็นชุมชนขนาดเล็กที่สมาชิกเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน แต่ชุมชนมีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ หารอาหารจากธรรมชาติโดยตรง เช่น หาผักหาปลา ทำน่าน้ำฝน ทอผ้าและหาของป่าด้วยแรงงาน ต้องพึ่งความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติเพราะเครื่องมือในการผลิตเป็นแบบโบราณ ผลิตได้เพียงเพื่อยังชีพแทบไม่เหลือส่วนเกินหรือหากฝนแล้งหรือน้ำท่วมก็ไม่พอกิน

การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายนอกหมู่บ้านรัฐและระบบทุนเข้าไปกระทบชีวิตในหมู่บ้าน ทั้งรัฐและระบบทุนไม่ใช่สถาบันของชาวบ้าน เข้ามาเอาผลประโยชน์จากชาวบ้าน ไม่ได้มาพัฒนาหมู่บ้านชาวบ้านจึงไม่ได้เข้าร่วมกับสถาบันทั้งสองอย่างเต็มที่ จากการถูกลากเข้าร่วมในความจริงแท้แล้ว ชาวบ้านต่อต้านรัฐและระบบทุนมาโดยตลอดทั้งโดยปริยายและโดยโจ่งแจ้ง ลักษณะการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เองจึงคงสืบเนื่องมายาวนาน คือการคงอยู่ของการปลูกข้าวเพื่อใช้กินเอง การทอผ้าพื้นบ้าน ชาวบ้านสำนึกว่ารัฐและระบบทุนเป็นสิ่งแปลกปลอม

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานก่อนพืชพาณิชย์ สุวิทย์ ชีรสาศวัต และคณะ. 2530 : 60 การแบ่งปันผลผลิต สังคมอีสานในยุคก่อนพืชพาณิชย์เป็นสังคมที่นำอยู่มากเพราะคนมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เพื่อนบ้าน ญาติพี่น้อง ตลอดไปจนถึงคนต่างถิ่นที่เข้าไปในหมู่บ้าน เช่น มีคนกลุ่มหนึ่งหรือบางคนออกไปหาอาหารจากธรรมชาติ พอได้มาก็แบ่งปันให้กับคนที่ไม่ได้ไปด้วย

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานก่อนพืชพาณิชย์ สุวิทย์ ชีรสาศวัต และคณะ. 2530 : 72 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีใช้แค่อาหาร แต่รวมไปถึงเรื่องอื่นๆ รวมไปถึงการยกที่หัวไร่ปลายนาซึ่งเป็นปัจจัยการผลิต (ปกติเอาไว้ปลูกพืชไร่ พืชผักสวนครัว)

ชอบ ดีสวน โศก และคณะ, 2532 : 150 ความเอื้อเฟื้อนอกจากจะทำให้คนในสังคมเกิดความอบอุ่น เกิดความมั่นคงว่าคนในชุมชนจะช่วยเหลือกันจะไม่ทิ้งกัน แล้วนับเป็นความฉลาดในเรื่องการถนอมอาหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่คนในชุมชนให้ซึ่งกันและกันมากที่สุด สมัยนั้นไม่มีตู้เย็น อาหารธรรมชาติที่ได้มามาก หากคนในครัวเรือนบริโภคไม่หมดก็เสียไปเปล่าๆ จึงเอาไปให้ญาติ เพื่อนบ้าน ช่วยบริโภค เหมือนกับเป็นการเอาอาหารไปฝากญาติ เพื่อนบ้านเอาไว้เวลาเพื่อนบ้านไปได้อาหารป่าอะไรมามากเกินกว่าที่ครัวเรือนเขาจะบริโภคหมด เขาก็เอามาแบ่งให้เรา วิธีการดังกล่าวนี้ทำให้แต่ละครัวเรือนไม่ต้องออกไปหาอาหารจากธรรมชาติทุกวัน ไม่ว่าจะเป็ ผักป่า เห็ด แมลง สัตว์น้ำ และสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ

สรุป ปัจจัยด้านการแบ่งสรรค คือ การแบ่งพื้นที่ทำกิน แบ่งพื้นที่อยู่อาศัย แบ่งปันที่ดินให้กับลูกหลานเครือญาติ รวมถึงทรัพยากรทางด้านอาหาร ได้ปลามาจำนวนหนึ่งก็จะแบ่งปันกันตามวิถีของชุมชนเป็นวิถีการอยู่ร่วมกันอย่างพอเพียงเป็นสิ่งที่คงอยู่กับชุมชน ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง คือระบบทุนนิยม ส่งผลให้กระบวนการแบ่งสรรเริ่มลดลง ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหดหาย อาศัยเพียงระบบเครือญาติยังไม่พอจำต้องอาศัยเงินตราเป็นส่วนประกอบด้วย

6) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการแลกเปลี่ยน

การแลกเปลี่ยน เป็นการกระจายหรือการหมุนเวียนของสินค้าและบริการ หรือผลผลิตต่างๆที่เกิดขึ้นในระดับของชุมชน เมื่อเริ่มมีผลผลิตเหลือกินเหลือใช้ เนื่องจากคนส่วนใหญ่มักผลิตในปริมาณที่มากกว่าที่ตนต้องการบริโภค ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันการขาดแคลนที่อาจเกิดขึ้นได้

เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน สุวิทย์ ธีรศาสตร์, 2545 : 121 หมู่บ้านอีสาน ก่อนยุคพีชพาณิชย์จะอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติแต่มีการแลกเปลี่ยนสิ่งของระหว่างชุมชน สาเหตุสรุปได้ 3 ประการ

1. เพราะทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างมิได้มีทุกชุมชน เช่น เกลือ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการทำอาหารหรือถนอมอาหารที่จำเป็นยิ่ง หลายชุมชนไม่มีเกลือผิวดินซึ่งเป็นวัตถุดิบในการทำเกลือ

2. เพราะหลายชุมชนขาดช่างเหล็ก ซึ่งเป็นอาชีพที่ต้องใช้ทักษะมากในการผลิตเครื่องมือเหล็ก ไม่ว่าจะเป็น มีด ขวาน จอบ เสียม ซึ่งเป็นเครื่องมือที่จำเป็นในการทำเพาะปลูก และใช้ในชีวิตประจำวัน ช่างเครื่องปั้นดินเผา หมู่บ้านส่วนใหญ่ไม่มีช่างที่ว่ามี ซึ่งต้องใช้ดินที่มีคุณสมบัติเฉพาะและมีช่างที่จะเปลี่ยนดินให้เป็นหม้อไห

3. เพราะเกิดภาวะฝนแล้งในบางปี ทำให้ข้าวที่เคยพอกินไม่พอกิน เกิดภาวะน้ำท่วมในบางปีติดต่อกันทำให้ข้าวไม่พอกินเกิดการแลกเปลี่ยนผลผลิต น้ำท่วมได้ปลา เอาปลาไปแลกข้าว ฝนแล้งเอาเครื่องใช้ไปแลกข้าวแลกเกลือเป็นต้น อย่างเช่น ชาวทะเลิงบ้านบัว ตำบลกุดบาก จังหวัดสกลนคร เป็นชุมชนเชิงเขา มีที่น้าน้อย มักผลิตข้าวได้ไม่ค่อยพอกิน โดยเฉพาะในปีที่ฝนน้อย บ้านบัวอยู่เชิงเขาภูพาน มีพื้นที่เพาะปลูกไร่ค่อนข้างมาก จึงปลูกฝ้าย พริก เอาไว้กินและเพื่อแลกข้าวด้วย นอกจากนั้นยังมีของป่าอุดมสมบูรณ์ เช่น ใต้หรือกะบอง หน่อหวาย หน่อโจด หน่อไม้ พวกเขาจะเอาสิ่งของเหล่านี้ไปแลกข้าวกับชุมชนไทยลาว เช่น บ้านกุดคิน จี บ้านโนนค้อ บ้านโพนแพง ซึ่งมีข้าวอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการปลาร้า ปลาแห้ง ก็เอาของป่าไปแลกกับชุมชนไทยลุ่มน้ำสงคราม เช่น บ้านสามผง บ้านดงน้อย ซึ่งมีปลาอุดมสมบูรณ์ ถ้าต้องการเครื่องปั้นดินเผาและเกลือ ก็ไปแลกกับชุมชนผู้ไทแถบอำเภอพรรณานิคม ถ้าต้องการเครื่องมือเหล็ก เช่น มีด ขวาน ก็ไปแลกกับชุมชนไททะเลิง บ้านนายอ บ้านกุดแฮด บ้านดงมะไฟ บ้านกุดบาก เป็นต้น

การเดินทางถ้าไปแลกหมู่บ้านใกล้ๆ ก็หาบไป แต่ถ้าไปแลกไกลๆ ก็มักเอาเกวียนใส่ของไป ช่วงที่ไปมักจะเป็นหลังฤดูเก็บเกี่ยวข้าว คือเดือนสามเดือนสี่ การเดินทางสะดวก แต่ถ้าช่วงข้าวจะขาดก็ต้องไปแม้จะเป็นฤดูฝน คราวเรือที่มีน้าน้อย พอเดือน แปดเดือนเก้า ข้าว

หมด ข้าวไร่ก็ยังไม่ได้เกี่ยว ก็ต้องเอาได้ ผักป่า เช่น ผักกะ ผักหนาม หน่อหวาย ไปแลกข้าว อัตราการแลกก็ไม่แน่นอน แล้วแต่เจ้าของข้าวเขาจะให้ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับว่าเขามีข้าวเหลือมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับว่ารู้จักกัน เป็นญาติ หรือญาติของญาติ หรือเป็นเพื่อน เพื่อนของเพื่อน หรือไม่ หากเป็นไปได้ข้าวมากเป็นพิเศษ

ชวานานาบัวเขารู้จักการซื้อขายแลกเปลี่ยน ตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เช่นเดียวกับชาวบ้านในจังหวัดสกลนคร ที่เริ่มมีการนำจีซี ไปขาย ในคราวนั้นราวปี พ.ศ.2481 ขายได้ หมั้นละ 30 สตางค์ แต่ปัจจุบันขายได้กิโลกรัมละ 10 บาท นอกจากพ่อค้าเจ๊กและแกวแล้ว ในชุมชนชวานาภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังมีกลุ่มนายฮ้อยที่จะมาซื้อสิ่งของในชุมชนเพื่อที่จะเอาลง ไปขายเมืองไทย เช่น ในชุมชนบ้านนาบัว ปี พ.ศ. 2491 นายฮ้อยเข้ามาซื้อวัว ควาย ข้าว ลงไปขาย ในภาคกลางในช่วงเดือน มกราคม – กุมภาพันธ์ ลงไปขายในกรุงเทพฯ ใช้เวลาประมาณ 4 เดือน

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกระบวนการแลกเปลี่ยน คือ สภาพฤดูกาลหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่สามารถบังคับได้ ความสะดวกสบาย ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนระหว่างชุมชน กลุ่มคน ญาติมิตรสหาย เป็นศักยภาพหนึ่งทางเศรษฐกิจที่ทำให้การกระจายทรัพยากรให้เกิดคุณค่าเกิดดุลทางทรัพยากร ซึ่งการแลกเปลี่ยนนั้นมีทั้งการแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของเครื่องใช้ การแลกเปลี่ยนด้วยการใช้เงินเป็นสื่อกลาง และการแลกเปลี่ยนโดยการใช้ระบบสินเชื่อเป็นต้น

7) ปัจจัยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ ในการผลิต เทคโนโลยี หมายถึง สิ่งใหม่ๆความรู้ใหม่ที่นำมาพัฒนากระบวนการผลิตนับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะช่วยให้สามารถลดต้นทุนการผลิต ประหยัดเวลาในการทำงาน

ในอดีตชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ใช้การผลิตแบบดั้งเดิม ทำจากทรัพยากรและแรงงานที่ได้ในท้องถิ่น โดยการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ ปู่ ย่า ตา ยาย เช่น เครื่องมือในการประกอบอาชีพ ได้แก่ ไถ คราด จอบ เสียม เลี้ยว หรือเครื่องมือที่ใช้ในการวิดน้ำเข้านา “คันโซ่” เป็นต้น

เทคโนโลยีดั้งเดิมเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้คิดค้นวิธีการแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตว่าจะเป็นเรื่องที่อยู่อาศัย การประกอบอาชีพ นับว่าเป็นมรดกอันล้ำค่าทางด้านความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อมวลมนุษยชาติ แต่ไม่ค่อยได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นเท่าที่ควรบางอย่างอาจสูญหายไปคงเหลือไว้เป็นเพียงร่องรอยของความเจริญในสมัยอดีต ทั้งนี้เนื่องจากความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆแพร่กระจายสู่หมู่บ้านในชนบท เจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐและเอกชน ได้คิดค้นนำเอาสิ่งใหม่ๆไปประยุกต์ใช้เพื่อยกระดับชีวิตของชาวชนบทให้สูงขึ้นเป็นเหตุให้เทคโนโลยีพื้นบ้านถูกทดแทนด้วยสิ่งใหม่ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อความสะดวกสบายและเป็นประโยชน์

ต่อชาวบ้านให้มากที่สุดการเข้ามาของพืชเศรษฐกิจได้เกิดขึ้นในระยะเวลาเดียวกับที่เทคโนโลยีเกษตรสมัยใหม่เข้ามาในภาคอีสาน

สุวิทย์ ชีรสาศวัต สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2529: 74 **รถไถเดินตาม**เข้ามาแทนที่ควายเพราะประสิทธิภาพสูงกว่าควาย ควาย 1ตัว ไถได้ 1-2 ไร่/วัน แต่รถไถเดินตามสามารถไถได้วันละ 4-6ไร่ และยังสามารถดัดแปลงเป็นรถบรรทุกของได้คล่องตัวกว่าเกวียน บางคนเอาไปรับจ้างไถได้เงินวันละ 400-600 บาท หักค่าน้ำมันเพียง 40 บาท (2528) อีกทั้งไม่ต้องเปลืองแรงงานไปเลี้ยง ไม่ต้องกลัวถูกลักขโมยเหมือนควาย รถไถเดินตามเข้ามาอีสานในปลายทศวรรษ 2520 เป็นต้นมาพร้อมกับเครื่องนวดข้าว

รถแทรกเตอร์หรือรถไถใหญ่ เกิดจากคนอีสานที่ไปทำงานภาคกลาง เห็นเกษตรกรภาคกลางใช้รถไถใหญ่ บุกเบิกที่ทำไร่ข้าวโพดได้รวดเร็วมาก รถไถใหญ่นับว่ามีบทบาทในการไถบุกเบิกเพื่อทำไร่ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่อีสานใต้และด้านตะวันตกของอีสานสามารถไถได้วันละ 15-20 ไร่ สามารถไถพื้นที่ซึ่งมีตอไม้ได้ด้วย ทำให้การบุกเบิกที่ใหม่เป็นไปอย่างรวดเร็ว รายหนึ่งเดิมทำได้แค่ 5-10 ไร่ /คริวเรือกก็ไม่มีข้อจำกัด

ในทศวรรษ 2530 **ยาฆ่าหญ้า**ก็เข้ามาช่วยลดแรงงานการดายหญ้าของเกษตรกรอีสานได้อย่างมาก และการดายหญ้าเป็นต้นทุนสูงสุด คือ ร้อยละ 43 ของต้นทุนการทำไร่มันสำปะหลัง (สุวิทย์ ชีรสาศวัต สมศักดิ์ ศรีสันติสุข, 2529: 91)

ปุ๋ยเคมี เริ่มเข้ามาใกล้ๆกับการนำข้าวพันธุ์เกษตรที่เจ้าหน้าที่เกษตรแนะนำมาใช้ เพราะข้าวดังกล่าวจะได้ผลดีก็ต่อเมื่อใช้ควบคู่กับปุ๋ยเคมี

ยาปราบศัตรูพืช จำพวกโพริคอล ยาฆ่าหญ้า ฆ่าแมลงต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำชีรับเข้ามาก่อนบริเวณอื่นๆคือกลางทศวรรษ 2500 ลุ่มแม่น้ำมูลรับเข้ามาหลังจากลุ่มแม่น้ำชีราวๆ 5 ปี ส่วนลุ่มแม่น้ำสงครามรับหลังลุ่มแม่น้ำมูลราว 5 ปี สาเหตุที่ต้องใช้ยาเหล่านี้เพราะมีศัตรูพืชจำพวกแมลง หนู มากกว่าแต่ก่อน เนื่องจากป่าถูกทำลายเอาที่ดินมาทำกิน สัตว์ไม่มีอาหารและที่อยู่ก็เข้ามาแบ่งกินพืชที่คนปลูกจนเกิดความเสียหายเป็นอย่างมาก หากใช้วิธีแบบโบราณคงไม่ได้ผล(สุวิทย์ ชีรสาศวัต ดารารัตน์ เมตาริกานนท์, 2541: 96)

เครื่องสูบน้ำ เข้ามาตั้งแต่ก่อน พ.ศ.2500 แต่เพิ่มขึ้นอย่างช้าๆ ในช่วง 30 ปี จาก พ.ศ. 2506 – 2538 เพิ่มขึ้นราว 10 เท่า แต่ก็ยังน้อยเมื่อเปรียบเทียบกับคริวเรือกเกษตรทั้งหมด ปี 2506 ที่เกษตรกรอีสานใช้เครื่องสูบน้ำเพียงร้อยละ 1.3 ปี 2538 เพิ่มขึ้นร้อยละ 13.64

รถนวดข้าวรถเกี่ยวข้าว เป็นเทคโนโลยีใหม่ที่เพิ่งเกิดขึ้นไม่นานเข้ามาอีสานได้ประมาณ 3 – 4 ปี ชาวสบ้านนิยมมาก เพราะค่าเกี่ยวถูกกว่าจ้างคน คือ จ้างรถเกี่ยวไร่ละ 450 บาท แต่จ้างคนเดียวจะคิดเป็นรายวันๆละ 120 บาท หากเกี่ยว 6 ไร่จะต้องจ้างคน 10 คน 2 วัน เป็น

เงิน 2,400 บาท หรือไร่ละ 400 บาท ซึ่งดูเหมือนจะถูกกว่ารถไฟ แต่การจ้างคนเกี่ยวจะต้องเสียค่ากับข้าวเลี้ยงคนที่มาเกี่ยว 1,000 บาท(ต่อ 2 วัน)และต้องจ้างรถนวดข้าวอีก 650 บาท รวมข้าว 6 ไร่ ต้องจ่ายค่าคนเกี่ยว ค่านวด ค่าอาหาร 4,050 บาท หรือไร่ละ 675 บาท เพราะเหตุนี้ชาวบ้านจึงนิยมจ้างรถเกี่ยวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว แม้ว่าวันหนึ่งรถเกี่ยวจะเกี่ยวข้าวได้ 30 – 40 ไร่ แต่รถเกี่ยวมีราคาแพง คันละ 1.6 ล้านบาท จึงมีเกษตรกรอีสานน้อยมากที่เป็นเจ้าของรถเกี่ยว รถเกี่ยวที่มารับจ้างส่วนมากมาจากภาคกลาง ปัจจุบันค่าเกี่ยวและนวดอยู่ที่ไร่ละ 250 บาท(ผลอ เพชฌิมใจบุญ, 2543; วสันต์ ใจชื้น,2543; มีศิลป์ พิมพ์พระบุญ, 2543; และบุญแก้ว (แปะ)แสงแป้น, 2544)

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต คือเครื่องจักรกลเพราะเพิ่มประสิทธิภาพที่สูงกว่าแรงงานสัตว์ สามารถจัดการกับผืนดินซึ่งเป็นพื้นที่บุกเบิกเพื่อใช้ทำไร่ ทำสวน ปลูกยางพาราได้ และทดแทนควาย รถไถเดิมตาม ได้เป็นอย่างดีรวมถึงลดอัตราการใช้จ่ายได้มากขึ้น

8) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านการค้าที่ฟุ้งภายนอก นับตั้งแต่โลกเริ่มพัฒนาเข้าสู่ความทันสมัย ในราวศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา กระบวนการสร้างความทันสมัยดังกล่าวจึงทำให้ส่วนต่างๆของโลกเชื่อมโยงกันมากขึ้นเรื่อยๆ ในทุกด้านแต่ลักษณะการเติบโตของเครือข่ายความสัมพันธ์ในสังคมโลก ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว กว้างขวาง และส่งผลกระทบต่อทุกส่วนของโลกภายในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นสิ่งที่เพิ่งปรากฏขึ้นอย่างชัดเจนในปลายศตวรรษที่ 20 นี้เอง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมักจะรู้จักกันในนาม “โลกาภิวัตน์”(Globalization) (อนุสรณ์ ลีम्मณี,2542:236)

การเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของโลกาภิวัตน์เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบอย่างมากต่อผู้คนในทุกมุมโลกได้มากกว่าในอดีต เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและคมนาคมสมัยใหม่ การติดต่อผ่านสื่อทางไกลประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การแพร่สะพัดของข่าวสารรวมทั้งการขนส่งคมนาคมข้ามประเทศ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่อัตราค่าบริการถูกลงทำให้โลกเชื่อมต่อกันได้ง่ายดาย เกิดกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์จึงแตกตัวออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่มีอุปสรรคด้านระยะทางและเวลามาขวางกั้นอีกต่อไป(อนุสรณ์ ลีम्मณี,2542:238) เป็นผลให้ชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวต้องมีการปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมสมัยใหม่ ทั้งในด้านการผลิต ความเป็นอยู่ และการขายแรงงาน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านการผลิต การผลิตเดิมชาวนาต้องอาศัยน้ำฝนตามฤดูกาล แต่ปัจจุบันชาวนาบัวได้อาศัยน้ำจากห้วยน้ำบัง โดยวิธีการได้รับการสร้างประตุน้ำเพื่อการเกษตร และในช่วงหลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวชาวนาบัวได้รับสินค้าภายนอก คือ ท่อสูบน้ำ รถไถ หรืออื่นๆที่ชุมชนไม่สามารถผลิตเอง

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ในกลุ่มชาวบ้านนาบัว กล่าวในแนวเดียวกันว่า แต่ก่อนนั้นบ้านเราอาศัยสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ มาสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำการเกษตรอย่างเช่น ไถ แยก คราด ต่างทำจากไม้ จากเครื่องมือทั้งสิ้น เมื่อเวลาผ่านไปก็มีเหล็กเข้ามาแทนที่เพราะป่าไม้เริ่มน้อยลง ไม้ที่สามารถนำมาทำไถ แยก คราด ก็ไม้ค่อมมี เดียวนี้ไม่ต้องกังวลเลย เรามีทั้งรถไถ รถแทรกเตอร์ รถไถนึ่งซับ ที่สามารถไถคราดให้เลย ไม่ต้องไปเสียเวลา ขอเพียงแต่เรามีเงินจ่ายเขาก็พอแล้ว

ปุ๋ย จำเป็นมากต่อการทำนา เพราะหากไม่มีปุ๋ยข้าวก็ไม่สวย ไม่งาม บางที่เป็นดอน ยิ่งไม่ได้ข้าวเลย มันจะทำให้เราลำบากเมื่อไม่มีข้าวกินตลอดปี ดังนั้นเราต้องซื้อปุ๋ยมาเก็บไว้ หากไม่ซื้อก็ไม่ได้ เพราะว่าข้าวควายไม่ค่อยมีแล้ว แต่ก่อนยังดีที่มีข้าวควายเป็นปุ๋ยใส่ना เดียวนี้แทบแย่งกันซื้อลำบาก ยิ่งทุกวันนี้บ้านเรามีสวนยางด้วย ปุ๋ยจึงสำคัญต่อผลผลิตที่เกิดขึ้นในอนาคต

อาหารการกินทุกวันนี้มีมาอยู่ตลอด นั่งอยู่บ้านก็ได้ไม่ต้องออกไปหาอาหาร เขาก็เอามาส่งถึงบ้าน มีทั้งรถขายเร่ ชาเล้ง มีทุกอย่างให้เลือก เสื้อผ้าก็มีตลาดนัดมาขายให้เราได้เลือกซื้อเลือกหา ของเพียงแต่เรามีเงินพอจ่ายหรือไม่เท่านั้น

การสร้างบ้านก็เช่นกัน จำเป็นต้องพึ่งสินค้าภายนอกแทบทั้งสิ้น อย่างเช่น ต้องซื้ออิฐ หิน ปูน ทราย สังกะสี กระเบื้อง เหล็ก ตะปู หรืออื่นๆ ที่อยู่ในหมู่บ้านก็มีเพียงช่างเท่านั้นแหละ

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการพึ่งสินค้าภายนอก ปัจจัยด้านการสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปทำให้ให้ชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวจำเป็นต้องปรับตัวจำเป็นต้องพึ่งสินค้าจากภายนอกเพื่อการอยู่รอดในสังคมโลก

ปัจจัยภายนอก ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

จากการศึกษาเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญและพบว่า

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เป็นสาเหตุทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่มาจากภายนอกของชุมชน เช่น ปัจจัยการแพร่ขายของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยการแพร่กระจายวัฒนธรรม ปัจจัยทางภาครัฐและหน่วยงานของรัฐ ปัจจัยทางการสื่อสารมวลชน

สมพิชญ์ สมพอง (2522 : 215) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบท นั้นมีสาเหตุจาก 2 ทางใหญ่ๆ คือ สาเหตุจากภายในสังคมชนบท ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทาง

ธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร การรู้จักนำของใหม่มาใช้ การเบียดเบียนในวัฒนธรรมเก่า เป็นต้น ส่วนสาเหตุภายนอกสังคมชนบท เช่น การผสมผสานและการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงในสังคมชนบทดังกล่าวส่วนหนึ่งนั้น เป็นผลมาจากการคมนาคม ขนส่ง ถนน ไฟฟ้า ประปา และการติดต่อกับสังคมอื่น

ปัจจัยการแพร่ขยายของเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ในช่วงระยะแรกของการตั้งหมู่บ้าน วิถีชีวิตของชุมชนได้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสภาพทางภูมิศาสตร์ และสภาพทางสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต ชาวบ้านได้อาศัยความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรทั้งให้แหล่งน้ำและป่าโลก มาใช้ประโยชน์ทางปัจจัยสี่ ทั้งในรูปแบบของอาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และยารักษาโรค ลักษณะการผลิตก็เป็นเพื่อยังชีพ แต่ก็อาจมีส่วนเกินจากการผลผลิตบ้างก็นำมาใช้ในการแลกเปลี่ยน และมีเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าการดำรงชีวิตในอดีตของชุมชนบ้านนาบัว มีสภาพสังคมและเศรษฐกิจของหมู่บ้านอยู่ใน "สังคมชวานา" อย่างชัดเจน

การแพร่ขยายของระบบเศรษฐกิจทุนนิยม เข้าสู่หมู่บ้านเมื่อเริ่มมีการเข้ามาของ การค้าขายข้าว ขายของป่ากับกลุ่มนายฮ้อย ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมขึ้น โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านแรงงาน ทำให้ชาวบ้านบางส่วนเดินทางออกไปค้าขายกับนายฮ้อย อย่างเช่น พ่อไสว แสนมิตร พ่อลำทอง เป็นต้น ชุมชนเริ่มเรียนรู้เรื่องการขายข้าว โดยการนำข้าวที่ผลิตได้ใส่เกวียนขนไปขายที่จังหวัดนครพนม

ปัจจัยทางด้านสาธารณูปโภค นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (2504-2509) จนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ.2535 - 2539) ในปัจจุบันรัฐบาลได้พยายามลงทุนในการพัฒนากิจการสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานต่างๆมากมาย เช่น การสร้างถนน เชื่อมหมู่บ้านที่ห่างไกล การนำไฟฟ้าเข้าสู่หมู่บ้าน การสร้างประปา สร้างครองน้ำเพื่อการเกษตร และระบบสาธารณูปโภคอื่นๆ ทั้งนี้ก็เพื่อการยกระดับการดำรงชีวิตของชาวชนบทในภาคอีสานให้มีความอยู่ดีกินดีขึ้น การพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของหมู่บ้านนาบัว

ถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้าน แต่เดิมชาวบ้านนาบัวได้อาศัยเส้นทางเกวียนและทางเดินเท้าในการติดต่อกับหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งจะใช้ได้ดีในช่วงฤดูแล้งเท่านั้น ต่อมาเมื่อเกิดการต่อสู้ทางการเมืองระหว่างชาวบ้านนาบัวกับกลุ่มเจ้าหน้าที่ของรัฐจนได้มีโครงการเร่งรัดพัฒนาขึ้นเพื่อสร้างถนนเชื่อมระหว่างหมู่บ้านกับอำเภอในเขตจังหวัดสกลนครนครพนมทำให้ชาวบ้านนาบัวมีการติดต่อกับตัวอำเภอและจังหวัดได้มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า "ถ้าเขาปู่เฮอะลึบได้อยู่ได้กินฮอดซู้มือนี่ดอก" การมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้าน เดิมทีชาวบ้านนาบัวอาศัยแสงสว่างจาก

กระเบื้อง(ซีโต้)และจากตะเกียง การเริ่มมีไฟฟ้าใช้ในหมู่บ้านทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก เนื่องจากสิ่งของเครื่องใช้ไฟฟ้าที่อำนวยความสะดวกสบายในครัวเรือนเริ่มเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของชาวบ้านมากขึ้นทุกขณะ รวมทั้งได้กลายเป็นค่านิยมที่จะบอกถึงฐานะของหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงพยายามที่แสวงหาสิ่งของเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆเหล่านั้นเข้ามาไว้ใช้ภายในครัวเรือนของตนไม่ว่าจะเป็น พัดลม ตู้เย็น วิทยุ โทรทัศน์ และอื่นๆ

ปัจจัยการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่างๆของหมู่บ้าน ด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ ซึ่งบ้านนาบัวก็เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชาติพันธุ์นี้ พื้นที่แอ่งสกลนครมีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ เช่น ชาติพันธุ์ญ้อ โย้ย กลุ่มโซ่ ยวน ไท-ลาว แสก ซึ่งเป็นกลุ่มที่ใหญ่ที่สุด กลุ่มไท-เขมร กระจายอยู่ทั่วแอ่งสกลนคร ต่างชาติพันธุ์มีความเชื่อ ภูมิธรรมภูมิปัญญาที่แตกต่างกัน

จะเห็นได้ว่า ในช่วงหนึ่งชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ส่วนหนึ่งเป็นกลุ่มที่ออกค้าขายกับนายฮ้อย เดินทางไปทั่วอีสานรวมไปถึงเมืองลาวด้วย ดังนั้นการรับรู้ สั่งสม วัฒนธรรมส่วนหนึ่งก็ได้มาจากการนำเอาภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้ามาปรับประยุกต์ให้เข้ากับบ้านของตนเอง เกิดเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมขึ้น เช่น กลุ่มชาติพันธุ์ญ้อ โย้ย ลาว กลุ่มต่างๆเหล่านี้จะมีภาษาพูดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน แต่เมื่อได้เจอกัน หรืออยู่ด้วยกันก็จะพูดเป็นภาษาของคนหมู่บ้านเป็นต้น

วัฒนธรรมสังคมเมืองได้เริ่มแพร่กระจายสู่ชุมชนบ้านนาบัวมากขึ้น เมื่อมีการคมนาคมทางบกที่สะดวกสบายขึ้น สินค้า "เทพฯ" เริ่มเข้ามามีบทบาทแทนของพื้นเมือง หนุ่มสาวหันมานิยมสวมใส่กางเกงยีนส์ เริ่มใช้เครื่องสำอาง ได้ไปเรียนต่างจังหวัดได้ไปทำงานในกรุงเทพฯ ต่างก็ซึมซับเอาค่านิยมและวัฒนธรรมวัตถุจากสังคมเมืองมาสู่หมู่บ้านมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันร้านค้าของหมู่บ้านไม่แตกต่างจากที่อื่น สินค้าต่างๆไม่ว่าจะเป็นน้ำอัดลม เหล้า เบียร์ น้ำแข็ง บะหมี่สำเร็จรูป ผักผลไม้จากต่างถิ่นต่างก็มีจำหน่ายในหมู่บ้าน และทำให้ชาวบ้านนาบัวต้องพึ่งพิงตลาดจากตัวเมืองมากขึ้นกว่าเดิม

ปัจจัยทางภาครัฐและหน่วยงานของรัฐ เมื่อรัฐบาลเริ่มวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หน่วยงานต่างๆของรัฐได้เข้ามามีบทบาทในหมู่บ้านมากขึ้น การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐตามนโยบายรัฐบาลจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านนาบัวมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม และปัจจุบันเจ้าหน้าที่ของภาครัฐจาก ทั้ง 6 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์

กระทรวงอุตสาหกรรม และกระทรวงศึกษาธิการต่างก็เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาบัว เช่น

1) กระทรวงมหาดไทย เป็นกระทรวงที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเปลี่ยนแปลงหมู่บ้าน จัดให้มีการอบรมกลุ่ม อปกร เพื่อให้ชาวบ้านได้มีบทบาททางการปกครอง การปราบปราม และรักษาความสงบเรียบร้อยภายในหมู่บ้าน

2) กระทรวงสาธารณสุข มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสุขภาพอนามัยและสาธารณสุขประเภทต่างๆ ในหมู่บ้าน จัดทำแผนสาธารณสุขมูลฐาน อบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ให้ความรู้ประชาชนเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว การป้องกันโรคเอดส์ การรณรงค์ไม่กินปลาดิบ รวมทั้งการรักษาพยาบาลแผนใหม่แก่ชาวบ้าน

3) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัดอบรมเพื่อส่งเสริมสนับสนุนโครงการต่างๆ เช่น โครงการเพื่อรายได้นอกภาคการเกษตรกรรมแก่ครัวเรือน-เกษตรกร ส่งเสริมปลูกพืชฤดูแล้ง(ปลูกข้าวนาปรัง) การปลูกยาสูบ รวมทั้งสิ้นเชื่อทางการเกษตรที่คาดว่าจะยกระดับฐานะ ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวผู้ไทบ้านนาบัวให้สูงขึ้น ด้วยการมีรายได้ประจำ โดยทางเจ้าหน้าที่จะให้ข้อมูลทางด้านต่างๆ เช่น วัตถุประสงค์ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ หรือจัดหาตลาด ซึ่งทำให้ชาวบ้านนาบัวมีอาชีพเสริมมากขึ้น

4) กระทรวงศึกษาธิการ ได้เข้ามามีบทบาททางการศึกษา กีฬา และศิลปวัฒนธรรมในหมู่บ้าน โดยครูเป็นแกนนำสำคัญ โรงเรียนบ้านนาบัวเริ่มตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2480 นับว่าเป็นสถาบันเก่าแก่แห่งหนึ่งที่ช่วยขัดเกลา ให้ความรู้ชุมชนมาเป็นเวลายาวนาน ทำให้ปัจจุบันบทบาทของครอบครัวในการสั่งสอนอบรมลูกหลานมีน้อยลง อีกทั้งโรงเรียนยังเปลี่ยนค่านิยมบางอย่างของชาวบ้าน จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านนาบัวเห็นความสำคัญของการศึกษาเป็นอย่างมาก ชาวบ้านส่งเสริมให้ลูกหลานเรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้น ถึงแม้จะเป็นภาระที่หนักของพ่อแม่ในการส่งเสียเงินทองก็ตาม

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ารัฐและหน่วยงานของรัฐจากกระทรวงต่างๆ ได้เข้ามามีบทบาทในหมู่บ้านมากขึ้นกว่าในอดีตที่ผ่านมา

ปัจจัยทางการสื่อสารมวลชน การสื่อสารมวลชนเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญและมีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของบ้านนาบัว โดยเฉพาะในยุคข้อมูลข่าวสารสนเทศ ที่มีความเจริญก้าวหน้า ชาวบ้านนาบัวจึงสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และความเคลื่อนไหวต่างๆ ทั้งภายในและต่างประเทศในเวลาอันรวดเร็ว ไม่แตกต่างจากสังคมในเมืองมากนัก โดยเฉพาะจากวิทยุและโทรทัศน์ ทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมเมืองเข้าสู่หมู่บ้าน นับตั้งแต่มีไฟฟ้าเข้าสู่

หมู่บ้านครั้งแรก ชาวบ้านนาบัวก็หันมาใช้โทรศัพท์กันมากขึ้น จนปัจจุบัน ได้มีโทรศัพท์ ที่สามารถสืบค้นข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ที่เรียกว่าสังคมโลกาภิวัตน์ ได้กลายเป็นปัจจัยหนึ่งในครัวเรือนไปแล้ว ทำให้ชาวบ้านได้รับเอาวัฒนธรรมข้างนอก วัฒนธรรมสังคมเมืองไปสู่สังคมชนบท และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งทางตรงและทางอ้อม มีการปรับเปลี่ยนแบบแผนการบริโภคอาหาร โภชนาการ แต่หันมาบริโภคนิยมกันมากขึ้น

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนผู้ไทยย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยภายในทางสิ่งแวดล้อม ความเป็นปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจเดิม กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค กระบวนการแบ่งสรรค การแลกเปลี่ยน เทคนิควิทยาการในการผลิต และการพึ่งสินค้าภายนอก

ปัจจัยภายนอก เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองและการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้รัฐบาลต้องสร้างนโยบายการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อเอาชนะ และพยายามดึงราษฎร รวมทั้งชาวผู้ไทยบ้านนาบัวให้วางอาวุธเข้าร่วมพัฒนาชาติไทย จึงมีการส่งหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาของรัฐเข้ามาทำการสร้างถนนในตำบลโคกหินแฮ่ ทำให้เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวได้รับการเปลี่ยนแปลงจากองค์กรนำแห่งการเปลี่ยนแปลง อันได้แก่โครงการพัฒนาของรัฐ หน่วยงานพัฒนาการเคลื่อนที่ โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นต้น และไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการแพร่ขยายทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางภาครัฐและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งปัจจัยทางด้านการสื่อสารมวลชน ต่างส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของบ้านนาบัวทั้งสิ้น

2.3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม (สังคม ครอบครัว ชุมชน ชนชั้น สหกร)

จากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

ปัจจัยภายใน

1) **สังคม** กลุ่มทางสังคม (social group) หมายถึง องค์การสังคมขนาดเล็ก แต่ละองค์การมีสมาชิกประมาณ 10 คน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด สนับสนุน จะเป็นชายล้วนหรือหญิงล้วน หรือผสมชายหญิงก็ได้ ตัวอย่าง เช่น กลุ่มเพื่อนเล่น กลุ่มคนทำงานแห่งเดียวกัน กลุ่มคน

ไปทำบุญวัดเดียวกัน ดังนั้น เป้าหมายของกลุ่มสังคมจึงแตกต่างกัน(สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2550 : 1-15 – 1-16)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางชลชัย แสนมิตร กล่าวว่า บ้านเมืองมันอยู่บ่เป็นสุขมาแต่คนแล้ว เอ็ดเฮื้อไทยบ้านนาบัวเฮา กลัวการกดขี่ ข่มเหง จนกลายเป็นการแตกหักกัน จนกลายเป็นการสร้างกลุ่มใหม่ขึ้น เป็นกลุ่มที่ต้องช่วยดูแลกันจากการคุกคามของเขา เขาก็เป็นคนที่อยู่ในหมู่บ้าน เฮาคะต้องช่วยเหลือกันเนาะ ส่งข้าว ส่งน้ำ ส่งข้าว งานบุญต่างๆจะมีค้อยได้เอ็ดแล้วในตอนนั้น มันลำบาก มันยาก มันสึดใจเฉอเดว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางคุณมา นครเขต กล่าวว่า รัฐเขาได้เข้ามาเปลี่ยนแปลงบ้านเฮาหลาย ทั้งเรื่องการเดินทางไปมาหาสู่กัน มีน้ำ มีไฟ มีงานเข้ามา เอ็ดเฮื้อบ้านเฮามีอันจะกิน เฮารู้สึกว่าเฮามีค่าหลายขึ้น แต่สังคมคนกะเปลี่ยนไป เพราะเฮาสีหันหน้าหาเงินอย่างเดียวมิสนเจอกลุ่มก้อนหลาย มีคือแต่ก่อน เฮายังได้พากันหาอยู่หากิน เดียวนี้มีแม่นแนวนั้นแล้ว หมู่กัน ฮ้ายกันกะมี ได้แต่หวังกับลูกกับหลานนี้หละ

จากการสัมภาษณ์ นายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ กล่าวว่า บ้านนาบัวเฮา ถ้าสังเกตเบิ่ง เฮาจะเห็นว่ามันพัฒนาไปหลายแล้ว ทุกมื่อนี้ บ้านเฮามีหลายกลุ่มครับ กลุ่มนักประวัติศาสตร์ที่คอยให้ความรู้กับลูกหลาน กลุ่มจักสานผู้เฒ่าลือสมกันจักสาน อุปกรณ์การทำมาหากินเอาไว้ใช้เอาไว้ขาย กลุ่มรถไถ กลุ่มคนลงวัด มีหลายครับ หรือกลุ่ม 7 สิงหาบ้านนาบัว

สรุป ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม คือ การเข้ามาของระบบการเมืองเผด็จการที่มาจัดการชีวิตของชาวบ้านนาบัว ทำให้เกิดกลุ่มสังคมใหม่ ที่ปรับตัวในสถานการณ์และต่อมาการพัฒนาโดยรัฐเข้ามา เป็นจุดเปลี่ยน ส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตัวและเมื่อก้าวเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์กลุ่มสังคมเป็นอื่นกลายเป็นสังคมที่เรียกว่าเมืองมากขึ้น จนทำให้ต้องอาศัยเมือง ที่มีทั้งอาหาร ข้าวสาร และความศิวิไล

2) *ครอบครัว* ด้วยความทันสมัยโลกแห่งการพัฒนา ยุคโลกาภิวัตน์ สถาบันครอบครัวจำเป็นต้องปรับตัวจึงพอมีรายได้สามารถจับจ่ายใช้สอยซื้อของเครื่องใช้ทั้งอุปโภคบริโภค เหมือนกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ มีการสร้างบ้านให้แน่นหนามากขึ้น โดยการใช้ปูน อิฐ เสริมเหล็ก มุงสังกะสี กระเบื้อง มีทั้งบ้านชั้นเดียวและสองชั้น มีพื้นที่ใช้สอยมากขึ้น สะอาดมากขึ้น และนามสกุลที่ใช้ส่วนมากเป็น จิตมาตย์และแสนมิตร

นอกจากนี้ที่อยู่อาศัย ที่เป็นไปตามแบบแผนการพัฒนา โครงสร้างการปกครองสมัยใหม่ หมายถึงการอยู่ร่วมกันเป็นหมู่บ้าน จำนวนมากกว่าร้อยครัวเรือนขึ้นไป ครอบครัวชาวไทยในปัจจุบันเป็นทั้งครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย เมื่อมีการแต่งงาน

ส่วนมากจะแยกออกไปสร้างครอบครัวใหม่ แต่บางครั้งก็ยังมีให้เป็นครอบครัวขยาย เนื่องจากมีบุตรที่ยังเลี้ยงดูพ่อแม่จึงต้องมีการขายต่อเดิม สร้างใหม่ เพื่อให้เพียงพอต่อการอยู่อาศัย

ชุมชนบ้านนาบัวให้ความสำคัญกับครอบครัวและเครือญาติสูง โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมพบว่าทำให้ความสำคัญของครอบครัวชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวเปลี่ยนไป นั่นคือ ในอดีตครอบครัวส่วนใหญ่เป็นครอบครัวขยาย คือ มีคนหลายรุ่นอยู่ร่วมกันในครัวเรือนเดียวกัน มีปู่ ย่า ตา ยาย อยู่ร่วมกันกับพ่อ แม่ ลูก ครอบครัวส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส พ่อแม่ มีอำนาจตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ให้กับลูกๆ เมื่อครั้งอดีตนั้นครอบครัวไม่ได้หมายถึงเฉพาะสมาชิกในครัวเรือนนั้นแต่หมายถึงกลุ่มเครือญาติที่อยู่เป็นบ้านใกล้เคียงกันอีกด้วย

ในระยะต่อมาจำนวนสมาชิกและจำนวนครัวเรือนของชุมชนบ้านนาบัวมีการขยายตัวมากขึ้นประกอบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมีผลกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงต่อระบบครอบครัวของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว คือ จำนวนครัวเรือนที่เพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีการแยกไปตั้งบ้านเรือนของคนรุ่นลูกหลานที่แต่งงานกันกับครอบครัวขยายก็กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว

ในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นลักษณะของครอบครัวที่มีพ่อแม่ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย ลูกสะใภ้ลูกเขย อยู่ร่วมกัน โดยวงจรของครอบครัว จะเริ่มจากการแยกตัวออกมาจากครอบครัวเดิมของบิดามารดาหลังจากการแต่งงานแล้วครอบครัวที่สร้างขึ้นใหม่นั้นอาจจะต้องตั้งบ้านเรือนใกล้เคียงกับบริเวณเดิม หรือในที่ดินที่ได้รับมรดกมาแล้วจึงดำเนินชีวิตร่วมกับชาวบ้านอื่นๆ ในชุมชนต่อไป ต่อมาเมื่อบุตรชาย-หญิง เติบโตขึ้นผ่านการบวชเรียนแล้วพร้อมที่จะเข้าสู่วัยที่มีครอบครัวได้ก็จะมี การสู่ขอแล้วจึงแต่งงานมีบุตรหลานแล้วแยกครอบครัวออกไป ตั้งอยู่ร่วมกับบิดามารดาของตน โดยแยกครอบครัวออกไปคงปล่อยให้บิดา มารดา อยู่อาศัยในครอบครัวเดิมตามลำพัง อันเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ที่ปรากฏขึ้นภายในชุมชนปัจจุบัน

การเปลี่ยนแปลงลักษณะทางครอบครัวในชุมชนจะขึ้นอยู่กับ การย้ายเข้าและย้ายออกของสมาชิกในครัวเรือนด้วย ลักษณะของครอบครัวมีหลายประเภท แต่ส่วนใหญ่แล้วในครอบครัวหนึ่งๆ จะมีสมาชิกของครอบครัวเป็นวัยแรงงานไปทำงานในเมืองหรือต่างถิ่น ดังนั้นครอบครัวเดิมที่เป็นครอบครัวขยายเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวเมื่อแท้ในช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้วเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวไม่แท้ในอีกช่วงระยะเวลาหนึ่งด้วย ซึ่งก็เป็นการเปลี่ยนแปลงของลักษณะครอบครัวอันเกิดจากการย้ายเข้าและการย้ายออกของสมาชิกในครอบครัว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า ในอดีตนั้นแต่ละครอบครัวจะมีลูกหลานหลายคน เพราะจะได้มีแรงงานมากพอต่อการทำนาหรือด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ต้องดำเนินอย่างต่อเนื่อง หมอไม่ค่อยมี เวลาตลอดบุตรจำเป็นต้องอาศัยหมอต้าเย ไม่ค่อยมีการคุมกำเนิดทำให้มีลูกเต็มบ้านมีหลานเต็มเมือง เมื่อลูกเติบโตใหญ่ขึ้นมาพอที่จะเลี้ยงดูตัวเองได้ก็ออกไปมีครอบครัว ตั้งบ้านเรือนอยู่ใกล้กันตามดินที่แม่พ่อแบ่งไว้ให้ หรือลูกบางคนก็ไปเป็นสะใภ้เขา สองสามปีก็พากันออกบ้านออกเรือน “เฮ้อตาเผ่ากับยายแก่อยู่บ้าน รอคอยลูกหลานมาเยี่ยมมาหยาม”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสันทยากร จิตมาตย์ กล่าวว่า ช่วงที่ผมยังเด็กผมอยู่กับครอบครัวใหญ่ที่มีทั้ง พ่อ แม่ ตา ยาย และพี่น้องอีกส่วนหนึ่ง ที่สร้างบ้านเรือนในผืนดินเดียวกัน พอผมได้เรียนหนังสือ มีงานทำ และมีคู่ชีวิตผมได้แต่งงานกับสาวบ้านพระซอง และผมได้ย้ายไปอยู่กับแฟน เพื่อสร้างชีวิตใหม่เลี้ยงดูครอบครัว ทำนา ทำเกษตร และทำงานพัฒนาสังคม ผมเดินทางไปมาตลอดระหว่างบ้านนาบัว กับบ้านพระซองเพราะหมู่บ้านนั้นไม่ห่างกันมาก ดังนั้นผมจะพบเจอตา ยายอยู่บ่อยๆ ความสัมพันธ์ยังคงเดิม ผมมีที่นาที่พ่อแม่แบ่งไว้ให้รวมทั้งของแฟนด้วย และผมเลือกที่จะใช้ชีวิตเป็นชาวนา

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นางคำปอน คำชมพู กล่าวว่า ตอนนี้อยู่กับตาสองคน ลูกหลาน ออกไปทำงานเมิดแล้ว ส่งแต่เงินมาให้ใช้ เป็นบุญเป็นทานเขาจึงสิมาเยี่ยมบ้านทีหนึ่ง เป็นบุญเป็นทานลูกหลานจึงสิมาคุ้มมาโฮมเดว

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คือการเข้ามาของโลกาภิวัตน์ ที่ทำให้ครอบครัวจำเป็นต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลง จากการพัฒนาของรัฐที่นำมาซึ่งความสะดวกสบาย มีน้ำ ไฟฟ้า การสื่อสาร การเพิ่มขึ้นของประชากรในหมู่บ้าน เป็นผลทำให้ครอบครัวจากในอดีตเป็นครอบครัวขยายเพราะอาศัยปัจจัยด้านแรงงานในกระบวนการผลิต เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รวมถึงความปลอดภัย แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ทางด้านครอบครัวกลับเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น เพื่อให้อยู่ได้กับสังคมโลกาภิวัตน์

3) *ชุมชน* ชุมชนอีสานเคยมีการปกครองตามระบบของตนเอง มีอำนาจการตัดสินใจในชุมชนของตนเอง กลุ่มบ้านหนึ่งเรียกว่าคุ้มบ้าน ผู้อยู่อาศัยเป็นสายเครือญาติที่อพยพโยกย้ายมาตั้งบ้านเรือนอยู่ร่วมกัน ผู้อาวุโสที่สุดคือผู้เผ่าเป็นผู้นำที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ เมื่อตระกูลหลักๆ นั้นสืบทอดลูกหลานออกไปจำนวนมาก ผู้ที่อาวุโสที่สุดก็กลายเป็นเจ้าโคตร ของชุมชนนั้นๆ ผู้ที่ชำนาญเฉพาะอย่างจะเป็นผู้นำด้านต่างๆ ของชุมชน ที่สำคัญคือ จำบ้านปัญญาชนผู้

ทรงภูมิรู้ในเรื่องความเป็นไปของชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชน จำบ้านปกครองลูกบ้านของตน โดยมีสภาผู้เฒ่าหรือกลุ่มผู้เฒ่าช่วยเหลือ ใช้หลักคุณธรรมบางหมู่บ้านในปัจจุบันยังมีสภาผู้เฒ่าวินิจฉัยปัญหาความขัดแย้งของชุมชนอยู่ ผู้นำอายุเฉพาะด้านต่าง ของหมู่บ้านมีหมอธรรมผู้รู้คัมภีร์ศาสนา หมอยา หมอพื้นบ้าน หมอสมุนไพร ผู้รู้ด้านการรักษาผู้ป่วย (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา 2541 : 64)

ชาวไทยเป็นกลุ่มที่มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย รักความสงบ มีนิสัยรักหมู่คณะ ซื่อสัตย์ กตัญญู สุภาพอ่อนโยน รักความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยเฉลียวฉลาด ชอบสังคมกับคนทั่วไปเอาใจใส่ต่อการปฏิสังขรณ์ ดื่มน้ำร้อนไปมาหาสู่ทุกชนชั้น อยู่ร่วมกันเป็นหมู่พวก ผัวเดียวเมียเดียว รักความเป็นธรรม กล่าวหาญไม่ชอบการกดขี่ข่มเหง ขยันขันแข็งในการทำงานเชื่อฟังคำสอนของหัวหน้าหมู่บ้านมีนิสัยทางการค้า(ชาวี มณีศรี. 2537:9 ; แยม ครุชัย. 2545)

ปัจจุบันบ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ มีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้น พื้นที่ทำกินที่อยู่อาศัยไม่เพียงพอชุมชนจำเป็นต้องขยายพื้นที่กระจายออกจากจุดศูนย์กลางของหมู่บ้าน จากบ้านนาบัวมีหมู่ 5 เพียงหมู่เดียวก็มีการขยายออกอีก 2 หมู่ คือ หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14

บ้านนาบัวในสมัยอดีต ได้ตั้งอยู่บริเวณทิศเหนือของหมู่บ้านในปัจจุบัน ลักษณะภูมิประเทศเป็นพื้นที่ลาดเอียงจากทิศใต้ ไปทางทิศเหนือ เป็นพื้นที่ราบลุ่มใกล้กับห้วยแคน ทำให้น้ำฤดูน้ำหลาก น้ำสามารถท่วมหมู่บ้านได้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินของคนในชุมชน แต่พื้นที่หมู่บ้านในปัจจุบันได้ย้ายพื้นที่หมู่บ้านขึ้นมาอยู่ที่ใหม่ ลักษณะเป็นที่สูงและมีความลาดเอียงจากทิศใต้ไปทางทิศเหนือของหมู่บ้าน ทิศตะวันตกติดกับลำน้ำบัง แต่น้ำไม่สามารถท่วมถึงเพราะเป็นพื้นที่สูง ลักษณะโดยรอบของหมู่บ้านเป็นทุ่งนาทั้งหมด แต่มีบางส่วนเป็นป่าไม้

บ้านนาบัวเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบล โลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากอดีตที่ผ่านมาหมู่บ้านนี้มีการต่อสู้อย่างรุนแรงทางการเมืองและมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองมาโดยตลอดจนถึง พ.ศ.2523 จึงได้ยุติการต่อสู้ทางการเมือง แต่การเคลื่อนไหวยังมีอยู่เรื่อยๆเป็นระยะๆ จนทุกวันนี้ ปัจจุบันหมู่บ้านนาบัวได้ทำการแบ่งหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่ คือ หมู่ 5 หมู่ 13 และหมู่ที่ 14 เพราะด้วยมีประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงมีการขยายการปกครองเพื่อให้เกิดการเข้ามาดูแลของส่วนกลางได้ดูแลอย่างทั่วถึง

เมื่อพ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ชุมชนบ้านนาบัวมีการสั่นคลอนในทุกด้านของวิถีชีวิต การอยู่กิน การทำไร่ นา สวน ถูกกระทบ จากการเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งใหญ่ ผู้นำสมัยนั้น คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัช และฝ่ายต่อต้านรัฐบาลนำโดยนายภูมิมา ชัยบัณฑิต เป็นผู้นำการเคลื่อนไหวครั้งแรกที่บ้านหนองกุง มีการต่อสู้ครั้งแรกที่เถียงนาพ่อสี ราชสินธุ์ ในปี พ.ศ. 2504 และได้จับกุมชาวบ้าน ในข้อหาอันธพาลได้นำไปขังลี้มที่อำเภอลาดพนม จังหวัดนครพนม และได้ย้ายนักโทษไปขังไว้ที่เรือนนครบาล กรุงเทพมหานคร และครั้งสุดท้ายได้นำนักโทษไปขังไว้ที่

เรือนจำราชบัวขาว จังหวัดนครราชสีมาซึ่งในการจับกุมครั้งนั้น ได้มีการจับกุมคนในหมู่บ้านไปด้วยกันทั้งหมด 9 คน และได้ถูกปล่อยออกจากเรือนจำพื้นที่อำเภออินทพร สังกัดภูมิลำเนาเดิมของตนเองในปี พ.ศ. 2507

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ลุงไสว แสนมิตร ระบุว่า หมู่บ้านนาบัวเริ่มเกิดความไม่ปกติทางด้านการปกครองเมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2504 ประชาชนแตกตื่น จากการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับชาวบ้าน หลังจากนั้นบ้านเมืองก็เริ่มไม่ปกติ กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่แก้กันเข้ามาที่หมู่บ้านบัว "เมื่อวันที่ 20 สิงหาคม 2504 เฒ่าชม กับเฒ่าจอย ต่อสู้กับเจ้าหน้าที่รัฐ อยู่บริเวณที่นาปุ่ศรี บ้านย นั้น สถานการณ์บ้านเมืองนาบัวมิได้ยุติลงแค่นั้น แห่งบานปานดอกเห็ด บ้านนาบัว บ้านคงอิน่า บ้านหนองฮี ปลาปาก นาขาม นาแก เกิดเป็นต้องระงัง นอกเหนือจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วยังมีทหารมาเป็นกองร้อยกองพัน ปรายอย่างหนัก ถูกจับหาว่าไปส่งข้าวส่งน้ำ จับไปเตะไปตี จับไปทั้งกลางวันกลางคืน ผู้แซ่ผู้สาวบิดความเอ็ดผูกคอตายกะมี แม่ท้องแก่กะเอาไปนอนชิงเชอฮังมดแดงกะมี มันเหลือใจแท้ได้ลิเข้าลือออกกะมีได้ ว่าเฮไปส่งข้าวส่งน้ำ เฮไปปลุกระคมพี่น้อง ตายไปโดยมิได้เหตุผลกะมี "

ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า "ถนนหนทางมันได้มาจากการต่อสู้ ถ้าต่อสู้มันบ่เกิดดอก"

หลังจากการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งจากนโยบายรัฐบาล โครงการพัฒนาในด้านต่างๆ องค์การบริหารส่วนตำบล ทำให้หมู่บ้านนาบัวมีความเจริญมากขึ้นชาวผู้ไทยบ้านนาบัวมีการอาศัยอยู่อย่างเป็นระเบียบแบบแผนตามโครงสร้างการพัฒนาสมัยใหม่ ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวอยู่ร่วมกันกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเป็นหมู่บ้าน จำนวนมากกว่าร้อยครอบครัวขึ้นไปและมีการแต่งงานอยู่กับกับชาติพันธุ์อื่น เช่น ลาว บรู และคนจากภาคต่างๆ

สรุป ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงด้านชุมชนของชาติพันธุ์ผู้ไทย ในชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คือ การเข้ามาพัฒนาของรัฐ การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม จากเดิมชุมชนบ้านนาบัวตั้งอยู่ใกล้กับหนองบัวระยะเวลาผ่านไปน้ำท่วมบ่อยขึ้นจึงโยกย้ายชุมชนขึ้นที่สูง การเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้ชุมชนต้องขยายการปกครองออกเป็น 3 หมู่บ้าน อีกทั้งความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งเป็นจุดเปลี่ยนอันสำคัญสู่การปรับตัวให้รอดพ้นจากสถานการณ์ดังกล่าว ปัจจัยการเมืองส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวถูกมองเห็นจากรัฐหรือเป็นการต่อสู้ของชุมชนเองจึงได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

4) สหจร จากการสรุปข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมปี 2553 พบว่า กลุ่มกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลโคกหินแฮ่ หมู่ที่ 3 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ก่อตั้งขึ้นในวันที่ 27 กันยายน 2550 โดยมีนายสกลมา

ราชสิทธิ์ ประธานกองทุน และนางลำชัย บัวชุม ผู้ประสานงานในตำแหน่งผู้ช่วยเจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกลุ่ม/กองทุน

1. รวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
2. เพื่อให้เกิดความเข้มแข็งสามารถช่วยเหลือตนเองได้
3. เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคีในกลุ่ม
4. เพื่อฝึกนิสัยการออม

จำนวนสมาชิกเริ่มแรกมีจำนวน สมาชิก 309 คน จำนวนสมาชิกในปัจจุบัน ณ วันที่ 31 สิงหาคม 2555 มีจำนวนทั้งสิ้น 980 คน จากประชากรทั้งหมด 7,053 คน แยกเป็น บุคคลทั่วไป มีจำนวน 480 คน เด็กเยาวชน 203 คน ผู้สูงอายุ 278 คน ผู้พิการ 19 คน กระจายตัวอยู่ใน 15 หมู่บ้านของตำบลโคกหินแฮ่

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลด้านกลุ่มชุมชน

ลำดับ	กลุ่ม/องค์กร	จัดตั้งเมื่อ พ.ศ.	จำนวน สมาชิก	ประธานกลุ่ม
1	กองทุนเงินล้าน	6 มิ.ย. 2544	105 คน	นายลำสิน จิตมาตย์
2	กขคจ.	2541	54	นายสุรศักดิ์ จิตมาตย์
3	กลุ่มเกษตรกร	2540	63 คน	นายเนื่อง วงศ์ษา
4	กลุ่มเลี้ยงโคกระบือ	2548	8 คน	นายเลาศรี จิตมาตย์
5	กลุ่มปฎิหมักชีวภาพ	2548	57 คน	นายคุณมา พิลรัตน์
6	กลุ่มสตรี	2535	15 คน	นางคุณมา นครเขต
7	กลุ่มแม่บ้าน	2530	35 คน	นางเทพารักษ์ แสนมิตร
8	กลุ่มสัจจะ	2541	122 คน	นายจารึก แสนมิตร

ที่มา : ข้อมูลทั่วไปของชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครพนมปี 2553

ข้อมูลด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย/มวลชนจัดตั้งชุมชนมีการจัดตั้งการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นในชุมชน ได้แก่ กลุ่ม อปพร. จำนวน 11 คน ลูกเสือชาวบ้าน 1 รุ่น จำนวน 15 คน คณะกรรมการสตรีระดับตำบลจำนวน 2 คน คณะกรรมการเยาวชนหมู่บ้าน จำนวน 5 คน ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชน จำนวน 4 คน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณนิพนธ์ เสวตกุล กล่าวว่า การผ่านความยากลำบาก การผ่านการต่อสู้มายาวนาน ดำรงชีวิตในป่า เสี่ยงชีวิตพบเห็นภาพความสูญเสีย การพรัดพรากความสามัคคีในการต่อสู้ครั้งที่อยู่ในป่า นอนกลางดินกินกลางทรายมาด้วยกัน ร้อนเร่ พนजर ยี่หวายยามได้รับบาดเจ็บจากการต่อสู้ ภาพเหล่านี้มิได้หมายความว่าออกจากป่าไปแล้ว กลุ่มประชาชนในบ้านนาบัวและในแถบภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะละลืมหือหรือทิ้งขว้างออกไป แต่มันเปรียบเหมือนสายสัมพันธ์ที่ยังโยง เชื่อมเป็นเครือข่ายในลักษณะประชาคม ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่เวลาที่มาพบปะกันในกลุ่มคนเข้าป่ามักพูดคุยกันอย่างสนิสนมกว่าคนที่ไม่ได้ร่วมขบวนการ เป็นสิ่งที่มีความหมายของกลุ่มผู้เข้าร่วมป่าเหล่านี้ แม้จะสั้นๆ

ช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา หลังบ้านเมืองคลี่คลาย ทางกลุ่มนักปฏิวัติพยายามรวบรวมคนที่เข้าป่า พบปะกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อแลกเปลี่ยนความคิด และปรึกษาหารือภายในกลุ่ม เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาให้กับกลุ่มคนเข้าป่า หรือผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย โดยขณะนี้มีการประสานงานในลักษณะเครือข่ายในเขตภาค ตะวันออกเฉียงเหนือในรูปคณะกรรมการต่างๆ อยู่ 4 กลุ่มใหญ่ๆ คือ

1. คณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน การจัดตั้งคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดินขึ้นมา สืบเนื่องจากพันธะสัญญา นโยบาย 66/2523 ที่ทางภาครัฐให้สัญญาว่าหากราษฎรออกจากป่าจะให้ที่คืนทำกิน คนละ 15 ไร่ แต่ภายหลังเหตุการณ์สงบแล้ว รัฐบาลยังมีได้ดำเนินการให้ ยังทิ้งปัญหาให้คาราคาซังมาจนถึงทุกวันนี้ โดยที่ในปัจจุบัน ยังมีราษฎรผู้ร่วมพัฒนาชาติไทยจำนวน 4,026 คน ยังไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินให้ ส่วนผู้ที่ได้รับการจัดสรรแล้วทั้งสิ้นประมาณ 806 คน

2. กลุ่มแนวร่วมพันธมิตรประชาชนอีสาน(กปอ.)กลุ่มนี้มีเครือข่ายในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือและใกล้เคียง 7 จังหวัด เช่น บุรีรัมย์ อุบลราชธานี นครราชสีมา สุรินทร์ สระแก้ว ฉะเชิงเทรา ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาในลักษณะประชาคมเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างและร่วมพัฒนาบ้านเมืองและได้รับการสนับสนุนงบประมาณกองทุนเพื่อพัฒนาสังคม ของธนาคารออกสิน 2 ล้านเก้าหมื่นบาท

3. การจัดตั้งเครือข่ายสมาชิกสหกรณ์พัฒนากันเหลืองกลุ่มสหกรณ์พัฒนากันเหลืองนี้ จัดตั้งขึ้นที่อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ภายใต้อำนวยการของสหพันธ์สหกรณ์ภาคอีสาน การจัดตั้งสหกรณ์พัฒนากันเหลืองในเขตอำเภอเมืองนาแก จังหวัดนครพนม นับเป็นการพัฒนา

ขั้นหนึ่งของการรวมกลุ่มคนเข้าป่าในลักษณะประชาคม “ผู้ปฏิบัติประชาชาติประชาธิปไตย สายความผูกพันอันแน่นแฟ้น” เพื่อช่วยเหลือให้กับสมาชิกสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่เข้าป่ามาก่อนที่ดำรงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม ภายใต้การนำของหมอรอง (ชื่อจัดตั้ง) หรือนายปราโมทย์ พรหมพินิจ

4. การจัดตั้งสโมสร 7 สิงหาคม : องค์กรประชาชนเพื่อการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น สโมสร 7 สิงหาคม เป็นองค์กรประชาชนที่จัดตั้งขึ้นมาเพื่อความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น ชุมชน ที่มีกลุ่มประชาชนผู้รักชาติรักประชาธิปไตย ในเขตบ้านนาบัว บ้านหนองกง บ้านดงอิน่า บ้านหนองฮี จังหวัดนครพนมเป็นแกนหลัก มีจุดประสงค์หลัก เพื่อเป็นองค์กรประสานในการจัดตั้งดูแล เกี่ยวกับกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 7 สิงหาคม และเป็นองค์กรประสานการก่อสร้างนุสรณ์สถาน “วันเสียงปืนแตก” รวมถึงการพัฒนาชุมชนบ้านนาบัว บ้านดงอิน่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เพื่อก้าวสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็งในโอกาสต่อไป

ปัจจุบันสโมสร 7 สิงหาคม มีโครงสร้างในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยคณะที่ปรึกษาที่มาจากผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิก อบต.ในพื้นที่ และมีคณะกรรมการบริหารสโมสร ซึ่งประกอบด้วยประชาชนในพื้นที่ เช่น นายหนูลา จิตมาย์ ประธานกรรมการ นายโลมมา ราชสินธุ์ รองประธานกรรมการ นายนิพนธ์ เสวตคุณ เลขานุการ และมีจำนวนสมาชิก 148 คน

กลุ่มเยาวชนรักถิ่นลุ่มน้ำบัง ก่อตั้งขึ้นในปี 2547 ซึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจของเยาวชนบ้านนาบัว นำโดย นายสันทยากร จิตมาตย์ และคณะ

ภารกิจ

1. ค้นหาองค์ความรู้ในด้านการเมืองการปกครองจากผู้รู้ในชุมชนชาวบ้าน
2. บริการสังคม/บริการชุมชน
3. ดูแลศูนย์เรียนรู้ประวัติศาสตร์ 7 สิงหาคม บ้านนาบัว

สรุป ปัจจัยด้านสัจธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม คือ การเพิ่มขึ้นของประชากร ทำให้การปกครองของชุมชนเกิดความปลอดภัยมากขึ้น โดยการสนับสนุนขององค์กรส่วนท้องถิ่น เช่น อปพร. อสม. ปัจจัยจากแผนพัฒนาของรัฐชุมชนบ้านนาบัว มีน้ำใช้ ไฟสว่าง ทางดี มีอาชีพ ปัจจัยทางการเมือง ทำให้มีกลุ่มจัดตั้งของพองเพื่อนักปฏิวัติ โดยมีกลุ่มคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน จาก นโยบาย 66/2523 กลุ่มแนวร่วมพันธมิตรประชาชนอีสาน(กปอ.)แก้ไขปัญญาของชุมชน กลุ่มเครือข่ายสมาชิกสหกรณ์พัฒนาบ้านเหลื่อง ช่วยเหลือสมาชิกที่เข้าป่าดำรงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม

กลุ่มสโมสร 7 สิงหาคม : องค์การประชาชนร่วมมือพัฒนาท้องถิ่น ประสานจัดตั้งดูแลกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 7 สิงหาคม เป็นองค์การประสานการก่อสร้างนุสรณ์สถาน “วันเสียดินแดน” พัฒนาชุมชนบ้านนาบัว บ้านคงอิน่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

5) **ชนชั้น** ระบบชนชั้น (Class system) เป็นการแบ่งชนชั้นทางสังคมสมัยใหม่ ซึ่งถือความแตกต่างทางเศรษฐกิจเป็นเกณฑ์สำคัญในการจัดลำดับสูงต่ำ โดยมีกฎหมายหรือจารีตประเพณีกำหนด จึงเป็นระบบเปิดที่แต่ละบุคคลสามารถเลื่อนชั้นทางสังคมได้ โดยที่ระบบชนชั้นจะใช้เกณฑ์ในการแบ่งแยกชนชั้นตามความแตกต่างทางอาชีพ รายได้ การศึกษา และความสัมพันธ์ทางสังคม

ขบวนการเคลื่อนไหวในช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ถึง พ.ศ. 2523 หลังความล้มเหลวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย คุประหนึ่งว่าขบวนการที่ถูกเรียกกันว่า "พรรคคอมมิวนิสต์" จะเป็นเนื้อเดียวกัน และถูกขับไปในทิศทางเดียวกันตลอดเวลา แต่จากการศึกษาและเข้าสัมผัสกับกลุ่มประชาชนระดับรากหญ้าแล้วการเคลื่อนไหวในคราวนั้น กลับมิได้เป็นเนื้อเดียวกัน อย่างที่ทางภาครัฐมอง และเข้าใจผิดจนกระทั่งดำเนินนโยบายการปราบปรามที่ผิดในช่วงปี พ.ศ. 2504-2508 ที่มีการทารุณกรรม ข่มขู่ กระทบอำนาจ รายชื่อ ทำให้ราษฎรเข้าป่าจับอาวุธต่อสู้อีกมากมาย

ในช่วงปี พ.ศ.2490 รัฐบาลเริ่มมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ตามแนวนโยบายของสหรัฐอเมริกา โดยสหรัฐอเมริกาให้ความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจ แต่ในภาพรวมก็ยังไม่เข้มข้น จนเข้าถึงทศวรรษ 2500 จอมพลสฤษดิ์ได้ชูนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์และนโยบายพัฒนาประเทศสู่ความทันสมัยอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจสังคม พร้อมทั้งได้ตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมเมื่อปี พ.ศ.2504 เพื่อเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (วิชาญ ฤทธิธรรม, 2551, หน้า 28-30)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า ช่วงที่ไฟฟ้าเริ่มเข้ามาในชุมชน วิทยุเข้ามาก่อนไฟฟ้า คนที่ได้หรือมีวิทยุก่อนเพื่อนในหมู่บ้าน คือนายเกียจ นาม โพน แสน มอเตอร์ไซด์ โทรทัศน์ รถไถนาเดินตามเข้ามาในช่วง 2530 นายลำมา นามวูช เป็นผู้เอาเข้ามาในตอนแรก ไฟฟ้าเข้ามานั้นชาวบ้านยังไม่ได้เครื่องใช้อะไรมากนัก ชาวบ้านยังมองว่าไฟฟ้าที่เข้ามานั้นยังเป็นเพียงให้แสงสว่างเท่านั้น มีเพียงหลอดไฟ ยังไม่มีโทรทัศน์ ตู้เย็น พัดลม หลังจากที่ไฟฟ้าเข้ามาในช่วงหนึ่ง แนวคิดของชุมชนเปลี่ยน ความต้องการเรื่องสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มมากขึ้น อยากได้นั้นได้นี้ ในชุมชนยังมาบอกกับกลุ่มสหายว่า “ไปเข้าไปสู่มันสิได้หยัง” แต่ในความจริงนั้นถนนหนทางมันได้มาจากอะไร มันเกิดจากการต่อสู้ ถ้าบ่สู้มันบ่เกิดดอก บ่ได้ดอก

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ขยายภูษา ราชสิทธิ์ ยังไม่รู้ว่าความกลัวที่จะเกิดขึ้น เพราะสามียังปกปิดในสงครามครั้งนี้อยู่ เพราะจำเป็นทำให้คนอื่นเดือดร้อน แต่พอวันเวลาในการสู้รบหลายวันเข้าก็มีความกลัวและหวาดระแวงอยู่ตลอดเวลา เนื่องจากขยายมีลูกน้อยพึ่งจะคลอดได้ประมาณ 3 เดือน กว่าๆ ขยายเกือบจะเอาชีวิตไม่รอด สำหรับตัวยายถึงจะได้รับอันตรายก็ไม่เป็นไร เป็นห่วงลูก ทั้งอุ้มทั้งกอดด้วยความอบอุ่นกลัวกระสุนปืนถูกลูก แต่สุดท้ายยายกับลูกน้อยก็ปลอดภัย "กระสุนปืนในการสู้รบเปรียบเสมือนข้าวตอกแตกแพร่กระจายไปทั่วทิศ มีการสู้รบในกลางทุ่ง โดยมีสามีพ่อชมและอีกหลายคนในหมู่บ้าน สู้รบกันอย่างดุเดือด"

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก คุณยายลำภู จิตมาศย์ ระบุว่า ตอนนั้นยายไม่ได้เข้าไปอยู่ในป่า ยายอยู่ที่หมู่บ้าน เวลาที่ยายจะออกไปทำนาหรือไม่ได้ไปทำ แต่ก็แกล้งทำเป็นออกไปหาเก็บเห็ดหาอาหารป่า ยายต้องไปขอบัตรเพื่อรับอนุญาตจากทหาร พอดกเย็น ต้องกลับเข้าหมู่บ้านพร้อมกับการนำบัตรมาแลก ก่อนที่จะออกจากหมู่บ้านแต่ละครั้งนั้น ยายต้องเอาข้าวและอาหารแห้งซ่อนไว้ในย่าม เพื่อที่จะนำออกไปให้ชาวบ้านที่อยู่ในป่า "ใช้ชีวิตลำบาก ชาวบ้านไม่มีอิสระในการใช้ชีวิตบ้างก็ถูกจับตัวไปจากหมู่บ้าน"

ชุมชนบ้านนาบัวเป็นชุมชนขนาดเล็กที่ถูกอำนาจส่วนกลางบีบรัด ข่มเหง รังแก ทำให้อยู่อย่างปกติสุขไม่ได้ จำเป็นต้องเข้าป่าเพื่อต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรมกลับคืนมา แต่เดิมชุมชนอยู่ด้วยวิถีชีวิตที่สีกแพง แบ่งปัน อยู่ด้วยภูมิธรรม ภูมิปัญญาของวิถีอีสาน ปรับตัวเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อมแล้ว จากที่ทำนาแบบอิสระก็ต้องทำตามเวลาที่กำหนด นอนตามเวลา ชาวบ้านไม่สามารถทำอะไรได้นอกจากคำสั่งของกลุ่มเจ้าหน้าที่

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร ท่านกล่าวว่า "ประชาชนเปรียบเสมือนหญ้าที่ถูกแผ่นดินลาทับไว้ มันเกิดขึ้นมาได้ ผมไปงัดมาแล้ว มันบ่งขึ้น เอาปืนไปงัด มันกะบ่งขึ้น ประชาชนยังบ่งเข้าใจ"

หลังจากการแย่งชิงความได้เปรียบของภาครัฐได้หมดลงแล้ว ความสนใจที่จะลงนามุ่งพัฒนาชุมชนนาบัวหรือชุมชนที่เคยเป็นฐานที่มั่นของกลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐและหันเหแนวทางในการต่อสู้ด้วยอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ จึงน้อยลง ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าชุมชนลักษณะดังกล่าวอยู่ทั่วไปในประเทศไทยซึ่งเป็นเรื่องยากที่ภาครัฐจะให้ความสนใจได้อย่างทั่วถึงและตลอดเวลา

ดังนั้น ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านชนชั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม คือ ปัจจัยความขัดแย้งทางการเมืองที่แบ่งค่าความสำคัญของชุมชนให้เป็นอีกชนชั้นหนึ่งที่เรียนว่าชนชั้นรากหญ้า ที่ถูกระทำโดยชนชั้นผู้มีอำนาจ ชาวบ้านนาบัวถูกเรารัดเอาเปรียบทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ถูกกดขี่ข่ม

เหง โดยชอบธรรม วิถีชีวิตที่เป็นอิสระต้องปรับตัวกับกลุ่มที่มารุกราน ปัจจุบันภายในจิตใจของคน บ้านนาบัวยังมีความกลัวอยู่ลึกๆว่า “กลัวเจ้ากลัวนาย”

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

ปัจจัยภายใน คือ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ โดยชุมชนบ้านนาบัวได้ถูกมองเป็นเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลกระทบทำให้ชุมชนบ้านนาบัว ถูกกดขี่ ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบจากฝ่ายทหารที่เข้ามาปราบคอมมิวนิสต์เนื่องจากเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวต้องจับอาวุธเข้าต่อสู้กับอำนาจเผด็จการ เพื่อเรียกร้องความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมและความเสมอภาคในสังคม

ปัจจัยภายนอก กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการพัฒนาคู ความทันสมัย จากภายนอกแพร่กระจายเข้าไปโดยผ่านตัวนำแห่งการเปลี่ยนแปลงจากส่วนกลาง เช่น 1)จากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล จะเห็นได้จากรัฐบาลได้ให้สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.)จัดทำแผนพัฒนาฉบับต่างๆ ชูนโยบาย “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” 2)โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการระบบส่งน้ำประดูระบายน้ำบ้านนาบัว

2.3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

จากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ ทักษะคติ ค่านิยม บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม ที่มีผลต่อค่านิยม อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ การเมืองการปกครอง ความเชื่อศาสนา ภาษา การนันทนาการ การศึกษา การสาธารณสุข และการสื่อสารคมนาคม

1) ทักษะคติ

นียบรรณ (ผลวัฒนธรรม)วรรณศิริ มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม (2550 : 248) ทักษะคติ เป็นตัวกำหนดนิสัย บุคลิก และท่าที ในการแสดงออกของบุคคล ทักษะคติ ที่ก่อตัวในตัวบุคคลในช่วงเวลาอันยาวนานจะติดฝังแน่น และยากต่อการถอดถอนเปลี่ยนแปลงแต่ก็สามารถถูกเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งจะง่ายหรือยาก ช้าหรือเร็ว ขึ้นอยู่กับตัวแปรร่วมหลายๆอย่าง เช่น ขบวนการปลูกฝังวัฒนธรรมในช่วงเยาว์วัย กลุ่มที่บุคคลสังกัดผู้นำกลุ่ม นวัตกรรมที่ถูกนำมาสาธิต ฯลฯ อย่างไรก็ตามการอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทักษะคติของ

บุคคลมากทีเดียว เพราะคนจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้นการปรับตัวให้คล้อยตามกลุ่มคือการอยู่รอด

ความคล้ายคลึงกันของบุคคลทำให้มีความสนใจในสิ่งคล้ายๆกันและยากจะทำตนแบบเดียวกัน บุคคลต้องการได้รับความสนใจจากกลุ่มอยู่เสมอการเปลี่ยนแปลงเกิดมาจากการเรียนแบบและการเรียนรู้จากกันและกัน รวมทั้งการสร้างพลังในกลุ่มเพื่อโน้มน้าวสมาชิกโดยไม่ตั้งใจ บุคคลมักจะลอกเรียนแบบอย่างพฤติกรรมของกันและกัน โดยการสังเกตจากการแสดงออกของบุคคลในกลุ่มของตน อย่างเช่น อุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ ด้วยที่ชาวผู้ไทบ้านนาบัวมีนิสัยที่รักความสงบ รักเพื่อนพ้อง ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นพวก นิยมรักตัวเดียวเมียเดียว ใจคอรักความเป็นธรรม กล้าหาญไม่ชอบข่มเหง ยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณี เห็นได้ว่าเมื่อเหตุการณ์ทางการเมืองเกิดขึ้น ในปี 2508 ชาวบ้านนาบัวร่วมมือกับอำนาจรัฐด้วยการอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อน ช่วยเหลือกันทั้งในชุมชนและในป่าเพื่อความอยู่รอด และความผูกพันอันดีต่อกัน ได้รับแนวคิดจากเหตุการณ์จริงที่เกิดขึ้นกับตัวเอง จนปัจจุบันการรับรู้เรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ยังคงแนบแน่นอยู่กับชุมชนบ้านนาบัวอย่างไม่ขาดหาย รวมถึงการรับวัฒนธรรมอันดีทางความเชื่อ ศาสนา ภาษาอีกด้วย และในปัจจุบันเรื่องของนันทนาการเริ่มหดหายเพราะผู้เฒ่าในหมู่บ้านน้อยลง ผู้ที่สามารถเล่าเรื่องราวด้านวรรณกรรมให้ลูกหลานได้รับฟังเนื่องจากความเป็นสมัยได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อวิถีชาวผู้ไทบ้านนาบัว ทำให้ทัศนคติ หรือพฤติกรรมต่างๆของชุมชนได้เปลี่ยนไป ความเชื่อเก่าๆเริ่มไม่มีความหมายหรือลดความสำคัญลงเพราะสิ่งใหม่ได้เข้ามาแทนที่ความเชื่อเดิม

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายนิพนธ์ เสวตกุล กล่าวว่า ทัศนคติของชุมชนได้ปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย อย่างเช่น ความเชื่อด้านการเมืองปัจจุบันนี้คงเหลือเพียงผู้เฒ่าไม่กี่คนที่สามารถบอเล่าเหตุการณ์ได้ และยังมีเด็กที่มีกลุ่มเยาวชนรักถิ่นลุ่มน้ำบังพยายามเรียนรู้กับพื้นที่แห่งนี้ว่ายังมีคุณค่าต่อตัวพวกเขาอยู่

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสนธนู แสนมิตร กล่าวว่า บ้านเราทุกวันนี้อยู่กันเป็นกลุ่มก้อน เคารพนับถือผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน ท่านบอกท่านสอนอย่างไรเราก็ทำตาม มีงานบุญประเพณีเราช่วยเหลือกัน แต่ก่อนนั้นเราไม่ค่อยได้ทำหรือจัดงาน เพราะว่าการเมืองมันรุนแรง แต่พอหลังๆมาวัฒนธรรมดั้งเดิมก็ยังคงอยู่เห็นได้จากบุญประเพณี 12 เดือนของอีสาน ยังพอมีให้เห็น

จากการสัมภาษณ์ พ่อลอยเด่น นามวุฒิ กล่าวว่า เราได้สอนลูกสอนหลานให้เป็นคนดี ไม่ไปเบียดเบียนใคร รักในคุณของพ่อแม่ ให้เป็นเจ้าของคนขายคน อย่ามาทุกข์ยากเหมือนกับพ่อกับแม่ และพอเขาโตขึ้นเขาก็จะอยู่ได้ในสังคม หรืออยู่กับผู้คนได้ดี เขาจะไม่ไปทำร้ายคนอื่น

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม คือ ทศนคติเพราะการอยู่ร่วมกันในสังคมเดียวกันจะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของบุคคล คนจำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและพึ่งพาอาศัยกัน ฉะนั้นการปรับตัวให้คล้อยตามกลุ่มคือการอยู่รอดและการเปลี่ยนแปลงเกิดมาจากการเรียนแบบและการเรียนรู้จากกันและกันโดยไม่ตั้งใจ บุคคลมักจะลอกเรียนแบบพฤติกรรมของกันและกันโดยการสังเกตการแสดงออกของบุคคลในกลุ่มตน

2) ค่านิยม

นิยพรรณ (ผลวัฒน์)วรรณศิริ มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม (2550 : 248) ค่านิยม เป็นส่วนประกอบสำคัญทางสังคม การต้องการความมีชื่อเสียงหรือความต้องการนับหน้าถือตา ทำให้คนให้คุณค่ากับสิ่งที่จะเป็นปัจจัยสำหรับสร้างชื่อเสียงและหน้าตาให้ตน คนจะให้คุณค่าแก่สิ่งใดมาก – น้อย ขึ้นอยู่กับวัตถุนั้นๆ บางสังคมบุคคลให้คุณค่ากับเงินตราสูงมาก บางสังคมให้คุณค่ากับโลหะธาตุที่หายาก เช่น ทองคำ บางสังคมนำศีลธรรมความสวยงามมาเป็นค่านิยมหลัก และผลประโยชน์มาเป็นค่านิยมรอง ค่านิยมเป็นองค์ประกอบของวัฒนธรรมจึงไม่มีกฎเกณฑ์กำหนดในการให้คุณค่าของตัวค่านิยม มันเป็นสิ่งที่มีความในตัวเองและเป็นขบวนการชี้แนะและกำหนดท่าทีและทิศทางของพฤติกรรมกลุ่ม เพราะฉะนั้นในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมก็จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้วยการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบของโลกาภิวัตินี้เป็นไปอย่างรวดเร็ว มีผลกระทบอย่างมากต่อผู้คนในทุกมุม โลก ได้มากกว่าในอดีต เนื่องจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในด้านการสื่อสารและคมนาคมสมัยใหม่ การติดต่อผ่านสื่อทางไกลประเภทต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเครือข่ายอินเทอร์เน็ต การแพร่สะพัดของข่าวสารรวมทั้งการขนส่งคมนาคมข้ามประเทศ มีประสิทธิภาพมากขึ้น ในขณะที่อัตราค่าบริการถูกลงทำให้โลกเชื่อมต่อกันได้ง่ายดาย เกิดกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์จึงแตกตัวออกไปอย่างกว้างขวางโดยไม่มีอุปสรรคด้านระยะทางและเวลามาขวางกั้นอีกต่อไป (อนุสรณ์ ลิ้มมณี, 2542:238)

ในแต่ละสังคมมีลักษณะภายในที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะนิสัย ความคิด ความเชื่อ แบบแผนในการดำเนินชีวิต ตรวจจวนค่านิยมที่บุคคลภายในสังคมยึดถือ ในขณะที่เดียวกันเมื่อสภาพแวดล้อม สังคมภายนอกมีการเปลี่ยนแปลงไปก็มีผลให้ค่านิยมของบุคคลในสังคมนั้นๆ เปลี่ยนแปลงไปได้เช่นเดียวกัน สังคมไทยดั้งเดิมเป็นสังคมแบบเกษตรกรรมคนในสังคมส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ บรรทัดฐานทางสังคมและค่านิยมส่วนใหญ่จะมีพื้นฐาน

มาจากศาสนาพุทธนอกจากนี้ยังมีที่มาจากพิธีกรรมของศาสนาพราหมณ์ ระบบศักดินา ระบบเกษตรกรรม ความเชื่อในอำนาจของสิ่งศักดิ์สิทธิ์และความกลัวที่ไม่มีเหตุผล (กิริติ ศรีวิเชียรและคณะ 2523 : 23 – 25)

จากการสัมภาษณ์ นายสันธยากร จิตมาตย์ ทุกวันนี้ ความคิด ความเชื่อของสังคมมันเปลี่ยนไปมาก ผู้คนจากสภกแบ่งปันกัน ก็กลายมาเป็นแก่งแย่งแข่งขันกัน ทำให้สังคมมันเกิดความวุ่นวายเพียงเพื่อต้องการศักดิ์ หน้าที่ การมีหน้าที่ ตำแหน่งในสังคม เมื่อมีตำแหน่งในสังคมกลับมากดข่มคนทุกขัคนยากให้ บางคนดิ้นรนยังเอื้อเพื่อต่อคนในชุมชนแต่บางคนต้องมีการรับสินบน อาจจะเป็นเงินทอง หรือทรัพย์สินอย่างอื่นเพื่อการแลกเปลี่ยน

จากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชน กล่าวว่า ทุกวันนี้กิจกรรมทุกอย่างจำเป็นต้องมีผู้หลักผู้ใหญ่มาเป็นประธาน อย่างเช่นประเพณีลอยกระทง ไม่ใช่เพียงแค่เอากระทงไปลอยในน้ำเพื่อบูชาแม่คงคาแต่ก็ยังมีการประกวดนางงาม มีการแข่งขัน ดังนั้นผู้ที่มีศักดิ์ใหญ่หน่อยก็จะมาเป็นประธานมอบรางวัล เพราะเชื่อว่างานบ้านเราจะยิ่งใหญ่ ผู้จัดจะได้มีหน้ามีตาในสังคม เพราะสามารถเชิญท่านผู้หลักผู้ใหญ่มาได้ อีกทั้งชาวบ้านจะได้กระตือรือร้น และในครั้งต่อไปหวังจะได้รับการสนับสนุนจากท่านอีกด้วย

สรุป ปัจจัยการแปลงทางวัฒนธรรมด้านค่านิยม ของบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร ชุมชนบ้านนาบัวแต่เดิมมีค่านิยมเป็นคนดี กตัญญูรู้คุณ เคารพผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีความรู้ มีศักดิ์ศรี แต่เมื่อสังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงพบว่า ค่าของเงินตราที่มีความสำคัญต่อชีวิต การสื่อสาร โดยเฉพาะ โทรศัพท์ อินเทอร์เน็ตกลายเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว แต่ค่านิยมเดิมก็ยังคงอยู่ เช่น การจัดেলাให้เป็นคนดี เคารพผู้ใหญ่ และส่วนอื่นๆด้วย

3) บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม

รศ.ดร. นิชพรณ (พลวัฒน์) วรรณศิริ มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม (2550 : 248) บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม คือ แนวทางที่สังคมวางไว้ให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติในแนวเดียวกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม ทั้งคู่มีความคล้ายคลึงกัน แต่พันธะทางสังคม ไม่ได้เกิดมาจากบรรทัดฐาน แต่เกิดมาจากความผูกพันทางสังคมและทำที่อันดีต่อกันมันเป็นข้อบังคับทางสังคมที่ถูกสร้างขึ้นโดยคนทั่วไป ด้วยเหตุผลและสถานการณ์ต่างๆ บางครั้งก็มีข้อยกเว้น ไม่ปฏิบัติตามก็ได้ เช่นการให้สิ่งของกัน ผู้รับต้องให้สิ่งของกลับเป็นการตอบแทน บางครั้งอาจไม่ให้สิ่งของตอบแทนกลับมาก็ได้ หากไม่มีการลงโทษทางสังคมที่รุนแรง เช่นการไม่คบหาสมาคมด้วย กฎพันธะนี้สามารถเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และกฎนี้จะส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเนื่องจากการปฏิบัติตามพันธะทางสังคมทำให้คนคบหา

กันง่าย มิไม่ตรีจิตต่อกันและนำไปสู่การทำตามกันและคิดตามกัน ส่วนบรรทัดฐานนั้นเป็นผลมาจากความคิดแนวเดียวกันของคนในสังคม ที่ได้พัฒนามาเป็นกฎระเบียบให้คนปฏิบัติตามด้วยความเคยชิน บรรทัดฐานเป็นกฎสังคมที่แน่นอนและเป็นโครงสร้างของวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย แต่ใช้เวลายาวนานในการเกิดการเปลี่ยนแปลง และยกเลิก การลงโทษผู้ฝ่าฝืนบรรทัดฐานจะเห็นได้ชัดเจน แต่ไม่เป็นทางการ อย่างเช่น ความเชื่อ ความเชื่อนั้นแทรกแทรกอยู่ในทุกๆ ประเพณีของมนุษย์ ทุกช่วงอายุตั้งแต่เกิดจนตาย ประเพณีเกิดจากความเชื่อได้แก่ ประเพณีเกี่ยวกับการเกิดการตาย เป็นต้น ประเพณีเกิดจากความศรัทธาในศาสนา จะเป็นจารีตประเพณีที่เกี่ยวกับศีลธรรมของคนในสังคมส่วนรวมได้แก่ การทำบุญตักบาตร ประเพณีวันสำคัญทางศาสนา วันมาฆบูชา เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเกิดจากความเชื่อและศรัทธาซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษปฏิบัติสืบต่อกันมา จนหลายเป็นประเพณีและวัฒนธรรมของท้องถิ่นนั้นๆ และหากมีผู้คนผู้นิยมปฏิบัติกันโดยทั่วไปตามภูมิภาคต่างๆ เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีสงกรานต์ เป็นต้น ก็จะก่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมประจำชาตินอกจากนี้เนื่องจากการติดต่อกันระหว่างกลุ่มชนหรือสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ความเชื่อของชาติต่างๆ ตลอดจนรับเอาขนบประเพณีของกันและกัน ทั้งจงใจและไม่ จงใจ บางทีก็รับเอาทั้งหมด บางทีก็รับเอาบางส่วน บางทีก็รับเอาไปประสมกับขนบธรรมเนียมประเพณีของตน เกิดขนบธรรมเนียมประเพณีแบบใหม่ มีลักษณะดีเด่นหรือแตกต่างไปจากเดิม ลักษณะเช่นนี้มีเหมือนกันทุกชาติ ดังนั้นความเชื่อและพิธีกรรม เป็นเครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตของมวลมนุษยชาติ และจิตใจของคนทั้งในอดีตและปัจจุบันว่า เป็นมาและเป็นอยู่อย่างไร แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญแก่ตัวของมวลมนุษยชาติเอง อีกทั้งยังเป็นการให้ความสำคัญในเผ่าพันธุ์ ช่วยให้มีมนุษย์ประพฤติถูกต้องตามทำนองคลองธรรมไม่ผิดกฎหมายหรือศีลธรรม(กิ่งแก้ว อัคราภกร, 2519: 101 - 102)

ความเชื่อเป็นสาเหตุให้มนุษย์ประกอบพิธีกรรมขึ้นเพื่อเป็นการให้ขวัญ และกำลังใจตนเองและคนรอบข้าง เป็นหลักประกันความมั่นคงทางจิตใจ เช่น ความเชื่อเรื่องผีว่า ผีนั้นมีทั้งให้คุณและให้โทษ สามารถคลั่งคลั่งให้เกิดสิ่งที่ดีและร้ายได้ ความเชื่อเรื่องผีที่ดี ซึ่งก็คือวิญญาณบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว สามารถคลั่งคลั่งหรือคุ้มครองลูกหลานให้ปลอดภัย จึงเกิดมีพิธีกรรมต่างๆ เพื่อของคุณบรรพบุรุษที่มาคุ้มครองลูกหลานให้มีความสุขสบาย เกิดขวัญและกำลังใจในการดำเนินชีวิต ซึ่งปฏิบัติกันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายเป็นประเพณี ที่เข้ามามีบทบาทต่อความเชื่อ และวิถีชีวิตของผู้คนในสังคมนั้น มีการบวงสรวงผีปู่ ย่า ตา ยาย ประจำหมู่บ้าน ซึ่งทางภาคอีสานเรียกว่า "ผีปู่ตา" ภาคเหนือเรียกว่า "ผีปู่ย่า" ภาคใต้เรียกว่า "ผีตายาย" ต่อมาจึงกลายเป็นเรื่องผีประจำเมือง (ปราณี วงษ์เทศ, 2530 : 12-17)

ธวัช ปุณโณทก (2529:61)กล่าวถึงคติความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับชีวิตในสังคมอีสานในหนังสือวัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อที่ว่า ความเชื่อคือการยอมรับอันเกิดในจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆหรือสังคมนั้นๆแม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรงต่อสิ่งเหล่านั้นเรียกว่า ความเชื่อ

อภิชาติ ทองอยู่ สมพจน์ สมบูรณ์ และพัชรินทร์ ลากานันท์(ม.ป.ป. : 17-27) ศึกษาเรื่องความเชื่อในหนังสือสถาบันหมู่บ้านกับการพึ่งตนเอง พบว่า วัฒนธรรมชาวบ้านได้รับอิทธิพลจากภูมิปัญญา 3 แบบ คือ พุทธ ศี พราหมณ์ ผสมผสานกัน ความเชื่อแบบพุทธมีทั้งระดับโลกุตรและโลกียะ ความเชื่อแบบการสังสมประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ศีดี มีคุณค่าต่อสังคม กับผีร้าย สร้างความวิตกกังวลแก่บุคคลละชุมชน การแสดงออกถึงความเชื่อมี 36 รูปแบบคือ ความเชื่อที่เป็นพิธีกรรมส่วนรวมความเชื่อเฉพาะบุคคล และความเชื่อแบบพราหมณ์ จะผสมกลมกลืนอยู่ในพิธีกรรม

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก กลุ่มผู้รู้ในชุมชน กล่าวว่า หากเราไม่มีกฎระเบียบข้อบังคับที่มีในชุมชนแล้ว บ้านเมืองเราก็จะลำบาก อย่างเช่น เราถูกขัดเกลาหรือจัดการด้วย ฮีตคอบประเพณี ฮีต 12 คอง 14 ที่ยังคงยึดถือติดต่อกันมาชั่วลูกชั่วหลาน และยังมีประเพณี 12 เดือนเพื่อขัดเกลาลูกหลานให้อยู่ในศีลในธรรม เรียนรู้พระธรรมคำสอนของศาสนา รวมถึงวัฒนธรรมการผู้ซื้อต่อแชนเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้กับแขกไปไหนมาอีกด้วย และเรื่องของการอยู่การกิน การเดินทาง โขกลาง ทุกอย่างเกิดจากความเชื่อทั้งนั้น อย่างการกิน คนท้องห้ามกินข้าวดำมันชะล่า เมื่อมีคนตายในบ้านห้ามตัดผมชะล่า คนตายโหงตายห้าห้ามเอาเข้าบ้านหากเอาเข้าบ้านชาวบ้านจะมีอันเป็นไป

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คือ บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม เพราะการอยู่ร่วมกันของสังคมนั้นอยู่บนฐานของวัฒนธรรมที่สังคมได้สร้างขึ้นและเกิดการยอมรับในกลุ่มหรือในชุมชนของตนเอง เช่น การนับถือผีปู่ตา ผีบ้าน ผีตาแฮก นับถือหรือเชื่อฟังผู้อาวุโสเหมือนกับเป็นธรรมเนียมชุมชนหรือเป็นกฎระเบียบที่ชุมชนนั้นสร้างขึ้นและยอมรับร่วมกันจนมาถึงปัจจุบันที่ยังพอได้พบเห็นอยู่ เช่น คชะล่า(ข้อห้ามโบราณ)

4) *อุดมการณ์ทางการเมือง* การเมืองการปกครองที่ผู้นำรัฐไทยนำมาใช้ในการบริหารประเทศนับเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งยวดต่อความมั่นคงต่อการสร้างรัฐ เราได้เห็นชัดเจนเป็นอย่างยิ่งในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งถือว่าเป็นยุคของการสร้างรัฐ (State building)

ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ได้อย่างสมบูรณ์แบบ มีการรวมศูนย์อำนาจที่กรุงเทพฯ ในขณะที่เดียวกันก็ทำให้อำนาจการต่อรองของชนชั้นนำตามหัวเมืองต่างๆลดลงจนกระทั่งสามารถรวบรวมความเป็นรัฐไทยให้เข้มแข็งได้และกุมอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) ทั้งที่ราชอาณาจักรเฉกเช่นเดียวกันกับที่ประเทศเจ้าของอาณานิคมทางตะวันตกกระทำมาแล้ว

ประเทศไทยนับเป็นประเทศที่มีพลวัตด้านการเมืองมาโดยตลอด นับตั้งแต่ยุคสุโขทัยที่เชื่อกันว่ามีการปกครองบ้านเมืองแบบพ่อปกครองลูก สมบูรณาญาสิทธิราชย์ในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ตอนต้นและตอนกลาง การเมืองของไทยเปลี่ยนไปตามเงื่อนไขทางสังคมและขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองการปกครอง(Political Change) ก็เป็นปัจจัยสำคัญ(Main Factor)ยิ่งต่อการเปลี่ยนของสังคมไทยในด้านต่างๆ

การเมืองระบอบคอมมิวนิสต์(Communism) เข้าสู่ประเทศไทย เงื่อนไขการปกครองแบบเผด็จการประชาธิปไตยดังกล่าวทำให้กลุ่มประชาชนที่ไม่เห็นด้วยกับการปกครองของกลุ่มเผด็จการทหารได้หันเหความสนใจไปสู่การปกครองระบอบใหม่ แม้จะไม่เห็นด้วยทั้งหมดกับการปกครองระบอบใหม่ แต่ก็ทำให้เชื่อมั่นได้ว่าเป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำลายการปิดกั้นทางการเมือง วัฒนธรรมที่ปิดแคบและเศรษฐกิจที่ปิดตาย ของประชาชน และจะไปต่อด้านการปกครองในลักษณะอำนาจนิยมและระบบทุนนิยมเชิงอุปถัมภ์ที่กลุ่มนักธุรกิจและผู้มีอำนาจไม่กี่คนได้ประโยชน์ในห้วงเวลาที่ประเทศอยู่ภายใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจมาใช้ ซึ่งเป็นแผนอันมุ่งความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ-อุตสาหกรรม แต่ในขณะเดียวกันประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ โดยเฉพาะชนชั้นล่างกลุ่มชาวนาชาวลูกหลานชาวนาชาวยุโรปกลับไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควร กลับได้รับผลกระทบในด้านลบทั้งเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชนล่มสลาย ทำให้ประชาชนระดับล่าง โดยเฉพาะในภาคอีสานที่มักถูกกล่าวถึงว่าเป็นพลเมืองชั้นสองของประเทศ ได้หันเหจิตใจเข้าศึกษาลัทธิการเมืองการปกครองแนวใหม่เช่นเดียวกับกลุ่มปัญญาชน นักวิชาการหัวก้าวหน้าในเมืองที่ถูกกล่าวหาใส่ร้ายว่าเป็นคอมมิวนิสต์และถูกจับกุมคุมขัง เช่น จิตร ภูมิศักดิ์ ทองใบ ทองเปาว์ อิศรา อมันตกุล ไชแสง สุกใส กุหลาบ สายประดิษฐ์ แคล้ว นรปติ ในยุคสมัยจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ทั้งที่ผู้คนเหล่านี้ถือว่าเป็นคนหัวก้าวหน้าที่พยายามแสดงออกซึ่งความคิดเห็นแสวงหาทางออกให้กับประชาชนมีเสรีภาพ ทรามภาพภายใต้ระบอบประชาธิปไตย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก อาจารย์วิชาญ ฤทธิธรรม กล่าวว่า ชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่งในแถบจังหวัดนครพนม สกลนคร กาฬสินธุ์ เป็นต้น ได้มีประชาชนจำนวนมากให้ความสนใจและหันเหความเชื่อมั่นจากระบอบเผด็จการประชาธิปไตยโดยทหารไปสู่ลัทธิใหม่ที่พวกเขาเชื่อว่าจะช่วยลดช่องว่างระหว่างชนชั้น ลดความไม่เท่าเทียม

ความไม่เป็นธรรมระหว่างคนในสังคมมิให้ถูกเอาเปรียบจากชนชั้นผู้ปกครองหรือระบบราชการแบบศักดินาที่โครงสร้างอำนาจบริหารแบบบนลงล่าง(top-down)ปิดกั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนไม่แตกต่างกันนักกับสมบูรณาญาสิทธิราชย์แม้จะเปลี่ยนชื่อมาเป็นประชาธิปไตยก็ตามอำนาจของเผด็จการประชาธิปไตยดังกล่าวกับเข้มแข็งขึ้นภายใต้บุคลิกภาพผู้นำทหารเมื่อนำยุทธศาสตร์“ปาล้อมเมือง”ของขบวนการคอมมิวนิสต์เพื่อช่วงชิงมวลชน สงครามระหว่างผู้ที่มีความเชื่อลัทธิการเมืองต่างกันจึงเกิดขึ้น นำไปสู่การปะทะกันด้วยกำลังอาวุธระหว่างคนไทยด้วยกันในนามของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นการต่อสู้กันบนพื้นฐานความเชื่อมั่นในความเป็นธรรมของตนระหว่างประชาชนไทยในชนบทกับกลุ่มข้าราชการส่วนภูมิภาคที่มีศูนย์บัญชาการอยู่ส่วนกลาง ถือเป็นปรากฏการณ์ความรุนแรงทางการเมืองครั้งใหญ่ ต่อเนื่อง ยาวนาน และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของไทยในสมัยต่อมา

‘บ้านนาบัว’ เป็นพื้นที่อันเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์การเมืองที่สำคัญของประเทศไทยชุมชนหนึ่งที่แสดงบทเรียนอันล้ำค่าให้เห็นว่าประเทศนี้เคยเกิดความขัดแย้งด้านความเชื่อทางการเมืองรุนแรงถึงขั้นที่คนไทยต้องจับอาวุธลุกขึ้นต่อสู้เช่นฆ่ากันเอง เหตุการณ์ดังกล่าวได้คลี่คลายไปในทิศทางที่ดีขึ้นหลังจากรัฐบาลยุคต่อมาใช้นโยบายการเมืองนำการทหารภายใต้้นโยบาย 66/23 ของรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เปลี่ยน ‘ผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์’ เป็น ‘ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย’ ประกอบกับเกิดความขัดแย้งทางแนวทางภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทำให้ประชาชนที่เข้าป่ากลับสู่บ้านเกิดเมืองนอนใช้ชีวิตภายใต้วัฒนธรรมชนบทดั้งเดิมแม้บริบทบางด้านของชีวิตจะเปลี่ยนแปลงไป

จากการสัมภาษณ์ นายแดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า ผู้หญิงถูกรังแกจากเจ้าหน้าที่ คนที่ทนไม่ได้ก็เข้าป่า ผู้ที่ทนได้ก็อยู่กับบ้าน เหตุการณ์รุนแรงพอสมควร เจ้าหน้าที่เขารังแก ข่มขืนผู้หญิง กลุ่มที่อยู่แถวอำเภอณาแก บ้าน โพนค่อม โอ้ย...อยู่ลิเลอเขาจะไปกุมเอา... อส. ตบตี บางคนถูกจับไปอยู่คุกอาหารได้ เก้าเดือน เพิ่งจะได้ปล่อยมา ไปหนองสี เข้าไปส่งที่คุก มุกดาหาร แทบทุกเดือนอันละผู้ชาย...แม่ยิงกะไปคือกัน ผู้เส้ผู้สาวนี้โอ้ยจักพะเหลือผู้มิพอใจกะให้กะฮ้องออกมา เขามีอำนาจ เขาผิดได้ปืน ได้ผา เอาจะเป็นผู้ยิงมิได้ผล่มือเปล่า คือทุกขัทรมารพอสมควรช่วงนั้น ด้วยเหตุที่ชาวบ้านถูกกระทำอย่างรุนแรงไร้ซึ่งศีลธรรม จำเป็นต้องสู้ สู้จนเลือดตาแทบกระเด็น

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า โรคทางการเมืองมันมีอยู่สามอย่าง คือ โรครอย โรคปานกลาง โรคจน อันนี้เศรษฐกิจ มหาเศรษฐกิจ กระฎุมพี นี่แหละที่มันไม่เท่าเทียมกัน มันอยู่กับผู้ปกครอง ผู้ปกครองนี่ละจะพาทำ คือผู้นำ “เดี๋ยวนี้พวกเฮอยากกับ ผู้ปกครอง สิฆ่ากัน เลวกันกะญ้อนผู้ปกครอง”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่าชาวบ้านนาบัวนั้นไม่รู้จักไม่เข้าใจ คำว่าคอมมิวนิสต์ รู้เพียงว่าขณะนี้เรากำลังถูกกดขี่ ข่มเหง ถูกรังแก ถูกละเมิด รู้เพียงว่าเราต้องเข้าป่าเพราะในป่าสอนให้เราสู้คำว่า อิศรภาพ และสอนให้เราสู้เพื่อได้มาซึ่งความเป็นธรรมและเสรีภาพ “เข้าป่าบ่แม่นสิเข้าไปเป็นคอมมิวนิสต์ เฮาสู้เพื่อต้องการอิสรภาพ คอมมิวนิสต์มันเป็นจั่งได้ ชาวบ้านบ่สู้จัก บ่ทันได้เข้าใจ ถ้าต้องการสู้จักอิหลี ต้องถาม ถามคนที่ไว้ก่อน คอมมิวนิสต์เกิดมาแล้ว ๒ ครั้ง ครั้งแรก พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นคนไว้ คนที่สอง คือนายสฤษดิ์ ธนะรัชต์ คนที่สาม ถ้าไว้คอมมิวนิสต์อีก แผ่นดินสิมุ่นต้องมุ่นแน่นอน”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า ในปัจจุบันนี้มันเปลี่ยนแปลงออกไปมากหากมองการต่อสู้เหมือนก่อน ปัจจุบันนี้ ประชาธิปไตยยังไม่เกิดขึ้นโดยแท้ แต่มีความจริงอยู่ 3 อย่าง คือ 1)พูดว่าเป็นประชาธิปไตย 2)เขียนว่าเป็นประชาธิปไตย 3)สร้างอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

สรุป ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ คือ ปัจจัยทางการเมือง การถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างรุนแรงจากรัฐผู้กุมอำนาจ ทำให้ชาวบ้านนาบัวต้องต่อสู้เพื่อร้องขอความเป็นธรรม ร้องขอเสรีภาพ หวนคืนชีวิตอันเป็นปกติสุข กลับมาทำสวนทำไร่อย่างเดิมโดยไม่ต้องกังวล ระวังตัว

5) ความเชื่อศาสนา ศาสนา หมายถึง ระบบความเชื่อและประสบการณ์ของมนุษย์เกี่ยวกับพลังอะไรบางอย่างที่มีคุณสมบัติ "ศักดิ์สิทธิ์" ซึ่งอาจหมายถึงพระเป็นเจ้าสูงสุด (องค์เดียวหรือหลายองค์ก็ได้)หรือบางศาสนาที่ไม่มีพระเจ้า ความศักดิ์สิทธิ์หมายถึงพลังที่มีคุณสมบัติเหนือโลก เหนือธรรมชาติ หรือเป็นความเป็นจริงที่ซ่อนอยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์ต่างๆไปเป็นพลังที่เป็นความจริงรากฐานที่สุดของสรรพสิ่งในจักรวาล

ธวัช ปุณโณทก (2529:61)กล่าวถึงคติความเชื่อพื้นบ้านอันสัมพันธ์กับชีวิตในสังคมอีสานในหนังสือวัฒนธรรมพื้นบ้านคติความเชื่อ ว่า ความเชื่อคือการยอมรับอันเกิดขึ้นจิตสำนึกของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์นั้นๆหรือสังคมนั้นๆแม้พลังอำนาจเหนือธรรมชาติเหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริงแต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับและให้ความเคารพยำเกรงต่อสิ่งเหล่านั้นเรียกว่า ความเชื่อ

อภิชาติ ทองอยู่ สมพจน์ สมบูรณ์ และพัชรินทร์ ลาภานันท์(ม.ป.ป. : 17-27) ศึกษาเรื่องความเชื่อในหนังสือสถาบันหมู่บ้านกับการพึ่งตนเอง พบว่า วัฒนธรรมชาวบ้านได้รับอิทธิพลจากภูมิปัญญา 3 แบบ คือ พุทธ ศี พราหมณ์ ผสมผสานกัน ความเชื่อแบบพุทธมีทั้งระดับโลกุตระและโลกียะ ความเชื่อแบบการตั้งสมประสบการณ์ที่สืบทอดกันมา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ ผีดี มีคุณค่าต่อสังคม กับผีร้าย สร้างความวิตกแก่บุคคลละชุมชน การแสดงออกถึง

ความเชื่อมี 36 รูปแบบคือ ความเชื่อที่เป็นพิธีกรรมส่วนรวมความเชื่อเฉพาะบุคคล และความเชื่อแบบพราหมณ์ จะผสมกลมกลืนอยู่ในพิธีกรรม

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร พ่อไสว แสนมิตร แม่แดง ทอง แสนมิตร พ่อลำทอง จิตมาตย์ กว่าวในแนวเดียวกันว่า ความเชื่อดั้งเดิมของชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ใน ยังคงแนบแน่นกับความเชื่อเรื่องการนับถือผี ผูกพันกับวัฒนธรรมข้าว ซึ่งมีปรากฏอยู่ทั่วไปในชุมชนบทไทย “การทำนา-เลี้ยงผี” ชุมชนบ้านนาบัวยังอยู่ในยุคที่เรียกกันว่าเศรษฐกิจยังชีพโดยชาวนาบัวนิยมทำการปลูกข้าวเหนียวไว้รับประทาน และทอผ้า ซึ่งในปัจจุบันยังสืบทอดให้เห็นกันอยู่รวมไปถึงการหาปูปลาจากหนองน้ำ ในไร่นาหรือห้วยน้ำบังไว้ประกอบอาหาร ชาวนาบ้านนาบัวยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณี ทั้งสิบสองเดือน ไว้อย่างเหนียวแน่น โดยเฉพาะเรื่อง การบูชาข้าว ทั้งสิบสองเดือน หรือที่เรียกว่า ฮีตสิบสองคองสิบสี่

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ตาชม แสนมิตร กวาวว่า นับตั้งแต่ชุมชนเริ่มได้รับผลกระทบทางการเมือง เมื่อปี พ.ศ. 2504 ประเพณี ความเชื่อศาสนา เริ่มเปลี่ยนแปลง ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาบัวต้องปรับตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ประเพณีที่สามารถตัดให้สั้นลงก็ตัด บางครั้งการเฉลิมฉลองนั้นต้องลดลงหรือแอบทำ ด้วยเหตุการณ์ทางการเมืองนี้เองทำให้เริ่มมีการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้าน อย่างถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา และได้รับการพัฒนาในด้านต่างๆ จากโครงการของรัฐเป็นต้นมา ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ได้รับความเจริญในด้านต่างๆ มากขึ้น กลายเป็นการผสมผสานวัฒนธรรมทั้งวัฒนธรรมชุมชนและวัฒนธรรมเมืองมีความเชื่อในเรื่องทางศาสนาพุทธมากขึ้นแต่ก็ยังแฝงไปด้วยความเชื่อในเรื่องผี พิธีกรรมฮีตคองประเพณีเหมือนเดิม

สรุป ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเชื่อศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คือความเจริญทางสังคมและการขัดเกลาของชุมชน รวมถึงการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาสู่ชุมชน เช่นวัฒนธรรม “เทพฯ” (วัฒนธรรมเมืองกรุง) ที่เข้ามาเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม ความเชื่อของชุมชนบ้านนาบัวเป็นวัฒนธรรมแบบผสมผสาน จากสิ่งเก่าที่มีอยู่ผสมผสานกับสิ่งใหม่ที่เข้ามา เช่น วัฒนธรรมการสู่วัฒนวิทยา ก่อนกิจกรรมการทำนา จากสู่วัฒนวิทยาก็มาเป็นการสู่วัฒนรถไถหรือผูกแขนรถไถ ในสถานพุทธศาสนาก็กลายเป็นพุทธพานิชเพื่อหารายได้ส่วนหนึ่งในการใช้จ่ายหรือบริหารวัด จากที่อยู่อย่างพอเพียงก็เป็นการแก่งแย่งแข่งขัน เช่น บุญบั้งไฟทำเพื่อขอฟ้าขอฝน ก็สร้างมาเพื่อแข่งขันงานบุญเข้าพรรษา ก็มีมหรสพคบงันแทนการฟังเทศนา ประเพณีบุญสงกรานต์ ก็มีนางสงกรานต์

6) ภาษา จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

สิทธิ์ บุตรอินทร์(2506 : 50 – 52) กล่าวถึงภาษาผู้ไทยว่า มีแต่ภาษาพูดเท่านั้น ไม่มีภาษาตัวหนังสือเป็นของตัวเอง การไม่มีตัวอักษรใช้นั้น เพราะว่าเป็นสมัยศึกดาบรพพระยา แกลงได้ประกาศให้ชนชาติต่างๆได้รับเอาหนังสือไปใช้ เจ้าเมืองผู้ไทยได้จารึกตัวอักษรลงบนหนังวัว ตากแห้ง ครั้นฝนตกตัวหนังสือวัวเปียก เจ้าเมืองจึงนำหนังวัว ไปฝังแดด แต่กลับถูกสุนัขคาบไป ชาวผู้ไทยจึงไม่มีตัวหนังสือใช้

วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์(2520 : 16-20) ได้วิจัยภาษาผู้ไทย พบว่า มีคำหลาย หลายเพื่อใช้สื่อความหมายกัน ในคำคำดับญาติ มีการแบ่งเพศชายเพศหญิง จากภาษาที่ใช้ ซึ่งจะ เป็นลักษณะดั้งเดิมของภาษาไทยและเป็นภาษาที่กำลังจะตายไป นอกจากนั้นคำนำหน้าชื่อในภาษา ผู้ไทยก็บ่งบอกถึงเพศได้เช่นกัน เช่น “ท้าว”เป็นคำสุภาพที่ใช้เรียกผู้ชาย “นาง” เป็นคำสุภาพที่ใช้ เรียกผู้หญิงทั้งที่แต่งงานแล้วและยังไม่แต่งงาน และการใช้คำที่แสดงความคุ้นเคย เช่น “บัก” ใช้กับ ผู้ชาย คำว่า “อี”ใช้เรียกผู้หญิง เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อไสว แสนมิตร กล่าวว่า ภาษาผู้ไทยมันมีคำ ลงท้าย และมันมีความสำคัญมากกับความรูสึกของผู้พูด คำพูดเพียงประโยคเดียวสื่อความหมายได้ หลายอย่างขึ้นอยู่กับชนิดของคำลงท้าย เช่น เส, แน่, เตะ, เผลอ, ซิเลอ, เอามีคตัดมาเอื้อแน, มิมีกเคาะ

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนางคุณมา นครเขต ได้กล่าวว่า การพูดภาษาผู้ ไทย เพื่อติดต่อสื่อสารระหว่างชาวผู้ไทยด้วยกันเอง และจะไม่ค่อยเห็นชาวผู้ไทยไม่พูดผู้ไทย เมื่อ กลุ่มชาติพันธุ์อื่นมาอยู่ในวงเสวนาด้วย ชาวผู้ไทยก็จะพูดภาษาของของชาติพันธุ์อื่น อย่างเช่น ภาษาลาว ภาษาไทยภาคกลาง เป็นต้น แต่จะมีให้เห็นน้อยมากเพราะชาวผู้ไทยจะมักชอบพูดภาษา ของตนทั้งในหมู่บ้านและต่างถิ่น

สรุป ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม คือ ความทันสมัยและค่านิยม สมัยใหม่ ความเป็นเมือง ความเป็นไทยภาษาผู้ไทยแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ผู้ไทย เป็นภาษา ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ เห็นได้ว่าเมื่อความเป็น เมืองเข้ามาสู่หมู่บ้าน โดยผ่านทางการศึกษา อาชีพ การงานในต่างถิ่น และการสื่อสารที่ไร้ พรหมแดน ความเป็นคนไทย(ภาษากลาง)ได้มาสู่ชุมชนบ้านนาบัว ส่งผลให้คนในชุมชนต้องปรับตัว และเรียนรู้ความเป็นสมัยใหม่อยู่ตลอดเวลา มีวาทกรรมที่วิยรุษชอบพูดให้ผู้เฒ่าผู้แก่ ว่า “ซุมื้อนี้มัน ไปฮอดไฮแล้ว เจ้ามีฮู้ดอก”และการรับรู้ถ่ายทอดภาษาผู้ไทยเริ่มลดลงเพราะสังคมเมืองจะมองว่า ท่านเป็น “ลาว”

7) *นันทนาการ* จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

จากการสัมภาษณ์ ตาชม แสนมิตร พ่อลำทอง จิตมาตย์ ตาไสว แสนมิตร กล่าวว่าในอดีตเครื่องดนตรีเป็นสิ่งที่สำคัญมาก มันช่วยให้คนอีสานนั้นตื่นตัว มันเป็นวัฒนธรรม อันล้ำค่า ที่ยังคงอยู่กับคนอีสานบ้านเรา พิณ แคน ปี่ โปงกลาง กลองยาว กลองคุ่ม เราไม่ค่อยได้ยิน กันในหมู่บ้าน เพราะว่าไม่ค่อยมีคนสานต่อสืบสาน เหมือนแต่ก่อน ตอนนี้มีก็เพียงตาชม ที่ยังเป่า แคนให้ลูกหลานได้ฟังกัน อีกคนหนึ่งก็เสียชีวิตแล้ว คือตาหนูทอง อยากให้วัยรุ่นหนุ่มสาวได้สอบ ทอดไปให้ชั่วลูกชั่วหลาน หากเมื่อนำเอาเครื่องดนตรีมาประกอบกันเข้า ของเพียงมีแคนหนึ่งตัว ก็ สามารถขับกล่อมให้พวกเรานั่งฟังโดยไม่ต้องไปไหนได้ทั้งวัน เมื่อมีเสียงแคนก็จะมีเสียงลำ ตัวคน ของคนผู้ไทก็จะถูกปลุกขึ้นมา หมอลำร้องประกอบแคน ร่วมกับเสียงกลองคุ่ม ร้องรำกัน ไป

บางครั้งเครื่องดนตรีอีสานโดยเฉพาะแคนยังช่วยรักษาอาการป่วยได้ด้วย เป็นได้จากพิธีกรรมเหย้าของชาวผู้ไท มีทั้งเหย้าเอาฮูปเอาฮอย เหย้ารักษาโรค เหย้ารักษาผี ต่างมี แคนเป็นองประกอบทั้งนั้น ส่วนทุกวันนี้ เริ่มมีมารเปิดเครื่องดนตรีหมอลำเข้ามาเสริมด้วย

และที่พบเห็นอีกอย่างหนึ่งผู้ไทบ้านเฮา เอาคนตรีอีสาน ที่มี โหวต พิณ แคน กลอง เล่นผสมกันกลายเป็นคนตรีอีสานที่พบเห็นกันโดยทั่วไปในภาคอีสาน อีกด้วย

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร กล่าวว่า สมัยก่อนนั้น พ่อแม่เลี้ยงลูกตามธรรมชาติและเอาคำสอนตามธรรมมาสอน มาสร้างเช่น เพลนอนก่อนนั้นเป็น เพลที่ทำด้วยก้านกล้วยที่แห้งมาผึ่งให้เป็นเชือกแล้วสานให้เป็นเพล ที่ชาวอีสานเรียกว่า อู่ “อู่นอน นั้นสานเอง เอาก้านกล้วยที่มันตายแล้ว เอามาสานมามือเอื่อมันแน่นมันหนา ผูกอู่สานอู่ กล่อมลูก น้อย”

“นอนสาหล่านอนอู่สายป้อ นื่องอย่าท้ออย่าฮ้างสมพนางมิได้พ้อ นอนเสฮื่อ นางแพงนอนฮื่อ แม่ไปไฮ้ละเก็บหมากไม้มา แม่ไปนาเก็บหมากสิตามาด้อน นอนเสฮื่อนอนเส หล่านอนสาแม่สิกล่อม นอนมิหลับคักไก่อ้อยต้อตาด้าย นอนดินมาละหมู่หมาต้อดแก้ม นอนเส หล่านอนอู่สายป้อ นอนกระทอยฮ้างสมพนางมิได้พ้อ”

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก แม่แดงทอง แสนมิตร พ่อลำทอง จิตมาตย์ กล่าวว่า ฟ้อนรำผู้ไท การฟ้อนรำที่สำคัญและน่าชมอย่างยิ่งของชาวผู้ไท ซึ่งซึ่งสืบเนื่องมาตั้งแต่ ยังอยู่ในถิ่นเดิม คือ เมืองแกลง หรือเมืองน้ำน้อยอ้อยหนู ในแคว้นสอบสองจุไท การฟ้อนรำของชาว ผู้ไทเรียกว่า "รำผู้ไท" ดั้งเดิมนั้นจะมีการฟ้อนรำนั้นความสนุกสนานภายในในกลุ่ม เช่น ในงาน บุญมหาชาติ งานนมัสการพระธาตุ งานต้อนรับแขกบ้านแขกเมือง และงานเทศกาลอื่นๆ ทำรำผู้

ไทยได้ดัดแปลงมาจากการเดิน การบิน การของสัตว์ เนื่องจากชาวผู้ไทยเดิมมีอาชีพทำนา ขณะไถนาจะมีกา หรือนกหลายประเภท ลงมาหากินตามทุ่งนา มีการหยอกล้อกัน จึงได้ดัดแปลงมาเป็น การพ้อนรำ แสดงถึงการเลียนแบบธรรมชาติ เช่น ท่านกกะบาบิน ทำกาเดินก้อนจีไถ ทำกาเดิน ก้อนข้าวเย็น ทำเสื่อออกทำ ทำเสื่อหมอมอก ทำมวยโบราณ ทำจระเข้ฟาดหาง ทำรำเกี้ยว เป็นต้น

หากมีการพ้อนรำจำเป็นต้องมีเครื่องดนตรีเป็นองค์ประกอบกับการรำยรำ ของชาติพันธุ์ผู้ไทย ด้วยชีวิตและจิตวิญญาณของคนอีสาน ซึ่งชาวผู้ไทยบ้านนาบัวก็เป็นคนอีสาน ดังนั้น คนอีสานเมื่อได้ยินเสียงพิณแคนดังที่ใดเขาจะรู้สึกถึงความเป็นตัวของเขาทันที

จากการสัมภาษณ์แผลเจะลิก ตาชม แสนมิตร กล่าวว่า“แต่ก่อนอายุ ๒๐ ปี ยังคันควายให้กันจี เล่นหมากลูกหมากลีในบ้านเขวๆ เล่นอันนั้นบ่แล้ว เล่นหมากไล่กินหู เล่น หมากงูกินหาง เล่นหมากคีตีไม้” หมากคีตีไม้คือการตีกอล์ฟ สถานที่คือทุ่งนา

สรุป จากการสัมภาษณ์ผู้รู้ในชุมชน พบว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางวัฒนธรรมด้านนันทนาการ คือ ทศนคติสมัยใหม่ บทบาทการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้อยู่ใน ครอบครองกรรมผ่าน วรรณกรรม การละเล่น ดนตรี เป็นเพียงเครื่องมืออย่างหนึ่งเท่านั้นและ ปัจจุบันไม่ค่อยมีผู้คนได้ถ่ายทอด ยิ่งปัจจุบันชุมชนได้กลายเป็นชุมชนกึ่งเมือง ลูกหลานไม่มี โอกาสได้เรียนรู้และรับการอบรมสั่งสอนจากผู้เฒ่าผู้แก่ แต่เรียนรู้จากโลกไร้พรมแดน นิทาน วรรณกรรม การละเล่น จะกลายเป็นอื่น เสียงพิณแคน จะกลายเป็นเพลงบรรเลงเท่านั้นไม่สามารถ เข้าถึงเนื้อหาของเสียงเพราะปัจจัยทางธรรมชาติได้เปลี่ยนไป สังคม ค่านิยมเปลี่ยนไป เป็นต้น

8) การศึกษา จารการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการ สัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญ พบว่า

จากเอกสารบรรยายสรุปข้อมูล แผนชุมชนปี 2552 บ้านนาบัว ตำบลโคกหิน แ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ดังนี้

1. การศึกษาในระบบ โรงเรียน บ้านนาบัวได้จัดให้มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 แห่ง

2. ระดับประถมศึกษา เปิดสอนตั้งแต่ ชั้นอนุบาล - ประถมศึกษาปีที่ 6

ปัจจุบันมีจำนวนนักเรียน ทั้งหมด 91 คน จากระดับชั้น อนุบาล 2 ถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 มีครู จำนวน 11 คน นักการ 1 คน

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก พ่อชม แสนมิตร ท่านระบุว่า "เขาไปศึกษา หยั่งอยู่ป่า เขาไปศึกษาความทุกข์ ว่าเขาทุกข์เพราะอียัง" “ การที่พวกผมเข้าป่าก็เพราะว่าพวกผม ต้องการประชาธิปไตย เขาต้องการความเท่าเทียมกันในสังคม บ่อยากให้มีการแบ่งชนชั้น เอารัด

เอาเปรียบกัน ตอนนั้นประชาธิปไตยทางการเมืองกะบ่มี ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจกะบ่มี ประชาธิปไตยทางการศึกษากะบ่มี ยี่งในยุคสมัยที่ปกครองประเทศเป็นแบบเผด็จการ ไทบ้านถูกเขาเตะเขาตี ตายเพราะรัฐบาลสฤษดิ์นี่หลายคนในบ้านนาบัวเฮา ทางรัฐบาลบอกว่าพวกคอมมิวนิสต์บ่มีประชาธิปไตย แต่เขาอยากได้ประชาธิปไตยตัวจริงไปต่อสู้อ คือคอมมิวนิสต์เป็นประชาธิปไตย แต่เป็นประชาธิปไตยที่มีระเบียบ..”การศึกษาของพ่อแม่จบเพียงแค่ ป. ๔ จบออกไปเลี้ยงวัวควาย ผู้หญิงเรียน ตำหูก เข็นฝ้าย ทำให้ประชาชนต้องลุกขึ้นต่อสู้เพื่อได้มาซึ่งความเป็นธรรม จากผู้มีอำนาจที่ยังเอาเปรียบประชาชน

จากการสัมภาษณ์ พ่อหนูทอง จิตมาตย์ กล่าวว่า โรงเรียนบ้านเราช่วงแรกตั้งอยู่ที่บริเวณวัดบ้านบัวขาว ระดับการศึกษาถึง ชั้น ป.4 ประมาณ พ.ศ. 2480 ตอนนั้นผมอยู่ ป.2 และได้ต่อโรงเรียนใหม่อยู่ ป. 3 ก่อนสอบ ต้องได้เอาใบแจ้งออก เพราะว่า ครูลิเลียงอาหาร และให้นักเรียนเอาใบไม้มาต้มคนละใบ เพื่อเอามาเอีเป็นอาหารเลี้ยงกันตอนสร้างโรงเรียนช่วงแรกๆที่นี้เอง บ้านนาบัวพากันสร้าง ขุดไม้ขุดต่อ สร้างอาคารเรียน ถ้าหากอยู่ในช่วงแรกๆ แต่เดี๋ยวนีเห็นลูกหลายได้เข้าไปเรียนเขาก็มีความสุขแล้ว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสาคร จิตมาตย์ กล่าวว่า เดี๋ยวนีเรามีศูนย์การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแล้ว โดยการจัดตั้งขึ้นของชุมชนเองและได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงาน องค์การบริหารส่วนตำบลโลกหินแ่ ศูนย์เรียนรู้จัดตั้งขึ้นเพื่อให้เยาวชนชาวบ้าน และต่างบ้าน ได้เข้ามาเรียนรู้ อดุมการณ์ของสหยาชาวบ้านนาบัว ต่อสู้เรียกร้องสิทธิเสรีภาพของคนรุ่นก่อนเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์อีกทั้งยังเป็นพื้นที่เรียนรู้ความเป็นชาติพันธุ์ผู้ไทยอีกด้วย

สรุป ปัจจัยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการศึกษาของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คือ ปัจจัยด้านการพัฒนาของรัฐ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการศึกษาที่ดีขึ้น ส่งผลให้ชาวบ้านนาบัวมีความรู้สามารถอ่านออกเขียนได้ สามารถติดต่องานราชการในส่วนต่างๆได้ และสามารถประดิษฐ์คิดค้นสร้างเครื่องมือเครื่องใช้ในการประกอบอาชีพได้เป็นอย่างดี อีกปัจจัย คือปัจจัยด้านการเมืองการปกครอง ที่ส่งผลให้การศึกษาต้นกลอนชุมชนขาดการศึกษาแต่เมื่อความขัดแย้งนั้นสงบลงส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาดีขึ้นจนถึงปัจจุบัน

9) การสาธารณสุข จากการค้นคว้าเอกสารตำราวิชาการที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก มีสาระสำคัญพบว่า

ช.ปัญญาวุธ (ม.ป.ป. : 12-13) ได้ศึกษาค้นคว้าการผิดผีของชาวผู้ไทย สรุปว่าเมื่อฝ่ายชายได้ล่วงเกินฝ่ายหญิงซึ่งไม่ใช่ภรรยาของตน จะต้องกล่าวคำ "ขอขมา หรือ แก่ ซึ่งมีรูปแบบเฉพาะ นอกจากนี้ยังได้กล่าวถึงการสู่ขวัญว่า จะกระทำเพื่อให้ผู้ป่วยหายเป็นปกติ ตลอดจน

ผู้ป่วยผู้ที่ได้รับอุบัติเหตุต่างๆหรือสิ่งที่ทำให้ตกใจ ขวัญหนี หรือผู้ป่วยเพื่อให้แกล้วกลาดจากอันตรายเมื่อต้องเดินทางไกลๆ เป็นต้น

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายภูสา ราชสินธุ์ นางทองเบา จิตมาตย์ กล่าวว่า การรักษาอาการเจ็บป่วยโดยวิธีทางธรรมชาติร่วมกับความเชื่อ โดยการเหยา การเป่า และการทำบุญ อีกทั้งยังรักษาด้วยสมุนไพรอีกด้วย เช่น พิธีกรรมเหยา เป็นพิธีกรรมที่เกิดจากการนับถือผีบรรพบุรุษเรียกว่า ผีหมอ และความเชื่อในเรื่องการเสี่ยงทายพื้นฐาน โดยมีผู้ประกอบพิธีกรรมคือ หมอเหยา จะประกอบพิธีกรรมเหยาเพื่อบำบัดรักษาพยาบาลคนไข้คนเจ็บเป็นหลัก เพื่อบูชาและเลี้ยงผี เพื่อเอาสุขภาพดี แต่ปัจจุบันนี้ชาวบ้านนาบัวไม่ค่อยมีการประกอบพิธีกรรมเหยามากเท่าไรหากมีก็จะพบบ้านใกล้เคียง เนื่องจากความเจริญด้านต่างๆทำให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวต้องปรับตัวใช้ชีวิตให้เหมาะสม เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็หันเข้าไปรักษาตามสถานพยาบาลของทางราชการ ซึ่งบ้านนาบัวก็ได้มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพบ้านนาบัวอยู่แล้ว

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก นายสาคร จิตมาตย์ กล่าวว่า ตั้งแต่ที่มีสถานีนอนามัยเข้ามาในหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านนาบัวรู้สึกอึดใจ เพราะเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยก็มาที่สถานีก่อนเพื่อรับการรักษาเบื้องต้น ทำให้บ้านเราเจริญขึ้นมาก อีกทั้งทางสถานีอนามัยยังช่วยส่งเสริมด้านการดูแลสุขภาพ และบริการชุมชนอีกด้วย

จากการสัมภาษณ์ คุณนิตยา เสตคุล หมอแพทย์แผนจีน ที่อาศัยอยู่บ้านนาบัว กล่าวว่า ฉันเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เข้าป่าเรียนรู้เรื่องการแพทย์การทหาร ได้เรียนวิชาฝังเข็มรักษาคนป่วย จนในทุกวันนี้ฝังได้ไหลประกอบวิชาชีพและรักษาอย่างถูกกฎหมาย โดยรักษาให้กับชาวบ้านนาบัว และหมู่บ้านใกล้เคียง

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุขของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การพัฒนาทางด้านการสาธารณสุขของรัฐ ที่เข้ามาสร้างโรงพยาบาลประจำชุมชน อำเภอและจังหวัด ส่งผลให้ชาวบ้านเกิดความเชื่อมั่นในชีวิตเมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยจะได้ไม่พึ่ง ผี สมุนไพร หมอเป่า หมอผีอีกแล้ว กลายเป็นทัศนคติใหม่ของชุมชนบ้านนาบัวที่เชื่อการรักษาด้วยแพทย์สมัยใหม่

10) การสื่อสารคมนาคม จากการค้นคว้าเอกสารตำราที่เกี่ยวข้อง และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกมีสาระสำคัญพบว่า

จากเอกสารบรรยายสรุปข้อมูลทั่วไปของบ้านนาบัว แผนชุมชน ปี 2552 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม แสดงให้เห็นว่า ในพื้นที่บ้านนาบัวมีถนนคอนกรีตเสริมเหล็กและไม่ไผ่เชื่อมต่อระหว่างหมู่บ้านและครัวเรือน ดังนี้

1. ปี พ.ศ. 2550 สร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้อัด หมู่ที่ 5 ขนาด กว้าง 5 เมตร ยาว 77 เมตร หน้า 0.15 เมตร จำนวน 1 เส้น
2. พ.ศ. 2551 สร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้อัด หมู่ที่ 13 ขนาด กว้าง 5 เมตร ยาว 155 เมตร หน้า 0.15 เมตร จำนวน 1 เส้น
3. พ.ศ. 2555 โครงการปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง อบต.โคกหินแฮ่ สร้างถนนคอนกรีตเสริมเหล็กสายบ้านนาบัวหมู่ที่ 14 ไปหมู่ 13 บ้านนาบัว ขนาดกว้าง 5 เมตร ยาว 397 เมตร หน้า 0.15 พร้อมลงลูกรังไหล่ข้างละ 0.50 เมตร

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกนางฐา จิตมาตย์ กล่าวว่า ในอดีตนั้นการสื่อสารอาศัยการบอกกล่าวผ่านงานประเพณี บอกปากต่อปากกันไปเรื่อยๆ อย่างเช่น งานบุญมหาชาติที่ชาวบ้านต้องเดินทางไปเป็นสัปดาห์เพื่อไปร่วมงานบุญเนื่องจากแต่ก่อนนั้นไม่มีรถจักรยานยนต์ต้องเดิน ลัดไปตามโคกตามป่า อย่างจะเดินจากบ้านนาบัวไปอำเภอเรณูนครต้องใช้เวลาสองวัน อย่างทางสายเรณูนคร-นครพนมตอนนั้นยังเป็นทางบุกเบิกอยู่แต่ปัจจุบันนี้ถนนหนทางสะดวกมาก นอกเหนือจากที่มีถนนแล้วยังมีไฟฟ้า ประปา ชลประทานเข้ามาด้วยทำให้การเป็นอยู่ของบ้านเราดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง บ้านเรามีน้ำใช้ มีตู้โทรศัพท์สาธารณะแต่เดิยวันนี้เขาไม่ค่อยใช้กันเพราะมือถือเข้ามาเยอะ

พ.ศ. 2507 ถนนไฟฟ้าเริ่มเข้ามา สร้างวัดเมื่อ พ.ศ. 2488 มีโรงเรียน พ.ศ. 2480 น้ำประปา เมื่อ ปี 2527 - 28 แต่ก่อนใช้ประปาแบบโยก ถนนดำเข้ามาเมื่อ 2503 - 09 ครอบประปา 2537 - 38 ช่วงที่ไฟฟ้าเข้ามาในชุมชน วิทุนั้นเข้ามาก่อนที่ไฟฟ้าจะเข้ามา โดยนายเกียรตินาม โพนแสนเป็นผู้นำเข้ามาคนแรก ต่อจากนั้นก็มิโทรศัพท์ และเครื่องใช้ไฟฟ้าอย่างอื่นด้วย ตอนที่ไฟฟ้าเข้ามาในช่วงแรกนั้นชุมชนยังไม่ได้ใช้เครื่องใช้อะไรมากนัก ชุมชนยังมองว่าไฟฟ้าที่เข้ามานั้นยังเป็นเพียงให้ความสว่างเท่านั้น ซึ่งยังมีเพียงหลอดไฟ ยังไม่มีโทรศัพท์ ตู้เย็น พัดลม หลังจากที่ไฟฟ้าเข้ามาในช่วงหนึ่ง แนวคิดของชุมชนเริ่มเปลี่ยนไป ปัจจัยภายนอกเริ่มเข้ามาเรื่อยๆ ทำให้ทัศนคติของชุมชนเปลี่ยนไป ผู้คนร่หาเงินทองมากขึ้น ปลูกพืชมากขึ้น ถากถางที่ทำกินมากขึ้น เพื่อหาเงินมาซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับครอบครัวตนเอง

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพ่อไสว แสนมิตร ได้กล่าวว่า ถนนหนทางเป็นเพียงทางคนเดินเท่านั้น เส้นทางเกวียนสร้างขึ้นก่อนปี พ.ศ. 2500 สร้างทางเข้าหมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2508 ซึ่งมีลักษณะเป็นทางรุกรัง ทางเกวียน ทางแดง ทางผ่านทุ่งนา เข้ามาทางป่าช้าฝั่งตะวันตก เข้ามาทางบ้านหนองกุงเป็นเส้นทางเก่า ในชุมชนบ้านนาบัวนั้นแต่ก่อนเป็นผืนป่าทั้งหมด พ.ศ. 2510 เริ่มมีหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาชนบทเข้ามาพัฒนาเส้นทางหมู่บ้าน

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการสื่อสาร คมนาคม ของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม การพัฒนาจากหน่วยงานของรัฐ ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ให้ชุมชนได้รับ น้ำเพื่อการเกษตร ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ จึงเกิดการพัฒนาขนาดใหญ่ ส่งผลให้ธรรมชาติลดลงอย่างรวดเร็ว ได้รับการพัฒนาจากองค์กรในชนบทองค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวมีการคมนาคม การสื่อสาร รับข่าวสาร ไปพบปะสังสรรค์กันได้เร็วขึ้น ชีวิตสะดวกขึ้น

สรุป ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ของชุมชนผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างปฏิเสธไม่ได้ แต่ชุมชนสามารถนำสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่มาผสมผสานกันอย่างลงตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง

ปัจจัยภายนอก คือ การพัฒนาของรัฐจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาทั้งด้านสาธารณสุข ภาษา การศึกษา นันทนาการ คมนาคมสื่อสาร และศาสนา วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเพราะการพัฒนา ชาวบ้านต้องหารายได้ให้มากขึ้น หาเงินให้มากขึ้น ผลิตข้าวให้มากขึ้น เพราะชุมชนบ้านนาบัวได้ก้าวเข้าสู่ชุมชนกึ่งเมือง ดังนั้นการใช้เงินจึงเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนและเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิต

ตอนที่ 3 ข้อสรุปที่ได้จากการค้นพบ

3.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

คำว่า ‘ไท’ มีความหมายว่าอ้ายหรือคน เมื่อไทยรวมตัวตั้งอาณาจักร จึงมีตัว ‘ย’ ต่อท้าย เป็นการเขียนตามภาษาบาลี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 บ่งบอกถึงเชื้อชาติ แสดงถึงตัวตนความเป็นคนให้ชัดเจน มีถิ่นกำเนิดมาจากแคว้นสิบสองจุไทย พ.ศ. 2542 "ผู้ไทย" หมายถึง ชนชาติไทยสาขาหนึ่ง (ถิ่นกำเนิด) แคว้นสิบสองจุไทย และได้นำมาใช้จนเป็นปัจจุบัน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

จากตำนานความเชื่อ ผู้ไทยเกิดมาจากน้ำเต้าปุง ออกมาเป็นที่สองตั้งตนอยู่ที่เมือง แดงภูมิลำเนาเดิมของชาวผู้ไทยอยู่เมืองแดงอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยการอพยพครั้งใหญ่ของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทย 3 คือ 1) จากการตีเมืองทันต์ เมืองม่วยประเทศลาวที่เป็นผู้ไทยดำ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เพชรบุรี (ประเทศไทย) 2) การกวาดต้อนลาวทรงดำลาวพวน เป็นเชลยส่งมาที่กรุงเทพฯ และส่งให้ไปอยู่ที่เพชรบุรี 3) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแผ่อาณาปกครองเมืองเวียงจันทน์ ชาวเมืองเวียงจันทน์และเมืองขึ้นต่างๆทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในท้องที่ภาคอีสานปัจจุบัน

ผู้ไทยเรณูนคร อพยพมาในระลอกที่ 2 มาจากเมืองวัง ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีเจ้านายพระองค์ใด เห็นว่าบริเวณใกล้เมืองเว มีหนองน้ำใหญ่ชื่อ “หนองลาดควาย” เต็มไปด้วยดอกบัวบานสะพรั่ง จึงเอามาพระราชทานนามเมืองว่า “เรณูนคร พ.ศ. 2450 แก้ไขระบบการปกครองอย่างมีมณฑลเทศาภิบาล ย้ายที่ว่าการอำเภอเรณูนคร ไปตั้งที่ตำบลธาตุพนมแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอธาตุพนม พ.ศ. 2513 จึงยกฐานะ เป็นตำบลเรณู พ.ศ. 2518 ยกฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมจนปัจจุบัน

ผู้ไทย บ้านนาบัว อพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ โดยการนำของนายจันทร์สอน จิตมาตย์ มาหากินบริเวณหนองบัว เป็นพื้นที่ทำกินอันอุดมสมบูรณ์ พ.ศ. 2434 ก่อตั้งบ้านอยู่ที่บริเวณโนนหนองบัว พ.ศ. 2445 ยกฐานะเป็นหมู่บ้านและได้สร้างวัดบัวขาว พ.ศ. 2454 บ้านนาบัว มีประชากรเพิ่มขึ้นและมีการโยกย้ายหมู่บ้านขึ้นที่สูง พ.ศ. 2493 มีระบบการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย พ.ศ. 2500 - 2520 เริ่มมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์กับรัฐบาล พ.ศ. 2523 ชาวบ้านขอไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน พ.ศ. 2535 แยกหมู่บ้านนาบัวเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ 5 หมู่ 13 พ.ศ. 2537 การต่อสู้กันของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มสงบลง ปัจจุบันบ้านนาบัวมีทั้งหมด หมู่ คือ หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14

3.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

3.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจเดิม

สภาพสังคมเศรษฐกิจของหมู่บ้านนาบัวในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ การดำรงชีวิตอาศัยธรรมชาติเป็นหลักผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรม เช่น ทอผ้า ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ ทำน่าน้ำฝน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายนอก เพราะรัฐและระบบทุนเข้าไปกระทบชีวิตในหมู่บ้าน สภาพของสังคมชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงจากพลังแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศส่ง

ผลกระทบต่อกลุ่มผู้ไทยบ้านนาบัว จากเพื่อการยังชีพมาเป็นเพื่อการบริโภคเกิดการแข่งขันในลักษณะเสรีนิยม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ของชาวผู้ไทย ได้รับวิถีชีวิตแบบชาวเมือง วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมหรือบางอย่างเริ่มเลือนหายไป

กระบวนการผลิต

กระบวนการผลิตของชาวผู้ไทยบ้านนาบัวผลิต ข้าว เป็นหลัก เพราะข้าวเป็นปากท้องเป็นทุนที่มีผลต่อชีวิตชาวบ้านนาบัว เมื่อการผลิตเปลี่ยนเป็นผลิตเพื่อการค้าและการตลาด จึงเท่ากับว่าระบบเศรษฐกิจไทยแบบดั้งเดิมต้องแตกสลาย กลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเพื่อสนองตลาดทำให้ชาวบ้านเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบการค้า มิใช่การผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อบริโภคอีกต่อไป และผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตก็คือผู้ใช้แรงงานการผลิต ผู้ผลิตอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุน หรือ ผู้ผลิตอาจไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือเป็นแรงงานรับจ้าง

กระบวนการบริโภค

กระบวนการบริโภคของบ้านนาบัวตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม พบว่า การบริโภคของชุมชนบ้านนาบัวนั้นเดิมได้อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น แต่เดิมอาหารนั้นอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ปัจจุบันแทบไม่สามารถนำอาหารจากป่าโคกมารับประทานได้ เครื่องนุ่งห่มเปรียบเสมือนงานหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้านทำขึ้นเพื่อรองรับกับกิจกรรมทางสังคมปัจจุบันอาศัยการซื้อเก็บสะสม ผ้าห่ม หมอน มุ้ง แทนการผลิตใช้เอง ที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้าน ใต้ถุนสูงมีพื้นที่ทำกิจกรรมยามว่าง ส่วนปัจจุบันกลายเป็นบ้านชั้นเดียวก่อสร้างโดยอาศัยวัสดุ อิฐ หิน ปูนทราย เหล็ก ก่อสร้าง ยารักษาโรค จากเดิมที่เคยอาศัยสมุนไพรพื้นบ้านและความเชื่อทางไสยศาสตร์(การเหยา)ปัจจุบันอาศัยการรักษาทางวิทยาศาสตร์หรือแพทย์แผนปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นเข้ามากับโลกาภิวัตน์ มีเงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน ทำให้สามารถบริโภคได้ทั้งคุณภาพและปริมาณตามความพอใจ

กระบวนการแบ่งสรร

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการแบ่งสรรของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวเป็นการแบ่งสรรเพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อนยุคพืชพาณิชย์ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติยังคงมีมากพอให้ชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวได้แบ่งสรร เช่น ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย พื้นที่อาหาร หลังจากที่ยุคสมัยเริ่มเข้าสู่ระบบทุนนิยม กระบวนการแบ่งสรรเริ่มเลือนหายทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหมดไปผู้คนหลั่งไหลเข้าสู่เมือง กลายเป็นแบ่งสรรการซื้อขาย เช่นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย อยู่ในกลุ่มของครอบครัวเครือญาติ พี่น้อง และมิตรสหาย

กระบวนการแลกเปลี่ยน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านกระบวนการแลกเปลี่ยน ของชุมชนผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่การแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นในปีที่ฟ้าฝนไม่ปกติ ซึ่งมีได้เกิดขึ้นพร้อมกันทุกหมู่บ้าน ในอดีตมีการแลกข้าวกับเกลือ มีหมอลำขอข้าว หนังสือขอข้าว หนังสือขายยา เป็นศักราชภาพหนึ่งทางเศรษฐกิจที่ทำให้การกระจายทรัพยากรเกิดคุณค่าเกิดดุลทางทรัพยากร การแลกเปลี่ยนนั้นมีทั้งการแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของเครื่องใช้ ปัจจุบันเป็นการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราเป็นสื่อกลาง และแลกเปลี่ยนโดยการใช้ระบบสินเชื่อมีส่วนได้เสียอยู่บ่อยครั้ง และที่ยังพบเห็นอยู่คือ หมอลำขอข้าว

เทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต สาเหตุสำคัญของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีของการผลิตแบบโบราณที่ไม่ใช้สารเคมี ใช้แรงงานคน สัตว์ มาใช้ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี ก็เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้นส่วนการใช้เครื่องจักรกลก็เพราะเพิ่มประสิทธิภาพที่สูงกว่าแรงงานสัตว์ และยังสามารถจัดการกับผืนดินซึ่งเป็นพื้นที่บุกเบิกเพื่อใช้ทำไร่ ทำสวน ปลูกยางพาราได้ และทดแทนควาย รถไถเดิมตาม ได้เป็นอย่างดีรวมถึงลดอัตราการใช้จ่ายได้มากขึ้นอีกด้วย

การค้าที่พึ่งภายนอก

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการพึ่งสินค้าภายนอก คือการพึ่งพาตลาดชาวบ้านนาบัว ผลิตข้าวเป็นหลักเพราะข้าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตและเป็นทุนต่อสังคม การเกษตร ดังนั้นชาวบ้านนาบัวจำเป็นต้องพึ่งพิงหรือพึ่งอาศัยปัจจัยทางการเงินหรือการตลาดเป็นสำคัญ เนื่องจากชาวบ้านนาบัวไม่สามารถที่จำกัดราคาข้าวได้ จำเป็นต้องพึ่งพ่อค้าคนกลาง ซึ่งนอกเหนือจากข้าว ยังไม่สามารถต่อรองราคาของยางพารา ยาสสูบ รากามันอีกด้วย เป็นเหตุให้บางปีต้องมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ เกิดเป็นปัญหาเรื้อรังมาจนปัจจุบัน

3.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สังคมบ้านนาบัวเดิมจะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาตามวัฒนธรรมประเพณีและการดำรงชีวิต เช่น กลุ่มสตรี ที่มีกิจกรรมคือ การทอหูก เข็นฝ้าย กลุ่มบุรุษ มีกิจกรรมคือ การรวมกลุ่มตัดไม้หรือเลื่อยไม้ เพื่อนำมาสร้างบ้านสร้างเรือน ส่วนในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนไป ความสะดวกสบาย เงินตรา ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากทำให้กลุ่มสังคมเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น จากที่ทอหูกเข็นฝ้ายก็

กลายเป็นรวมกลุ่มกันเล่นเฟสบุค จากรวมกลุ่มกันหาอาหารการกิน กลายเป็นรวมกลุ่มกันกินอาหาร ฟีชี

ครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ในอดีตวิถีชีวิตของชาวผู้ไทส่วนมากยังเป็นครอบครัวขยายเพราะครอบครัวต้องการแรงงานในกระบวนการผลิต เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รวมถึงในเรื่องของความปลอดภัย แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ทางด้านครอบครัวกลับเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จากครอบครัวขยายที่มีทั้ง พ่อ-แม่ ตา-ยาย ลูก หลานพาแต่งงานออกบ้านออกเรือน มีทั้งไปทำงานต่างถิ่นสองฟ้ามือ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว

ชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทางด้านชุมชนของชาติพันธุ์ผู้ไท ในชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จากอดีตชาวผู้ไทบ้านนาบัวอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันประมาณ 5 - 6 ครัวเรือนต่อมาเมื่อมีการพัฒนาจากโครงการต่าง และจากการต่อสู้ของชาวบ้านนาบัวกับกลุ่มอำนาจส่วนกลางชุมชนบ้านนาบัวจึงได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ อีกทั้งชาวบ้านนาบวยังมีโอกาสได้สัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมากขึ้นหลังเหตุการณ์ทางการเมืองจบลง ทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ทำให้การอยู่ร่วมกันนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง ชุมชนมีประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น และขยายเป็นหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่ นั้นคือ หมู่ที่ 5,13,14

สหจร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านสหจรของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ชุมชนรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง คือ สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า ถนน การเสริมสร้างอาชีพ และจากกลุ่มจัดตั้งของผองเพื่อนนักปฏิวัติ โดยมีกลุ่มคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน เพื่อติดตามเรื่องที่ดิน สืบเนื่องจากพันธะสัญญา นโยบาย 66/2523 กลุ่มแนวร่วมพันธมิตรประชาชนอีสาน(กปอ.)เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญญาของชุมชน สร้างและร่วมพัฒนาบ้านเมือง กลุ่มเครือข่ายสมาชิกสหกรณ์พัฒนาบ้านเหลียง เพื่อช่วยเหลือให้กับสมาชิกสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่เข้าป่ามาก่อนที่ดำรงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม กลุ่มสโมสร 7 สิงหา : องค์กรประชาชนเพื่อการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นองค์กรประสานในการจัดตั้งดูแล เกี่ยวกับกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 7 สิงหา และเป็น

องค์กรประสานการก่อสร้างนุสรณ์สถาน “วันเสียดินแดน” รวมถึงการพัฒนาชุมชนบ้านนาบัว บ้านดงอิน่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ชนชั้น

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านชนชั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากเดิมชาวบ้านนาบัวมีวิถีชีวิตที่อิสระ เชื่อและเคารพต่อผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเคารพผู้นำ ต่อมาเกิดการเมืองกระทบต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลให้กิดชุมชนปรับตัวต่อต้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่าง เนื่องจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจบีบบังคับ กระทำความรุนแรงต่อชุมชนหลังจากเหตุการณ์สงบลงจึงมีการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งถนนหนทาง ทำให้ชาวบ้านนาบัวเริ่มมีฐานะที่ดีขึ้น ชุมชนได้รับการดูแล จากที่ยากจนก็มีฐานะเพิ่มมากขึ้น

3.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ค่านิยม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านค่านิยม ของบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร ชุมชนบ้านนาบัวแต่เดิมมีค่านิยมเป็นคนดี กตัญญูรู้คุณ เคารพผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีความรู้ มีศักดิ์ศรี แต่เมื่อสังคมและวัฒนธรรมก้าวเข้าสู่ความทันสมัยส่งผลให้ค่านิยมของสังคมนั้นเปลี่ยนแปลง ทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และการขัดเกลาทางสังคม กลายเป็นการผสมผสานสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่เข้าด้วยกัน

การเมืองการปกครอง

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านการเมือง แต่เดิมชาวบ้านนาบัวได้มีการปกครองตามแบบวัฒนธรรมชุมชน ถือเป็นคองประเพณี นับถือผีเป็นหลัก ต่อมาเกิดความขัดแย้งทางการเมืองใน พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ชาวบ้านนาบัวได้รับมือกับเหตุการณ์อันรุนแรงทางการเมือง ทำให้การปกครองแบบเดิมสูญหายไป ชาวบ้านอุปปกครองโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ทางการเมือง จึงกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิม ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ได้สงบลง การปกครองได้เข้าสู่การปกครองสมัยใหม่ที่เรียกว่าการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ปัจจุบันนี้ประชาธิปไตยได้มาเพียงคำพูด คำเขียน และอนุสาวรีย์เท่านั้น

ความเชื่อศาสนา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเชื่อศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากความเชื่อเดิม ชาวผู้ไทยมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน มีการขมาบอกกล่าวในช่วงพิธีกรรมต่างของทุกเดือน โดยเชื่อว่าจะทำให้ทุกคนอยู่ดี มีความสุข ปราศจาก โรคภัยทั้งปวง การเพาะปลูกจะได้ผลดี เชื่อและปฏิบัติ

ตามประเพณี สิบสองเดือน มีการอบรมสั่งสอนลูกหลานผ่านวรรณกรรมอีสาน และถ่ายทอด วัฒนธรรมการดำรงชีวิต เช่น การเกิด การตาย การสร้างบ้านเรือน ข้อห้ามต่างๆตามการบอกเล่า และสืบทอดมาเมื่อมีการพัฒนาจากภาครัฐใน โครงการต่างๆทั้งที่เกิดจากทางเมืองและการ ต่อสู้ของเหล่าชาวบ้านนาบัวก็ตาม ทำให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนามากขึ้นจนมาถึงปัจจุบัน บ้านเมืองได้รับการพัฒนา ทศนคติของชาวบ้านนาบัวต่อความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนแปลงไป หัน มาเชื่อด้านวิทยาศาสตร์มากขึ้น ไม่มีหมอดำแยมแต่มีคนเคยเป็นหมอดำแยม เสาบ้านไม่เป็นไม้แต่ กลายเป็นเสาปูน บ้านที่เป็นบ้านทรงสูงกลายเป็นบ้านชั้นเดียว โดยได้ผสมผสานความเชื่อศาสนา นับถือผีบรรพบุรุษและพุทธศาสนาเข้าด้วยกันเป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ใน สังคมสมัยใหม่

ภาษา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนา บัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ภาษาผู้ไทยแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ผู้ไทย เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ ชาวผู้ไทย บ้านนาบัวยังเรียนรู้ภาษาของชาติพันธุ์อื่นๆด้วย เนื่องจากต้องสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น พูดภาษาลาวเมื่ออยู่กับลาวกลุ่มใหญ่ หรือฟังภาษาของชาติพันธุ์อื่นรู้เรื่อง เช่น ญ้อ กะเลิง โย้ย ปัจจุบันชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทยติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ และการพูดภาษาผู้ ไทยส่วนมากจะเป็นประโยคที่ยาวๆ หรือพูดมากกว่า 2 คำขึ้นไปพูดไม่ซ้ำมากนัก ลักษณะคำคล้าย กับในภาษาถิ่นอีสานและสื่อความหมายได้หลายอย่างตามความรู้สึกของประโยค

การนันทนาการ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านนันทนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว จากเดิม กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้อยู่ในครรลองคอง ธรรม เช่น การละเล่น วรรณกรรม ดนตรี อีกทั้งแสดงถึงความงามทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี และ พบว่านันทนาการดังกล่าวได้บอกเล่าให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ รักความเป็นธรรม อยู่ ร่วมกันเป็นกลุ่ม เคารพและเชื่อในศาสนา ต่อมาในสังคมปัจจุบันกิจกรรมนันทนาการได้หายไปกับการ จากไปของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ทุกวันนี้เราแทบจะไม่เห็นการละเล่นแบบเก่าๆอีกแล้ว แต่จะ เห็นเป็นกิจกรรมการคิดเกมส์ของโลกาภิวัตน์ เห็นการร้องรำทำเพลงแบบสมัยใหม่แต่ยังพอมีการ ผสมผสานทางวัฒนธรรมกันบ้าง ผ่านทางการศึกษาทั้งด้านวรรณกรรม ศิลปะดนตรี การละเล่น และนิทาน มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และปัจจุบันกำลังมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิม

ขึ้นมาอีกครั้ง โดยการนำเอาวัฒนธรรมด้านดนตรีอีสานถ่ายทอดผ่านการศึกษาในระดับประถมศึกษาด้วย

การศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการศึกษาของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม โรงเรียนก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2484 ตั้งขึ้นที่วัดบัวขาวบ้านนาบัว ถึงระดับชั้น ป.4 จากนั้นไม่นานจึงมีการโยกย้ายสร้างโรงเรียนขึ้นมา โดยการสนับสนุนทางภาครัฐ ต่อมาเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองทำให้การศึกษาถูกระงับไม่ได้ รับการพัฒนาชาวบ้านที่ต้องการอยากรู้หนังสือส่วนใหญ่จึงเข้าไปศึกษาร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่ฝั่งลาวและเวียตนาม มาจนปัจจุบันบ้านนาบัวได้มีโรงเรียนระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงประถมศึกษาปีที่ 6 รวมครูพร้อมนักการ จำนวน 11 คน นักเรียนทั้งหมด 91 คน อีกทั้งนักเรียนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษาก็ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษาที่ใกล้เคียง ทำให้ลูกหลานได้มีความรู้ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี อีกทั้งหน่วยงานต่างๆทั้งรัฐและเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง และโรงเรียนบ้านนาบวยังเป็นพื้นที่ออกกำลังกายของหมู่บ้านและเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมอื่นๆได้อีกด้วย

การสาธารณสุข

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เดิมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวจะรักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการแพทย์พื้นบ้าน เช่น การเหย้า เลี่ยงทาย การเป่า การแพทย์แผนจีน และสมุนไพร ในปัจจุบันชาวบ้านนาบัวได้หันมารักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันเพราะสร้างความเชื่อมั่นที่ดีกว่า สถานที่พยาบาลอยู่ใกล้เดินทางไปใช้บริการได้อย่างสะดวก เช่น หรือสถานอนามัยบ้านนาบัว โรงพยาบาลอำเภอรณนคร หรือโรงพยาบาลจังหวัดนครพนม

การสื่อสารคมนาคม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารคมนาคม ของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เดิมการสื่อสารใช้วิธีการบอกกล่าวกันด้วยวาจาเดินเท้าไปมาหาสู่กัน เมื่อมีการสร้างถนนจากทางรุกรัง เมื่อ พ.ศ. 2504 สร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่และเสริมเหล็กเป็นบางช่วงรอบหมู่บ้าน พ.ศ.2550 – 2555 รวมทั้งหมด 3 เส้น พ.ศ. 2507 เริ่มมีไฟฟ้า พ.ศ.2527 มีน้ำประปา แต่ก่อนใช้ประปาแบบโยก พ.ศ. 2537 - 38 มีครองประปาในหมู่บ้าน จำนวน 1 สาย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เช่น หน่วยเร่งรัดพัฒนาชนบท องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ทำให้ชุมชนบ้านนาบวยุ้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมที่ดีขึ้น โทรศัพท์สาธารณะ มือถือ ไปรษณีย์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ

โทรทัศน์ เป็นช่องทางของการรับรู้ข่าวสาร การคมนาคมสามารถติดต่อกันได้รวดเร็ว เช่น รถยนต์โดยสาร รถประจำทาง จักรยายนต์ อย่างสะดวกและรวดเร็วผลกระทบที่เกิดขึ้นคือส่งผลให้ทัศนคติของคนในชุมชนเปลี่ยนไป

3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

3.3.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยภายใน

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม คือ ปัจจัยภายในทางสิ่งแวดล้อม ความเป็นปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจเดิม กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค กระบวนการแบ่งสรรค การแลกเปลี่ยน เทคนิควิทยาการในการผลิต และการพึ่งสินค้าภายนอก

ปัจจัยภายนอก

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้รัฐบาลต้องสร้างนโยบายการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อเอาชนะ และพยายามดึงราษฎรรวมทั้งชาวผู้ไทยบ้านนาบัวให้วางอาวุธเข้าร่วมพัฒนาชาติไทย จึงมีการส่งหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาของรัฐเข้ามาทำการสร้างถนนในตำบลโคกหินแฮ่ ทำให้เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวได้รับการเปลี่ยนแปลงจากองค์กรนำแห่งการเปลี่ยนแปลง อันได้แก่โครงการพัฒนาของรัฐ หน่วยงานพัฒนาการเคลื่อนที่ โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้น และไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการแพร่ขยายทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ปัจจัยด้านสาธารณสุข โภค ปัจจัยการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางภาครัฐและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งปัจจัยทางด้านการสื่อสารมวลชน ต่างส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของบ้านนาบัวทั้งสิ้น

3.3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปัจจัยภายใน คือ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ โดยชุมชนบ้านนาบัวได้ถูกมองเป็นเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลกระทบทำให้ชุมชนบ้านนาบัว ถูกกักขัง ขมเหง เอร็ดเอาเปรียบจากฝ่ายทหารที่เข้ามาปราบคอมมิวนิสต์เนื่องจากเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวต้องจับอาวุธเข้าต่อสู้กับอำนาจเผด็จการเพื่อเรียกร้องความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมและความเสมอภาคในสังคม

ปัจจัยภายนอก กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการพัฒนาสู่ความทันสมัย จากภายนอกแพร่กระจายเข้าไปโดยผ่านตัวนำแห่งการเปลี่ยนแปลงจากส่วนกลาง เช่น 1) จากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล จะเห็นได้จากรัฐบาลได้ให้สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) จัดทำแผนพัฒนาฉบับต่างๆ ชูนโยบาย “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” 2) โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการระบบส่งน้ำประจวบชบายน้ำบ้านนา

2.3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างปฏิเสธไม่ได้ แต่ชุมชนสามารถนำสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่มาผสมผสานกันอย่างลงตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง

ปัจจัยภายนอก คือ การพัฒนาของรัฐจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาทั้งด้านสาธารณสุข ภาษา การศึกษา นันทนาการ คมนาคมสื่อสาร และศาสนา วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเพราะการพัฒนา ชาวบ้านต้องหารายได้ให้มากขึ้น หาเงินให้มากขึ้น ผลิตข้าวให้มากขึ้น เพราะชุมชนบ้านนาบัวได้ก้าวเข้าสู่ชุมชนกึ่งเมือง ดังนั้นการใช้เงินจึงเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนและเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิต

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์
ผู้ไทย : กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบล
โคกหินแฮ่ อำเภอรณนครจังหวัดนครพนม

1.1.2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติ
พันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

1.1.3 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและ
วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการศึกษาโดยวิธีเชิงคุณภาพ(Qualitative Approach) ซึ่งเป็นการรวบรวม
ข้อมูลและการค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth
Interview schedule) การสังเกตการณ์ (Obsevation Form)

1) ประชากรที่ศึกษา ประกอบด้วยกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

(1)ข้าราชการ ซึ่งได้ลงพื้นที่ศึกษาทางด้านการเมือง ที่พื้นที่บ้านนาบัว ตำบล
โคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

(2) ผู้นำชุมชน ซึ่งอยู่ในบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัด
นครพนม ประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 3 คน เป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา
ลักษณะทางวัฒนธรรมสังคม เศรษฐกิจ ตลอดจนปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ
สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัด
นครพนม

(3) ชาวบ้าน ซึ่งเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมา ลักษณะทาง เศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาจากด้านต่างๆในตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จำนวน 6 คน

(4) อดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ เป็นผู้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์ แห่งประเทศไทย การเข้าร่วมต่อสู้ของชาวผู้ไทยบ้านนาบัว สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมและ วัฒนธรรม จำนวน 4 คน

2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

- (1) แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- (2) แบบสังเกตการณ์
- (3) กล้องถ่ายรูป
- (4) เทปบันทึกเสียง

3) การเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นการปฏิบัติกรภาคสนามและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร กล่าวคือ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ และข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นการเก็บข้อมูลต่างๆที่ได้จากภาคสนามทั้งหมด จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยการสัมภาษณ์ลงในแถบบันทึกเสียงหรือการจดลงบันทึกตามความเหมาะสม ส่วนการสังเกตจะใช้วิธีการจดบันทึก และถ่ายภาพประกอบ รวมทั้งการสังเกตการณ์ตามที่กำหนดขึ้น

4) การตรวจสอบข้อมูล

เป็นการตรวจสอบเพื่อหาความน่าเชื่อถือได้ของข้อมูล และตรวจสอบความครบถ้วนของคุณภาพข้อมูล ตลอดจนผลสรุปของการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีสามเส้า (Triangulation) ซึ่งเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย ด้านทฤษฎี

5) การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยขั้นตอน การจัดระบบข้อมูลแล้วทำการแยกประเภทของข้อมูลตามประเด็นของกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยที่กำหนดไว้และทำความเข้าใจข้อมูลต่างๆ ที่รวบรวมมาได้ โดยวิเคราะห์จากเนื้อหาที่ได้ศึกษาอย่างละเอียดตามการวิเคราะห์ดังนี้ คือ การทำข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสาร ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

แบบเจาะลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูลจากการเปรียบเทียบข้อมูล

5.1 ผลการวิจัยปรากฏผลดังนี้

สถานภาพของกลุ่มตัวอย่าง

1) กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชาย 3 คน อายุระหว่าง 40 – 50 ปี การศึกษาปริญญาตรี 2 คน ปริญญาโท 1 คน อาชีพรับราชการ 1 คน อาชีพรับจ้าง 2 คน ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง 3 คน ชาติพันธุ์ไทลาว 1 คน ภาคใต้ 1 คน ผู้ไทย 1 คน

2) ผู้นำชุมชน ชาย 3 คน อายุระหว่าง 38 – 80 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 1 คน ประถมศึกษาปีที่ 6 2 คน อาชีพทำนา 3 คน ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง 3 คน ชาติพันธุ์ผู้ไทย 3 คน

3) ชาวบ้าน เป็น เพศชาย 5 คน อายุระหว่าง 43-93 ปี การศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 9 คน ประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 3 คน อาชีพทำนา จำนวน 13 คน ฐานะทางเศรษฐกิจปานกลาง 13 คน ชาติพันธุ์ผู้ไทย จำนวน 13 คน

4) อดีตสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยประเด็นสำคัญ ได้แก่

1) ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

2) การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

3) ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม โดยสามารถสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญดังนี้ คือ

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัวตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

คำว่า ‘ไท’ มีความหมายว่าอายุหรือคน เมื่อไทยรวมตัวตั้งอาณาจักร จึงมีตัว ‘ย’ ต่อท้าย เป็นการเขียนตามภาษาบาลี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 บ่งบอกถึงเชื้อชาติ แสดงถึงตัวตนความเป็นคนให้ชัดเจน มีถิ่นกำเนิดมาจากแคว้นสิบสองจุไทย พ.ศ. 2542 "ผู้ไทย" หมายถึง ชนชาติไทยสาขาหนึ่ง (ถิ่นกำเนิด) แคว้นสิบสองจุไทย และได้นำมาใช้จนเป็นปัจจุบัน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

จากตำนานความเชื่อ ผู้ไทยเกิดมาจากน้ำเต้าปุง ออกมาเป็นที่สองตั้งตนอยู่ที่เมือง แดงภูมิลำเนาเดิมของชาวผู้ไทยอยู่เมืองแดงอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยการอพยพครั้งใหญ่ของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทย 3 คือ 1) จากการตีเมืองทันต์ เมืองม่วยประเทศลาวที่เป็นผู้ไทยดำ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เพชรบุรี (ประเทศไทย) 2) การกวาดต้อนลาวทรงคำลาวพวน เป็นเชลยส่งมาที่กรุงเทพฯ และส่งให้ไปอยู่ที่เพชรบุรี 3) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแผ่อำนาจปกครองเมืองเวียงจันทน์ ชาวเมืองเวียงจันทน์และเมืองขึ้นต่างๆทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในท้องที่ภาคอีสานปัจจุบัน

ผู้ไทยเรณูนคร อพยพมาในระลอกที่ 2 มาจากเมืองวัง ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์มีเจ้านายพระองค์ใด เห็นว่าบริเวณใกล้เมืองเว มีหนองน้ำใหญ่ชื่อ “หนองลาดควาย” เต็มไปด้วยดอกบัวบานสะพรั่ง จึงเอามาพระราชทานนามเมืองว่า “เรณูนคร พ.ศ. 2450 แก้ไขระบบการปกครองอย่างมีมณฑลเทศาภิบาล ย้ายที่ว่าการอำเภอเรณูนคร ไปตั้งที่ตำบลธาตุพนมแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอธาตุพนม พ.ศ. 2513 จึงยกฐานะ เป็นตำบลเรณู พ.ศ. 2518 ยกฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมจนปัจจุบัน

ผู้ไทย บ้านนาบัว อพยพมาจากบ้านโพนสาวเอ้ โดยการนำของนายจันทร์สอน จิตมาตย์ มาหากินบริเวณหนองบัว เป็นพื้นที่ทำกินอันอุดมสมบูรณ์ พ.ศ. 2434 ก่อตั้งบ้านอยู่ที่บริเวณโนนหนองบัว พ.ศ. 2445 ยกฐานะเป็นหมู่บ้านและได้สร้างวัดบัวขาว พ.ศ. 2454 บ้านนาบัว มีประชากรเพิ่มขึ้นและมีการโยกย้ายหมู่บ้านขึ้นที่สูง พ.ศ. 2493 มีระบบการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย พ.ศ. 2500 - 2520 เริ่มมีการเคลื่อนไหวทางการเมืองระหว่างคอมมิวนิสต์กับรัฐบาล พ.ศ. 2523 ชาวบ้านขอไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน พ.ศ. 2535 แยกหมู่บ้านนาบัวเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ 5 หมู่ 13 พ.ศ. 2537 การต่อสู้กันของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มสงบลง ปัจจุบันบ้านนาบัวมีทั้งหมด หมู่ คือ หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14

2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

2.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจเดิม

สภาพสังคมเศรษฐกิจของหมู่บ้านนาบัวในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ การดำรงชีวิตอาศัยธรรมชาติเป็นหลักผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรม เช่น ทอผ้า ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ ทำน่าน้ำฝน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายนอก เพราะรัฐและระบบทุนเข้าไปกระทบชีวิตในหมู่บ้าน สภาพของสังคมชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงจากพลังแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ

ส่งผลกระทบต่อกลุ่มชาวไทยบ้านนาบัว จากเพื่อการยังชีพมาเป็นเพื่อการบริโภคเกิดการแข่งขันในลักษณะเสรีนิยม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ของชาวผู้ไทย ได้รับวิถีชีวิตแบบชาวเมือง วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมหรือบางอย่างเริ่มเลือนหายไป

กระบวนการผลิต

กระบวนการผลิตของชาวผู้ไทยบ้านนาบัวผลิต ข้าว เป็นหลัก เพราะข้าวเป็นปากท้องเป็นทุนที่มีผลต่อชีวิตชาวบ้านนาบัว เมื่อการผลิตเปลี่ยนเป็นผลิตเพื่อการค้าและการตลาด จึงเท่ากับว่าระบบเศรษฐกิจไทยแบบดั้งเดิมต้องแตกสลาย กลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเพื่อสนองตลาดทำให้ชาวบ้านเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบการค้า มิใช่การผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อบริโภคอีกต่อไป และผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตก็คือผู้ใช้แรงงานการผลิต ผู้ผลิตอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุน หรือ ผู้ผลิตอาจไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือเป็นแรงงานรับจ้าง

กระบวนการบริโภค

กระบวนการบริโภคของบ้านนาบัวตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม พบว่า การบริโภคของชุมชนบ้านนาบัวนั้นเดิมได้อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น แต่เดิมอาหารนั้นอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ปัจจุบันแทบไม่สามารถนำอาหารจากป่าโคกมารับประทานได้ เครื่องนุ่งห่มเปรียบเสมือนงานหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้านทำขึ้นเพื่อรองรับกับกิจกรรมทางสังคมปัจจุบันอาศัยการซื้อเก็บสะสม ผ้าห่ม หมอน มุ้ง แทนการผลิตใช้เอง ที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้าน ใต้ถุนสูงมีพื้นที่ทำกิจกรรมยามว่าง ส่วนปัจจุบันกลายเป็นบ้านชั้นเดียวก่อสร้างโดยอาศัยวัสดุ อิฐ หิน ปูนทราย เหล็ก ก่อสร้าง ยารักษาโรค จากเดิมที่เคยอาศัยสมุนไพรพื้นบ้านและความเชื่อทางไสยศาสตร์(การเหยา)ปัจจุบันอาศัยการรักษาทางวิทยาศาสตร์หรือแพทย์แผนปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นเข้ามากับโลกาภิวัตน์ มีเงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน ทำให้สามารถบริโภคได้ทั้งคุณภาพและปริมาณตามความพอใจ

กระบวนการแบ่งสรร

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการแบ่งสรรของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวเป็นการแบ่งสรรเพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก่อนยุคพืชพาณิชย์ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติยังคงมีมากพอให้ชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวได้แบ่งสรร เช่น ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย พื้นที่อาหาร หลังจากที่ยุคสมัยเริ่มเข้าสู่ระบบทุนนิยม กระบวนการแบ่งสรรเริ่มเลือนหายทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหมดไปผู้คนหลั่งไหลเข้าสู่เมือง กลายเป็นแบ่งสรรการซื้อขาย เช่นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย อยู่ในกลุ่มของครอบครัวเครือญาติ พี่น้อง และมิตรสหาย

กระบวนการแลกเปลี่ยน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านกระบวนการแลกเปลี่ยน ของชุมชนผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่การแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นในปีที่ฟ้าฝนไม่ปกติ ซึ่งมีได้เกิดขึ้นพร้อมกันทุกหมู่บ้าน ในอดีตมีการแลกข้าวกับเกลือ มีหมอลำขอข้าว หนังขอข้าว หนังขายยา เป็นศัภยภาพหนึ่งทางเศรษฐกิจที่ทำให้การกระจายทรัพยากรเกิดคุณค่าเกิดดุลทางทรัพยากร การแลกเปลี่ยนนั้นมีการแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของเครื่องใช้ ปัจจุบันเป็นการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราเป็นสื่อกลาง และแลกเปลี่ยนโดยการใช้ระบบสินเชื่อมีส่วนได้เสียอยู่บ่อยครั้ง และที่ยังพบเห็นอยู่คือ หมอลำขอข้าว

เทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต สาเหตุสำคัญของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีของการผลิตแบบโบราณที่ไม่ใช้สารเคมี ใช้แรงงานคน สัตว์ มาใช้ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี ก็เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้นส่วนการใช้เครื่องจักรกลก็เพราะเพิ่มประสิทธิภาพที่สูงกว่าแรงงานสัตว์ และยังสามารถจัดการกับผืนดินซึ่งเป็นพื้นที่บุกเบิกเพื่อใช้ทำไร่ ทำสวน ปลูกยางพาราได้ และทดแทนควาย รถไถเดิมตาม ได้เป็นอย่างดีรวมถึงลดอัตราการใช้จ่ายได้มากขึ้นอีกด้วย

การค้าที่พึ่งภายนอก

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการพึ่งสินค้าภายนอก คือการพึ่งพาตลาดชาวบ้านนาบัวผลิตข้าวเป็นหลักเพราะข้าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตและเป็นทุนต่อสังคม การเกษตร ดังนั้นชาวบ้านนาบัวจำเป็นต้องพึ่งพิงหรือพึ่งอาศัยปัจจัยทางการเงินหรือการตลาดเป็นสำคัญ เนื่องจากชาวบ้านนาบัวไม่สามารถที่จำกัดราคาข้าวได้ จำเป็นต้องพึ่งพ่อค้าคนกลาง ซึ่งนอกเหนือจากข้าว ยังไม่สามารถต่อรองราคาของยางพารา ยาสสูบ ราคามันอีกด้วย เป็นเหตุให้บางปีต้องมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ เกิดเป็นปัญหาเรื้อรังมาจนปัจจุบัน

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สังคมบ้านนาบัวเดิมจะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาตามวัฒนธรรมประเพณีและการดำรงชีวิต เช่น กลุ่มสตรี ที่มีกิจกรรมคือ การทอหูก เข็นฝ้าย กลุ่มบุรุษ มีกิจกรรมคือ การรวมกลุ่มตัดไม้หรือเลื่อยไม้ เพื่อนำมาสร้างบ้านสร้างเรือน ส่วนในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนไป ความสะดวกสบาย เงินตรา ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากทำให้กลุ่มสังคมเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น จากที่ทอหูกเข็นฝ้ายก็

กลายเป็นรวมกลุ่มกันเล่นเฟสบุค จากรวมกลุ่มกันหาอาหารการกิน กลายเป็นรวมกลุ่มกันกินอาหาร ฟีชี

ครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ในอดีตวิถีชีวิตของชาวผู้ไทยส่วนมากยังเป็นครอบครัวขยายเพราะครอบครัวต้องการแรงงานในกระบวนการผลิต เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รวมถึงในเรื่องของความปลอดภัย แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ทางด้านครอบครัวกลับเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จากครอบครัวขยายที่มีทั้ง พ่อ-แม่ ตา-ยาย ลูก หลาน พาแต่งงานออกบ้านออกเรือน มีทั้งไปทำงานต่างถิ่นสองตัวเมีย กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว

ชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทางด้านชุมชนของชาติพันธุ์ผู้ไทย ในชุมชนบ้านนาบัวตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จากอดีตชาวผู้ไทยบ้านนาบัวอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันประมาณ 5 - 6 ครัวเรือนต่อมาเมื่อมีการพัฒนาจากโครงการต่างและจากการต่อสู้ของชาวบ้านนาบัวกับกลุ่มอำนาจส่วนกลางชุมชนบ้านนาบัวจึงได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ อีกทั้งชาวบ้านนาบัวยังมีโอกาสได้สัมพันธ์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมากขึ้นหลังเหตุการณ์ทางการเมืองจบลง ทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ทำให้การอยู่ร่วมกันนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง ชุมชนมีประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น และขยายเป็นหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่ นั้นคือ หมู่ที่ 5,13,14

สหจร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านสหจรของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ชุมชนรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง คือ สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า ถนน การเสริมสร้างอาชีพ และจากกลุ่มจัดตั้งของเพื่อนนักปฏิบัติ โดยมีกลุ่มคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน เพื่อติดตามเรื่องที่ดิน สืบเนื่องจากพันธะสัญญา นโยบาย 66/2523 กลุ่มแนวร่วมพันธมิตรประชาชนอีสาน(กปอ.)เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญญาของชุมชน สร้างและร่วมพัฒนาบ้านเมือง กลุ่มเครือข่ายสมาชิกสหกรณ์พัฒนาบ้านเหลียง เพื่อช่วยเหลือให้กับสมาชิกสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่เข้าป่ามาก่อนที่ดำรงรงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม กลุ่มสโมสร 7 สิงหา : องค์กรประชาชนเพื่อการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นองค์กรประสานในการจัดตั้งดูแล เกี่ยวกับกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 7 สิงหา และเป็น

องค์กรประสานการก่อสร้างนุสรณ์สถาน “วันเสียดินแดน” รวมถึงการพัฒนาชุมชนบ้านนาบัว บ้านคงอิน่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

ชนชั้น

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านชนชั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จากเดิมชาวบ้านนาบัวมีวิถีชีวิตที่อิสระ อาชีพทำนา ทำไร่ เป็นชนชั้นระดับล่าง เมื่อมีการเมืองเข้ามาแทรก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างมาก เนื่องจาก กระทบต่อวิถีการผลิต อย่างเช่น การทำนา ทำไร่ ต้องเข้าออกหมู่บ้านเป็นเวลา ต้องระวังภัยที่จะเกิดขึ้นกับตัวเองอยู่ตลอด เข้านอนเป็นเวลา ทำให้การผลิตข้าวนั้นไม่ค่อยสมบูรณ์มากนัก ซึ่งรวมไปถึงการทำมาหากินอีกด้วย ชุมชนสืบสาย ภูทอกจี่ วิถีชีวิตที่เป็นอิสระต้องปรับตัวกับกลุ่มที่มารุกราน และหลังจากเหตุการณ์สงบลงจึงได้มีการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งถนนหนทาง ทำให้ชาวบ้านนาบัวมีฐานะที่ดีขึ้น ชุมชนได้รับการดูแล จากที่ยากจนก็มีฐานะเพิ่มมากขึ้น

2.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ค่านิยม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านค่านิยม ของบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร ชุมชนบ้านนาบัวแต่เดิมมีค่านิยมเป็นคนดี กตัญญูรู้คุณ เคารพผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีความรู้ มีศักดิ์ศรี แต่เมื่อสังคมและวัฒนธรรมก้าวเข้าสู่ความทันสมัยส่งผลให้ค่านิยมของสังคมนั้นเปลี่ยนแปลง ทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และการขัดเกลาทางสังคม กลายเป็นการผสมผสานสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่เข้าด้วยกัน

การเมืองการปกครอง

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านการเมือง แต่เดิมชาวบ้านนาบัวได้มีการปกครองตามแบบวัฒนธรรมชุมชน ถือยึดครองประเพณี นับถือผีเป็นหลัก ต่อมาเกิดความขัดแย้งทางการเมืองใน พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ชาวบ้านนาบัวได้รับมือกับเหตุการณ์อันรุนแรงทางการเมือง ทำให้การปกครองแบบเดิมสูญหายไป ชาวบ้านอุปปกครองโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ทางการเมือง จึงกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิม ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ได้สงบลง การปกครองได้เข้าสู่การปกครองสมัยใหม่ที่เรียกว่าการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ปัจจุบันนี้ประชาธิปไตยได้มาเพียงคำพูด คำเขียน และอนุสาวรีย์เท่านั้น

ความเชื่อศาสนา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเชื่อศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม จากความเชื่อเดิม ชาวผู้ไทยมีความ

เชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน มีการขมาบอกกล่าวในช่วงพิธีกรรมต่างของทุกเดือน โดยเชื่อว่า จะทำให้ทุกคนอยู่ดี มีความสุข ปราศจาก โรคภัยทั้งปวง การเพาะปลูกจะได้ผลดี เชื่อและปฏิบัติ ตามประเพณี สิบสองเดือน มีการอบรมสั่งสอนลูกหลานผ่านวรรณกรรมอีสาน และถ่ายทอด วัฒนธรรมการดำรงชีวิต เช่น การเกิด การตาย การสร้างบ้านเรือน ข้อห้ามต่างๆตามการบอกเล่า และสืบทอดมาเมื่อมีการพัฒนาจากภาครัฐในโครงการต่างๆทั้งที่เกิดจากทางการเมืองและการ ต่อสู้ของเหล่าสหชาวนาบ้านนาบัวก็ตาม ทำให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนามากขึ้นจนมาถึงปัจจุบัน บ้านเมืองได้รับการพัฒนา ทักษะคติของชาวบ้านนาบัวต่อความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนแปลงไป หัน มาเชื่อด้านวิทยาศาสตร์มากขึ้น ไม่มีหมอด่าแยแต่มีคนเคยเป็นหมอด่าแย เสาบ้านไม่เป็นไม้แต่ กลายเป็นเสาปูน บ้านที่เป็นบ้านทรงสูงกลายเป็นบ้านชั้นเดียว โดยได้ผสมผสานความเชื่อศาสนา นับถือผีบรรพบุรุษและพุทธศาสนาเข้าด้วยกันเป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ใน สังคมสมัยใหม่

ภาษา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนา บัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ภาษาผู้ไทยแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ผู้ไทย เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ ชาวผู้ไทย บ้านนาบัวยังเรียนรู้ภาษาของชาติพันธุ์อื่นๆด้วย เนื่องจากต้องสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น พูดภาษาลาวเมื่ออยู่กับลาวกลุ่มใหญ่ หรือฟังภาษาของชาติพันธุ์อื่นรู้เรื่อง เช่น ญ้อ กะเลิง โย้ย ปัจจุบันชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทยติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ และการพูดภาษาผู้ ไทยส่วนมากจะเป็นประโยคที่ยาวๆ หรือพูดมากกว่า 2 คำขึ้นไปพูดไม่ซ้ำมากนัก ลักษณะคำคล้าย กับในภาษาถิ่นอีสานและสื่อความหมายได้หลายอย่างตามความรู้สึกรักของประโยค

การนันทนาการ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านนันทนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว จากเดิม กิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้อยู่ในครรลองคอง ธรรม เช่น การละเล่น วรรณกรรม ดนตรี อีกทั้งแสดงถึงความงามทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี และ พบว่านันทนาการดังกล่าวได้บอกเล่าให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ รักความเป็นธรรม อยู่ ร่วมกันเป็นกลุ่ม เคารพและเชื่อในศาสนา ต่อมาในสังคมปัจจุบันกิจกรรมนันทนาการได้หายไปกับการ จากไปของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ทุกวันนี้เราแทบจะไม่เห็นการละเล่นแบบเก่าๆอีกแล้ว แต่จะ เห็นเป็นกิจกรรมการคิดเกมส์ของโลกาภิวัตน์ เห็นการร้องรำทำเพลงแบบสมัยใหม่แต่ยังพอมีการ ผสมผสานทางวัฒนธรรมกันบ้าง ผ่านทางการศึกษาทั้งด้านวรรณกรรม ศิลปะดนตรี การละเล่น

และนิทาน มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และปัจจุบันกำลังมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมขึ้นมาอีกครั้ง โดยการนำเอาวัฒนธรรมด้านดนตรีอีสานถ่ายทอดผ่านการศึกษาในระดับประถมศึกษาด้วย

การศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการศึกษาของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม โรงเรียนก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2484 ตั้งขึ้นที่วัดบัวขาวบ้านนาบัว ถึงระดับชั้น ป.4 จากนั้นไม่นานจึงมีการโยกย้ายสร้างโรงเรียนขึ้นมา โดยการสนับสนุนทางภาครัฐ ต่อมาเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองทำให้การศึกษาถูกกระทบไม่ได้ รับการพัฒนาชาวบ้านที่ต้องการอยากรู้หนังสือส่วนใหญ่จึงเข้าไปศึกษาร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่ ผังลาวและเวียคนาม มาจนปัจจุบันบ้านนาบัวได้มีโรงเรียนระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 รวมครูพร้อมนักการ จำนวน 11 คน นักเรียนทั้งหมด 91 คน อีกทั้งนักเรียนที่จบ การศึกษาระดับประถมศึกษา ก็ได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษาที่ใกล้เคียง ทำให้ลูกหลาน ได้มีความรู้ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี อีกทั้งหน่วยงานต่างๆ ทั้งรัฐและ เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง และโรงเรียนบ้านนาบัวยังเป็นพื้นที่ออกกำลังกายของหมู่บ้านและเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมอื่นๆ ได้อีกด้วย

การสาธารณสุข

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้าน นาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เดิมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวจะ รักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการแพทย์พื้นบ้าน เช่น การเหย้า เลี้ยงทาย การเป่า การแพทย์แผนจีน และ สมุนไพร ในปัจจุบันชาวบ้านนาบัวได้หันมารักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันเพราะสร้างความ เชื่อมั่นที่ดีกว่า สถานที่พยาบาลอยู่ใกล้เดินทางไปใช้บริการได้อย่างสะดวก เช่น หรือสถานีนอนามัย บ้านนาบัว โรงพยาบาลอำเภอรณนคร หรือโรงพยาบาลจังหวัดนครพนม

การสื่อสารคมนาคม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารคมนาคม ของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้าน นาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เดิมการสื่อสารใช้วิธีการบอก กล่าวกันด้วยวาจาเดินเท้าไปมาหาสู่กัน เมื่อมีการสร้างถนนจากทางรุกรัง เมื่อ พ.ศ. 2504 สร้าง ถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่และเสริมเหล็กเป็นบางช่วงรอบหมู่บ้าน พ.ศ.2550 – 2555 รวมทั้งหมด 3 เส้น พ.ศ. 2507 เริ่มมีไฟฟ้า พ.ศ.2527 มีน้ำประปา แต่ก่อนใช้ประปาแบบโยก พ.ศ. 2537 - 38 มี ครองประปาในหมู่บ้าน จำนวน 1 สาย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เช่น หน่วยเร่งรัด พัฒนาชนบท องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ทำให้ชุมชนบ้านนาบัวนั้นเริ่มมีการ

เปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมที่ดีขึ้น โทรศัพท์สาธารณะ มือถือ ไปรษณีย์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ เป็นช่องทางของการรับรู้ข่าวสาร การคมนาคมสามารถติดต่อกันได้รวดเร็ว เช่น รถยนต์โดยสาร รถประจำทาง จักรยายนต์ อย่างสะดวกและรวดเร็วผลกระทบที่เกิดขึ้นคือส่งผลให้ทัศนคติของคนในชุมชนเปลี่ยนไป

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแะ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

3.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยภายใน

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแะ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม คือ ปัจจัยภายในสิ่งแวดล้อม ความเป็นปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมชุมชน มีส่วนสำคัญต่อการการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจเดิม กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค กระบวนการแบ่งสรรค การแลกเปลี่ยน เทคนิควิทยาการในการผลิต และการพึ่งสินค้าภายนอก

ปัจจัยภายนอก

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมือง และการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้รัฐบาลต้องสร้างนโยบายการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อเอาชนะ และพยายามดึงราษฎรรวมทั้งชาวผู้ไทยบ้านนาบัวให้วางอาวุธเข้าร่วมพัฒนาชาติไทย จึงมีการส่งหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาของรัฐเข้ามาทำการสร้างถนนในตำบลโลกหินแะ ทำให้เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวได้รับการเปลี่ยนแปลงจากองค์กรนำแห่งการเปลี่ยนแปลง อันได้แก่โครงการพัฒนาของรัฐ หน่วยงานพัฒนาการเคลื่อนที่ โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้น และไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการแพร่ขยายทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ปัจจัยด้านสาธารณูปโภค ปัจจัยการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ปัจจัยทางภาครัฐและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งปัจจัยทางด้านการสื่อสารมวลชน ต่างส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของบ้านนาบัวทั้งสิ้น

3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปัจจัยภายใน คือ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ โดยชุมชนบ้านนาบัวได้ถูกมองเป็นเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลกระทบทำให้ชุมชนบ้านนาบัว ถูกกดขี่ ข่มเหง เอารัดเอาเปรียบจากฝ่ายทหารที่เข้ามาปราบคอมมิวนิสต์เนื่องจากเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวต้องจับอาวุธเข้าต่อสู้กับอำนาจเผด็จการเพื่อเรียกร้องความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมและความเสมอภาคในสังคม

ปัจจัยภายนอก กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการพัฒนาสู่ความทันสมัย จากภายนอกแพร่กระจายเข้าไปโดยผ่านตัวนำแห่งการเปลี่ยนแปลงจากส่วนกลาง เช่น 1)จากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล จะเห็นได้จากรัฐบาลได้ให้สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.)จัดทำแผนพัฒนาฉบับต่างๆ เช่นนโยบาย “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” 2)โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการระบบส่งน้ำประดูระบายน้ำบ้านนาบัว

3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างปฏิเสธไม่ได้ แต่ชุมชนสามารถนำสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่มาผสมผสานกันอย่างลงตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง

ปัจจัยภายนอก คือ การพัฒนาของรัฐจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาทั้งด้านสาธารณสุข ภาษา การศึกษา นันทนาการ คมนาคมสื่อสาร และศาสนา วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเพราะการพัฒนา ชาวบ้านต้องหารายได้ให้มากขึ้น ทางการเงินให้มากขึ้น ผลิตข้าวให้มากขึ้น เพราะชุมชนบ้านนาบัวได้ก้าวเข้าสู่ชุมชนกึ่งเมือง ดังนั้นการเงินจึงเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนและเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิต

2. อภิปรายผล

การอภิปรายผลในการวิจัยครั้งนี้ สามารถแบ่งประเด็นเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม
2. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม
3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

2.1 ประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอ เรณูนคร จังหวัดนครพนม

คำว่า ‘ไท’ มีความหมายว่าอ้ายหรือคน เมื่อไทรวมตัวตั้งอาณาจักร จึงมีตัว ‘ย’ ต่อท้าย เป็นการเขียนตามภาษาบาลี เมื่อพุทธศตวรรษที่ 12 บ่งบอกถึงเชื้อชาติ แสดงถึงตัวตนความเป็นคนให้ชัดเจน มีถิ่นกำเนิดมาจากแคว้นสิบสองจุไทย พ.ศ. 2542 "ผู้ไทย" หมายถึง ชนชาติไทยสาขาหนึ่ง (ถิ่นกำเนิด) แคว้นสิบสองจุไทย และได้นำมาใช้จนเป็นปัจจุบัน ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน

จากตำนานความเชื่อ ผู้ไทยเกิดมาจากน้ำเต่าปุง ออกมาเป็นที่สองตั้งตนอยู่ที่เมืองแกลงภูมิลำเนาเดิมของชาวผู้ไทยอยู่เมืองแกลงอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยการอพยพครั้งถัดของชาวผู้ไทยเข้าสู่ประเทศไทย 3 คือ 1) จากการตีเมืองทันต์ เมืองม่วยประเทศลาวที่เป็นผู้ไทยดำ ให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่เพชรบุรี(ประเทศไทย) 2) การกวาดต้อนลาวทรงดำลาวพวน เป็นเชลยส่งมาที่กรุงเทพฯ และส่งให้ไปอยู่ที่เพชรบุรี 3) พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวแผ่อาณาปกครองเมืองเวียงจันทน์ ชาวเมืองเวียงจันทน์และเมืองขึ้นต่างๆทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงเข้ามาตั้งภูมิลำเนาในท้องที่ภาคอีสานปัจจุบัน

ผู้ไทยเรณูนคร อพยพมาในระลอกที่ 2 มาจากเมืองวัง ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ มีเจ้านายพระองค์ใด เห็นว่าบริเวณใกล้เมืองเว มีหนองน้ำใหญ่ชื่อ “หนองลาดควาย” เต็มไปด้วยดอกบัวบานสะพรั่ง จึงเอามาพระราชทานนามเมืองว่า “เรณูนครพ.ศ. 2450 แก้ไขระบบการปกครองอย่างมีมณฑลเทศาภิบาล ย้ายที่ว่าการอำเภอเรณูนคร ไปตั้งที่ตำบลธาตุพนมแล้วเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอธาตุพนม พ.ศ. 2513 จึงยกฐานะ เป็นตำบลเรณู พ.ศ. 2518 ยกฐานะเป็นอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนมจนปัจจุบัน

ผู้ไทย บ้านนาบัว อพยพมาจากบ้านโพนสาวเฮ้ โดยการนำของนายจันทร์สอนจิตมาตย์ มาหากินบริเวณหนองบัว เป็นพื้นที่ทำกินอันอุดมสมบูรณ์ พ.ศ. 2434 ก่อตั้งบ้านอยู่ที่บริเวณโนนหนองบัว พ.ศ. 2445 ยกฐานะเป็นหมู่บ้านและได้สร้างวัดบัวขาว พ.ศ. 2454 บ้านนาบัวมี ประชากรเพิ่มขึ้นและมีการโยกย้ายหมู่บ้านขึ้นที่สูง พ.ศ. 2493 มีระบบการเลือกตั้งแบบประชาธิปไตย พ.ศ. 2500 - 2520 เริ่มมีการเคลื่อนไหวกว้างไกลระหว่างคอมมิวนิสต์กับรัฐบาล พ.ศ. 2523 ชาวบ้านขอไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้าน พ.ศ. 2535 แยกหมู่บ้านนาบัวเป็น 2 หมู่ คือ หมู่ 5 หมู่ 13 พ.ศ. 2537 การต่อสู้กันของพรรคคอมมิวนิสต์เริ่มสงบลง ปัจจุบันบ้านนาบัวมีทั้งหมด หมู่ คือ หมู่ที่ 5 หมู่ที่ 13 และหมู่ที่ 14

2.2 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแร่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ระบบเศรษฐกิจเดิม

สภาพสังคมเศรษฐกิจของหมู่บ้านนาบัวในอดีตมีความอุดมสมบูรณ์ การดำรงชีวิตอาศัยธรรมชาติเป็นหลักผลิตเพื่อกินเพื่อใช้เอง หัตถกรรมรวมอยู่กับเกษตรกรรม เช่น ทอผ้า ปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ชาวบ้านเห็นอกเห็นใจช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีเทคโนโลยีการผลิตต่ำ ทำน่าน้ำฝน การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายนอก เพราะรัฐและระบบทุนเข้าไปกระทบชีวิตในหมู่บ้าน สภาพของสังคมชนบทเกิดการเปลี่ยนแปลงจากพลังแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศส่งผลกระทบต่อกลุ่มผู้ไทยบ้านนาบัว จากเพื่อการยังชีพมาเป็นเพื่อการบริโภคเกิดการแข่งขันในลักษณะเสรีนิยม วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ความเชื่อ ของชาวผู้ไทย ได้รับวิถีชีวิตแบบชาวเมือง วัฒนธรรมตะวันตก วัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามากขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณีของชาวผู้ไทยแบบดั้งเดิมหรือบางอย่างเริ่มเลือนหายไป

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีความทันสมัยมาเป็นกรอบในการอธิบายจะเห็นว่า สภาพการเป็นอยู่ของชุมชนบ้านนาบัวนั้นเดิมอยู่กินอย่างไม่กดดันอะไรมากนัก มีการปรับตัวกับสภาพที่เปลี่ยนไปของสภาพแวดล้อมและสภาพทางสังคมของตน แต่พอเมื่อการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างไม่หยุดนิ่ง ความทันสมัยก็เข้ามาแทนที่สิ่งเดิมวิถีชีวิตของชาวบ้านนาบัวได้เปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัยของยุคสมัย

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม(ยศ สันตสมบัติ, 2537 : 29) และสอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ ตามทฤษฎีความทันสมัย(สุทิพย์พร โขติรัตน์ศักดิ์, 2553 : 3-8)

กระบวนการผลิต

กระบวนการผลิตของชาวผู้ไทยบ้านนาบัวผลิต ข้าว เป็นหลัก เพราะข้าวเป็นปากท้องเป็นทุนที่มีผลต่อชีวิตชาวบ้านนาบัว เมื่อการผลิตเปลี่ยนเป็นผลิตเพื่อการค้าและการตลาด จึงเท่ากับว่าระบบเศรษฐกิจไทยแบบดั้งเดิมต้องแตกสลาย กลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเพื่อสนองตลาดทำให้ชาวบ้านเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม ซึ่งมีวิธีการผลิตแบบการค้า มีใช้การผลิตเพื่อยังชีพหรือเพื่อบริโภคอีกต่อไป และผู้ที่ทำหน้าที่ในการผลิตก็คือผู้ใช้แรงงานการผลิต ผู้ผลิตอาจเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือ ที่ดินและทุน หรือ ผู้ผลิตอาจไม่ได้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือเป็นแรงงานรับจ้าง

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีความทันสมัยมาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า การผลิต รวมถึงกระบวนการผลิต การถือครองที่ดิน รายได้ แรงงาน ได้ปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย มีการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ขึ้นมาแทนที่เสมอเพื่อให้เหมาะกับสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม(ยศ สันตสมบัติ,2537 : 29) และสอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ ตามทฤษฎีความทันสมัย(สุทิพย์พร โขศิริตันศักดิ์, 2553 : 3-8)

กระบวนการบริโภค

กระบวนการบริโภคของบ้านนาบัวตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม พบว่า การบริโภคของชุมชนบ้านนาบัวนั้นเดิมได้อาศัยทรัพยากรทางธรรมชาติ เช่น แต่เดิมอาหารนั้นอุดมสมบูรณ์อย่างมาก ปัจจุบันแทบไม่สามารถนำอาหารจากป่าโคกมารับประทานได้ เครื่องนุ่งห่มเปรียบเสมือนงานหัตถกรรมที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของชาวบ้านทำขึ้นเพื่อรองรับกับกิจกรรมทางสังคมปัจจุบันอาศัยการซื้อเก็บสะสม ผ้าห่ม หมอน มุ้ง แทนการผลิตใช้เอง ที่อยู่อาศัยเดิมเป็นบ้าน ใต้ถุนสูงมีพื้นที่ทำกิจกรรมยามว่าง ส่วนปัจจุบันกลายเป็นบ้านชั้นเดียวก่อสร้างโดยอาศัยวัสดุ อิฐ หิน ปูนทราย เหล็ก ก่อสร้าง ยารักษาโรค จากเดิมที่เคยอาศัยสมุนไพรพื้นบ้านและความเชื่อทางไสยศาสตร์(การเหยา)ปัจจุบันอาศัยการรักษาทางวิทยาศาสตร์หรือแพทย์แผนปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวกอย่างอื่นเข้ามากับโลกาภิวัตน์ มีเงินเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยน ทำให้สามารถบริโภคได้ทั้งคุณภาพและปริมาณตามความพอใจ

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีความทันสมัยมาเป็นกรอบในการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านกระบวนการบริโภค ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวกิจกรรมที่นอกเหนือจากการผลิตนั้นคือการบริโภค ทั้งในเรื่องอาหารการกิน ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค ล้วนแต่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตทั้งสิ้น ยุคสมัยเปลี่ยนไปการพัฒนาเริ่มเข้ามาสู่ชุมชน ทำให้ชุมชนระวังการอยู่กินมากขึ้น รวมถึงความเป็นสมัยใหม่ทำให้การบริโภคของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวเปลี่ยนไปเป็นการบริโภคแบบสังคมเมืองมากขึ้น

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม(ยศ สันตสมบัติ,2537 : 29) และสอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ ตามทฤษฎีความทันสมัย(สุทิพย์พร โขศิริตันศักดิ์, 2553 : 3-8)

กระบวนการแบ่งสรร

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการแบ่งสรรของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวเป็นการแบ่งสรรเพื่อการดำรงอยู่และเพื่อความสัมพันธที่ดีต่อกัน ก่อนยุคพืชพาณิชย์ความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติยังคงมีมากพอให้ชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัวได้แบ่งสรร เช่น ที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย พื้นที่อาหาร หลังจากที่ยุคสมัยเริ่มเข้าสู่ระบบทุนนิยม กระบวนการแบ่งสรรเริ่มเลือนหาย

ทรัพยากรธรรมชาติเริ่มหมดไปผู้คนหลังไหลเข้าสู่เมือง กลายเป็นแบ่งสรรกรซื้อขาย เช่นที่ทำกินที่อยู่อาศัย อยู่ในกลุ่มของครอบครัวเครือญาติ พี่น้อง และมิตรสหาย

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีทุนนิยมมาเป็นกรอบในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกระบวนการแบ่งสรร เห็นว่า จากก่อนเดิมทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนบ้านนาบัวยังคงอุดมสมบูรณ์มาก ประชากรมีน้อย พื้นที่ทำกิน เพาะปลูกยังไม่มีความกดดันที่ชัดเจนเป็นเพียงการจับจองเท่านั้นดังนั้นการแบ่งสรรจึงเป็นเรื่องของการให้ ต่อกันและกันในกลุ่มเครือญาติ มิตรสหาย อยาได้ไม่ทำบ้านเรือกี้ให้ต่อกัน โดยไม่มีสัญญา อยาได้แรงงานเพื่อช่วยในกระบวนการผลิตก็ช่วยแบ่งปันแรงงานกันไป ปัจจุบันกระบวนการดังกล่าวเริ่มเปลี่ยนไปเนื่องจากทรัพยากรธรรมชาติลดน้อยลง แต่ก็ยังเหลือพื้นที่ทำกินพอได้แบ่งให้กับลูกหลานหรือคนในครอบครัวเท่านั้น และมีกระบวนการซื้อขายเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อแก้ปัญหาด้านการได้เปรียบเสียเปรียบต่อกัน

ผลการศึกษาี้ สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่(ยศ สันตสมบัติ ,2537 : 29) สอดคล้องกับทฤษฎีและสอดคล้องกับแนวคิดทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (ชุมพล แนวจำปา,2529 :227-232; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่นๆ. 2530 : สุวิทย์ ชีรสาสวัต,ขอบดินสวนโคก และสุรัตน์ วรารัตน์. 2530 :215 -219 ; ฉัตรทิพย์ นาถสภา. 2533 : 60-65 ; วัฒนธรรมสาร ปานเพชร. 2536: วิยุทธ์ จำรัสพันธ์. 2536: 95-98 ; สมชอบ ภูอินนา.2537) ระบุว่า ชุมชนหมู่บ้านไทย เป็นเศรษฐกิจที่เลี้ยงตัวเองได้ พึ่งตัวเองได้เพราะผลิตทั้งข้าวและทอผ้า และยังหาอาหารได้จากธรรมชาติจากแม่น้ำลำคลองและป่าดง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ด้วยน้ำใจระหว่างครัวเรือนและสอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ ในด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณครจังหวัดนครพนม

กระบวนการแลกเปลี่ยน

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านกระบวนการแลกเปลี่ยน ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณครจังหวัดนครพนม ส่วนใหญ่การแลกเปลี่ยนเกิดขึ้นในปีที่ฟ้าฝนไม่ปกติ ซึ่งมีได้เกิดขึ้นพร้อมกันทุกหมู่บ้าน ในอดีตมีการแลกข้าวกับเกลือ มีหมอลำขอข้าว หนังขอข้าว หนังขายยา เป็นศักยภาพหนึ่งทางเศรษฐกิจที่ทำให้การกระจายทรัพยากรเกิดคุณค่าเกิดดุลทางทรัพยากร การแลกเปลี่ยนนั้นมีทั้งการแลกเปลี่ยนด้วยสิ่งของเครื่องใช้ ปัจจุบันเป็นการแลกเปลี่ยนด้วยเงินตราเป็นสื่อกลาง และแลกเปลี่ยนโดยการใช้ระบบเงินเชื่อมีส่วนได้เสียอยู่บ่อยครั้ง และที่ยังพบเห็นอยู่คือ หมอลำขอข้าว

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีทุนนิยมมาเป็นกรอบในการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจกระบวนการแลกเปลี่ยน เห็นว่า การแลกเปลี่ยนของชาวผู้ไทยบ้าน นานาวัวนั้นเกิดขึ้นจากผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมที่กระทบต่อกระบวนการผลิตของชาวบ้าน นานาวัวทำให้บางปีที่ฝนแล้วผลผลิตข้าวมีน้อยจนเกิดเป็นกระบวนการแลกเปลี่ยนกันขึ้นระหว่าง ชุมชน อย่างเช่นชุมชนบ้านนานาวัว ช่วงฝนแล้วก็มีการผลิตเกลือสินเทาเพื่อนำ ไปแลกกับข้าว หรือมี การผลิตผ้า เพื่อนำไปแลกข้าว หรือขายตามขบวนของนายฮ้อย ดังนั้นเห็นได้ว่าชาวนาอีสานมีการ ปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยเป็นอย่างดีสามารถอยู่ได้กับทุกสถานการณ์และเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงการ แลกเปลี่ยนนั้นเปลี่ยนตามค่านิยมหรือทัศนคติของชุมชนเปลี่ยน ไปสู่การเอาตัวรอดมากขึ้นเพราะ ต้องแย่งชิงทรัพยากรทำให้กระบวนการแลกเปลี่ยนนั้นเข้าสู่ปัจจัยทางด้านทุนนิยม เงินกลายเป็น ตัวแปรสำคัญต่อการแลกเปลี่ยนระหว่างสิ่งของ แม้กระทั่งในครอบครัวก็ยังมีการซื้อขายเป็นต้น

ผลการศึกษาที่ สอดคล้องกับทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่(ยศ สันตสมบัติ ,2537 : 29) สอดคล้องกับทฤษฎีและสอดคล้องกับแนวคิดทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (ชุมพล แนวจำปา,2529 :227-232; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่นๆ. 2530; สุวิทย์ ธีรศาสตร์,ชอบ ดีสวน โศก และสุรัตน์ วรารัตน์. 2530 :215 -219 ; จักรทิพย์ นาถสภา. 2533 : 60-65 ; วัฒนธรรม ปานเพชร. 2536; วิยุทธ จำรัสพันธ์. 2536: 95-98 ; สมชอบ ภูอินนา.2537)ระบุว่า สนธิสัญญาเบาริง ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจต่อประเทศโดยรวม เปลี่ยนจากผลิตเพื่อเลี้ยง ตนเองเป็นเพื่อการค้ามากขึ้น ส่งผลกระทบต่อกระบวนการแลกเปลี่ยนอย่างมาก สอดคล้องกับ แนวคิดทุนนิยมได้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวิน, 2547:675) ในลักษณะของผู้ปกครองหมู่บ้าน ที่ดูแล ชาวบ้านนานาวัวให้ได้การบริหารจัดการของตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนมอย่าง เป็นปกติสุข

เทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต

การเปลี่ยนแปลงด้านเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต สาเหตุสำคัญ ของการปรับเปลี่ยนเทคโนโลยีของการผลิตแบบโบราณที่ไม่ใช้สารเคมี ใช้แรงงานคน สัตว์ มาใช้ ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี ก็เพื่อเพิ่มผลผลิตต่อไร่ให้มากขึ้นส่วนการใช้เครื่องจักรกลก็เพราะเพิ่มประ สติภาพที่สูงกว่าแรงงานสัตว์ และยังสามารถจัดการกับผืนดินซึ่งเป็นพื้นที่บุกเบิกเพื่อใช้ทำไร่ ทำ สวน ปลูกยางพาราได้ และทดแทนควาย รถไถเดิมตาม ได้เป็นอย่างดีรวมถึงลดอัตราการใช้จ่าย ได้มากขึ้นอีกด้วย

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีทุนนิยมและทฤษฎีสมัยใหม่มาเป็นกรอบในการอธิบาย การ เปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านเทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต เห็นว่า การเข้ามาของทุน นิยม และกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อกระบวนการผลิตทางการเกษตรเป็นอย่างมาก ชาวผู้ไทย

บ้านนาบัวจำเป็นต้องปรับตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ เร่งรีบ แข่งขัน จากเดิมที่การผลิตข้าวนั้นใช้แรงงานของสัตว์เป็นปัจจัยหลักของการผลิตแต่ปัจจุบันต้องอาศัยแรงงานของเครื่องจักรเป็นปัจจัยหลักโดยผ่านกระบวนการของระบบทุนนิยม เนื่องจากชาวบ้านนาบัวจำเป็นต้องอาศัยเงินเป็นสื่อกลางในการว่าจ้าง จัดซื้อ อย่างเช่นปุ๋ยเคมี รถไถ เครื่องสูบน้ำ น้ำมัน รถเกี่ยวข้าว ทำให้ชุมชนหันมาทำนาจากทำนาปีละครั้งก็กลายเป็น 2 ครั้งเพราะต้องหาเงินมาชดใช้กับการลงทุนในกระบวนการผลิตแต่ละครั้งซึ่งบางปีกลายเป็นหนี้สินอีกด้วย

ผลการศึกษานี้ และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย(รศ.ดร. นียพรธนะ(ผลวิธนะ) วรรณศิริ)ระบุว่า ภาวะทันสมัยเป็นกระบวนการวิวัฒนาการ จากสังคมเดิม ไปสู่สังคมที่ทันสมัย ผูกพันกับการใช้เหตุผล ประโยชน์ส่วนตัว มีความซับซ้อน มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสอดคล้องกับแนวคิดทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (ชุมพล แนวจำปา, 2529 :227-232; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่นๆ. 2530 : สุวิทย์ ธีรศาสตร์,ชอบ คีสวน โลก และสุรัตน์ วรารัตน์. 2530 :215 -219 ; ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. 2533 : 60-65 ; วิฒนสาร ปานเพชร. 2536: วิยุทธ์ จำรัสพันธ์. 2536: 95-98 ; สมชอบ ภูอินนา.2537) สอดคล้องกับแนวคิดทุนนิยมได้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547:675) ระบุว่า การผลิตเพื่อยังชีพและส่งส่วยต้องแตกสลายลงโดยปริยายกลายเป็นระบบเศรษฐกิจแบบที่ต้องทำการผลิตสินค้าเฉพาะอย่างเพื่อสนองตลาด ซึ่งเห็นได้ว่าเศรษฐกิจบ้านนาบัวมีพฤติกรรมการใช้ภายในลักษณะการบริโภคนิยมซึ่งได้รับอิทธิพลของระบบทุนนิยมที่เห็นได้ชัดเจนในปัจจุบัน

การค้าที่พึ่งภายนอก

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการพึ่งสินค้าภายนอก คือการพึ่งพาตลาด ชาวบ้านนาบัวผลิตข้าวเป็นหลักเพราะข้าวเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำรงชีวิตและเป็นทุนต่อสังคมนเกษตร ดังนั้นชาวบ้านนาบัวจำเป็นต้องพึ่งพิงหรือพึ่งอาศัยปัจจัยทางการเงินหรือการตลาดเป็นสำคัญ เนื่องจากชาวบ้านนาบัวไม่สามารถที่จำกัดราคาข้าวได้ จำเป็นต้องพึ่งพ่อค้าคนกลาง ซึ่งนอกเหนือจากข้าว ยังมี ต่อรองยางพารา ยาสูบ ราคาที่ชาวบ้านไม่สามารถกำหนดราคาได้ เป็นเหตุให้บางปีต้องมีภาระหนี้สินที่ต้องรับผิดชอบ เกิดเป็นปัญหาเรื้อรังมาจนปัจจุบัน

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีทุนนิยมและทฤษฎีสมัยใหม่มาเป็นกรอบในการอธิบาย การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจด้านการค้าที่พึ่งภายนอก เห็นว่า การเข้ามาของทุนนิยม และกระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อกระบวนการผลิตทางการเกษตรเป็นอย่างมาก ชาวผู้ไทบ้านนาบัวจำเป็นต้องปรับตัวตามกระแสโลกาภิวัตน์ เร่งรีบ แข่งขัน จากเดิมที่การผลิตข้าวนั้นใช้แรงงานของสัตว์เป็นปัจจัยหลักของการผลิตแต่ปัจจุบันต้องอาศัยแรงงานของเครื่องจักรเป็นปัจจัยหลักโดยผ่านกระบวนการของระบบทุนนิยม เนื่องจากชาวบ้านนาบัวจำเป็นต้องอาศัยเงินเป็นสื่อกลางในการ

ว่าจ้าง จัดซื้อ อย่างเช่นปุ๋ยเคมี รถไถ เครื่องสูบน้ำ น้ำมัน รถเกี่ยวข้าว ทำให้ชุมชนหันมาทำนาจากทำนาปีละครั้งก็กลายเป็น 2 ครั้งเพราะต้องหาเงินมาชดเชยกับการลงทุนในกระบวนการผลิตแต่ละครั้งซึ่งบางปีกลายเป็นหนี้สินอีกด้วย จำเป็นต้องพึ่งการค้ำข้างนอกชุมชนเช่นการกำหนดราคาข้าว ที่ชาวบ้านนาบัวหรือชุมชนอื่นไม่สามารถกำหนดราคาได้จำเป็นต้องพึ่งนายหน้าขายข้าว การขายภูมิปัญญาที่ชุมชนสร้างขึ้นมาเพื่ออุปโภคบริโภคเมื่อเพียงพอต่อการใช้ บางส่วนจึงนำไปขายและจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องนำเอาผลิตภัณฑ์นั้นออกไปสู่ท้องตลาดเพื่อสร้างรายได้และหน้าตาในสังคม ทำให้ต้องพึ่งตลาดจากภายนอกชุมชน

ผลการศึกษานี้ และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย(สุทิพย์พร โชติรัตน์ ศักดิ์, 2553: 3-8) และสอดคล้องกับแนวคิดทางการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ (ชุมพล แนวจำปา, 2529 : 227-232; สมศักดิ์ ศรีสันติสุข และคนอื่นๆ. 2530 : สุวิทย์ ชีรสาสวัต, ชอบ ดีสวนโลก และสุรัตน์ วรารัตน์. 2530 : 215 -219 ; ฉัตรทิพย์ นาถสภา. 2533 : 60-65 ; วัฒนธรรม ปานเพชร. 2536: วิทยุ จารัสพันธ์. 2536: 95-98 ; สมชอบ ภูอินนา. 2537) สอดคล้องกับแนวคิดทุนนิยมได้ (วิวัฒน์ เอี่ยมไพรวัน, 2547: 675) ระบุว่า การผลิตเพื่อการบริโภคมาเป็นการผลิตเพื่อการค้า ทำให้ระบบเศรษฐกิจแบบดั้งเดิมของไทยต้องกลายเป็นระบบเศรษฐกิจที่ต้องผูกพันและพึ่งพาต่างประเทศใช้เงินตราเป็นสื่อในการแลกเปลี่ยนสินค้า ซึ่งชาวบ้านนาบัว ได้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ชุมชนปรับตัวเข้าสู่สังคมวัฒนธรรมสมัยใหม่

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม

สังคม

การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม สังคมบ้านนาบัวเดิมจะจัดตั้งกลุ่มขึ้นมาตามวัฒนธรรมประเพณีและการดำรงชีวิต เช่น กลุ่มสตรี ที่มีกิจกรรมคือ การทอหูก เข็มฝ้าย กลุ่มบุรุษ มีกิจกรรมคือ การรวมกลุ่มตัดไม้หรือเลื่อยไม้ เพื่อนำมาสร้างบ้านสร้างเรือน ส่วนในปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนไป ความสะดวกสบาย เงินตรา ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญอย่างมากทำให้กลุ่มสังคมเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติ เปลี่ยนไปตามยุคสมัย เช่น จากที่ทอหูกเข็มฝ้ายก็กลายเป็นรวมกลุ่มกันเล่นเฟสบุค จากรวมกลุ่มกันหาอาหารการกิน กลายเป็นรวมกลุ่มกันกินอาหาร พิธี

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีความทันสมัยมาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า สังคมของชาวผู้ไทยบ้านนาบัวนั้นเป็นสังคมเกษตรกรรม สามารถปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติและเปลี่ยนแปลงของโลกที่พัฒนาโดยไม่มีหยุดนิ่ง

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม(ยศ สันตสมบัติ 2537: 29) และสอดคล้องกับสังคมสมัยใหม่ ตามทฤษฎีความทันสมัย(สุทิพย์ โชติรัตน์ศักดิ์ 2553 : 3-8) ระบุว่า ระบบสังคมจะประกอบด้วยโครงสร้างและกิจกรรมต่างๆ โดยประชากรมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้นสังคมจะดำรงความเป็นสังคมอยู่ได้ จะต้องมีโครงสร้างเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่างๆ ในสังคม ทำให้เห็นถึงหน้าที่ของชุมชนบ้านนาบัวที่ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำหน้าที่รับมือกับการพัฒนาอีกทั้งปรับตัวไปตามความทันสมัยของโลกอีกด้วย

ครอบครัว

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมด้านครอบครัวของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ในอดีตวิถีชีวิตของชาวผู้ไทส่วนมากยังเป็นครอบครัวขยายเพราะครอบครัวต้องการแรงงานในกระบวนการผลิต เช่น ทำไร่ ทำนา ทำสวน รวมถึงในเรื่องของความปลอดภัย แต่เมื่อจำนวนประชากรเพิ่มขึ้น สภาพแวดล้อมเปลี่ยนแปลง ค่านิยมเปลี่ยนแปลง ความสัมพันธ์ทางด้านครอบครัวกลับเปลี่ยนเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น จากครอบครัวขยายที่มีทั้ง พ่อ-แม่ ตา-ยาย ลูก หลาน พาแต่งงานออกบ้านออกเรือน มีทั้งไปทำงานต่างถิ่นสองฟ้ามือ กลายเป็นครอบครัวเดี่ยว

เมื่อได้ใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยมและทฤษฎีความทันสมัยมาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า ความต้องการของชาวผู้ไทที่ต้องอยู่ร่วมกัน และอยู่กินสืบพันธุ์กันเฉพาะในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ละครอบครัวของชาวผู้ไทบ้านนาบัวจะมีแนวความเชื่อเรื่องผีและนำมาปฏิบัติสืบต่อกันมา จนเป็นประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อให้พ้นจากการถูกกระทำลงโทษหรือหายจากการเจ็บป่วย อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงความต้องการที่สนองตอบให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการดำรงชีวิต เมื่อมีการต่อสู้ทางการเมืองจนได้รับการพัฒนาจากรัฐ โดยรัฐประกาศใช้นโยบายและมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน ตัวแบบและทฤษฎีแห่งการพัฒนา คือ มุ่งพัฒนาสู่ความทันสมัย(Modernization) ครอบครัวสมัยใหม่นั้นต้องเป็นครอบครัวเดี่ยว เป็นครอบครัวแบบสังคมเมือง หรือตะวันตก แนวคิดทฤษฎีความทันสมัยนี้ก็แพร่กระจายจากสังคมเมืองสู่ชนบท ชาวผู้ไทบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร ทั้ง 3 หมู่จึงได้รับอิทธิพลจากการพัฒนาตามหน่วยงานการพัฒนาของรัฐ

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม(ยศ สันตสมบัติ 2537: 29) และสอดคล้องกับลักษณะครอบครัวสังคมสมัยใหม่ ตามทฤษฎีความทันสมัย(สุทิพย์ โชติรัตน์ศักดิ์ 2553 : 3-8) ระบุว่า สังคมจะดำรงความเป็นสังคมอยู่ได้ จะต้องมีโครงสร้าง (Structures) เพื่อปฏิบัติหน้าที่ ต่างๆ ในสังคม เช่น มีการผลิตอาหารและสิ่งของเครื่องใช้ มีการผลิตสมาชิก

ใหม่ และอบรมสมาชิกใหม่ที่จะมาแทนที่สมาชิกเก่า จะพบว่าชุมชนบ้านนาบัวมีทั้งครอบครัวเดี่ยวครอบครัวขยายกระจายอยู่ตามชุมชน

ชุมชน

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทางด้านชุมชนของชาติพันธุ์ผู้ไทย ในชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากอดีตชาวผู้ไทยบ้านนาบัวอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันประมาณ 5 - 6 ครัวเรือนต่อมาเมื่อมีการพัฒนาจากโครงการต่าง และจากการต่อสู้ของชาวบ้านนาบัวกับกลุ่มอำนาจส่วนกลางชุมชนบ้านนาบัวจึงได้รับการพัฒนาจากโครงการต่างๆ อีกทั้งชาวบ้านนาบัวยังมีโอกาสได้สัมผัสกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมากขึ้นหลังเหตุการณ์ทางการเมืองจบลง ทั้งทางด้านวัฒนธรรมประเพณี ทำให้การอยู่ร่วมกันนั้นเกิดการเปลี่ยนแปลง ชุมชนมีประชากรเพิ่มมากขึ้นทำให้ครัวเรือนเพิ่มขึ้น และขยายเป็นหมู่บ้านออกเป็น 3 หมู่ นั่นคือ หมู่ที่ 5,13,14

เมื่อใช้ทฤษฎีความทันสมัยมาเป็นกรอบในการอธิบายจะเห็นว่า เมื่อมีการพัฒนาโดยรัฐและการพัฒนาจากโครงการต่างๆทำให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวได้ปะทะสังสรรค์กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นมากขึ้น ทั้งได้รับความเจริญและความรู้ต่างๆมากขึ้นเป็นผลให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยอมรับการเปลี่ยนแปลง โดยอยู่ร่วมกับชาติพันธุ์อื่นทั้งการอยู่อาศัย การแต่งงาน การดำเนินชีวิตเหมือนสังคมเมือง ร่วมกิจกรรมทางสังคม ทำให้ครอบครัวชาวผู้ไทยขยายออกไป จนเป็นชุมชนขนาดใหญ่ และแสดงให้เห็นถึงลักษณะชุมชนสมัยใหม่ที่ก้าวทันกระแสโลกาภิวัตน์ได้

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับแนวคิดค่านิยม(ยิ่งยง เรื่องทอง, 139 - 149)และสอดคล้องกับลักษณะครอบครัวสังคมสมัยใหม่ ตามทฤษฎีความทันสมัย สุทธิพิพร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทธิพิพร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8) ระบุว่า ค่านิยมเป็นแบบอย่างพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยสังคมถือว่า มีคุณค่า แบบอย่าง พฤติกรรมจะเกี่ยวกับวัตถุหรือไม่ใช่ วัตถุก็ได้ แต่ละสังคมมีค่านิยมแตกต่างกันสู่ภาวะทันสมัยที่เป็นกระบวนการวิวัฒนาการ จากสังคมเดิม ไปสู่สังคมที่ทันสมัยผูกพันกับการใช้เหตุผลกับประโยชน์ส่วนตัว และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี

สหจร

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านสหจรของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ชุมชนรับการสนับสนุนจากส่วนกลาง คือ สาธารณูปโภค โครงสร้างพื้นฐาน ไฟฟ้า ถนน การเสริมสร้างอาชีพ และจากกลุ่มจัดตั้งของเพื่อนนักปฏิบัติ โดยมีกลุ่มคณะกรรมการติดตามเรื่องที่ดิน เพื่อติดตามเรื่องที่ดิน สืบเนื่องจากพันธะสัญญา นโยบาย 66/2523 กลุ่มแนวร่วมพันธมิตรประชาชนอีสาน(กปอ.)เพื่อร่วมกันแก้ไข

ปัญหาของชุมชน สร้างและร่วมพัฒนาบ้านเมือง กลุ่มเครือข่ายสมาชิกสหกรณ์พัฒนาบ้านเหลียง เพื่อช่วยเหลือให้กับสมาชิกสหกรณ์ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่เข้าปามาก่อนที่ดำรงชีวิตด้วยการทำการเกษตรกรรม กลุ่มสโมสร 7 สิงหาคม : องค์กรประชาชนเพื่อการร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อเป็นองค์กรประสานในการจัดตั้งดูแล เกี่ยวกับกองทุนเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 7 สิงหาคม และเป็นองค์กรประสานการก่อสร้างนุสรณ์สถาน “วันเสียงปีนแตก” รวมถึงการพัฒนาชุมชนบ้านนาบัว บ้านดงอิน่า ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

เมื่อใช้ทฤษฎีหน้าที่นิยามมาเป็นกรอบในการอธิบายจะเห็นว่า ความต้องการของชาว ผู้ไทยบ้านนาบัวได้ปรับตัวตามเหตุปัจจัยทางการเมือง การจัดตั้งกลุ่มเพื่อรักษาความเป็นมิตรสหาย เพื่อดูแลและสร้างประวัติศาสตร์การต่อสู้ที่ได้ร่วมกันฝ่าฟันมา เสียทั้งเลือดทั้งเนื้อ เพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นประชาธิปไตย จากการถูกเอาเปรียบมิได้ภายใต้กรอบของกฎหมาย และได้มอบตัวเข้าร่วมพัฒนาชาติไทยตามที่ทางการไทยได้ประกาศเรียกร้องเชิญชวน และให้ความตกลง นอกจากนี้ เมื่อชาวบ้านนาบัวเข้ามาดำรงชีพอย่างปกติก็ได้แสดงให้เห็นถึงความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ จึงได้จัดตั้งกลุ่มต่างๆขึ้น เช่น กลุ่ม อปพร. กลุ่ม อสม. คณะกรรมการกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มทางการเมือง กลุ่มสโมสร 7 สิงหาคม เป็นต้น เพื่อดำเนินกิจกรรม และเมื่อใช้ทฤษฎีความขัดแย้งมาเป็นกรอบในการอธิบายก็ยิ่งเห็นได้ชัดว่า ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นจนเกิดเป็นสงคราม ย่อมทำให้เกิดสิ่งเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีและพัฒนาให้ดีขึ้น อันเป็นการสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยาม (ยศ สันตสมบัติ, 2537 : 29) และสอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้ง (สนธยา พลศรี, 2533 : 146 – 150) ระบุว่า การขัดแย้งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ช่วยให้ระบบสังคมมีความมั่นคง จากการศึกษาจะพบว่าความขัดแย้งนั้นทำให้ชุมชนบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาอยู่อย่างต่อเนื่องส่งผลให้ชุมชนอยู่ดีมากขึ้น

ชนชั้น

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ด้านชนชั้นของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากเดิมชาวบ้านนาบัวมีวิถีชีวิตที่อิสระ เชื้อและเคารพต่อผู้อาวุโสในหมู่บ้าน และเคารพผู้นำ ต่อมามีการเมืองกระทบต่อการดำเนินชีวิต ส่งผลให้กิดชุมชนปรับตัวต่อต้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่าง เนื่องจากกลุ่มเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจบีบบังคับ กระทำความรุนแรงต่อชุมชนหลังจากเหตุการณ์สงบลงจึงมีการพัฒนาเข้ามาในหมู่บ้าน ทั้งถนนหนทาง ทำให้ชาวบ้านนาบัวเริ่มมีฐานะที่ดีขึ้น ชุมชนได้รับการดูแล จากที่ยากจนก็มีฐานะเพิ่มมากขึ้น

เมื่อใช้ทฤษฎี หน้าที่นิยมและแนวคิดทางชนชั้นรวมถึงทฤษฎีความทันสมัย เป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า ความต้องการของชาวผู้ไทยบ้านนาบัวที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงฐานะของตนเองทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อมีการส่งเสริมและพัฒนาจาก โครงการของรัฐและอื่นๆ ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวปรับเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิต จากการหาของป่ามา เป็นการลงทุนผลิต เพื่อสร้างรายได้ เช่น ปลูก ยาสูบ ปลูกยาพารา ปลูกมัน ทำนาปรัง ถือเป็นความต้องการการเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจ ชาวนาบัวได้เปลี่ยนจากชนชั้นที่ยากจน ไปเป็นชนชั้น กลาง นอกจากนี้ เมื่อมีการเปิด โอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมีการกระจายอำนาจสู่ ท้องถิ่นและจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบล โลกหินแฮ่ขึ้น ชาวนาบัวก็ได้มีส่วนร่วมตามระบอบ ประชาธิปไตยเพื่อเลือกตัวแทนมาบริหารและพัฒนาหมู่บ้านนาบัว จึงเป็นการสอดคล้องกับทฤษฎี ดังกล่าว

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าที่นิยม (ยศ สันตสมบัติ, 2537 : 29) สอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย สุทธิพิทร์ โขติรัตนศักดิ์ ภาวะทันสมัยที่เป็นกระบวนการ วิวัฒนาการ จากสังคมเดิม ไปสู่สังคมที่ทันสมัยผูกพันกับการใช้เหตุผลกับประโยชน์ส่วนตัว และ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (สุทธิพิทร์ โขติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8) รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับชนชั้น ระบุว่า

2.2.3 การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ค่านิยม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านค่านิยม ของบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอรณนคร ชุมชนบ้านนาบัวแต่เดิมมีค่านิยมเป็นคนดี กตัญญูรู้คุณ เคารพผู้อาวุโส ยกย่องผู้มีความรู้ มีศักดิ์ศรี แต่เมื่อสังคมและวัฒนธรรมก้าวเข้าสู่ความทันสมัยส่งผลให้ค่านิยมของสังคมนั้น เปลี่ยนแปลง ทั้งวิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ และการขัดเกลาทางสังคม กลายเป็นการผสมผสานสิ่ง เก่ากับสิ่งใหม่เข้าด้วยกัน

เมื่อใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม และทฤษฎีความทันสมัย มาเป็น กรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า ชุมชนบ้านนาบัว มีการอบรมเลี้ยงดูลูกหลานให้อยู่ในครรลองคอง ธรรมเหมือนกับบรรพบุรุษได้ถ่ายทอดมา มีการรับถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นไม่ขาดสาย เป้าหมายสอน ใ้ลูกหลานได้รับค่านิยมของความคิด ดีทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม คนผู้ไทยมีความกตัญญู รักสงบ รักความเป็นธรรม รักประชาธิปไตย มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แต่กาลเวลาผ่านไปทัศนคติ ค่านิยม นั้นเปลี่ยนตามพร้อมกับการรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามาลูกหลานจากชนบทเข้าทำงาน ในเมืองใหญ่ รับวัฒนธรรมของเมืองใหญ่กระจายในชนบท ผ่านประเพณีสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ผสมผสานกันเป็นวัฒ ธรรมสมัยใหม่

ผลการศึกษา¹ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม(ralph linton) ระบุว่า บุคคลต่างวัฒนธรรม มีการรับและปรับใช้วัฒนธรรมของอีกฝ่ายหนึ่ง มาใช้เป็นบางส่วนหรือทั้งหมด และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย สุทธิพัทธ์พร โขศิริตันศักดิ์ ระบุว่า ภาวะทันสมัยที่เป็นกระบวนการวิวัฒนาการ จากสังคมเดิม ไปสู่สังคมที่ทันสมัยผูกพันกับการใช้เหตุผล กับประโยชน์ส่วนตัว และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี (สุทธิพัทธ์พร โขศิริตันศักดิ์, 2553 : 3 - 8)

การเมือง

การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมด้านการเมือง แต่เดิมชาวบ้านนาบัวได้มีการปกครองตามแบบวัฒนธรรมชุมชน ถิ่นยึดครองประเพณี นับถือผีเป็นหลัก ต่อมาเกิดความขัดแย้งทางการเมืองใน พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา ชาวบ้านนาบัวได้รับมือกับเหตุการณ์อันรุนแรงทางการเมือง ทำให้การปกครองแบบเดิมสูญหายไป ชาวบ้านอุปปกครองโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ทางการเมือง จึงกระทบต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่เดิม ต่อมาเมื่อเหตุการณ์ได้สงบลง การปกครองได้เข้าสู่การปกครองสมัยใหม่ที่เรียกว่าการปกครองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพเท่าเทียมกัน ปัจจุบันนี้ประชาธิปไตยได้มาเพียงคำพูด คำเขียน และอนุสาวรีย์เท่านั้น

เมื่อใช้ทฤษฎีความขัดแย้ง และทฤษฎีความทันสมัย มาเป็นกรอบในการอธิบายด้านอุดมการณ์ทางการเมืองของพรรคคอมมิวนิสต์ จะเห็นว่า ชุมชนบ้านนาบัว จากเดิมมีวิถีที่พอเพียงพึ่งพิงธรรมชาติรักความสงบ แต่อยู่มาวันหนึ่งได้ปรับตัวเนื่องจากเจอกับปัญหาทางการเมือง ถูกเอารัดเอาเปรียบ กดขี่ ข่มเหง ชาวบ้านนาบัวจำเป็นต้องปรับตัวตามสถานการณ์ วัฒนธรรมประเพณีจำเป็นต้องทำแบบเร่งรัด เพื่อไม่ให้วัฒนธรรมนั้นขาดหายไป จากการต่อสู้ไม่ได้ได้สัญญาเปล่าชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาจากภาครัฐ ทั้งด้านถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา และหากมองลึกลงไปอาจพบว่าการเร่งรัดพัฒนานั้นเป็นเพราะรัฐต้องการจะปราบปรามคอมมิวนิสต์ อันเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศชาติ จนมาทุกวันนี้การเมืองคลี่คลายลงเหลือเพียงอุดมการณ์ที่ยังฝังตรึงอยู่ในจิตใจของสหายนานาบัวเท่านั้น ชาวชนได้เกิดขึ้นสหายนเริ่มหมดเรี่ยวแรงเหลือเพียงการถ่ายทอดประสบการณ์และอุดมการณ์เท่านั้น “ผู้เฒ่าสหายนเหมือนกับตะวันกำลังจะตกดิน ส่วนชาวชนเปรียบเสมือนตะวันตอนเช้า ที่อีกไม่นานจะร้อนแรงขึ้นเรื่อยๆ”

ผลการศึกษา¹ สอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้ง (สนธยา พลศรี. 2533: 146-150) ระบุว่า การขัดแย้งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ช่วยให้ระบบสังคมมีความมั่นคง จากการศึกษาจะพบว่าความขัดแย้งนั้นทำให้ชุมชนบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ชุมชนอยู่ดีมากขึ้น และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย สุทธิพัทธ์พร โขศิริตันศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทธิพัทธ์พร โขศิริตันศักดิ์, 2553 : 3 - 8)

ความเชื่อศาสนา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ความเชื่อศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม จากความเชื่อเดิม ชาวผู้ไทยมีความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษ ผีบ้านผีเรือน มีการขมาบอกกล่าวในช่วงพิธีกรรมต่างของทุกเดือน โดยเชื่อว่าจะทำให้ทุกคนอยู่ดี มีความสุข ปราศจากโรคภัยทั้งปวง การเพาะปลูกจะได้ผลดี เชื่อและปฏิบัติตามประเพณี สิบสองเดือน มีการอบรมสั่งสอนลูกหลานผ่านวรรณกรรมอีสาน และถ่ายทอดวัฒนธรรมการดำรงชีวิต เช่น การเกิด การตาย การสร้างบ้านเรือน ข้อห้ามต่างๆตามการบอกเล่า และสืบทอดมาเมื่อมีการพัฒนาจากภาครัฐใน โครงการต่างๆทั้งที่เกิดจากทางเมืองและการต่อสู้ของเหล่าสหายบ้านนาบัวก็ตาม ทำให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนามากขึ้นจนมาถึงปัจจุบัน บ้านเมืองได้รับการพัฒนา ทศนคติของชาวบ้านนาบัวต่อความเชื่อทางศาสนาเปลี่ยนแปลงไป หันมาเชื่อด้านวิทยาศาสตร์มากขึ้น ไม่มีหมอดำแยแต่มีคนเคยเป็นหมอดำแย เสาบ้านไม่เป็นไม้แต่กลายเป็นเสาปูน บ้านที่เป็นบ้านทรงสูงกลายเป็นบ้านชั้นเดียว โดยได้ผสมผสานความเชื่อศานา นับถือผีบรรพบุรุษและพุทธศาสนาเข้าด้วยกันเป็นการผสมผสานระหว่างสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่ในสังคมสมัยใหม่

เมื่อใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม และทฤษฎีความทันสมัย มาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า จากเดิมที่ชาวบ้านดำรงอยู่ในวิถีภูมิธรรมภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษ อบรมถ่ายทอดสู่ลูกหลานผ่านมาหลายชั่วอายุคน ด้วยปัจจัยความก้าวหน้า ประเทศต้องไม่ล้าหลัง ต้องมีการศึกษา มีความรู้เท่านั้น ประเทศเริ่มก้าวสู่การพัฒนา เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ มีทั้งความขัดแย้งที่นำมาซึ่งการพัฒนา ดังที่ตาชม แสนมิตร สหายชานาที่ร่วมต่อสู้เพื่อเสรีภาพ กล่าวไว้ว่า “ถ้าพวกผมบ่ต่อสู้ ไทยบ้านเฮากะสิบได้ รับการพัฒนามาฮอดชู้มือนี้ดอก” ความขัดแย้งทางการเมืองสงบลง ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวเริ่มได้รับการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ สิ่งเหล่านี้ได้เปลี่ยน ค่านิยม ความคิด ความเชื่ออย่างมาก ชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ถือเป็นการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม จากเมืองเข้าสู่ชนบทและนำสิ่งใหม่ เข้าสู่ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว ประการสำคัญ ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวได้มีโอกาสสัมผัส ปะทะสังสรรค์ กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ อย่างมากมาย จนเกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเชื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัย เป็นผลให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวเปลี่ยนแปลงความเชื่อศาสนา ทำให้ยอมรับเอาศาสนาพุทธเข้าเป็นส่วนในการดำเนินชีวิตควบคู่ไปกับการนับถือผีแต่ในอนาคตจะมีแนวโน้มลดลงอย่างมาก สอดคล้องกับทฤษฎีทั้งสองดังกล่าว

ผลการศึกษาที่ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม(ralph linton) และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย สุทธิพิพร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทธิพิพร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8)และสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายเด่นชัย ไตรระธา ในตำนานสุภาษิต “วัดลีฮ้าง คุณดาราสูง กรุงลีหนา ป่าลีโล่ง โลงลีบาง ทางลีหลาย ความละอายลีน้อย”หมายความว่า ทุกวันนี้ วันวาอารามต่างๆแทบไม่มีมนต์ขลังเหลือเพียงแต่ผู้เฒ่าผู้แก่ที่เข้าวัดเข้าวา ส่งผลให้คุณธรรมในใจของคนนั้นขุนมัวทำร้ายคนอื่นเข้าคุณดารา บ้างเมือง โดยเฉพาะเมืองใหญ่จะมีประชากรที่แออัดเพราะผู้คนอพยพเข้าสู่ความศิวิไล ไฟแสงสี ผู้ความเชื่อสมัยใหม่ที่รับวัฒนธรรม คาว มาปรับใช้ให้เข้ากับตนเอง ต่อไปคนหน้าจะเหมือนกันหมดเพราะปัจจุบันใบหน้าของคนจะเปลี่ยนได้ “วัฒนธรรมความงาม”

ภาษา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านภาษา ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหิสา อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ภาษาผู้ไทยแสดงถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ผู้ไทย เป็นภาษาที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันระหว่างชาติพันธุ์เดียวกันและต่างชาติพันธุ์ ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยังเรียนรู้ภาษาของชาติพันธุ์อื่นๆด้วย เนื่องจากต้องสื่อสารและเชื่อมสัมพันธ์อันดีต่อกัน เช่น พูดภาษาลาวเมื่ออยู่กับลาวกลุ่มใหญ่ หรือฟังภาษาของชาติพันธุ์อื่นรู้เรื่อง เช่น ญ้อ กะเลิง โย้ย ปัจจุบันชาวผู้ไทยบ้านนาบัวยังนิยมใช้ภาษาผู้ไทยติดต่อสื่อสารกันอยู่อย่างปกติ และการพูดภาษาผู้ไทยส่วนมากจะเป็นประโยคที่ยาวๆ หรือพูดมากกว่า 2 คำขึ้นไปพูดไม่ซ้ำมากนัก ลักษณะคำคล้ายกับในภาษาถิ่นอีสานและสื่อความหมายได้หลายอย่างตามความรู้สึกของประโยค

เมื่อใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายวัฒนธรรม และทฤษฎีความทันสมัย มาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมและวัฒนธรรมนั้นไม่หยุดนิ่ง วัฒนธรรมเก่ากับวัฒนธรรมใหม่นั้นปะทะกันอยู่ตลอดเวลา เช่น วัฒนธรรมที่แข็ง จะข่มวัฒนธรรมที่อ่อน เด็กนักเรียนได้รับการถ่ายทอดเรียนรู้ด้วยภาษากลาง มีอิทธิพลเหนือกว่าภาษาผู้ไทย และภาษาผู้ไทยจะมีความแข็งกว่าวัฒนธรรมทางภาษาของชาติพันธุ์อื่น แต่เมื่อภาษาได้เปลี่ยนแปลงไปเท่ากับวัฒนธรรมบางอย่างได้สูญหายไปด้วย อย่างเช่นภาษาผู้ไทยดั้งเดิมก็จะพูดผิดเพี้ยนหรือพูดผสมผสานกับภาษาของชาติพันธุ์อื่น กลายเป็นการผสมผสานทางวัฒนธรรมและสามารถสื่อสารกันเข้าใจอีกด้วย อย่างไรก็ตามชาวผู้ไทยบ้านนาบัวก็ยังพูดสื่อสารด้วยภาษาผู้ไทยเป็นส่วนใหญ่ ทำให้วัฒนธรรมทางด้านภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ยังคงมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นและสืบต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้

ผลการศึกษา¹ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ที่อมรา พงศาพิชญ์, 2543 : 138 – 140) ระบุว่า เป็นกลุ่มคนที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ภาษาพูด เดียวกัน และเชื่อว่าสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน และสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (ยศ สันตสมบัติ, 2537 : 29)

การนันทนาการ

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมด้านนันทนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว จากเดิมกิจกรรมนันทนาการเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทด้านการอบรมสั่งสอนลูกหลานให้อยู่ในครรลองของวัฒนธรรม เช่น การละเล่น วรรณกรรม ดนตรี อีกทั้งแสดงถึงความงามทางวัฒนธรรมเป็นอย่างดี และพบว่านันทนาการดังกล่าวได้บอกเล่าให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและธรรมชาติ รักความเป็นธรรม อยู่ร่วมกับเป็นกลุ่ม เคารพและเชื่อในศาสนา ต่อมาในสังคมปัจจุบันกิจกรรมนันทนาการได้หายไปกับการจากไปของผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ทุกวันนี้เราแทบจะไม่เห็นการละเล่นแบบเก่าๆอีกแล้ว แต่จะเห็นเป็นกิจกรรมการคิดเกมส์ของ โลกาภิวัตน์ เห็นการร้องรำทำเพลงแบบสมัยใหม่แต่ยังพอมีการผสมผสานทางวัฒนธรรมกันบ้าง ผ่านทางการศึกษาทั้งด้านวรรณกรรม ศิลปะดนตรี การละเล่น และนิทาน มีการปรับตัวเปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย และปัจจุบันกำลังมีการฟื้นฟูภูมิปัญญาดั้งเดิมขึ้นมาอีกครั้ง โดยการนำเอาวัฒนธรรมด้านดนตรีอีสานถ่ายทอดผ่านการศึกษาระดับประถมศึกษาด้วย

เมื่อใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และทฤษฎีความทันสมัย มาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า การนันทนาการของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย ไม่ว่าจะเป็นการแสดงดนตรี การร้องรำ การละเล่น การเล่านิทาน หรือกิจกรรมนันทนาการอย่างอื่น ล้วนผสมผสานวัฒนธรรมต่างชาติพันธุ์ทั้งนั้น ชาวผู้ไทยก็ไม่ต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นที่รับเอานันทนาการสมัยใหม่ไม่ว่าจะเป็นดนตรีตะวันตก การร้องเพลงลูกทุ่ง การเต้นของบรรดานักร้องคาราโอเกะใหม่ที่โด่งดังจากการแสดงในภาพยนตร์ ในละคร โทรทัศน์ หรือเวทีคอนเสิร์ต กีฬาจากสังคมเมืองต่างก็แพร่กระจายไปสู่หมู่บ้านนาบัว ปัจจุบันชาวบ้านนาบัว หากความบันเทิงตามบุญประเพณี จากการร้องคาราโอเกะและจากร้านอาหาร

ผลการศึกษา¹ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (ยศ สันตสมบัติ, 2539 : 29) และทฤษฎีความทันสมัยที่สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8)

การศึกษา

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการศึกษาของชาติพันธุ์ผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม โรงเรียนก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2484 ตั้งขึ้นที่วัด บัวขาวบ้านนาบัว ถึงระดับชั้น ป.4 จากนั้นไม่นานจึงมีการโยกย้ายสร้างโรงเรียนขึ้นมา โดยการสนับสนุนทางภาครัฐ ต่อมาเมื่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองทำให้การศึกษาถูกระงับไม่ได้ รับการพัฒนาชาวบ้านที่ต้องการอยากรู้หนังสือส่วนใหญ่จึงเข้าไปศึกษาร่วมกับกลุ่มคอมมิวนิสต์ที่ ผังลาวและเวียตนาม มาจนปัจจุบันบ้านนาบัวได้มีโรงเรียนระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึง ประถมศึกษาปีที่ 6 รวมครูพร้อมนักการ จำนวน 11 คน นักเรียนทั้งหมด 91 คน อีกทั้งนักเรียนที่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษาได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อทั้งระดับมัธยมและอุดมศึกษาที่ใกล้เคียง ทำให้ลูกหลานได้มีความรู้ทั้งด้านสังคมและวัฒนธรรมเป็นอย่างดี อีกทั้งหน่วยงานต่างๆทั้งรัฐและ เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนด้านการศึกษาอยู่บ่อยครั้ง และโรงเรียนบ้านนาบัวยังเป็นพื้นที่ออกกำลังกายของหมู่บ้านและเป็นพื้นที่จัดกิจกรรมอื่นๆได้อีกด้วย

เมื่อใช้ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ และทฤษฎีความทันสมัย และทฤษฎีความขัดแย้ง และนำแนวคิดแผนพัฒนาเศรษฐกิจ มาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า ด้านการศึกษา ชาวผู้ไทยบ้านนาบัว นั้นมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเริ่มต้นจากการอยากรู้อยากเรียนของคน ในชุมชน จึงได้สร้างโรงเรียนขึ้นมาโดยได้รับการสนับสนุนจากส่วนกลางของรัฐ และช่วงเวลา หนึ่งที่มีการเมืองเข้ามาสู่ชุมชนทำให้เกิดการหยุดชะงักในด้านการศึกษา ส่งผลให้ชาวบ้านบางส่วน เข้าไปศึกษาอยู่กับกลุ่มคอมมิวนิสต์ หลังจากเหตุการณ์บ้านเมืองสงบลง การศึกษาเริ่มได้รับการ พัฒนามากยิ่งขึ้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ที่ต้องการให้คนในชาตินั้นมีความรู้ มีการศึกษา อ่านออกเขียนได้ ติดต่อราชการได้ จนมาถึงปัจจุบันที่เยาวชนลูกหลานได้รับการศึกษาอย่างเต็มที่ ทั้งในสถานศึกษาและนอกสถานศึกษา ส่งผลให้ชุมชนได้รับความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และสามารถ กำหนดทิศทาง หรืออนาคตของลูกหลานได้ ดังคำที่ ชาวนาตัดพ้อต่อตนเองว่า “บ่อยากให้ลูกเป็น ชาวนามันลำบาก อยากให้ลูกหลานเขียนหนังสือใหญ่ขึ้นมาเป็นเจ้าคนนายคน”

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้ง (สนธยา พลศรี. 2533: 146-150)และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย สุทธิพิทร์ โชติรัตน์ศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทธิพิทร์ โชติรัตน์ศักดิ์, 2553 : 3 - 8)และแนวคิดการผสมผสานวัฒนธรรม

การสาธารณสุข

การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ด้านสาธารณสุข ของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เดิมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวจะ รักษาอาการเจ็บป่วยด้วยการแพทย์พื้นบ้าน เช่น การเหย้า เลี่ยงทาย การเป่า การแพทย์แผนจีน และ

สมุนไพร ในปัจจุบันชาวบ้านนาบัวได้หันมารักษาด้วยการแพทย์แผนปัจจุบันเพราะสร้างความเชื่อมั่นที่ดีกว่า สถานที่พยาบาลอยู่ใกล้เดินทางไปใช้บริการได้อย่างสะดวก เช่น หรือสถานีนอนามัย บ้านนาบัว โรงพยาบาลอำเภอเรณูนคร หรือโรงพยาบาลจังหวัดนครพนม

เมื่อใช้ทฤษฎีโครงสร้างการหน้าที่ และทฤษฎีความทันสมัย มาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า การสาธารณสุข จากเดิมที่ชุมชนอาศัยป่าโคกเป็นห้องส้วม ต่อมาพัฒนาการเป็นส้วมหลุม มีอนามัย การรักษาโรคเดิมรักษาตามความเชื่อเวทมนต์คาถา รักษาด้วยสมุนไพร ซึ่งเป็นหน้าที่ของคนในชุมชน แต่พอยุคดัดสมัยเปลี่ยนไป เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อชีวิตทั้งคนและสัตว์ วิทยาศาสตร์สร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนบ้านนาบัว รักษาด้วยยาแผนปัจจุบัน แทนยาสมุนไพร เป็นต้น

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (ยศสันตสมบัติ, 2539 : 29) และทฤษฎีความทันสมัยที่สุททิพย์พร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุททิพย์พร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8)

การสื่อสารคมนาคม

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ด้านการสื่อสารคมนาคม ของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เดิมการสื่อสารใช้วิธีการบอกกล่าวกันด้วยวาจาเดินทางเท้าไปมาหาสู่กัน เมื่อมีการสร้างถนนจากทางรุกรัง เมื่อ พ.ศ. 2504 สร้างถนนคอนกรีตเสริมไม้ไผ่และเสริมเหล็กเป็นบางช่วงรอบหมู่บ้าน พ.ศ. 2550 – 2555 รวมทั้งหมด 3 เส้น พ.ศ. 2507 เริ่มมีไฟฟ้า พ.ศ. 2527 มีน้ำประปา แต่ก่อนใช้ประปาแบบโยก พ.ศ. 2537 - 38 มีเครื่องประปาในหมู่บ้าน จำนวน 1 สาย โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานรัฐ เช่น หน่วยเร่งรัดพัฒนาชนบท องค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่ ทำให้ชุมชนบ้านนาบัวนั้นเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงด้านการคมนาคมที่ดีขึ้น โทรศัพท์สาธารณะ มีมือถือ ไปรษณีย์ อินเทอร์เน็ต วิทยุ โทรทัศน์ เป็นช่องทางของการรับรู้ข่าวสาร การคมนาคมสามารถติดต่อกันได้รวดเร็ว เช่น รถยนต์โดยสาร รถประจำทาง จักรยายนต์ อย่างสะดวกและรวดเร็วผลกระทบที่เกิดขึ้นคือส่งผลให้ทัศนคติของคนในชุมชนเปลี่ยนไป

เมื่อใช้แนวคิดด้านการพัฒนา ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มาเป็นส่วนอภิปราย การเปลี่ยนแปลงทางด้านการสื่อสารการคมนาคม เห็นว่า หากไม่มีการพัฒนาชุมชนหรือบ้านเมืองเราก็จะตกอยู่เป็นสังคมที่ล้าหลัง มีวัฒนธรรมที่ล้าหลัง เพราะไม่ยอมรับหรือไม่เปิดรับวัฒนธรรมใหม่เข้ามา เหมือนกับแผนพัฒนาฉบับที่ 1 – 2 ที่พัฒนาในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางชนบท ซึ่งหมู่บ้านทางอีสานได้รับการพัฒนาแตกต่างกับการสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติ ทำให้ชุมชนมีไฟฟ้า มีการคมนาคมที่สะดวกขึ้น มีน้ำใช้ในการอุปโภคบริโภค มีงานทำมีรายได้

และหากมองอีกมุมหนึ่งก็เป็นการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ทรัพยากรที่สังคมชนบทนั้นอิงอาศัยอยู่ และเป็นการกวาดล้างคอมมิวนิสต์อีกด้วย ความทันสมัยเข้ามามีบทบาทพร้อมกับระบบทุนนิยม ปรับเปลี่ยนทัศนคติ ให้คนในชุมชนลืมนึกว่าปากมีเงินทองไว้ เพราะว่าถนนหนทางนั้นได้เชื่อมต่อระหว่างชุมชนเมืองกับชนบท และหมู่บ้านกับหมู่บ้านทำให้สร้างรายได้กับชุมชน มีการสื่อสารที่รวดเร็วสามารถสืบค้นข้อมูลต่างๆ ได้อย่างรวดเร็ว สังคมเปลี่ยนไป วัฒนธรรมต้องเปลี่ยนตาม วัยรุ่นหรือวัยทำงานต่างต้องพึ่งพิงอาศัยโซเชียลมีเดีย หรืออินเทอร์เน็ตเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตไปแล้ว

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้ง (สนธยา พลศรี, 2533 : 146 - 150) และสอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัยที่สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8) และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – ปัจจุบัน

3. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

3.1 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยภายใน

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ ของชุมชนผู้ไทยบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม คือ ปัจจัยภายในทางสิ่งแวดล้อม ความเป็นปัจเจกบุคคล วัฒนธรรมชุมชนมีส่วนสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านสภาพเศรษฐกิจเดิม กระบวนการผลิต กระบวนการบริโภค กระบวนการแบ่งสรรค การแลกเปลี่ยน เทคนิควิทยาการในการผลิต และการพึ่งสินค้าภายนอก

ปัจจัยภายนอก

การเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ เนื่องมาจากความขัดแย้งทางการเมืองและการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ทำให้รัฐบาลต้องสร้างนโยบายการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยเพื่อเอาชนะ และพยายามดึงราษฎร รวมทั้งชาวผู้ไทยบ้านนาบัวให้วางอาวุธเข้าร่วมพัฒนาชาติไทย จึงมีการส่งหน่วยงานเร่งรัดพัฒนาของรัฐเข้ามาทำการสร้างถนนในตำบลโคกหินแฮ่ ทำให้เศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมชาวผู้ไทยบ้านนาบัวได้รับการเปลี่ยนแปลงจากองค์กรนำแห่งการเปลี่ยนแปลง อันได้แก่โครงการพัฒนาของรัฐ หน่วยงานพัฒนาการเคลื่อนที่ โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริเป็นต้น และไม่ว่าจะเป็นปัจจัยการแพร่ขยายทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ปัจจัยด้านสาธารณสุขโลก ปัจจัยการแพร่กระจายทาง

วัฒนธรรม ปัจจัยทางภาครัฐและหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งปัจจัยทางด้านการสื่อสารมวลชน ต่างส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจของบ้านนาบัวทั้งสิ้น

เมื่อใช้ทฤษฎีความขัดแย้ง หน้าทีนิยมและแนวคิดทางชนชั้นรวมถึงทฤษฎีความทันสมัยเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจชุมชนบ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่จังหวัดนครพนมนั้น ปัจจัยภายในเกิดจากสภาพแวดล้อม เพราะว่าแต่เดิมนั้นชาวบ้านนาบัวยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร อิงอาศัยอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติ เคารพธรรมชาติ อยู่กินกันด้วยความฮักแพงแบ่งปันเมื่อสังคมนั้นปรับเปลี่ยนไปตามกาลยุคสมัย ให้ชุมชนนั้นปรับตัว ด้านการผลิตจำเป็นต้องพึ่งพิงอาศัยเครื่องทุ่นแรงอย่างเช่นเครื่องจักร รถไถ ปุ๋ยเคมี แทนแรงงานสัตว์ ใช้เงินเป็นปัจจัยในการแลกเปลี่ยนพึ่งตลาดภายนอกในการพึ่งพิงการค้า พ.ศ. 2504 เป็นต้นมาบ้านนาบัวเข้าสู่การต่อสู้ทางการเมือง ถูกรัดเอาเปรียบจำเป็นให้ประชากรบางส่วนต้องเข้าสู่ป่า เพราะทนการกดขี่ไม่ไหว พอผ่านการต่อสู้กับอำนาจเผด็จการ จึงได้รับการพัฒนาอย่างจริงจังจึงเป็นการสอดคล้องกับทฤษฎีดังกล่าว ในปัจจุบันชุมชนได้รับการพัฒนาทางด้านวัตถุแต่ก็ยังคงพหวกกับอำนาจเผด็จการอยู่อย่างไม่ลื

ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีหน้าทีนิยม (ยศ สันตสมบัติ, 2537 : 29) สอดคล้องกับทฤษฎีความทันสมัย สุทธิพร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทธิพร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8) รวมถึงแนวคิดเกี่ยวกับชนชั้น

3.2 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ปัจจัยภายใน คือ ความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ โดยชุมชนบ้านนาบัวได้ถูกมองเป็นเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ ส่งผลกระทบทำให้ชุมชนบ้านนาบัว ถูกกดขี่ ขมเหง เอารัดเอาเปรียบจากฝ่ายทหารที่เข้ามาปราบคอมมิวนิสต์เนื่องจากเป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ ทำให้ชาวผู้ไทยบ้านนาบัวต้องจับอาวุธเข้าต่อสู้กับอำนาจเผด็จการ เพื่อเรียกร้องความเป็นมนุษย์ ความเท่าเทียมและความเสมอภาคในสังคม ปัจจุบันชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาจากส่วนกลางมากขึ้น

ปัจจัยภายนอก กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมการพัฒนาสู่ความทันสมัย จากภายนอกแพร่กระจายเข้าไปโดยผ่านตัวนำแห่งการเปลี่ยนแปลงจากส่วนกลาง เช่น 1) จากนโยบายการพัฒนาของรัฐบาล จะเห็นได้จากรัฐบาลได้ให้สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ(สศช.)จัดทำแผนพัฒนาฉบับต่างๆ ชุนโยบาย “น้ำไหล ไฟสว่าง ทางดี มีงานทำ” 2) โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการระบบส่งน้ำประจวบฯ บ้านนาบัว

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับแนวคิดทางชนชั้น การเกิดสมัยใหม่มีส่วนสำคัญที่ทำให้ต้องกำหนดว่า “ใครเป็นใคร” ให้ชัดเจนขึ้น ในสมัยที่มีเมืองประเทศราชบุรี และหัวเมืองชั้นนอกชั้นในความจำเป็นในการแบ่งว่า “ใครเป็นใคร” ก็อาจมีอยู่บ้างในบางโอกาสเมื่อต้องแสดงความสัมพันธ์กัน แต่การแยกกันอยู่เป็น “บ้านแขก” “บ้านญวน” “บ้านมอญ” ก็ชี้ให้เห็นความแตกต่างที่ชัดเจนอยู่แล้ว การแบ่งพวกนี้เกิดเป็นรูปธรรมชัดเจนมากขึ้นในสมัยของการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์ และลัทธิชาตินิยม การต่อสู้ของอุดมการณ์ความคิด 2 แนวนี้มีกลุ่มใหญ่ การมองสมาชิกของประเทศชาติโดยแบ่งเป็นชนกลุ่มน้อยและชนกลุ่มใหญ่นี้เป็นการมองเชิงรัฐศาสตร์และอำนาจในการปกครองและถูกนำมาใช้เมื่อต้องการแสดงอำนาจ ในกรณีที่ไม่ต้องการแสดงอำนาจก็ไม่มี ความจำเป็นที่จะต้องแยกสมาชิกในประเทศว่าเป็นชนกลุ่มน้อยหรือชนกลุ่มใหญ่กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจในการปกครองประเทศ คือ กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกว่าเป็นชนกลุ่มใหญ่ แต่กลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในประเทศที่กลุ่มของตนไม่ได้มีอำนาจในการปกครองประเทศ คือ ชนกลุ่มน้อย ในประเทศไทยเราชนกลุ่มใหญ่ก็คือ คนไทยและชนกลุ่มน้อยก็คือ คนจีน คนไทยญวน คนลาว คนเขมร ชาวเขาเผ่าต่างๆ คนมาเลย์ (หรือคนมุสลิมในภาคใต้) คนอินเดีย รวมทั้งคนฝรั่งจากประเทศต่างๆ ด้วย (อมรา พงศาพิชญ์, 2543 น. 138 – 140) และยังคงสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและทฤษฎีความทันสมัยที่สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8) รวมถึงสอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้ง (สนธยา พลศรี, 2533 : 146 - 150)

ผลการศึกษาที่สอดคล้องกับสอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมและทฤษฎีความทันสมัยที่สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทิพย์พร โชติรัตนศักดิ์, 2553 : 3 - 8) รวมถึงสอดคล้องกับทฤษฎีความขัดแย้ง (สนธยา พลศรี, 2533 : 146 - 150)

3.3 ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

ปัจจัยภายใน คือ ปัจจัยทางด้านทัศนคติ ค่านิยม บรรทัดฐานและพันธะทางสังคม การเมืองการปกครอง รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของธรรมชาติ ส่งผลให้ชุมชนบ้านนาบัวปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมสมัยใหม่อย่างปฏิเสธไม่ได้ แต่ชุมชนสามารถนำสิ่งเก่ากับสิ่งใหม่มาผสมผสานกันอย่างลงตัวท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง

ปัจจัยภายนอก คือ การพัฒนาของรัฐจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ส่งผลให้ชาวบ้านนาบัวได้รับการพัฒนาทั้งด้านสาธารณสุข ภาษา การศึกษา นันทนาการคมนาคมสื่อสาร และศาสนา วิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากเพราะการพัฒนา ชาวบ้านต้องหารายได้ให้มากขึ้น หาเงินให้มากขึ้น ผลิตข้าวให้มากขึ้น เพราะชุมชนบ้านนาบัวได้ก้าวเข้าสู่ชุมชน

กิ่งเมือง ดังนั้นการใช้เงินจึงเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนและเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการดำรงชีวิต

เมื่อใช้ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม และทฤษฎีความทันสมัย แนวคิดทางด้านค่านิยมมาเป็นกรอบในการอธิบาย จะเห็นว่า วัฒนธรรมของชุมชนบ้านนาบัวยังคงเหนียวแน่น มีความเป็นที่เป็นนื่องสูงมาก ยังคงรักความสงบ และรักความเป็นธรรม เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปเป็นผลให้ทัศนคตินั้นต้องเปลี่ยนตาม เหมือนกับวัฒนธรรมที่ไม่หยุดนิ่งนั่นเอง มีความคิดความเชื่อ แบบใหม่เนื่องจากสังคมได้เข้าสู่สังคมออนไลน์ สังคมโลกาภิวัตน์ เชื่อจากข้อมูลข่าวสาร เชื่อในความเป็นวิทยาศาสตร์ ปรับเปลี่ยนภาษาไปกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมสังคม และอีกหลายอย่างที่เกี่ยวเนื่องกับวัฒนธรรมเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิต ผลการศึกษานี้ สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม(ยศ สันตสมบัติ 2539 : 29) และทฤษฎีความทันสมัยที่สุทิพย์พร โขไตรตันศักดิ์ ได้ศึกษารวบรวมไว้ (สุทิพย์พร โขไตรตันศักดิ์ 2553:3-8)

3. ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไท บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้ ดังนี้

3.1.1 ควรนำงานวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการนำองค์ความรู้ไปใช้ประโยชน์กับการพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลโคกหินแฮ่และให้กับองค์กรด้านการพัฒนาของบ้านนาบัว

3.1.2 ควรนำงานวิจัยนี้เป็นแนวทางในด้านการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.1.3 ควรนำงานวิจัยนี้เป็นแนวทางในด้านการพัฒนาท้องถิ่นต่อไป

3.2 ข้อเสนอแนะงานวิจัยนี้ควรทำในอนาคต

3.1.1 ควรศึกษาอุมดมการณ์ชวานากับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง

3.1.2 ควรเก็บองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์รวมไปถึงประวัติของบุคคลที่เข้าร่วม ขบวนการต่อสู้ พท.

3.1.3 ควรศึกษาแนวทางการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและสืบทอดองค์ความรู้ทางด้านประวัติศาสตร์ต่อไป

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา.(2550). *เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา พรพิไล เลิศวิชา.(2541). *วัฒนธรรมหมู่บ้านไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: สร้างสรรค์.
- เต็ม วิพากษ์พจนกิจ .(2546). *ประวัติศาสตร์อีสาน*.(พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถวิล เกสรราช. (2512). *ประวัติผู้ไทย*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ถวิล ทองสว่างรัตน์.(2530). *ประวัติผู้ไทยและชาวผู้ไทยเมืองเรณูนคร*. กรุงเทพมหานคร: ศรีอนันต์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์.(2542). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*.(พิมพ์ครั้งที่ 4) กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์วิทยาลัย.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2535). *วัฒนธรรมข้าวในสังคมไทย: การคงอยู่และการเปลี่ยนแปลง*. กรุงเทพมหานคร: เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น.
- พันโน นครชัย. (2538). *พิธีกรรมเหย้าของชาวผู้ไทย ตำบลโนนยาง อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร*.มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์.(2550). *วิวัฒนาการของการพัฒนาประเทศไทยในการพัฒนามุมมองของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา หน่วยที่ 7. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์.(2550). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยาในการพัฒนาจากมุมมองของสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา หน่วยที่ 1. นนทบุรี:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช*.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2539). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*(พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม.
- สุรพงษ์ ชัยนาม. (2553). *มาร์กซ์และสังคมนิยม*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) กรุงเทพมหานคร: ศยาม.
- สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2549). *จุดเปลี่ยนประเทศไทย: เศรษฐกิจพอเพียงในกระแสโลกาภิวัตน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: การเงินการธนาคาร.
- สพสันต์ เพชรคำ.(2540). *ปากยาม: หมู่บ้านประมงในลุ่มแม่น้ำสงครามกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม*. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.

- สุวิทย์ ชีรสาดวัต. (2545). เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสาน : ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจอีสานหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงปัจจุบัน (2488 – 2544). มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ขอนแก่น.
- นิยพรรณ(ผลวัฒน์)วรรณศิริ.(2550). *มานุษยวิทยาสังคมและวัฒนธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- ธันวา ใจเที่ยง. (2544). วันเสียดินแดง และพลวัตทางสังคมของชุมชนแห่งการปฏิบัติประชาชาติประชาธิปไตยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย. โครงการพัฒนากลุ่มชน 2 ฟังโขง,นครพนม.
- ธันวา ใจเที่ยง. (2546). *ชุมชนหมู่บ้านชานาปฏิบัติบนแผ่นดินอีสานตอนบน*. สถาบันราชภัฏสกลนคร,สกลนคร.
- ธันวา ใจเที่ยง. (2550). *นิเวศชาวนาลุ่มน้ำโขง*. กรุงเทพมหานคร:สร้างสรรค์.
- นิเทศ ดินณะกุล.(2551). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการวิชามนุษย์กับสังคม ศูนย์วิชาบูรณาการ หมวดวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .(2553). กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศิวพร เตโช. (2542). ความสัมพันธ์ระหว่างอุทกภัยกับวิถีชีวิตของชาวยุโรป อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม. (รายการการศึกษาวิทยานิพนธ์ ปริญญาโทฉบับที่ ๒ ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.
- วิระพล ชัยมะดัน. (2538). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม : ศึกษาเฉพาะบ้านหนองหว้า ตำบลวังซม อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดมหาสารคาม.(รายการการศึกษาวิทยานิพนธ์ ปริญญาโทฉบับที่ ๒ ไม่ได้ตีพิมพ์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.
- ชาร์ลส์ เอฟ คายส์. (2552). *แนวคิดท้องถิ่นภาคอีสานนิยมในประเทศไทย*. แปลจาก [Isan : Regionalism in Northeastern Thailand] (พิมพ์ครั้งแรก) (รัตนา โตสกุล,ผู้แปล). อุดรราชธานี: มุลินธีร็อกกี้เฟลเลอร์.
- สุเทพ ไชยจันทร์. (2556). *ผู้ไทลูกเถื่อน*. (พิมพ์ครั้งแรก) กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ.

- สุวิทย์ ธีรศาสตร์ ชอบ ดีสวนโลก. (2536). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านอีสานเหนือและอีสานกลางก่อนและหลังมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ. มหาวิทยาลัยขอนแก่น,ขอนแก่น.
- วิภาดา อินทรพาณิชย์. (2542) บทบาทเครือข่ายของชาวภูไทบ้านธาตุ อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร.(รายการศึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ ๓ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม,มหาสารคาม.
- พุดิพันธ์ พูลลาภ.(2555). การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์บรู : กรณีศึกษาตำบลกุดชุม อำเภอคงหลวง จังหวัดมุกดาหาร.(รายการศึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ ๓ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, กรุงเทพมหานคร.
- อรุณ เอื้อสามาลัย.(2537). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของหมู่บ้านลุ่มแม่น้ำมูล : ศึกษาบ้านดง อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสุรินทร์ (รายการการศึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ ๓ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,มหาสารคาม.
- สมชอบ ภูอินนา. (2537). การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชาวชนบท : ศึกษากรณี บ้าน โลกศรี ตำบลอู่เม่า อำเภอขามเฒ่า จังหวัดกาฬสินธุ์. (รายการการศึกษาวิทยานิพนธ์ปริญญาโทฉบับที่ ๓ ไม่ได้ตีพิมพ์).มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ,มหาสารคาม.
- วิชาญ ฤทธิธรรม .(2550). ภาพสะท้อนอำนาจรัฐจากเหตุการณ์วันเสียดินแดน: กรณีศึกษา ชุมชนบ้านนาบัว ต.โคกหินแฮ่ อ.เรณูนคร จ.นครพนม.(รายการการศึกษาค้นคว้าอิสระปริญญาโทฉบับที่ ๓ ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยรามคำแหง,นครพนม.

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

สภามหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

1. นายวิชาญ ฤทธิธรรม อายุ 42 ปี ประธานสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนครที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 13 มิถุนายน 2555
2. นายสันทยากร จิตมาตย์ อายุ 40 ปี นักวิชาการอิสระ ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 15 มิถุนายน 2555
3. นายนิพนธ์ สเวตคุล อายุ 51 ปี บริกรด้านการแพทย์แผนจีน/นักวิชาการอิสระ อยู่บ้านเลขที่ 98 หมู่ 13 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 20 มิ.ย. 56
4. นายสุรศักดิ์ จิตมาตย์ อายุ 38 ปี ผู้ใหญ่บ้าน บ้านนาบัว หมู่ที่ 5 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม อยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ 13 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 กันยายน 2556
5. นายสาคร จิตมาตย์ อายุ 54 ปี ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัว หมู่ที่ 5 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 กันยายน 2556
6. นายพิมพ์ศักดิ์ จิตมาตย์ อายุ 45 ปี ผู้ใหญ่บ้านบ้านนาบัว หมู่ที่ 14 ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
7. นางกฤษา ราชนินทร์ อายุ 81 ปี ชาวบ้าน สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
8. นางฉวีวรรณ จิตวงศ์ อายุ 49 ปี ชาวบ้าน ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
9. นายมานะ จิตมาตย์ อายุ 43 ปี ชาวบ้าน ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
10. นายสังข์ นามวุฒิ อายุ 93 ปี ชาวบ้าน ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
11. นายเจริญ นาศศรี อายุ 48 ปี ชาวบ้าน ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
12. นายสมบุรณ์ นามวุฒิ อายุ 41 ปี ชาวบ้าน ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
13. นางคำปอน คำชมภู อายุ 80 ปี ชาวบ้าน อยู่บ้านเลขที่ 52 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
14. นางทองเบา จิตมาตย์ อายุ 80 ปี ชาวบ้าน อยู่บ้านเลขที่ 75 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556

15. นางลำภู จิตมาตย์ อายุ 91 ปี ชาวบ้าน อยู่บ้านเลขที่ 47 หมู่ ที่ 13 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
16. นางชลชัย แสนมิตร อายุ 82 ปี ชาวบ้าน อยู่บ้านเลขที่ 57 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
17. นางคุณมา นครเขต อายุ 67 ปี ชาวบ้าน อยู่บ้านเลขที่ 54 หมู่ที่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
18. นายสนธนู แสนมิตร อายุ 79 ปี ชาวบ้าน ที่อยู่ บ้านเลขที่ 57 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
19. นายไสว แสนมิตร อายุ 79 ปี อดีตผู้ใหญ่บ้าน อยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 7 สิงหาคม 2555
20. นายหนูลา จิตมาตย์ อายุ 77 ปี ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย อยู่บ้านเลขที่ 90 หมู่ 11บ้านดงอิน่า ตำบลพระซอง อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2555
21. นายลอยเด่น นามวุฒิ อายุ 66 ปี อยู่บ้านเลขที่ 8 หมู่ 14 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 9 กันยายน 2556
22. นายชม แสนมิตร อายุ 84 ปี ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย อยู่บ้านเลขที่ 57/2หมู่5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2556
23. นางแดงทอง แสนมิตร อายุ 81 ปี ผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย อยู่บ้านเลขที่ 56 หมู่ 5 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 8 สิงหาคม 2556
24. นางนิตยา เสวตดุล ง อายุ 47 ปี หมอแพทย์แผนจีน อยู่บ้านเลขที่ 98 หมู่ 13 บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม ให้สัมภาษณ์ ณ วันที่ 13 มีนาคม 2555

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์เจาะลึก

แบบสัมภาษณ์เจาะลึก

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย กรณีศึกษา :

บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และเป็นการเก็บข้อมูลสำหรับการทำวิทยานิพนธ์

1. ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ปี.....
 เกิดวันที่.....เดือน.....พ.ศ.....ชาติพันธุ์.....
 อยู่บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....บ้าน.....ตำบล.....
 อำเภอ.....จังหวัด.....อาชีพ.....
 ทำงานตำแหน่ง.....

 ศาสนา.....ระดับการศึกษา.....สถานภาพ.....ชาติพันธุ์คู่สมรส.....
 ชื่อ-นามสกุล คู่สมรส.....สมรสเมื่อ.....
 จำนวนบุตร.....คน

1.2 ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์ กรณีเกี่ยวกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (ถ้ามี)

ชื่อจัดตั้ง.....เข้าร่วมต่อสู้เมื่อ.....ปฏิบัติหน้าที่อยู่เขตงาน.....
 (ในปัจจุบันเรียกว่า ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 เคยเรียนหรือศึกษา.....ช่วงระหว่างปี.....
 ผู้ให้การศึกษา.....
 การศึกษา/ฝึกอบรม แนวคิด/ทฤษฎี.....

 เหตุเข้าร่วม มีจุดมุ่งหมาย/ความต้องการ

ออกมาเพื่อร่วมเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย เมื่อปี ๑๖ ไร และที่ไหน กับผู้ใด

.....

.....

.....

2. ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้ไทย

2.1 กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย มีพื้นถิ่นเดิมของตนเองอยู่ที่ไหน อย่างไร ทราบได้อย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไทย ในเขตอำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.3 ความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

2.4 การอพยพหรือย้าย พื้นถิ่นเดิม เพราะอะไร อย่างไร

.....

.....

.....

2.5 ลักษณะที่ตั้ง ภูมิประเทศ ป่าไม้ ภูเขา แหล่งน้ำ บริเวณที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

3. การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

3.1 สภาพเศรษฐกิจเดิมหรือเศรษฐกิจแบบพอเพียงเลี้ยงตนเองได้ เป็นอย่างไร ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

.....
.....
.....

3.2 กระบวนการผลิต

3.2.1 การถือครองที่ดิน มีลักษณะเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

3.2.2 กระบวนการผลิต มีลักษณะเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

.....
.....
.....

3.2.3 การใช้แรงงานเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร

.....
.....
.....

3.3 กระบวนการบริโภค มีลักษณะเป็นอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

3.4 กระบวนการแบ่งสรรค้ มีลักษณะเดิมเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

3.5 กระบวนการแลกเปลี่ยน เดิมมีลักษณะเป็นอย่างไร เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไร

.....
.....
.....

3.6 เทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในการผลิต มีลักษณะการเปลี่ยนแปลงอย่างไร มีอะไรบ้างที่สร้างขึ้นและนำมาใช้

.....
.....
.....

4. ข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย

4.1 กลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย มีพื้นถิ่นเดิมของตนเองอยู่ที่ไหน อย่างไร ทราบได้อย่างไร

.....
.....

4.2 ความเป็นมาของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร เป็นอย่างไร

.....
.....

4.3 การอพยพหรือย้ายพื้นถิ่นเดิม เพราะเหตุใด อย่างไร

.....
.....

4.4 ลักษณะที่ตั้ง ภูมิประเทศ ป่าไม้ ภูเขา แหล่งน้ำ บริเวณที่อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัวตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม

.....
.....

5. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เป็นอย่างไร

5.1 สังคม

สังคมมีลักษณะอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง

.....

.....

5.2 ครอบครัว

ที่อยู่มีลักษณะอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างไรบ้าง
ครอบครัวมีลักษณะเป็นอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

5.3 ด้านชุมชน

การอยู่อาศัยและการอยู่ร่วมกันของชาวผู้ไทย และชาติพันธุ์อื่นเป็นอย่างไร

.....

.....

5.4 ด้านสหจร

มีการจัดตั้งกลุ่ม องค์กร ในด้านต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และอื่นๆ เป็นต้น
ขึ้นมาอย่างไร หรือไม่

.....

.....

5.5 ด้านชนชั้น

การประกอบอาชีพ การทำหน้าที่ทางสังคม การเปลี่ยนแปลงฐานะทางเศรษฐกิจ และสังคม
เป็นอย่างไร

.....

.....

6. การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบล โลกหินแ่ อำเภอ
เรณูนคร จังหวัดนครพนม เป็นอย่างไร

6.1 ความเชื่อ ศาสนา

มีทัศนคติความเชื่อ และการนับถือศาสนาอย่างไร เป็นอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลง
หรือไม่อย่างไร

.....
.....
.....

6.2 ด้านการบริโภค

การบริโภค (กิน,ดื่ม) อะไร อย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

6.3 ด้านภาษา

ภาษา (การพูด,การเขียน) มีลักษณะอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

6.4 ด้านการนันทนาการ

การนันทนาการ (การละเล่น,ดนตรี,พักผ่อนหย่อนใจ) มีลักษณะอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

6.5 ด้านการศึกษา

การศึกษาได้รับการศึกษามาอย่างไรบ้าง และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

6.6 ด้านสาธารณสุข

การสาธารณสุขการดูแลสุขภาพและการรักษาโรคเป็นอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

6.7 ด้านการสื่อสารคมนาคม

การติดต่อสื่อสาร และการคมนาคม เป็นอย่างไร และมีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ อย่างไร

.....
.....
.....

7. เหตุปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ผู้ไทย บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอรณนคร จังหวัดนครพนม เป็นอย่างไรอะไรบ้าง

7.1 เหตุปัจจัยภายใน

มูลเหตุเกิดจากอะไร อย่างไร

.....
.....
.....

7.2 เหตุปัจจัยภายนอก

มูลเหตุเกิดจากอะไร อย่างไร

.....
.....
.....

8. ผลกระทบ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ผู้สัมภาษณ์.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก ค
แบบสำรวจเฉพาะเจาะจง

แบบสำรวจเฉพาะเจาะจง

เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย กรณีศึกษา :

บ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

เพื่อใช้เก็บข้อมูลการสำรวจ ในบ้านนาบัว ตำบลโลกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม

1. ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ชื่อหมู่บ้าน.....ตำบล..... อำเภอ.....
จังหวัด..... ผู้ใหญ่บ้าน.....
ความเป็นมา.....
.....
.....
.....

2. ลักษณะทั่วไปหมู่บ้าน

กลุ่มชาติพันธุ์.....
ร้านค้า.....
สถานบริการอื่นๆ.....
.....

3. อาณาเขต ที่ตั้ง และขนาดพื้นที่

ประชากร.....
จำนวนบ้านเรือน.....
.....

ภูเขา.....
.....

แหล่งน้ำ.....
.....

ป่าไม้/พืช.....
.....

ภูมิอากาศ.....
.....

พืชเศรษฐกิจ.....

.....

สัตว์ป่า.....

.....

สัตว์เลี้ยง.....

.....

มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ.....

.....

4. ลักษณะทางเศรษฐกิจ

4.1 เศรษฐกิจเดิม

.....

4.2 กระบวนการผลิต.....

.....

4.3 กระบวนการบริโภค.....

.....

4.5 กระบวนการแลกเปลี่ยน.....

.....

4.6 กระบวนการแบ่งสรรค.....

.....

4.7 เทคนิควิทยาการที่นำมาใช้ในกระบวนการผลิต.....

.....

4.8 การพึ่งพาทภายนอก.....

.....

5. ลักษณะด้านสังคม

5.1 สังคม.....

.....

5.2 ครอบครัว.....

.....

5.3 ชุมชน.....

.....
5.4 สหจร

.....
5.5 ชนชั้น

6. ลักษณะด้านวัฒนธรรม

6.1 ความเชื่อศาสนา.....

.....
6.2 ภาษา.....

.....
6.3 การนันทนาการ.....

.....
6.4 การบริโภค.....

.....
6.5 สถานศึกษา

.....
6.6 สาธารณสุข.....

.....
6.7 การสื่อสาร คมนาคม.....

7. การพัฒนาการฝึกอบรม ข้อเสนอแนะ

.....
.....
.....

ผู้สัมภาษณ์.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก ง

หนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลในพื้นที่

ที่ ศธ 0522.15 (1) ๑๑

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช
ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120

/ 4 มีนาคม 2554

เรื่อง ขอลาความอนุเคราะห์ให้นักศึกษาเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการ โรงเรียน อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม

เนื่องด้วย นายศรีสุข ผาอินทร์ นักศึกษาระดับบัณฑิตศึกษาแขนงวิชาไทยคดีศึกษา
สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การเปลี่ยนแปลงทาง
เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหินแฮ่ อำเภอเรณูนคร
จังหวัดนครพนม Economic the Social and Cultural changes of the Phutai Ethnic Group: A Case Study of
Nabua Village in the Kokhinhak Sub-District of the Renu Nakhon District in Nakhon Phanom Province โดยมี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุจิต เจนนพกาญจน์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก และ รองศาสตราจารย์ ดร.จิรา
วีรบุรินทร์ กับ อาจารย์ นาวาโท ดร.อนุชา ม่วงใหญ่ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

ในการนี้นักศึกษาจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยจากการสอบถามข้อมูลและสัมภาษณ์
นายเทศมนตรี, กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน, นายกองจัดการบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการ โรงเรียน ผู้ทรงคุณวุฒิ ในเรื่อง
เรื่อง "การเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ผู้ไทย: กรณีศึกษา บ้านนาบัว ตำบลโคกหิน
แฮ่ อำเภอเรณูนคร จังหวัดนครพนม ในช่วงระยะเวลาวันที่ 15 มีนาคม 2554 ถึง กันยายน 2554 และหวังเป็นอย่าง
ยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์และความสะดวกจากท่าน จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงล่วงหน้า มา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ชานาญ เชาวศิริพิงศ์)
ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์

บัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์

โทร. 0-2504-8515-7

โทรสาร 0-2503-3564

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายศรีสุข ผาอินทร์
วัน เดือน ปีเกิด	20 มกราคม 2527
สถานที่เกิด	อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร
ประวัติการศึกษา	ภาษาอังกฤษ ศศ.บ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
สถานที่ทำงาน	มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร 680 ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร
ตำแหน่ง	นักวิชาการศึกษา

